

Outcomemonitor Wijkenaanpak

De Tweede Voortgangsrapportage

12

Linda Muller
Luuk Schreven
Caroline van Weert
Jeroen van den Tillaart
Mariëtte Goedhuys
Luc Verschuren
Lydia Geijtenbeek

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2011–2012	2011 tot en met 2012
2011/2012	het gemiddelde over de jaren 2011 tot en met 2012
2011/'12	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2011 en eindigend in 2012
2009/'10– 2011/'12	oogstjaar, boekjaar enz., 2009/'10 tot en met 2011/'12

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag

Telldesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

ISSN: 1877-3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2012.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inhoud	1
Woord vooraf	9
Samenvatting	11
1. Inleiding	15
1.1 De tussenbalans opmaken in tijden van laagconjunctuur/crisis	15
1.2 Bereik van de Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak	15
1.3 Aanpassingen en uitbreidingen in de Tweede Voortgangsrapportage	16
1.4 Inhoud van het rapport	17
1.5 Visualisaties in de Tweede Voortgangsrapportage	18
2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Bevolking	21
2.3 Wonen en leefbaarheid	23
2.3.1 Wonen	25
2.3.2 Leefbaarheid	28
2.4 Leren	30
2.5 Werken	35
2.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	37
2.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	41
2.5.3 Arbeidsmarktpositie van MOE-landers	42
2.6 Inkomen en schuldenproblematiek	44
2.7 Veiligheid	50
2.8 Gezondheid	52
2.9 Integratie	56
2.10 Conclusie	61
3. Alkmaar	63
3.1 Inleiding	63
3.2 Bevolking	64
3.3 Wonen en leefbaarheid	66
3.3.1 Wonen	67
3.3.2 Leefbaarheid	68
3.4 Leren	70
3.5 Werken	71

3.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	72
3.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	74
3.6	Inkomen en schuldenproblematiek	76
3.7	Veiligheid	78
3.8	Gezondheid	79
3.9	Integratie	81
3.10	Conclusie	83
4.	Amersfoort	85
4.1	Inleiding	85
4.2	Bevolking	86
4.3	Wonen en leefbaarheid	88
4.3.1	Wonen	88
4.3.2	Leefbaarheid	90
4.4	Leren	91
4.5	Werken	94
4.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	94
4.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	97
4.6	Inkomen en schuldenproblematiek	99
4.7	Veiligheid	101
4.8	Gezondheid	102
4.9	Integratie	103
4.10	Conclusie	104
5.	Amsterdam	106
5.1	Inleiding	106
5.2	Bevolking	110
5.3	Wonen en leefbaarheid	113
5.3.1	Wonen	114
5.3.2	Leefbaarheid	117
5.4	Leren	121
5.5	Werken	125
5.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	125
5.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	130
5.5.3	MOE-landers in de Amsterdamse aandachtswijken	132
5.6	Inkomen en schuldenproblematiek	133
5.7	Veiligheid	137
5.8	Gezondheid	138
5.9	Integratie	141
5.10	Conclusie	143
6.	Arnhem	145
6.1	Inleiding	145
6.2	Bevolking	147

6.3	Wonen en leefbaarheid	150
6.3.1	Wonen	151
6.3.2	Leefbaarheid	153
6.4	Leren	155
6.5	Werken	157
6.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	157
6.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	160
6.6	Inkomen en schuldenproblematiek	161
6.7	Veiligheid	164
6.8	Gezondheid	165
6.9	Integratie	166
6.10	Conclusie	168
7.	Den Haag	171
7.1	Inleiding	171
7.2	Bevolking	173
7.3	Wonen en leefbaarheid	176
7.3.1	Wonen	176
7.3.2	Leefbaarheid	180
7.4	Leren	183
7.5	Werken	186
7.5.1	MOE-landers in de Haagse aandachtswijken	190
7.6	Inkomen en schuldenproblematiek	192
7.7	Veiligheid	195
7.8	Gezondheid	197
7.9	Integratie	199
7.10	Conclusie	201
8.	Deventer	203
8.1	Inleiding	203
8.2	Bevolking	204
8.3	Wonen en leefbaarheid	206
8.3.1	Wonen	206
8.3.2	Leefbaarheid	208
8.4	Leren	209
8.5	Werken	211
8.6	Inkomen en schuldenproblematiek	214
8.7	Veiligheid	216
8.8	Gezondheid	217
8.9	Integratie	217
8.10	Conclusie	220
9.	Dordrecht	223
9.1	Inleiding	223

9.2	Bevolking	224
9.3	Wonen en leefbaarheid	227
9.3.1	Wonen	227
9.3.2	Leefbaarheid	229
9.4	Leren	231
9.5	Werken	233
9.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	233
9.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	236
9.6	Inkomen en schuldenproblematiek	238
9.7	Veiligheid	240
9.8	Gezondheid	242
9.9	Integratie	243
9.10	Conclusie	245
10.	Eindhoven	247
10.1	Inleiding	247
10.2	Bevolking	248
10.3	Wonen en leefbaarheid	252
10.3.1	Wonen	253
10.3.2	Leefbaarheid	257
10.4	Leren	260
10.5	Werken	263
10.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	263
10.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	267
10.6	Inkomen en schuldenproblematiek	268
10.7	Veiligheid	272
10.8	Gezondheid	274
10.9	Integratie	277
10.10	Conclusie	279
11.	Enschede	281
11.1	Inleiding	281
11.2	Bevolking	282
11.3	Wonen en leefbaarheid	284
11.3.1	Wonen	285
11.3.2	Leefbaarheid	287
11.4	Leren	289
11.5	Werken	290
11.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	290
11.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	292
11.6	Inkomen en schuldenproblematiek	294
11.7	Veiligheid	296
11.8	Gezondheid	297
11.9	Integratie	298
11.10	Conclusie	300

12. Groningen	303
12.1 Inleiding	303
12.2 Bevolking	304
12.3 Wonen en leefbaarheid	306
12.3.1 Wonen	306
12.3.2 Leefbaarheid	309
12.4 Leren	310
12.5 Werken	312
12.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	312
12.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	315
12.6 Inkomen en schuldenproblematiek	317
12.7 Veiligheid	320
12.8 Gezondheid	321
12.9 Integratie	322
12.10 Conclusie	324
13. Heerlen	325
13.1 Inleiding	325
13.2 Bevolking	326
13.3 Wonen en leefbaarheid	329
13.3.1 Wonen	329
13.3.2 Leefbaarheid	331
13.4 Leren	333
13.5 Werken	336
13.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	336
13.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	339
13.6 Inkomen en schuldenproblematiek	341
13.7 Veiligheid	343
13.8 Gezondheid	344
13.9 Integratie	345
13.10 Conclusie	347
14. Leeuwarden	349
14.1 Inleiding	349
14.2 Bevolking	350
14.3 Wonen en leefbaarheid	352
14.3.1 Wonen	352
14.3.2 Leefbaarheid	354
14.4 Leren	354
14.5 Werken	356
14.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	356
14.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	361
14.6 Inkomen en schuldenproblematiek	363
14.7 Veiligheid	365

14.8	Gezondheid	367
14.9	Integratie	367
14.10	Conclusie	369
15.	Maastricht	371
15.1	Inleiding	371
15.2	Bevolking	372
15.3	Wonen en leefbaarheid	375
15.3.1	Wonen	376
15.3.2	Leefbaarheid	378
15.4	Leren	380
15.5	Werken	382
15.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	382
15.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	385
15.6	Inkomen en schuldenproblematiek	386
15.7	Veiligheid	388
15.8	Gezondheid	389
15.9	Integratie	390
15.10	Conclusie	391
16.	Nijmegen	393
16.1	Inleiding	393
16.2	Bevolking	395
16.3	Wonen en leefbaarheid	398
16.3.1	Wonen	398
16.3.2	Leefbaarheid	400
16.4	Leren	402
16.5	Werken	404
16.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	404
16.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	407
16.6	Inkomen en schuldenproblematiek	409
16.7	Veiligheid	412
16.8	Gezondheid	412
16.9	Integratie	413
16.10	Conclusie	414
17.	Rotterdam	417
17.1	Inleiding	417
17.2	Bevolking	420
17.3	Wonen en leefbaarheid	422
17.3.1	Wonen	423
17.3.2	Leefbaarheid	427
17.4	Leren	430
17.5	Werken	433

17.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	434
17.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	437
17.5.3	MOE-landers in de Rotterdamse aandachtswijken	439
17.6	Inkomen en schuldenproblematiek	442
17.7	Veiligheid	447
17.8	Gezondheid	449
17.9	Integratie	452
17.10	Conclusie	455
18.	Schiedam	457
18.1	Inleiding	457
18.2	Bevolking	458
18.3	Wonen en leefbaarheid	461
18.3.1	Wonen	461
18.3.2	Leefbaarheid	463
18.4	Leren	464
18.5	Werken	467
18.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	467
18.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	471
18.6	Inkomen en schuldenproblematiek	473
18.7	Veiligheid	476
18.8	Gezondheid	477
18.9	Integratie	479
18.10	Conclusie	480
19.	Utrecht	483
19.1	Inleiding	483
19.2	Bevolking	485
19.3	Wonen en leefbaarheid	487
19.3.1	Wonen	487
19.3.2	Leefbaarheid	491
19.4	Leren	493
19.5	Werken	498
19.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	499
19.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	502
19.5.3	MOE-landers in de Utrechtse aandachtswijken	503
19.6	Inkomen en schuldenproblematiek	505
19.7	Veiligheid	508
19.8	Gezondheid	510
19.9	Integratie	512
19.10	Conclusie	514
20.	Zaanstad	517
20.1	Inleiding	517

20.2	Bevolking	518
20.3	Wonen en leefbaarheid	520
20.3.1	Wonen	521
20.3.2	Leefbaarheid	522
20.4	Leren	524
20.5	Werken	526
20.5.1	Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	527
20.5.2	Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	528
20.6	Inkomen en schuldenproblematiek	530
20.7	Veiligheid	532
20.8	Gezondheid	533
20.9	Integratie	536
20.10	Conclusie	538
21.	Technische toelichting	541
22.	Begrippen en Afkortingen	547
22.1	Begrippen	547
22.2	Afkortingen	551
	Literatuurlijst	555
	Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden	557
	Bijlage 2. Overzicht van de meetmomenten per indicator	561
	Bijlage 3. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine	563
	Centrum voor Beleidsstatistiek	565

Woord vooraf

Voor u ligt de *Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak*. De voortgangsrapportage is een tweejaarlijks rapport, dat in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt opgesteld door het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB). De rapportage beschrijft en analyseert de stand van zaken in de 40 aandachtswijken met behulp van kerncijfers over thema's als wonen, leefbaarheid, werken, leren, inkomen en schuldenproblematiek, veiligheid, integratie en gezondheid. In 2007 is het doel gesteld dat de aandachtswijken na een periode van 8 tot 10 jaar weer vitale woon-, werk-, leer- en leefomgevingen zijn waar het prettig is om in te wonen en waarin mensen betrokken zijn bij de samenleving. We analyseren daarom ook de ontwikkelingen die de aandachtswijken hebben doorgemaakt sinds de aanvang van de wijkenaanpak.

Eerdere rapportages over de monitor verschenen in 2008 en 2010. Ten opzichte van de *Eerste Voortgangsrapportage* uit 2010 hebben we enkele verbeteringen in de rapportage aangebracht. Zo geven we meer informatie over demografische kenmerken van de wijken en gemeenten om inzicht te bieden in de verschillen in de samenstelling in de wijken. De leesbaarheid van de paragraaf over het thema Integratie is verbeterd door de gegevens nu op dezelfde manier te presenteren als die voor de andere thema's. Verder is de visualisatie voor een thema als geheel verbeterd. De spinnenwebdiagrammen uit de *Eerste Voortgangsrapportage* zijn vervangen door nieuwe 'thema'-diagrammen, die in een oogopslag helder maken hoe de huidige stand van zaken zich verhoudt tot de start van de wijkenaanpak.

Wij willen hier de werkgroep Monitoring Wijken bedanken voor de input die zij leverden op de voorstellen ter verbetering van de *Tweede Voortgangsrapportage*. Ook danken wij de medewerkers van de 18 betrokken gemeenten voor hun reacties op de hoofdstukken die wij over hun gemeente schreven. In het bijzonder danken wij de medewerkers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze publicatie.

Den Haag / Heerlen, oktober 2012

Samenvatting

Tweede Voortgangsrapportage: de tussenbalans opmaken in tijden van economische crisis

Het doel van deze rapportage is om te laten zien in hoeverre de achterstanden van de 40 aandachtswijken zijn afgenomen in de afgelopen jaren. In 2007 zijn er voor de aandachtswijken wijkactieplannen opgesteld door de 18 gemeenten met een aandachtswijk. De beleidsdoelstelling is dat in 10 jaar de achterstanden van de aandachtswijken op de stad als geheel zijn afgenomen. Nu, halverwege deze periode, maken we in de Tweede Voortgangsrapportage de tussenbalans op. Benadrukt dient te worden dat we in een periode van economische laagconjunctuur verkeren die al enkele jaren aanhoudt. In 2009 was zelfs sprake van een diepe crisis, met een economische krimp van 3,9 procent. De effecten hiervan zijn naar verwachting sterker aanwezig in de Tweede Voortgangsrapportage dan in eerdere rapportages.

In hoeverre zijn de aandachtswijken al op het goede pad?

Door de grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en de uiteenlopende effecten van de economische crisis, is niet in één woord te zeggen of de wijken wel of niet op het goede pad zijn. Kijkend naar alle indicatoren en alle aandachtswijken zijn er uiteenlopende ontwikkelingen zichtbaar. In net iets meer dan de helft van de voorkomende situaties is er een positieve ontwikkeling, een deel blijft stabiel en ongeveer in een derde van alle aandachtswijken en alle indicatoren zien we een negatieve ontwikkeling.

In de monitor wordt de voortgang van de wijken bekeken op de volgende thema's: Wonen en leefbaarheid, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek, Veiligheid, Gezondheid en Integratie. Per thema volgt een korte samenvatting van de ontwikkeling in van de aandachtswijken.

Wonen en leefbaarheid

De ambitie is om het woningaanbod te differentiëren en de leefbaarheid in de aandachtswijken te verhogen. Met de differentiatie van het woningaanbod gaat het redelijk. Voor de meerderheid van de aandachtswijken geldt dat het aandeel sociale huurwoningen afneemt. In iets meer dan de helft van de aandachtswijken ontwikkelt het aandeel meergezinswoningen zich in de goede richting. De huizenprijzen hebben echter te lijden onder de situatie op de woningmarkt. In iets meer dan de helft van de aandachtswijken ontwikkelden de huizenprijzen zich negatiever dan gemiddeld in de desbetreffende gemeenten. De leefbaarheid verbeterde in de meeste aandachtswijken, maar vaak ook in de steden als geheel. Daardoor nam de achterstand van de aandachtswijken gezamenlijk slechts iets af ten opzichte van het gemiddelde van de 18 gemeenten met aandachtswijken (G18).

Leren

Veel wijkactieplannen zetten in op het verbeteren van de opleiding van jongeren. Hierin ligt immers een groot en belangrijk deel van de kans op succes in het leven. De aandachtswijken boeken voorzichtig vooruitgang. Het beeld is wisselend voor voortijdig schoolverlaters. De helft van de aandachtswijken boekt vooruitgang. In ook bijna de helft van de aandachtswijken zien we juist een negatieve ontwikkeling. Ook blijft een aantal wijken stabiel. De achterstand op het G18-gemiddelde is echter toegenomen. Het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar havo of vwo gaat, ontwikkelt zich in meer dan de helft van de aandachtswijken in de goede richting. Cito-scores blijven schommelen. In sommige gevallen verbeteren de aandachtswijken zich ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, in andere verslechteren ze.

Werken

De aandachtswijken richten zich op het verhogen van de arbeidsdeelname van de inwoners. Ondanks de economische crisis is in veel aandachtswijken een positieve ontwikkeling zichtbaar voor niet-werkend werkzoekenden en de inkomsten van mensen verkregen uit werk. Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering uitkering nam in meer dan de helft van de aandachtswijken toe ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Ook het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering nam in veel aandachtswijken toe. Voor de mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt vallen de ontwikkelingen ook nog tegen. Er zijn nog veel inwoners van aandachtswijken langdurig afhankelijk van bijstand ten opzichte van de inwoners van de steden als geheel.

Inkomens- en schuldenproblematiek

De lage arbeidsparticipatie en het hoge aandeel uitkeringsontvangers in de aandachtswijken vertalen zich in veel huishoudens met lage inkomens. De financiële kwetsbaarheid van deze huishoudens blijkt uit een hoog aandeel wanbetalers van de zorgverzekering en gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken. De ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is heel wisselend. Het aandeel lage inkomens liet in meer dan de helft van de aandachtswijken een negatieve ontwikkeling zien. Voor het aandeel gestarte schuldsaneringen wist net iets meer dan de helft van de aandachtswijken een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde goed te maken. Het beeld bij het aandeel wanbetalers van zorgverzekeringspremies is wederom erg wisselend en in veel aandachtswijken was er ook geen verandering.

Een deel van de inkomensveranderingen in de aandachtswijken laat zich verklaren door de inkomens van mensen die zich in de wijken vestigen of juist wegtrekken. Niet verwonderlijk met oog op de beschikbare woningvoorraad (meer kleine, goedkopere woningen en meer sociale huurwoningen) zijn het vooral mensen met een lager inkomen die zich in de wijken vestigen. Mensen met een midden en hoog inkomen vertrekken juist vaker uit de wijk. In 27 wijken zien we meer mensen met een laag inkomen zich vestigen dan er vertrekken. Ook zijn er 30 wijken waar meer mensen met een middeninkomen vertrekken dan zich er vestigen en in 32 wijken vertrekken meer mensen met een hoog inkomen dan zich er vestigen. Dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen toch niet sterk gestegen is, kan duiden op inkomensstijging bij huishoudens binnen de wijken zelf.

Veiligheid

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel wijkactieplannen als doelstelling wordt genoemd, is de achterstand van de gezamenlijke aandachtswijken op de G18 toegenomen. De veiligheid verbeterde namelijk in de G18, terwijl deze in de aandachtswijken als geheel nauwelijks verbeterde. Wel is er in een groot deel van de gemeenten te zien dat de veiligheidsscore in de aandachtswijk is verbeterd, maar vaak was dat dan ook het geval voor de gemeente als geheel. In 22 wijken was er sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 12 wijken was de ontwikkeling ongunstig en in de overige 6 wijken was er geen verandering ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

Gezondheid

Het thema Gezondheid ontwikkelt zich vrij positief. Het medicijngebruik in de aandachtswijken is hoger dan gemiddeld in de G18. Desondanks zien we wel een positieve ontwikkeling in meer dan de helft van de aandachtswijken. Ook is er verbetering te zien ten aanzien van het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft.

Integratie

Het beeld voor het thema Integratie is vrij positief. De integratie op het punt van de niet-werkend werkzoekenden toont een gunstige ontwikkeling, net als de integratie op het punt van leerlingen die naar het derde leerjaar van havo of vwo gaan en de inwoners met een werkloosheidsuitkering. Hier lopen niet-westerse allochtonen hun achterstand op autochtonen sneller in dan buiten de aandachtswijken. Verder wordt sinds de start van de wijkenaanpak het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner groter ten opzichte van de G18 als geheel. Wat betreft de integratie op de vlakken van langdurige bijstand en aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

1. Inleiding

1.1 De tussenbalans opmaken in tijden van laagconjunctuur/crisis

Vijf jaar geleden is het *Actieplan Krachtwijken* gepubliceerd. De centrale doelstelling van dit actieplan is om de 40 aandachtswijken te transformeren tot wijken waar mensen kansen hebben en weer graag wonen. Na 8 tot 10 jaar moeten deze wijken weer vitale woon-, werk-, leer- en leefomgevingen zijn waar de bewoners betrokken zijn bij de samenleving. Het *Actieplan Krachtwijken* stelt dat bewoners een perspectief moeten hebben op sociale stijging en participatie op de arbeidsmarkt. Bewoners van de aandachtswijken met uiteenlopende etnische en levensbeschouwelijke achtergronden moeten de bereidheid hebben om elkaar als mede-eigenaren van de wijk of te buurt te accepteren.

Nu, halverwege de gestelde periode, maken we in de *Tweede Voortgangsrapportage* de tussenbalans op. De publicatie van de Tweede Voortgangsrapportage valt in een periode van economische laagconjunctuur die al enkele jaren aanhoudt. De effecten van de economische crisis, die in de loop van 2008 is ontstaan, zijn naar verwachting sterker aanwezig in de *Tweede Voortgangsrapportage* dan in eerdere rapportages. Dit hangt ermee samen dat veel cijfers in de *Eerste Voortgangsrapportage* nog betrekking hadden op 2008 of begin 2009. Bovendien worden economische veranderingen vaak pas na enige tijd zichtbaar in de leefsituatie van mensen. Denk bijvoorbeeld aan schuldenproblematiek die zich pas voordoet nadat de financiële buffers van huishoudens zijn uitgeput. Of denk aan de gevolgen van de stagnatie op de woningmarkt en steeds verder dalende verkoopprijzen van woningen.

Doordat in deze rapportage steeds de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde wordt geanalyseerd, blijft de invloed van de crisis op de uitkomsten beperkt. De hele gemeente heeft immers te maken met de crisis. De analysevorm heeft als het ware een dempend effect op conjuncturele schommelingen in de cijfers. Toch zou het kunnen zijn dat sommige effecten van de crisis meer voelbaar zijn in de aandachtswijken dan in andere wijken in de gemeente of andersom. In de beschrijving van het algemene beeld van de aandachtswijken komen we kort terug op de gevolgen van de economische crisis voor de aandachtswijken.

1.2 Bereik van de Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak

De centrale vraag van de Outcomemonitor Wijkenaanpak is of de achterstanden in de 40 aandachtswijken op de thema's Wonen en leefbaarheid, Leren, Werken, Veiligheid, Integratie, Inkomen en schuldenproblematiek en Gezondheid ten opzichte van het gemiddelde van hun gemeente zijn afgenomen of toegenomen.

De *Tweede Voortgangsrapportage* van de *Outcomemonitor Wijkenaanpak* geeft een overzicht op hoofdlijnen. Voor een groot aantal indicatoren wordt aangegeven hoe groot de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is en of de

achterstand toe- of afneemt. Het stedelijk gemiddelde is het gemiddelde voor de betreffende gemeente als geheel – inclusief de aandachtswijk(en).

Deze rapportage richt haar aandacht daarbij enerzijds op de 40 gezamenlijke aandachtswijken ten opzichte van het totaal van de 18 gemeenten met aandachtswijken (hoofdstuk 2, het Totaalbeeld) en anderzijds op de aandachtswijken ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde (hoofdstuk 3 tot en met 20). De gemeente is de bestuurlijke eenheid die het Wijkenbeleid uitvoert. Bij gemeenten met meerdere aandachtswijken worden daarom de gezamenlijke aandachtswijken van een stad vergeleken met het gemiddelde van de gemeente. Waar dat relevant is, worden daarbij afzonderlijke aandachtswijken besproken. In het hoofdstuk over het Totaalbeeld en in de hoofdstukken over gemeenten met meerdere aandachtswijken wordt voor de besproken indicatoren zoveel mogelijk aangegeven voor hoeveel aandachtswijken geldt dat de achterstand groter of kleiner is geworden.

De *Tweede Voortgangsrapportage* geeft geen systematische beschrijving van alle ontwikkelingen van de beschikbare indicatoren in de individuele aandachtswijken. De statistische informatie die sinds de Nulmeting is verzameld ten behoeve van de Outcomemonitor, is wel beschikbaar in de statistische databank van het CBS: StatLine.

De *Outcomemonitor Wijkenaanpak* is opgezet om inzicht te bieden in de *outcome* van het beleid, ofwel het effect of de impact ervan op de situatie in de wijken. De rapportage biedt inzicht in de stand van zaken in de aandachtswijken. Ze signaleert of de achterstand op het stedelijk gemiddelde toe- of afneemt. De monitor geeft daarentegen geen informatie over de effectiviteit van het beleid en geeft dus geen antwoord op vragen als: 'zijn de einddoelen gehaald dankzij het gevoerde beleid?' of 'welk deel van de gesignaleerde ontwikkelingen mag worden toegeschreven aan het uitgevoerde beleid?'. De *Outcomemonitor Wijkenaanpak* levert ook geen informatie over de doelmatigheid van het beleid: 'had hetzelfde resultaat met minder geld kunnen worden bereikt of had met hetzelfde geld een beter resultaat kunnen worden gerealiseerd?' Bovendien wordt er geen rangorde aangebracht tussen de aandachtswijken.

1.3 Aanpassingen en uitbreidingen in de Tweede Voortgangsrapportage

Aanpassingen

De *Tweede Voortgangsrapportage* is op enkele punten aangepast en uitgebreid ten opzichte van de *Eerste Voortgangsrapportage* (2010). Ten eerste gaan we in deze rapportage meer in op demografische kenmerken van de wijken en gemeenten. Diversificatie van de samenstelling van de bevolking van de wijk is een doel van de wijkenaanpak. In het Totaalbeeld en de 18 hoofdstukken per gemeente wordt een beeld geschetst van de samenstelling van de bevolking.

Ten tweede is de presentatie van de gegevens over het thema Integratie aangepast. De presentatie volgt nu zoveel mogelijk die van de andere thema's. Terwijl eerder de stand van zaken in de aandachtswijk(en) werd vergeleken met die van de niet-aandachtswijken, vergelijken we nu de aandachtswijk(en) met het stedelijk gemiddelde. Verder is de leesbaarheid van de tabel verbeterd. Het vertrekpunt bij de analyse is nog steeds dat evenredige participatie (aan onder meer werken en leren) van autochtonen en

niet-westerse allochtonen het streefdoel is van beleid. Als de achterstand in de aandachtswijken sneller daalt dan daarbuiten (ongeacht het absolute niveau van de achterstand) is de conclusie dat de wijkenaanpak op het gebied van integratie effectief is. Als de onevenredigheid in de wijken trager afneemt of de achterstand zelfs (sneller) toeneemt, is de conclusie dat de wijkenaanpak zijn doelen niet haalt.

Ten derde zijn de spinnenwebdiagrammen uit de *Eerste Voortgangsrapportage* vervangen door staafdiagrammen die nog makkelijker te interpreteren zijn. In paragraaf 1.5 en de technische toelichting (hoofdstuk 21) staan we uitgebreider stil bij dit nieuw type staafdiagram.

Uitbreidingen

Op verschillende punten is de *Tweede Voortgangsrapportage* uitgebreider dan de eerdere rapportages. Bij een aantal indicatoren binnen het thema Werken is het mogelijk om de eerste en tweede generatie niet-westerse allochtonen onder te verdelen naar land van herkomst. Wanneer bepaalde problematiek bij een specifieke groep (eerste dan wel tweede generatie of groepen afkomstig uit een bepaald land) in een wijk meer speelt dan bij andere groepen, dan wordt daar kort op ingegaan.

Bij de indicatoren van het thema Werken kunnen MOE-landers apart in beeld worden gebracht. MOE-landers zijn westerse allochtonen met als herkomstgroepering een van de Midden- en Oost-Europese landen die lid zijn van de Europese Unie¹. In de *Tweede Voortgangsrapportage* besteden we in het hoofdstuk over het Totaalbeeld aandacht aan de arbeidsparticipatie en uitkeringsafhankelijkheid van MOE-landers. Dit doen we ook in de gemeentehoofdstukken waar het aantal MOE-landers in de aandachtswijk(en) groot genoeg is om te beschrijven. In het Totaalbeeld geven we bovendien een nadere omschrijving en korte demografische schets van MOE-landers in Nederland.

1.4 Inhoud van het rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste resultaten uit de *Tweede Voortgangsrapportage* van de *Outcomemonitor Wijkenaanpak* voor de 40 aandachtswijken samen. De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen ten opzichte van het gemiddelde van de 18 gemeenten met aandachtswijken samen zijn afgenomen of toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. Dit gebeurt per thema, waarbij de ontwikkelingen voor een aantal afzonderlijke indicatoren beschreven worden. Voor zover relevant worden hier ook verschillen in ontwikkeling in de G4 (Amsterdam, Den Haag Rotterdam, Utrecht) en de andere gemeenten met aandachtswijken (G14) gegeven.

De daaropvolgende 18 hoofdstukken beschrijven de stand van zaken en de ontwikkeling voor de afzonderlijke gemeenten met aandachtswijken. In hoofdstuk 21 worden enkele berekeningen en analyses toegelicht in de vorm van een beknopte technische toelichting.

¹ Het betreft hier de Midden en Oost-Europese (MOE) landen die in 2004 en 2007 zijn toegetreden tot de Europese Unie (EU). Tot de MOE-landen rekenen we Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen (toetreding tot de EU op 1 mei 2004) en Roemenië en Bulgarije (toetreding tot de EU op 1 januari 2007).

Hoofdstuk 22 geeft vervolgens een overzicht van de gehanteerde begrippen en afkortingen. In de bijlagen volgen een overzicht van de aandachtswijken en de onderliggende postcode-4-gebieden, een overzicht van de meetmomenten per indicator en een korte handleiding bij het gebruik van StatLine. Voor een beschrijving van de afzonderlijke indicatoren verwijzen wij u graag naar de publicatie: *Outcomemonitor Wijkenaanpak, Indicatorbeschrijving*. Deze publicatie vindt u op de website van de Rijksoverheid².

1.5 Visualisaties in de Tweede Voortgangsrapportage

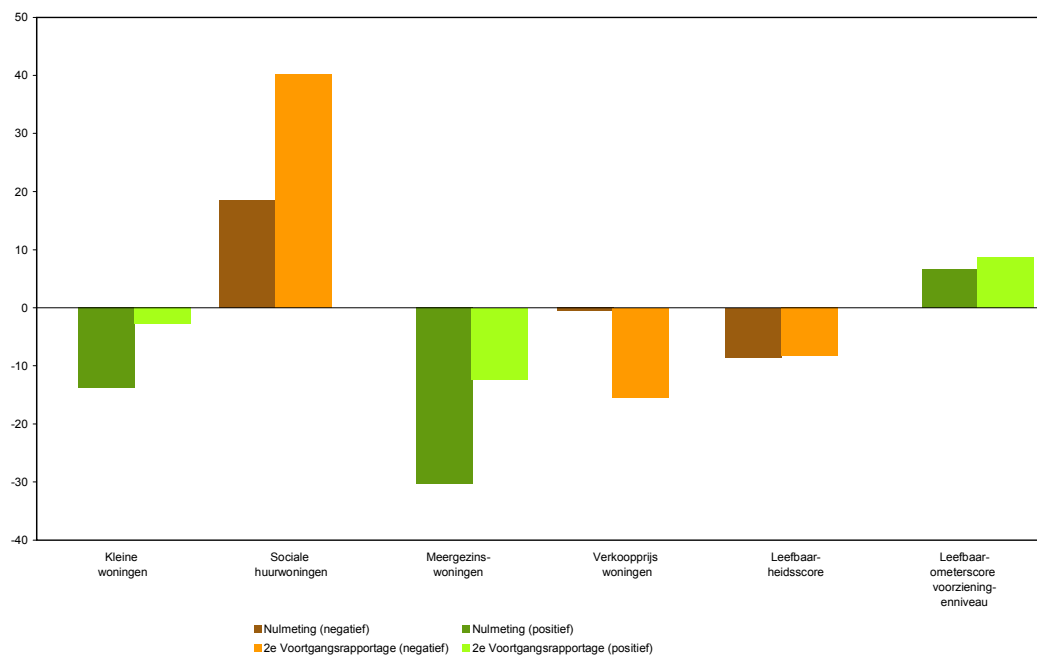
Diagrammen per thema

Om een beeld te geven van de afstand van de aandachtswijk tot het stedelijk gemiddelde op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage, vergeleken met de start van de wijkenaanpak, worden per thema de indicatoren voor beide peilmomenten in een 'themadiagram' weergegeven. De diagrammen bieden op deze manier een totaalbeeld per thema. Per indicator is steeds de score zo geschaald dat het stedelijk gemiddelde op de waarde 0 procent uitkomt. Hoe dichter de score van de aandachtswijk bij 0 procent ligt, des te kleiner is het verschil tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde³. Als de score van een aandachtswijk bij een indicator onder de waarde 0 procent ligt, betekent dit dat de waarde van de indicator in de aandachtswijk lager ligt dan die van het stedelijk gemiddelde. Met kleuren wordt aangegeven of de aandachtswijk gunstig of ongunstig presteert op een indicator. Een groene kleur geeft aan dat de waarde gunstig is voor de aandachtswijk. Een oranje kleur geeft aan dat de waarde ongunstig is voor de aandachtswijk. Onder het themadiagram worden de bijbehorende cijfers waarop het diagram gebaseerd is overzichtelijk per indicator weergegeven. Ter illustratie is het themadiagram en bijbehorende tabel voor het thema Wonen van Enschede hier weergegeven (figuur 1.1).

² Zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak.

³ Zie voor meer uitleg de technische toelichting (hoofdstuk 3). De berekening van de percentages in de tabel bij het themadiagram wordt verduidelijkt in de volgende subparagraaf.

1.1 Thema Wonen en leefbaarheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

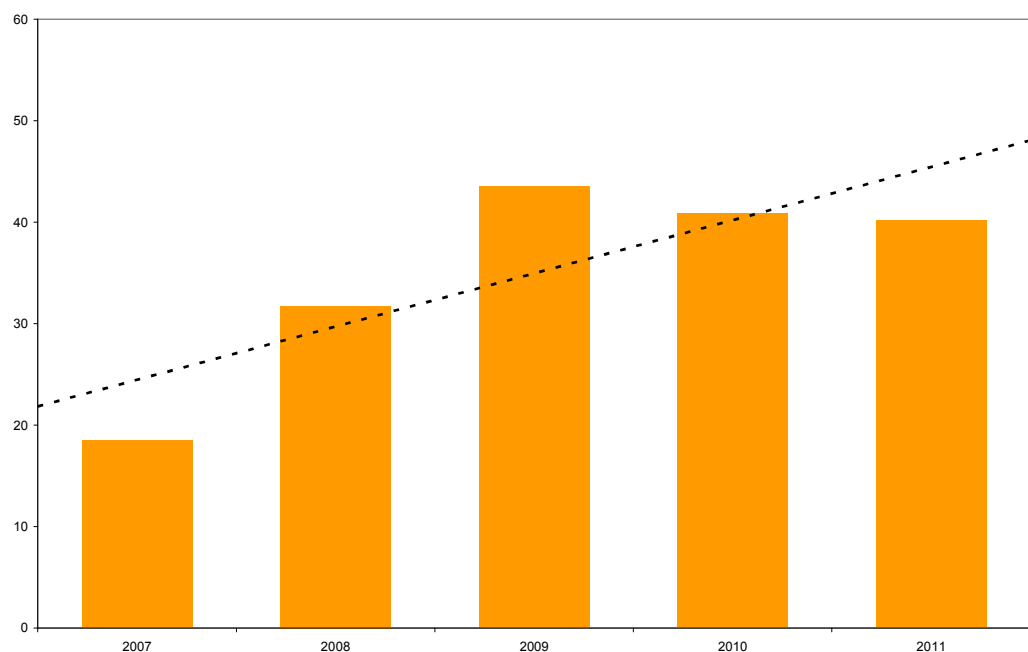
	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-14	-3
Sociale huurwoningen	18	40
Meergezinswoningen	-30	-12
Verkoopprijs woningen	-1	-15
Leefbaarheidsscore	-9	-8
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	7	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Staafdiagrammen per indicator

Naast de themadiagrammen, die inzicht bieden in de verschillen tussen het moment van de Tweede Voortgangsrapportage en de start van de wijkenaanpak, bevatten de analyses voor een aantal indicatoren ook staafdiagrammen die de ontwikkelingen weergeven van jaar op jaar. Ook dit type staafdiagram laat de ontwikkeling zien van de afstand tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde, opnieuw wordt het verschil uitgedrukt in een percentage. Aan het staafdiagram is een tabel toegevoegd die laat zien op welke cijfers het staafdiagram gebaseerd is. Ter illustratie is het staafdiagram en bijbehorende tabel voor de indicator sociale huurwoningen uit het thema Wonen en leefbaarheid van Enschede hier weergegeven (figuur 1.2).

1.2 Sociale huurwoningen: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Velve-Lindenhof t.o.v. gemeente	18,5	31,7	43,5	40,8	40,1
Totaal Enschede	41	41	41	41	40
Velve-Lindenhof	49	54	59	58	56

Bron: CBS, SYSWOV.

2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland

2.1 Inleiding

In 2007 zijn in het kader van de wijkenaanpak op basis van een aantal criteria 40 wijken in 18 verschillende gemeenten aangemerkt als aandachtswijken. Deze wijken kenmerkten zich door een eenzijdig woningaanbod met veel sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen. Op leefbaarheid scoorden de wijken matig en bewoners beoordeelden hun wijk vaak als onveilig. De werkloosheid in de aandachtswijken was relatief hoog. Bewoners hadden veelal een laag opleidingsniveau, vaker een uitkering en een laag gemiddeld inkomen. Ook hadden ze vaker schulden en een minder goede gezondheid in vergelijking met bewoners buiten de aandachtswijken.

Al zijn de aandachtswijken steeds op basis van dezelfde criteria geselecteerd, toch verschillen zij soms sterk van karakter. Zo zijn er typische arbeidersbuurten, multiculturele wijken of wijken waar veel studenten wonen. Bij aanvang van de wijkenaanpak hebben de betrokken gemeenten voor elke wijk een actieplan op maat geformuleerd dat aansluit bij de specifieke situatie en prioriteiten in de wijk.

De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen, ten opzichte van het gemiddelde in de 18 steden met aandachtswijken samen (G18) zijn af- of toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. In dit hoofdstuk wordt daarnaast gekeken in hoeverre de ontwikkelingen in de vier grote gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht (G4) en de overige 14 gemeenten met aandachtswijken (G14) verschillen.

Dit is relevant omdat in de 20 aandachtswijken van de G4 verreweg de meeste aandachtswijkbewoners wonen (ongeveer 80 procent). Hierdoor oefenen de aandachtswijken in de G4 veel invloed uit op het totaalbeeld in de aandachtswijken. Bovendien zijn de verschillen binnen de G4 tussen aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde vaak kleiner dan in de G14. Niet zozeer omdat de verschillen tussen aandachtswijken en niet-aandachtswijken in de G4 per se minder groot zijn, maar omdat er in de G4 een groter deel van de bevolking in een van de aandachtswijken woont. Het beeld voor de G4 ziet er daardoor anders uit dan voor de G14.

2.2 Bevolking

Op 1 januari 2012 woont bijna 5 procent van de Nederlandse bevolking in een van de 40 aandachtswijken. Veruit het grootste deel daarvan (ongeveer 80 procent) woont in de G4. De overige 20 procent is verspreid over de 14 andere gemeenten met aandachtswijken. Het aantal bewoners in de aandachtswijken is de afgelopen vijf jaar iets sneller gegroeid dan de gehele Nederlandse bevolking.

De bevolking in de G4 is gemiddeld jonger dan in de G14. Dit geldt ook, hoewel in mindere mate, voor de aandachtswijken. In de aandachtswijken van de G4 is 67 procent van de bevolking jonger dan 45 jaar, tegenover 65 procent in de G14.

In de aandachtswijken bestaat in 2011 iets meer dan de helft van de huishoudens uit eenpersoonshuishoudens (52 procent). In de G18 als geheel is dat 50 procent. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is in de laatste jaren gegroeid. In 2007 was nog 51 procent van de huishoudens in de aandachtswijken en 48 procent van de huishoudens in de G18 een eenpersoonshuishouden. Deze groei gaat ten koste van het aandeel paren (met of zonder kinderen). In de aandachtswijken bestaat in 2011 36 procent van de huishoudens uit paren. In de G18 als geheel is dat 42 procent. Tot slot nam het aandeel eenouderhuishoudens in de aandachtswijken af van 11 naar 10 procent tussen 2007 en 2011. Voor de G18 bleef het aandeel eenouderhuishoudens stabiel (8 procent).

Kenmerkend voor de bevolkingssamenstelling in de aandachtswijken is ook dat er meer niet-westerse allochtonen wonen. In de aandachtswijken is 49 procent van de bevolking van niet-westers allochtone afkomst, terwijl dat in de G18 als geheel 25 procent is. Het aandeel westerse allochtonen in de aandachtswijken (11 procent) is echter kleiner dan in de gehele G18 (13 procent). In de aandachtswijken wonen daarentegen wel meer MOE-landers: 2 procent, terwijl dat in de G18 als geheel 1 procent is. In figuur 2.1 is bovendien te zien dat sinds de start van de wijkenaanpak er minder autochtonen wonen in de aandachtswijken en juist meer westerse allochtonen.

2.1 Bevolking naar herkomstgroepering: aandachtswijken en het gemiddelde van G18, G14 en G4, in procenten

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overig niet-westerse allochtonen	
		%								
Totaal G18	2007	65	1	11	5	5	5	2	7	
	2012	63	1	12	5	5	5	2	8	
G18, totaal aandachtswijken	2007	42	1	9	13	13	9	3	11	
	2012	40	2	10	13	13	9	3	12	
Totaal G4	2007	55	1	11	6	7	8	2	8	
	2012	53	2	12	6	8	8	2	9	
G4, totaal aandachtswijken	2007	38	1	8	13	15	11	3	11	
	2012	35	2	9	13	15	10	3	12	
Totaal G14	2007	76	1	10	4	2	2	1	5	
	2012	74	1	11	4	2	2	1	5	
G14, totaal aandachtswijken	2007	59	1	10	12	4	2	2	8	
	2012	57	1	11	12	5	3	2	9	

Bron: CBS.

Kenmerken van MOE-landers

In Nederland zijn op 1 januari 2012 ruim 127 duizend MOE-landers geregistreerd in de GBA¹, waarvan 76 procent eerste generatie MOE-lander is. Opvallend is dat van deze eerste generatie 57 procent vrouw is. Van de tweede generatie MOE-landers is de verhouding gelijk aan de man-vrouw verhouding in de totale Nederlandse bevolking.

¹ Tot de populatie van dit onderzoek behoren alleen de personen die staan geregistreerd in de Gemeentelijke Basisadministratie. We missen hierdoor de mensen uit de EU-uitbreidingslanden die wel in Nederland wonen en werken maar dit korter dan vier maanden doen of die dit niet officieel doen. Voor meer informatie, zie: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/C3D36557-C8CF-4674-A16B-B9588278AFD9/0/111021uitbreidingvandeEU.pdf>.

Van de MOE-landers in Nederland is 73 procent tussen de 20 en 65 jaar en 4 procent boven de 65 jaar. Voor de totale Nederlandse bevolking is dit respectievelijk 60 en 16 procent. Bij de eerste generatie MOE-landers zien we dat het aandeel 20-65 jarigen nog hoger ligt, op 85 procent. Bij de tweede generatie daalt dit aandeel naar 37 procent. Deze generatie is logischerwijs veel jonger.

De meeste MOE-landers die in Nederland wonen, komen uit Polen (57 procent). MOE-landers afkomstig uit Bulgarije en Hongarije volgen daarna (beide ongeveer 10 procent). Binnen de 40 aandachtswijken is het aandeel MOE-landers in de wijk Transvaal in Den Haag het grootst (8 procent); in de Kruiskamp in Amersfoort wonen de minste MOE-landers (nog geen half procent).

Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel MOE-landers in de aandachtswijken met ruim 1 procentpunt gestegen. Voor Nederland als geheel was de toename in dezelfde periode ongeveer 0,2 procentpunt. In de G4 liggen deze verschillen iets hoger dan in de G14.

2.3 Wonen en leefbaarheid

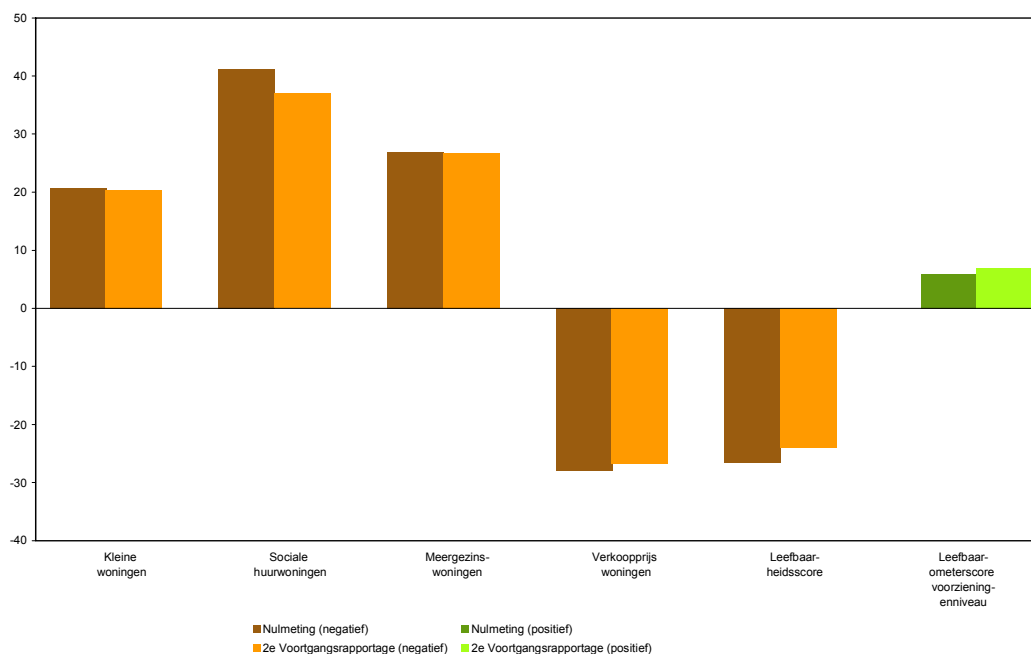
Overall beeld

De belangrijkste ambities op het gebied van wonen en leefbaarheid zijn diversificatie van het woningaanbod en verbetering van de leefbaarheid. De woningvoorraad in de aandachtswijken bestaat vooral uit kleine woningen, sociale huurwoningen en meergezinswoningen. De gemiddelde verkoopprijs van de woningen ligt lager dan die van het G18-gemiddelde. Dit geldt zowel voor de G4 als voor de G14.

In de Leefbaarometer² is leefbaarheid gedefinieerd als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. Dit wordt binnen de Outcomemonitor getoetst aan de hand van de Leefbaarheidsscore (uit de Leefbaarometer) en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau. Terwijl de Leefbaarheidsscore in de aandachtswijken onder die van de G18 ligt, scoren de aandachtswijken beter dan gemiddeld wat betreft het voorzieningenniveau.

² K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

2.2 Thema Wonen en leefbaarheid: G18-aandachtswijken ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	21	20
Sociale huurwoningen	41	37
Meergezinswoningen	27	27
Verkoopprijs woningen	-28	-27
Leefbaarheidsscore	-27	-24
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	6	7

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De diversificatie van het woningaanbod laat een beperkt positieve ontwikkeling zien. Zo ontwikkelt het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken zich meer richting het G18 gemiddelde. Het verschil neemt met 10 procent af. Daarnaast is er een (minimale) verbetering te zien in de gemiddelde verkoopprijs van woningen. Het verschil is met ruim 4 procent afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het aandeel kleine woningen en het aandeel meergezinswoningen bleven echter stabiel. Hierbij moet rekening gehouden worden met de economische crisis en daarmee gepaard gaande vastzittende huizenmarkt, die de plannen van gemeenten, woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars hindert. In een aantal gevallen hebben zij hun ambities moeten bijstellen. Bovendien moet bedacht worden dat aanpassing van het woningaanbod veelal een lange adem vergt.

Voor de G4 en G14 zijn de ontwikkelingen voor het aandeel kleine woningen, meergezinswoningen en de verkoopprijs van woningen vergelijkbaar. Dat geldt niet voor het aandeel sociale huurwoningen. In de aandachtswijken van de G14 neemt het aandeel sociale huurwoningen sneller af ten opzichte van het G14-gemiddelde (14 procent) dan voor de aandachtswijken van de G4 en de G4 als geheel (10 procent).

Op het gebied van de leefbaarheid verbetert de Leefbaarheidsscore voor de G18-aandachtswijken en de G18 als geheel. Deze verbetering geldt voor zowel de aandachtswijken van de G4 als de G14. De achterstand van de aandachtswijken neemt ten opzichte van het G18-gemiddelde af met 10 procent. In 2010 hebben 31 aandachtswijken een gunstigere score ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde dan in 2006 of hebben hun voorsprong op het stedelijk gemiddelde die zij bij aanvang van de wijkenaanpak al hadden weten te behouden. In 7 wijken wordt hetzelfde gescoord en in 2 wijken wordt slechter gescoord.

De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau lag bij aanvang van de wijkenaanpak in de aandachtswijken boven die van het G18-gemiddelde. In 2010 was de voorsprong nog groter. Zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel nemen de scores voor het voorzieningenniveau af, zij het sneller in de G18 dan in de aandachtswijken. Net als bij de Leefbaarheidsscore geldt dat 31 aandachtswijken in 2010 een meer gunstige score ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde hebben dan in 2006 of dat zij de voorsprong die ze al hadden hebben weten te behouden. Voor 3 wijken geldt dat de scores hetzelfde gebleven zijn en voor 6 wijken geldt dat zij slechter scoren. Ondanks dat er in 2010 nog steeds sprake is van achterstanden op het gebied van leefbaarheid, kan geconcludeerd worden dat de verbetering breed gedragen is.

2.3.1 Wonen

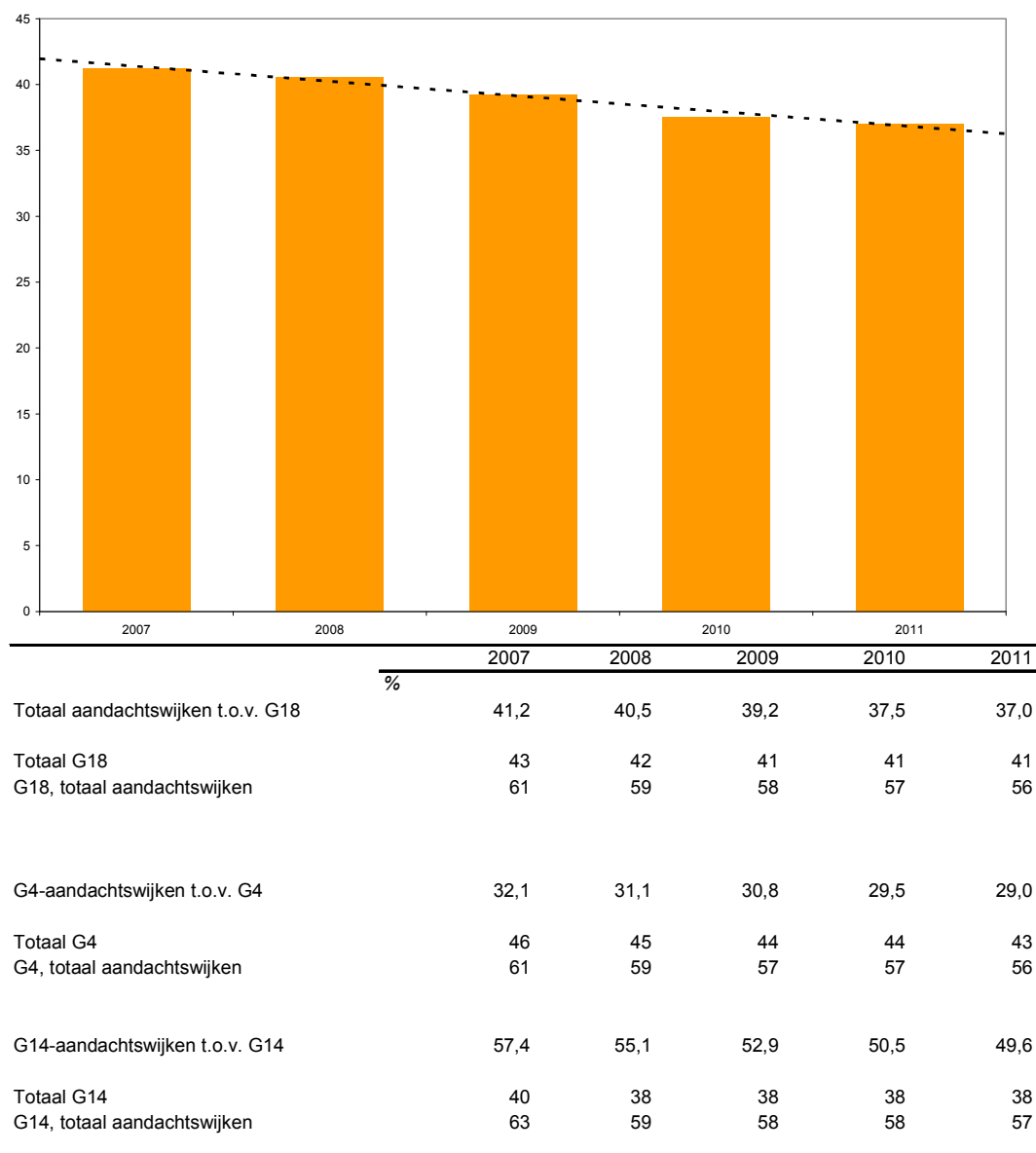
Relatief minder sociale huurwoningen

In de aandachtswijken bestaat 56 procent van de woningen uit sociale huurwoningen. Dat is meer dan gemiddeld in de G18, waar 41 procent van de woningen bestaat uit sociale huurwoningen. Er zijn daarmee 37 procent meer sociale huurwoningen in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dit verschil nog 41 procent. Zoals te zien is in de tabel onder het staafdiagram is het aandeel sociale huurwoningen zowel binnen als buiten de aandachtswijken kleiner geworden. In de aandachtswijken voltrekt deze ontwikkeling zich sneller dan daarbuiten, waardoor het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken zich in de richting van het G18-gemiddelde ontwikkelt. De achterstand is tot nu toe met 10 procent afgenomen.

In 26 aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, of zijn er minder nog steeds minder sociale huurwoningen dan gemiddeld in de stad. In 7 wijken nam het aandeel sociale huurwoningen juist toe. Het meest sterk was de stijging in Velve-Lindenhof (Enschede). In de overige 7 wijken is er geen sprake van een verandering op dit punt.

Het aandeel sociale huurwoningen is in 3 aandachtswijken kleiner dan in de gemeente. Dit zijn Bos en Lommer (Amsterdam), Bergpolder en Oud Zuid (beide Rotterdam). In Bos en Lommer en in Bergpolder is het aandeel particuliere huur relatief hoog: circa 30 procent.

2.3 Sociale huurwoningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

Bron: CBS.

Verskil in verkoopprijs woning in en buiten de aandachtswijken licht gunstiger

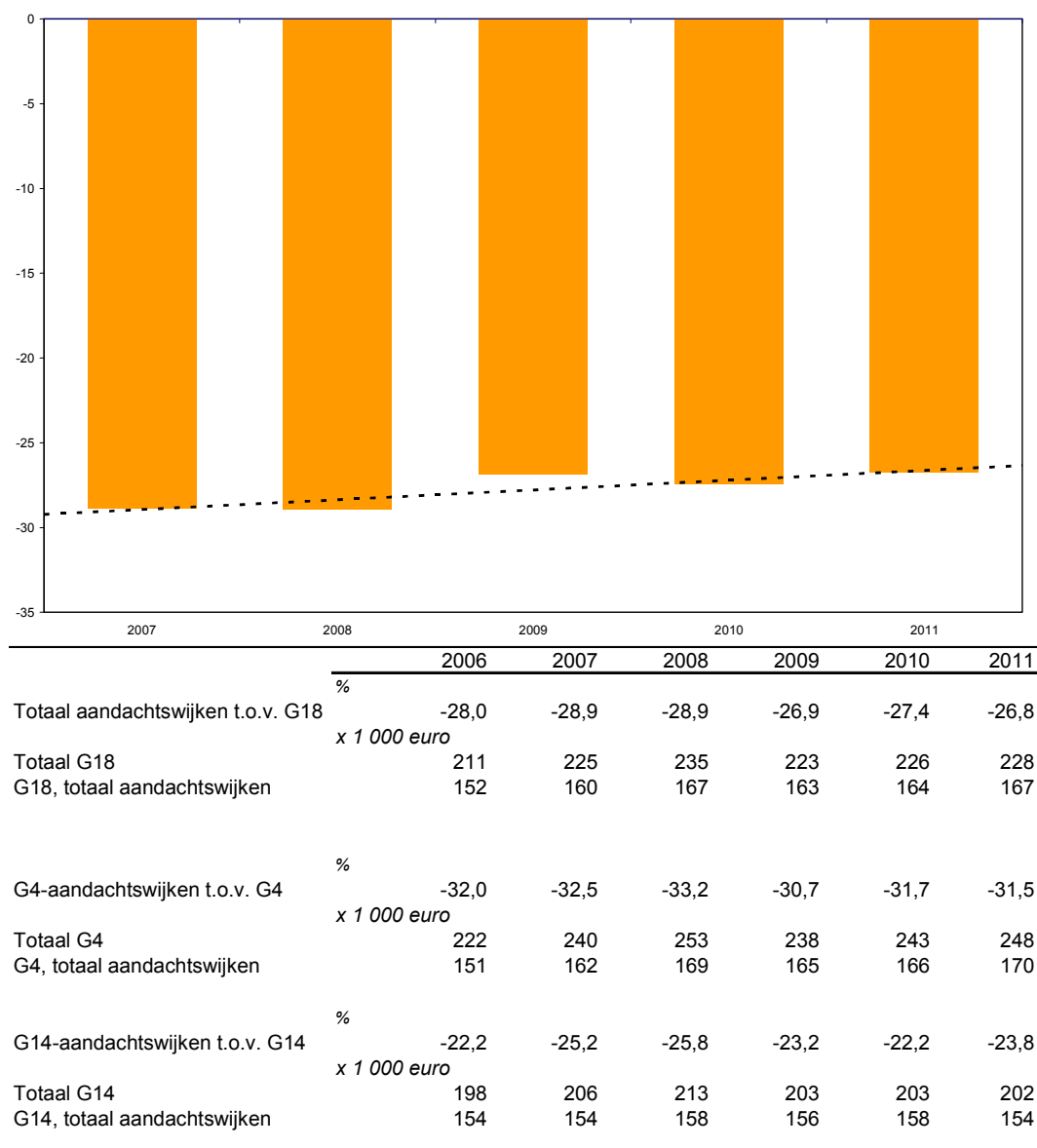
De laatste jaren heeft de financieel-economische crisis de nodige effecten gehad op de woningmarkt. Het aantal woningen dat verkocht wordt, is aanzienlijk gedaald. In de G18 werden in 2006 ruim 57 duizend woningen verkocht, waarvan ruim 8 duizend in de aandachtswijken. In 2011 zijn er minder dan 34 duizend woningen verkocht, waarvan ruim 5 duizend in de aandachtswijken. De verkoopprijzen van woningen piekten in 2008. Sindsdien zijn de verkoopprijzen nauwelijks meer gestegen of zelfs gedaald.

De gemiddelde verkoopprijs van woningen in de aandachtswijken ligt in 2011 27 procent lager dan die van woningen in de G18 als geheel. Gemiddeld kost een woning in een aandachtswijk 167 duizend euro, terwijl de prijs in de G18 als geheel gemiddeld 228 duizend euro is. In 2006 was het verschil tussen de aandachtswijken en de G18 groter,

namelijk 28 procent. De achterstand van de aandachtswijken op de G18 is daarmee 4 procent afgenomen.

Merk op dat het verschil in verkoopprijzen voor een deel het verschil in het woningaanbod weerspiegelt. In de aandachtswijken zijn er meer kleine woningen en meergezinswoningen. Deze zijn vaak goedkoper dan eengezinswoningen.

2.4 Gemiddelde verkoopprijs van woningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

Bron: CBS.

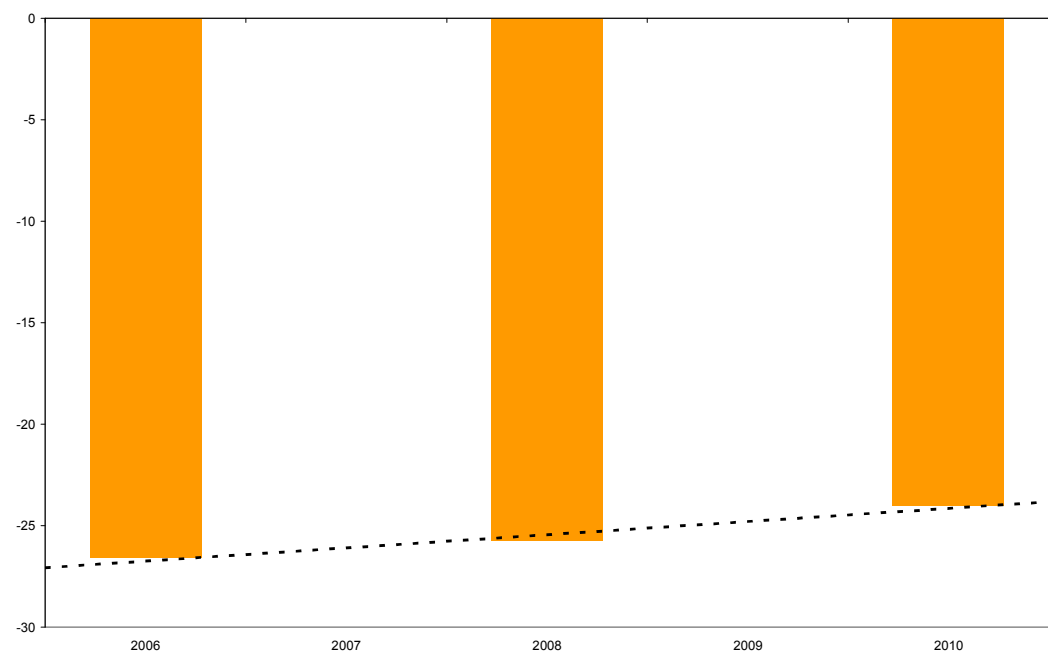
Overschie in Rotterdam is de enige aandachtswijk waar de huizenprijzen hoger liggen dan gemiddeld in de stad. Dat was al bij start van de wijkenaanpak. Ook in Nieuwland in Schiedam lagen de verkoopprijzen van woningen toen nog hoger dan gemiddeld in Schiedam. In 2011 is deze situatie echter omgekeerd; een ongunstige ontwikkeling dus voor deze aandachtswijk. Voor 15 aandachtswijken geldt dat de verkoopprijzen dichterbij het stedelijk gemiddelde zijn komen te liggen. Voor 21 wijken is er sprake van een

ongunstige ontwikkeling. In de overige 4 wijken was er nagenoeg geen verandering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

2.3.2 Leefbaarheid

Leefbaarheidsscore verbeterd

2.5 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-26,6	.	-25,7	.	-24,0
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G18	4	.	5	.	5
G18, totaal aandachtswijken	3	.	3	.	3
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G4	-24,1	.	-22,6	.	-22,3
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G4	4	.	4	.	4
G4, totaal aandachtswijken	3	.	3	.	3
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G14	-23,5	.	-21,1	.	-20,4
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G14	5	.	5	.	5
G14, totaal aandachtswijken	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De algemene Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt in een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage komt de Leefbaarheidsscore van de G18 uit op een 5 'positief', terwijl dat bij aanvang van de wijkenaanpak nog een 4 'matig positief' was. De aandachtswijken van de G18 scoren zowel nu als bij aanvang van de wijkenaanpak een 3 'matig'.

Hoewel het niet zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, boeken de aandachtswijken toch vooruitgang. De percentages in de tabel, die gebaseerd zijn op de onderliggende cijfers, maken duidelijk dat de aandachtswijken van de G18 een klein deel (op de hier gehanteerde schaal: 10 procent) van hun achterstand hebben ingelopen op de G18 als geheel.

De Leefbaarheidsscore in de G14 is hoger dan die in de G4. Dat geldt zowel voor de aandachtswijken als voor het totaal van de gemeenten. Bij de Tweede Voortgangsrapportage was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van de G4 3 'matig' en voor de G4 als geheel 4 'matig positief'. In de G14 was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken 4 'matig positief' en voor de G14 als geheel 5 'positief'³.

Voor 31 van de 40 aandachtswijken geldt dat zij al gunstigere Leefbaarheidsscore hadden en deze voorsprong hebben weten vast te houden, of dat zij een deel van hun achterstand ingelopen hebben. In 2 wijken nam de achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde toe en in 7 wijken was geen sprake van een duidelijke ontwikkeling. De Rotterdamse aandachtswijken Bergpolder en Vreewijk hebben een Leefbaarheidsscore die wat boven het stedelijk gemiddelde ligt. Dat was bij aanvang van de wijkenaanpak ook al zo. Bergpolder heeft zijn voorsprong op het stedelijk gemiddelde weten te vergroten, terwijl de voorsprong in Vreewijk afnam.

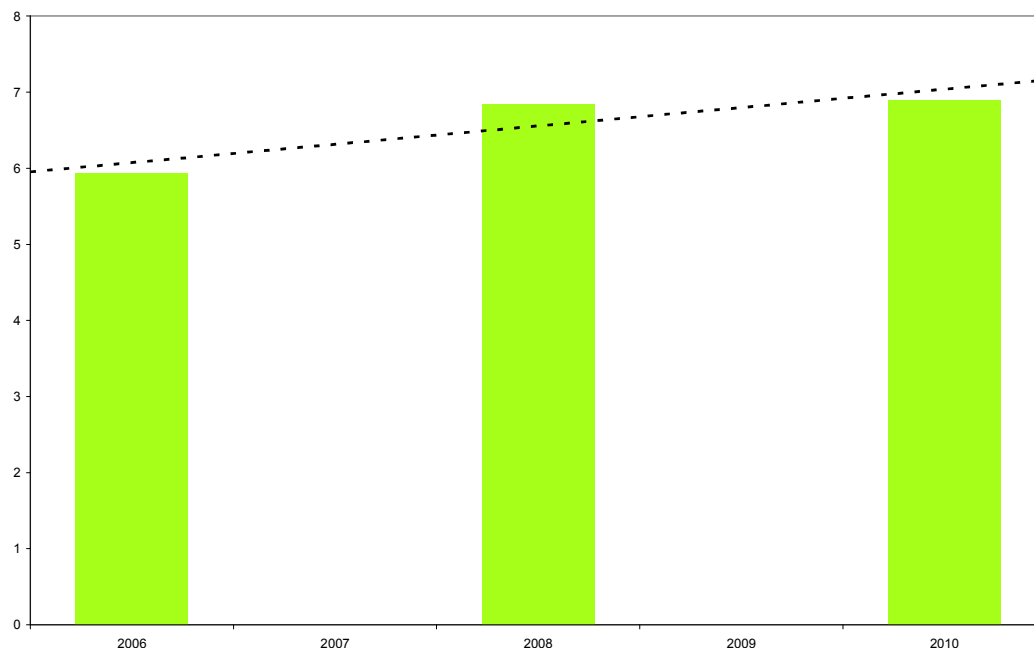
Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau gunstiger

De score voor het voorzieningenniveau lag bij aanvang van de wijkenaanpak in de aandachtswijken gemiddeld al boven dat van het G18-gemiddelde (6 procent) en ligt nu nog hoger (7 procent). Toch nam, zowel in de aandachtswijken als in de gehele G18, het voorzieningenniveau af. In de aandachtswijken was de afname echter minder sterk dan in de G18 als geheel.

In 31 wijken is er sprake van gunstigere Leefbaarheidsscore voor het voorzieningenniveau ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dan bij aanvang van de wijkenaanpak. In 6 wijken is de ontwikkeling ongunstig: de achterstand op het stedelijk gemiddelde wordt er groter. De overige 3 wijken laten geen duidelijke ontwikkeling zien.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:
<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

2.6 Voorzieningenniveau: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	5,9	.	6,8	.	6,9
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G18	18	.	17	.	16
G18, totaal aandachtswijken	25	.	25	.	24
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	2,4	.	2,4	.	4,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G4	26	.	25	.	22
G4, totaal aandachtswijken	29	.	28	.	27
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	3,7	.	3,7	.	4,7
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G14	9	.	8	.	7
G14, totaal aandachtswijken	13	.	12	.	12

Bron: CBS, Leefbaarometer.

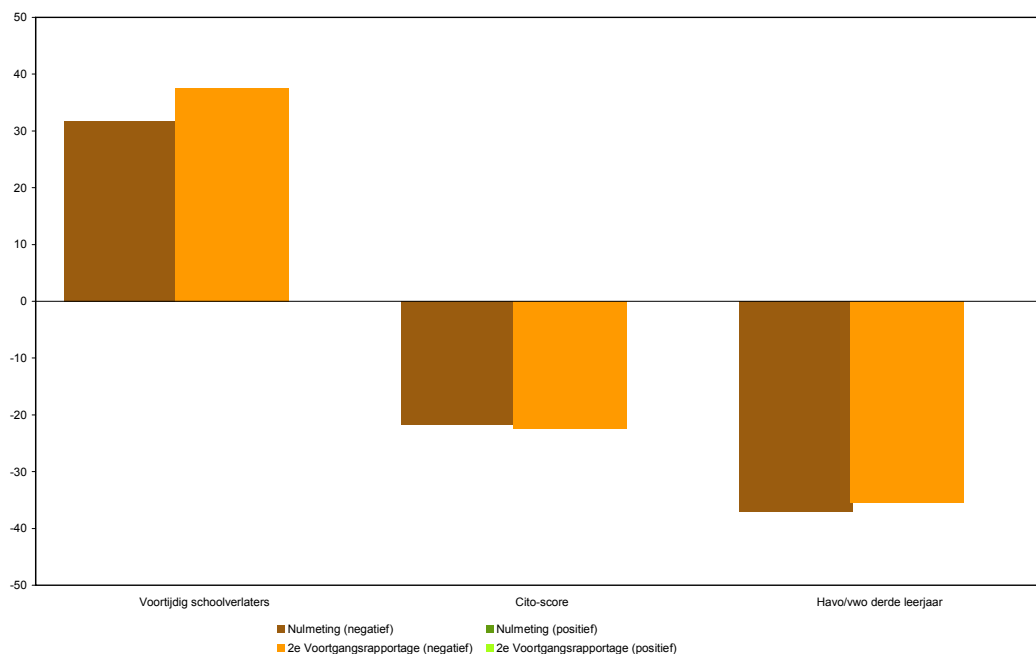
2.4 Leren

Overall beeld

Verbetering van de onderwijsprestaties van leerlingen uit de aandachtswijken is één van de speerpunten in de wijkenaanpak. De aandachtswijken hebben te kampen met een hoog percentage voortijdig schoolverlaters en een relatief klein percentage leerlingen dat naar havo/vwo gaat. De eindtoets van het basisonderwijs (Cito-toets) wordt slechter gemaakt door leerlingen uit de aandachtswijken dan door leerlingen elders uit de G18.

De achterstanden van de G4-aandachtswijken op het gebied van onderwijs zijn kleiner dan die van de G14. Dit geldt voor de scores op de Cito-toets en vooral voor het aandeel voortijdig schoolverlaters. De leerprestaties van de G4 als geheel zijn echter slechter dan die van de G14 als geheel.

2.7 Thema Leren: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	32	38
Cito-score	-22	-22
Havo/vwo derde leerjaar	-37	-35

Bron: CBS, Cito, DUO.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

Voor het thema Leren is het beeld ten opzichte van de start van de wijkenaanpak wisselend. Positief is dat een klein deel van de achterstand bij het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar van het havo of vwo gaat is ingelopen (4 procent). De achterstanden op de Cito-scores van leerlingen uit de aandachtswijken zijn echter licht toegenomen (3 procent). Ook al neemt het aandeel voortijdig schoolverlaters in de aandachtswijken zelf af, de achterstand ten opzichte van het G18-gemiddelde neemt toe met 18 procent.

Wat meer leerlingen uit aandachtswijken naar het havo of vwo

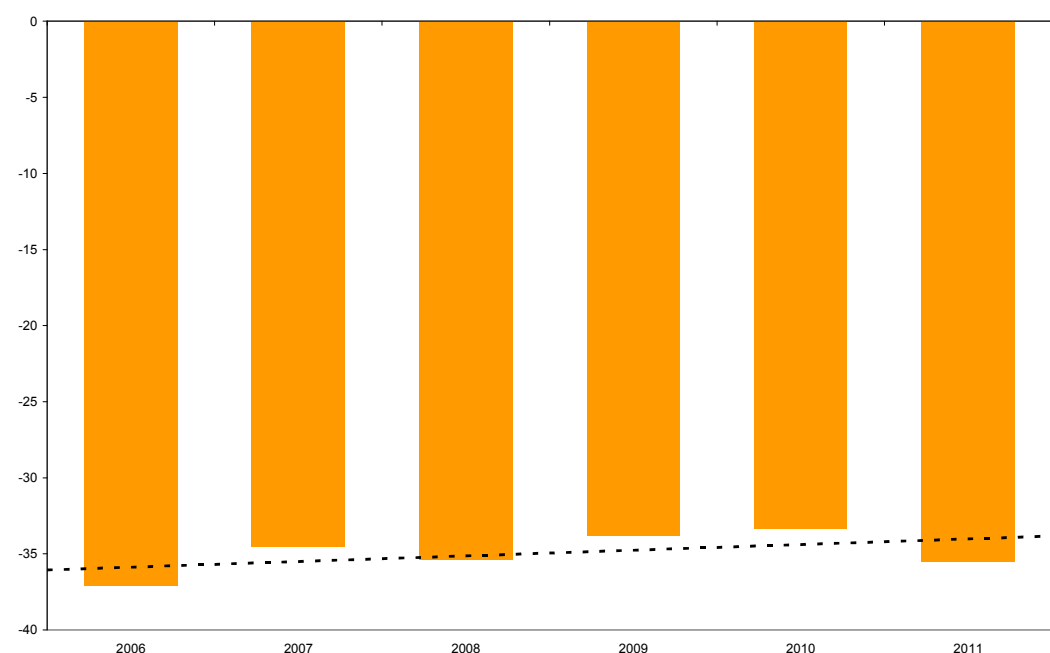
Het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat, laat een positieve ontwikkeling zien. In oktober 2011 gaat 29 procent van de leerlingen uit de aandachtswijken in het derde leerjaar naar het havo of vwo. In oktober 2006 was dat nog 26 procent. Ook in de G18 als geheel was er weliswaar sprake van een toename van het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat, maar deze was niet zo sterk als in de aandachtswijken (van

41 procent in oktober 2006 tot 45 procent in oktober 2011). De aandachtswijken hebben daarmee een klein deel (4 procent) van hun achterstand ingehaald.

In de G4 zijn de verschillen tussen aandachtswijken en G4-gemiddelde kleiner dan in de G14. Terwijl in de aandachtswijken van de G4 bijna 33 procent minder leerlingen naar het havo of vwo gaan, is dat voor de G14 39 procent minder. In de G4 en de G14 beweegt de indicator voor het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat naar het G4-respectievelijk G14-gemiddelde.

In 23 van de 40 aandachtswijken nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde af en werd de achterstand dus kleiner. In 15 wijken nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde toe en in 2 wijken bleef de situatie ongewijzigd.

2.8 Derde leerjaar havo of vwo: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

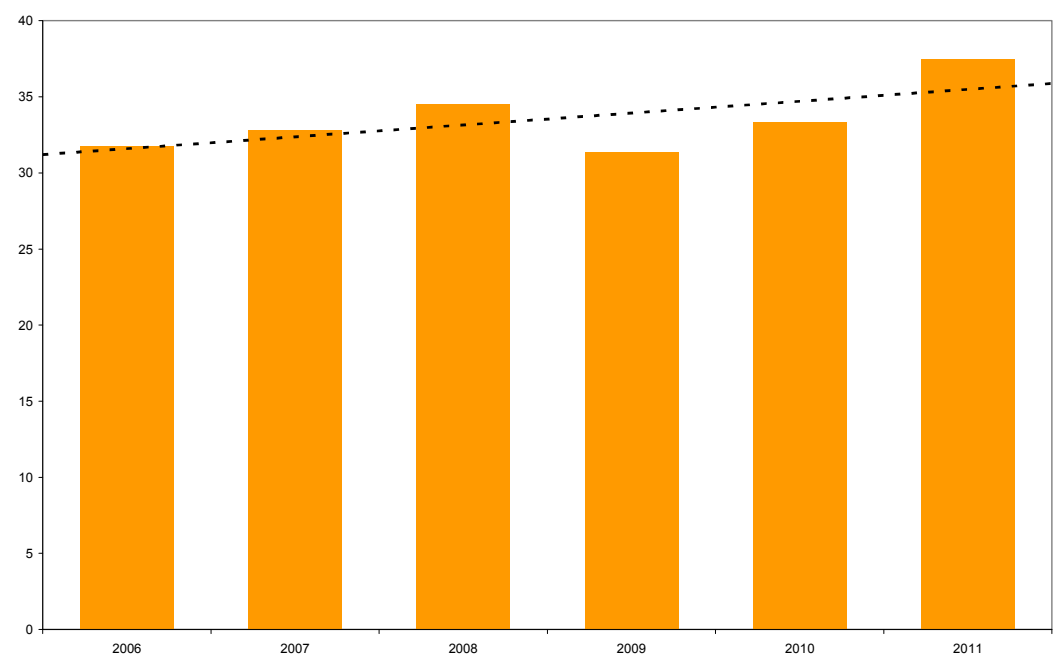
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-37,1	-34,5	-35,4	-33,8	-33,4	-35,5
Totaal G18	41	42	43	44	44	45
G18, totaal aandachtswijken	26	28	28	29	30	29
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G4	-33,2	-31,4	-33,8	-30,6	-30,9	-32,7
Totaal G4	39	41	41	42	43	43
G4, totaal aandachtswijken	26	28	27	29	30	29
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G14	-42,3	-38,1	-33,6	-36,9	-37,2	-39,0
Totaal G14	43	44	45	47	46	47
G14, totaal aandachtswijken	25	27	30	29	29	28

Bron: CBS, DUO.

Aandeel voortijdig schoolverlaters gegroeid

Het aandeel voortijdige schoolverlaters in de aandachtswijken is afgenomen van ruim 8 procent in oktober 2006 tot een kleine 7 procent in oktober 2011. In de G18 nam het aandeel voortijdige schoolverlaters sneller af, van ruim 6 procent in oktober 2006 naar bijna 5 procent in oktober 2011. Daardoor scoren de aandachtswijken nu relatief slechter dan eerder. Er zijn nu bijna 38 procent meer voortijdige schoolverlaters dan in de G18 als geheel, terwijl dat er in oktober 2006 bijna 32 procent meer waren. De achterstand van de aandachtswijken is daarmee toegenomen.

2.9 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	% 31,7	32,8	34,5	31,4	33,3	37,5
Totaal G18	6,3	6,1	5,8	5,1	5,1	4,8
G18, totaal aandachtswijken	8,3	8,1	7,8	6,7	6,8	6,6
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	13,9	17,4	21,5	19,6	19,6	24,5
Totaal G4	7,2	6,9	6,5	5,6	5,6	5,3
G4, totaal aandachtswijken	8,2	8,1	7,9	6,7	6,7	6,6
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	56,4	50,0	52,0	53,3	52,2	50,0
Totaal G14	5,5	5,2	5,0	4,5	4,6	4,2
G14, totaal aandachtswijken	8,6	7,8	7,6	6,9	7,0	6,3

Bron: CBS, DUO.

De achterstand van de G4-aandachtswijken op het gemiddelde van de G4 is toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. Er zijn nu een kleine 25 procent meer voortijdige schoolverlaters dan in de G4 als geheel. Bij de start van de wijkenaanpak was dit 14 procent. Daartegenover staat dat de achterstand voor de aandachtswijken van de G14

kleiner aan het worden is. Er zijn nu 50 procent meer voortijdige schoolverlaters dan gemiddeld in de G14. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dit nog 56 procent.

Cito-scores

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn over de jaren heen vergelijkbaar. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen, dan bedoelen we hiermee de z-scores.

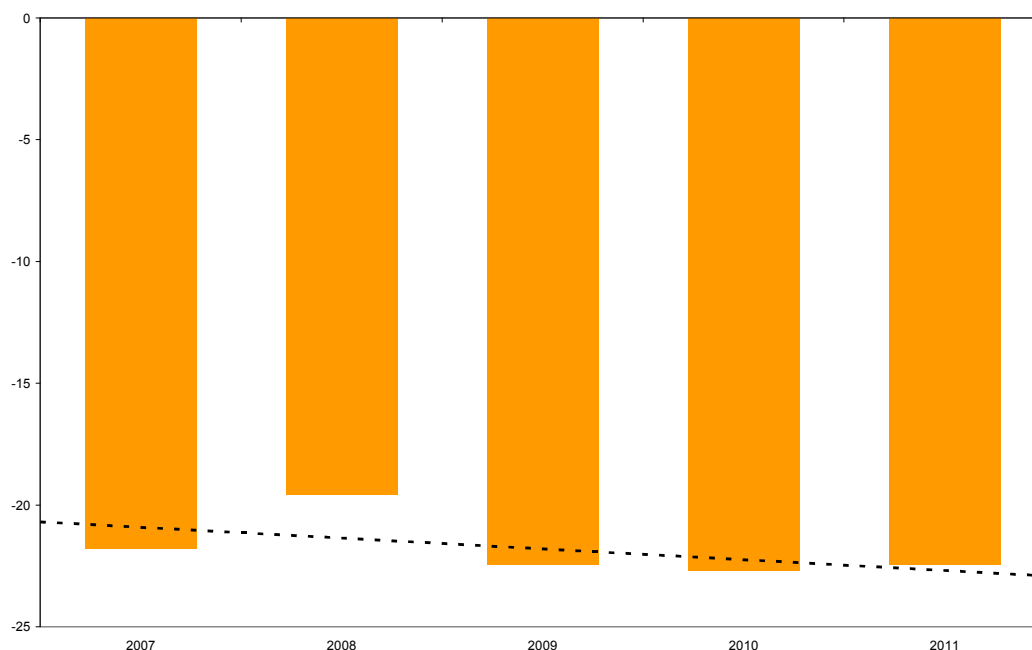
In de aandachtswijken wordt op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage aanzienlijk slechter gescoord op de eindtoets van het basisonderwijs (Cito-toets) dan daarbuiten. In de aandachtswijken van de G18 lag de Cito-toetsscore 55 punten onder het landelijk gemiddelde, terwijl dat in de G18 13 punten was. Bij de start van de wijkenaanpak was het verschil tussen aandachtswijken en G18-gemiddelde gunstiger dan in 2011.

In 12 wijken werd de achterstand op Cito-scores kleiner; in 12 wijken werd de achterstand juist groter en in 3 wijken bleef de achterstand nagenoeg gelijk. Voor de overige 13 aandachtswijken zijn geen afzonderlijke Cito-scores beschikbaar, omdat de aantallen leerlingen in deze wijken te klein zijn om daar statistische uitspraken over te kunnen doen.

Voor de G14 geldt dat de achterstand van de aandachtswijken op hun stedelijk gemiddelde gelijk bleef. Bij de G4 is echter een negatieve ontwikkeling te zien. De aandachtswijken scoren nu 57 punten onder het landelijk gemiddelde, terwijl dat 54 was bij aanvang van de wijkenaanpak. De gemiddelde Cito-toetsscores in de G4 als geheel bleven echter stabiel, waardoor de achterstand van de aandachtswijken in de G4 toenam met 11 procent. .

Voor zowel de G4 en G14 als hun aandachtswijken geldt dat de Cito-scores op het onderdeel taal achterblijven op die van het onderdeel rekenen en wiskunde. In de aandachtswijken van de G4 geldt dat de achterstand op beide onderdelen van de Cito-toets groter is geworden ten opzichte van het G4-gemiddelde. Voor de G14-aandachtswijken is de achterstand op het G14-gemiddelde voor beide onderdelen iets minder groot geworden.

2.10 Cito-scores⁴: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G	-21,8	-19,6	-22,5	-22,7	-22,5
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G18	-12	-11	-13	-15	-13
G18, totaal aandachtswijken	-53	-48	-55	-57	-55
	%				
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-19,3	-18,0	-20,0	-20,5	-21,4
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G4	-19	-17	-20	-24	-18
G4, totaal aandachtswijken	-54	-50	-56	-60	-57
	%				
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-20,4	-19,3	-22,4	-20,3	-20,6
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G14	-4	-3	-4	-3	-6
G14, totaal aandachtswijken	-44	-41	-48	-43	-46

Bron: CBS, Cito.

2.5 Werken

Overall beeld

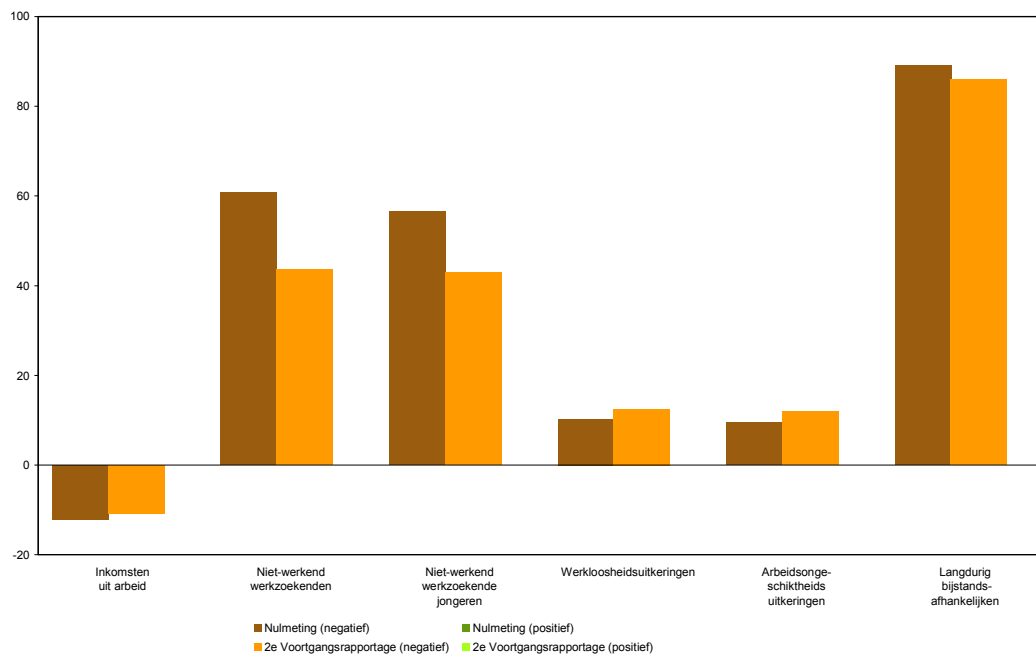
De arbeidsparticipatie is laag in de aandachtswijken. Bewoners maken er meer dan gemiddeld gebruik van uitkeringen. Zo ligt het aandeel personen in de aandachtswijken dat langdurig (langer dan 3 jaar) gebruik maakt van een bijstandsuitkering in 2012 86 procent hoger dan gemiddeld in de G18. In de aandachtswijken wordt bovendien 12 procent vaker gebruik gemaakt van een werkloosheids- of

⁴ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

arbeidsongeschiktheidsuitkering dan in de G18 als geheel. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden en niet-werkend werkzoekende jongeren ligt respectievelijk 44 en 43 procent hoger in de aandachtswijken dan in de G18.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie geldt voor alle indicatoren binnen het thema Werken dat de situatie voor de eerste generatie niet-westerse allochtonen het minst gunstig is.

2.11 Thema Werken, Tweede Voortgangsrapportage: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-12	-11
Niet-werkend werkzoekenden	61	44
Niet-werkend werkzoekende jongeren	57	43
Werkloosheidsuitkeringen	10	13
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	10	12
Langdurig bijstandsafhankelijken	89	86

Bron: CBS.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De ontwikkelingen op het gebied van Werken zijn wisselend positief en negatief. Zoals hierboven beschreven hebben de aandachtswijken nog aanzienlijke achterstanden.

Op een aantal punten worden de achterstanden van de wijken echter kleiner. In 2012 zijn er 44 procent meer niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken dan in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog 61 procent meer. Daarmee is de achterstand op het G18-gemiddelde met 28 procent afgenomen. Eenzelfde daling zien we voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren. Deze gunstige ontwikkeling is breed gedragen: in 33 aandachtswijken neemt het aandeel niet-werkend werkzoekenden

af en in slechts 5 wijken neemt het toe ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde. In 2 wijken blijft het aandeel gelijk

Daarmee samenhangend is er een licht gunstige ontwikkeling voor het aandeel personen met een baan, of preciezer: het aandeel van de potentiële beroepsbevolking dat inkomsten uit arbeid heeft. In 2011 ligt het percentage 11 procent lager dan het G18-gemiddelde, terwijl dit 12 procent was bij de start van de wijkenaanpak. De achterstand op het G18-gemiddelde is daarmee 10 procent kleiner geworden. In 25 aandachtswijken werd de positie van de wijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde gunstiger en in 6 wijken werd deze ongunstiger. De wijk Bergpolder behoudt haar voorsprong op het stedelijk gemiddelde van Rotterdam, ook al wordt deze iets kleiner. In de overige 8 wijken bleef het aandeel personen met een baan stabiel.

Een laatste, licht positieve ontwikkeling is dat het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (licht) afnam ten opzichte van het G18-gemiddelde (4 procent). 16 wijken ontwikkelen zich positief op dit punt. In 15 wijken is de ontwikkeling negatief. In de overige 9 wijken blijft het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken ongeveer gelijk.

Alleen op de indicatoren voor werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen scoren de aandachtswijken in 2012 slechter dan bij de start van de wijkenaanpak. De aandelen werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in de aandachtswijken liggen nu respectievelijk 13 en 12 procent hoger dan gemiddeld in de G18, terwijl dat bij aanvang van de wijkenaanpak 10 procent was.

Het beeld voor de G4 en G14 ziet er binnen het thema Werken nagenoeg hetzelfde uit, ook al zijn de verschillen tussen de aandachtswijken van de G4 en de totale G4 iets minder groot dan voor (de aandachtswijken van) de G14.

2.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Minder niet-werkend werkzoekenden

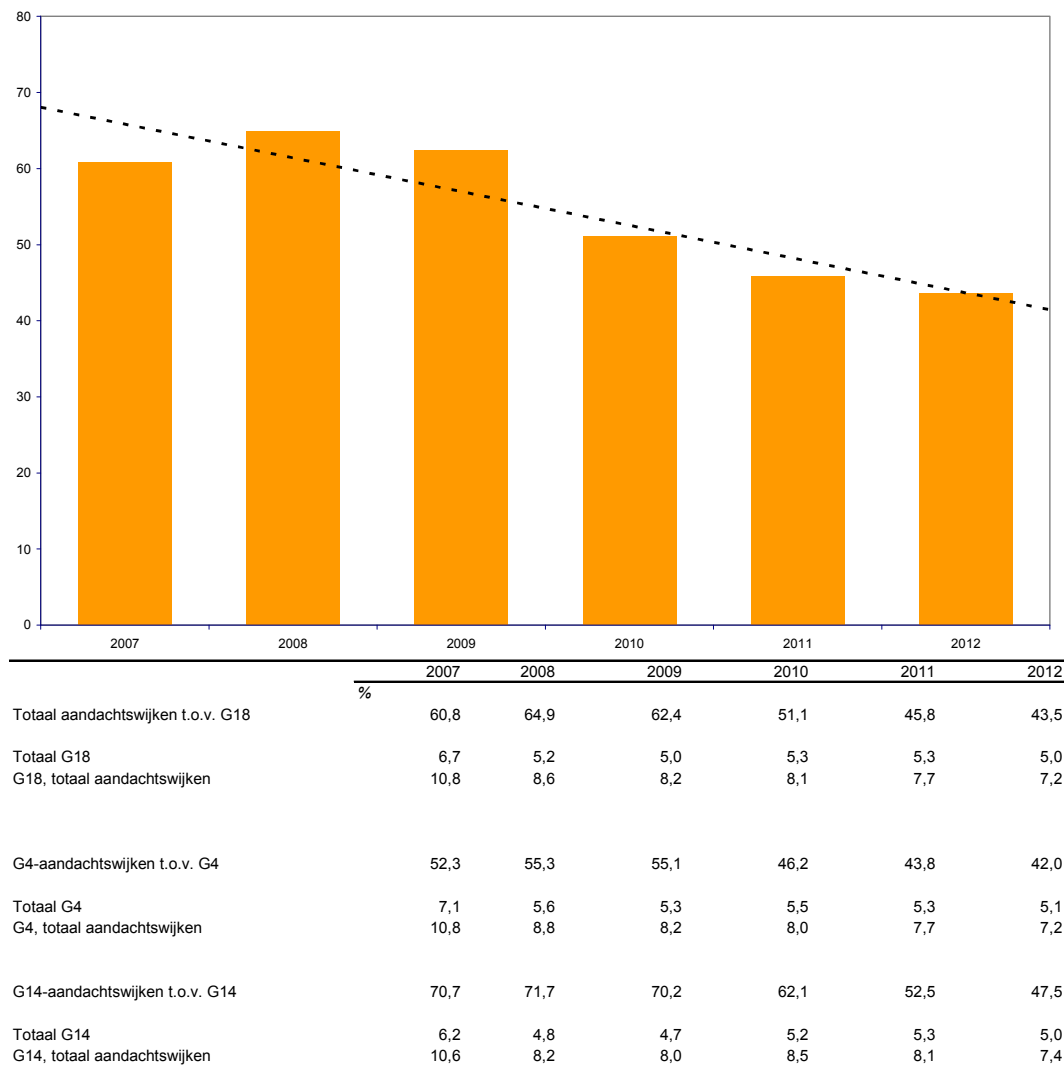
Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken groter dan in de G18 als geheel (respectievelijk 7 procent tegenover 5 procent). Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er aanzienlijk meer niet-werkend werkzoekenden. Dit geldt zowel voor de wijken (11 procent) als voor het G18-gemiddelde (7 procent).

Sinds de start van de wijkenaanpak is de afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden groter geweest in de aandachtswijken dan daarbuiten. De aandachtswijken hebben 28 procent van hun achterstand op de G18 als geheel ingehaald. Bovendien is deze ontwikkeling breed zichtbaar: in 33 aandachtswijken nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde af. In 5 aandachtswijken nam de achterstand juist toe en in 2 wijken bleef de achterstand constant. Drie van de 5 wijken met een ongunstige ontwikkeling zijn Rotterdamse aandachtswijken. De andere 2 liggen in Nijmegen en Leeuwarden.

Zowel de aandachtswijken van de G4 als die van de G14 halen een deel van hun achterstand in. In de G14 ging dat sneller dan in de G4. Daarbij moet gezegd worden dat de achterstand in de G14 groter is dan in de G4 op deze indicator.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie komen niet-werkend werkzoekenden relatief vaak voor bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen. Tegelijk was de afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden binnen deze groep groter dan bij tweede generatie niet-westerse allochtonen, westerse allochtonen of autochtonen.

2.12 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

Bron: CBS.

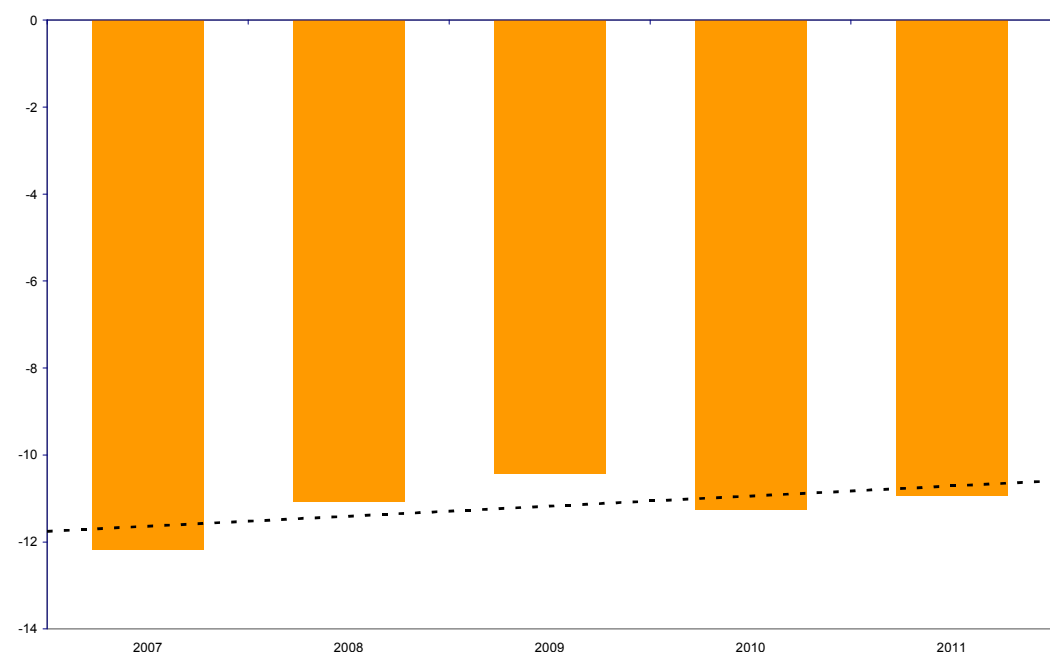
Iets meer personen met inkomsten uit arbeid

Het aandeel personen met een baan is ruim 60 in 2011 in de aandachtswijken. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog een kleine 59 procent. In de G18 als geheel heeft 68 procent een baan in 2011, tegenover 67 procent in 2007. In de G18 als geheel groeide het aandeel personen met een baan daarmee minder snel. Hierdoor is er sprake van een licht gunstige ontwikkeling voor de aandachtswijken richting het G18 gemiddelde: de achterstand van de aandachtswijken neemt daarmee met 10 procent af. Merk op dat de achterstand van de aandachtswijken nauwelijks meer is veranderd sinds 2008. De verbetering vond vlak na aanvang van de wijkenaanpak plaats.

Van de 40 aandachtswijken laten er 25 een positieve ontwikkeling zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De wijk Bergpolder behoudt haar voorsprong op het stedelijk gemiddelde van Rotterdam, ook al wordt deze iets kleiner. In 6 wijken neemt het aandeel personen met een baan af ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In de overige 8 wijken blijft de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde constant.

Bij eerste generatie Turken en Marokkanen en MOE-landers is het aandeel personen met een baan overigens het laagst. Opvallend is dat in 2007 er in de aandachtswijken nog relatief veel tweedegeneratie MOE-landers waren zonder inkomsten uit arbeid. In 2012 is deze achterstand weggewerkt.

2.13 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

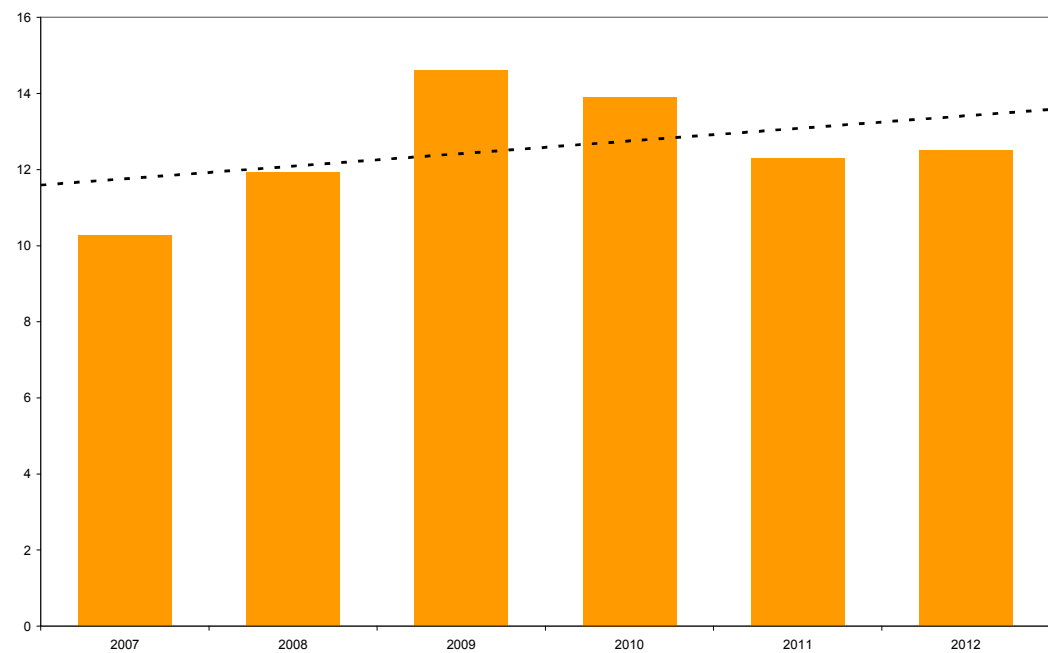
	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-12,2	-11,1	-10,4	-11,3	-10,9
Totaal G18	66,7	68,3	68,9	67,2	67,5
G18, totaal aandachtswijken	58,6	60,7	61,7	59,6	60,1
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-11,3	-10,3	-9,7	-10,5	-10,2
Totaal G4	65,8	67,3	68,1	66,3	66,6
G4, totaal aandachtswijken	58,3	60,4	61,5	59,4	59,8
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-12,0	-10,8	-10,5	-11,2	-10,6
Totaal G14	67,9	69,4	69,9	68,1	68,6
G14, totaal aandachtswijken	59,8	61,8	62,5	60,5	61,4

Bron: CBS.

Relatief vaker een werkloosheidsuitkering

Ondanks de stijging van het aandeel personen uit de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid en de daling van de aandelen niet-werkend werkzoekenden, is de achterstand van de aandachtswijken op het punt van werkloosheidsuitkeringen gegroeid.

2.14 Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	10,3	11,9	14,6	13,9	12,3	12,5
Totaal G18	2,2	1,8	1,8	2,7	2,5	2,7
G18, totaal aandachtswijken	2,5	2,0	2,0	3,0	2,8	3,1
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	13,8	15,1	16,9	14,8	13,4	12,7
Totaal G4	2,1	1,7	1,7	2,6	2,5	2,7
G4, totaal aandachtswijken	2,4	1,9	1,9	2,9	2,8	3,0
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	15,0	17,1	24,9	20,9	14,3	14,7
Totaal G14	2,4	1,9	1,9	2,8	2,6	2,8
G14, totaal aandachtswijken	2,8	2,2	2,4	3,4	3,0	3,2

Bron: CBS.

Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering in de aandachtswijken is licht toegenomen tussen het moment van de Tweede Voortgangsrapportage (ruim 3 procent) en de start van de wijkenaanpak (een kleine 3 procent). Ook buiten de aandachtswijken is er sprake van een lichte toename. In de G18 als geheel groeide het percentage WW'ers van ruim 2 procent naar bijna 3 procent. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is daarmee toegenomen (22 procent) ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Merk hierbij op dat het verschil tussen aandachtswijken en G18-gemiddelde toenam van 2007 tot en met 2009 en sindsdien weer kleiner werd.

Hoewel het aandeel werkloosheidsuitkeringen stijgt in de gezamenlijke aandachtswijken van de G18, zijn er meer wijken waar de indicator zich gunstig ontwikkelde dan

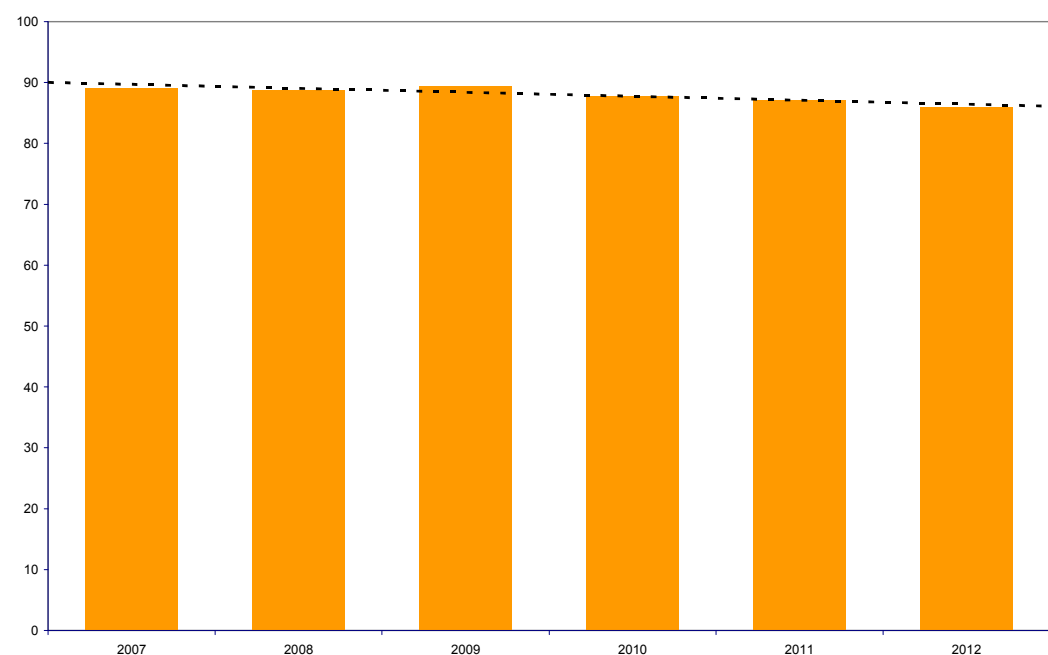
ongunstig. In 21 wijken is er sprake van een positieve ontwikkeling, tegenover 16 met een ongunstige ontwikkeling. In de overige 3 wijken veranderde de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het G18-gemiddelde niet.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie valt op dat het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering relatief groot is onder eerste generatie Surinamers, Antillianen en Arubanen.

2.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken ontwikkelt zich voorzichtig positief

2.15 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	89,1	88,8	89,5	87,9	87,2	85,9
Totaal G18	3,9	3,6	3,3	3,2	3,1	3,1
G18, totaal aandachtswijken	7,3	6,8	6,3	6,1	5,8	5,8
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	65,3	65,6	64,9	64,2	65,2	64,0
Totaal G4	4,6	4,3	4,0	3,9	3,7	3,7
G4, totaal aandachtswijken	7,7	7,1	6,6	6,3	6,1	6,1
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	104,4	104,4	104,7	102,9	97,9	100,0
Totaal G14	3,0	2,8	2,6	2,5	2,4	2,4
G14, totaal aandachtswijken	6,1	5,6	5,2	5,0	4,8	4,9

Bron: CBS.

In de aandachtswijken is het aandeel personen dat langdurig gebruik maakt van een bijstandsuitkering bijna 6 procent. In de G18 ligt dat percentage met gemiddeld ruim 3 procent een stuk lager. Dit betekent een achterstand van 86 procent. Tijdens de start van

de wijkenaanpak was het aandeel langdurige bijstandsafhankelijken nog ruim 7 procent in de aandachtswijken ten opzichte van bijna 4 procent in de G18 als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het G18 gemiddelde kwam daarmee toen uit op 89 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde met een kleine 4 procent afgenomen. Daarmee is er sprake van een voorzichtig positieve ontwikkeling voor de aandachtswijken. In 16 wijken verbetert de positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 15 wijken verslechtert deze en in 9 wijken blijft deze constant.

De licht verbeterde positie van de aandachtswijken is vooral toe te schrijven aan gunstige ontwikkelingen in de G14. Ten opzichte van het stedelijk gemiddelde bleef het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de G4-aandachtswijken vrijwel stabiel.

Ook voor deze indicator geldt dat, uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie, langdurige bijstandsafhankelijken vooral voorkomen bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen. Voor deze groep geldt echter, tegen de gemiddelde trend in, dat de achterstanden in 2012 groter waren dan bij aanvang van de wijkenaanpak.

2.5.3 Arbeidsmarktpositie van MOE-landers

Minder niet-werkend werkzoekenden, meer banen

In de aandachtswijken is in 2012 7 procent van de potentiële beroepsbevolking niet-werkend werkzoekende. Met een kleine 4 procent zijn MOE-landers in de aandachtswijken minder vaak niet-werkend werkzoekende. Ook in de G18 als geheel is het aandeel MOE-landers dat niet-werkend werkzoekend is een kleine 4 procent.

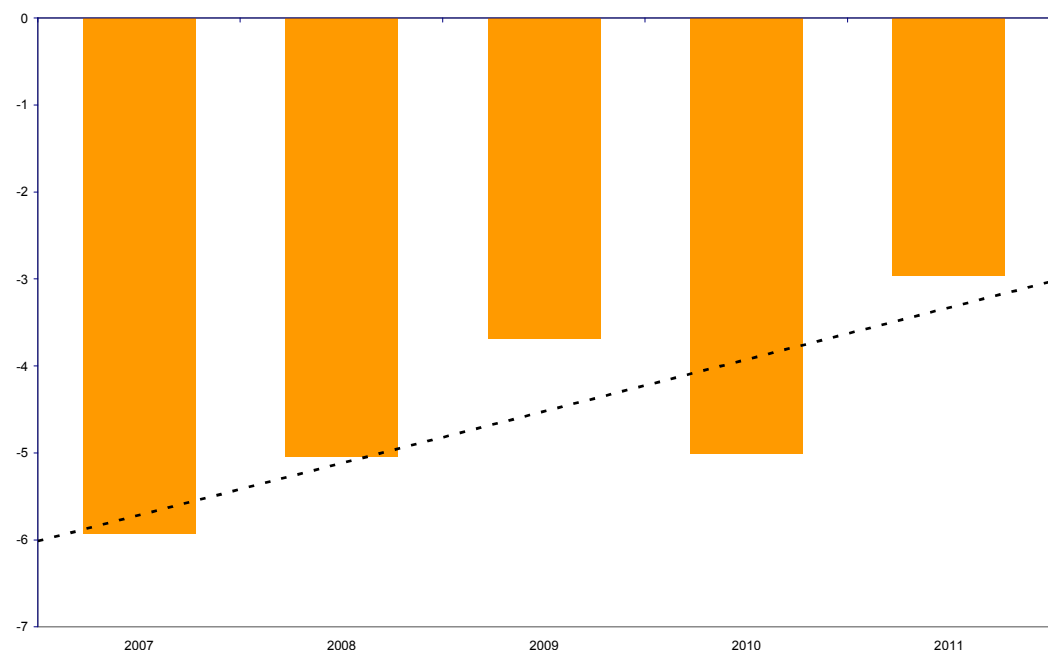
Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er 6 procent niet-werkend werkzoekende MOE-landers in de aandachtswijken. In de G18 als geheel was dat ruim 5 procent. Dit betekent niet alleen dat er sprake is van een gunstige afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken zelf, maar ook dat de positie van MOE-landers in de aandachtswijken is verbeterd ten opzichte van MOE-landers in de G18 als geheel. Ten opzichte van het G18-gemiddelde voor MOE-landers, hebben zij 80 procent van hun achterstand ingelopen.

Ondanks dat MOE-landers minder vaak niet-werkend werkzoekende zijn dan gemiddeld in de G18 (-aandachtswijken), hebben zij tegelijk ook minder vaak een baan. In de aandachtswijken heeft 54 procent van de MOE-landers een baan, tegenover 60 procent gemiddeld in Nederland. In de G18 als geheel heeft 56 procent van de MOE-landers een baan.

Bij aanvang van de wijkenaanpak had 50 procent van de MOE-landers in de aandachtswijken een baan, tegenover 53 procent van de MOE-landers in de G18 als geheel. Het verschil tussen de MOE-landers in de aandachtswijken en de MOE-landers in de G18 als geheel is daarmee met 50 procent afgenomen.

Vergeleken met de totale bevolking van de G18 valt op dat tussen 2007 en 2012 het aandeel MOE-landers met inkomsten uit arbeid een stuk sneller is gestegen dan gemiddeld. Dit geldt zowel voor de aandachtswijken als voor de totale G18.

2.16 Inkomsten uit arbeid, MOE-landers: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-5,9	-5,0	-3,7	-5,0	-3,0
Totaal G18	53	55	56	54	56
G18, totaal aandachtswijken	50	52	54	51	54
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-6,0	-5,5	-4,7	-6,2	-4,6
Totaal G4	54	55	57	54	56
G4, totaal aandachtswijken	50	52	54	51	53
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-6,5	-2,3	-1,5	0,6	5,9
Totaal G14	53	55	55	54	56
G14, totaal aandachtswijken	50	54	55	54	59

Bron: CBS.

Uitkeringsafhankelijkheid afgenomen

MOE-landers in de G18 zijn in 2012 minder afhankelijk van uitkeringen dan mensen gemiddeld zijn in de G18. MOE-landers hebben minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering (2 procent tegenover 7 procent) en zijn minder vaak langdurig afhankelijk van de bijstand (1 procent tegenover 3 procent). Ze hebben even vaak een werkloosheidsuitkering als gemiddeld in de G18 (3 procent).

Wanneer we de MOE-landers in de aandachtswijken vergelijken met de MOE-landers buiten de aandachtswijken zien we relatief grote verschillen. MOE-landers in de aandachtswijken hebben 43 procent minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan MOE-landers in de G18 als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil met het G18-gemiddelde 32 procent. De voorsprong die de MOE-landers in de aandachtswijken al hadden op dit punt is dus nog groter geworden.

MOE-landers in de aandachtswijken hebben in 2012 11 procent minder vaak een langdurige bijstandsuitkering dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat verschil nog 34 procent, ten gunste van de MOE-landers in de G18 als geheel. Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijke MOE-landers in de aandachtswijken lag toen ook ruim 3 keer hoger op bijna 4 procent. Er is dus sprake van een gunstige ontwikkeling voor de MOE-landers in de aandachtswijken op het vlak van de langdurige bijstand: de achterstand is omgezet in een voorsprong.

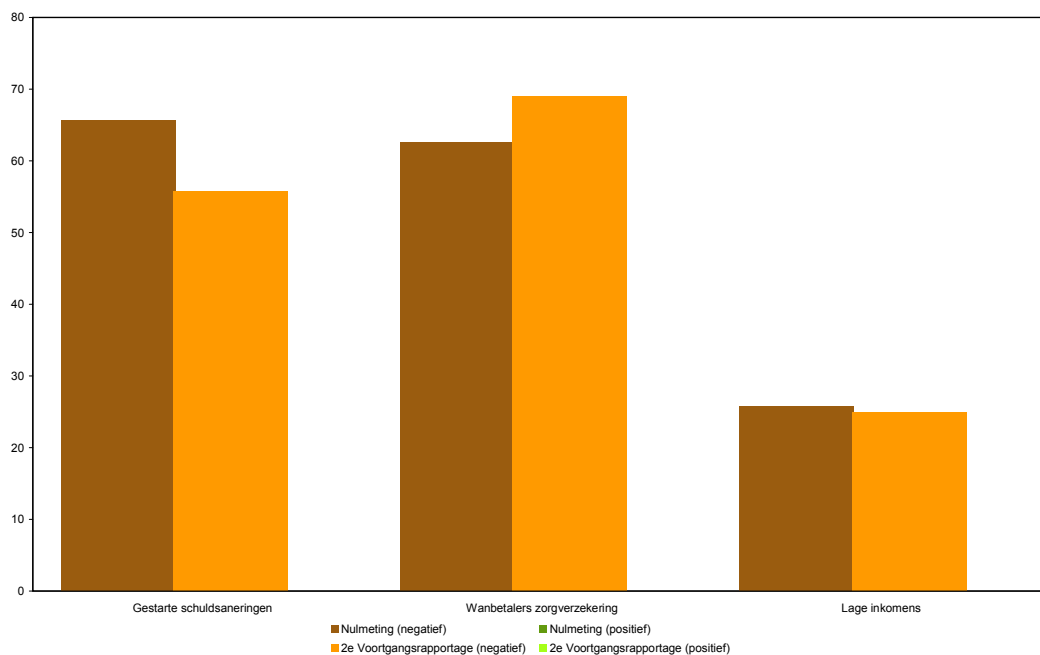
Het aandeel MOE-landers met een werkloosheidsuitkering in de aandachtswijken stijgt van een kleine 2 procent naar 3 procent. In de G18 als geheel is er sprake een kleinere toename van het aandeel WW'ers van bijna 2 naar bijna 3 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden MOE-landers in de aandachtswijken nog minder vaak een werkloosheidsuitkering dan MOE-landers buiten de aandachtswijken van de G18. In 2012 is die voorsprong een achterstand geworden: MOE-landers in de aandachtswijken hebben in 2012 bijna 12 procent vaker dan MOE-landers in de G18 als geheel een werkloosheidsuitkering.

2.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Overall beeld

In de aandachtswijken hebben veel huishoudens een laag inkomen. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen ligt in 2010 een kwart hoger dan in de G18 als geheel. Dit hangt samen met de lage arbeidsparticipatie en het grote aandeel uitkeringsontvangers in de wijken. De groep huishoudens met lage inkomens is financieel kwetsbaar. Ook al is het moeilijk te kwantificeren wat de gevolgen zijn van de economische crisis voor deze huishoudens, is het duidelijk dat zij veelal kleinere buffers zullen hebben om verlies van inkomsten op te vangen. In de Outcomemonitor wordt de financiële kwetsbaarheid van deze groep in kaart gebracht met het aandeel gestarte schuldsaneringen en het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ligt in de aandachtswijken 69 procent hoger dan in de G18 als geheel en het aandeel gestarte schuldsaneringen 56 procent hoger. De verschillen tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde zijn kleiner in de G4 dan in de G14.

2.17 Thema Inkomen en Schuldenproblematiek: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	66	56
Wanbetalers zorgverzekering	63	69
Lage inkomens	26	25

Bron: CBS.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De ontwikkeling binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek laat een wisselend beeld zien. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage zijn er ten opzichte van het G18 gemiddelde nagenoeg evenveel huishoudens met lage inkomens als bij de start van de wijkenaanpak. Op wijkniveau zijn er 17 wijken waar ten opzichte van het stedelijk gemiddelde het aandeel huishoudens met lage inkomens kleiner wordt, 21 waar het aandeel lage inkomens groter wordt en 2 waar het aandeel nagenoeg gelijk blijft.

De achterstand van de 40 wijken ten opzichte van het G18 gemiddelde is bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie toegenomen. Toch wordt het aandeel wanbetalers in 15 aandachtswijken kleiner en in 14 wijken groter ten opzichte van het stedelijk gemiddelde (in de overige 11 wijken blijft het aandeel constant). Dat er toch sprake is van een toename kan worden verklaard doordat in de wijken met een ongunstige ontwikkeling meer mensen wonen dan in de wijken met een gunstige ontwikkeling.

De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het G18 gemiddelde is bij het aandeel gestarte schuldsaneringen afgenomen. Op wijkniveau geldt dit voor 20 wijken. Bergpolder (Rotterdam) had al minder gestarte schuldsaneringen dan gemiddeld in de stad en heeft deze voorsprong weten te vergroten. De overige 19 wijken kennen een toename van het aandeel gestarte schuldsaneringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

Voor de aandachtswijken van de G14 geldt dat de achterstand bij zowel het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie, alsook bij het aandeel gestarte schuldsaneringen licht gestegen is ten opzichte van het G14-gemiddelde. Dit zijn negatieve ontwikkelingen voor deze aandachtswijken. Voor de G4 is het beeld niet eenduidig. Enerzijds is de achterstand bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie gestegen voor de aandachtswijken van de G4. Anderzijds geldt voor het aandeel gestarte schuldsaneringen in de aandachtswijken van de G4 juist dat deze gedaald is ten opzichte van het G4-gemiddelde: waar het aandeel gestarte schuldsaneringen nu 50 procent hoger ligt dan het G4-gemiddelde, lag het bij aanvang van de wijkenaanpak nog 64 procent hoger.

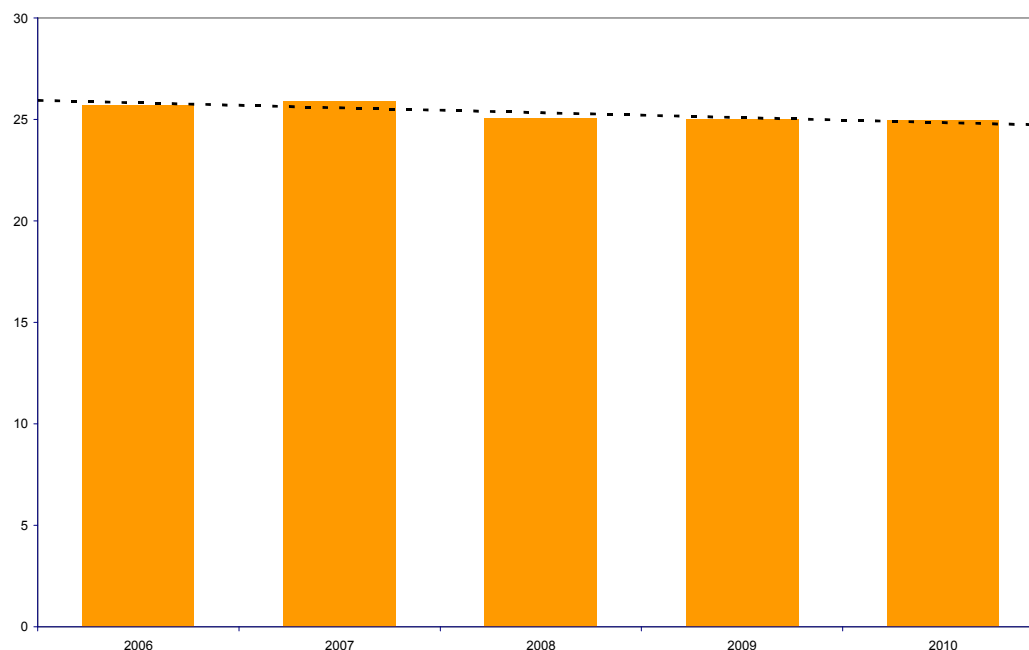
Aandeel lage inkomens stabiel

De groep huishoudens met een laag inkomen is gedefinieerd als de 40 procent huishoudens in Nederland met de laagste inkomens. In sommige wijken of gemeenten zijn er meer huishoudens met lage inkomens te vinden dan in andere. Zo heeft ongeveer 60 procent van alle huishoudens in de aandachtswijken een laag inkomen. Dit aandeel is over de jaren heen erg stabiel. Het schommelt al sinds de start van de wijkenaanpak rond een kwart boven dat van het G18-gemiddelde, waar circa 48 procent van de huishoudens een laag inkomen heeft. Dat er op G18-niveau weinig ontwikkeling te zien is, wil niet zeggen dat op wijkniveau er geen ontwikkelingen te zien zijn. Sinds het begin van de wijkenaanpak is het aandeel huishoudens met een laag inkomen in 17 aandachtswijken afgenomen. In 21 wijken nam het juist toe en in 2 wijken bleef het aandeel stabiel.

Een deel van de inkomensveranderingen in de aandachtswijken laat zich verklaren door de inkomens van mensen die zich in de wijken vestigen of juist wegtrekken. Niet verwonderlijk met oog op de woningvoorraad (meer kleine, goedkopere woningen en meer sociale huurwoningen) in de aandachtswijken zijn het vooral mensen met een lager inkomen die zich in de wijken vestigen. Mensen met een midden en hoog inkomen vertrekken juist vaker uit de wijk. In de periode 2007-2009 zijn er 27 wijken waar meer mensen met een laag inkomen zich vestigen dan er vertrekken. In dezelfde periode zijn er 30 wijken waar meer mensen met een middeninkomen vertrekken dan zich er vestigen en 32 wijken waar meer mensen met een hoog inkomen vertrekken dan zich er vestigen. Dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen niettemin niet sterk gestegen is kan duiden op inkomensstijging bij huishoudens binnen de wijken zelf. Dit zou echter beter onderzocht moeten worden om er harde uitspraken over te kunnen doen.

In de G4 zijn de huishoudens met lage inkomens meer evenredig verdeeld over aandachtswijken en niet-aandachtswijken dan in de G14. In de aandachtswijken van de G4 ligt het aandeel huishoudens met lage inkomens ongeveer 22 procent boven het G4 gemiddelde, terwijl dat van de aandachtswijken van de G14 31 procent boven het G14 gemiddelde ligt.

2.18 Huishoudens met lage inkomens: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	25,7	25,9	25,1	25,0	25,0
Totaal G18	48	48	48	48	48
G18, totaal aandachtswijken	61	61	60	60	60
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	22,4	22,9	22,6	22,6	22,5
Totaal G4	49	49	49	49	49
G4, totaal aandachtswijken	60	60	60	60	60
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	32,7	33,0	31,7	31,1	31,0
Totaal G14	47	47	48	48	48
G14, totaal aandachtswijken	63	63	63	63	62

Bron: CBS.

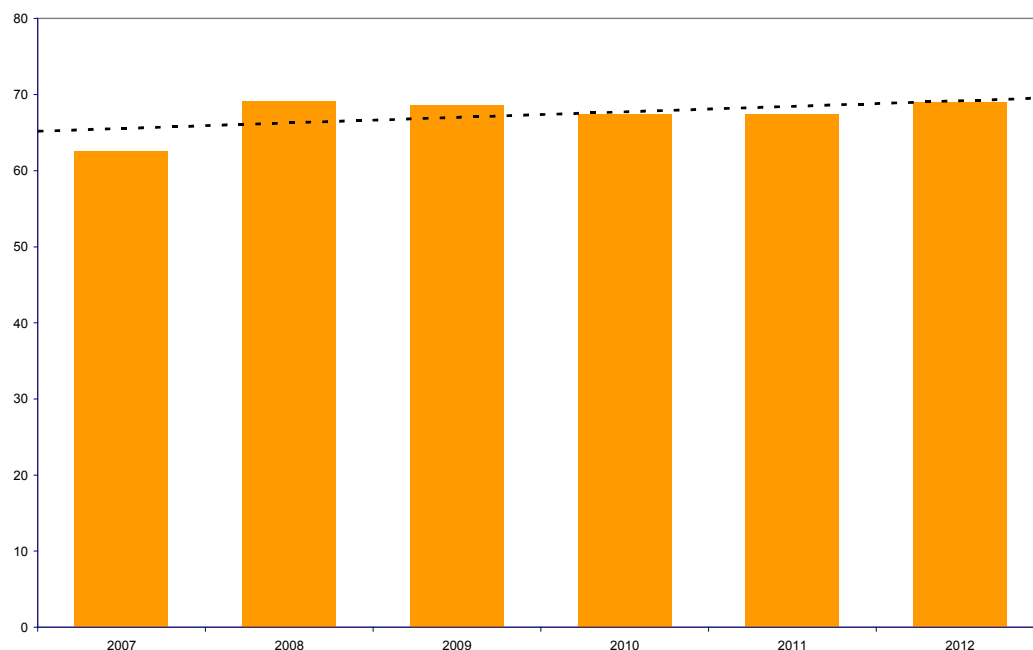
Lichte toename aandeel wanbetalers zorgverzekeringspremie

De indicator wanbetalers zorgverzekeringspremie geeft het aandeel personen aan dat minimaal een half jaar geen premie heeft betaald. Het is een van de indicatoren die in de Outcomemonitor gebruikt wordt om een beeld te vormen van de financiële positie van huishoudens in de aandachtswijken.

In de aandachtswijken van de G18 ligt het aandeel wanbetalers 69 procent hoger dan in de G18 als geheel. Met ingang van september 2009 is de Wet structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekeringen van kracht. Deze wet beoogt het aantal wanbetalers terug te dringen. De effecten hiervan zijn (vooralsnog) niet zichtbaar in de Tweede Voortgangsrapportage. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie in de aandachtswijken gestegen van een kleine 4 procent in 2007 naar bijna 6 procent in 2012. In de G18 als geheel is het aandeel wanbetalers

minder snel gestegen van ruim 2 procent naar ruim 3 procent. Daarmee ontwikkelde de positie van de aandachtswijken zich negatief ten opzichte van het G18-gemiddelde. Op wijkniveau zijn er 15 wijken met een ongunstige ontwikkeling en 14 wijken met een gunstige ontwikkeling. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie blijft constant in de overige 11 wijken.

2.19 Wanbetalers zorgverzekeringspremie: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	63	69	69	67	67	69
Totaal G18	2	3	3	4	3	3
G18, totaal aandachtswijken	4	5	5	7	5	6
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	48	52	51	49	51	51
Totaal G4	2	3	4	4	3	4
G4, totaal aandachtswijken	4	5	5	7	5	6
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	80	93	93	89	84	82
Totaal G14	2	3	3	3	2	3
G14, totaal aandachtswijken	4	5	5	6	5	5

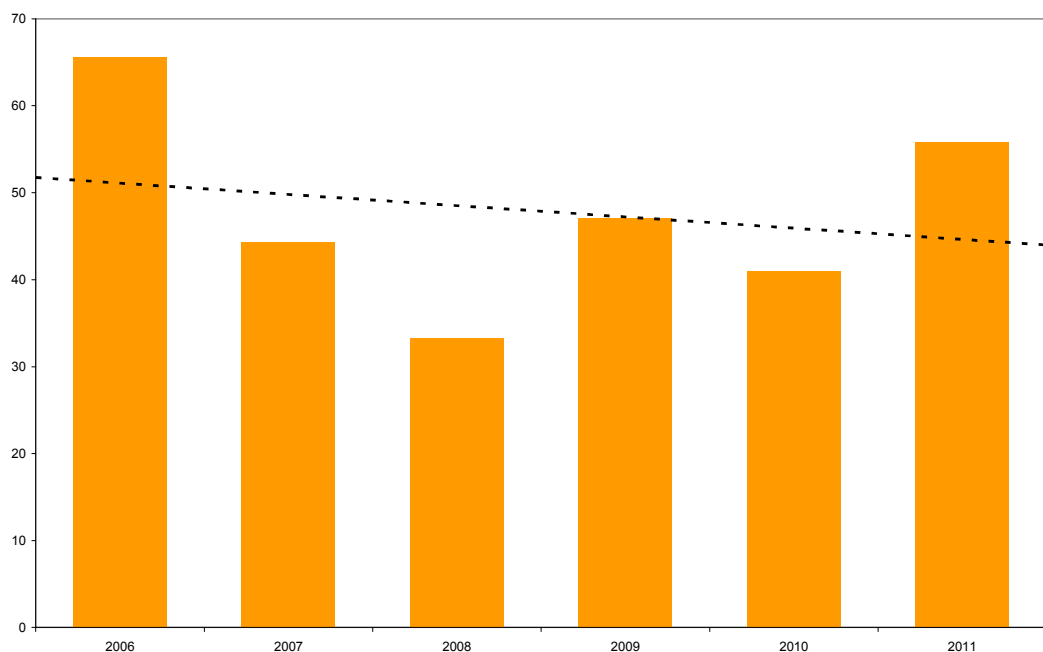
Bron: CBS.

Gestarte schuldsaneringen

De indicator gestarte schuldsaneringen geeft aan hoeveel schuldsaneringstrajecten er gestart zijn in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke personen. Dit type schuldsaneringstrajecten is bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een dergelijk schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Daarbij komt dat een wettelijk traject alleen opgestart wordt als

een poging tot schuldregeling zonder tussenkomst van de rechter is mislukt⁵. Het gaat hier om het aandeel gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 duizend personen van 18 jaar en ouder.

2.20 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	65,6	44,4	33,3	47,1	41,0	55,8
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G18	15	14	8	8	9	13
G18, totaal aandachtswijken	25	21	10	11	13	21
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	64,3	56,3	47,2	57,0	47,0	49,8
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G4	15	12	6	7	8	13
G4, totaal aandachtswijken	25	19	9	11	12	20
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	75,3	54,4	39,4	57,2	56,0	76,3
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G14	15	17	9	9	10	13
G14, totaal aandachtswijken	27	25	12	14	16	23

Bron: CBS.

In 2011 startten er 21 schuldsaneringstrajecten van het hierboven beschreven type per 10 duizend inwoners van 18 jaar of ouder in de aandachtswijken. Dat is bijna 56 procent meer dan in de G18 gemiddeld, waar er 13 gestarte schuldsaneringstrajecten zijn per 10 duizend inwoners. In 2006 startten er 25 schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken per 10 duizend inwoners, tegenover 15 per 10 duizend inwoners gemiddeld in de G18. In

⁵ Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar. Het gaat hier om het aandeel gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 duizend personen van 18 jaar en ouder.

2006 waren er dus 66 procent meer gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18.

Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken op het G18 gemiddelde 15 procent kleiner geworden. Het aandeel schuldsaneringen ligt toch nog steeds significant hoger dan het G18 gemiddelde. Daarnaast is te zien dat het aantal schuldsaneringen na een eerdere daling over de hele linie weer toeneemt. Let wel dat het hier alleen de schuldsaneringen betreft die vallen onder de Wet Schuldsanering Natuurlijke personen. Als ook andere schuldregelingen in de analyse betrokken zouden worden, zou het beeld er anders uit kunnen zien.

In totaal is er in 20 wijken sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. In Bergpolder (Rotterdam) waren er al minder gestarte schuldsaneringen dan gemiddeld in de stad en nu zijn dat er nog minder ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In de overige 19 wijken is de ontwikkeling ongunstig.

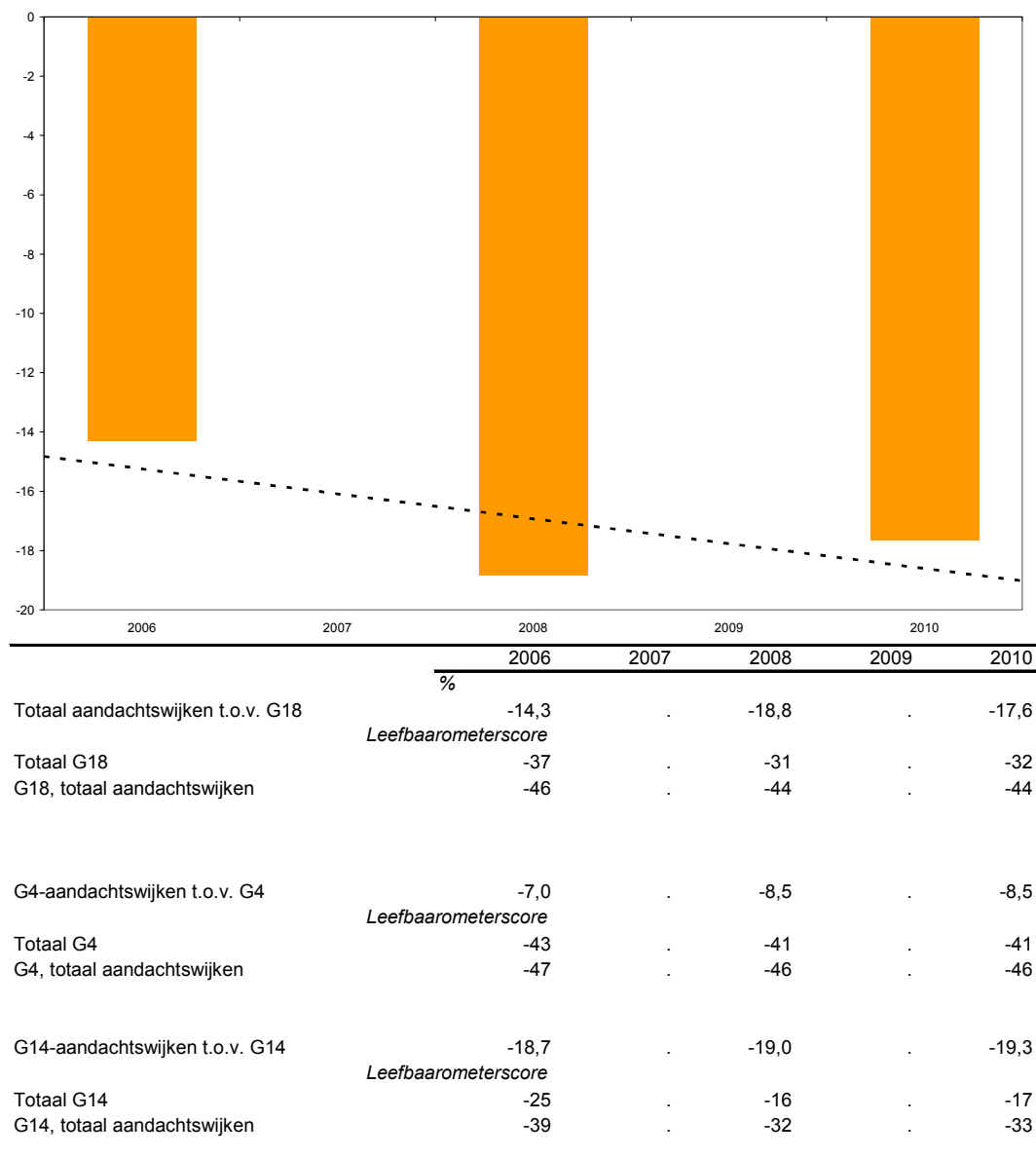
2.7 Veiligheid

Overall beeld

In vrijwel alle wijkactieplannen was er bij aanvang van de wijkenaanpak aandacht voor het thema Veiligheid. In de Outcomemonitor is er daarom voor gekozen een indicator op te nemen die aansluit bij dit thema. De veiligheid wordt gemeten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geüpdatet.

Voor de aandachtswijken van de G18 ligt de veiligheidsindicator in 2010 met een score van -44 ver onder het landelijk gemiddelde.

2.21 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

In 2006 lag de score op de veiligheidsindicator met -46 nog lager dan de score in 2010 (-44). Binnen de aandachtswijken is er daarmee sprake van een lichte verbetering. In de G18 als geheel ontwikkelde de score op de veiligheidsindicator zich echter gunstiger: in 2010 komt de G18 uit op een score van -32. Dat is 5 punten beter dan in 2006. Omdat de ontwikkeling in de G18 als geheel gunstiger is dan die in de aandachtswijken van de G18 is de positie van de aandachtswijken ten opzichte van de G18 verslechterd.

De ontwikkeling binnen het thema Veiligheid is niet voor alle aandachtswijken hetzelfde. In 21 wijken was er sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 12 wijken werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter en in de overige 6 wijken was er geen verandering ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

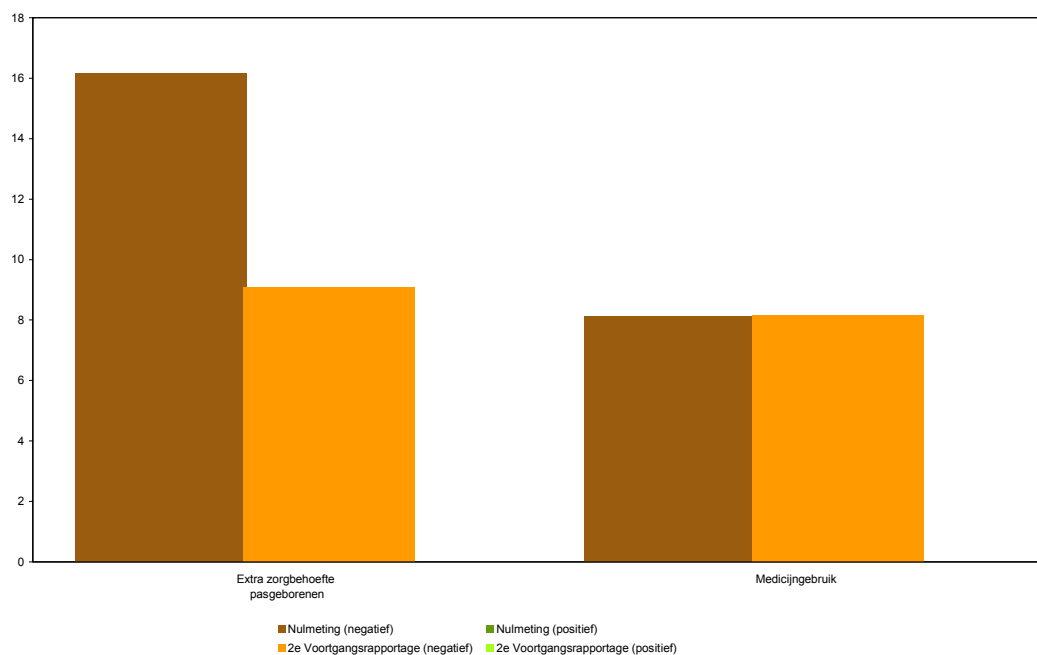
Bij de start van de wijkenaanpak was de score voor overlast en veiligheid alleen in Vreewijk in Rotterdam en in Wielwijk/Crabbehof in Dordrecht gelijk of beter dan die van het stedelijk gemiddelde.

2.8 Gezondheid

Overall beeld

De gezondheid van mensen in de aandachtswijken is vaak minder goed dan gemiddeld in Nederland⁶. In de Outcomemonitor zijn twee indicatoren opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkeling van de gezondheid van mensen in de aandachtswijken. Dat is het aandeel pasgeborenen dat extra zorgbehoefte nodig heeft en het medicijngebruik.

2.22 Thema Gezondheid: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	16	9
Medicijngebruik	8	8

Bron: CBS, PRN.

Op beide punten scoren de aandachtswijken in 2009 slechter dan de G18 als geheel. Er zijn relatief meer pasgeborenen die extra zorg nodig hebben in de aandachtswijken (9 procent) in vergelijking met de G18 als geheel. Ook het medicijngebruik ligt hoger (8 procent) dan gemiddeld in de G18.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

Zoals hierboven aangegeven hebben 9 procent meer pasgeborenen extra zorg nodig in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat

⁶ Zie bijvoorbeeld: <http://www.nationaalkompas.nl/thema-s/gezondheidsachterstanden/thema-s/gezondheid-in-veertig-krachtwijken/>.

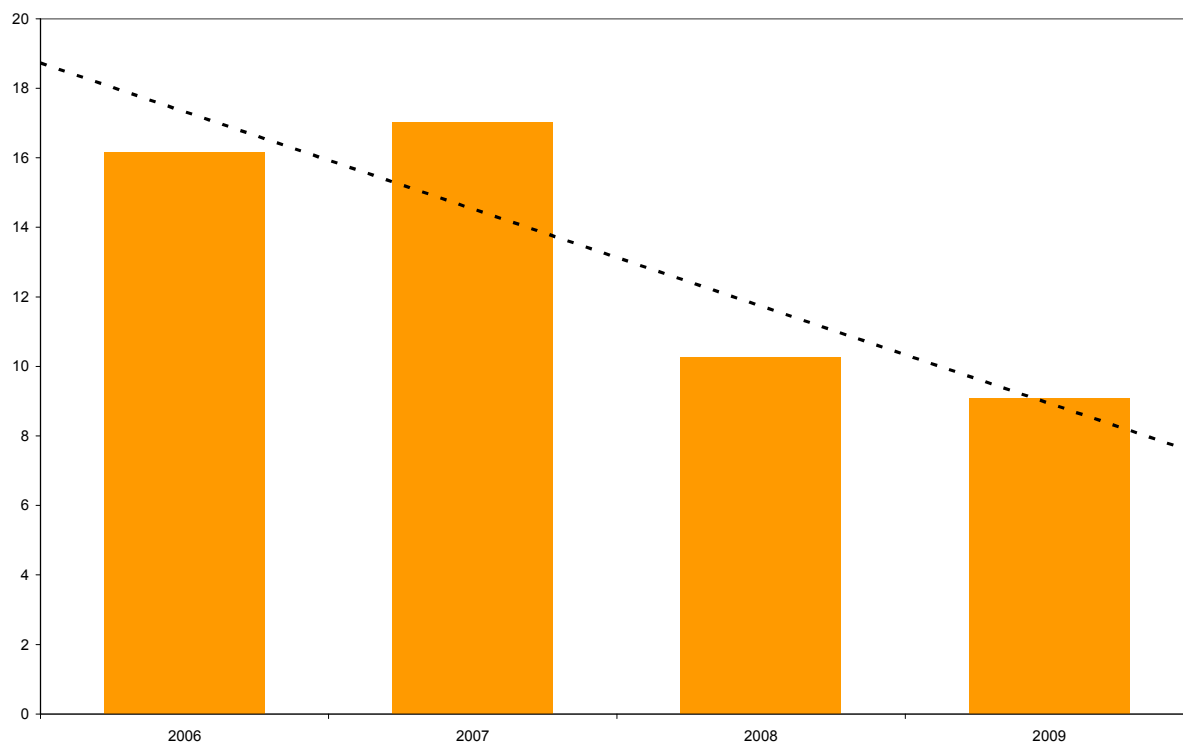
ruim 16 procent. De achterstand van de aandachtswijken is daarmee met 44 procent afgenomen. Wat betreft het medicijngebruik is de achterstand gelijk gebleven ten opzichte van de start van de wijkenaanpak (8 procent). Binnen het thema Gezondheid is de ontwikkeling daarmee deels positief.

Extra zorgbehoefte pasgeborenen in de aandachtswijken niet verbeterd

In de aandachtswijken is het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft stabiel gebleven op 20 procent tussen 2006 en 2009. In de G18 als geheel is de extra zorgbehoefte toegenomen van 17 naar 18 procent. De achterstand van de aandachtswijken op het totaal van de G18 is daarmee 44 procent kleiner geworden. In de G4 is de afname van het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte het meest duidelijk.

Op wijkniveau geldt dat er 3 wijken zijn die zowel in 2009 als bij aanvang van de wijkenaanpak minder pasgeborenen met extra zorgbehoefte kenden dan in het stedelijk gemiddelde. Voor nog eens 13 aandachtswijken werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner. In 8 wijken wordt de achterstand juist groter en in 1 wijk blijft de achterstand constant. Over 15 wijken kunnen geen statistische uitspraken gedaan worden, omdat het aantal pasgeborenen in deze wijken te laag is.

2.23 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	16,2	17,0	10,3	9,1
Totaal G18	17	17	17	18
G18, totaal aandachtswijken	20	20	19	20
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	15,3	16,8	8,6	8,8
Totaal G4	18	17	17	18
G4, totaal aandachtswijken	20	20	19	19
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	16,0	19,4	17,9	14,4
Totaal G14	17	17	17	18
G14, totaal aandachtswijken	20	20	20	21

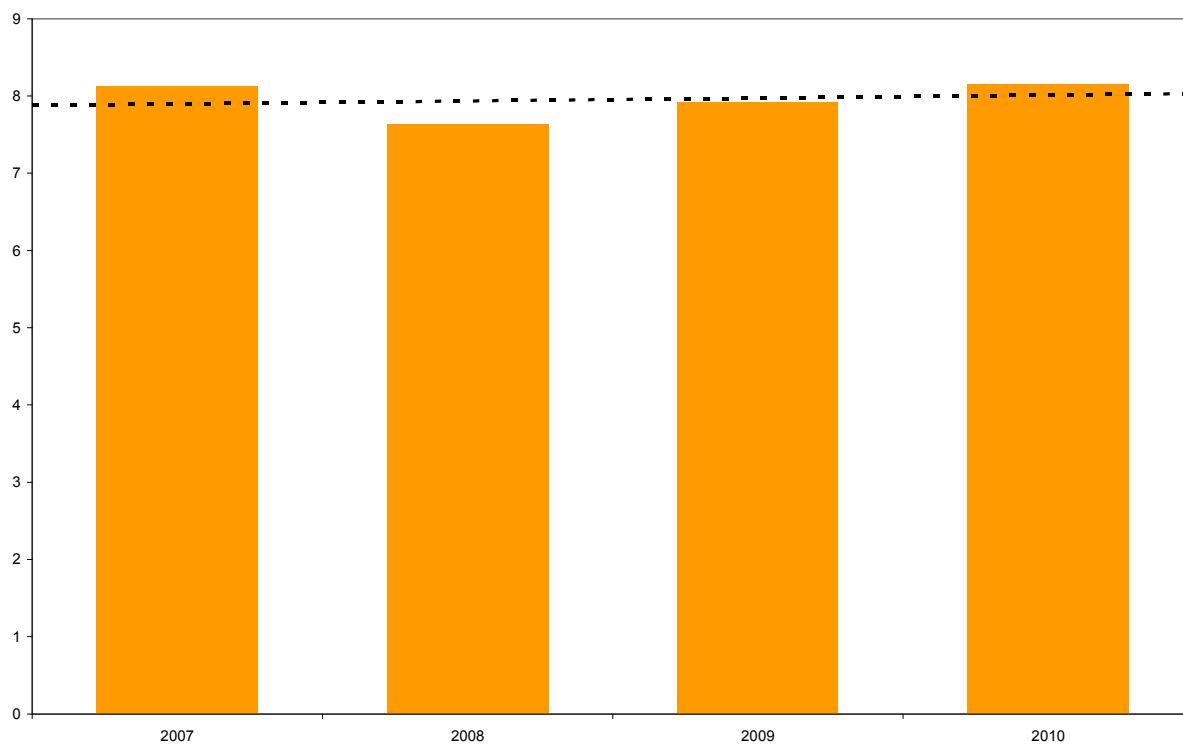
Bron: CBS, PRN.

Medicijngebruik neemt licht toe

Het medicijngebruik⁷, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht, is in de aandachtswijken hoger (109) dan gemiddeld in Nederland (100). Ook ligt het hoger dan in de G18 als geheel waar de index voor het medicijngebruik uitkomt op 101. Het verschil tussen de aandachtswijken en de G18 als geheel is daarmee 8,2 procent.

⁷ De geneesmiddelen die hier worden bedoeld zijn geneesmiddelen die worden vergoed door de basisverzekering. Meer toelichting over deze indicator is te vinden in de publicatie: *Outcomemonitor Wijkenaanpak, Indicatorbeschrijving*.

2.24 Medicijngebruik: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	8,1	7,6	7,9	8,2
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G18	100	100	100	101
G18, totaal aandachtswijken	108	108	108	109
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	7,9	7,4	7,4	7,8
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G4	101	101	101	101
G4, totaal aandachtswijken	109	108	109	109
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	7,0	6,9	7,3	7,3
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G14	100	100	99	100
G14, totaal aandachtswijken	106	107	106	107

Bron: CBS.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil nagenoeg even groot. In de aandachtswijken was de index 108, tegenover 100 voor de G18 als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is daarmee constant gebleven.

In 20 aandachtswijken verbeterde het medicijngebruik ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Daarnaast waren er nog eens 3 wijken (Amsterdam Oost, Arnhemse broek en Rivierenwijk (Deventer)) waar het medicijngebruik zowel bij aanvang van de wijkenaanpak als in 2010 lager lag dan in hun stedelijk gemiddelde. In 8 aandachtswijken nam de achterstand juist toe en in 9 wijken bleef de achterstand gelijk. Dat het medicijnverbruik ondanks de verbetering in 20 wijken toch geen verbetering voor het G18-gemiddelde laat zien komt omdat het grootste deel van alle aandachtswijkbewoners in de 17 wijken woont waar de achterstand ongunstig of de situatie stabiel bleef.

2.9 Integratie⁸

Overall beeld

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de G18 als geheel. Binnen het thema Integratie ligt daarbij het accent op onderwijs en arbeidsdeelname. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner in de aandachtswijken dan daarbuiten, oftewel er is sprake van betere integratie in de aandachtswijken. Niettemin is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen in de wijken slechter dan van niet-westerse allochtonen woonachtig buiten de aandachtswijken. Hetzelfde geldt voor de onderwijsdeelname.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

Het beeld voor het thema integratie is wisselend. Op sommige vlakken worden de verschillen van de aandachtswijken ten opzichte van de G18 als gunstiger. Dit is het geval voor de integratie op het punt van de WW. De integratie op het punt van niet-werkend werkzoekenden laat ook een gunstige ontwikkeling zien. Op de punten van het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat en het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner, zien we eveneens gunstige ontwikkelingen. Wat betreft de integratie op de vlakken van langdurige bijstand en aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

Integratie: derde leerjaar havo/vwo

In de aandachtswijken van de G18 zijn er voor elke 100 autochtone leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo 63 leerlingen van niet-westerse allochtone afkomst. In de G18 als geheel zijn dit er 56.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen tussen aandachtswijken en G18 als geheel groter: in de aandachtswijken van de G18 waren er voor elke 100 autochtone leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo 68 leerlingen van niet-westerse allochtone afkomst. In de G18 als geheel waren dat er 55.

Het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken en de G18 als geheel is daarmee dus afgenomen ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Toch is hier niet zondermeer sprake van een gunstige ontwikkeling voor de integratie van niet-westerse allochtonen. Er zijn namelijk minder niet-westerse allochtonen per 100 autochtonen in het derde leerjaar havo/vwo in de aandachtswijken dan bij de aanvang van de wijkenaanpak.

Opvallend is dat zowel voor de aandachtswijken van de G4 als voor de G4 als geheel geldt dat het aandeel niet-westerse allochtone leerlingen ten opzichte van autochtonen afneemt, terwijl het omgekeerde gebeurt in de G14. In beide gevallen wordt het verschil tussen aandachtswijken en G4- respectievelijk G14-gemiddelde kleiner. Merk op dat de

⁸ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

cijfers van jaar tot jaar flink kunnen fluctueren. Het is daarom moeilijk uitspraken te doen of er sprake is van een structurele trend.

2.25 Integratie, derde leerjaar havo/vwo: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	22,5	29,6	14,2	23,8	18,0	13,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G18	55,33	55,70	56,23	56,46	57,00	55,51
G18, totaal aandachtswijken	67,79	72,18	64,24	69,91	67,25	62,86
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	23,0	37,4	17,0	25,3	23,2	14,8
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G4	52,98	52,68	51,88	51,73	52,29	50,65
G4, totaal aandachtswijken	65,19	72,36	60,68	64,81	64,44	58,16
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	21,6	13,5	24,4	32,4	13,3	17,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G14	56,48	58,06	60,81	62,27	61,38	59,83
G14, totaal aandachtswijken	68,68	65,90	75,64	82,47	69,56	70,53

Bron: CBS.

Integratie: werkloosheidsuitkeringen

Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage hebben niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van de G18 1,1 keer vaker een werkloosheidsuitkering dan autochtonen. Dit verschil is kleiner dan gemiddeld in de G18. Voor de G18 als geheel geldt namelijk dat niet-westerse allochtonen 1,2 keer vaker een werkloosheidsuitkering hebben dan autochtonen.

Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen vaker een werkloosheidsuitkering ten opzichte van autochtonen dan in 2012. Dit geldt voor niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken alsook in het G18-gemiddelde. De integratie op het vlak van werkloosheidsuitkering was bij aanvang van de wijkenaanpak dus al evengoed in de wijken als in de G18 als geheel, maar is nu zelfs verbeterd.

Ten tijde van de Tweede Voortgangsrapportage is het aandeel personen (zowel niet-westerse allochtonen als autochtonen) met een werkloosheidsuitkering echter gestegen – zoals we ook bij thema Werken al zagen. Dit geldt voor G18 als geheel en nog sterker voor de aandachtswijken.

2.26 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-4,2	-3,3	-3,9	-9,7	-8,1	-7,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G18	1,22	1,24	1,38	1,29	1,23	1,20
G18, totaal aandachtswijken	1,17	1,20	1,33	1,17	1,13	1,11
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-5,6	-3,7	-2,1	-10,0	-10,6	-9,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G4	1,31	1,34	1,48	1,38	1,32	1,26
G4, totaal aandachtswijken	1,24	1,29	1,45	1,24	1,18	1,15
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-11,5	-8,2	-12,1	-13,1	-8,8	-7,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G14	1,23	1,22	1,45	1,27	1,19	1,15
G14, totaal aandachtswijken	1,08	1,12	1,27	1,10	1,08	1,06

Bron: CBS.

Integratie: niet-werkend werkzoekenden

In de aandachtswijken van de G18 zijn er onder niet-westerse allochtonen 2 keer zoveel niet-werkend werkzoekenden als onder autochtonen. In de G18 als geheel zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter: 2,4 keer zoveel niet-westerse allochtonen als autochtonen zijn niet-werkend werkzoekenden. Anders geformuleerd is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken 16,2 procent kleiner.

Dit verschil is sinds de start van de wijkenaanpak afgenomen. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil in de aandachtswijken tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen namelijk 24,2 procent kleiner dan in de G18 als geheel.

Zowel in de aandachtswijken van de G18 als in de G18 als geheel namen de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen af. Er kan daarmee geconcludeerd worden dat er op dit punt sprake is van een gunstige ontwikkeling voor de integratie van bewoners in de aandachtswijken.

2.27 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-24,2	-24,9	-22,1	-17,8	-18,0	-16,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G18	2,83	2,98	3,08	2,65	2,53	2,38
G18, totaal aandachtswijken	2,15	2,24	2,40	2,18	2,07	1,99
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-22,4	-22,9	-20,7	-15,9	-17,1	-15,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G4	2,90	3,08	3,30	2,86	2,70	2,48
G4, totaal aandachtswijken	2,25	2,38	2,62	2,41	2,24	2,11
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-28,3	-31,1	-29,4	-25,2	-25,5	-23,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G14	2,92	2,97	3,07	2,71	2,65	2,54
G14, totaal aandachtswijken	2,09	2,04	2,17	2,03	1,98	1,96

Bron: CBS.

Integratie: langdurig bijstandsafhankelijken

In de aandachtswijken hebben niet-westerse allochtonen 2,2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen. In de G18 als geheel is het verschil een factor 3,6. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken 2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan hun autochtone medebewoners. In de G18 als geheel hadden niet-westerse allochtonen 3,2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen.

De positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen is dus zowel in de wijken als daarbuiten verslechterd. Omdat de verslechtering van de positie binnen de wijken en daarbuiten ongeveer even groot is, blijft de achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde vrij constant (rond de 40 procent).

2.28 Integratie, langdurige bijstandsafhankelijkheid: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-39,7	-40,1	-39,7	-39,3	-38,9	-38,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G18	3,23	3,27	3,29	3,36	3,48	3,60
G18, totaal aandachtswijken	1,95	1,96	1,99	2,04	2,12	2,24
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-34,1	-34,0	-33,8	-33,1	-33,4	-33,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G4	2,88	2,92	2,95	3,01	3,15	3,33
G4, totaal aandachtswijken	1,90	1,93	1,95	2,01	2,10	2,22
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-41,8	-43,0	-43,1	-42,6	-43,0	-40,7
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G14	3,40	3,42	3,43	3,46	3,59	3,70
G14, totaal aandachtswijken	1,98	1,95	1,96	1,99	2,04	2,20

Bron: CBS.

Integratie: inkomsten uit arbeid

Zowel in de aandachtswijken als daarbuiten hebben niet-westerse allochtonen minder vaak inkomsten uit arbeid dan autochtonen. Er is echter heel weinig verschil. In de aandachtswijken hebben voor elke 100 autochtonen 74 niet-westerse allochtonen inkomsten uit arbeid en in de G18 als geheel is dat 73. Dit komt neer op een verschil van 1,3 procent tussen aandachtswijken en G18.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen al net zo klein. Het verschil in positie van niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken en de G18 als geheel was toen 1,6 procent. De verschillen zijn daarmee te klein om te spreken van een duidelijke ontwikkeling.

2.29 Integratie, inkomsten uit arbeid: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	1,6	1,3	1,3	1,2	1,3
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G18	0,72	0,75	0,76	0,73	0,73
G18, totaal aandachtswijken	0,74	0,76	0,76	0,74	0,74
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	1,5	1,2	1,1	1,0	0,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G4	0,72	0,74	0,75	0,73	0,73
G4, totaal aandachtswijken	0,73	0,75	0,76	0,73	0,74
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	0,7	1,6	0,9	1,4	1,6
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G14	0,71	0,74	0,74	0,72	0,72
G14, totaal aandachtswijken	0,72	0,75	0,75	0,73	0,73

Bron: CBS.

Paren naar herkomst

Ook het aandeel paren met één niet-westerse partner is indicatief voor de mate van integratie in een wijk of stad. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in de aandachtswijken 8 procent. In de G18 als geheel is dat 7 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijken 7 procent. In de G18 als geheel was dat 6 procent. In 2011 zijn er dus zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel meer paren met één niet-westerse partner. Zowel bij aanvang van de wijkenaanpak als in 2011 hebben de aandachtswijken een voorsprong op de G18 als geheel.

2.30 Integratie, aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	16,7	33,3	14,3	28,6	14,3
Totaal G18	6	6	7	7	7
G18, totaal aandachtswijken	7	8	8	9	8
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal G4	8	8	9	9	9
G4, totaal aandachtswijken	8	8	9	9	9
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	50,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Totaal G14	4	5	5	5	5
G14, totaal aandachtswijken	6	6	6	6	6

Bron: CBS.

2.10 Conclusie

De publicatie van de Tweede Voortgangsrapportage valt halverwege de gestelde termijn van de wijkenaanpak. Vijf jaar na het begin van de wijkenaanpak maken we de tussenbalans op en kijken we of de wijken op het goede pad zijn en hoeveel de achterstanden op het G18-gemiddelde inmiddels kleiner zijn geworden. Hierbij mogen de effecten van de economische crisis niet uit het oog verloren worden (zie ook paragraaf 1.1).

Er zijn grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en er valt veelal niet in één woord te zeggen of de achterstand van de wijken op het stedelijk gemiddelde kleiner worden. Daarom zetten we hieronder per thema de belangrijkste ontwikkelingen nog eens op een rij.

Voor het thema Wonen is het beeld voorzichtig positief. De samenstelling van het woningaanbod in de G18-aandachtswijken is verbeterd ten opzichte van het G18-gemiddelde, al zijn de verschuivingen hier nog beperkt. Hierbij moet wel bedacht worden dat het veranderen van het woningaanbod redelijk wat tijd vergt. De leefbaarheidsscore is zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel toegenomen. Dat geldt zowel voor wijken in de G4 als voor de wijken in de G14.

Een van de punten waar veel wijkactieplannen op inzetten is het verbeteren van de opleiding van jongeren in de aandachtswijken (thema Leren). Dit is voor een deel gelukt. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is kleiner geworden voor het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat. Tegelijkertijd werd de achterstand op het G18-gemiddelde groter voor het aandeel voortijdige schoolverlaters (VSV'ers) en voor de Cito-scores.

De ontwikkeling binnen de thema's Werken en Inkomen en schuldenproblematiek, een sterk wisselend beeld zien. Hier zijn zowel indicatoren waarbij de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde afneemt, als indicatoren waarbij die achterstand juist groter wordt.

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel gemeenten expliciet als doelstelling werd genoemd bij aanvang van de wijkenaanpak, is de achterstand van de aandachtswijken op de G18 hier toegenomen.

Het thema Gezondheid laat ten dele een positief beeld zien. Het medicijngebruik in de aandachtswijken is hoger dan gemiddeld in de G18. Wel is er verbetering te zien ten aanzien van het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft.

Het beeld voor het thema integratie is vrij positief. De integratie voor niet-werkend werkzoekenden, mensen met een werkloosheidsuitkering, leerlingen die naar havo of vwo en het aandeel paren met één niet-westerse partner laten een gunstige ontwikkeling zien. Wat betreft de integratie van mensen die langdurig afhankelijk zijn van bijstand en voor het aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

3. Alkmaar

3.1 Inleiding

Alkmaar is een middelgrote stad met ruim 94 duizend inwoners. Er zijn 8 wijken waarvan één aandachtswijk: Overdie. Deze wijk is met ruim 7 duizend inwoners, op het centrum na, de kleinste wijk van Alkmaar¹. De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert².

De wijk Overdie ligt in het zuidoosten van Alkmaar, en wordt door Park Oosterhout gescheiden in twee delen: het deels vooroorlogse *Oud Overdie* heeft een afwisselend karakter en ligt gunstig tussen binnenstad en park, terwijl het naoorlogse en meer eenvormige *Nieuw Overdie* is ingeklemd tussen park en snelweg³. Tijdens de start van de wijkenaanpak wijkt Overdie af van de andere wijken in Alkmaar door meer lagere inkomens in de wijk, meer mensen die afhankelijk zijn van de bijstand, meer voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en meer sociale huurwoningen⁴.

De gemeente Alkmaar maakt al sinds 2003 werk van het herstructureren van de wijk Overdie. Door de wijkenaanpak is er sinds 2007 meer aandacht voor de sociaaleconomische ontwikkeling. Vanaf 2008 is er het wijkactieplan 'Overdie doet mee'. Doel van dit wijkactieplan is samen met de bewoners van Overdie te werken aan betere voorzieningen op onder andere het gebied van werken en de wijk economie, leren en opleiden en zorg. Ook wordt gewerkt aan thema's als opgroeien, integratie, samenleven en veiligheid⁵. De inhoudelijke aandacht voor de wijkenaanpak blijft de komende jaren overeind maar wordt een onderdeel van de vernieuwde, stadsbrede aanpak 'Buurtgericht samenwerken'. Het nieuwe centrale uitgangspunt is dat bewoners en besturen van bewonersorganisaties gestimuleerd worden tot meer zelfstandig ondernemerschap. Waar nodig vindt extra inzet en aandacht voor Overdie op projectbasis plaats.

Vanaf 2005 worden veel woningen gerenoveerd en is de eerste nieuwbouw opgeleverd. Daarnaast investeert de gemeente in de openbare buitenruimte, zoals het opgeknapt Park Oosterhout. Er is geïnvesteerd in sociale voorzieningen, zoals het sportcomplex de Oosterhout, een extra tienercentrum en een nieuwe kinderboerderij. Uitbreiding en vernieuwing van het winkelcentrum inclusief ontmoetingscentrum aan het Geert Groteplein en nieuwbouw van een brede school in Oud-Overdie staan nog op de

¹ Bron: www.alkmaar.nl.

² De wijk Overdie wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 1813.

³ http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/alkmaar>.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/convenanten/2008/02/11/wijkactieplan-wap-overdie-2007.html>.

planning. Daarnaast zorgen actieve bewoners (bruggenbouwers), buurtmoeders en een tweede wijkagent voor meer sociale samenhang⁶.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van Overdie terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- het gestandaardiseerde besteedbaar huishoudinkomen (thema Inkomen en schuldenproblematiek)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Overdie meer gaan lijken op de andere wijken in Alkmaar?

3.2 Bevolking

Bij aanvang van de wijkenaanpak wonen er in Alkmaar ruim 94 duizend mensen. Ruim 7 duizend mensen daarvan woonden in Overdie. Het inwoneraantal van Alkmaar en Overdie is sinds de aanvang van de wijkenaanpak in 2007 nagenoeg hetzelfde gebleven.

In Overdie wonen meer allochtonen dan gemiddeld in Alkmaar (45 versus 23 procent). Vooral de groepen Turken (15 procent) en Marokkanen (8 procent) zijn er groter dan gemiddeld. MOE-landers vormen slechts een klein deel van de Alkmaarse bevolking, ongeveer 1 procent. In Overdie is het percentage MOE-landers niet anders dan in de stad als geheel. Dit beeld is vrijwel ongewijzigd sinds de start van de wijkenaanpak.

3.1 Bevolking naar herkomstgroepering: Overdie en stedelijk gemiddelde van Alkmaar

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overig niet- westerse allochtonen
		%							
Totaal Alkmaar	2007	78	1	9	3	2	2	1	5
	2012	77	1	9	3	2	1	1	5
Overdie	2007	55	1	9	16	8	2	1	9
	2012	55	1	9	15	8	2	1	9

Bron: CBS.

De bevolking van Overdie is iets jonger dan die van Alkmaar als geheel. In Overdie wonen meer mensen tussen de 18 tot 45 jaar (42 procent tegenover 37 procent). In de leeftijdscategorie van 45 tot 65 jaar wonen er juist minder mensen in Overdie (24

⁶ <http://www.overdieleeft.nl/>.

tegenover 28 procent). Het aandeel mensen dat tot de potentiële beroepsbevolking behoort is in Overdie niet anders in Alkmaar als geheel.

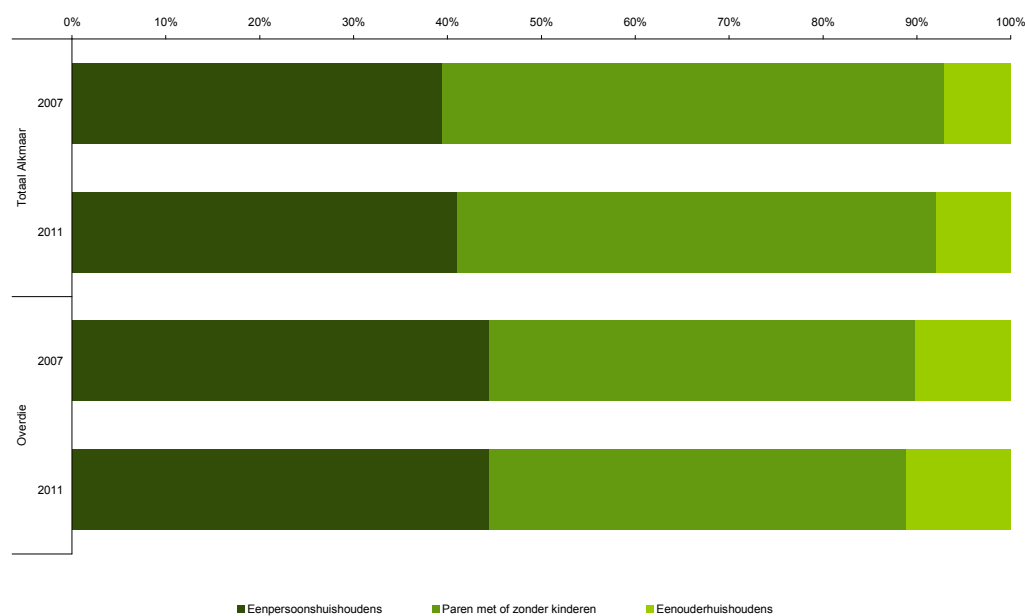
3.2 Bevolking naar leeftijdsklasse: Overdie en stedelijk gemiddelde van Alkmaar

		0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
		%					
Totaal Alkmaar	2007	17	4	12	27	27	13
	2012	16	3	11	26	28	15
Overdie	2007	17	4	15	28	24	12
	2012	17	3	14	28	24	13

Bron: CBS.

De samenstelling van huishoudens in Overdie ziet er anders uit dan gemiddeld in Alkmaar. Zo is 11 procent van de huishoudens in de wijk een eenouderhuishouden, tegenover 8 procent in Alkmaar als geheel. Ook zijn er meer eenpersoonshuishoudens in Overdie: 44 procent in de wijk, vergeleken met 41 procent in de gemeente als geheel.

3.3 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Overdie en stedelijk gemiddelde van Alkmaar

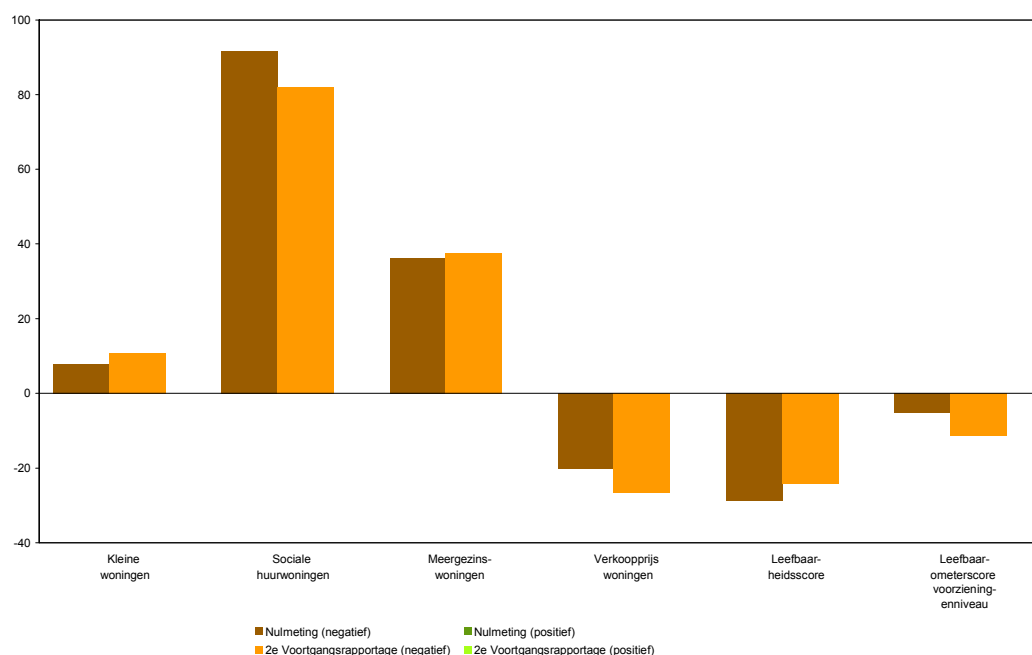

		Eenpersoonshuishoudens	Paren met of zonder kinderen	Eenouderhuishoudens
		%		
Totaal Alkmaar	2007	39	53	7
	2011	41	51	8
Overdie	2007	44	45	10
	2011	44	44	11

Bron: CBS.

3.3 Wonen en leefbaarheid

3.4 Thema Wonen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	8	11
Sociale huurwoningen	92	82
Meergezinswoningen	36	38
Verkoopprijs woningen	-20	-27
Leefbaarheidsscore	-29	-24
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-5	-11

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Binnen het thema Wonen en Leefbaarheid wordt weergegeven hoe het gesteld is met de woningvoorraad en de leefbaarheid in Overdie en hoe deze zich hebben ontwikkeld sinds de start van de wijkenaanpak.

De woningvoorraad van de aandachtswijk Overdie bestaat voor het grootste deel uit sociale huurwoningen. Het verschil met de stad als geheel is groot, maar is sinds de start van de wijkenaanpak wel wat kleiner geworden. De wijk kent ook meer woningen van een goedkoper type, zoals meergezinswoningen en kleine woningen. Vooral dat laatste kan ongunstig zijn, omdat het lastiger is mensen met een hoog inkomen aan te trekken of vast te houden in de wijk. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak zijn er nu relatief meer kleine woningen en meergezinswoningen in Overdie.

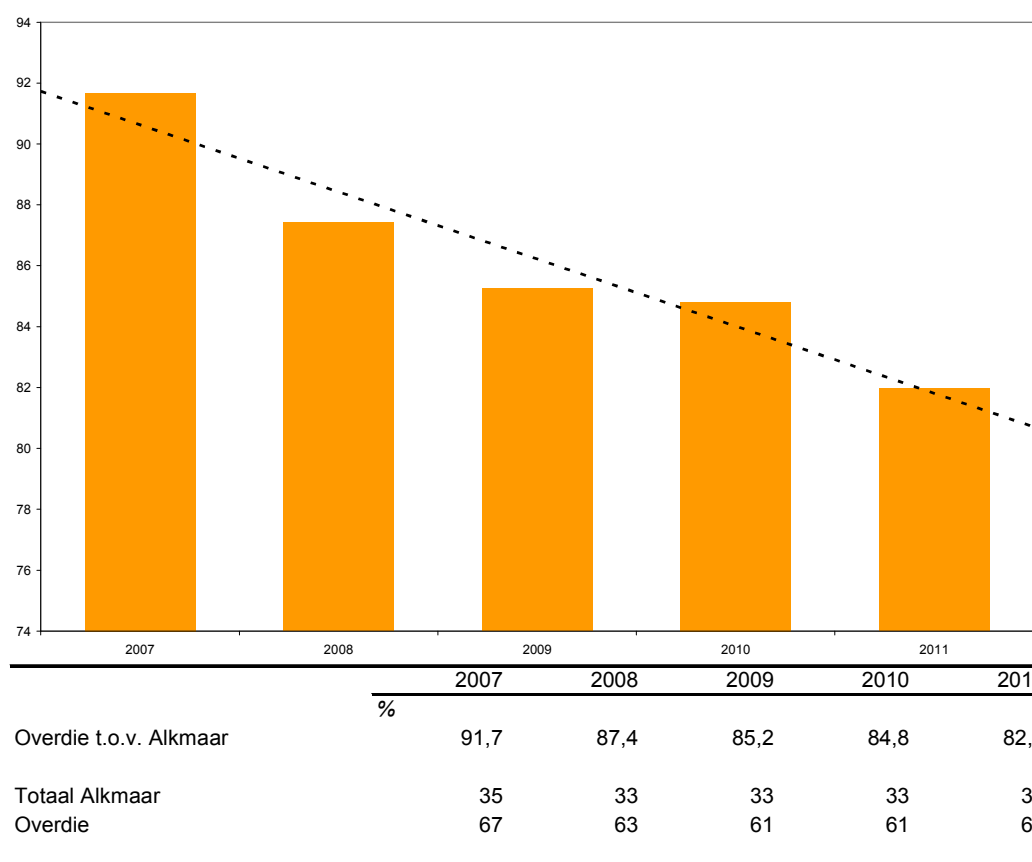
Ook op het gebied van Leefbaarheid is het beeld voor Overdie negatief. Zowel de Leefbaarheidsscore als de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau liggen beneden het stedelijk gemiddelde. De achterstand op de Leefbaarheidsscore is deels (16 procent) ingelopen. Voor het voorzieningenniveau geldt dat de achterstand groter is geworden ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

3.3.1 Wonen

Aandeel sociale huurwoningen daalt

Het aandeel sociale huurwoningen in Overdie is 60 procent. Dat is aanzienlijk hoger dan in de stad als geheel waar het aandeel sociale huurwoningen 33 procent is – een verschil van 82 procent. Ten opzichte van 2007 is het aandeel sociale huurwoningen in Overdie gedaald van 67 naar 60 procent. Dat is een sterkere daling van het aandeel sociale huurwoningen dan in Alkmaar als geheel. Tussen 2007 en 2011 daalde het aandeel sociale huurwoningen in de stad als geheel namelijk van 35 naar 33 procent. Hiermee heeft Overdie 11 procent van de achterstand op het stedelijk gemiddelde ingehaald.

3.5 Sociale huurwoningen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

Bron: CBS, SYSWOV.

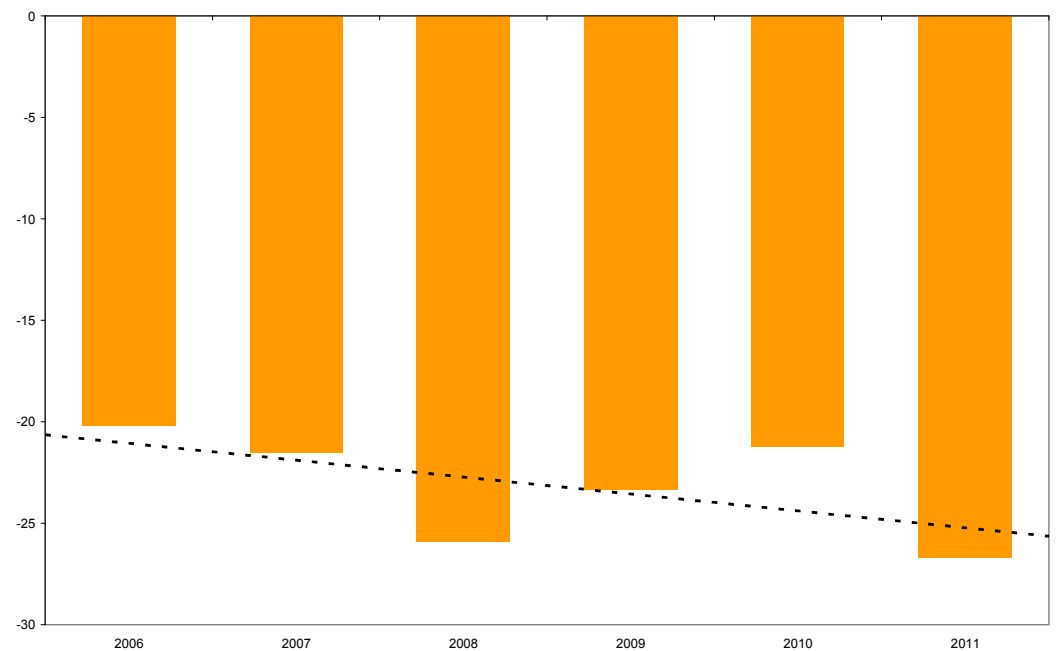
Dalende verkoopprijzen in Overdie

De verkoopprijs van woningen in Overdie is de afgelopen jaren gedaald. Gemiddeld betaalt een koper 151 duizend euro voor een huis in deze wijk. Dat is 27 procent minder dan de 206 duizend euro die gemiddeld in Alkmaar betaald wordt. Voor een deel hangt de lagere verkoopprijs van woningen in de wijk samen met de samenstelling van de woningvoorraad. In Overdie zijn er meer kleine woningen en meergezinswoningen, die over het algemeen goedkoper zijn.

Niettemin blijft vaststaan dat de verkoopprijs van woningen in Overdie sterker daalt dan in Alkmaar als geheel. Bij aanvang van de wijknaarpak kostte een woning in Overdie 163

duizend euro, tegenover 203 duizend euro in de stad als geheel – een verschil van 20 procent. Dit betekent dat de verkoopprijs van woningen zich sinds de start van de wijkenaanpak ongunstig heeft ontwikkeld voor Overdie.

3.6 Verkoopprijs woningen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Overdie t.o.v. Alkmaar	% -20,2	-21,5	-25,9	-23,3	-21,2	-26,7
	x 1000 euro					
Totaal Alkmaar	203	214	220	210	212	206
Overdie	163	168	163	160	167	151

Bron: CBS, Kadaster.

3.3.2 Leefbaarheid

In deze paragraaf gaan we na hoe het gesteld is met de leefbaarheid in Overdie. We bespreken de ontwikkelingen op het gebied van Leefbaarheid hier aan de hand van de Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau.

In de Leefbaarometer (Leidelmeijer, 2008)⁷. is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer⁸.

⁷ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

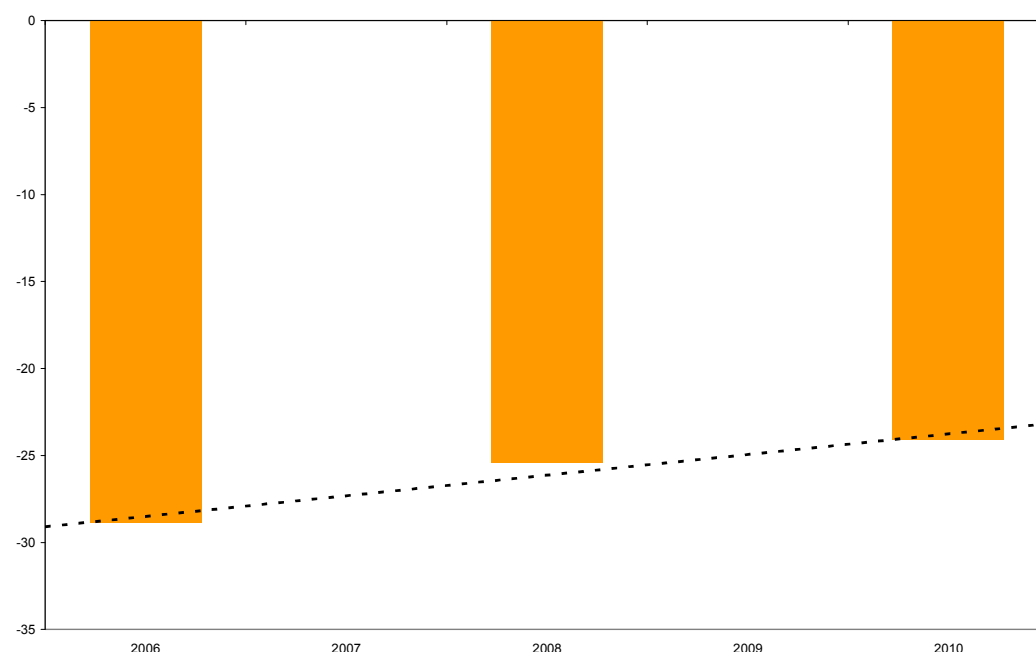
⁸ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

Leefbaarheidsscore in Overdie is verbeterd

De algemene leefbaarheid in de wijk wordt gepeild aan de hand van de Leefbaarheidsscore. Dit is een samengestelde indicator uit de Leefbaarometer die de waarden 1 tot en met 7 kan aannemen. Hierbij staat 1 voor de leefbaarheid die wordt aangeduid als 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'.

De Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van Alkmaar komt in 2010 uit op een 4 'matig positief'. Dat is lager dan gemiddeld in de stad waarvoor een score van 5 'positief' geldt. Toch is er sprake van een gunstige ontwikkeling voor Overdie. Bij aanvang van de wijkenaanpak was de achterstand van Overdie op de stad als geheel namelijk groter. Overdie scoorde een 3 'matig' en Alkmaar als geheel een 5 'positief'. De achterstand is met 16 procent afgenomen.

3.7 Leefbaarheidsscore: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2006	2007	2008	2009	2010
Overdie t.o.v. Alkmaar	-28,8	.	-25,5	.	-24,1
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Alkmaar	5	.	5	.	5
Overdie	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Lager voorzieningenniveau in Overdie

De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau laat een tegengestelde ontwikkeling zien. Overdie scoort lager op deze indicator dan Alkmaar als geheel. Sinds het begin van de wijkenaanpak is de score bovendien gedaald van 8 naar 1. Daarmee blijft het voorzieningenniveau nog net boven het landelijke gemiddelde. In de stad als geheel is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau gelijk gebleven op 14

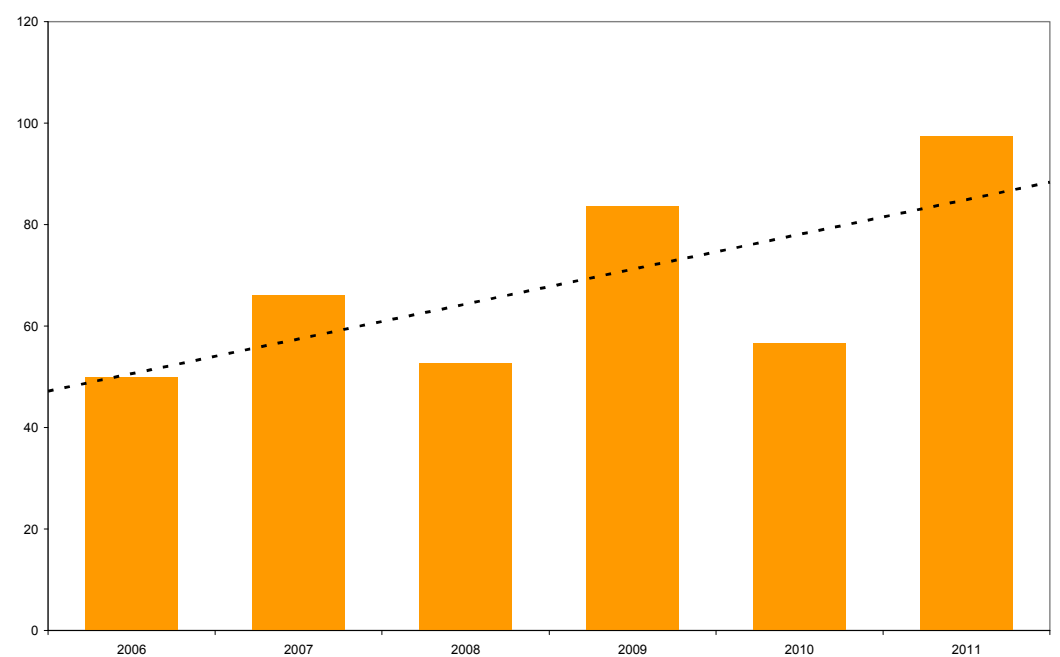
punten. De achterstand van de wijk op het stedelijk gemiddelde heeft zich daarmee vergroot.

3.4 Leren

Zoals in de inleiding al duidelijk werd, komt het thema Leren terug in de wijkenaanpak van Overdie. In Overdie kunnen we binnen het thema Leren echter alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Voor de Cito-score en het aandeel leerlingen op havo of vwo zijn de leerlingenaantallen te laag om conclusies te kunnen trekken.

Aandeel voortijdig schoolverlaters ontwikkelt zich ongunstig

3.8 Voortijdig schoolverlaters: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Overdie t.o.v. Alkmaar	50,0	66,1	52,8	83,6	56,6	97,6
Totaal Alkmaar	5,8	5,6	5,3	5,5	5,3	4,1
Overdie	8,7	9,3	8,1	10,1	8,3	8,1

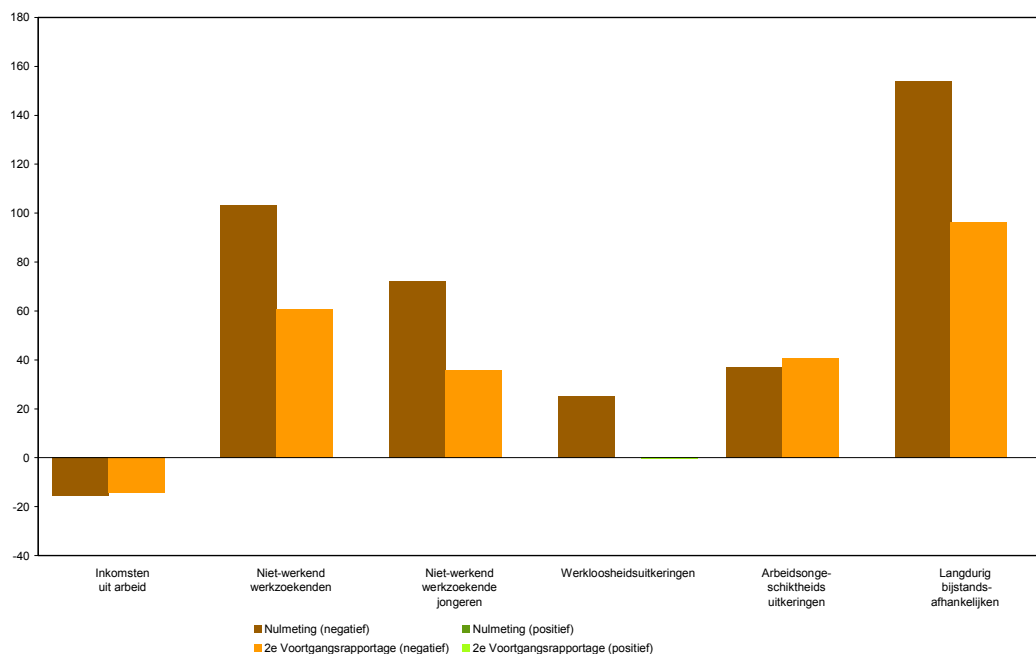
Bron: CBS, DUO.

Het bezit van een diploma verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt. Het verminderen van voortijdig schoolverlaten is in de wijkenaanpak van veel gemeenten dan ook een prioriteit op het gebied van Leren, zo ook in Overdie. Ruim 8 procent van de leerlingen uit Overdie verlaat het onderwijs zonder startkwalificatie. In 2011 is dat bijna twee keer zo vaak als gemiddeld in Alkmaar. Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen tussen Overdie en Alkmaar niet zo groot. Bijna 9 procent van de leerlingen uit Overdie was voortijdig schoolverlater, tegenover een kleine 6 procent gemiddeld in Alkmaar. Enerzijds is het gunstig voor Overdie dat er in oktober 2011 minder leerlingen voortijdig schoolverlater zijn dan in oktober 2006, anderzijds is de afname van het aandeel voortijdig schoolverlaters buiten de aandachtswijken sneller gegaan dan in Overdie,

vooral in 2011. Er is daarom sprake van een ongunstige ontwikkeling voor de wijk ten opzichte van Alkmaar als geheel. Merk hierbij op dat de aantallen leerlingen en voortijdig schoolverlaters in relatief klein zijn. Kleine veranderingen in de aantallen voortijdig schoolverlaters kunnen daarmee voor aanzienlijke schommelingen in de cijfers zorgen.

3.5 Werken

3.9 Thema Werken: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-16	-14
Niet-werkend werkzoekenden	103	61
Niet-werkend werkzoekende jongeren	72	36
Werkloosheidsuitkeringen	25	0
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	37	41
Langdurig bijstandsafhankelijken	154	96

Bron: CBS.

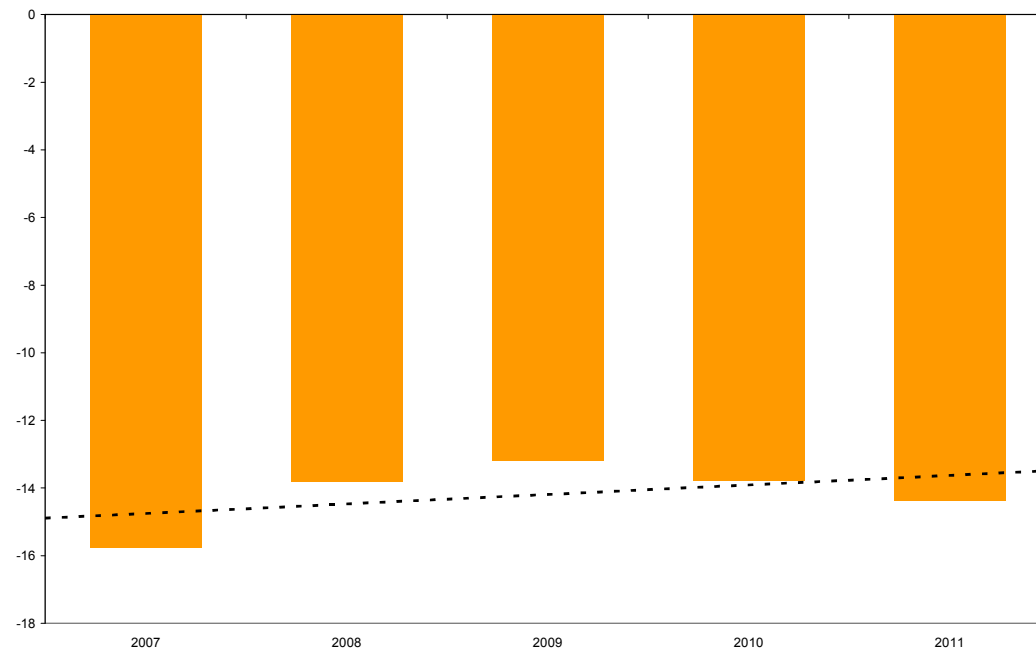
Binnen het thema Werken kent Overdie op dit moment nog veel achterstanden op het stedelijk gemiddelde. Mensen in Overdie hebben minder vaak een baan en zijn, daarmee samenhangend, vaker niet-werkend werkzoekend. In Overdie is de uitkeringsafhankelijkheid ook hoger dan gemiddeld in Alkmaar, vooral als het gaat om arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en langdurige bijstandsuitkeringen.

Deze achterstanden van Overdie nemen af. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak hebben meer mensen een baan, zijn er minder niet-werkend werkzoekenden (ook als het om jongeren gaat) en zijn er minder mensen die gebruik maken van werkloosheidsuitkeringen of langdurig een bijstandsuitkering ontvangen. Ongunstig is dat er vergeleken met Alkmaar als geheel meer gebruik gemaakt wordt van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen dan bij aanvang van de wijkenaanpak.

3.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Steeds meer mensen in Overdie hebben een baan

3.10 Inkomsten uit arbeid: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Overdie t.o.v. Alkmaar	-15,8	-13,8	-13,2	-13,8	-14,4
Totaal Alkmaar	72,4	74,0	74,2	72,8	73,1
Overdie	61,0	63,8	64,4	62,8	62,6

Bron: CBS.

Zoals in alle aandachtswijken, hebben ook in Overdie minder mensen inkomsten uit arbeid dan gemiddeld in de gemeente. In Overdie heeft 63 procent van de potentiële beroepsbevolking een baan, tegenover 73 procent gemiddeld in Alkmaar. Een verschil van ruim 14 procent. Dit verschil is kleiner dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Toen had 61 procent in de wijk een baan, tegenover 72 procent in Alkmaar als geheel. Dat komt neer op een verschil van bijna 16 procent. Hiermee is er sprake van een gunstige ontwikkeling voor Overdie sinds de start van de wijkenaanpak. De achterstand is met 9 procent afgenomen.

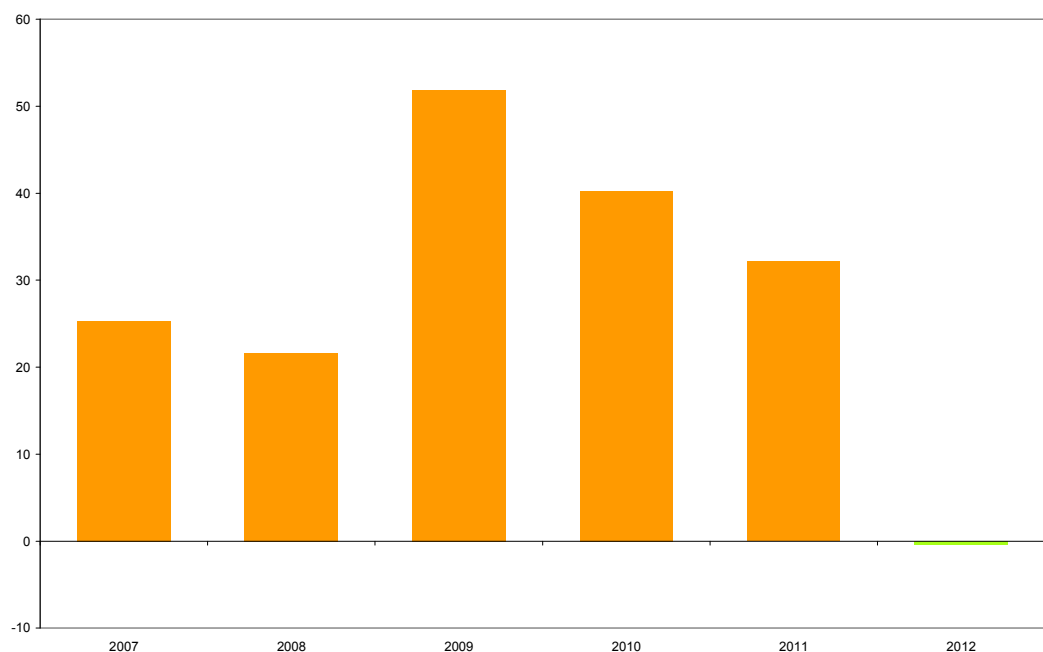
Werkloosheidsuitkeringen in 2012 op niveau stedelijk gemiddelde

Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering in Overdie is in 2012 even groot als in Alkmaar als geheel (een kleine 3 procent). De wijk presteert op dit punt dus evengoed als de hele gemeente. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel WW'ers in Overdie nog 25 procent groter dan in de stad als geheel.

Er waren bij aanvang van de wijkenaanpak echter wel minder WW'ers dan nu. In Overdie had ruim 2 procent van de potentiële beroepsbevolking een werkloosheidsuitkering, tegenover bijna 2 procent in de stad als geheel. Ten opzichte van de start van de

wijkenaanpak tekent zich een gunstige ontwikkeling af voor de positie van Overdie ten opzichte van Alkmaar als geheel. Hierbij moet opgemerkt worden dat de aandelen WW'ers erg klein zijn. Kleine veranderingen in de cijfers kunnen daarom grote invloed hebben op de uitkomsten (zoals ook te zien is in de figuur), zonder dat het duidelijk wordt of er een structurele verandering in de arbeidsmarktpositie aan ten grondslag ligt. Het is in dit geval dan ook moeilijk een uitspraak te doen over de trend in de ontwikkeling van het aandeel werkloosheidsuitkering.

3.11 Werkloosheidsuitkeringen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Overdie t.o.v. Alkmaar	25,3	21,6	51,9	40,3	32,2	-0,4
Totaal Alkmaar	1,7	1,3	1,3	2,3	2,3	2,6
Overdie	2,2	1,6	2,0	3,2	3,0	2,6

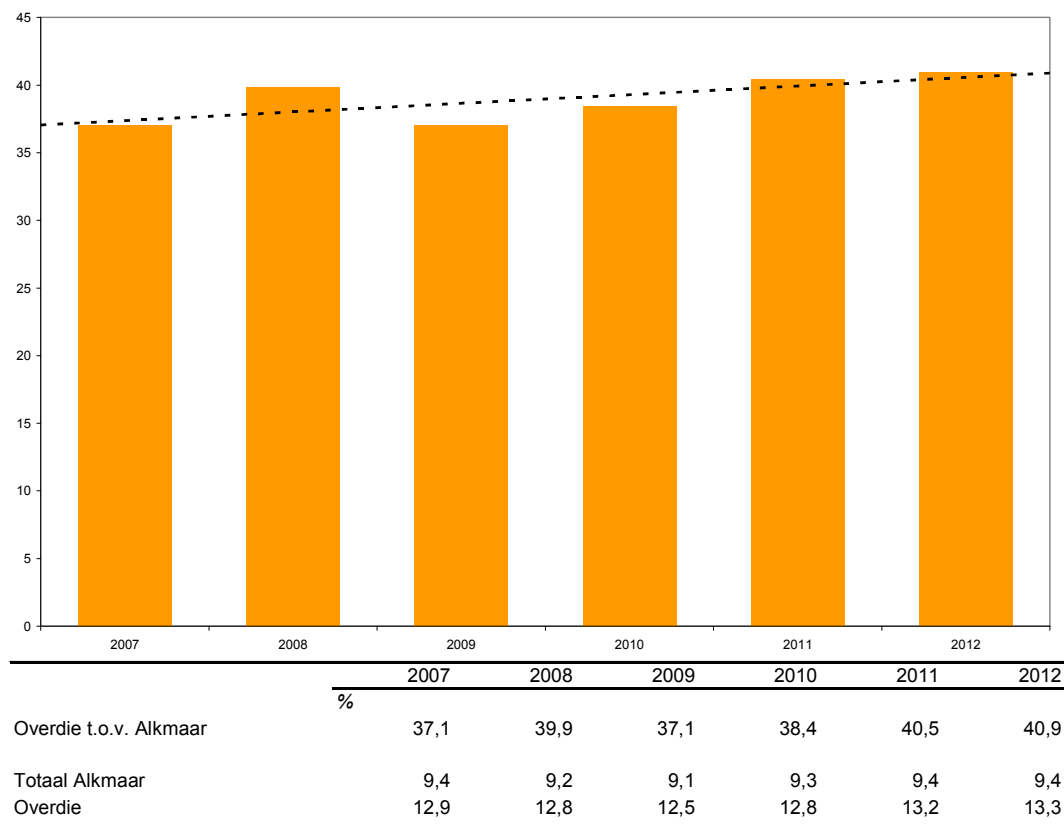
Bron: CBS.

Aandeel arbeidsongeschikten in Overdie iets opgelopen

In Overdie heeft ruim 13 procent van de potentiële beroepsbevolking een arbeidsongeschiktheidsuitkering, tegenover ruim 9 procent in Alkmaar gemiddeld. De achterstand van Overdie op Alkmaar als geheel is daarmee 41 procent.

De achterstand op het stedelijk gemiddelde is nu groter dan bij aanvang van de wijkenaanpak. In Overdie was destijds een kleine 13 procent arbeidsongeschikt, terwijl er in de stad als geheel geen verschil was met nu. Daardoor heeft Overdie zich op dit punt licht ongunstig ontwikkeld ten opzichte van de gemeente als geheel.

3.12 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

Bron: CBS.

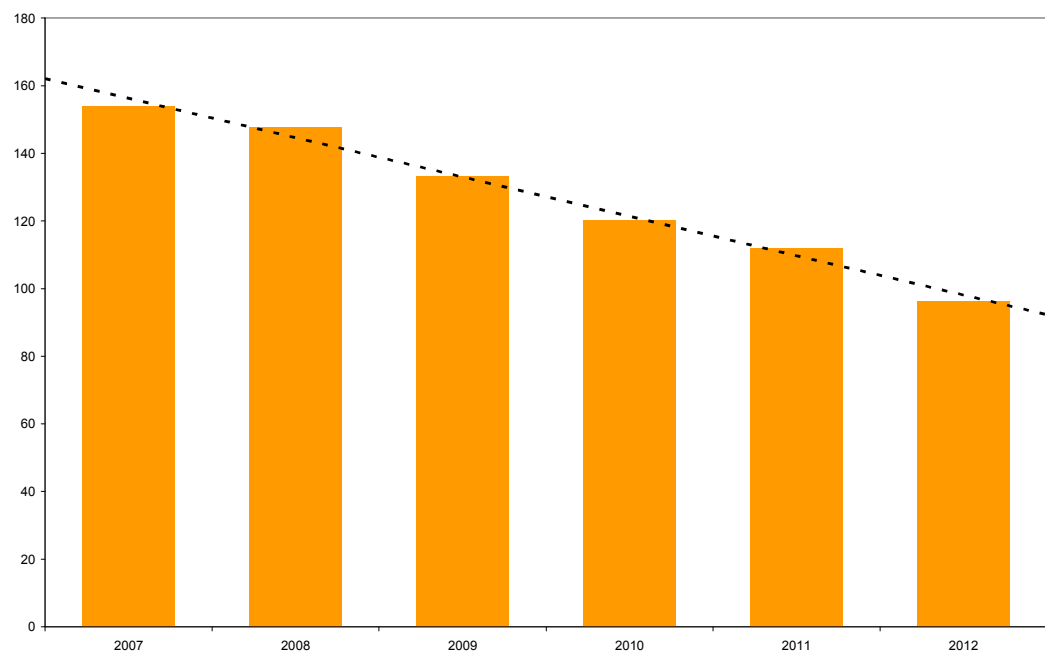
3.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Meer mensen uit de langdurige bijstand

Overdie heeft flinke vooruitgang geboekt wat betreft het aandeel personen dat langdurig (meer dan 3 jaar) een bijstandsuitkering heeft. Niettemin is de achterstand op het stedelijk gemiddelde nog groot. Op dit moment is het aandeel personen (bijna 3 procent) dat langdurig gebruik maakt van een bijstandsuitkering 2 keer zo groot als gemiddeld in Alkmaar (ruim 1 procent).

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil nog 2,5 keer zo groot. Het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering in Overdie lag toen boven de 5 procent, tegenover 2 procent in de stad als geheel. Zowel in Overdie als in de stad als geheel zijn er dus minder personen met een langdurige bijstandsuitkering. In Overdie nam het aandeel echter sneller af dan in de stad als geheel, waardoor de achterstand voor een deel (37 procent) is afgenomen. Dit is een gunstige ontwikkeling voor de Alkmaarse aandachtswijk.

3.13 Langdurige bijstand: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

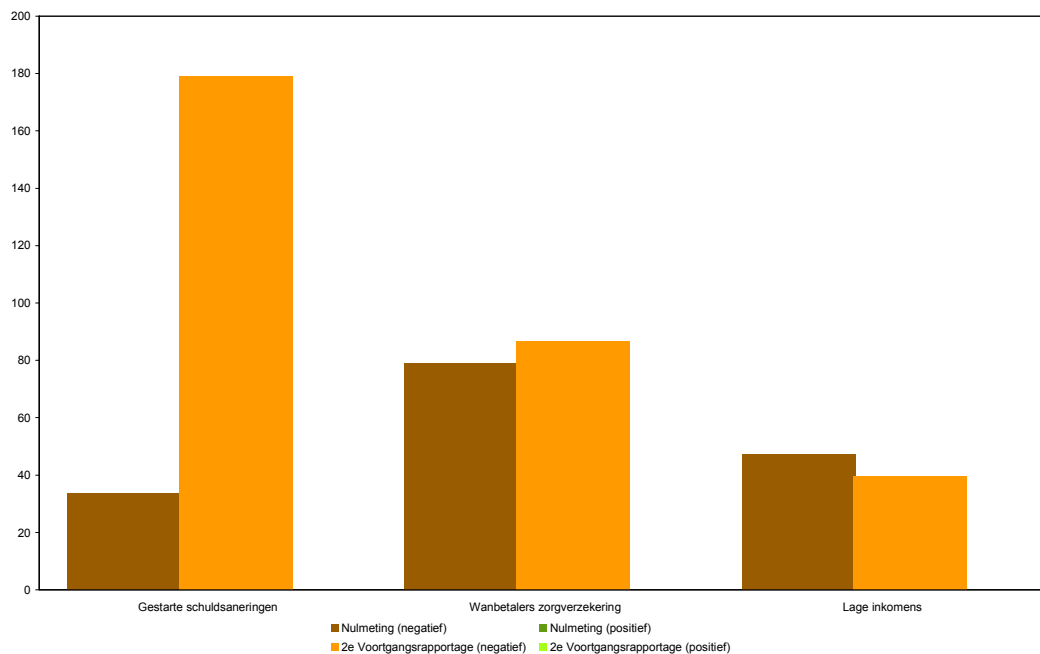

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Overdie t.o.v. Alkmaar	153,8	147,6	133,1	120,3	112,0	96,3
Totaal Alkmaar	2,0	1,7	1,5	1,4	1,3	1,3
Overdie	5,1	4,2	3,5	3,0	2,8	2,6

Bron: CBS.

3.6 Inkomen en schuldenproblematiek

3.14 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	34	179
Wanbetalers zorgverzekering	79	87
Lage inkomens	47	40

Bron: CBS.

De financiële situatie van veel mensen in Overdie is minder gunstig dan buiten de aandachtswijk. In Overdie hebben 40 procent meer huishoudens een laag inkomen dan gemiddeld in de gemeente. Het aandeel personen dat een betalingsachterstand van 6 maanden of meer heeft op de zorgverzekeringspremie is er 87 procent hoger dan gemiddeld in Alkmaar. Het aandeel gestarte schuldsaneringen is er zelfs 179 procent hoger⁹. Merk daarbij op dat het starten van een schuldsaneringstraject niet negatief hoeft te zijn. In tegendeel, het kan mensen ook helpen er financieel weer bovenop te komen.

Een positieve ontwikkeling voor de wijk is dat er minder huishoudens zijn met een laag inkomen dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Het aandeel daalde van 58 procent in 2007 naar 54 procent in 2010. Omdat in de stad als geheel het aandeel lage inkomens stabiel bleef werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner. Daarentegen werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter op het punt van wanbetalers van de zorgverzekeringspremie. Verder toont het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten een sterke groei in Overdie, terwijl het in de stad als geheel kleiner wordt. De positie van de

⁹ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

aandachtswijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde ziet er daardoor een stuk ongunstiger uit dan bij aanvang van de wijkenaanpak.

Meer midden en hoge inkomens in Overdie

De inkomensverdeling van huishoudens in Overdie is schever dan in Alkmaar als geheel. Er wonen meer mensen met een laag inkomen dan mensen met een midden- of hoog inkomen. Het is dan ook een gunstige ontwikkeling dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen is gedaald in vergelijking met de aanvang van de wijkenaanpak.

3.15 Inkomen van huishoudens in Alkmaar, 2006 en 2010

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Alkmaar	39	43	18	39	43	18
Overdie	58	35	7	54	38	7

Bron: CBS.

Is het inkomen van de inwoners van Overdie veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? Welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijken sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven¹⁰.

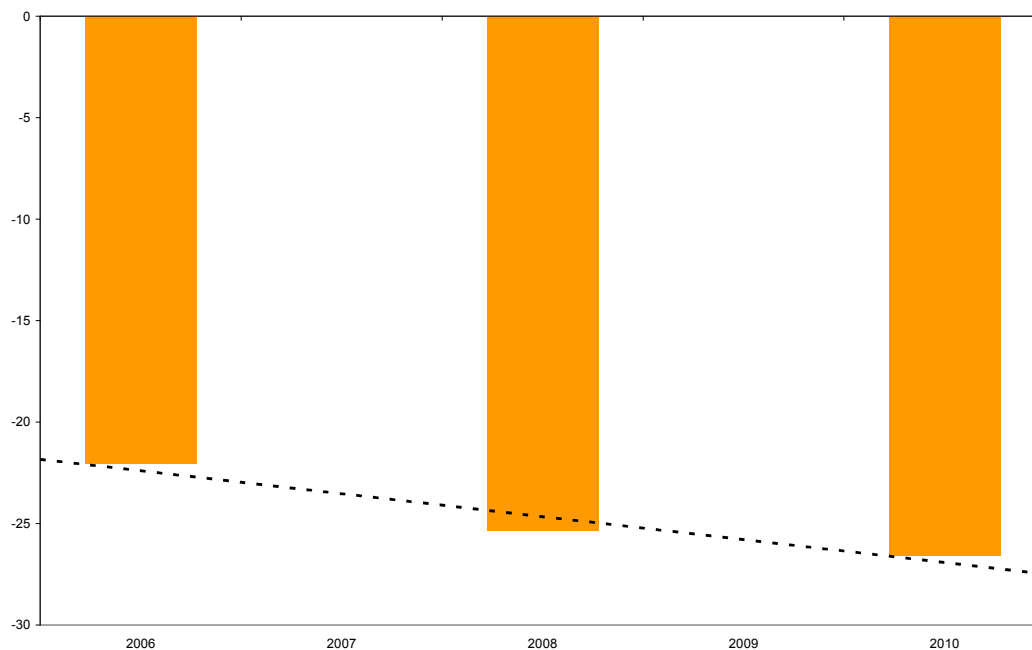
De toename van het aandeel midden- en hoge inkomens is niet het gevolg van een toename van personen met midden- en hoge inkomens die naar de wijk verhuizen. Voor elke inkomenscategorie geldt namelijk dat er per saldo meer mensen uit de wijk vertrekken dan dat er bij komen. Dit zijn vaker personen met een midden- of hoog inkomen dan personen met een laag inkomen. Dat we de inkomensverdeling toch zien verbeteren kan duiden op een inkomensverbetering van de mensen in Overdie. Dit is een gunstige ontwikkeling voor de wijk.

¹⁰ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

3.7 Veiligheid

Score voor overlast en veiligheid blijft laag

3.16 Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Overdie t.o.v. Alkmaar	-22,1	.	-25,3	.	-26,6
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Alkmaar	-32	.	-25	.	-21
Overdie	-47	.	-44	.	-42

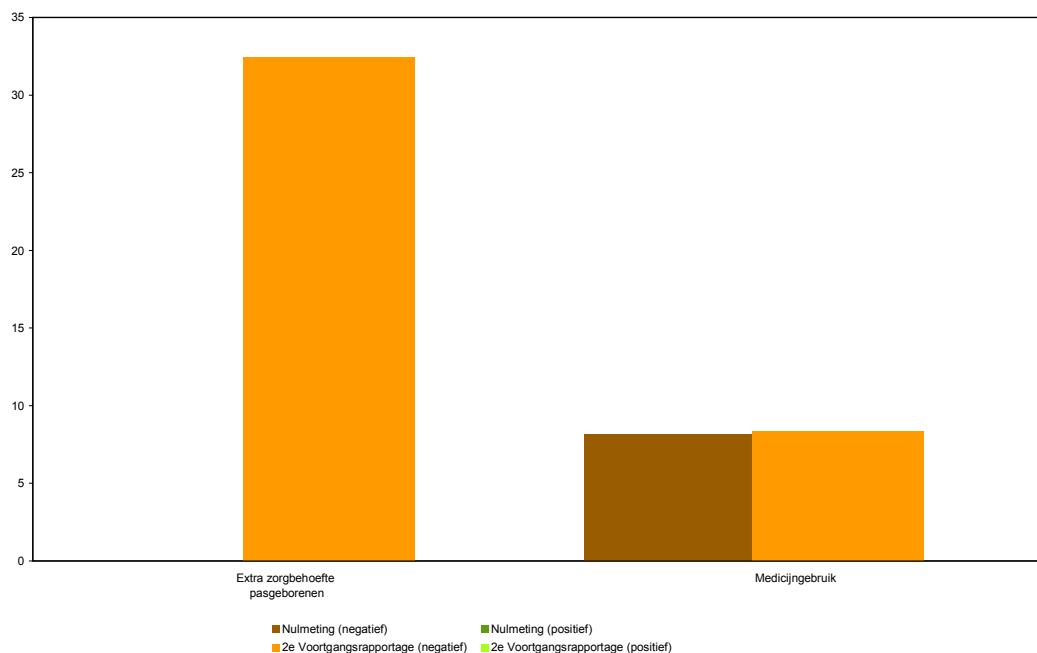
Bron: CBS, Leefbaarometer.

In 2010 scoorde het Alkmaarse Overdie -42 op een schaal van -50 tot +50 op de Leefbaarometer voor overlast en veiligheid. Dat is 21 punten lager dan Alkmaar als geheel dat met een score van -21 eveneens onder het landelijk gemiddelde van 2006 presteerde.

Bij aanvang van de wijkenaanpak scoorde zowel Overdie als de stad als geheel slechter. Overdie had een score van -47 en Alkmaar als geheel een score van -32. De verbetering van de score sinds de start van de wijkenaanpak was in Alkmaar als geheel groter dan in de wijk Overdie. Ondanks de verbetering binnen de wijk is de positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde daarmee toch verslechterd.

3.8 Gezondheid

3.17 Thema Gezondheid: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	x	32
Medicijngebruik	8	8

Bron: CBS, PRN.

Binnen het thema Gezondheid gaan we na of pasgeborenen in Overdie meer zorgbehoefte hebben dan in Alkmaar als geheel en of er meer medicijngebruik in Overdie is dan gemiddeld in Alkmaar.

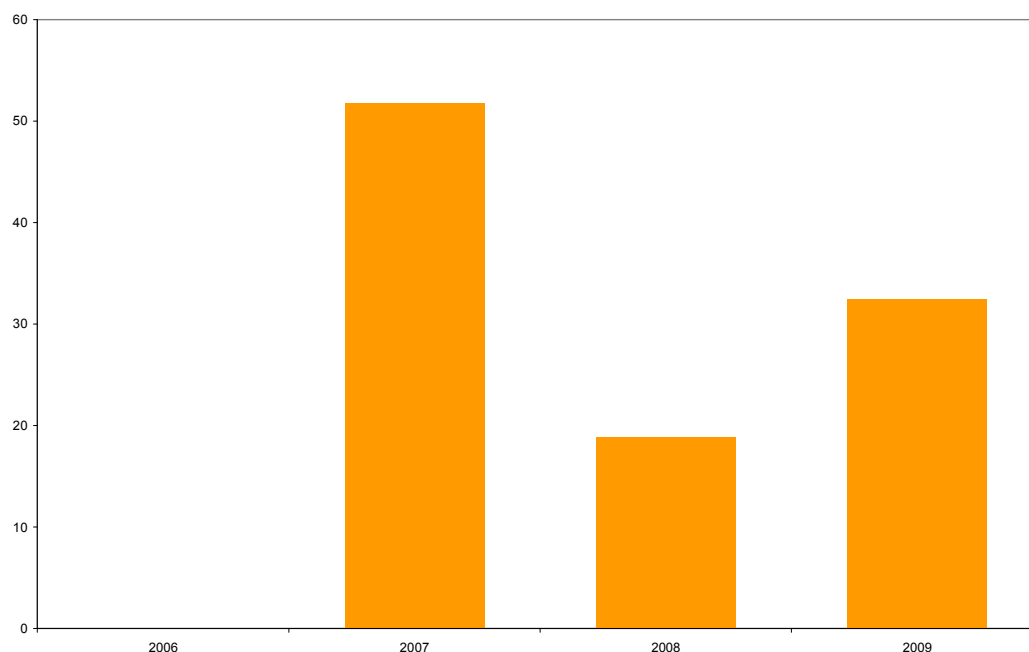
Pasgeborenen in Overdie hebben meer zorgbehoefte dan pasgeborenen in de stad als geheel. Ook het medicijngebruik is er hoger dan gemiddeld. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het medicijngebruik op hetzelfde niveau als op dit moment.

Zorgbehoefte pasgeborenen groter dan gemiddeld

21 procent van de pasgeborenen in Overdie heeft extra zorgbehoefte nodig. In de stad als geheel is dat aandeel 16 procent. Daarmee ligt de zorgbehoefte van pasgeborenen in Overdie ruim 32 procent hoger dan in Alkmaar als geheel.

Er zijn geen gegevens over het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte bij aanvang van de wijkenaanpak. In dat jaar waren de aantallen te klein om er statistische uitspraken over te kunnen doen. In figuur 3.18 is te zien dat de cijfers voor deze indicator van jaar op jaar erg fluctueren.

3.18 Zorgbehoefte pasgeborenen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

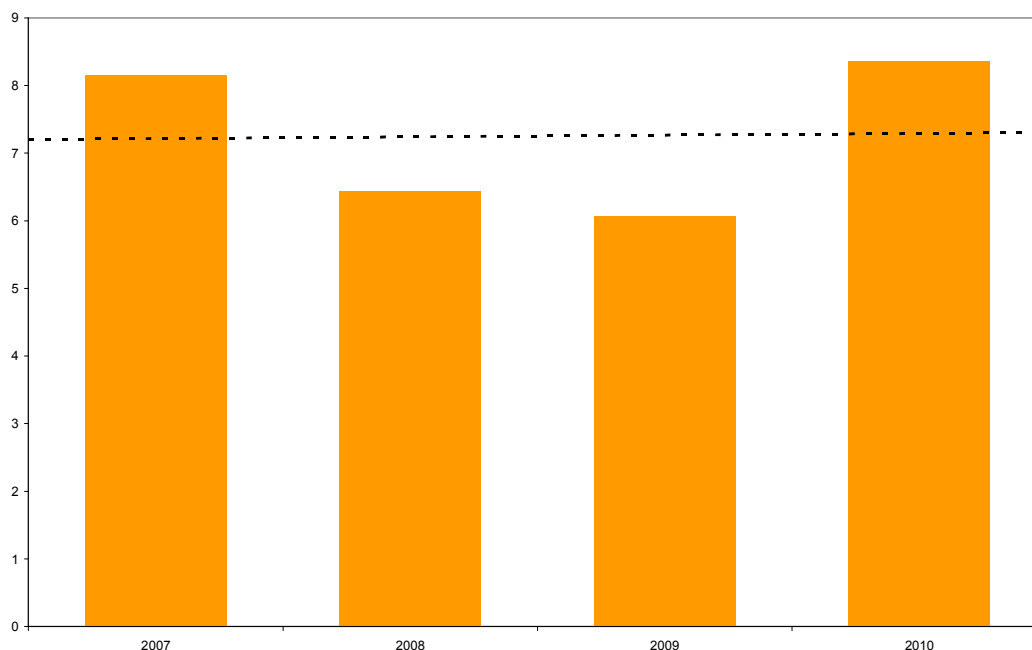
	2006	2007	2008	2009
	%			
Overdie t.o.v. Alkmaar	x	51,7	18,9	32,4
Totaal Alkmaar	15	14	18	16
Overdie	x	21	21	21

Bron: CBS, PRN.

Geneesmiddelengebruik blijft constant

Het medicijngebruik (vallend onder de basisverzekering) is de afgelopen jaren tamelijk stabiel gebleven in Overdie ten opzichte van Alkmaar als geheel. Met een waarde van 99 ligt het geneesmiddelengebruik in 2010 in Overdie iets onder het landelijk gemiddelde (waarde 100). Bij aanvang van de wijkenaanpak in 2007 had Overdie een waarde van 97. Er is dus sprake van een kleine toename. Dat geldt ook voor Alkmaar als geheel: in 2007 kwam het medicijngebruik uit op een waarde van 90 en in 2010 op 91. Wat betreft het medicijngebruik heeft Overdie dus een achterstand op Alkmaar als geheel. Deze achterstand is ten opzichte van de start van de wijkenaanpak niet toegenomen.

3.19 Medicijngebruik: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2007	2008	2009	2010
Overdie t.o.v. Alkmaar	8,2	6,4	6,1	8,4
<i>Score t.o.v. Nederland</i>				
Totaal Alkmaar	90	89	91	91
Overdie	97	95	97	99

Bron: CBS.

3.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹¹. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zondermeer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner in de aandachtswijken dan daarbuiten. Dat geldt ook voor Overdie en Alkmaar.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in Overdie kleiner dan in de stad als geheel. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage is dat nog steeds het geval.

De ontwikkelingen binnen het thema integratie zijn wisselend voor Alkmaar. Voor sommige indicatoren is het verschil met de stad als geheel groter geworden, bijvoorbeeld voor de integratie op het vlak van de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Voor andere is de voorsprong kleiner geworden. Dit

¹¹ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

geldt ondermeer voor de integratie op het vlak van de langdurige bijstand, niet-werkend werkzoekenden en inkomsten uit arbeid. Hieronder zullen we uitvoeriger stilstaan bij de integratie op het vlak van WW en langdurige bijstand.

Niet-westerse allochtonen in Overdie maken minder gebruik van werkloosheidsuitkeringen

In Overdie en in Alkmaar als geheel zijn sinds de start van de wijkenaanpak meer WW'ers bijgekomen. Hoewel in de stad als geheel het aandeel niet-westers allochtone WW'ers is toegenomen, geldt dat opvallend genoeg niet voor Overdie. Het verschil met de autochtone bevolking in Overdie werd groter, omdat het aandeel autochtone WW'ers er sneller groeide dan het aandeel niet-westers allochtone WW'ers. Bij aanvang van de wijkenaanpak in 2007 hadden niet-westerse allochtonen 1,1 keer vaker een werkloosheidsuitkering, terwijl dat in 2012 0,8 keer vaker is (zie figuur 3.20).

In Alkmaar als geheel werd het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen juist kleiner. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen namelijk 1,5 keer vaker een werkloosheidsuitkering dan autochtonen, terwijl dat nu 1,2 keer vaker is.

In dit geval is het verschil tussen Overdie en de stad als geheel groter geworden, door de gunstige ontwikkeling van het aandeel WW'ers onder niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk.

3.20 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Overdie t.o.v. Alkmaar	-27,7	-61,3	-35,5	-30,5	-35,7	-33,6
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal Alkmaar	1,51	1,47	1,69	1,52	1,47	1,17
Overdie	1,09	0,57	1,09	1,05	0,94	0,77

Bron: CBS.

Integratie op punt van langdurige bijstand niet verbeterd

Zowel in Overdie als in de stad als geheel, en zowel onder niet-westerse allochtonen als onder autochtonen is het aandeel personen dat langdurig een bijstandsuitkering heeft afgenomen. In beide gevallen nam de langdurige bijstand onder autochtonen sneller af dan onder niet-westerse allochtonen. Hierdoor namen de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zowel in Overdie als in Alkmaar als geheel toe.

Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen in Overdie nog 1,4 keer zo vaak een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen. In de stad als geheel was dit 3,5 keer zo vaak. Op dit moment hebben niet-westerse allochtonen in Overdie 2,3 keer zo vaak een langdurige bijstandsuitkering. In de stad als geheel is dit 4,4 keer.

De verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen namen sneller toe in Overdie dan in de stad als geheel. Dit is ongunstig voor de integratie in de wijk. Nog steeds zijn de verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen echter kleiner in Overdie dan in de stad als geheel.

3.21 Integratie, langdurige bijstand: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Overdie t.o.v. Alkmaar	-61,1	-60,4	-56,8	-49,9	-54,8	-48,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Alkmaar	3,53	3,74	3,92	3,91	4,15	4,39
Overdie	1,37	1,48	1,69	1,96	1,88	2,28

Bron: CBS.

3.10 Conclusie

Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage – halverwege de wijkenaanpak – kent Overdie nog veel achterstanden op Alkmaar als geheel. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn erg wisselend. Binnen het thema Werken zijn de ontwikkelingen echter positief.

Op het gebied van Wonen is de ontwikkeling van de woningvoorraad veelal ongunstig. Het aandeel sociale huurwoningen is wel kleiner aan het worden in Overdie. De leefbaarheid in de wijk is minder goed dan gemiddeld in Alkmaar. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarheidsscore verbeterd, maar is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau verslechterd.

Vanwege het relatief kleine leerlingenaantal in de wijk kunnen we bij het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Het is ongunstig dat er in Overdie nu relatief meer voortijdig schoolverlaters zijn ten opzichte van de stad als geheel.

De ontwikkelingen binnen het thema Werken zijn positief. Op alle punten binnen dit thema is de achterstand op het stedelijk gemiddelde afgenomen of gelijk gebleven. Vooral voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden, WW'ers en langdurig bijstandsontwikkelingen waren de ontwikkelingen positief.

Op het vlak van Inkomen en schuldenproblematiek is het beeld meer wisselend. Ten opzichte van Alkmaar als geheel zijn er nu meer wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en worden er meer schuldsaneringstrajecten gestart dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Positief is dat het aandeel midden en hoge inkomens in de wijk groeiende is. Dit maakt de inkomensverdeling in de wijk gunstiger.

Het thema Veiligheid laat een ongunstige ontwikkeling zien op de indicator voor veiligheid en overlast. Binnen het thema Gezondheid zijn er op dit moment achterstanden op het stedelijk gemiddelde. Het medicijngebruik in Overdie is stabiel gebleven ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

Voor het thema Integratie geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen kleiner zijn in Overdie dan in Alkmaar als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de ontwikkelingen soms gunstig voor Overdie en soms ongunstig. Het beeld voor het thema Integratie is daarmee niet eenduidig.

4. Amersfoort

4.1 Inleiding

Amersfoort is het kadastrale middelpunt van Nederland¹ en telt op 1 januari 2012 ruim 148 duizend inwoners. Er zijn 31 wijken, waarvan één aandachtswijk: De Kruiskamp. De indeling van de wijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert². In deze middelgrote wijk wonen bijna 6 duizend mensen.

De Kruiskamp ligt ten noorden van het centrum van Amersfoort, direct tegen de binnenstad. De Kruiskamp wijkt bij de start van de wijkenaanpak af van de andere wijken in Amersfoort. Zo zijn er meer sociale huurwoningen (52 procent van de woningen in de wijk is sociale woningbouw, meer dan de helft hiervan zijn portiekflats), en is het aandeel niet-westerse allochtonen in de wijk hoger dan gemiddeld (39 procent). Er wonen meer mensen met een bijstandsuitkering (3 procent) en ook meer mensen die een baan zoeken. Daarnaast zijn er in De Kruiskamp meer voortijdig schoolverlaters (VSV'ers).

Met het wijkactieplan 'Amersfoort Vernieuwt' streeft de gemeente naar een vitale wijk. Er wordt ingezet op het oplossen van zowel individuele als buurt problemen en het verbeteren van de positie van wijkbewoners. Ook wordt gewerkt aan thema's als onderwijs, werken, samenleven en leefbaarheid en veiligheid³.

Amersfoort doet mee aan het experiment 'Bewonersparticipatie'⁴. Hierbinnen worden bewoners gestimuleerd om betrokken te zijn bij hun wijk. Er zijn 'AV-teams' (Aanspreken en Vooruithelpen) om bewoners te helpen bij het oplossen van hun problemen en er is een samenhangend bewonersnetwerk opgezet. Ook wordt er veel gedaan voor de jongeren in de wijk. Zo zijn er een Krajicek-playground en een natuurspeeltuin aangelegd. In het jongerenproject 'Pimp My Block' hebben jongeren in hun eigen wijk geïnvesteerd met een fietsenwerkplaats. Dit zorgt voor betere integratie en leefbaarheid in de wijk. Binnen het thema Werken zijn ook concrete acties ondernomen. Via het Werkpunt worden werkgevers en werkzoekers met elkaar in contact gebracht. Het ondernemerschap wordt gestimuleerd en er zijn ondernemers met een keurmerk Veilig Ondernemen. Daarnaast is er veel geïnvesteerd in veiligheid door de inzet van extra surveillanten en het Buurt Toezicht Team. De investering in veiligheid heeft al resultaat

¹ <http://www.vvnamersfoort.nl/page/facts-figures>.

² De Kruiskamp wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 3814.

³ [http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter Amersfoort_Kruiskamp](http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Amersfoort_Kruiskamp).

⁴ Raadpleeg voor meer informatie over dit experiment in de aandachtswijken: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken/bewonersparticipatie>.

opgeleverd. De jongerenoverlast is afgenomen en bewoners geven de buurt een hoger rapportcijfer⁵.

De gemeente Amersfoort ziet op bijna alle fronten verbetering in De Kruiskamp. De focus ligt op veiligheid, wijkeconomie en opgroeien. De eigen kracht van bewoners staat hierbij centraal door het bevorderen van zelfredzaamheid in plaats van het aanbieden van activiteiten.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van De Kruiskamp terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is De Kruiskamp meer gaan lijken op de andere wijken in Amersfoort?

4.2 Bevolking

In De Kruiskamp wonen op 1 januari 2012 bijna 6 duizend mensen. Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 nam het aantal inwoners toe met bijna 16 procent. Deze toename van het aantal inwoners binnen 5 jaar komt voornamelijk door een aantal nieuwbouwprojecten in deze wijk van zowel huur- als koopwoningen.

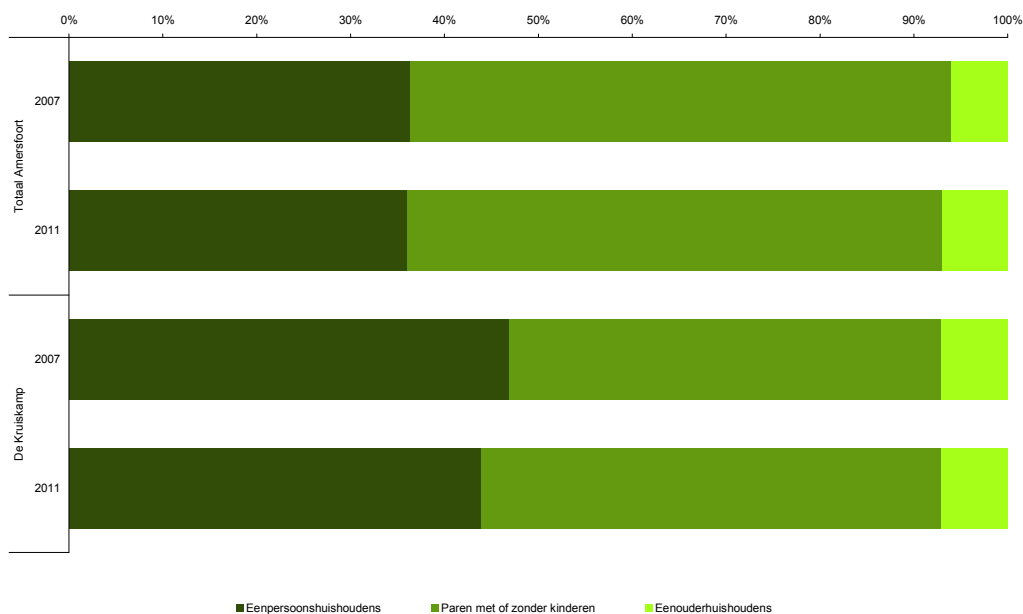
Het grootste deel van de inwoners in De Kruiskamp is tussen de 18 en 45 jaar oud (44 procent), dat is meer dan in Amersfoort als geheel (37 procent). Er wonen minder mensen tussen 45 tot 65 jaar, het aandeel ouderen (65 jaar of ouder) is ongeveer gelijk. De leeftijdsopbouw is in 2012 ongeveer gelijk aan die van 2007, hoewel het aandeel 27 tot 45 jarigen iets is toegenomen ten koste van het aandeel 18 tot 27 jarigen.

Bijna 40 procent van de inwoners van De Kruiskamp is niet-westers allochtoon, in geheel Amersfoort is dat 14 procent. De meeste allochtonen zijn van Turkse afkomst (17 procent), maar er wonen ook veel mensen van Marokkaanse afkomst (10 procent). In vergelijking met 2007 is de verdeling naar herkomstgroepering nauwelijks veranderd.

Bijna de helft van de huishoudens bestaat uit paren (met of zonder kinderen, 48 procent), dit percentage is lager dan voor geheel Amersfoort (57 procent). Het percentage eenpersoonshuishoudens ligt daarentegen boven het gemiddelde van Amersfoort (43 procent in De Kruiskamp en 36 procent in geheel Amersfoort). Ten opzichte van 2007 is het aandeel paren (met of zonder kinderen) met 3 procentpunt toegenomen. Dit heeft wellicht te maken met de nieuwbouwprojecten waardoor het aantal meerpersoonshuishoudens in de wijk is toegenomen.

⁵<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amersfoort>.

4.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: De Kruiskamp en het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

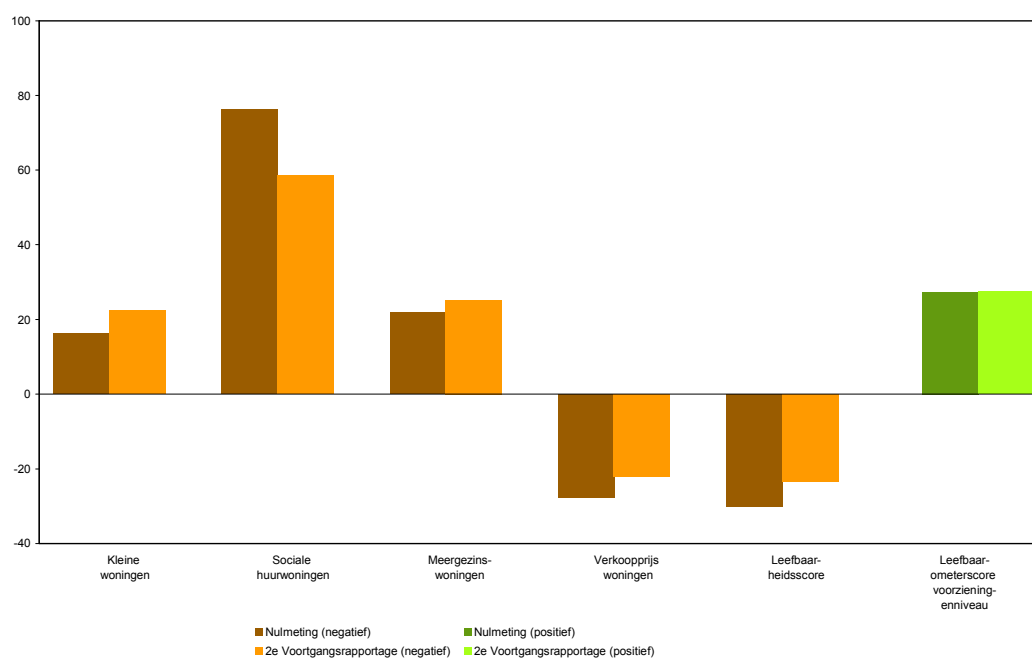

	2007			2011		
	Eenpersoonshuishoudens	Paren met of zonder kinderen	Eenouderhuishoudens	Eenpersoonshuishoudens	Paren met of zonder kinderen	Eenouderhuishoudens
	%					
Totaal Amersfoort	36	57	6	36	57	7
De Kruiskamp	46	45	7	43	48	7

Bron: CBS.

4.3 Wonen en leefbaarheid

4.2 Thema Wonen en leefbaarheid: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	16	23
Sociale huurwoningen	76	58
Meergezinswoningen	22	25
Verkoopprijs woningen	-28	-22
Leefbaarheidsscore	-30	-23
Leefbaarometer-score voorzieningenniveau	27	27

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

In De Kruiskamp is veel bebouwing in de jaren '50 en '60 gerealiseerd. De wijk heeft veel kleine woningen en het aandeel sociale huurwoningen ligt hoog. De laatste jaren is men gestart met een aantal nieuwbouwprojecten in de wijk, waardoor het aandeel kleine woningen en het aandeel meergezinswoningen is gestegen. Het verschil met Amersfoort is op deze punten daarom toegenomen. Een positieve ontwikkeling is de daling van het aandeel sociale huurwoningen vanwege de toename van het aandeel koopwoningen.

Zoals al in de inleiding is te lezen, is er de afgelopen jaren veel werk verzet om de wijk leefbaarder te maken. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen, de Leefbaarheidsscore is met 23 procent verbeterd. De Leefbaarometerscore⁶ voor het voorzieningenniveau ligt nog steeds boven het gemiddelde van Amersfoort.

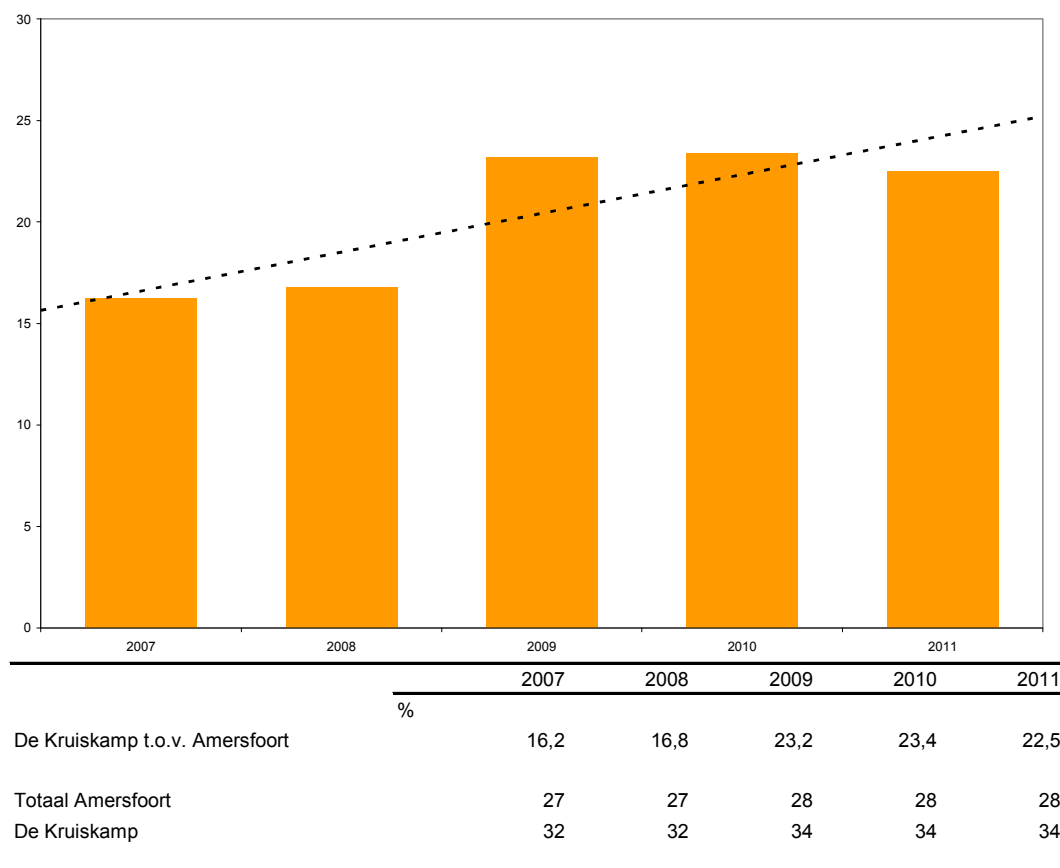
4.3.1 Wonen

⁶ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

Meer nieuwe kleine woningen

Ruim een derde van de woningvoorraad in De Kruiskamp bestaat uit kleine woningen, in heel Amersfoort is dat 28 procent. Het aandeel kleine woningen in De Kruiskamp is de afgelopen jaren toegenomen. Dit heeft te maken met nieuwbouw van vooral appartementen, daardoor is ook het aandeel meergezinswoningen iets toegenomen. Op deze punten wijkt De Kruiskamp meer af van het stedelijk gemiddelde dan vijf jaar geleden. Het verschil is voor de indicator kleine woningen toegenomen met 37 procent en voor meergezinswoningen met 15 procent.

4.3 Kleine woningen: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

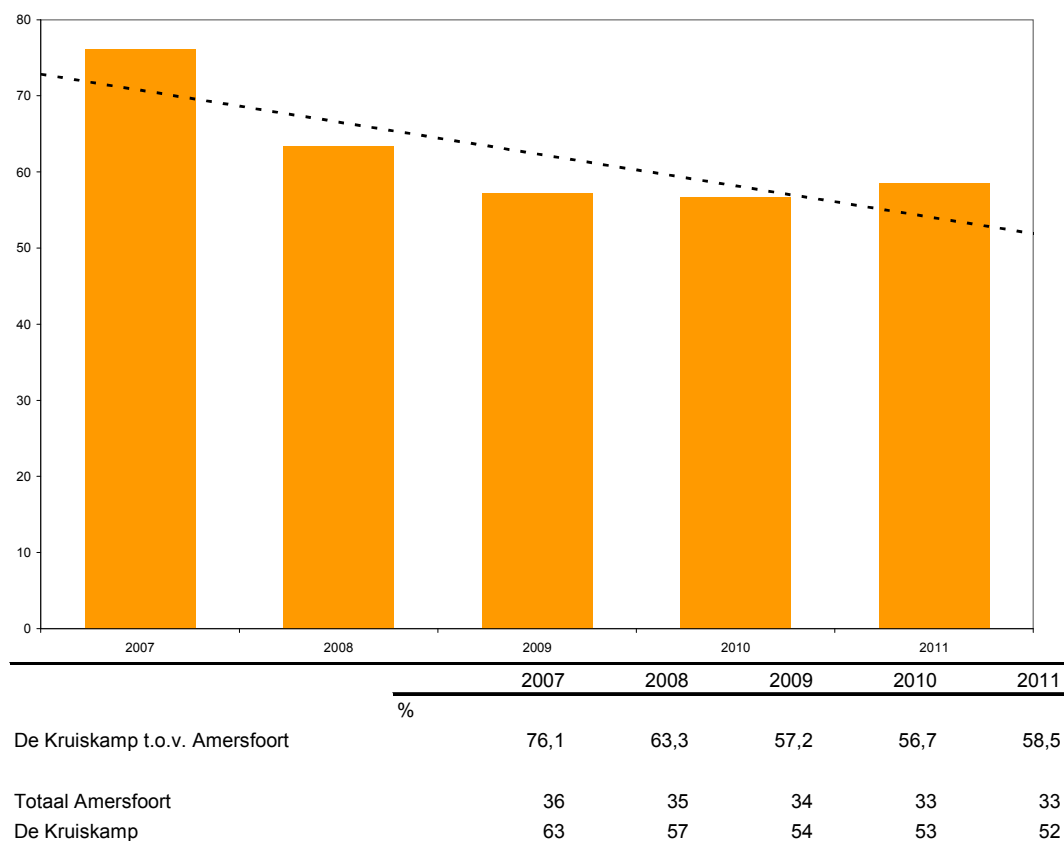

Bron: CBS, SYSWOV.

Aandeel sociale huurwoningen daalt

In de wijk De Kruiskamp is iets meer dan de helft van de woningen een sociale huurwoning, in Amersfoort behoort een derde van de woningvoorraad tot de sociale woningbouw. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel sociale huurwoningen in De Kruiskamp flink gedaald, van 63 procent in 2007 naar 52 procent in 2011. Dat komt onder meer door de toename van het aandeel koopwoningen in de wijk door nieuwbouw. De achterstand van De Kruiskamp op dit punt is de afgelopen vijf jaar met 23 procent afgenomen.

4.4 Sociale huurwoningen: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

Bron: CBS, SYSWOV.

4.3.2 Leefbaarheid

In de Leefbaarometer is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer⁷.

Leefbaarheid ontwikkelt zich positief

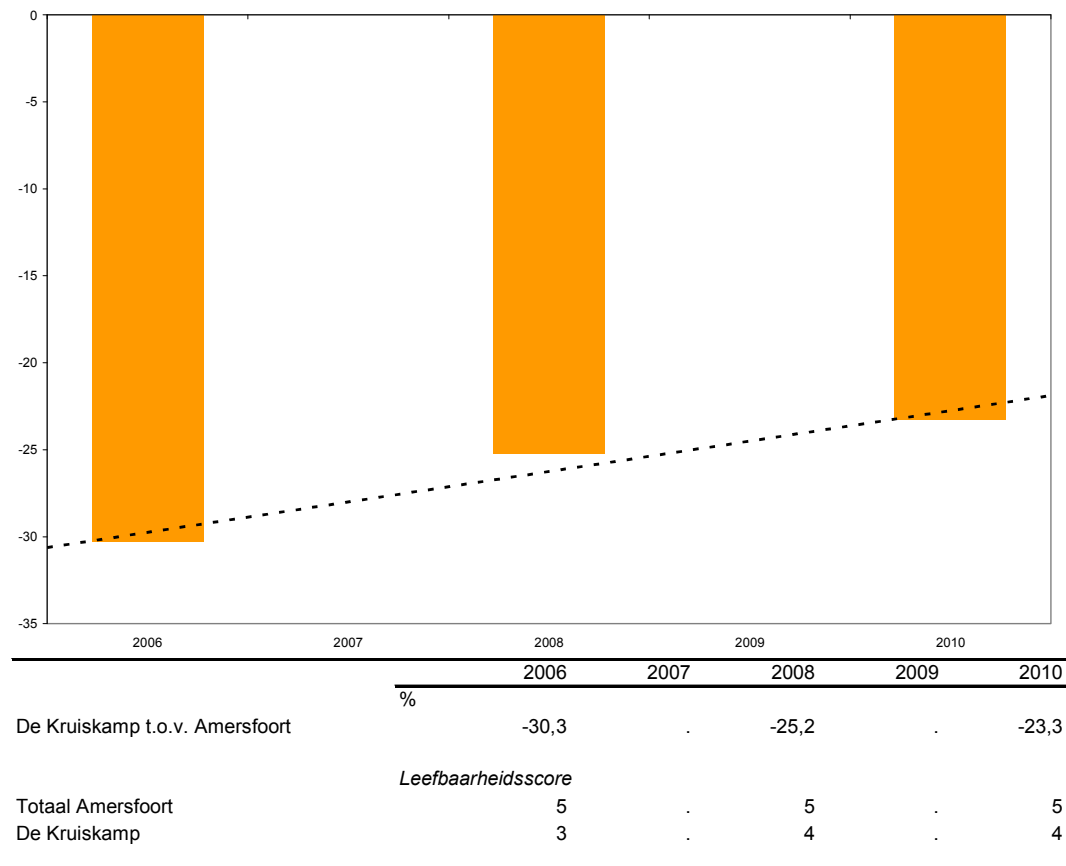
Uit de vorige paragraaf is duidelijk geworden dat er de laatste jaren veel nieuwe woningen zijn gebouwd in De Kruiskamp. Naast nieuwbouw van woningen is er ook wat gedaan aan de leefomgeving van de wijkbewoners. Zo is er een park aangelegd met een Krajicek-playground waar jongeren kunnen tennissen, voetballen en basketballen. Daar is het niet bij gebleven, in 2012 is het Vlinderpark geopend, een groene ontmoetingsplek voor de bewoners van de De Kruiskamp.

De leefbaarheid is door allerlei initiatieven in de wijk verbeterd. De algemene leefbaarheid wordt uitgedrukt in een Leefbaarheidsscore op een schaal van 1 tot en met

⁷ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

7, waarbij 1 staat voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De achterstand van de Leefbaarheidsscore van de Kruiskamp op die van Amersfoort ligt nu op 23 procent, dat is een verbetering van 23 procent ten opzichte van vijf jaar geleden.

4.5 Leefbaarheidsscore: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

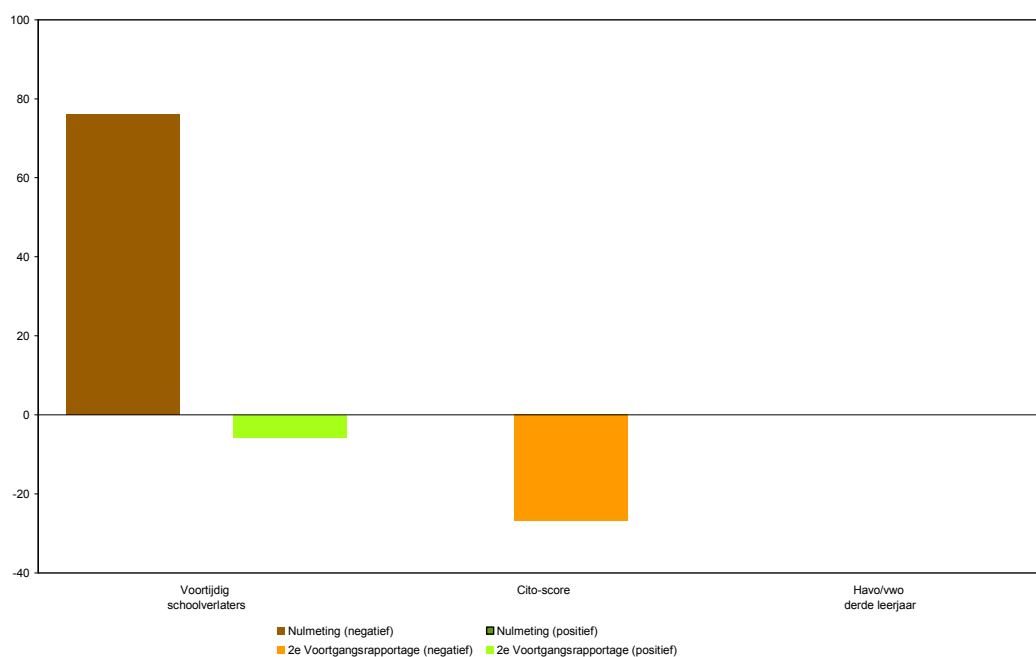

Bron: CBS, Leefbaarometer.

4.4 Leren

Binnen het thema Leren is er een positieve ontwikkeling gaande in De Kruiskamp. Het percentage voortijdig schoolverlaters is de afgelopen jaren flink gedaald. Minder positief zijn de scores van de leerlingen in De Kruiskamp die in 2011 de Cito-toets maakten. Gegevens over de Cito-scores in 2006 zijn niet beschikbaar, het is dus onbekend of de Cito-toets beter of slechter is gemaakt in vergelijking met 2006. De leerlingaantallen in het derde leerjaar zijn te laag in De Kruiskamp. Hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over het aandeel havo of vwo leerlingen.

4.6 Thema Leren: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort⁸

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	76	-6
Cito-score	x	-27
Havo/vwo derde leerjaar	x	x

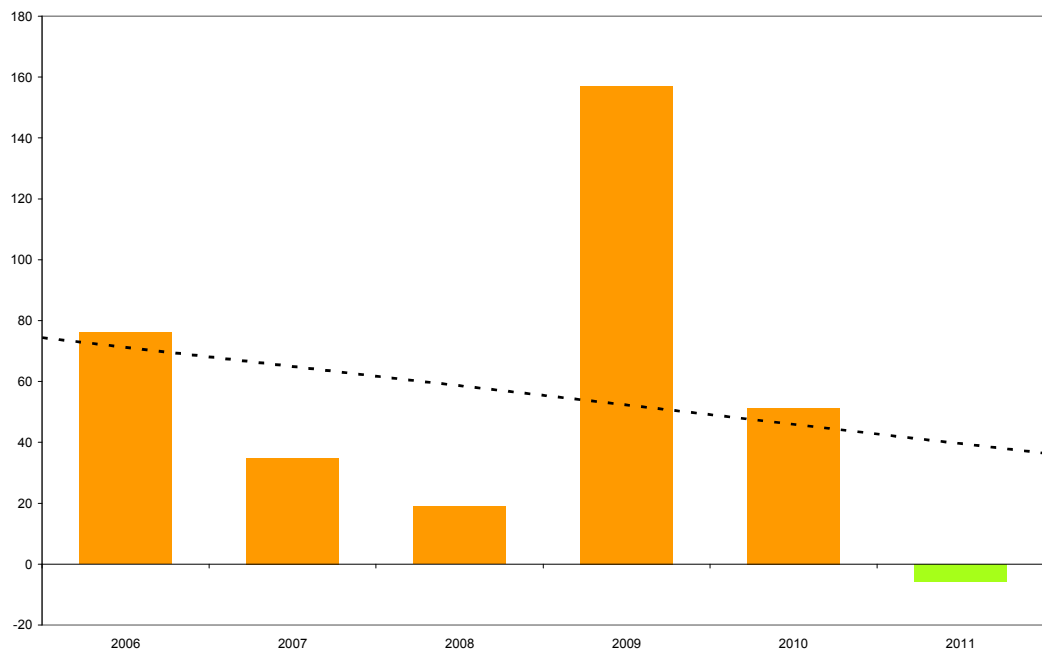
Bron: CBS, Cito, DUO.

Daling voortijdig schoolverlaters

Het percentage voortijdig schoolverlaters in De Kruiskamp lag bij de start van de wijkenaanpak veel hoger dan in Amersfoort als geheel (8,1 procent in De Kruiskamp en 4,6 procent in Amersfoort). In 2011 is het percentage voortijdig schoolverlaters in De Kruiskamp flink gedaald naar 3,3 procent, dat ligt zelfs onder het gemiddelde van Amersfoort (3,5 procent). In plaats van een achterstand is er nu een voorsprong op Amersfoort. Toch is er reden om niet te snel te juichen, het percentage voortijdige schoolverlaters fluctueert namelijk behoorlijk in de periode 2006-2011. Zo daalde het percentage naar 5,8 procent in 2007, maar steeg het naar 9,0 procent in 2009. De ontwikkeling in de laatste twee jaar is positief en hopelijk is dit de basis voor een stabiel (laag) percentage voortijdig schoolverlaters.

⁸ Het cijfer voor Cito-score en voor havo of vwo derde leerjaar ontbreekt vanwege een te laag aantal leerlingen.

4.7 Aandeel voortijdig schoolverlaters: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
De Kruiskamp t.o.v. Amersfoort	76,1	34,9	19,0	157,1	51,4	-5,7
Totaal Amersfoort	4,6	4,3	4,2	3,5	3,7	3,5
De Kruiskamp	8,1	5,8	5,0	9,0	5,6	3,3

Bron: CBS, DUO.

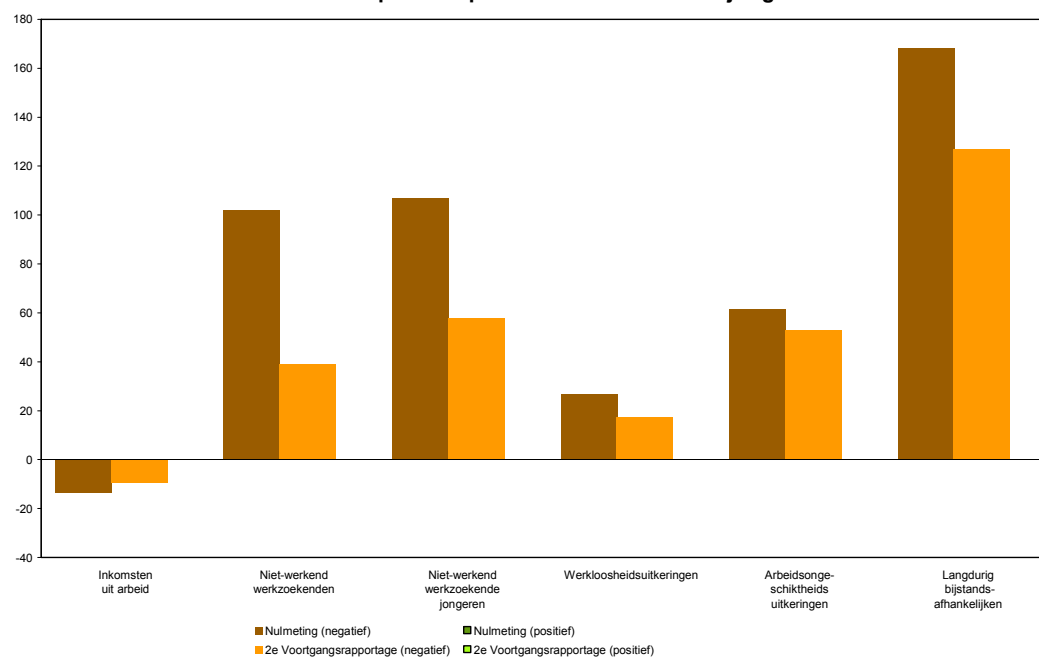
Cito-scores beneden het gemiddelde

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

Gegevens over de Cito-scores in De Kruiskamp zijn alleen beschikbaar voor 2011, omdat in de jaren ervoor het aantal leerlingen dat een Cito-toets deed te laag was. In 2011 scoorden de leerlingen 42 punten onder het Nederlandse gemiddelde, terwijl de leerlingen in heel Amersfoort juist bovengemiddeld scoorden (16). De leerlingen in de Kruiskamp scoren zowel voor taal als rekenen en wiskunde beneden gemiddeld. De achterstand op Amersfoort is 27 procent.

4.5 Werken

4.8 Thema Werken: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-14	-10
Niet-werkend werkzoekenden	102	39
Niet-werkend werkzoekende jongeren	107	58
Werkloosheidsuitkeringen	27	17
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	62	53
Langdurig bijstandsafhankelijken	168	127

Bron: CBS.

Zoals in de inleiding is te lezen, zijn er binnen het thema Werken concrete acties ondernomen in De Kruiskamp. Via het Werkpunt worden werkgevers en werkzoekers met elkaar in contact gebracht. Het ondernemerschap wordt gestimuleerd en er zijn ondernemers met een keurmerk Veilig. Deze acties lijken hun vruchten af te werpen, de achterstand is op alle indicatoren van het thema Werken kleiner geworden.

4.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

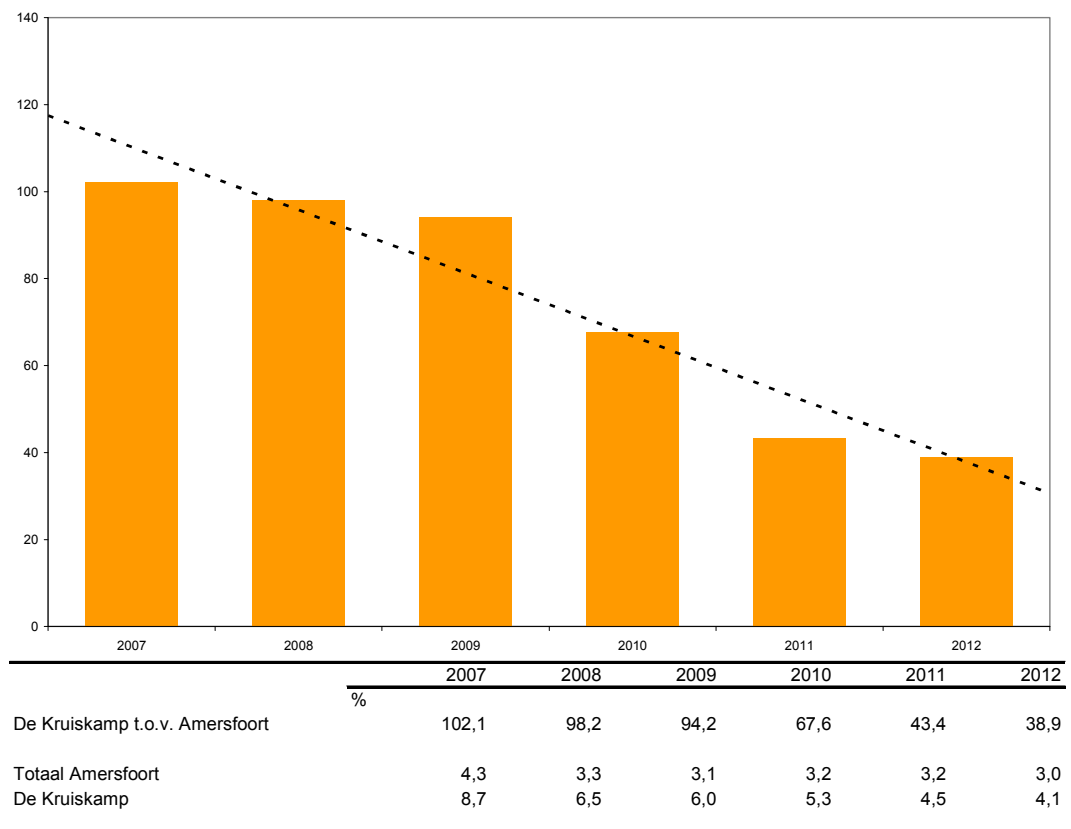
Achterstand bij niet-werkend werkzoekenden neemt flink af

Het aandeel mensen zonder werk dat op zoek is naar een baan ligt in De Kruiskamp rond 4 procent. In Amersfoort als geheel ligt dat percentage op 3 procent waardoor de wijk een achterstand heeft op de stad als geheel. In 2007 lag het percentage niet-werkend werkzoekenden in De Kruiskamp tweemaal zo hoog (op bijna 9 procent) als voor Amersfoort als geheel (ruim 4 procent). De achterstand is sinds 2007 met 62 procent afgenomen, een behoorlijke daling binnen vijf jaar. In dit daglicht is de huidige achterstand van 39 procent een flinke stap in de goede richting.

Bij niet-westerse allochtonen was de daling van het aandeel niet-werkend werkzoekenden het grootst onder de eerste generatie, daar daalde het percentage van

16 procent in 2007 naar 7 procent in 2011. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden bij de tweede generatie was al laag bij de start van de wijkenaanpak en is dat ook gebleven (4 procent).

4.9 Niet-werkend werkzoekenden: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

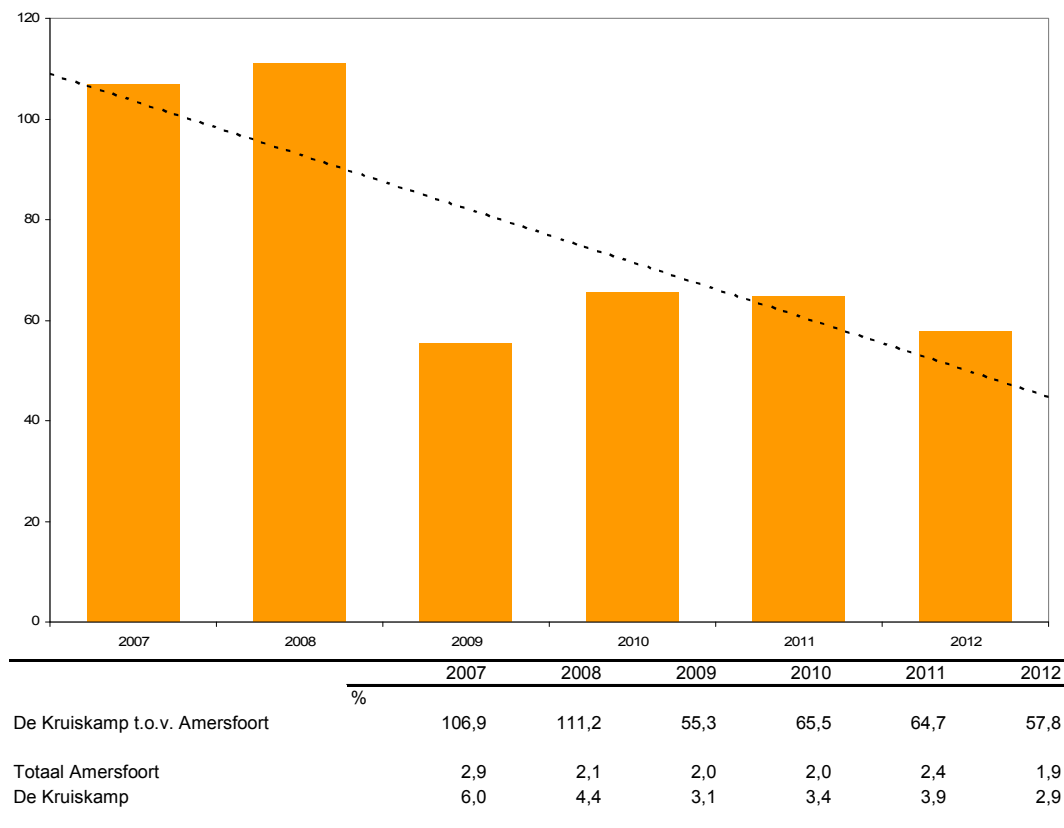

Bron: CBS.

Daling niet-werkend werkzoekenden ook onder jongeren

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden daalde ook behoorlijk onder jongeren (18 tot 27 jaar) in De Kruiskamp, van 6 procent in 2007 naar bijna 3 procent in 2012. Voor geheel Amersfoort ligt het percentage lager, maar het verschil tussen De Kruiskamp en Amersfoort is in de loop der jaren kleiner geworden. Bij het begin van de wijkenaanpak was de achterstand circa 107 procent, in 2012 is dit gedaald naar 58 procent. De achterstand is hiermee met 46 procent afgenomen.

3.10 Niet-werkend werkzoekende jongeren: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

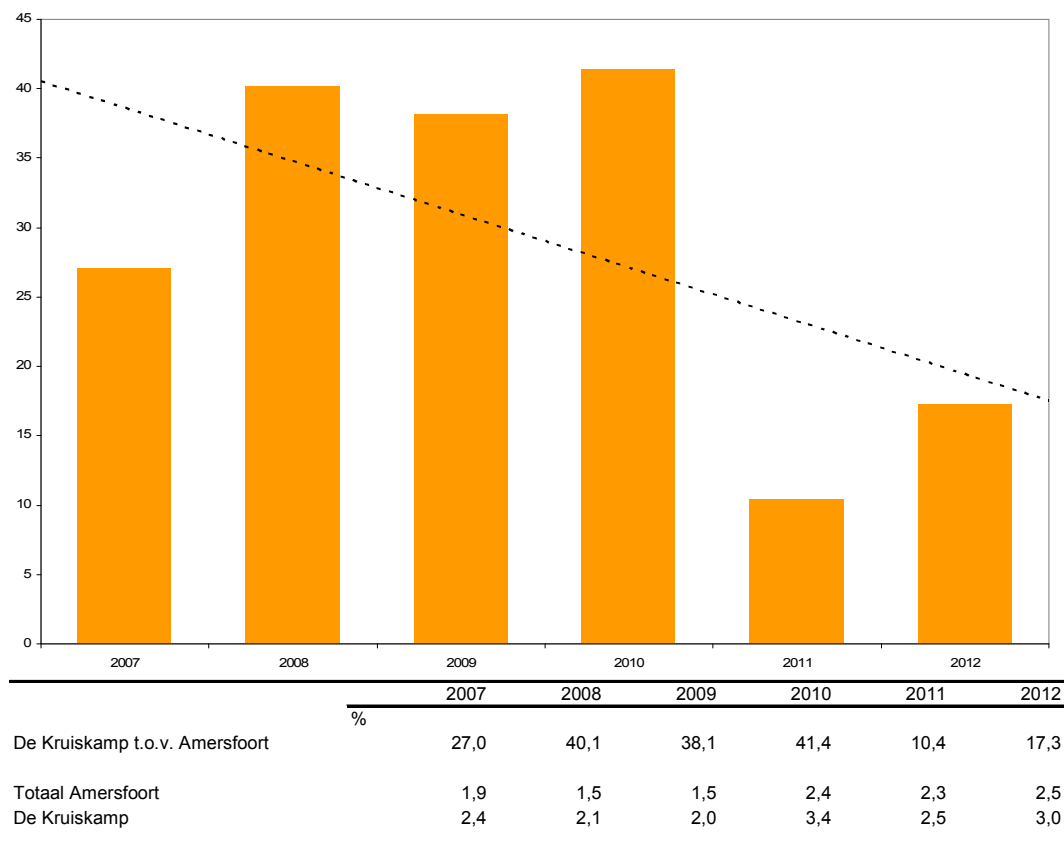
Bron: CBS.

Percentage WW'ers dicht bij het stedelijk gemiddelde

Ongeveer 3 procent van de inwoners in De Kruiskamp heeft een werkloosheidsuitkering, voor Amersfoort is dat bijna 3 procent. Dit verschil is niet groot, bij de start van de wijkenaanpak was die relatief iets groter. Toen was het aandeel WW'ers ruim 2 procent in De Kruiskamp en bijna 2 procent voor geheel Amersfoort. Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering is de laatste jaren stijgende, toch blijft het aandeel WW'ers in De Kruiskamp dicht bij het stedelijk gemiddelde. De achterstand is met 36 procent gedaald.

Het percentage niet-westerse allochtonen met een werkloosheidsuitkering ligt in De Kruiskamp voor de eerste generatie iets hoger (4 procent) dan voor de tweede generatie (3 procent). Beide percentages liggen boven het gemiddelde van Amersfoort, daar is het percentage voor de eerste generatie 3 procent en voor de tweede generatie 2 procent.

3.11 Werkloosheidsuitkeringen: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

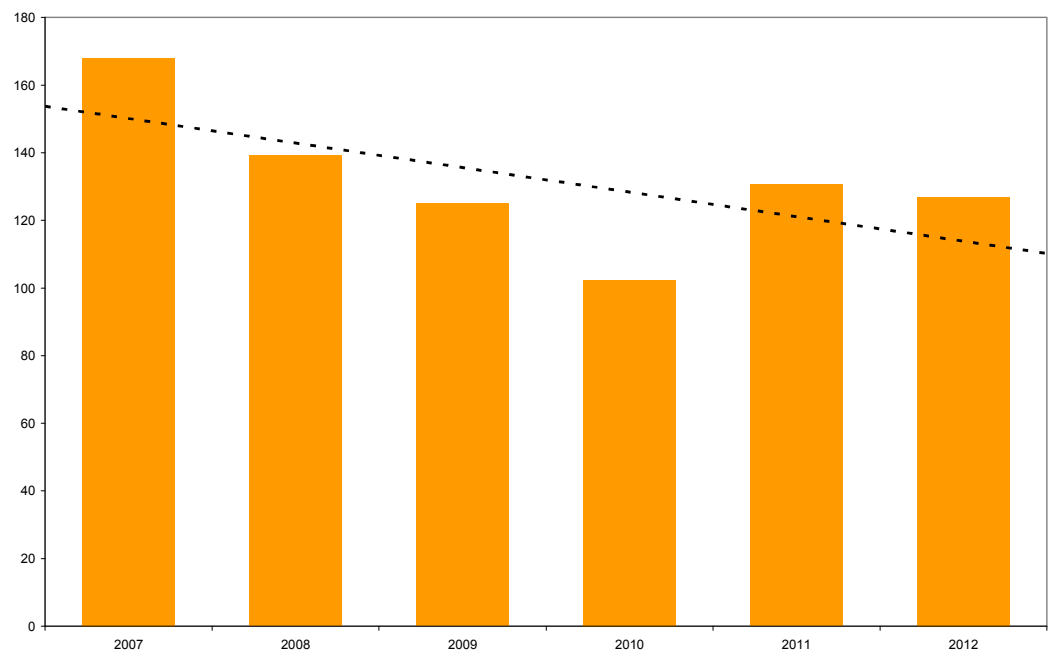
Bron: CBS.

4.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Percentage langdurig bijstandafhankelijken blijft groot

In De Kruiskamp is 3 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering. In Amersfoort als geheel ligt dat aandeel met ruim 1 procent beduidend lager. Daarmee heeft De Kruiskamp een achterstand van 127 procent op de stad als geheel. In de aandachtswijk is het aantal mensen met een langdurige bijstandsuitkering sinds de start van de wijkenaanpak meer gedaald dan in Amersfoort. De achterstand van De Kruiskamp is daarmee afgenomen met 24 procent, maar blijft groot.

3.12 Langdurig bijstandsafhankelijken: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

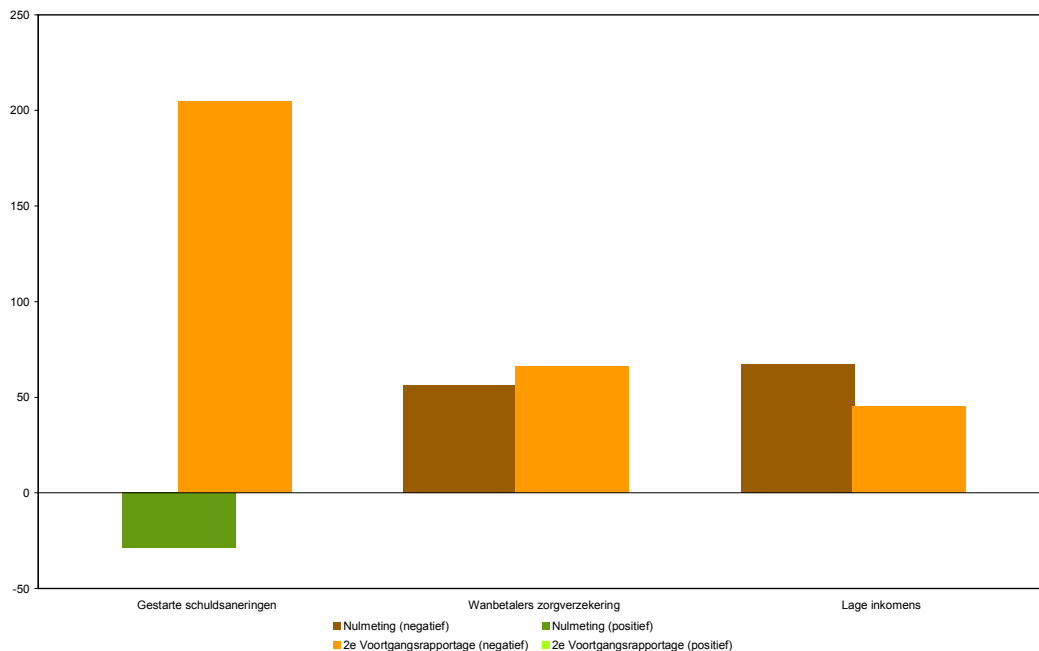

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
De Kruiskamp t.o.v. Amersfoort	168,0	139,1	125,0	102,3	130,5	126,9
Totaal Amersfoort	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3
De Kruiskamp	4,1	3,3	2,9	2,6	3,0	3,0

Bron: CBS.

4.6 Inkomen en schuldenproblematiek

4.3 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	-29	205
Wanbetalers zorgverzekering	56	66
Lage inkomens	67	45

Bron: CBS.

De achterstand in De Kruiskamp op het gebied van lage inkomens is de afgelopen vijf jaar gedaald, het aandeel bewoners met een midden of hoog inkomen is toegenomen. Aan de ander kant hebben bewoners in de wijk met een laag inkomen het juist moeilijker gekregen, ze zitten vaker in de schuldsanering en zijn vaker wanbetaler van de zorgverzekering.

Daling aandeel lage inkomens en toename hoge inkomens

In deze paragraaf bekijken we de inkomensontwikkeling van de mensen in De Kruiskamp. In 2010 heeft bijna de helft van de inwoners in De Kruiskamp een laag inkomen. Daarnaast heeft 37 procent een middeninkomen en 13 procent een hoog inkomen. Over de periode 2006-2010 is het aandeel bewoners met een middeninkomen licht toegenomen, het aandeel met een hoog inkomen is toegenomen van 8 procent in 2006 tot 13 procent in 2010.

4.4 Huishoudens naar inkomensklasse: De Kruiskamp en het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Amersfoort	34	42	24	34	41	24
De Kruiskamp	57	35	8	49	37	13

Bron: CBS.

Welke inkomensgroepen zijn er tussen 2006 en 2010 De Kruiskamp in- en uitgetrokken? Is er een indicatie dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt⁹?

De afname van het aandeel bewoners met een laag inkomen kan zijn veroorzaakt door een flinke toename van het aandeel mensen met een hoog inkomen. Deels is dat veroorzaakt doordat zij zich de afgelopen jaren vaker in de wijk vestigden, waarschijnlijk door de toename van het aantal koopwoningen. Ook kan deze ontwikkeling er op duiden dat bewoners mogelijk meer zijn gaan verdienen en daardoor in een hogere inkomensklasse stroomden.

Forse toename schuldsaneringen¹⁰

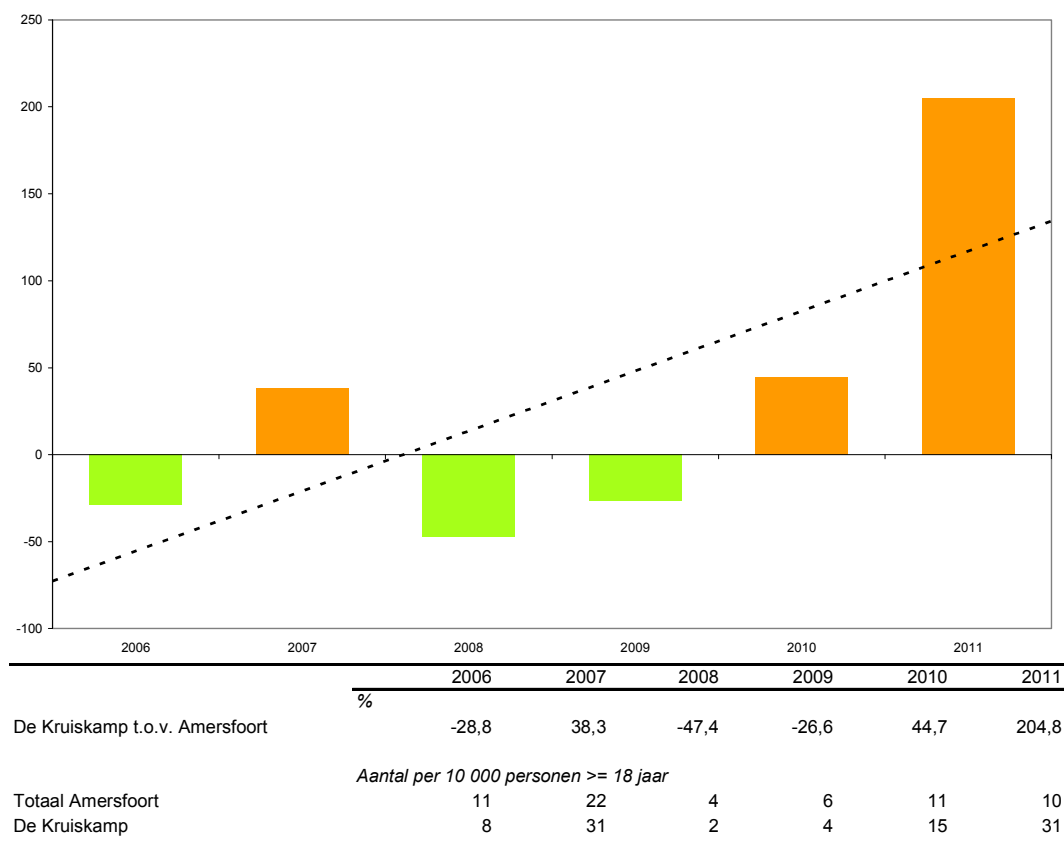
Een hoog aandeel bewoners in de schuldsanering is niet alleen negatief. Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken.

In De Kruiskamp is het aandeel bewoners dat in de schuldsanering zit in de afgelopen periode flink toegenomen, van 8 procent in 2006 tot 31 procent in 2011. In Amersfoort is het aandeel bewoners in de schuldsanering juist iets afgenomen (van 11 naar 10 procent). De toename van het aandeel bewoners in de schuldsanering is in De Kruiskamp niet geleidelijk gegaan, dat was vooral in 2011. Bij de start van de wijkenaanpak en in de jaren 2008 en 2009 had de wijk juist een voorsprong op Amersfoort. We moeten hierbij opmerken dat het gaat om kleine aantallen, wat (mede) de oorzaak kan zijn van de fluctuerende cijfers.

⁹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

¹⁰ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

4.16 Schuldsaneringen: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

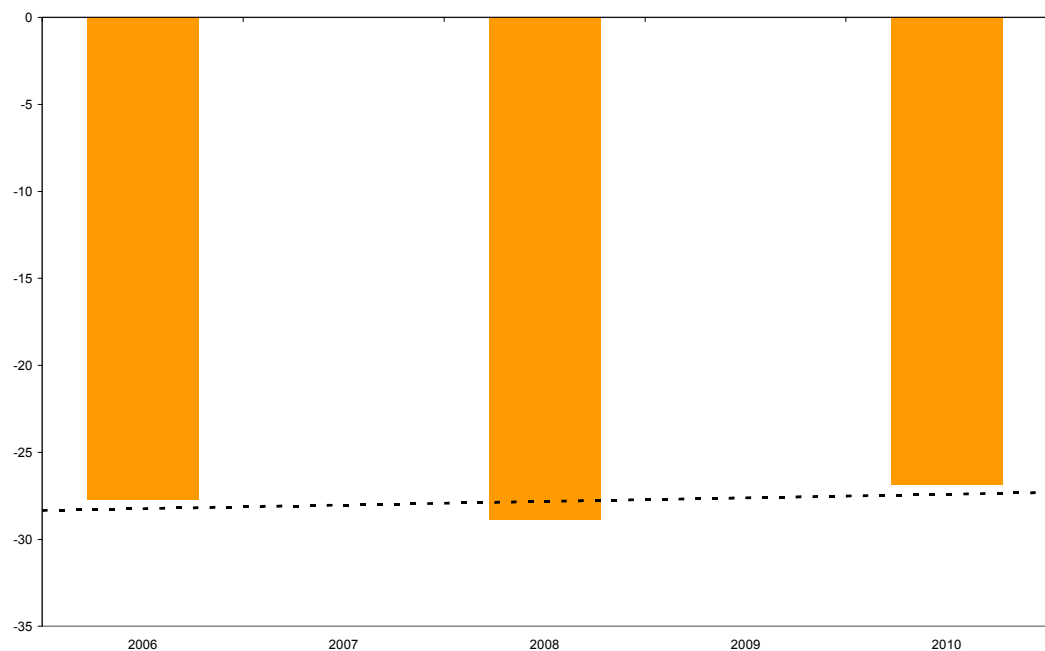

Bron: CBS.

4.7 Veiligheid

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid heeft De Kruiskamp een Leefbaarometerscore van -32 (op een schaal van -50 tot +50). Amersfoort als geheel scoort net onder het gemiddelde van Nederland (-7). Vanaf 2006 is De Kruiskamp veiliger geworden (en de overlast minder), maar dat geldt ook voor Amersfoort. De achterstand op Amersfoort is in de periode 2006-2010 daarom vrijwel hetzelfde gebleven. Op het gebied van veiligheid zijn er een aantal initiatieven geweest in de wijk zoals de inzet van extra surveillanten en het Buurt Toezicht Team. De veiligheid is wellicht door deze initiatieven verbeterd, maar omdat Amersfoort als geheel ook beter is gaan scoren op dit punt, is de achterstand niet afgenomen.

4.5 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
De Kruiskamp t.o.v. Amersfoort	-27,7	.	-28,9	.	-26,9
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Amersfoort	-17	.	-10	.	-7
De Kruiskamp	-40	.	-36	.	-32

Bron: CBS, Leefbaarometer.

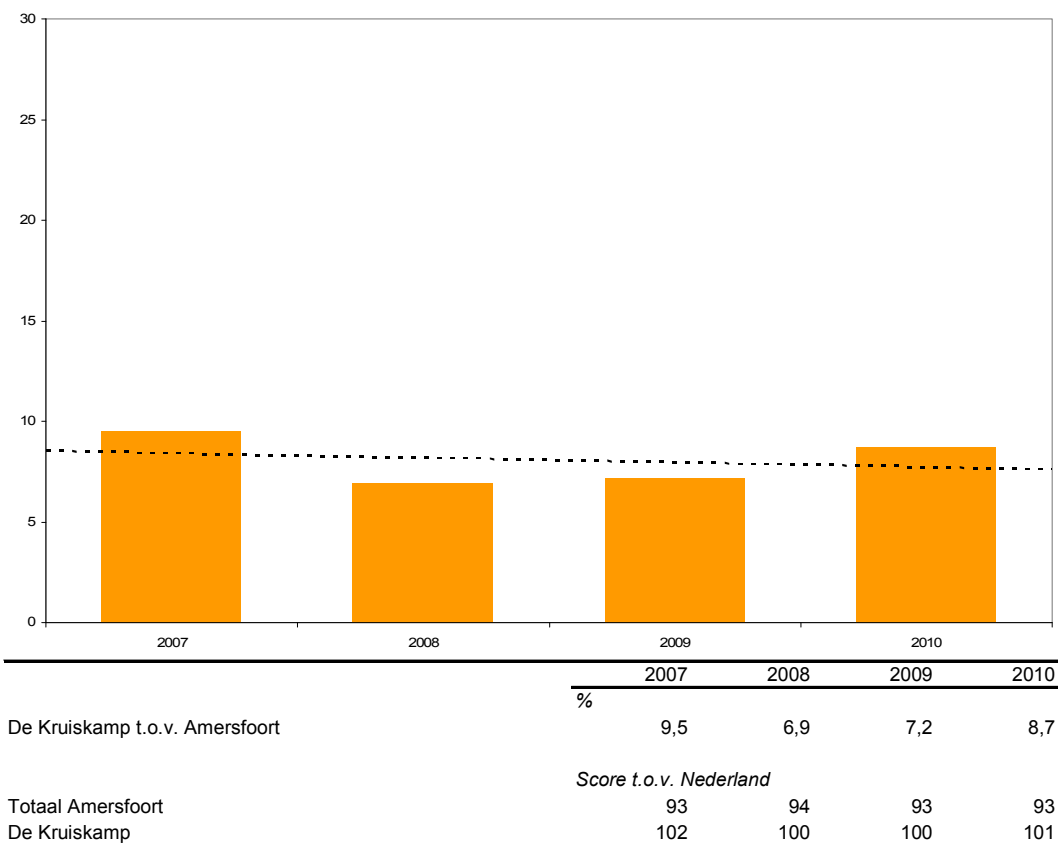
4.8 Gezondheid

Voor De Kruiskamp kunnen we binnen het thema Gezondheid alleen iets zeggen over medicijngebruik. Het aantal pasgeborenen in de wijk is te laag om uitspraken te kunnen doen over de extra zorgbehoefte van pasgeborenen eenlingen.

Medicijngebruik iets hoger in De Kruiskamp

Het medicijngebruik in De Kruiskamp ligt iets boven het stedelijk gemiddelde van Amersfoort. Dit cijfer is gecorrigeerd naar leeftijd en geslacht. De achterstand van De Kruiskamp op dit punt is in de periode 2007-2010 licht afgenomen met 9 procent.

4.18 Medicijngebruik: De Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

Bron: CBS.

4.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹¹. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder meer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

In De Kruiskamp heeft bijna 39 procent van de bewoners een niet-westerse herkomst. Dit aandeel ligt een stuk hoger dan in Amersfoort als geheel, waar het ruim 14 procent is. Zowel voor De Kruiskamp als voor Amersfoort schommelt het percentage paren met één niet-westerse partner tussen de 4 en 5 procent. Momenteel is het aandeel in Amersfoort hoger dan in De Kruiskamp, in 2011 waren de percentages nog gelijk aan elkaar.

¹¹ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Integratiecijfer niet-werkend werkzoekenden van voorsprong naar lichte achterstand

Bij de start van de wijkenaanpak was 14 procent van de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken niet-werkend werkzoekend. Dat was 2,5 keer zo vaak als de autochtonen in de aandachtswijken. In de stad als geheel was 12 procent van de niet-westerse allochtonen niet-werkend werkzoekend, 4,2 keer zo vaak als autochtonen. Het verschil tussen het aandeel autochtonen en niet-westerse allochtonen dat werkzoekend was, was minder groot in De Kruiskamp dan in geheel Amersfoort. De Kruiskamp liep hierin dus voor op Amersfoort

De rollen zijn nu echter omgedraaid, De Kruiskamp heeft op dit punt een kleine achterstand op Amersfoort. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is in De Kruiskamp flink gedaald, 6 procent van de niet-westerse allochtonen is op zoek naar een baan. Niet-westerse allochtonen zijn echter nog steeds 2,3 keer vaker niet-werkend werkzoekend dan autochtonen, dit is dus ongeveer gelijk aan het cijfer van vijf jaar geleden. In Amersfoort is de verhouding kleiner geworden. In geheel Amersfoort zijn niet-westerse allochtonen 2,2 keer vaker op zoek naar een baan dan autochtonen, dit is een behoorlijke verbetering ten opzichte van vijf jaar geleden. Terwijl Amersfoort op dit punt is verbeterd, is de verhouding in De Kruiskamp gelijk gebleven.

4.19 Integratie, niet werkend werkzoekenden: De Kruiskamp en het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
De Kruiskamp t.o.v. Amersfoort	-39,9	-32,8	-21,1	-18,7	-7,8	6,3
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Amersfoort	4,20	4,27	4,34	3,07	2,83	2,19
De Kruiskamp	2,52	2,87	3,43	2,50	2,60	2,33

Bron: CBS.

4.10 Conclusie

Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zien we nog bij vrijwel alle thema's een achterstand van de Kruiskamp ten opzichte van Amersfoort als geheel. Wel zien we bij de meeste indicatoren een positieve ontwikkeling. We kijken nog even kort naar de belangrijkste punten.

In De Kruiskamp is de woningvoorraad door de bouw van huur- en koopwoningen veranderd. Een positieve ontwikkeling hierbij is de daling van het aandeel sociale huurwoningen. Het aandeel kleine en meergezinswoningen is echter toegenomen. De leefbaarheid is verbeterd, vooral door een aantal initiatieven in de wijk om de leefomgeving aantrekkelijker te maken.

Het aandeel voortijdig schoolverlaters is flink gedaald, maar fluctueerde wel behoorlijk de afgelopen jaren.

Er is in de wijk een aantal initiatieven geweest op het gebied van het thema Werken dat haar vruchten lijkt af te werpen. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden heeft zich positief ontwikkeld de afgelopen jaren, de achterstand op dit punt is behoorlijk afgenomen. Het aandeel WW'ers ligt dicht bij het stedelijk gemiddelde. De achterstand in het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering is licht verbeterd, maar blijft groot.

Er heeft in de periode 2007-2012 een daling van het aandeel lage inkomens en een stijging van het aandeel hoge inkomens plaatsgevonden. Dit is een positieve ontwikkeling. Negatief punt is het hoge aandeel bewoners in de schuldsanering, dat aandeel is sterk gestegen. Het gaat hierbij wel om kleine aantallen.

De veiligheid is licht verbeterd, wellicht door de inzet van extra surveillanten en het Buurt Toezicht Team. Maar ook Amersfoort is verbeterd op dit punt, waardoor de achterstand niet is afgenomen. Wat betreft het thema gezondheid wijkt De Kruiskamp niet veel af van Amersfoort. Op het gebied van integratie heeft Amersfoort nog wat van De Kruiskamp te 'leren'. Amersfoort groeit op dit gebied meer naar De Kruiskamp toe dan andersom.

5. Amsterdam

5.1 Inleiding

Onze hoofdstad Amsterdam telt in 2012 ruim 790 duizend inwoners en is daarmee ruimschoots de grootste stad van Nederland. De aandachtswijken Amsterdam Noord, Nieuw-West, Bos en Lommer, Amsterdam Oost en Bijlmer tellen samen meer dan 238 duizend inwoners, ruim 30 procent van het totaal aantal inwoners van Amsterdam. De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹². De problemen en aanpak van die problemen verschillen per wijk. Hieronder geven we een korte inkijk op de initiatieven die de afgelopen jaren zijn ontplooid per achterstandsgebied.

Met 115 duizend inwoners is Nieuw-West, ook wel Westelijke Tuinsteden genoemd, de grootste aandachtswijk van Amsterdam. De Westelijke Tuinsteden vormen de grootste aaneengesloten stadsuitbreiding in Nederland uit de naoorlogse periode, en heeft mede daardoor een monotone bebouwing. Ruim de helft van de inwoners is van allochtone oorsprong, waarvan de grootste groep behoort tot de tweede generatie van vooral Marokkaanse, Turkse en Surinaamse afkomst. De werkloosheid in de wijk is hoog en spanningen tussen bewoners vormt een risico.

Sinds de start van de uitvoering van de wijkenaanpak in 2008 zijn in Nieuw-West 102 initiatieven gestart, bovenop de bestaande afspraken van de vernieuwing van dit stadsdeel, de zogenaamde Parkstaddeal. Deze initiatieven richten zich op verschillende thema's van economie en integratie tot sport en cultuur. Een greep uit de doorlopen interventies: jongeren krijgen extra impulsen door een nieuw jongeren steunpunt (voor jongeren van 12 tot en met 21 jaar) voor vragen over werk, school en problemen thuis. Daarnaast begeleiden achttien jeugdcoaches jongeren in school of werk, zorg, vrije tijd en openbare orde en veiligheid. Oudercontactfunctionarissen en schoolmaatschappelijk werkers betrekken op scholen ouders bij het onderwijs. Tien studenten krijgen een woning in de Reimerswaalbuurt in ruil voor het geven van huiswerkbegeleiding, computercursussen, Nederlandse taallessen of het organiseren van sport- en spelactiviteiten. In het kader van de 'achter de voordeur-aanpak' worden niet-zelfredzame gezinnen bezocht. Nieuw-West heeft kansenzones ingesteld, waar ondernemers en eigenaren subsidie krijgen als ze in nieuw- en verbouw van bedrijven willen investeren.

Met 54 duizend inwoners is Bos en Lommer, onderdeel van stadsdeel West, de tweede aandachtswijk van Amsterdam. Vanaf de jaren twintig werd dit deel van Amsterdam ontwikkeld in gesloten bouwblokken van meestal vier lagen. De hoge dichtheid van de bebouwing zorgt samen met het hoge voorzieningenniveau voor een compacte en

¹² Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Amsterdam Noord: 1024, 1031, 1032; Nieuw-West: 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1067, 1068, 1069; Bos en Lommer: 1055, 1056, 1057; Amsterdam Oost: 1092, 1094; Bijlmer: 1103, 1104.

levendige stadswijk¹³. De bevolking in Bos en Lommer is relatief jong en bestaat uit veel verschillende nationaliteiten. Het percentage huiseigenaren is in Bos en Lommer het laagst van de stad¹⁴. Bij de start van de wijkenaanpak is vooral ingezet op verbetering van de sociale cohesie en subjectieve veiligheid in deze wijk.

Bij de aanvang van de wijkenaanpak zette het stadsdeel samen met bewoners en woningcorporaties in op het verbeteren van de leefomgeving. Belangrijke thema's zijn veiligheid, zelfredzaamheid, participatie, onderwijs, kansen voor kinderen en maatschappelijke ondersteuning achter de voordeur. Daarnaast wordt ingezet op het versterken van de buurteconomie, verbeteren van de kwaliteit van de particuliere woningvoorraad en beter gebruik maken van de openbare ruimte waardoor er meer gelegenheid ontstaat voor ontmoeting. Concreet zijn in Bos en Lommer buurtveiligheidsteams actief om de veiligheid te verhogen. Kinderen op basisscholen doen met het Schoolbuurtwerkproject kennis en vaardigheden op in de buurt, terwijl de weekendschool aanvullend onderwijs voor gemotiveerde kinderen van 10 tot 14 jaar aanbiedt. Negen scholen worden verbouwd tot brede school. Bewonersadviseurs besteden via huisbezoeken meer aandacht aan de sociale problemen achter de voordeur¹⁵.

Ten noorden van het IJ ligt het stadsdeel Amsterdam Noord, waarvan vier buurten samen de aandachtswijk Noord vormen. Deze aandachtswijk heeft ruim 22 duizend inwoners. In de verschillende buurten zijn veel kleine pleinen en kleinschalige winkelvoorzieningen. De bebouwing is voornamelijk naorlogs in de vorm van strokenbouw en hoven¹⁶. In alle aandachtsbuurten in Amsterdam-Noord ligt het aandeel voortijdige schoolverlaters ruim boven het stedelijk gemiddelde¹⁷. Bij de start van de wijkenaanpak in Noord legt het stadsdeel de nadruk op het schoon en heel houden van de wijk, onderwijs en de sociaaleconomische situatie van de bewoners¹⁸. Noord heeft een hardnekkig armoedeprobleem – meerdere generaties groeien op in armoede. Talentontwikkeling is een van de sleutelwoorden voor de bewoners. Het stadsdeel heeft zorg, armoedebestrijding en integratie als speerpunten benoemd voor deze buurten als het gaat om participeren en integreren¹⁹.

Men is gestart met extra werkzaamheden om de buurt aantrekkelijker te maken/de leefbaarheid te vergroten, als schoonmaken, snoeien en vegen. Straatcoaches maken van 16.00 uur tot 02.00 uur rondes door de wijk, melden vernielingen en spreken zo

¹³ http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

¹⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amsterdam>.

¹⁵ Wijken! in uitvoering.

¹⁶ http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

¹⁷ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amsterdam>.

¹⁸ Idem.

¹⁹ KRACHTIGE MENSEN, KRACHTIGE BUURTEN, KRACHTIGE UITVOERING, De Amsterdamse Wijkenaanpak.

nodig jeugd en hun ouders aan op gedrag. Er is een talentencentrum in oprichting dat wordt uitgebreid met een cultuurpodium. Via 'Kamers voor Kansen' krijgen probleemjongeren die succesvol een stage voltooien een kamer en worden woningen tijdelijk verhuurd aan studenten in ruil voor maatschappelijke diensten. Daarnaast worden ruim 2 duizend woningen gesloopt waarvoor ruim 2,5 duizend nieuwe woningen in de plaats komen, waaronder relatief veel koop- en eengezinswoningen. Met deze stadsontwikkeling wordt geprobeerd om Noord aantrekkelijker te maken voor verschillende typen huishoudens²⁰.

In stadsdeel Oost zijn er twee aandachtswijken: de Indische buurt en de Transvaalbuurt. In totaal wonen in deze twee wijken meer dan 21 duizend mensen. De woningen zijn veelal gesloten bouwblokken van vijf verdiepingen uit de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. Met bijna 100 woningen per hectare is de dichtheid zeer hoog²¹. Amsterdam Oost kent veel grote gezinnen in kleine woningen²². Vooral de sociale cohesie is een probleem in deze wijk.

In Amsterdam Oost richt de wijkenaanpak zich bij de Indische Buurt op het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid. Transvaal wil de kansen voor de jeugd vergroten, buurtbewoners meer werk wil bieden en de veiligheid en leefbaarheid verbeteren. De wijkenaanpak moet er voor zorgen dat het pedagogische klimaat verbetert. Ook moet de leefbaarheid en de veiligheid minimaal op het Amsterdams gemiddelde komen, terwijl het unieke karakter van de wijk behouden blijft²³. Corporaties en het stadsdeel investeren in het verbeteren van de woningvoorraad en de openbare ruimte, bijvoorbeeld via het programma 'Werelds Wonen' en door subsidies aan bewoners van woningen die gebouwd zijn voor 1930 voor het verbeteren van hun woningen. De inzet van winkelstraatmanagers moet zorgen voor minder leegstand, terwijl 'wijkwerkwinkel Pitstop' zorgt voor hogere participatie en meer ondernemerschap²⁴.

De aandachtswijk Bijlmer in stadsdeel Zuidoost heeft 26 duizend inwoners. De aandachtswijk ligt aan weerszijden van de metrolijn, die de wijk in Noord-Zuid richting doorsnijdt. De Bijlmer is als grootschalige uitbreiding van Amsterdam gebouwd vanaf de jaren zestig met herhalende hoogbouw van tien verdiepingen. Vanaf 1990 is een aanzienlijk deel van de hoogbouw afgebroken en vervangen door laagbouw²⁵. Ruim een kwart van de inwoners heeft een minimuminkomen, en de werkloosheid is hoog²⁶.

De wijkenaanpak in de Bijlmer heeft als doel om de wijk aantrekkelijker te maken voor verschillende groepen mensen, bijvoorbeeld huishoudens met een hoger inkomen.

²⁰ www.noordermare.nl; www.debanne.nl; <http://www.nieuwendam-noord.nl/stedelijke-vernieuwing/>.

²¹ http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

²² <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amsterdam>.

²³ Idem.

²⁴ http://www.oost.amsterdam.nl/wonen_en/plannen_en/projecten/; Wijken! in uitvoering.

²⁵ http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

²⁶ Wijken! in uitvoering.

Andere thema's zijn veiligheid, een goede sociale infrastructuur, kansen voor jongeren door goed onderwijs en ondersteuning bij opvoeding, en een goede aansluiting tussen de mogelijkheden en talenten van bewoners bij werk²⁷. Concreet zijn er beheerders aangesteld voor bijna 600 woningen, is er een bewonerscommissie opgericht, en worden de flats vaker schoongemaakt. Tegen onrechtmatige bewoning wordt actie ondernomen. Op verzoek van bewoners wordt sport- en spelcomplex Fort Kraaiennest uitgebreid met een golfcourt. Medewerkers van de stichting Computerbrain geven gratis computercursussen en huiswerkbegeleiding om taalachterstanden bij kinderen weg te werken²⁸.

In Amsterdam zijn in 2011 de BuurtUitvoeringsProgramma's aangevuld met de zogenaamde Gebiedsgerichte Arrangementen. Met een samenhangend pakket aan sociale en fysieke maatregelen worden de probleemgebieden nog gericht aangepakt. De focus tot 2014 ligt in een aanpak waarin de leefwereld van bewoners in de aandachtswijken centraal staat en de bewoners juist ook als oplossing voor wijkvernieuwing gezien worden. Om mede-eigenaarschap en participatie van bewoners verder vorm te geven, heeft de gemeente samen met het rijk een proeftuin ingericht. Deze proeftuin is vastgelegd in de actualisatie van het Charter Wijkaanpak in 2011. Amsterdam wil binnen deze proeftuin met twee werkwijzen bewoners ruimte geven om vanuit hun eigen kracht initiatieven op te zetten en te versterken. De twee werkwijzen zijn:

1. Bewonersgestuurde wijkontwikkeling: met deze werkwijze wordt samen met de stadsdelen geïnvesteerd in competentieontwikkeling van bewoners en een aanzet gegeven om te komen tot wijkcoöperaties. Deze hebben tot doel om een buurt sociaal en economisch te ontwikkelen.
2. Wijkondernemingen: deze werkwijze richt zich op de al actieve bewoners, communities en (sociale) ondernemers die gezamenlijk een wijkonderneming willen starten. Deze wijkondernemingen hebben naast een economische meerwaarde voor de wijk, ook een eigen verdienmodel voor de ondernemers.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkactieplannen van Amsterdam terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling (thema Bevolking)
- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel eengezins- en meergezinswoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel kleine woningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore publieke ruimte (thema Wonen en leefbaarheid)

²⁷ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amsterdam>.

²⁸ Wijken! in uitvoering.

- de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- Cito-scores (totaal, rekenen en wiskunde, taal) (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschikten (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)
- het aandeel gestarte schuldsaneringen van natuurlijke personen (WSNP) (thema Inkomen en schuldenproblematiek)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn Amsterdam Noord, Nieuw-West, Bos en Lommer, Amsterdam Oost en Bijlmer meer gaan lijken op de andere wijken in Amsterdam?

5.2 Bevolking

Het aantal inwoners van de Amsterdamse aandachtswijken is sinds de aanvang van de wijkenaanpak gestegen van 226 duizend in 2007 naar meer dan 238 duizend in 2012. Dit is een stijging van 5,6 procent die vooral toegeschreven kan worden aan de groei van het bewoneraantal in Nieuw-West (bijna 8 procent) en de Bijlmer (ruim 13 procent). De bevolking van Amsterdam als geheel groeide met 6,4 procent sneller dan die van de aandachtswijken.

De constatering dat meer dan 30 procent van de bevolking van Amsterdam in een van de aandachtswijken woont, is belangrijk bij de interpretatie van de hier gepresenteerde gegevens. In tegenstelling tot steden met slechts een enkele kleine aandachtswijk, wegen de Amsterdamse aandachtswijken immers zwaar mee in het stedelijk gemiddelde. Het kan hierdoor voorkomen dat de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde kleiner lijkt is dan in andere steden, terwijl de achterstand op de niet-aandachtswijken in de stad even groot is als in andere steden.

Qua leeftijdsopbouw lijken Nieuw-West en Amsterdam Noord op elkaar met relatief veel kinderen (22 en 23 procent) en 65-plussers (14 en 12 procent). In Bos en Lommer en Amsterdam Oost zijn deze leeftijdscategorieën juist ondervertegenwoordigd ten opzichte van het Amsterdamse gemiddelde. De Bijlmer kent daarentegen het grootste aandeel 45-65 jarigen (27 procent). De bevolkingsopbouw van 2011 in de wijken is vergelijkbaar met die van vijf jaar geleden.

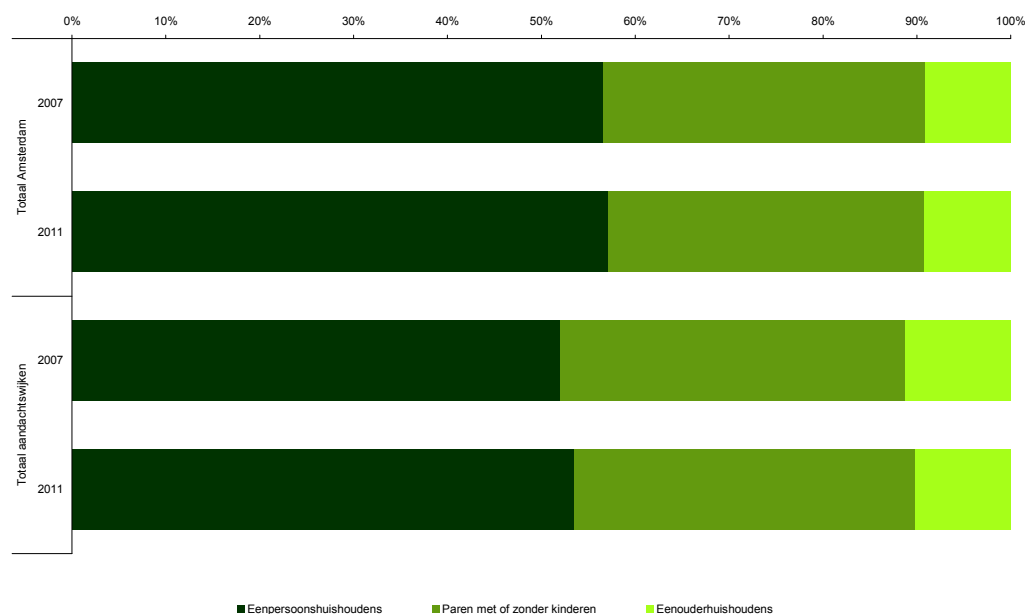
5.1 Bevolking naar herkomstgroepering: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overig niet- westerse allochtonen	
		%								
Totaal Amsterdam	2007	51	1	13	5	9	9	2	10	
	2012	49	1	14	5	9	9	2	10	
Totaal aandachtswijken	2007	38	1	9	11	18	11	2	11	
	2012	36	1	10	11	18	10	2	12	
w.o.										
	Amsterdam Noord	2007	44	1	8	9	14	11	1	13
		2012	41	1	8	9	14	10	2	15
Amsterdam Oost	2007	36	1	12	10	19	11	1	11	
	2012	39	1	14	8	18	9	1	11	
Bijlmer	2007	22	0	7	1	2	34	7	26	
	2012	22	1	8	1	2	34	6	27	
Bos en Lommer	2007	44	1	12	11	15	6	1	9	
	2012	45	1	13	10	14	5	1	9	
Nieuw-West	2007	37	1	9	14	23	7	1	9	
	2012	33	1	10	15	24	7	1	9	

Bron: CBS.

In de Amsterdamse aandachtswijken wonen meer allochtonen dan gemiddeld in Amsterdam (64 procent tegenover 51 procent). In de Bijlmer is het aandeel allochtonen met 78 procent het hoogst. Meer dan de helft van hen is van Surinaamse, Antilliaanse of Arubaanse herkomst. In geen enkele andere aandachtswijk is het aandeel Surinamers, Antillianen en Arubanen zo hoog. De aandachtswijk met het grootste aandeel Turken en Marokkanen is Nieuw-West. Zij vormen 38 procent van de totale bevolking in deze wijk. Zowel in de aandachtswijken als in geheel Amsterdam is het aandeel allochtonen toegenomen. In 2007 was het aandeel allochtonen in de aandachtswijken 62 procent, tegenover 49 procent in de stad als geheel. De toename van allochtonen in de aandachtswijken zien we in slechts twee van de vijf aandachtswijken terug. In Amsterdam Noord (van 56 naar 59 procent) en in Nieuw-West (van 63 naar 67 procent). De MOE-landers zijn gelijk verdeeld over de stad: zowel in de aandachtswijken en de stad als geheel, als in elke aandachtswijk afzonderlijk is 1 procent van de bevolking MOE-lander. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat niet anders.

5.2 Particuliere huishoudens naar type huishouden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

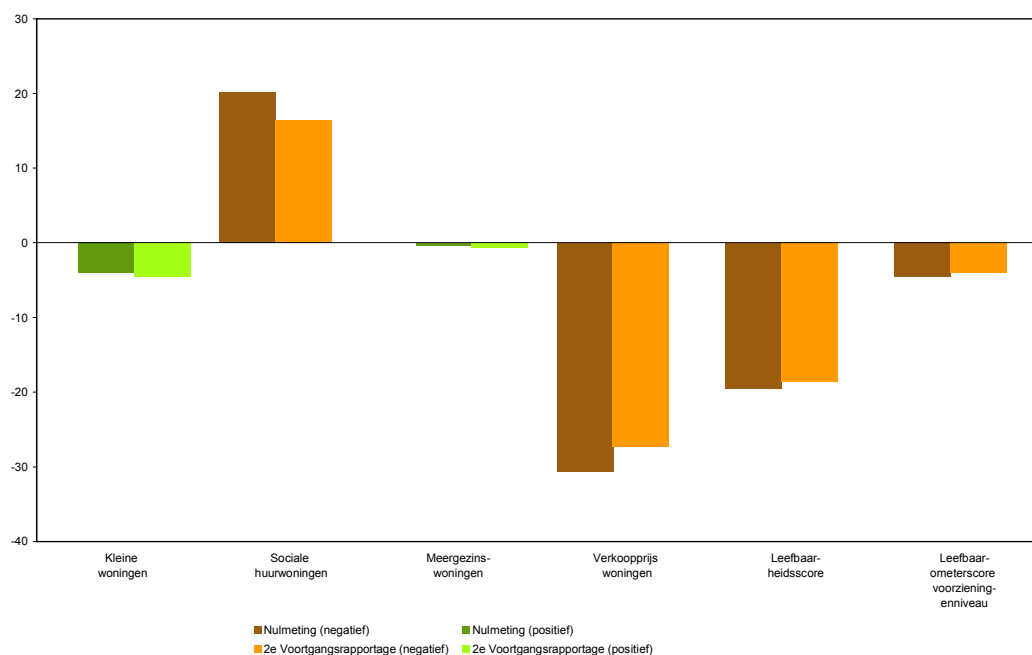
		Eenpersoonshuishoudens	Paren met of zonder kinderen	Eenouderhuishoudens
		%		
Totaal Amsterdam	2007	56	34	9
	2011	56	33	9
Totaal aandachtswijken	2007	51	36	11
	2011	53	36	10

Bron: CBS.

In de Amsterdamse aandachtswijken zijn er minder eenpersoonshuishoudens (53 procent) dan in de stad als geheel (56 procent), ook al is dit aandeel aan het stijgen: in 2007 woonden er nog 51 procent alleenstaanden in de aandachtswijken. Tegelijk zijn er net wat meer eenouderhuishoudens (10 procent) dan de stad als geheel (9 procent).

5.3 Wonen en leefbaarheid

5.3 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-4	-5
Sociale huurwoningen	20	16
Meergezinswoningen	0	-1
Verkooprijke woningen	-31	-27
Leefbaarheidsscore	-20	-19
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-5	-4

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Het thema Wonen en Leefbaarheid valt uiteen in een karakterisering van de (ontwikkeling van) de woningvoorraad en de leefbaarheid.

Het type woningen in de woningvoorraad van de Amsterdamse aandachtswijken wijkt niet erg af van de woningvoorraad van Amsterdam als geheel. Er zijn wat minder kleine woningen en meergezinswoningen dan gemiddeld in de stad. De verkoopprijs van een woning in een van de aandachtswijken ligt gemiddeld wel een stuk lager dan in Amsterdam als geheel. Doordat sinds de start van de wijkenaanpak het aandeel sociale huurwoningen, kleine woningen en meergezinswoningen daalt en de gemiddelde verkoopprijs van woningen in de aandachtswijken stijgt, is er sprake van een positieve ontwikkeling binnen het thema Wonen. Bij het aandeel sociale huurwoningen is de achterstand met 18 procent afgenomen en bij de verkoopprijs van woningen is dat 10 procent.

De leefbaarheid in de aandachtswijken van Amsterdam ligt net als bij aanvang van de wijkenaanpak een stuk onder het stedelijk gemiddelde. Zowel de Leefbaarheidsscore als de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau, als de Leefbaarometerscore voor

publieke ruimte liggen onder het stedelijk gemiddelde. Deze facetten van de leefbaarheid ontwikkelen zich elk in een andere richting.

5.3.1 *Wonen*

Zoals uit de inleiding blijkt hebben alle Amsterdamse aandachtswijken plannen geformuleerd ten aanzien van de verbetering van de woningvoorraad. In Bos en Lommer wordt vooral ingezet op verbetering van de bestaande bebouwing, terwijl in Amsterdam Noord grote aantallen huizen gesloopt worden om plaats te maken voor nieuwe woningen. In deze paragraaf geven we een gedetailleerder beeld van de ontwikkelingen van de woningvoorraad. Daarbij moet bedacht worden, dat wijziging van de woningvoorraad veelal een langdurig proces is.

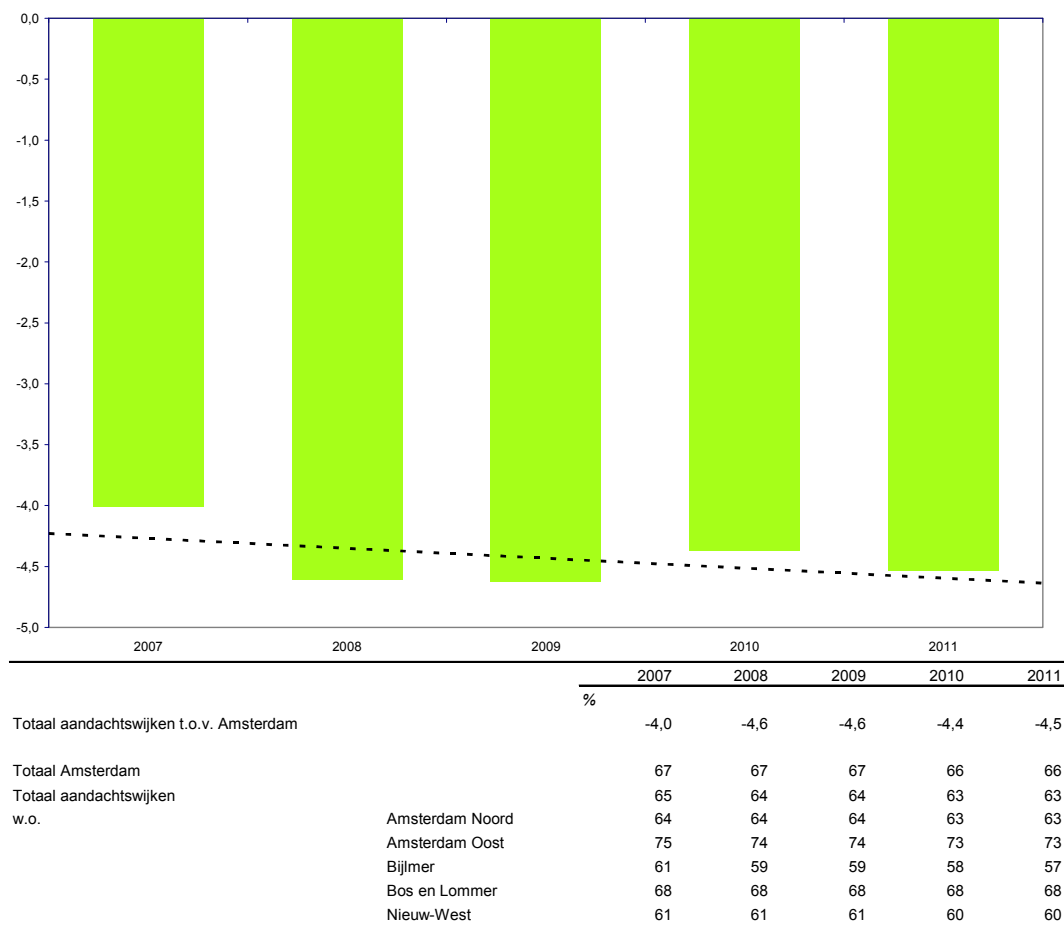
Meer kleine woningen in de aandachtswijken

In de Amsterdamse aandachtswijken zijn er minder kleine woningen te vinden (63 procent) dan in de stad als geheel (66 procent). Dat was ook zo bij aanvang van de wijkenaanpak. Toen was 65 procent van de woningen in de aandachtswijken een kleine woning, tegenover 67 procent in de stad als geheel. Er is dus zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel sprake van een daling van het aandeel kleine woningen. De daling van het aandeel kleine woningen is in de gemeente als geheel echter kleiner. Het verschil is daarmee nog wat gegroeid (13 procent).

In Amsterdam Oost nam het aandeel kleine woningen met 6 procent af ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Amsterdam Noord en De Bijlmer hadden bij aanvang van de wijkenaanpak al minder kleine woningen dan het stedelijk gemiddelde en hebben nu relatief nog minder kleine woningen. In Nieuw-West bleef de voorsprong op het stedelijk gemiddelde gelijk. In Bos en Lommer nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist toe met 70 procent.

Veelal wordt binnen de wijkenaanpak een kleiner aandeel kleine woningen gezien als een positief teken. Voor de meeste wijken geldt immers dat de woningvoorraad meer divers wordt wanneer het aandeel kleine woningen wordt teruggebracht. Dat dit niet altijd opgaat, maakt Amsterdam Noord duidelijk. Deze aandachtswijk heeft namelijk plannen om het bestaande woningaanbod te differentiëren door meer kleine woningen te bouwen. In de cijfers van Amsterdam Noord is dit overigens nog niet terug te zien. Het aandeel kleine woningen daalt er vooralsnog.

5.4 Kleine woningen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

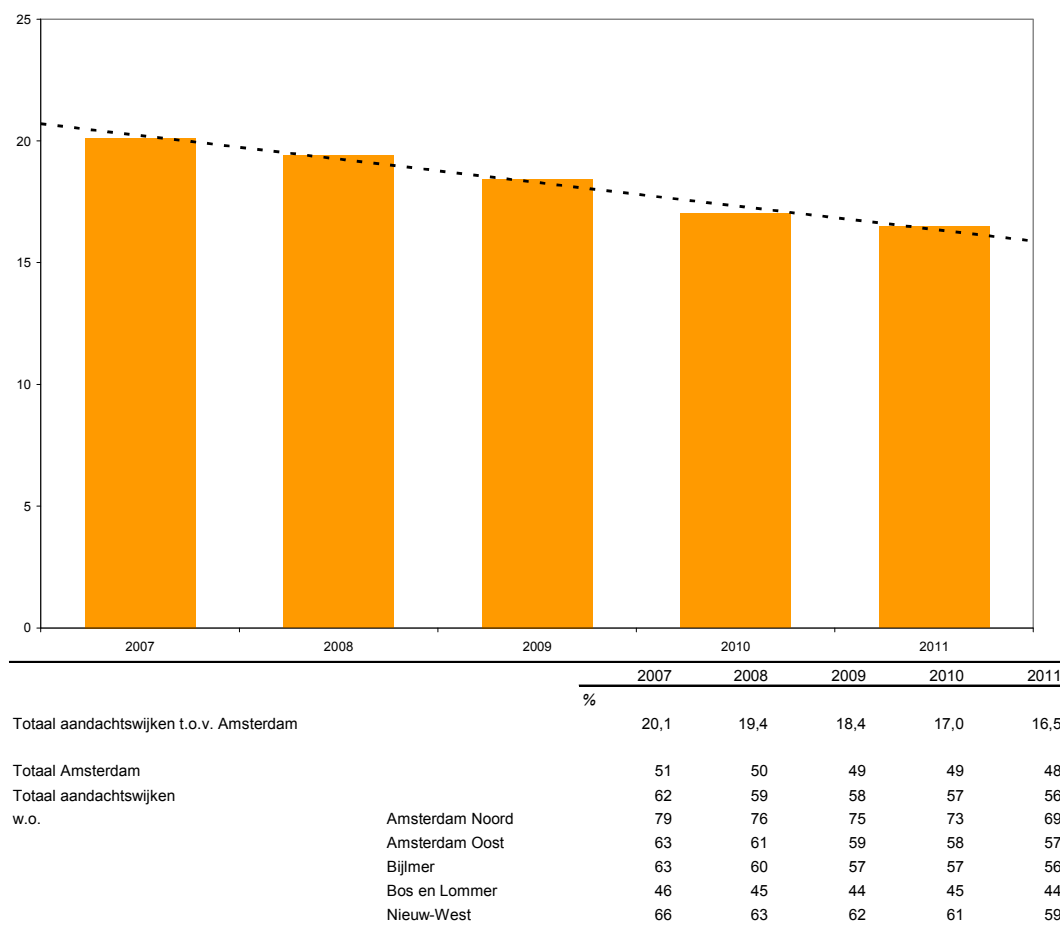
Minder sociale huurwoningen

Het aandeel sociale huurwoningen in de Amsterdamse aandachtswijken is dalende. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage zijn 56 procent van de woningen sociale huurwoningen, terwijl dat er 62 procent waren bij aanvang van de wijkenaanpak. In de gemeente als geheel zien we dezelfde trend. In 2011 is 48 procent van de woningen een sociale huurwoning, terwijl dat 51 procent was in 2007.

Het aandeel sociale huurwoningen is daarmee in de aandachtswijken sneller gedaald dan in de gemeente als geheel. Het verschil tussen de Amsterdamse aandachtswijken en de stad als geheel is daarmee 18 procent kleiner geworden.

Alle aandachtswijken laten een daling van het aandeel sociale huurwoningen zien. De daling binnen de wijk zelf is het grootst in Amsterdam Noord, waar het aandeel daalt van 79 naar 69 procent tussen 2007 en 2011. Hiermee wordt het verschil met het stedelijk gemiddelde 17 procent kleiner. Deze wijk had en heeft overigens het grootste aandeel sociale huurwoningen. In Bos en Lommer, dat het kleinste aandeel sociale huurwoningen kent, is de daling het kleinst. Het aandeel daalde daar van 46 procent in 2007 naar 44 procent in 2011 en behoudt hiermee voorsprong op het stedelijk gemiddelde, al wordt deze 26 procent kleiner.

5.5 Sociale huurwoningen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

Verkooprijzen woningen in Amsterdamse aandachtswijken stijgt

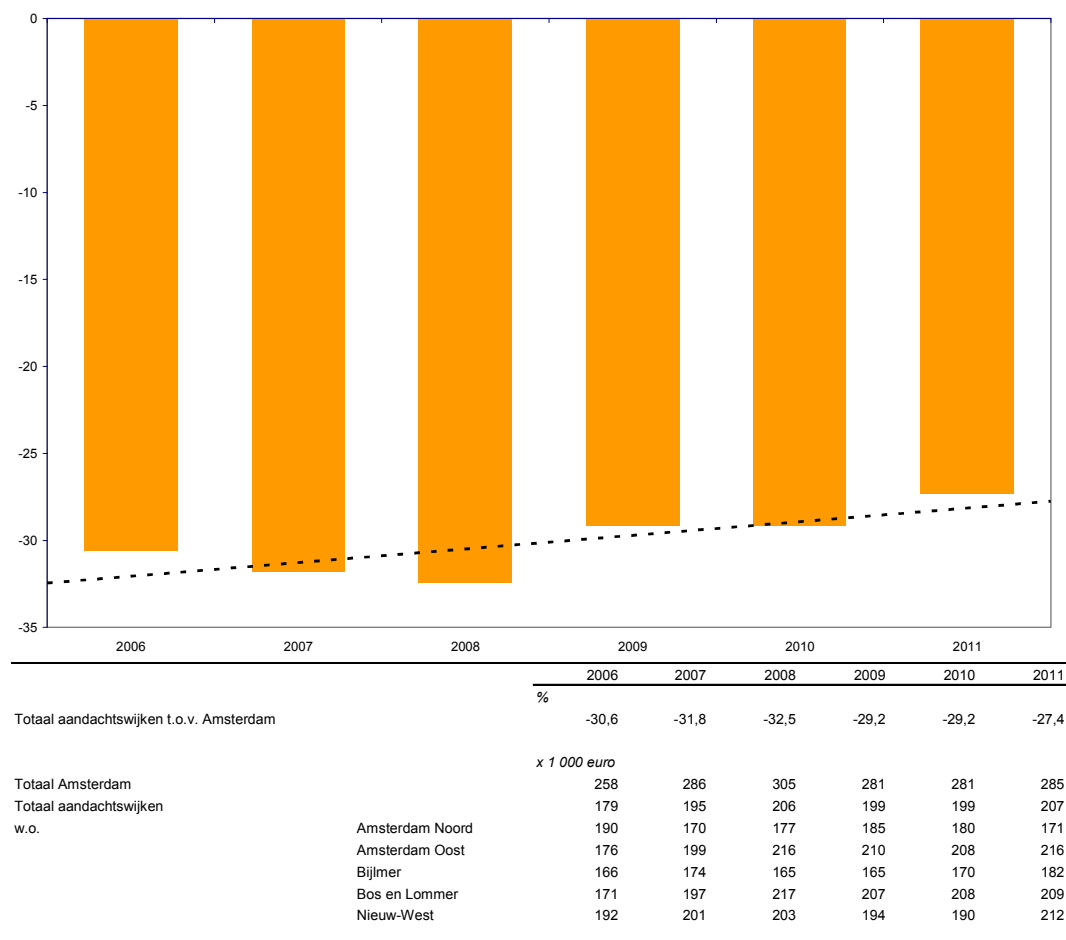
De verkoopprijzen van woningen ontwikkelen zich gunstig in de aandachtswijken van Amsterdam. Sinds de start van de wijkenaanpak zien we zowel in de Amsterdamse aandachtswijken als in de gemeente als geheel een stijging van de verkoopprijzen. In 2008 piekten de huizenprijzen en zijn daarna gestabiliseerd of wat teruggelopen.

Gemiddeld wordt er in 2011 207 duizend euro betaald voor een woning in een van de Amsterdamse aandachtswijken. In 2007 was dat nog 179 duizend euro. Dit is een stijging van bijna 16 procent. Gemiddeld genomen was een koper in Amsterdam 285 duizend euro kwijt in 2011, tegenover 258 duizend euro in 2007. Oftewel, de stijging van de gemiddelde verkoopprijs van een woning in Amsterdam was met ruim 10 procent een stuk kleiner dan die in de aandachtswijken. Het verschil tussen de gemiddelde huizenprijs in de aandachtswijken en in de stad als geheel is daarmee 11 procent kleiner geworden.

Opvallend is dat de verkoopprijzen in de periode 2007-2011 in Bos en Lommer en in Amsterdam Oost met meer dan 20 procent stijgen, terwijl ze in Amsterdam Noord juist afnemen met 10 procent. Voor Bos en Lommer en Amsterdam Oost wordt het verschil met het stedelijk gemiddelde daarmee respectievelijk 21 en 24 procent kleiner.

Amsterdam Noord is de enige aandachtswijk waar de gemiddelde verkoopprijs van woningen afnam in deze periode.

5.6 Verkoopprijs woningen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Kadaster.

5.3.2 Leefbaarheid

In deze paragraaf gaan we na hoe het gesteld is met de leefbaarheid van de Amsterdamse aandachtswijken. Zoals uit de inleiding duidelijk werd, krijgt de leefbaarheid in de wijkactieplannen van alle aandachtswijken speciale aandacht. We bespreken de ontwikkelingen op het gebied van leefbaarheid hier aan de hand van de Leefbaarheidsscore, de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau en de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte²⁹. We zullen vaststellen dat de ontwikkelingen op deze punten verschillende richtingen uitgaan.

In de Leefbaarometer³⁰ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus

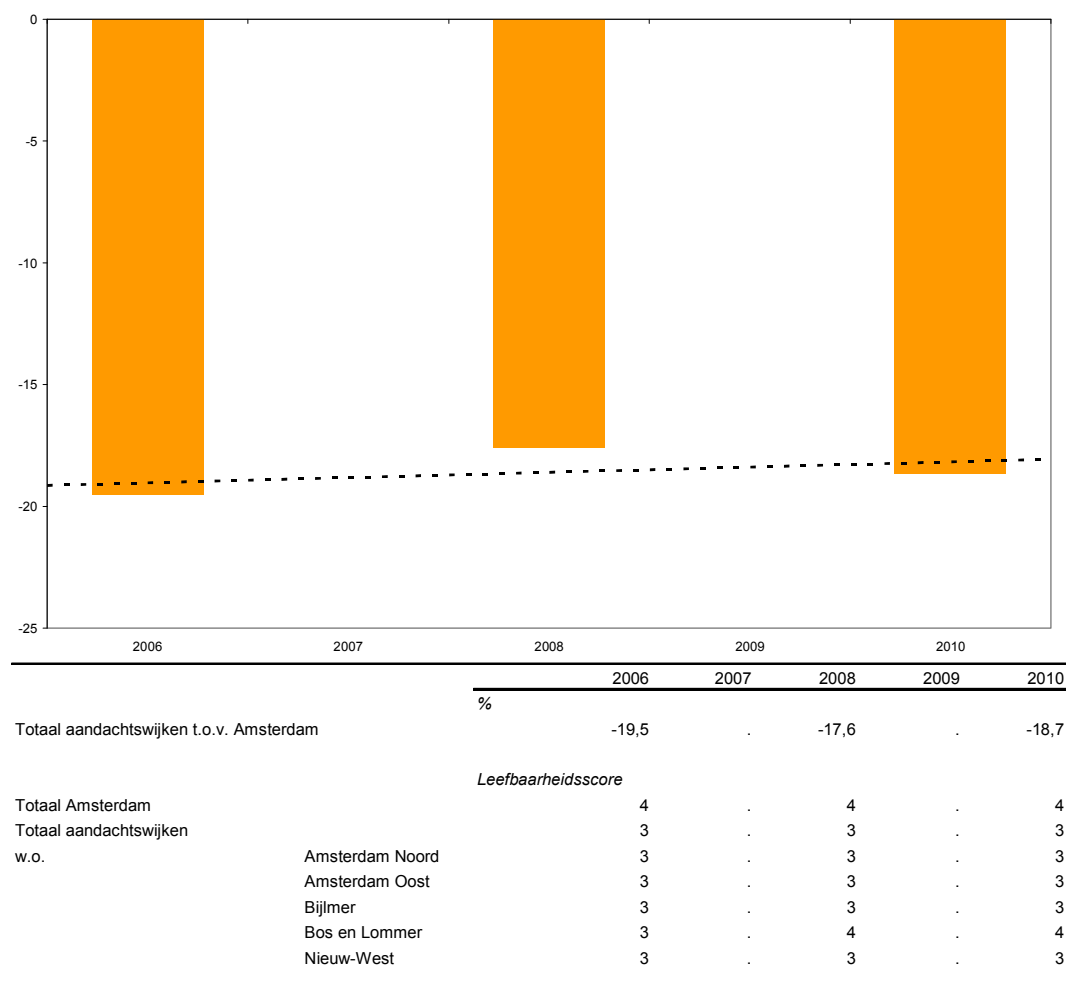
²⁹ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram.

³⁰ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer³¹.

Leefbaarheidsscore verandert nauwelijks

5.7 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Sinds de start van de wijkenaanpak is er nauwelijks sprake van enige ontwikkeling op de indicator voor de algemene leefbaarheid, de Leefbaarheidsscore. De Leefbaarheidsscore kent een schaal van 1 tot en met 7 kan aannemen. Hierbij staat 1 voor de leefbaarheid die wordt aangeduid als 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van Amsterdam komt in 2010 uit op een 3, oftewel: 'matig'. Voor de stad als geheel is dat een 4, 'matig positief'. Bij aanvang van de wijkenaanpak scoorden zowel de aandachtswijken als Amsterdam als geheel hetzelfde. Figuur 5.7 is

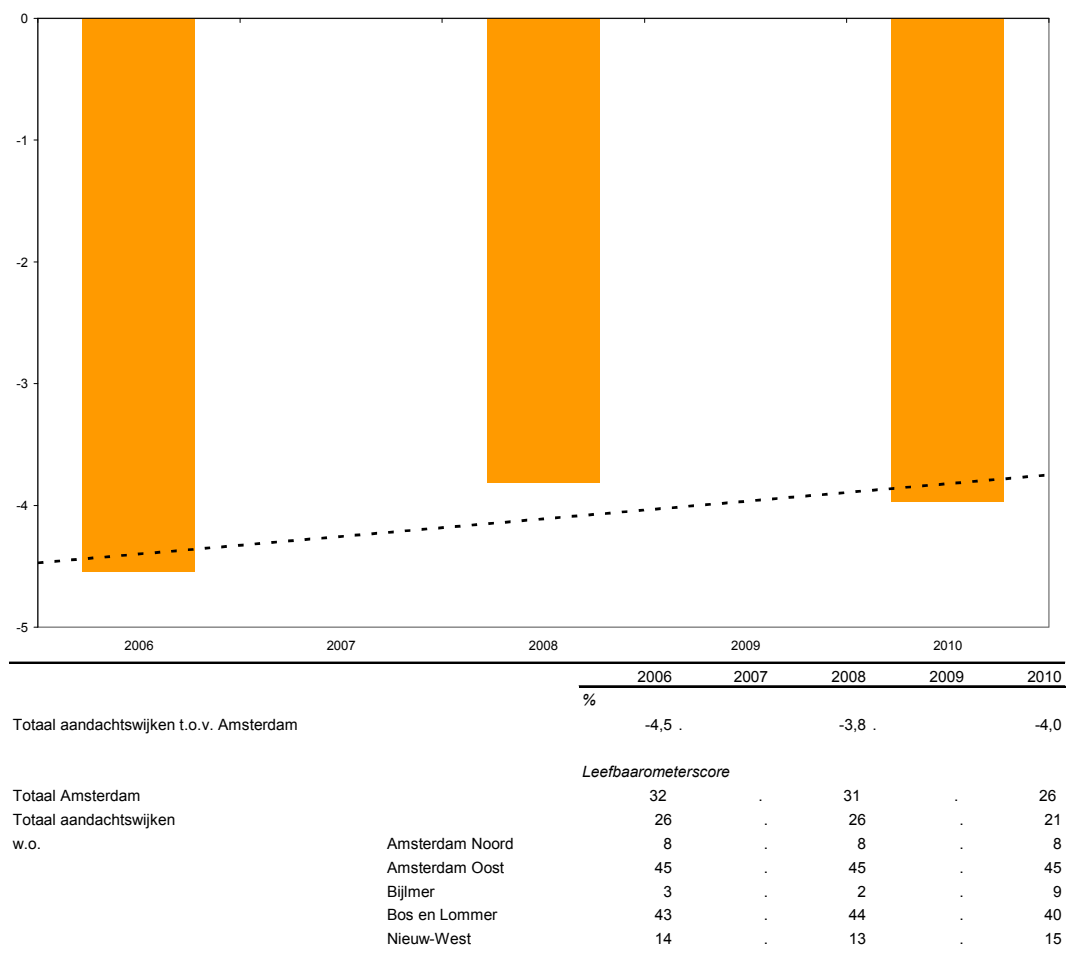
³¹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

gebaseerd op de onafgeronde scores. Daarin is te zien dat er een licht positieve maar vrijwel verwaarloosbare ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

Op het niveau van de afzonderlijke aandachtswijken is dat beeld niet veel anders. Amsterdam Noord, Amsterdam Oost, de Bijlmer en Nieuw-West hebben steeds een Leefbaarheidsscore van 3 'matig'. Bos en Lommer is hier de uitzondering die de regel bevestigt. Terwijl de wijk in 2006 nog een 3 'matig' scoorde, is dat nu een 4 'matig positief'.

Leefbaarometerscore voorzieningenniveau nu gunstiger

5.8 Leefbaarometerscore voorzieningenniveau: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De Leefbaarometerscore voorzieningenniveau wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Het voorzieningenniveau in de aandachtswijken van Amsterdam is met een score van 21 beter dan het landelijk gemiddelde van 2006. Voor de stad als geheel is de score zelfs 26. De relatief hoge score is misschien dan niet

opmerkelijk voor een stad als Amsterdam, toch komt het niet vaak voor dat de aandachtswijken op deze indicator lager scoren dan de stad als geheel.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het voorzieningenniveau in de stad en haar aandachtswijken hoger dan in 2010. De aandachtswijken hadden toen een score van 26 en de stad als geheel een score van 32. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak is het verschil tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde daarmee wat kleiner geworden (13 procent).

Tussen de aandachtswijken zijn er grote verschillen voor de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau. Bos en Lommer en Amsterdam Oost scoren beide erg positief met scores van respectievelijk 40 en 45. Ten opzichte van de stad als geheel scoren deze wijken nu nog gunstiger dan bij aanvang van de wijkenaanpak, toen ze ook al beter dan het stedelijk gemiddelde scoorden. In Nieuw-West, Amsterdam Noord en de Bijlmer is de achterstand op het stedelijk gemiddelde afgenomen.

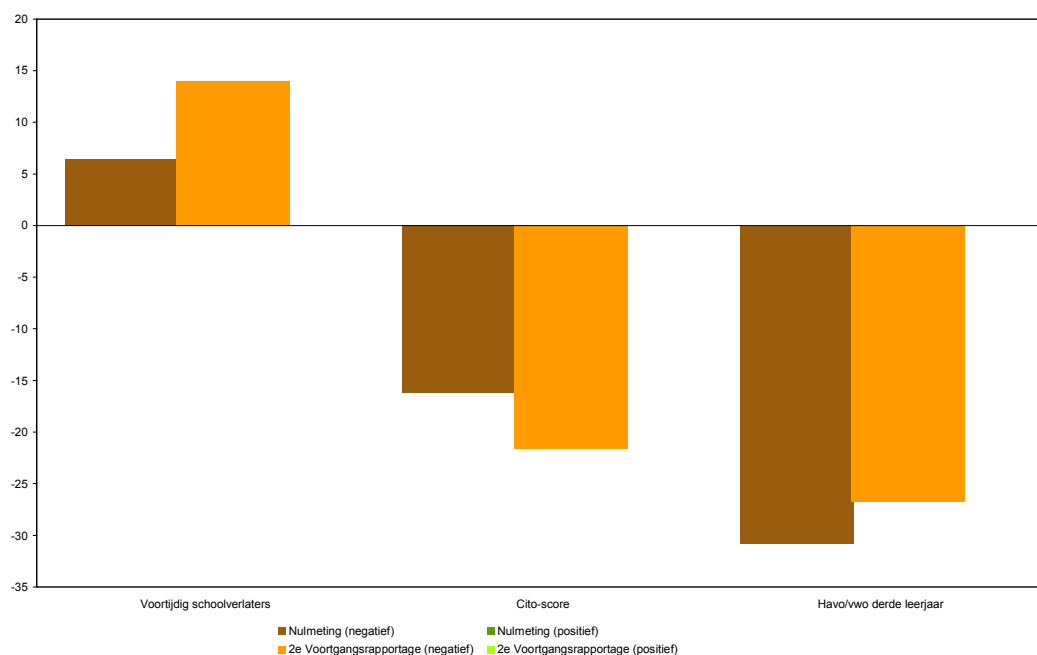
Leefbaarometerscore publieke ruimte nu ongunstiger

De Leefbaarometerscore voor publieke ruimte is niet verbeterd voor de Amsterdamse aandachtswijken. In 2010 komt de score uit op 18, terwijl dit nog 19 was bij aanvang van de wijkenaanpak. De stad als geheel liet echter een verbetering op dit punt zien. De Leefbaarometerscore voor publieke ruimte stijgt van 32 naar 35. De positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is daarmee ongunstiger geworden.

In de wijken Amsterdam Oost, Bos en Lommer en Nieuw-West ging de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte achteruit ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In Amsterdam Noord bleef de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte vrijwel constant. De enige wijk waar sprake was van een verbetering was de Bijlmer. De Leefbaarometerscore voor publieke ruimte ging van 21 naar 30 in deze wijk: een verbetering van 56 procent ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

5.4 Leren

5.9 Thema Leren: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	6	14
Cito-score	-16	-22
Havo/vwo derde leerjaar	-31	-27

Bron: CBS, Cito, DUO.

Binnen het thema Leren staan de Amsterdamse aandachtswijken op een duidelijke achterstand. Er zijn meer voortijdig schoolverlaters dan gemiddeld in de stad. Leerlingen uit de aandachtswijken scoren slechter op de Cito-toets dan hun medescholieren elders in Amsterdam en in de aandachtswijken er gaan veel minder leerlingen naar het derde leerjaar van het havo of vwo dan daarbuiten.

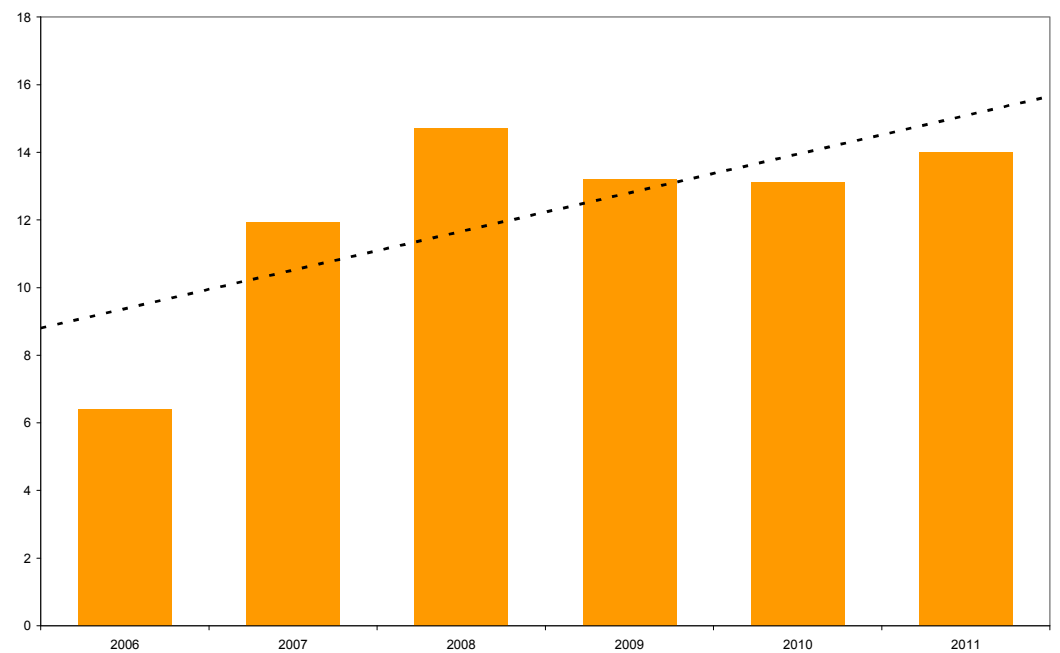
Het aandeel voortijdig schoolverlaters laat een ongunstige ontwikkeling zien. Sinds de aanvang van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken meer dan verdubbeld. Ook de achterstanden op de Cito-toets worden groter ten opzichte van het stedelijk gemiddelde (33 procent). Daartegenover staat dat er ten opzichte van de stad als geheel er meer leerlingen uit de aandachtswijken naar havo of vwo gaan dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Daardoor is de achterstand met 13 procent afgenomen. De ontwikkelingen binnen het thema Leren laten daarmee een wisselend beeld zien.

Daling aandeel voortijdig schoolverlaters blijft achter

Meer leerlingen uit de aandachtswijken van Amsterdam verlaten hun school zonder diploma dan hun medescholieren uit de niet-aandachtswijken. Van alle leerlingen uit de aandachtswijken is 5,7 procent een voortijdig schoolverlater, tegenover 5,0 procent in de stad als geheel. Dit betekent dat leerlingen uit de aandachtswijken 14 procent vaker voortijdig schoolverlater zijn dan gemiddeld in Amsterdam.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren leerlingen uit de aandachtswijken 6 procent vaker voortijdig schoolverlater dan gemiddeld in de stad als geheel. Toch zijn er nu minder voortijdig schoolverlaters dan eerder. Toen was 8,3 procent van de leerlingen in de aandachtswijken een voortijdig schoolverlater, tegenover 7,8 procent in de stad als geheel. Doordat de afname van het aandeel voortijdig schoolverlaters buiten de aandachtswijken sneller ging dan binnen de aandachtswijken, is de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde groter (118 procent) geworden.

5.10 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	6,4	11,9	14,7	13,2	13,1	14,0
Totaal Amsterdam	7,8	6,7	6,8	5,3	6,1	5,0
Totaal aandachtswijken w.o.	8,3	7,5	7,8	6,0	6,9	5,7
Amsterdam Noord	8,6	9,6	8,4	6,9	6,8	7,0
Amsterdam Oost	7,5	7,4	7,8	5,5	7,4	5,1
Bijlmer	8,6	8,4	8,2	7,3	7,8	5,6
Bos en Lommer	8,7	8,1	8,2	6,3	7,3	5,6
Nieuw-West	8,2	6,8	7,5	5,5	6,4	5,5

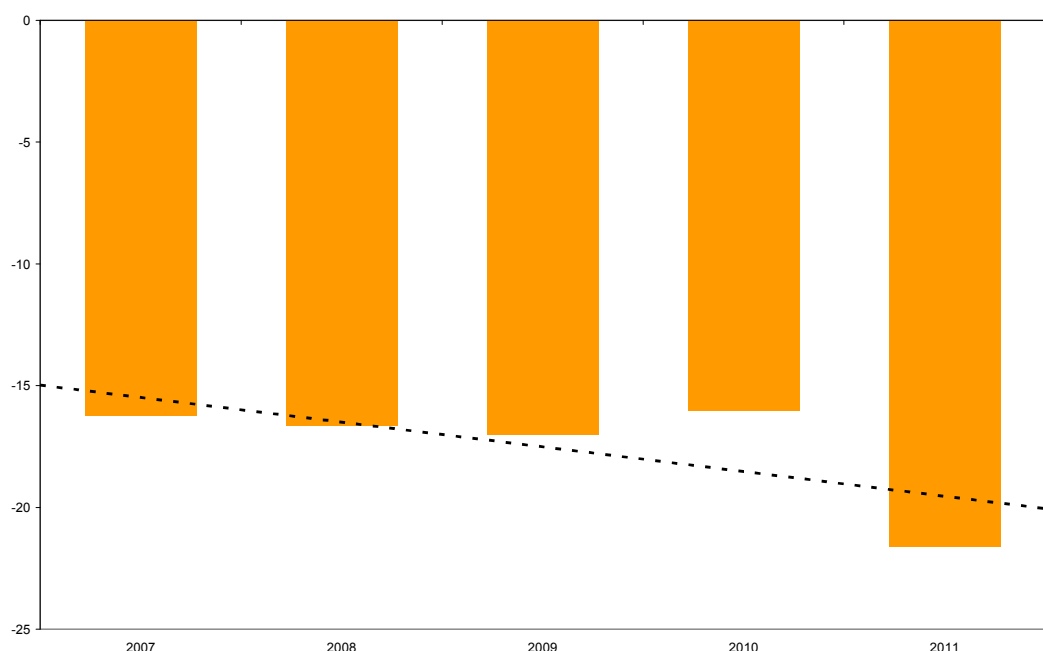
Bron: CBS, DUO.

Voor de aandachtswijken geldt overigens dat er binnen elke wijk een afname van het aandeel voortijdig schoolverlaters zichtbaar is ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak. Wel nam in vergelijking met het stedelijk gemiddelde in alle wijken de achterstand toe, behalve in Bos en Lommer. Daar bleef de achterstand op het stedelijk gemiddelde constant. Op het niveau van de afzonderlijke wijken is er voor geen enkele wijk een eenduidige ontwikkeling te zien door de tijd heen. Over de jaren heen zijn de cijfers daarvoor te wisselend.

Cito-scores Amsterdamse aandachtswijken verslechteren

De prestaties van leerlingen in het basisonderwijs worden binnen de Outcomemonitor gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. Deze z-scores zijn in de tijd vergelijkbaar. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

5.11 Cito-score³²: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	-16,2	-16,7	-17,0	-16,0	-21,6
	Score t.o.v. Nederland				
Totaal Amsterdam	-9	-8	-12	-19	-15
Totaal aandachtswijken	-40	-40	-44	-48	-55
w.o.					
Amsterdam Noord	-39	-38	-37	-51	-68
Amsterdam Oost	-57	-25	-46	-34	-52
Bijlmer	-53	-61	-50	-71	-59
Bos en Lommer	-42	-35	-32	-35	-35
Nieuw-West	-35	-40	-48	-47	-58

Bron: CBS, Cito.

³² In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

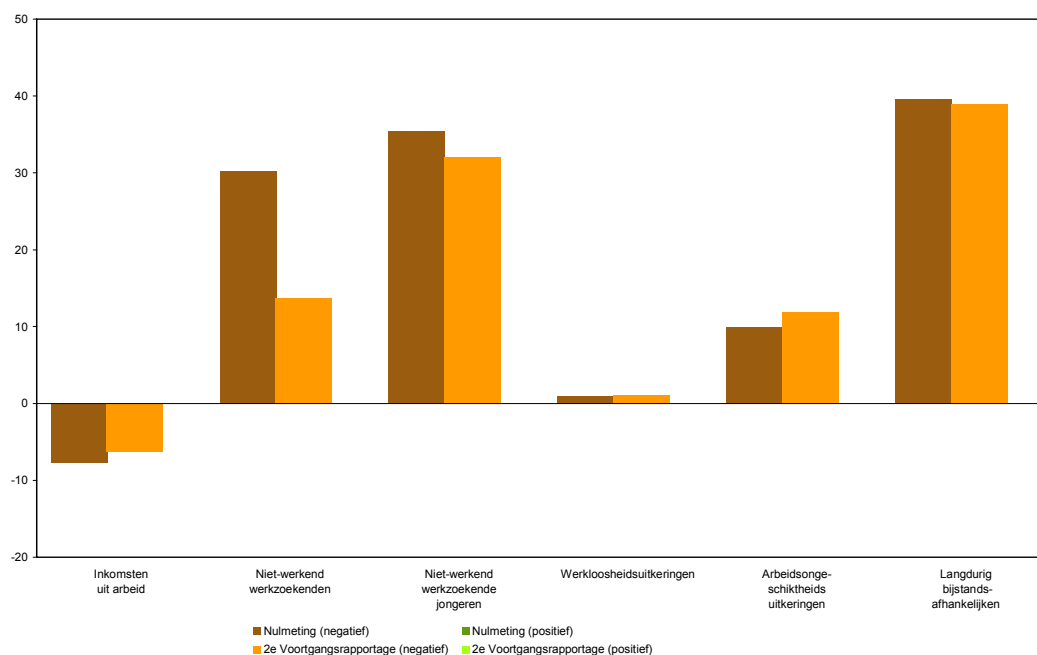
De z-scores op de Eindtoets Basisonderwijs van leerlingen uit de aandachtswijken van Amsterdam komen gemiddeld op -55 uit. In de stad als geheel komt de z-score uit op -15.

Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken gegroeid ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Niet alleen is de achterstand gegroeid, ook de Cito-scores zelf zijn achteruit gegaan. In 2007 scoorden de leerlingen uit de aandachtswijken nog 40 punten onder het landelijk gemiddelde; in 2011 is het verschil opgelopen tot 55 punten. In de stad als geheel was de score in 2007 eveneens beter dan in 2011: een z-score van 9 punten onder het gemiddelde. De Cito-scores zijn in de aandachtswijken dus sneller verslechterd dan in de gemeente als geheel. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is met 33 procent toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak.

Met uitzondering van Bos en Lommer geldt voor alle aandachtswijken dat ze nu slechter scoren ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dan bij aanvang van de wijkenaanpak. In Bos en Lommer is de achterstand op het stedelijk gemiddelde met 37 procent afgenomen. Amsterdam Oost laat geen eenduidige jaar-op-jaar ontwikkeling zien ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

5.5 Werken

5.12 Thema Werken: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-8	-6
Niet-werkend werkzoekenden	30	14
Niet-werkend werkzoekende jongeren	35	32
Werkloosheidsuitkeringen	1	1
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	10	12
Langdurig bijstandsafhankelijken	40	39

Bron: CBS.

Binnen het thema Werken zijn er in de Amsterdamse aandachtswijken soms flinke achterstanden. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er echter wel verbeteringen zichtbaar op een aantal punten. Dit geldt voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en het aandeel niet-werkend werkzoekenden. De achterstanden op het vlak van werkloosheidsuitkeringen en langdurige bijstand blijven onveranderd. Op het gebied van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen wordt de achterstand ten opzichte van de stad als geheel groter. Het beeld binnen het thema Werken is voor de Amsterdamse aandachtswijken dan ook wisselend.

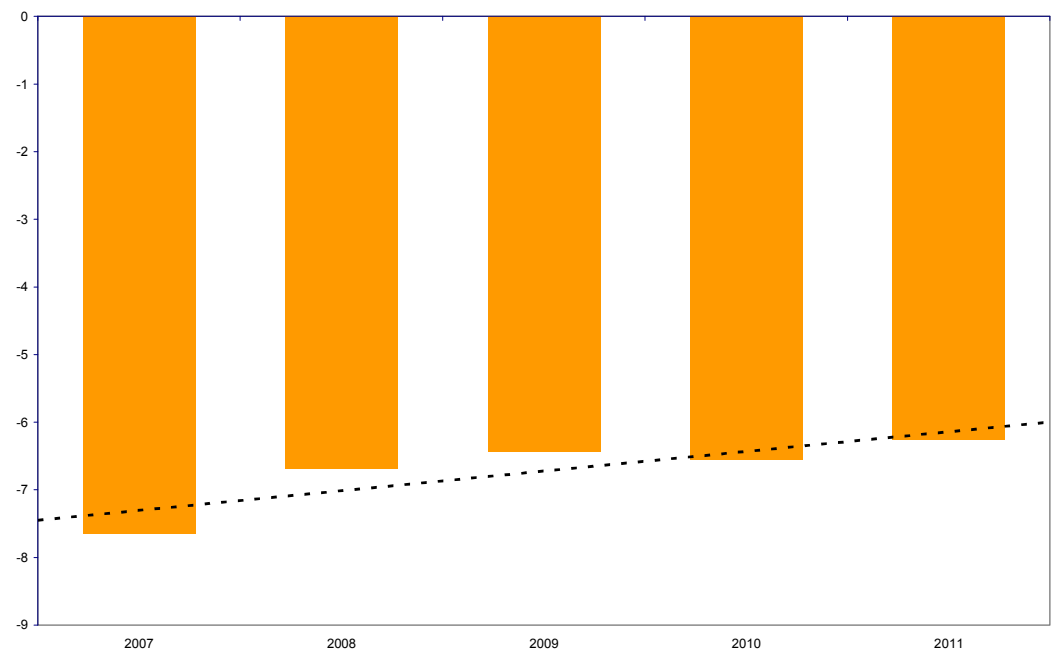
5.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Meer mensen met een baan

In de Amsterdamse aandachtswijken heeft 63 procent van de potentiële beroepsbevolking een baan – of om preciezer te zijn: inkomsten uit arbeid. Dat is meer dan bij aanvang van de wijkenaanpak toen 61 procent een baan had. In de stad als geheel is het aandeel personen met een baan ook gegroeid. Gemiddeld heeft nu 67 procent een baan, tegenover 66 procent bij aanvang van de wijkenaanpak.

In de aandachtswijken hebben mensen dus minder vaak een baan dan buiten de aandachtswijken. Het verschil is echter wel kleiner geworden sinds het begin van de wijkenaanpak (18 procent). Dit is een gunstige ontwikkeling voor de Amsterdamse aandachtswijken.

5.13 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	-7,6	-6,7	-6,4	-6,6	-6,3
Totaal Amsterdam	66,0	67,5	68,4	66,9	67,2
Totaal aandachtswijken w.o.	61,0	63,0	64,0	62,5	63,0
Amsterdam Noord	59,0	61,0	62,1	60,1	60,4
Amsterdam Oost	61,7	62,9	64,9	63,3	64,3
Bijlmer	59,1	62,2	62,9	60,5	61,2
Bos en Lommer	65,3	67,3	68,4	67,1	67,7
Nieuw-West	59,3	61,1	62,0	60,8	61,2

Bron: CBS.

Niet-westerse allochtonen hebben het minst vaak een baan. In de aandachtswijken heeft 54 procent een baan en dat is 19 procent minder dan niet-westerse allochtonen in de stad als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was de achterstand op het stedelijk gemiddelde nog 21 procent. Sinds het begin van de wijkenaanpak heeft deze groep een klein deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde weten in te halen. MOE-landers in de aandachtswijken boekten de meeste vooruitgang. Ruim 55 procent heeft nu een baan, tegenover 52 procent in 2007. Daarmee liep ook deze groep een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde in.

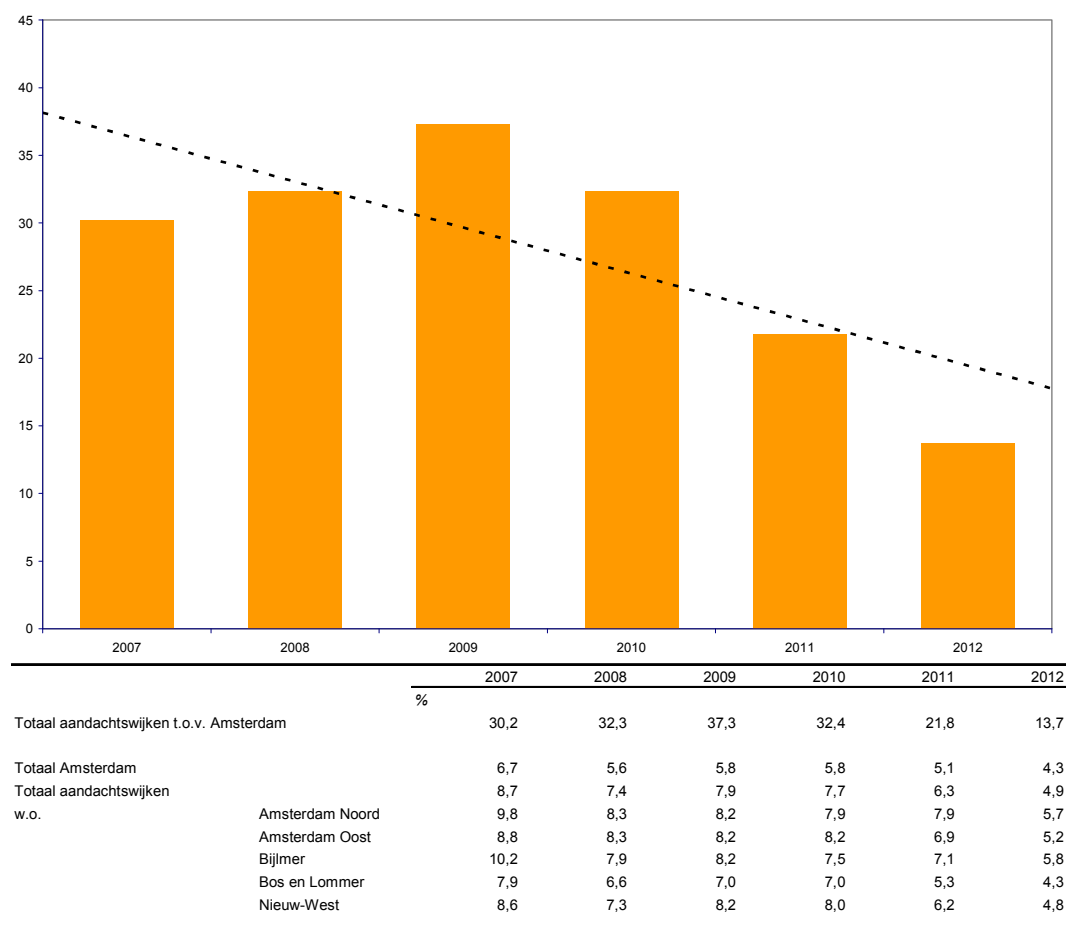
Het aandeel personen met een baan stijgt in alle aandachtswijken. In Bos en Lommer stijgt het aandeel het meest van 65 procent bij aanvang van de wijkenaanpak tot 68 procent nu. Daarmee heeft de wijk de aanvankelijke achterstand op het stedelijk gemiddelde omgebogen naar een voorsprong. Amsterdam Noord heeft met 60 procent het kleinste aandeel personen met een baan. Ten opzichte van de start van de

wijkenaanpak is de achterstand op het stedelijk gemiddelde in deze wijk met 5 procent afgenomen. Ook in Amsterdam Oost, de Bijlmer en Nieuw-West nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde af.

Sterke afname niet-werkend werkzoekenden

In lijn met de ontwikkeling van het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid is dat het aandeel niet-werkend werkzoekenden is afgenomen. Dit geldt zowel voor de aandachtswijken als voor de stad als geheel.

5.14 Niet werkend werkzoekenden: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Vijf procent van de potentiële beroepsbevolking in de Amsterdamse aandachtswijken is een niet-werkend werkzoekende. In de stad als geheel is dit 4 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het percentage niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken nog 9 procent en 7 procent in de stad als geheel. Omdat het aandeel niet-werkend werkzoekenden sneller daalde in de aandachtswijken dan daarbuiten, is de achterstand van de wijken ten opzichte van de gemeente als geheel afgenomen. De achterstand was bij aanvang van de wijkenaanpak ruim 30 procent en is nu nog 14 procent. De achterstand is dus met 55 procent afgenomen.

De afname van de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde komt voor rekening van alle aandachtswijken. Elke aandachtswijk laat een scherpere afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden zien dan het stedelijk gemiddelde. Bos en Lommer heeft de achterstand op het stedelijk gemiddelde vrijwel volledig ingehaald (95 procent). Dit is ook de wijk waar het aandeel personen met inkomsten uit arbeid het snelst gestegen is. In de overige wijken wordt de achterstand op het stedelijk gemiddelde ook kleiner.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie valt op dat onder allochtonen de afname van de niet-werkend werkzoekenden sterker is in de eerste generatie dan in de tweede generatie. Vooral bij de eerste generatie neemt de achterstand op het stedelijk gemiddelde af. Zij zijn nu ruim anderhalf keer vaker niet-werkend werkzoekende dan gemiddeld in de stad, terwijl dat bij aanvang van de wijkenaanpak nog twee keer zo vaak was. De tweedegeneratieallochtonen, die juist minder vaak (ongeveer twee derde) niet werkend werkzoekende is dan wat gemiddeld is in de gemeente, heeft deze voorsprong weten vast te houden.

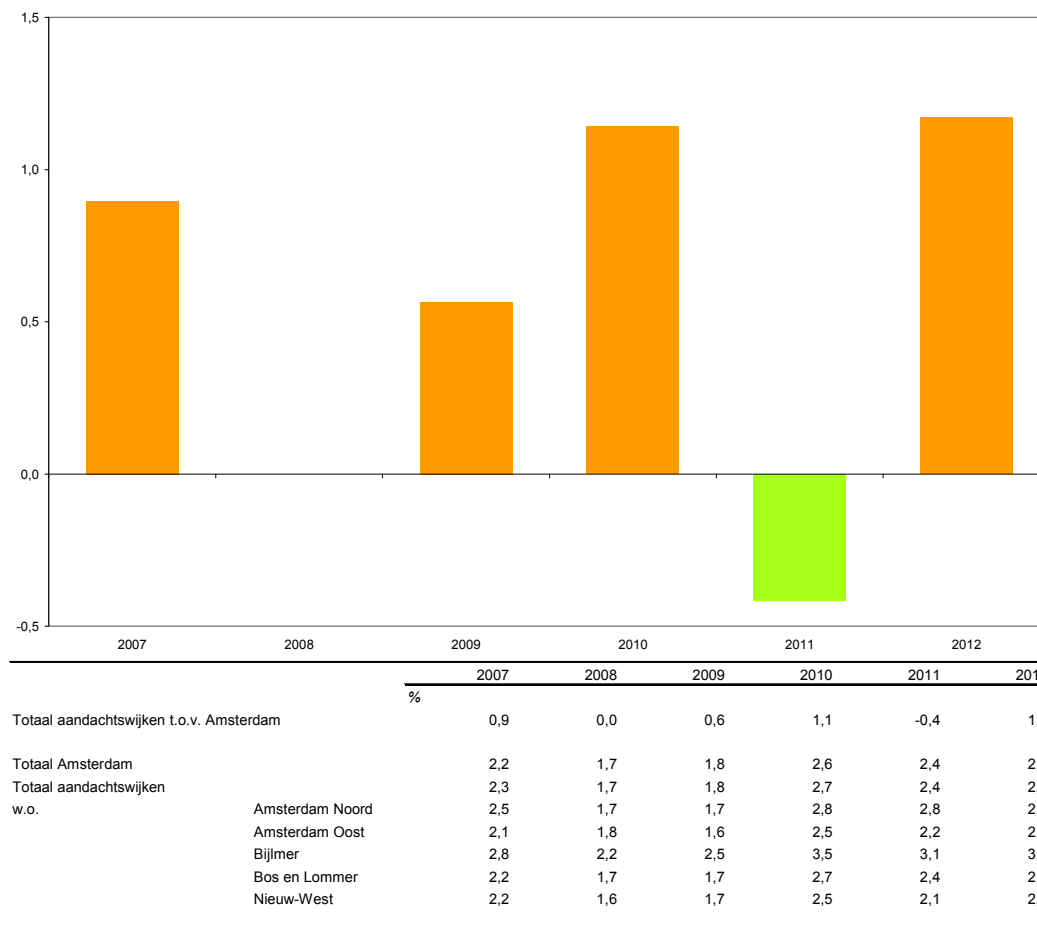
Meer werkloosheidsuitkeringen maar geen grotere achterstand op stedelijk gemiddelde

Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering is de laatste jaren gestegen in Amsterdam. Dit geldt zowel voor de aandachtswijken als voor de stad als geheel. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage heeft een kleine 3 procent van de potentiële beroepsbevolking in de Amsterdamse aandachtswijken een werkloosheidsuitkering. Voor de stad als geheel geldt hetzelfde percentage. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is dan ook marginaal, zoals in figuur 5.15 te zien is.

Bij aanvang van de wijkenaanpak, toen het economische klimaat nog gunstiger was, lag het percentage WW'ers zowel voor de aandachtswijken en de stad als geheel op ruim 2 procent. Het verschil tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde kwam toen uit op een krappe 1 procent. Omdat de cijfers zo dicht bij elkaar liggen fluctueren ze nogal wanneer er kleine veranderingen plaatsvinden. Het is daarom niet mogelijk te zeggen of er sprake is van een verbetering of verslechtering op dit punt. Ook op het niveau van de afzonderlijke aandachtswijken zijn voor geen enkele wijk uitspraken te doen over trends in de cijfers.

In de aandachtswijken zelf is er een sterke afname van WW'ers onder MOE-landers te zien. Minder dan 1 procent van hen heeft een werkloosheidsuitkering op dit moment. De sterkste toename van WW'ers in de aandachtswijken vond plaats bij de autochtonen, al gaat het hier om kleine verschillen. Bij aanvang van de wijkenaanpak had bijna 2 procent van hen een werkloosheidsuitkering. Nu is dat ruim 2 procent.

5.15 Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Lichte toename aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is afgenomen in de Amsterdamse aandachtswijken van 8 procent bij aanvang van de wijkenaanpak naar 7 procent nu. In de stad als geheel was er eveneens een afname te zien: van 7 procent bij aanvang van de wijkenaanpak tot 6 procent nu.

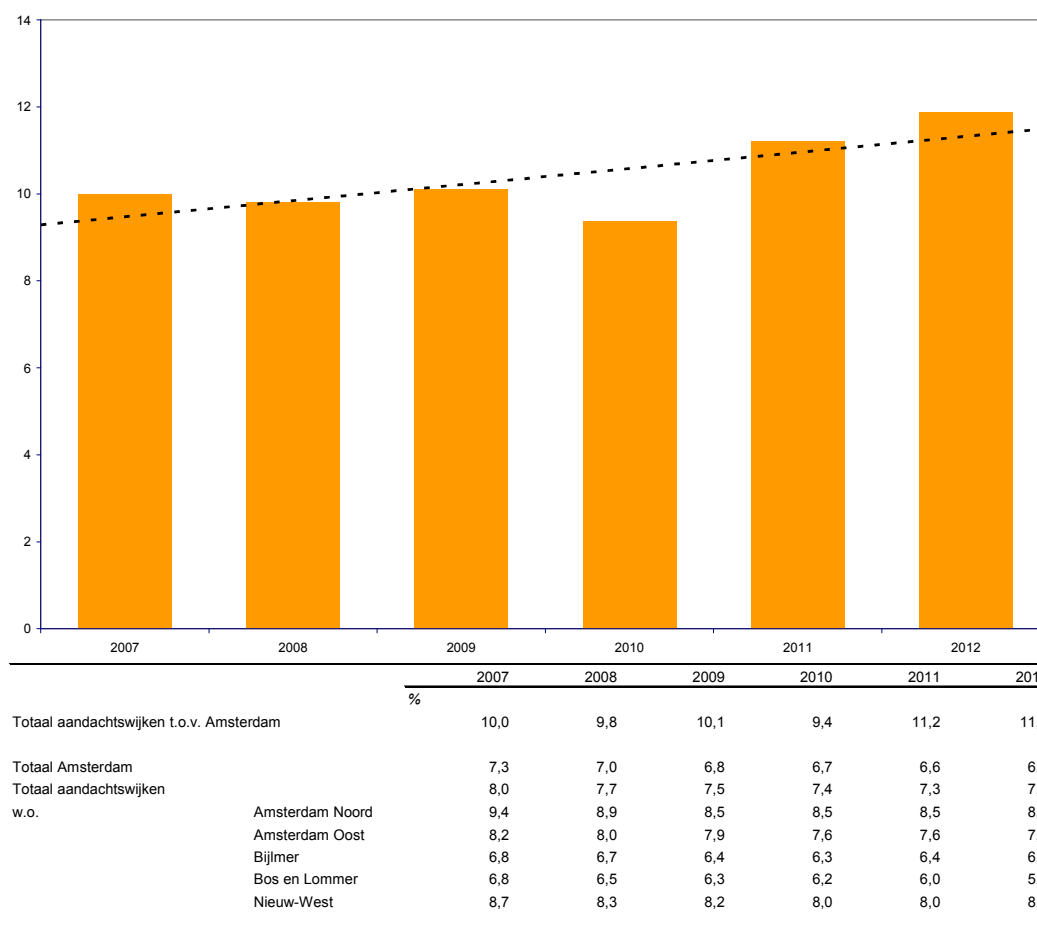
De daling van het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering was echter net wat kleiner in de aandachtswijken dan daarbuiten. De achterstand op het stedelijk gemiddelde neemt daardoor toe. Dit is een ongunstige ontwikkeling voor de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, al is het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering wel gedaald. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is nu 19 procent groter ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

In Amsterdam Noord neemt de achterstand op het stedelijk gemiddelde af. In Amsterdam Oost en Nieuw-West neemt de achterstand juist toe. De Bijlmer presteerde bij aanvang van de wijkenaanpak beter dan het stedelijk gemiddelde, terwijl er op dit moment sprake is van een kleine achterstand (1 procent) op het stedelijk gemiddelde. Bos en Lommer kende bij aanvang van de wijkenaanpak minder arbeidsongeschikten dan gemiddeld in de stad. Deze voorsprong op de stad als geheel is sindsdien nog groter geworden.

Overigens is in alle Amsterdamse aandachtswijken een daling van het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering zichtbaar.

De tweedegeneratieallochtonen in de aandachtswijken hebben minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan autochtonen of eerstegeneratieallochtonen, of het nu binnen of buiten de aandachtswijken is. Daardoor valt het op dat de tweede generatie westerse allochtonen in de aandachtswijken relatief vaak (bijna 7 procent) een arbeidsongeschiktheidsuitkering heeft. Dat is ongeveer net zoveel als gemiddeld is voor de gehele bevolking in Amsterdam. Mogelijk zijn zij gemiddeld ouder dan de groep tweede generatie niet-westerse allochtonen die in nog geen 4 procent van de gevallen een arbeidsongeschiktheidsuitkering heeft.

5.16 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

5.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

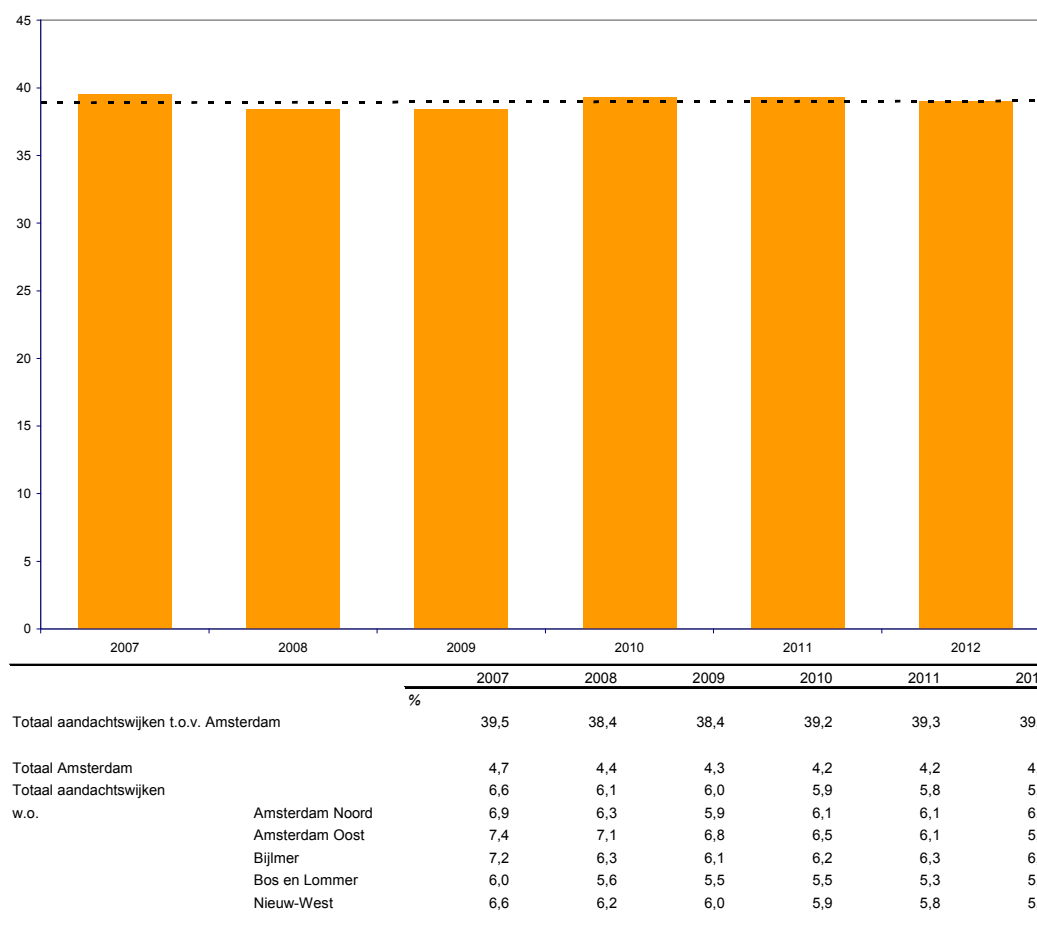
Weinig verandering in aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

Het beeld voor personen die langdurig gebruik maken van de bijstand is erg stabiel. De aandachtswijken kennen op dit punt een flinke achterstand op het stedelijk gemiddelde. Er zijn 39 procent meer personen in de aandachtswijken die langer dan drie jaar aaneen

gebruik maken van een bijstandsuitkering dan gemiddeld in de stad. Het gaat hier om 6 procent van de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijken, tegenover 4 procent in de stad als geheel. Deze cijfers zijn al jaren vrij stabiel zoals de figuur over de langdurige bijstand ook laat zien.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie zien we dat vooral eerste generatie niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken langdurig een bijstandsuitkering hebben (ruim 11 procent). Bij de jongere, tweede generatie niet-westerse allochtonen vinden we de minste personen die langdurig een bijstandsuitkering ontvangen. Zo is onder tweede generatie Turken en Marokkanen het aandeel personen met langdurige bijstand ruim 1 procent.

5.17 Langdurige bijstand: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Bij de start van de wijkenaanpak was het aandeel personen dat langdurig in de bijstand zat in de aandachtswijken een krappe 7 procent, tegenover een kleine 5 procent in de stad. Anders geformuleerd waren er 40 procent meer personen die langdurig gebruik maakten van een bijstandsuitkering. Er kan geconcludeerd worden dat er noch sprake is van verbetering, noch van verslechtering voor de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

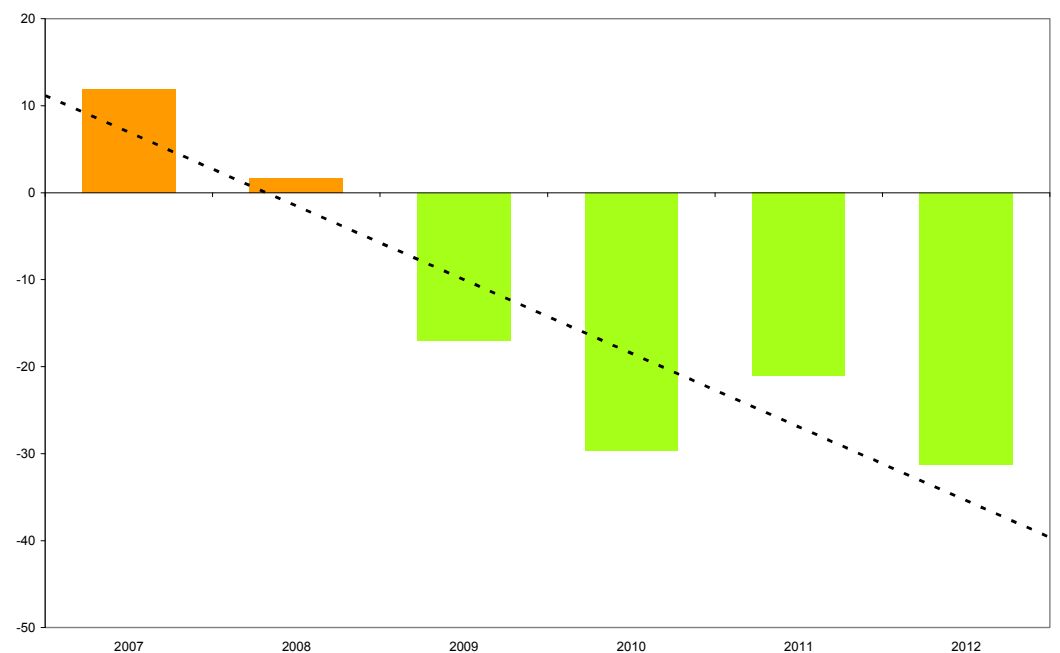
Wanneer we de ontwikkelingen van de langdurige bijstand voor de afzonderlijke wijken onder de loep nemen, zien we dat de achterstand van Amsterdam Oost is afgenomen en

dat in de Bijlmer en in Bos en Lommer de achterstand op het stedelijk gemiddelde toeneemt. In Nieuw-West blijft de achterstand op het stedelijk gemiddelde constant. Dat geldt ook voor Amsterdam Noord – een aandachtswijk die speciaal inzet op armoedeproblematiek, zoals hierboven in de inleiding vermeld is.

5.5.3 MOE-landers in de Amsterdamse aandachtswijken

MOE-landers maken ruim 1 procent uit van alle bewoners van Amsterdam en de aandachtswijken van Amsterdam. Omdat de groep MOE-landers groeiende is sinds de toetreding van een aantal Midden- en Oost Europese landen tot de Europese Unie, staat zij in de belangstelling. In deze paragraaf zullen we ingaan op de arbeidsmarktpositie en uitkeringsafhankelijkheid van MOE-landers in de aandachtswijken van Amsterdam. Daartoe vergelijken we de positie van MOE-landers in de aandachtswijken met de positie van MOE-landers in Amsterdam als geheel.

5.18 MOE-landers, Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
MOE-landers in de aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	11,9	1,7	-17,0	-29,7	-21,1	-31,3
MOE-landers in Amsterdam	2	1	1	1	1	1
MOE-landers in de aandachtswijken w.o.	2	1	1	1	1	1
Amsterdam Noord	3	1	0	0	1	1
Amsterdam Oost	2	0	1	0	3	1
Bijlmer	2	2	1	0	1	2
Bos en Lommer	2	2	1	1	1	1
Nieuw-West	2	1	1	1	0	1

Bron: CBS.

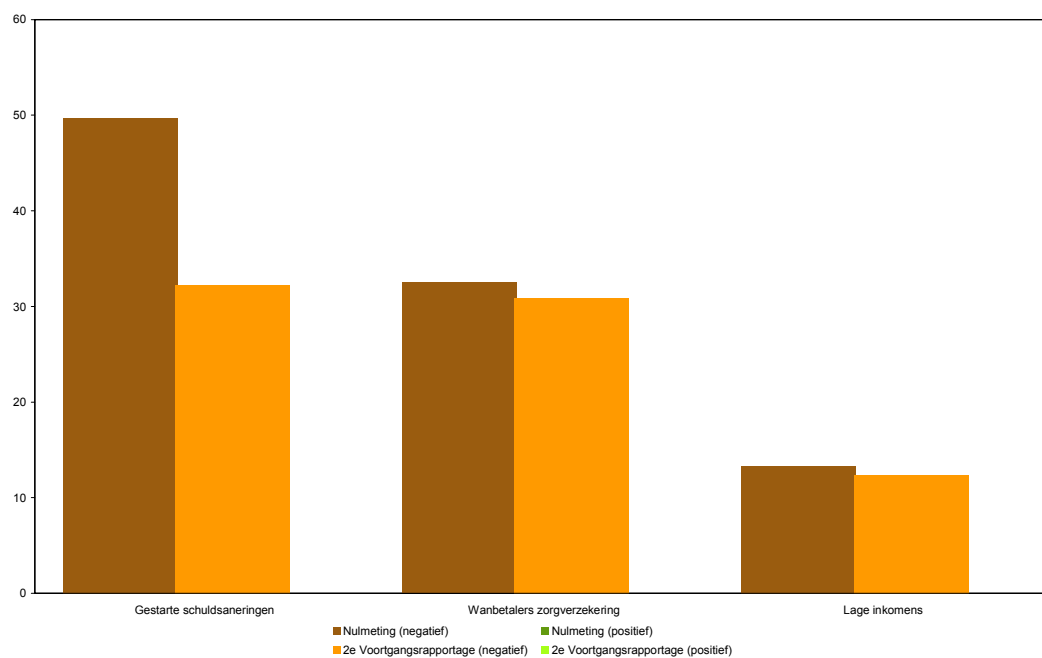
55 procent van de MOE-landers in de aandachtswijken heeft in 2011 een baan (of meer precies: inkomsten uit arbeid). In de stad als geheel is dat 57 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak had 49 procent van de MOE-landers in de aandachtswijken een baan, tegenover 51 procent in de stad als geheel. De achterstand van de MOE-landers in de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is daarmee constant gebleven.

Op de punten van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, werkloosheidsuitkeringen en langdurige bijstand zijn de ontwikkelingen gunstig voor de MOE-landers uit de aandachtswijken. Hadden zij eerst nog een achterstand op het vlak van werkloosheidsuitkeringen (12 procent) en langdurige bijstand (19 procent), nu hebben zij een voorsprong op het stedelijk gemiddelde voor MOE-landers van respectievelijk 31 en 22 procent.

Merk op dat MOE-landers in de aandachtswijken beduidend minder vaak afhankelijk zijn van uitkeringen dan de bewoners van Amsterdam dat gemiddeld zijn. Ze hebben minder vaak werkloosheidsuitkeringen (-61 procent), arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (-82 procent) en zijn veel minder vaak langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering (-72 procent) dan gemiddeld in de stad. De uitkeringsafhankelijkheid van MOE-landers in de aandachtswijken is dus lager dan dat die gemiddeld is voor de bewoners van Amsterdam als geheel. Dat was al het geval bij de start van de wijkenaanpak, inmiddels zijn MOE-landers nog minder afhankelijk van uitkeringen³³.

5.6 Inkomen en schuldenproblematiek

5.19 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Gestarte schuldsanerungen	49,7	32,2
Wanbetalers zorgverzekering	32,5	30,9
Lage inkomens	13,3	12,4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

³³ Het zou interessant zijn te onderzoeken hoe de lage uitkeringsafhankelijkheid samenhangt met het relatief hoge aandeel personen dat geen inkomsten uit arbeid heeft. Dit valt echter buiten het bestek van deze rapportage.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek is het beeld positief, wat betreft de ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak. Het verschil met het stedelijk gemiddelde in aantal gestarte schuldsaneringen daalt fors en het verschil in het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel lage inkomens daalt licht.

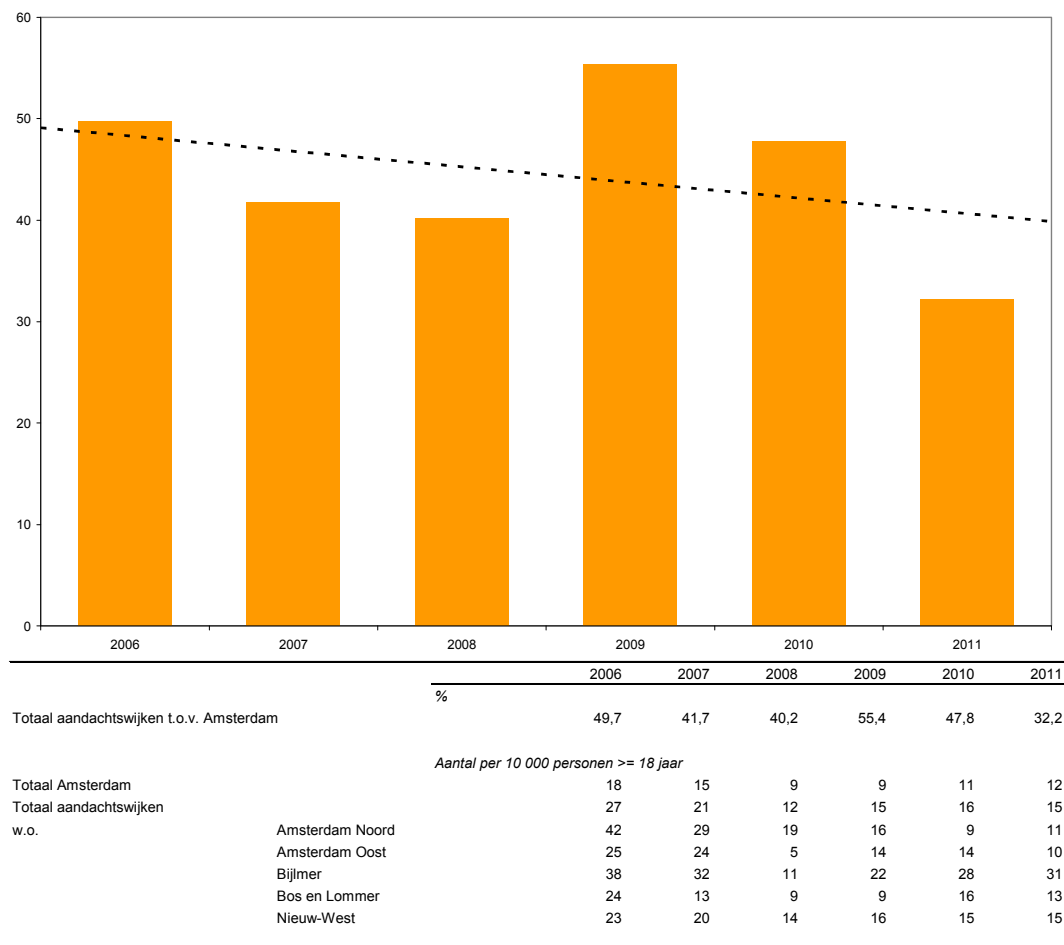
Forse daling gestarte schuldsaneringen

De meest gunstige ontwikkeling binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek zien we bij het aandeel gestarte schuldsaneringen. Gemiddeld zijn er in de aandachtswijken 15 mensen per 10 duizend personen van 18 jaar en ouder voor wie een schuldsaneringstraject is gestart in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. In de stad als geheel is dat 12 personen per 10 duizend inwoners. In de aandachtswijken starten er dus ruim 32 procent meer schuldsaneringstrajecten dan gemiddeld in de stad.

Hoewel de achterstand op het stedelijk gemiddelde aanzienlijk is, hebben de aandachtswijken toch een deel van hun achterstand ingelopen sinds het begin van de wijkenaanpak (35 procent). In 2006 waren er in de aandachtswijken 27 schuldsaneringstrajecten gestart per 10 duizend personen van 18 jaar of ouder, tegenover 18 in de stad als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde was daarmee toen bijna 50 procent. Merk op dat mensen die een schuldsaneringstraject starten de mogelijkheid krijgen om hun huishoudboekje beter op orde te krijgen. Zij kunnen na het succesvol doorlopen van het traject na twee jaar schuldenvrij verklaard worden. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet alleen negatief worden gezien.

In Amsterdam Noord is een aanvankelijke achterstand van 136 procent op het stedelijk gemiddelde omgebogen tot een kleine voorsprong van 3 procent. Ook Amsterdam Oost kent in 2011 minder gestarte schuldsaneringstrajecten dan gemiddeld is in de stad. De Bijlmer laat ten opzichte van het stedelijk gemiddelde een groei zien van het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten. Bos en Lommer en Nieuw-West laten geen eenduidige ontwikkeling zien.

5.20 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Inkomens in de Amsterdamse aandachtswijken stijgen

In deze paragraaf gaan we na hoe het gesteld is met de inkomensontwikkeling van de bewoners in de aandachtswijken in Amsterdam. In de analyse zullen we een indicatie geven of veranderingen in inkomen eerder toe te schrijven zijn aan de inkomenspositie van personen die in of uit de wijk verhuizen, of dat deze toe te schrijven zijn aan inkomensveranderingen van personen in de wijk zelf.³⁴

Van de huishoudens in de Amsterdamse aandachtswijken heeft 55 procent een laag inkomen, 33 procent een middeninkomen en 12 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van 2006 is het aandeel lage inkomens met 1 procentpunt afgenomen. Deze afname kwam geheel ten goede van het aandeel hoge inkomens. Voor Amsterdam als geheel geldt eveneens dat de groep lage en middeninkomens iets is afgenomen ten gunste van de hoge inkomens, al is de verschuiving kleiner dan in de aandachtswijken. In

³⁴ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudeninkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

Amsterdam als geheel heeft 49 procent van de huishoudens een laag inkomen, 31 procent heeft een middeninkomen en 20 procent heeft een hoog inkomen.

5.21 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Amsterdam	49	32	19	49	31	20
Totaal aandachtswijken	56	33	11	55	33	12
w.o.						
Amsterdam Noord	58	35	8	59	33	8
Amsterdam Oost	59	30	11	58	29	12
Bijlmer	59	32	9	58	33	9
Bos en Lommer	56	33	11	54	32	14
Nieuw-West	54	34	12	54	34	13

Bron: CBS.

In de wijk Amsterdam Noord zien we een afname van de groep middeninkomens. In alle inkomensgroepen zijn meer mensen vertrokken dan er zijn komen wonen, echter vooral mensen met een midden en hoog inkomen zijn vertrokken. Per saldo zijn er meer mensen bijgekomen met een hoog of laag inkomen, terwijl het aantal mensen met een middeninkomen afnam. Dit inkomensverschuivingen in de wijk laten daarmee een wisselend beeld zien. Sommigen hebben een hoger inkomen gekregen tussen 2006 en 2009, terwijl anderen inkomen moesten inleveren.

In Amsterdam Oost zijn tussen 2006 en 2010 meer mensen komen wonen. Vooral personen met lage inkomens trekken naar de wijk. Mensen met een midden of hoog inkomen vertrekken vaker dan dat zij zich vestigen in de wijk. Niettemin groeit het aantal mensen met een hoog inkomen sneller dan gemiddeld. Dit duidt erop dat de mensen die al in de wijk wonen een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

Ook in de Bijlmer is er sprake van een toename van het aantal bewoners tussen 2006 en 2010. Vooral personen met een laag of middeninkomen verhuizen naar de wijk. De inkomensverdeling blijft echter min of meer gelijk. Ook hier lijkt het erop dat de mensen die er al wonen een inkomensstijging hebben doorgemaakt. Het doel om de wijk meer aantrekkelijk te maken voor personen met hoge inkomens lijkt daarmee deels gelukt: de wijk lijkt tot nu toe meer succesvol in het vasthouden van personen met een hoog inkomen dan in het aantrekken van personen met een hoog inkomen.

Bos en Lommer is een andere aandachtswijk waar de bevolking is gegroeid tussen 2006 en 2010. De instroom van personen met een laag inkomen is groter dan de uitstroom. Voor personen met een hoog inkomen geldt het omgekeerde: zij vertrekken juist vaker uit de wijk. Toch zien we een toename van het aandeel personen met een hoog inkomen tussen 2006 en 2010. Omdat er meer mensen met een hoog inkomen vertrekken uit de wijk dan zich er vestigen duidt het er ook in Bos en Lommer op dat er sprake is van inkomensstijging bij mensen die al woonachtig waren in de wijk.

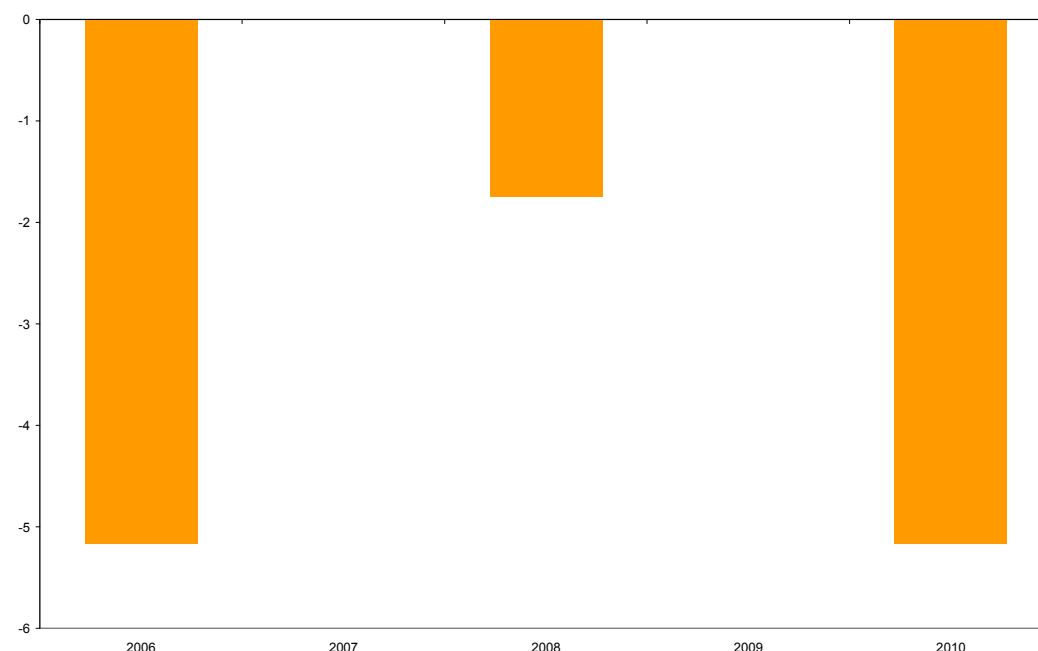
In Nieuw-West is er sprake van een evenredige toename van bewoners uit alle inkomenscategorieën. Toch zijn het vooral mensen met een laag inkomen die naar zich hier vestigen. Dit betekent dat er wellicht sprake is van inkomensstijging onder de bewoners die al in de wijk woonden.

Samengevat, personen die zich vestigen in een van de Amsterdamse aandachtswijken zijn vooral personen met lage inkomens. Degenen die wegtrekken zijn juist vaker de midden- en hoge inkomensgroepen. Toch is er sprake van een verbetering van de inkomensverdeling in de aandachtswijken. In Bos en Lommer verbeterde de inkomensverdeling het meest. Ook in Amsterdam Oost, de Bijlmer en Nieuw-West is er in meer of mindere mate sprake van een inkomensstijging bij mensen in de wijk. Voor Amsterdam Noord is het beeld niet eenduidig.

5.7 Veiligheid

Score voor overlast en veiligheid onveranderd laag

5.22 Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	-5,2	.	-1,8	.	-5,2
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal Amsterdam	-42	.	-43	.	-42
Totaal aandachtswijken	-45	.	-44	.	-45
w.o.					
Amsterdam Noord	-46	.	-45	.	-45
Amsterdam Oost	-49	.	-48	.	-48
Bijlmer	-43	.	-38	.	-41
Bos en Lommer	-46	.	-45	.	-45
Nieuw-West	-44	.	-44	.	-45

Bron: CBS, Leefbaarometer.

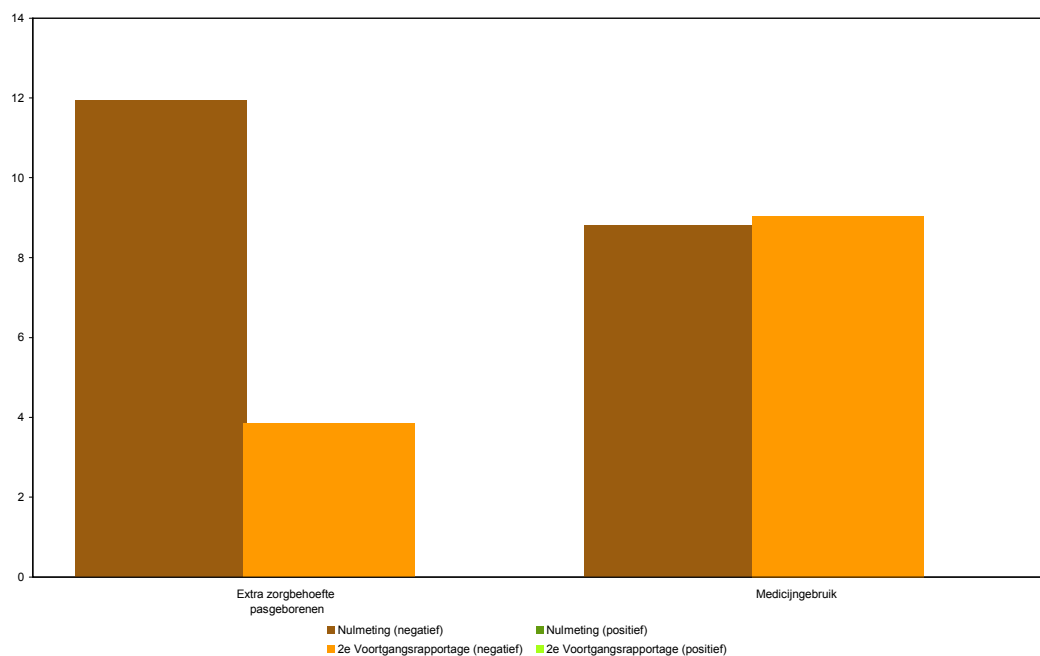
Bij aanvang van de wijkenaanpak scoorden de Amsterdamse aandachtswijken op het gebied van overlast en (on)veiligheid met een score van een -45, op een schaal van -50 tot 50, erg laag. In de wijkactieplannen van alle Amsterdamse aandachtswijken kreeg het thema Veiligheid dan ook expliciete aandacht. Nog steeds scoren de Amsterdamse aandachtswijken -45. De stad als geheel doet het niet veel beter met een score van -42.

Dit scoorde Amsterdam ook bij aanvang van de wijkenaanpak. Ondanks de verbetering op de Leefbaarometersscore voor overlast en veiligheid in 2008, is de achterstand van de Amsterdamse aandachtswijken in 2010 weer op hetzelfde niveau als bij de start van de wijkenaanpak

Wanneer we naar de ontwikkeling van de afzonderlijke aandachtswijken kijken, zien we geen duidelijke verbeteringen of verslechteringen ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. De Bijlmer ontwikkelt zich nog het meest positief, waar de score voor overlast en veiligheid 2 punten omhoog gaat van -43 naar -41. Het is daarmee de best scorende Amsterdamse aandachtswijk op het gebied van Veiligheid.

5.8 Gezondheid

5.23 Thema Gezondheid: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	12	4
Medicijngebruik	9	9

Bron: CBS, PRN.

Binnen het thema Gezondheid gaan we na of pasgeborenen in de Amsterdamse aandachtswijken meer zorgbehoefte hebben dan in Amsterdam als geheel. Ook gaan we na of er meer medicijngebruik in de aandachtswijken is dan gemiddeld in Amsterdam.

Op beide punten kennen de Amsterdamse aandachtswijken een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Er zijn meer pasgeborenen die extra zorg behoeven en het medicijngebruik ligt hoger dan gemiddeld in de stad.

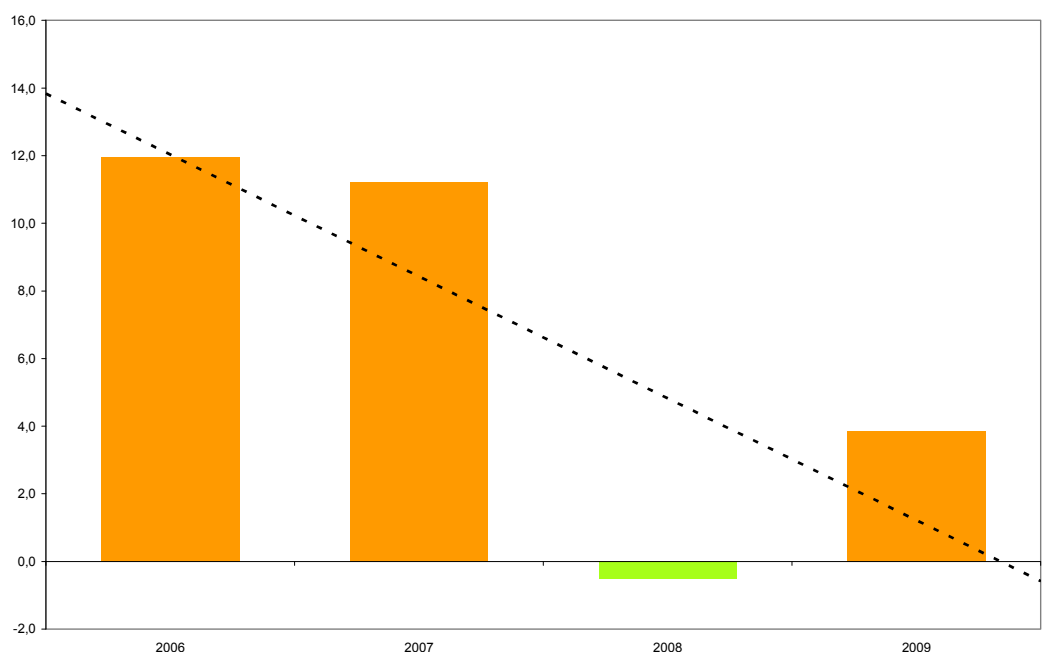
Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er nog meer pasgeborenen met een extra zorgbehoefte dan in 2009 het geval is. Het medicijngebruik lag bij aanvang van de wijkenaanpak op hetzelfde niveau als in 2010. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de

ontwikkelingen binnen het thema Gezondheid daarmee deels positief en deels neutraal te noemen.

Minder pasgeborenen hebben extra zorg nodig

In 2009 heeft ruim 18 procent van de pasgeborenen in de Amsterdamse aandachtswijken extra zorg nodig. Dat is meer dan in de stad als geheel, waar iets minder dan 18 procent van de pasgeborenen extra zorg nodig heeft. Ondanks deze achterstand is een groot deel van de achterstand die de aandachtswijken hadden bij aanvang van de wijkenaanpak afgenomen. Bij aanvang van de wijkenaanpak had 20 procent van de pasgeborenen in de aandachtswijken extra zorg nodig, tegenover 18 procent in de stad als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is daarmee 68 procent kleiner geworden.

5.24 Zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009
Totaal aandachtswijken t.o.v. gemeente	11,9	11,2	-0,5	3,8
Totaal Amsterdam	18	17	17	18
Totaal aandachtswijken	20	19	17	18
w.o.				
Amsterdam Noord	19	19	17	17
Amsterdam Oost	22	16	18	21
Bijlmer	26	29	27	24
Bos en Lommer	17	17	16	18
Nieuw-West	20	18	16	17

Bron: CBS, PRN.

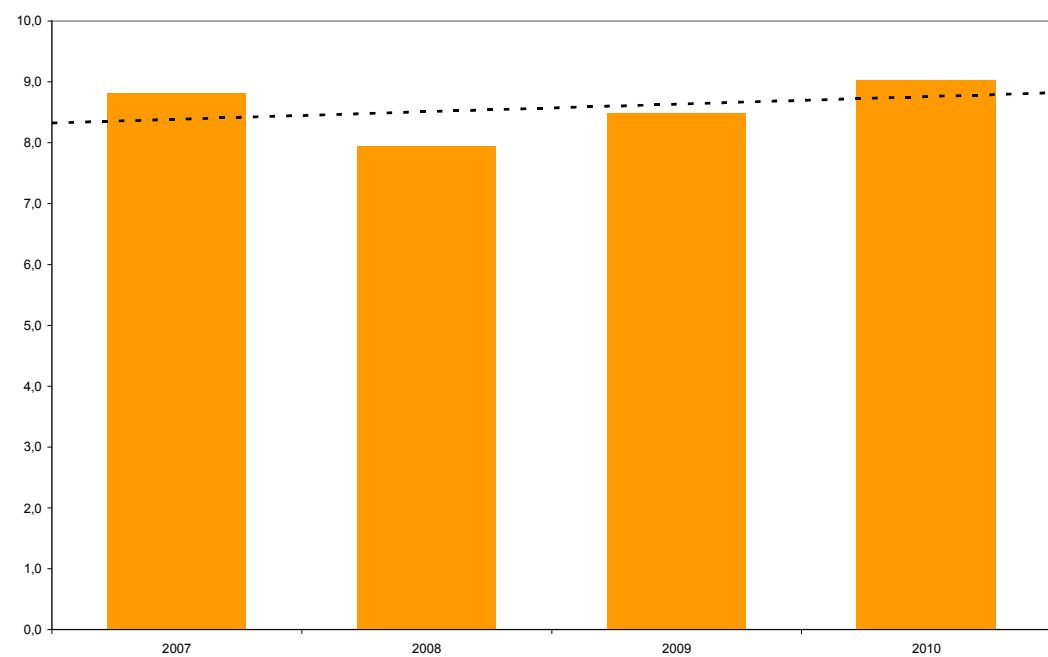
Amsterdam Noord en Nieuw-West kenden bij aanvang van de wijkenaanpak een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Deze hebben ze in de periode tot en met 2009 om weten te zetten in een voorsprong op het stedelijk gemiddelde. Ook de achterstand op het stedelijk gemiddelde in Amsterdam Oost en de Bijlmer is kleiner geworden sinds de start van de wijkenaanpak. Zij hebben niettemin nog steeds een achterstand op het

stedelijk gemiddelde. In Bos en Lommer is er geen duidelijke ontwikkeling zichtbaar, omdat de cijfers sterk fluctueren van jaar op jaar.

Medicijngebruik blijft onveranderd

Het medicijngebruik in de Amsterdamse aandachtswijken ligt hoger dan gemiddeld in de stad. Voor Amsterdam als geheel heeft de index voor het medicijngebruik in 2010 een waarde van 93. Dat wil zeggen dat het medicijngebruik 7 punten onder het landelijk gemiddelde ligt. De index voor de aandachtswijken is 102, dat wil zeggen 2 punten boven het landelijk gemiddelde. Steeds is er bij de cijfers voor het medicijngebruik gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht.

5.25 Medicijngebruik: aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. gemeente	8,8	7,9	8,5	9,0
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal Amsterdam	92	92	93	93
Totaal aandachtswijken	101	100	101	102
w.o.				
Amsterdam Noord	105	103	106	105
Amsterdam Oost	91	92	93	91
Bijlmer	102	99	102	103
Bos en Lommer	95	95	96	96
Nieuw-West	104	103	103	105

Bron: CBS.

Het verschil in medicijngebruik tussen de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde is niet toe- of afgenomen in de periode tussen de start van de wijkenaanpak en 2010. In 2007 lag de index voor de aandachtswijken met een waarde van 101 precies 1 punt lager dan in 2010. Het stedelijk gemiddelde lag in 2007 op 92 en in 2010 ook precies 1 punt lager. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is daarmee constant gebleven.

Voor de individuele aandachtswijken geldt dat het medicijngebruik stabiel is gebleven sinds de aanvang van de wijkenaanpak. Typisch voor Amsterdam Oost is dat er zowel bij aanvang van de wijkenaanpak als in 2010 minder medicijnen worden gebruikt dan in de stad als geheel.

5.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel.³⁵ We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder meer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken kleiner dan daarbuiten.

De ontwikkelingen binnen het thema Integratie gaan verschillende richtingen uit. De positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde verslechtert wat betreft de integratie op het vlak van niet-werkend werkzoekenden. Waar het gaat om integratie op het vlak van werkloosheidsuitkeringen zien we dat de achterstanden van de aandachtswijken juist afnemen. Er is echter voorzichtigheid geboden met de interpretatie van deze gegevens. De toegenomen achterstand voor integratie op het vlak van niet-werkend werkzoekenden gaat gepaard met een flinke afname van het aandeel niet-werkend werkzoekende niet-westerse allochtonen. De afname van de achterstand van integratie op het vlak van werkloosheidsuitkeringen is vooral toe te schrijven aan de snel verslechterde positie van autochtonen in de aandachtswijken op dit punt.

In Amsterdam als geheel is in 2011 50 procent van de bevolking autochtoon en 35 procent niet-westerse allochtoon. 11 procent van alle paren in Amsterdam bestaat uit een autochtoon en een niet-westerse allochtoon. In de aandachtswijken van Amsterdam is in 2011 36 procent van de bevolking autochtoon en 52 procent niet-westerse allochtoon. 10 procent van alle paren in de aandachtswijken bestaat uit een autochtoon en een niet-westerse allochtoon. Het aandeel paren met een niet-westerse allochtone partner is zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel met 1 procentpunt toegenomen sinds 2007.

Snellere afname niet-werkend werkzoekende allochtonen buiten de aandachtswijken

Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage was ruim 6 procent van de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken niet-werkend werkzoekend. Dat is ruim twee keer zo vaak als autochtonen in de aandachtswijken. In de stad als geheel is eveneens ruim 6 procent van de niet-westerse allochtonen niet-werkend werkzoekend. Daar is dat precies twee keer zo vaak als voor autochtonen. De aandachtswijken hebben op dit punt dus een achterstand op het stedelijk gemiddelde.

³⁵ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was deze achterstand er nog niet: niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken waren dan wel bijna drie keer vaker niet-werkend werkzoekend dan autochtonen, maar dat was ook buiten de aandachtswijken zo.

Zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel is de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen afgenomen. In Amsterdam als geheel ging dit echter sneller dan in de aandachtswijken. Hierdoor tekent zich een relatieve verslechtering af van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

In Amsterdam Noord en de Bijlmer is de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen minder groot dan gemiddeld in de stad. Dat was ook zo bij aanvang van de wijkenaanpak.

5.26 Integratie, niet werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam	-0,4	1,2	4,1	4,7	5,7	4,4
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Amsterdam	2,61	2,91	3,48	2,91	2,54	2,01
Totaal aandachtswijken w.o.	2,60	2,94	3,63	3,05	2,68	2,10
Amsterdam Noord	1,98	2,53	3,18	2,38	2,11	1,69
Amsterdam Oost	2,85	3,24	3,69	3,19	2,73	2,13
Bijlmer	2,53	2,41	2,83	2,38	2,09	1,72
Bos en Lommer	2,92	3,29	4,41	3,55	3,07	2,46
Nieuw-West	2,62	3,01	3,60	3,22	2,87	2,12

Bron: CBS.

Grootste toename werkloosheidsuitkeringen onder autochtonen in aandachtswijken

Niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken hebben iets vaker een werkloosheidsuitkering dan autochtonen in de aandachtswijken (beide minder dan 3 procent). In de stad als geheel heeft ook om en nabij 3 procent van de niet-westerse allochtonen en autochtonen een werkloosheidsuitkering. De positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken is daarmee gelijk aan die buiten de aandachtswijken.

Dit was niet zo op het moment van de start van de wijkenaanpak. Ruim 2 procent van de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken had toen een werkloosheidsuitkering, tegenover precies 2 procent van de autochtonen. Niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken hadden daarmee 1,3 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering als hun autochtone medebewoners. In Amsterdam als geheel had ruim 2 van de niet-westerse allochtonen en 2 procent van de autochtonen een werkloosheidsuitkering, een verschil met een factor 1,2.

Er kan geconcludeerd worden dat de aandachtswijken hun achterstand op dit punt hebben ingehaald, met die kanttekening dat het percentage personen met een werkloosheidsuitkering wel hoger is geworden – zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel. Doordat de toename van het aandeel werkloosheidsuitkeringen bij autochtonen in de aandachtswijken het grootst was, is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de wijken er relatief op vooruit gegaan.

Opvallend is dat sinds het begin van de wijkenaanpak het aandeel autochtone personen met een werkloosheidsuitkering het snelst gestegen is in Amsterdam Oost, terwijl in dezelfde wijk het aandeel niet-westerse allochtonen met een werkloosheidsuitkering er afnam.

5.27 integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
		%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Amsterdam		9,0	9,7	10,2	-3,6	-7,0	-1,7
		<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Amsterdam		1,15	1,13	1,21	1,15	1,13	1,13
Totaal aandachtswijken w.o.		1,26	1,24	1,33	1,11	1,05	1,11
	Amsterdam Noord	1,00	1,17	1,45	1,18	0,99	1,06
	Amsterdam Oost	1,73	1,64	1,29	0,94	0,94	0,97
	Bijlmer	1,13	1,16	1,17	1,29	1,15	1,19
	Bos en Lommer	1,37	1,16	1,47	1,00	1,00	1,08
	Nieuw-West	1,16	1,21	1,17	1,12	1,07	1,04

Bron: CBS.

5.10 Conclusie

Op dit moment, halverwege de wijkenaanpak, kunnen we concluderen dat de Amsterdamse aandachtswijken op veel punten nog achterstanden hebben op het stedelijk gemiddelde. De thema's Wonen, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek en Gezondheid laten voorzichtig gunstige ontwikkelingen zien ten opzichte van de start van de Wijkenaanpak. Op deze vlakken zijn de aandachtswijken meer gaan lijken op andere wijken in Amsterdam. Voor de overige thema's geldt dat de ontwikkelingen niet eenduidig of wisselend zijn. Er kan niet geconcludeerd worden dat de aandachtswijken voor deze thema's meer zijn gaan lijken op andere wijken in de stad. Hieronder vatten we de belangrijkste resultaten per thema kort samen.

Meer dan 30 procent van de Amsterdamse bevolking woont in een aandachtswijk. Dit is een flink aandeel vergeleken met veel andere steden met één of meer aandachtswijken. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de niet-aandachtswijken sneller gegroeid in inwoneraantal dan de aandachtswijken.

Binnen het thema Wonen geldt dat het woningaanbod binnen de aandachtswijken langzaam meer op dat van buiten de wijken gaat lijken en dat de verkoopprijzen stijgen.

Op het gebied van Leefbaarheid gaan de ontwikkelingen voorsnog verschillende richtingen op. Zowel de Leefbaarheidsscore als de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau, als de Leefbaarometerscore voor publieke ruimte ontwikkelen zich elk in een andere richting.

Binnen het thema Leren staan de Amsterdamse aandachtswijken op een achterstand. Er zijn meer voortijdig schoolverlaters dan gemiddeld in de stad. Leerlingen uit de aandachtswijken scoren slechter op de Cito-toets dan hun medescholieren elders in Amsterdam. Op beide punten presteren de aandachtswijken nu slechter dan bij aanvang van de wijkenaanpak ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Er gaan minder leerlingen uit de Amsterdamse aandachtswijken naar het derde leerjaar havo of vwo dan gemiddeld in de stad. Dat was bij aanvang van de wijkenaanpak en dat geldt nog steeds, hoewel het verschil minder groot is geworden. Al bij al laten de ontwikkelingen binnen het thema Leren een wisselend beeld zien.

Ook binnen het thema Werken zijn er in de Amsterdamse aandachtswijken soms nog achterstanden. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er echter wel verbeteringen zichtbaar. Dit betreft het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en het aandeel niet-werkend werkzoekenden. Op andere vlakken zijn er ongunstige, of geen ontwikkelingen te zien. Het beeld binnen het thema Werken is voor de Amsterdamse aandachtswijken dan ook niet eenduidig. Verder zagen we dat MOE-landers uit de aandachtswijken minder vaak inkomsten uit arbeid genieten, maar tegelijk aanzienlijk minder afhankelijk zijn van uitkeringen dan de Amsterdamse bevolking gemiddeld genomen.

De achterstanden van de Amsterdamse aandachtswijken binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek zijn sinds de aanvang van de wijkenaanpak kleiner geworden. Voor aanzienlijk minder mensen is een schuldsaneringstraject gestart, ook wanneer we dit vergelijken met het stedelijk gemiddelde. Er is een lichte daling van het aantal mensen met betalingsachterstanden op de zorgverzekeringspremie. Verder is het aandeel huishoudens met lage inkomens licht afgenomen. We hebben daarbij laten zien dat voor een aantal wijken de daling van het aandeel personen met een laag inkomen niet verklaard kan worden doordat er andere groepen uit of naar deze wijken zijn verhuisd. Een deel van de bewoners heeft mogelijk een inkomensstijging doorgemaakt.

Op het gebied van Veiligheid is er vrijwel geen ontwikkeling zichtbaar. De aandachtswijken blijven onverdeeld laag scoren op de indicator voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer.

Binnen het thema Gezondheid worden de verschillen tussen de aandachtswijken en de stad als geheel kleiner wat betreft het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft. In 2009 hebben pasgeborenen uit de aandachtswijken wel nog vaker extra zorg nodig dan in de niet-aandachtswijken. Ook worden er meer medicijnen gebruikt door mensen in de aandachtswijken dan gemiddeld in de stad. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is constant gebleven.

Het thema Integratie laat geen eenduidige ontwikkelingen zien. Op sommige vlakken neemt de integratie toe, op andere juist af.

6. Arnhem

6.1 Inleiding

Arnhem is de hoofdstad van de provincie Gelderland en telt ruim 149 duizend inwoners. De stad heeft vier wijken die zijn aangewezen als aandachtswijk. De indeling van de wijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹. Klarendal is met 6 duizend inwoners de kleinste aandachtswijk. Presikhaaf heeft 9 duizend inwoners en Het Arnhemse Broek bijna 12 duizend. Malburgen/Immerloo is de grootste aandachtswijk: er wonen bijna 15 duizend mensen.

De vier wijken liggen in verschillende delen van de stad. Klarendal bevindt zich dicht bij het centrum, ten noorden van de spoorlijn. Typerend zijn hier de hoogteverschillen. De wijk is historisch gegroeid maar ook vaak vernieuwd en heeft daardoor bebouwing uit veel verschillende periodes. De kleurrijke bevolking bewoont bij de start van de wijkenaanpak vooral rijtjeshuizen en geschakelde eengezinswoningen. Er is weinig groen. In de wijk Presikhaaf is wel veel groen te vinden. Deze wijk ligt in het oosten van Arnhem en is onderdeel van de naoorlogse stadsuitbreiding. De bebouwing is modernistisch van stijl en het aantal bouwlagen varieert.

Het Arnhemse Broek valt uiteen in twee gedeelten. Het oudere deel ligt tegen de binnenstad aan en bevat herenhuizen van meestal drie bouwlagen. In het andere deel, een uitbreiding van kort voor de oorlog, staan veel portiekflats en rijtjeshuizen. Naast het aantrekkelijke oude gedeelte wordt de wijk gekenmerkt door relatief veel bedrijven en winkels. De vierde aandachtswijk, Malburgen/Immerloo, kent een historische oorsprong maar bestaat tegenwoordig grotendeels uit naoorlogse bebouwing. In 2007 zijn de meeste woningen rijtjeshuizen en portiekflats. Pluspunt zijn de vele recreatiemogelijkheden op korte afstand van de wijk².

De bevolking van de vier wijken is bij de start van de wijkenaanpak vergelijkbaar samengesteld en in de wijken spelen soortgelijke problemen. Zo wonen er relatief veel alleenstaanden en eenoudergezinnen en is de leeftijdsgroep van 20 tot 40 jarigen vrij groot. Het aandeel allochtonen is hoger dan gemiddeld in Arnhem; mensen van Turkse afkomst vormen hiervan de grootste groep. Er is onder bewoners van de wijken vaak sprake van een grote afstand tot de arbeidsmarkt. We zien in 2007 dan ook veel werklozen en mensen met een bijstandsuitkering. Het gemiddelde inkomen is laag. Naast deze overeenkomsten heeft iedere wijk zijn eigen aandachtspunten. In Klarendal is dat bijvoorbeeld verloedering van de openbare ruimte en in Presikhaaf de slechte kwaliteit van woningen. In Het Arnhemse Broek is de bevolking van oudsher sterk intern gericht en wantrouwend tegenover de overheid en nieuwkomers. In Malburgen/Immerloo is er te

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Klarendal: 6822; Presikhaaf: 6826; Het Arnhemse Broek: 6828; Malburgen/Immerloo: 6832, 6833 en 6841.

² <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Krachtwijken-met-karakter>.

weinig sociale samenhang. Sinds de jaren 90 is men bezig de wijken te vernieuwen en de neerwaartse spiraal om te buigen.

Elk van de vier wijkactieplannen is opgesteld langs zeven thema's. Binnen het thema Wonen willen de wijken het woningaanbod diverser maken en de leefbaarheid vergroten door een goed beheer van woningen en de openbare ruimte. In het aandachtsgebied Werken wordt met plaatsingssubsidies en het aanbieden van werk met behoud van uitkering de uitstroom van bijstandsgerechtigden naar werk gestimuleerd. Daarnaast zijn er projecten voor het versterken van de wijkeconomie zoals de verdere ontwikkeling van het Klarendal modekwartier.

Binnen het thema Leren en opgroeien worden onder andere een brede school opgericht en een Centrum voor Jeugd en Gezin. Projecten onder de noemer Integratie brengen bewoners met elkaar in contact en hebben als doel de sociale cohesie in de wijk te bevorderen. In het kader van Sport en cultuur wordt er onder andere een naschools sportaanbod gecreëerd in Presikhaaf en een kunst/cultuurcentrum gevestigd in de wijk Malburgen/Immerloo. Het zesde aandachtspunt is Veiligheid. Door toezicht, actief aanspreken op gedrag en een goede afstemming tussen toezichthouders wil men de (ervaren)veiligheid vergroten. Ten slotte kijkt men, in het kader van overlastbestrijding en hulp aan multiprobleemgezinnen, in de wijken ook Achter de voordeur. Professionals zoals maatschappelijk werk, gezinscoaches en schuldhulpverlening zijn er om gezinnen en alleenstaanden te helpen weer grip te krijgen op hun persoonlijke of sociale problemen³.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van de Arnhemse aandachtswijken terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn Klarendal, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen/Immerloo meer gaan lijken op de andere wijken in Arnhem?

³ Zie de wijkactieplannen van de Arnhemse aandachtswijken op:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/arnhem> en een beschrijving op

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak.

6.2 Bevolking

In de vier aandachtswijken van Arnhem wonen op 1 januari 2012 bijna 42 duizend inwoners. Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van de Arnhemse aandachtswijken nauwelijks gewijzigd. In de aandachtswijken afzonderlijk zien we meer beweging: in Klarendal is de bevolking gedaald met bijna 4 procent terwijl in Malburgen/Immerloo de bevolking toenam met bijna 6 procent.

De bevolking van de aandachtswijken is op 1 januari 2012 relatief jong: 50 procent van de inwoners is ouder dan 18 maar jonger dan 45 jaar. In Arnhem als geheel is dit bijna 42 procent. Ook zijn er, met 10 procent, weinig 65-plussers in de aandachtswijken. In Arnhem als geheel is dit 13 procent. Vooral in de wijk Het Arnhemse Broek wonen met bijna 60 procent veel mensen tussen de 18 en 45 jaar. Vergeleken met vijf jaar geleden zien we in Malburgen/Immerloo dat het aandeel 18 tot 27 jarigen is gedaald van 18 naar 13 procent. In deze wijk nam de leeftijdsgroep 27 tot 45 jarigen toe met bijna 3 procentpunten, van 29 naar 32 procent. Ook in Het Arnhemse Broek zien we een verschuiving als we vergelijken met de periode van de start van de wijkenaanpak. De groep 18 tot 27 jarigen neemt toe met bijna 3 procentpunten (van 23 naar 26 procent), de groep 27 tot 45 jarigen neemt echter af met bijna 4 procentpunten (van 38 naar 34 procent), de 45 tot 65 jarigen neemt vervolgens toe met 2 procentpunten (van 19 naar 21 procent).

6.1 Bevolking naar leeftijdsklasse: aandachtswijken en stedelijk gemiddelde van Arnhem

		0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder	
		%						
Totaal Arnhem	2007	16	3	14	30	24	13	
	2012	17	3	13	29	25	13	
Totaal aandachtswijken	2007	15	3	21	32	19	10	
	2012	15	3	19	32	21	10	
w.o.	Het Arnhemse Broek	2007	12	3	23	38	19	6
		2012	11	2	26	34	21	6
	Klarendal	2007	15	4	16	35	22	7
		2012	14	2	16	35	25	8
	Malburgen/Immerloo	2007	17	4	18	29	21	12
		2012	18	3	13	32	22	12
	Presikhaaf	2007	16	3	24	28	16	13
		2012	15	3	22	29	18	13

Bron: CBS.

In de Arnhemse aandachtswijken wonen meer allochtonen dan gemiddeld in Arnhem (43 versus 30 procent). Dit verschil komt vooral door de niet-westerse allochtonen (31 en 18 procent), waarbij mensen van Turkse afkomst de grootste groep vormen (12 procent van de bevolking in de aandachtswijken). In de wijk Presikhaaf wonen relatief veel niet-westerse allochtonen (43 procent) terwijl Het Arnhemse Broek en Klarendal met 64 en 63 procent juist een vrij grote autochtone bevolking hebben. Zowel in de aandachtswijken als geheel als in de stad Arnhem is de verdeling vrijwel hetzelfde als in 2007, echter in twee wijken veranderde er wel iets: in Malburgen/Immerloo steeg het aandeel autochtonen (van 53 naar 56 procent) en nam het aandeel overige niet-westerse allochtonen af (van 12 naar 9 procent). In Presikhaaf is het aandeel autochtonen juist

gedaald (van 50 naar 46 procent) en nam het aandeel overige niet-westerse allochtonen toe (van 13 naar 15 procent).

Ook wonen in de aandachtswijken relatief veel alleenstaanden (56 procent in de aandachtswijken tegenover 47 procent in Arnhem als geheel) en relatief weinig paren (34 procent en 45 procent). Opvallend is hier het verschil tussen Het Arnhemse Broek en Malburgen/Immerloo. In Het Arnhemse Broek wonen in 2011 veel alleenstaanden en weinig paren (67 versus 26 procent) terwijl in Malburgen/Immerloo juist iets minder alleenstaanden wonen dan paren (44 versus 45 procent). Deze verdeling in huishoudentypes zagen we ook tijdens de start van de wijkenaanpak.

Sociale samenhang neemt iets toe maar de achterstand loopt op

Het kenmerk huishoudenssamenstelling maakt, naast eigendomsverhoudingen van woningen en verhuizingen, deel uit van de score voor de sociale samenhang in de Leefbaarometer (Leidelmeijer, 2008)⁴.

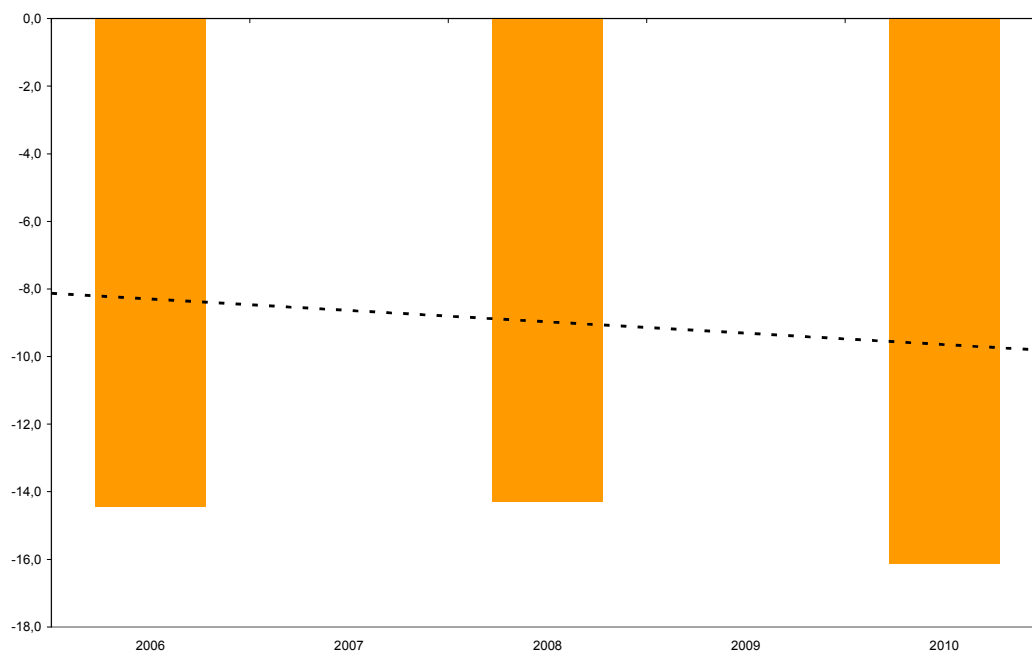
De sociale samenhang in de Arnhemse aandachtswijken scoort lager dan in Arnhem als geheel en lager dan Nederland gemiddeld⁵. De aandachtswijken hebben een achterstand van 16 procent op het Arnhemse gemiddelde. Sinds de start van de wijkenaanpak is de score op de sociale samenhang in de Leefbaarometer in de aandachtswijken en in Arnhem als geheel verbeterd. Doordat de verbetering in geheel Arnhem echter groter was dan in de aandachtswijken is de achterstand op het stedelijk gemiddelde iets toegenomen.

In de afzonderlijke aandachtswijken zien we een wisselend beeld, in twee aandachtswijken verslechtert de score op deze indicator en in twee aandachtswijken treedt een verbetering op. Van de aandachtswijken heeft Klarendal de meeste vooruitgang geboekt. In deze wijk zien we meer sociale samenhang dan in de andere aandachtswijken. In de inleiding lasen we dat een specifiek aandachtspunt van Malburgen/Immerloo het verbeteren van de sociale samenhang is. Helaas zien we hier dat sinds de start van de wijkenaanpak de sociale samenhang in deze wijk juist is afgenomen in plaats van toegenomen.

⁴ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leerbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

⁵ De score voor sociale samenhang wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde sociale samenhang. Nederland als geheel scoort 0 in 2006. Zie ook paragraaf 6.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

6.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

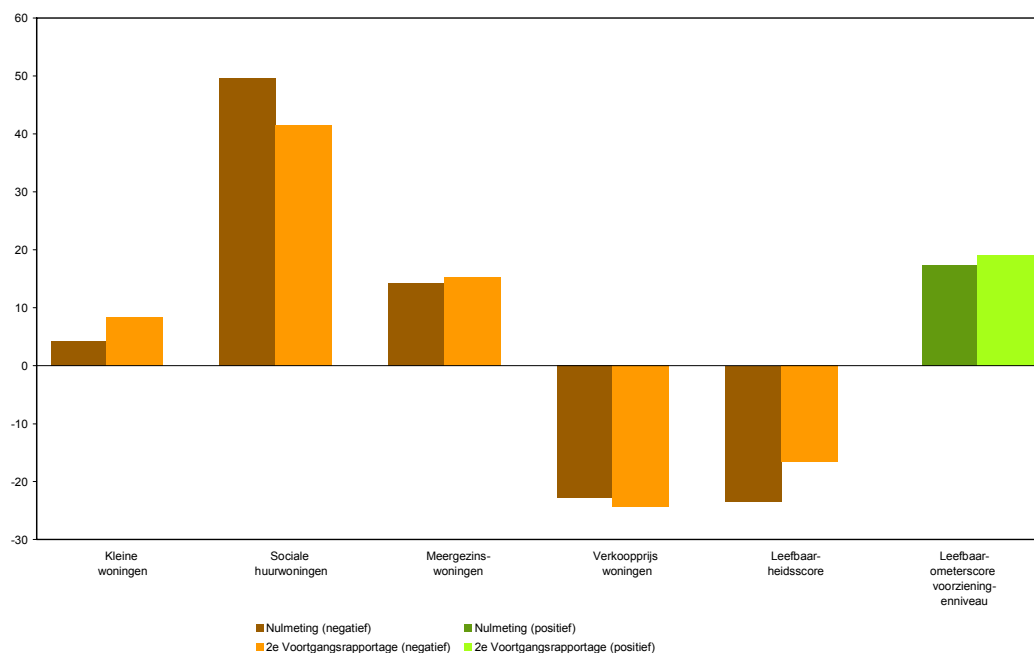

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	-14,4	.	-14,3	.	-16,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Arnhem	-10	.	-9	.	-7
Totaal aandachtswijken	-23	.	-22	.	-22
w.o.					
Het Arnhemse Broek	-21	.	-23	.	-22
Klarendal	-27	.	-20	.	-18
Malburgen/Immerloo	-19	.	-19	.	-21
Presikhaaf	-30	.	-29	.	-23

Bron: CBS, Leefbaarometer.

6.3 Wonen en leefbaarheid

6.3 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	4	8
Sociale huurwoningen	50	42
Meergezinswoningen	14	15
Verkoopprijs woningen	-23	-24
Leefbaarheidsscore	-23	-17
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	17	19

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en leefbaarheid bestaat uit een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid. Uit bovenstaande figuur kunnen we afleiden dat in de Arnhemse aandachtswijken veel sociale huurwoningen zijn. Ook zijn de huizen gemiddeld kleiner, zijn het vaker appartementen en zijn de verkoopprijzen lager dan in geheel Arnhem. Sinds de start van wijkenaanpak zijn er minder sociale huurwoningen in de aandachtswijken maar nog steeds ruim 40 procent meer dan in geheel Arnhem. Bij het aandeel sociale huurwoningen is de achterstand ten opzichte van Arnhem totaal met 16 procent afgenomen. Op de andere indicatoren binnen het thema Wonen is, sinds de start van de wijkenaanpak, de situatie verslechterd.

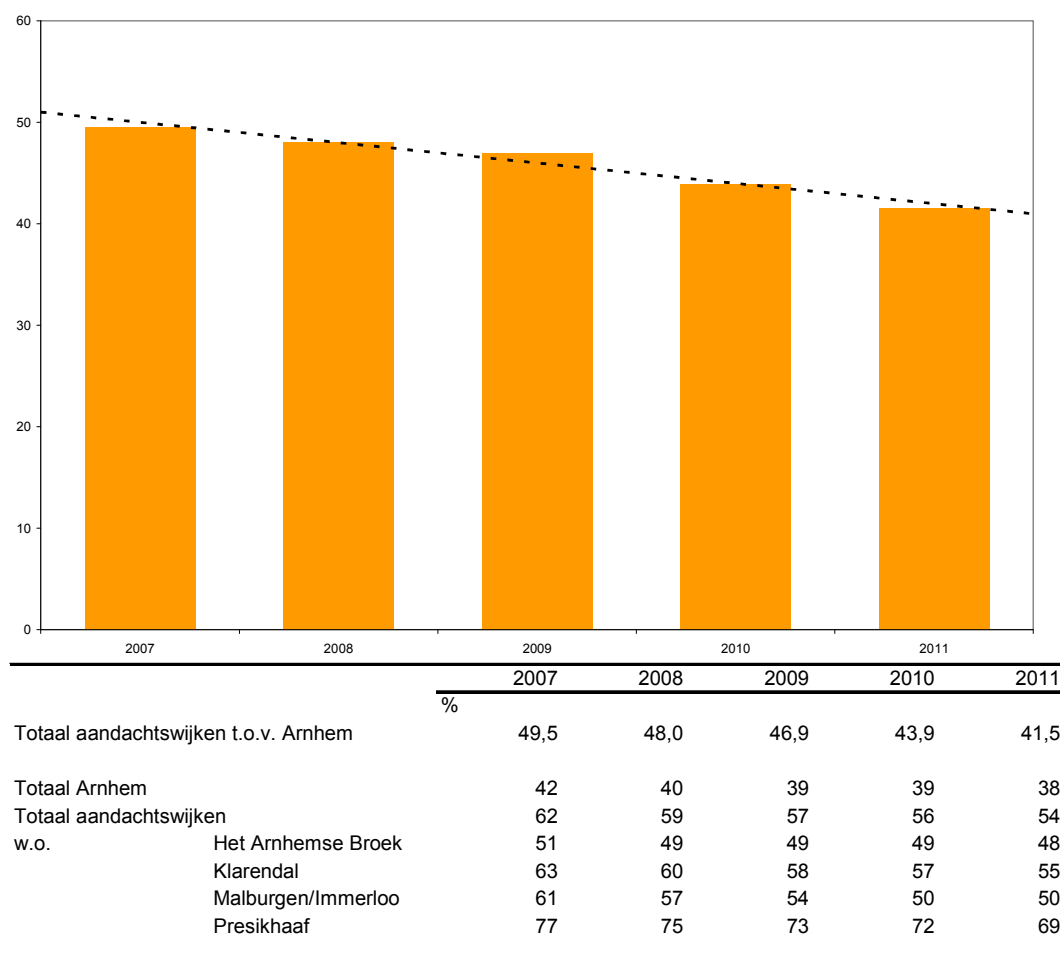
De leefbaarheid in de Arnhemse aandachtswijken ziet er positiever uit. De Leefbaarheidsscore wordt gewaardeerd als 'matig positief' en is dichterbij het stedelijk gemiddelde van Arnhem gekomen sinds de wijkenaanpak is gestart. Het voorzieningenniveau ligt hoger dan in Arnhem als geheel en is nog vooruitgegaan sinds de eerste meting van de wijkenaanpak.

6.3.1 Wonen

Zoals hierboven beschreven zien we in de Arnhemse aandachtswijken meer kleine woningen dan in Arnhem als geheel. Dit aandeel ligt bij de laatste meting in 2011 op 8 procent. Bij de start van de wijkenaanpak was dit aandeel slechts 4 procent. Ook zijn er meer meergezinswoningen gekomen (van 14 naar 15 procent) en is de verkoopprijs van woningen lager dan in geheel Arnhem maar hoger dan tijdens de start van de wijkenaanpak. Alleen het aandeel sociale huurwoningen heeft zich positief ontwikkeld.

Minder sociale huurwoningen

6.4 Sociale huurwoningen: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

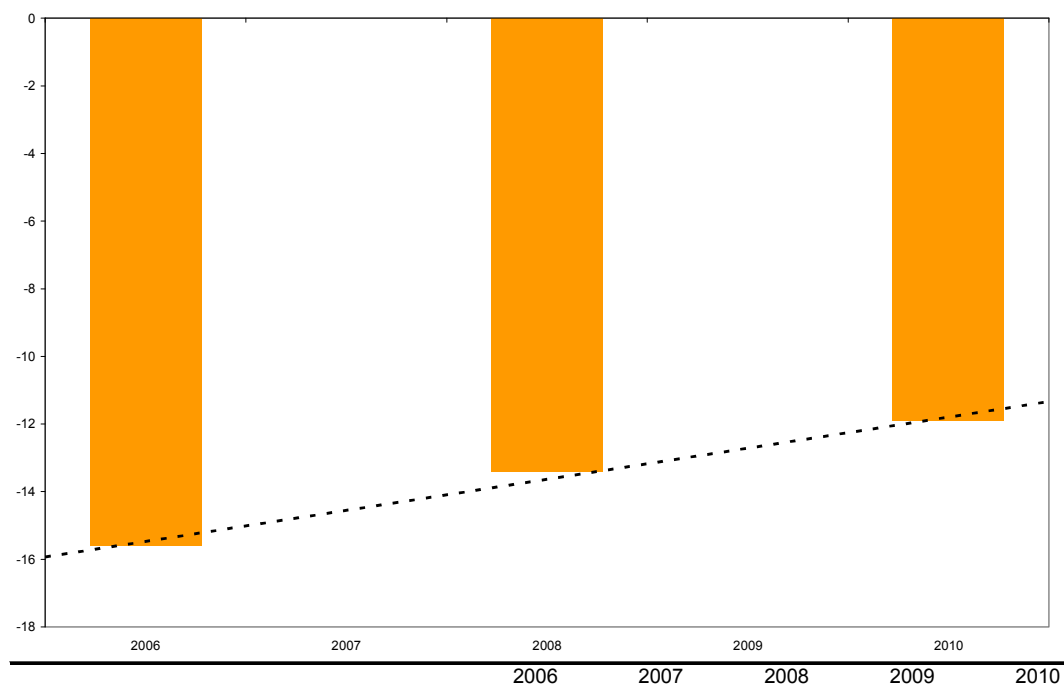
In de Arnhemse aandachtswijken is meer dan helft van de woningen een sociale huurwoning (54 procent). In de gehele gemeente ligt dit aandeel lager, namelijk op 38 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak daalt dit aandeel in Arnhem gestaag, in de aandachtswijken net iets meer per jaar dan in de gehele gemeente waardoor de Arnhemse aandachtswijken voor deze indicator dichterbij het stedelijk gemiddelde zijn gegroeid. In drie van de vier aandachtswijken zien we een positieve ontwikkeling. Alleen in Het Arnhemse Broek neemt de achterstand toe. In 2007 is het aandeel sociale huurwoningen in Presikhaaf het grootst (77 procent), na vijf jaar is dit aandeel afgenomen

naar 69 procent. De meeste afname vond plaats in Malburgen/Immerloo, met 11 procentpunten is het aandeel sociale huurwoningen in deze wijk gezakt naar 50 procent.

In de inleiding noemden we als specifiek aandachtspunt in Presikhaaf de slechte kwaliteit van woningen. Als we nu voor de indicatoren die over de woningvoorraad gaan specifiek inzoomen op Presikhaaf dan zien we in deze aandachtswijk dat de score op de verschillende indicatoren vaak slechter is. In deze wijk treffen we het hoogste aandeel sociale huurwoningen en meergezinswoningen aan, en het op één na hoogste aandeel kleine woningen. Sinds de start van de wijkenaanpak is Presikhaaf de enige wijk waar de verkoopprijzen van de huizen zijn gedaald en met 128 duizend euro de prijzen het laagst zijn van de Arnhemse aandachtswijken.

Positieve ontwikkeling van de woningvoorraad

6.5 Leefbaarometerscore woningvoorraad: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	-15,6	.	-13,4	.	-11,9
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Arnhem	-23	.	-18	.	-16
Totaal aandachtswijken	-35	.	-29	.	-26
w.o.					
Het Arnhemse Broek	-14	.	-8	.	-9
Klarendal	-24	.	-13	.	-11
Malburgen/Immerloo	-41	.	-37	.	-30
Presikhaaf	-45	.	-43	.	-42

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De Leefbaarometerscore woningvoorraad gaat over het soort en type woningbouw en de dichtheid van de bebouwing. De Arnhemse aandachtswijken scoren -26 op een schaal van -50 tot +50. De score in geheel Arnhem is -16. Ter vergelijking, de score op alle 40 aandachtswijken is -40 en voor Nederland 1. De aandachtswijken in Arnhem hebben een achterstand op het gemiddelde van Arnhem. Sinds de start van de wijkenaanpak is deze

achterstand afgenomen met 24 procent. In alle vier de aandachtswijken is dezelfde ontwikkeling te zien en neemt de score af. In Klarendal is de grootste vooruitgang geboekt (van -24 naar -11) en in Presikhaaf de minste (van -45 naar -42). Bovendien is de score in Presikhaaf het laagst en met -42 ook lager dan het gemiddelde in de 40 aandachtswijken. In Het Arnhemse Broek scoort de woningvoorraad met -9 het meest positief van de vier aandachtswijken. Het Arnhemse Broek en Klarendal scoren ook beter dan Arnhem als geheel.

6.3.2 Leefbaarheid

In de aandachtswijken van Arnhem zien we positieve ontwikkeling op het gebied van de leefbaarheid. In deze paragraaf beschrijven we de Leefbaarheidsscore.

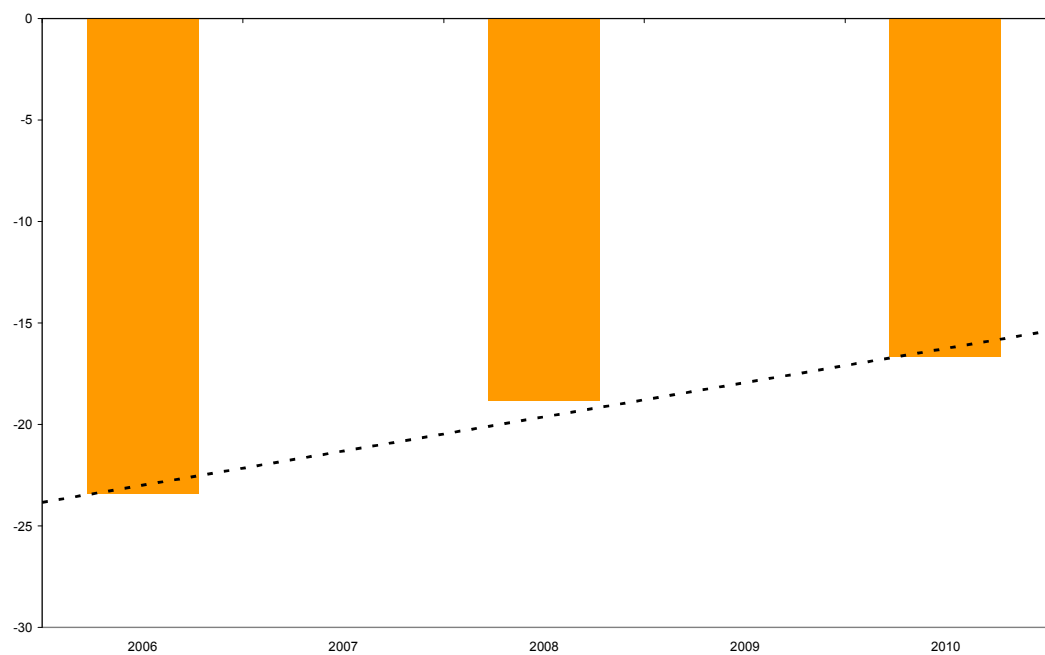
In de Leefbaarometer is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer ⁶.

Algemene leefbaarheid neemt toe

De algemene leefbaarheid wordt uitgedrukt in een indicator die de waarden 1 tot en met 7 kan aannemen. Hierbij staat 1 voor de leefbaarheid die wordt aangeduid als 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. In drie van vier aandachtswijken in Arnhem is de score op de Leefbaarheidsscore 'matig positief', alleen in Presikhaaf is de score 'matig'. In Arnhem als geheel is de score gelijk aan de score in Nederland, namelijk 'positief'. De aandachtswijken in Arnhem lopen hiermee achter op het stedelijk gemiddelde maar sinds de start van de wijkenaanpak is deze achterstand wel met 29 procent afgenomen.

⁶ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

6.6 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

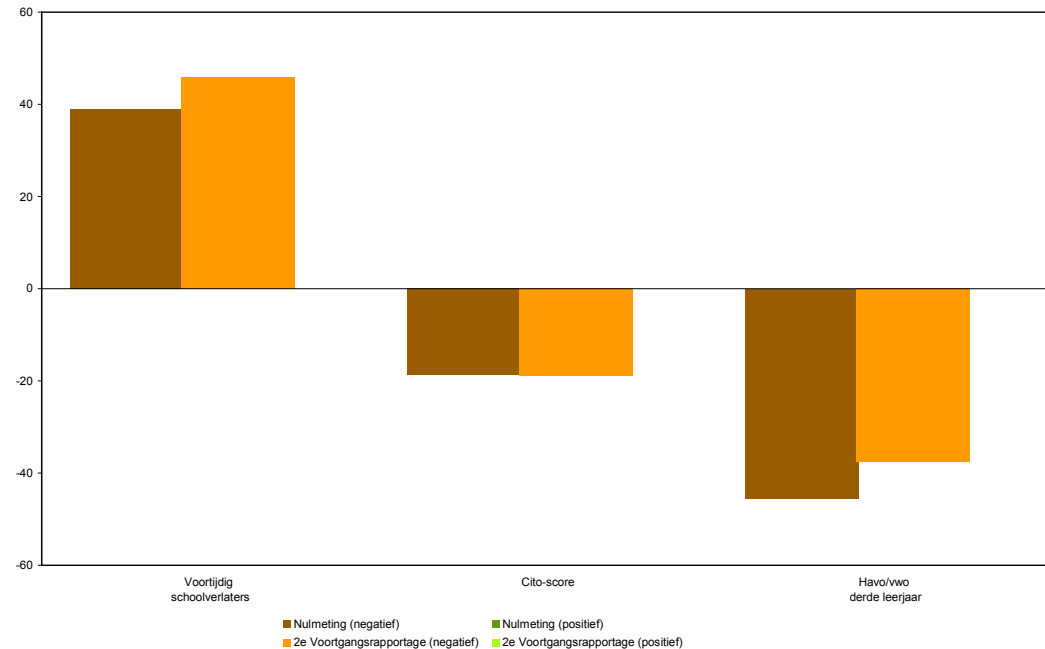

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	-23,4	.	-18,8	.	-16,7
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Arnhem	4	.	5	.	5
Totaal aandachtswijken	3	.	4	.	4
w.o.					
Het Arnhemse Broek	4	.	4	.	4
Klarendal	3	.	4	.	5
Malburgen/Immerloo	3	.	3	.	4
Presikhaaf	3	.	3	.	3

Bron: CBS, Leefbaarometer.

6.4 Leren

6.7 Thema Leren: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	39	46
Cito-score	-19	-19
Havo/vwo derde leerjaar	-46	-38

Bron: CBS, Cito, DUO.

Ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staan de Arnhemse aandachtswijken op een achterstand bij het thema Leren. Alleen de deelname van leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo laat een positieve ontwikkeling zien. Dit betekent dat er meer leerlingen deelnemen aan de derde klas van het havo of vwo dan vijf jaar geleden. De achterstand bij de Cito-toets is gelijk gebleven sinds de start van wijkenaanpak. De achterstand bij de voortijdig schoolverlaters is zelfs toegenomen.

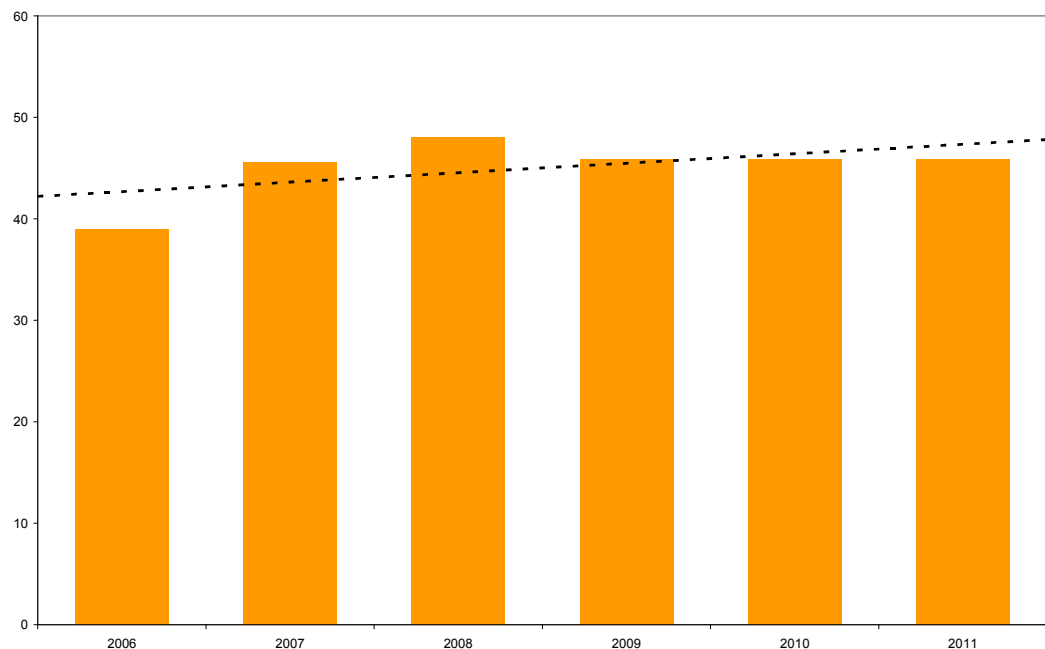
Stijging achterstand voortijdig schoolverlaters

Het behalen van een startkwalificatie verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt. Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten is dan ook belangrijk. In de Arnhemse aandachtswijken verlaat nog 7 procent van de scholieren voortijdig het onderwijs. In Arnhem als geheel ligt dit aandeel net onder de 5 procent. De achterstand van de aandachtswijken op geheel Arnhem is daarmee bijna 46 procent. Bij de start van wijkenaanpak was deze achterstand iets minder (39 procent). Onderstaande figuur laat zien dat de achterstand in 2007 en 2008 toenam, sinds 2009 is het beeld stabiel. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is met ruim 17 procent toegenomen.

In de afzonderlijke aandachtswijken zien we dat de cijfers nogal fluctueren. In Klarendal neemt het aandeel voortijdig schoolverlaters toe (van 7 naar 9 procent), in de overige drie

aandachtswijken daalt het aandeel licht. In Presikhaaf en Malburgen/Immerloo is met 6 procent het aandeel voortijdig schoolverlaters het laagst, terwijl beide aandachtswijken tijdens de start van de wijkenaanpak vrij hoog zaten met ruim 8 en bijna 9 procent.

6.8 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

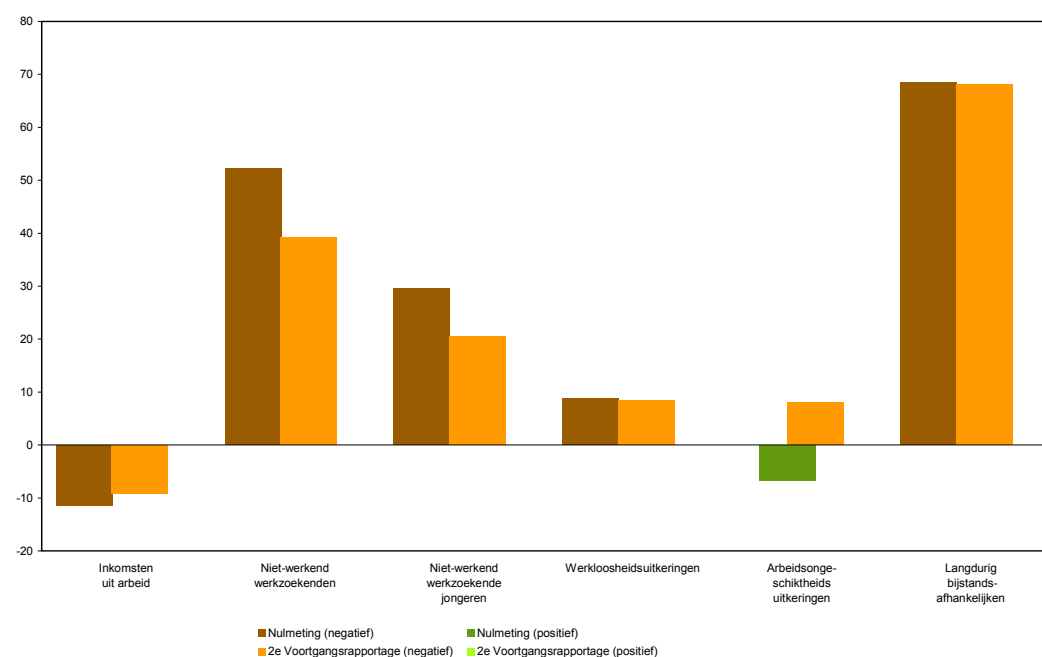

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	39,0	45,6	48,0	45,8	45,8	45,8
Totaal Arnhem	5,9	5,7	5,0	4,8	4,8	4,8
Totaal aandachtswijken	8,2	8,3	7,4	7,0	7,0	7,0
w.o.						
Het Arnhemse Broek	7,7	7,6	6,9	6,8	8,1	7,6
Klarendal	7,1	8,7	7,3	8,8	7,7	9,1
Malburgen/Immerloo	8,9	7,6	7,9	7,3	6,1	6,3
Presikhaaf	8,2	9,6	7,1	5,4	6,8	6,2

Bron: CBS, DUO.

6.5 Werken

6.9 Thema Werken: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-11	-9
Niet-werkend werkzoekenden	52	39
Niet-werkend werkzoekende jongeren	30	21
Werkloosheidsuitkeringen	9	8
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	-7	8
Langdurig bijstandsafhankelijken	68	68

Bron: CBS.

Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zien we ook voor het thema Werken (zie bovenstaande figuur) dat het in de aandachtswijken in Arnhem slechter gaat dan in Arnhem als geheel. We zien echter wel voor drie indicatoren van het thema Werken een positieve ontwikkeling (inkomsten uit arbeid, de niet-werkend werkzoekenden en de niet-werkend werkzoekende jongeren). Het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering laat een hele kleine positieve verschuiving zien en het niveau van de langdurig bijstandsafhankelijken is sinds de start van de wijkenaanpak stabiel gebleven. Bij de start van de wijkenaanpak waren er minder mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in de aandachtswijken dan in heel Arnhem. In 2012 zien we deze voorsprong niet meer terug en ligt het niveau van de achterstand op geheel Arnhem even hoog als bij de werkloosheidsuitkeringen.

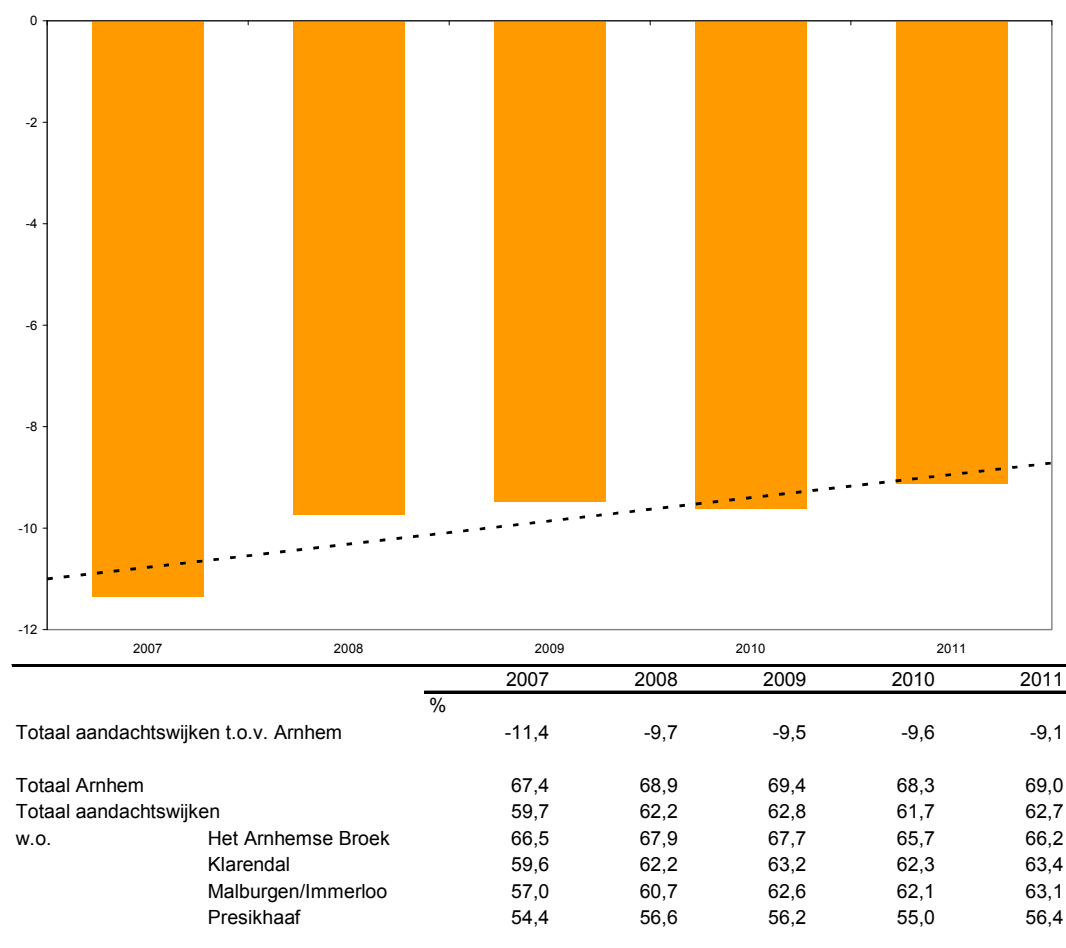
6.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Meer mensen hebben werk

In de inleiding (paragraaf 6.1) van dit hoofdstuk gaven we al aan dat het inkomen in de aandachtswijken in Arnhem laag is. Zien we aanwijzingen hiervoor bij de mensen die wel of niet werk hebben? In 2011 heeft 63 procent van Arnhemmers in een aandachtswijk

inkomsten uit arbeid. In geheel Arnhem heeft 69 procent van de mensen inkomsten uit werk. Hiermee staan de *aandachtswijken* nog op een achterstand van 9 procent op het stedelijk gemiddelde. Bij de start van de wijkenaanpak lagen deze aandelen zowel in Arnhem als geheel als in de aandachtswijken iets lager (67 en 60 procent). Ondanks dat de crisis zijn intrede heeft gedaan de afgelopen jaren is er toch een klein deel (20 procent) van de achterstand ingelopen (zie onderstaande figuur).

6.10 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

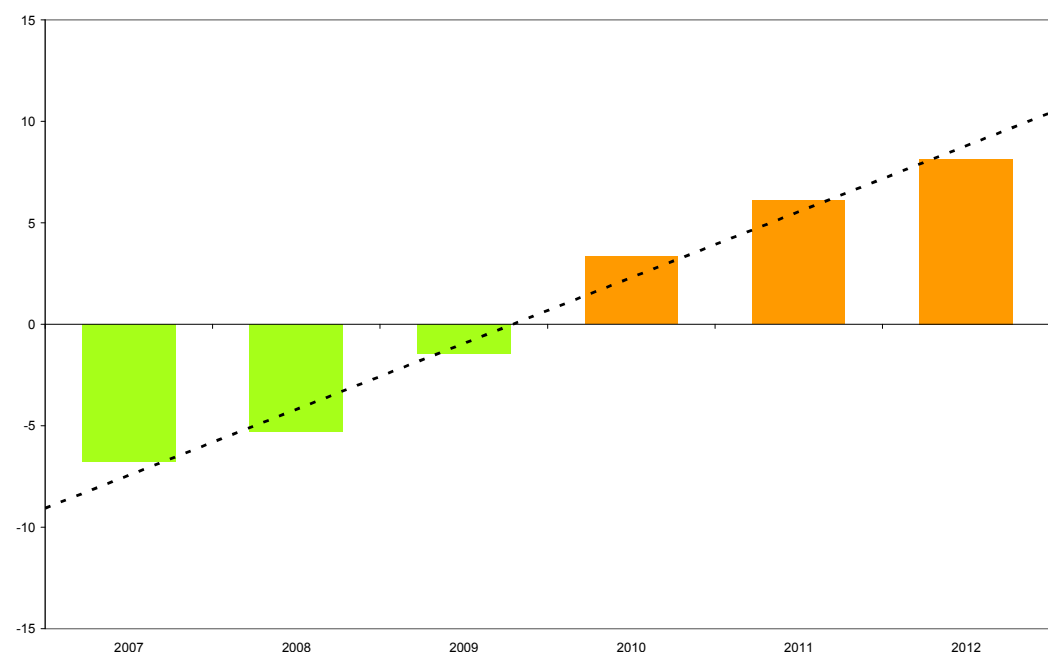
Bron: CBS.

Van de vier aandachtswijken hebben in Presikhaaf de minste mensen inkomsten uit werk (56 procent). In Het Arnhemse Broek ligt dit aandeel het hoogst (66 procent). Bij de start van de wijkenaanpak is dit beeld hetzelfde. Het Arnhemse Broek is de enige wijk waarbij dit aandeel heel licht is afgenomen. De overige drie aandachtswijken hebben zich verbeterd waarvan Malburgen/Immerloo het meest (met 6 procentpunten). Binnen de verschillende bevolkingsgroepen zien we in Malburgen/Immerloo en Presikhaaf dat slechts 39 procent van de eerste generatie Marokkanen inkomsten uit werk hebben. Onder tweede generatie Marokkanen zijn deze percentages gestegen naar respectievelijk 58 en 53 procent.

Stijging arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Bijna 9 procent van de bewoners van een aandachtswijk in Arnhem ontvangt een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In geheel Arnhem is dit percentage iets lager, 8 procent. Dit levert een achterstand op van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van 8 procent (zie onderstaande figuur). Tijdens de start van de wijkenaanpak zag dit beeld er positiever uit voor de aandachtswijken. In 2007 waren er in de aandachtswijken minder mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan in geheel Arnhem.

6.11 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	-6,8	-5,3	-1,5	3,3	6,1	8,2
Totaal Arnhem	7,5	7,5	7,5	7,8	7,9	8,0
Totaal aandachtswijken	7,0	7,1	7,4	8,0	8,4	8,6
w.o.						
Het Arnhemse Broek	6,0	6,2	6,5	7,1	7,4	7,8
Klarendal	8,4	8,7	9,3	9,8	10,1	10,1
Malburgen/Immerloo	7,9	7,8	8,0	8,7	8,9	9,3
Presikhaaf	6,1	6,3	6,6	7,1	7,6	7,9

Bron: CBS.

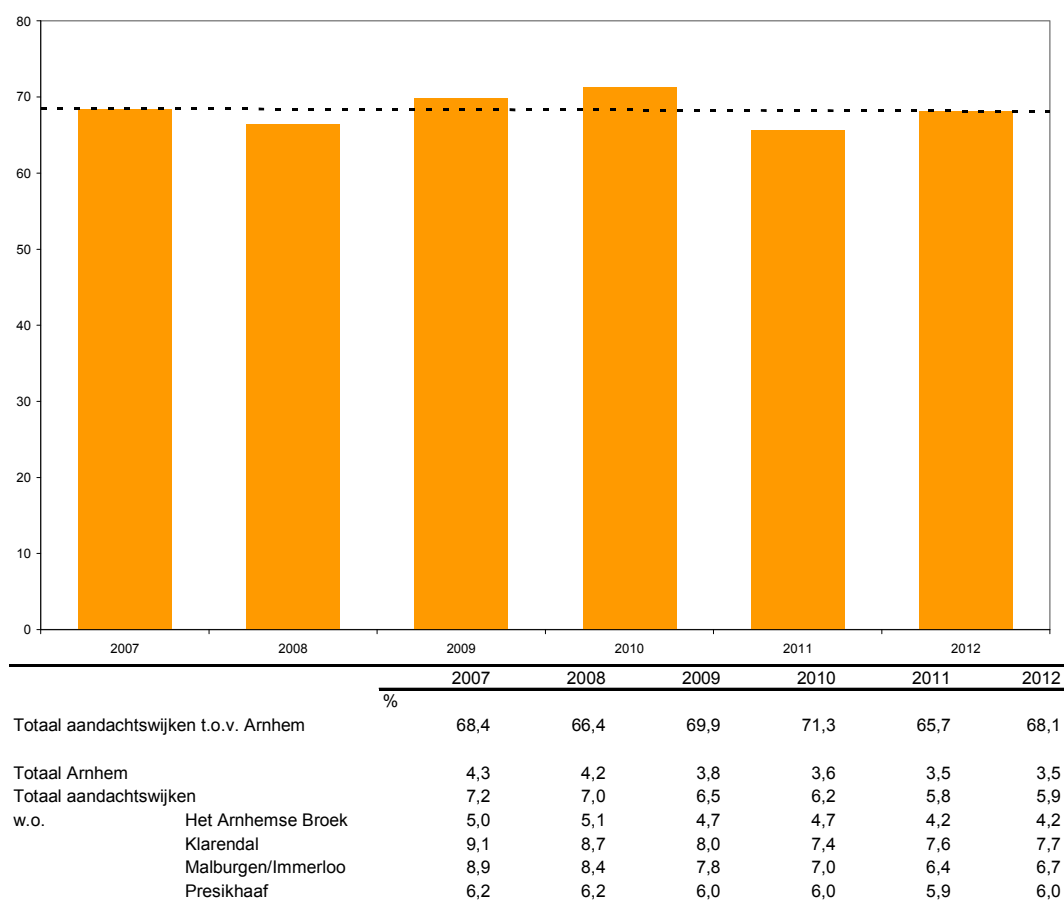
Twee aandachtswijken ontwikkelen zich dichter naar het stedelijk gemiddelde en twee vergroten hun afstand. In Klarendal heeft maar liefst 10 procent van de inwoners een arbeidsongeschiktheidsuitkering. De toename sinds 2007 is het grootst in Presikhaaf en in Het Arnhemse Broek (in beide wijken van 6 naar bijna 8 procent). Binnen de verschillende bevolkingsgroepen in de aandachtswijken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering vallen de eerste generatie allochtonen met een Turkse herkomst op in Klarendal, 18 procent van hen heeft een arbeidsongeschiktheidsuitkering.

6.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand langdurige bijstand blijft stabiel

In de aandachtswijken van Arnhem heeft bijna 6 procent langer dan 3 jaar een bijstandsuitkering. In geheel Arnhem ligt dit aandeel lager, hier is bijna 4 procent langdurig afhankelijk van de bijstand. De aandachtswijken hebben hierdoor een grote achterstand op het stedelijk gemiddelde: 68 procent. Bij de start van de wijkenaanpak lag deze achterstand ook op 68 procent.

6.12 Langdurige bijstandsafhankelijken: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

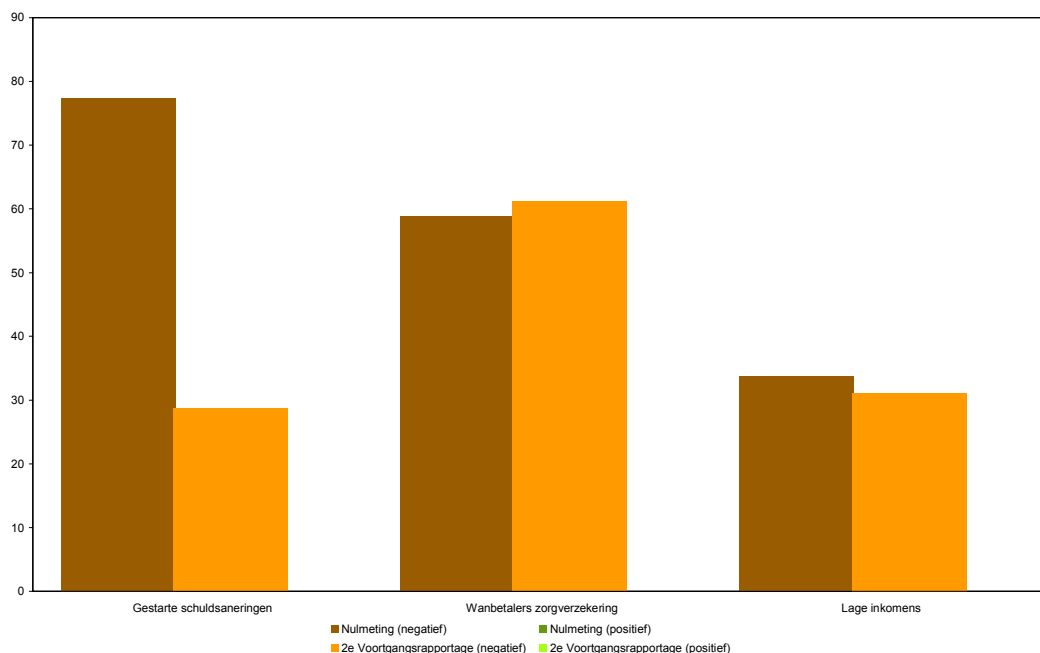

Bron: CBS.

Van de aandachtswijken afzonderlijk ontwikkelt zich één aandachtswijk dichter naar het stedelijk gemiddelde, twee wijken vergroten hun afstand, en één aandachtswijk laat geen echte ontwikkeling zien. In Klarendal is het aandeel mensen met een langdurige bijstandsuitkering het hoogst met bijna 8 procent. In Malburgen/Immerloo zien we een hoog aandeel inwoners (24 procent) van Marokkaanse afkomst (eerste generatie) die langdurig afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. In Klarendal is dit aandeel hoog onder eerste generatie Turken en in Presikhaaf onder eerste generatie Marokkanen (beide 19 procent).

6.6 Inkomen en schuldenproblematiek

6.13 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	77	29
Wanbetalers zorgverzekering	59	61
Lage inkomens	34	31

Bron: CBS.

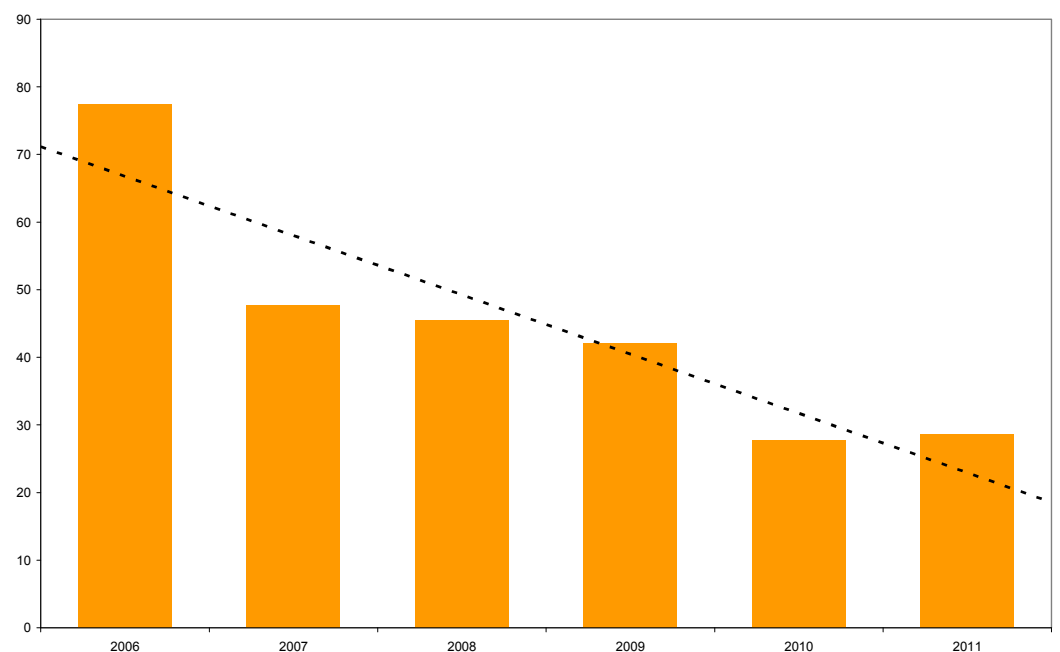
De financiële situatie van veel mensen is in de aandachtswijken minder gunstig dan buiten de aandachtswijken. In de aandachtswijken hebben 31 procent meer huishoudens een laag inkomen dan gemiddeld in de gemeente. Het aandeel personen dat een betalingsachterstand van 6 maanden of meer heeft op de zorgverzekeringspremie is er 61 procent hoger dan gemiddeld in Arnhem. Het aandeel gestarte schuldsaneringen is in de aandachtswijken bijna 29 procent hoger.

Het thema Inkomen en schuldenproblematiek laat een wisselend beeld zien. De achterstand bij het aantal gestarte schuldsaneringen neemt af sinds de wijkenaanpak is gestart. Een positieve ontwikkeling voor de wijken is dat er ten opzichte van het Arnhemse gemiddelde minder huishoudens zijn met een laag inkomen dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Het verschil daalde van 34 procent in 2007 naar 31 procent in 2010. Omdat in de stad als geheel het aandeel lage inkomens stabiel bleef, werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner. De achterstand bij de wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is toegenomen.

Minder schuldsaneringstrajecten

Op iedere 10 duizend inwoners starten er in de Arnhemse aandachtswijken in 2011 18 schuldsaneringstrajecten⁷, in geheel Arnhem ligt dit aantal lager, op 14 trajecten. De aandachtswijken hebben hiermee nog een achterstand van 29 procent op geheel Arnhem. Bij de start van de wijkenaanpak was deze achterstand echter veel groter en lag op ruim 77 procent. Een groot deel van de achterstand van de aandachtswijken is afgenomen (63 procent). Dit komt niet alleen doordat in de aandachtswijken minder schuldsaneringstrajecten zijn maar ook doordat in Arnhem als geheel het aandeel schuldsaneringstrajecten is toegenomen, van 11 naar 14 trajecten per 10 duizend inwoners. Het starten van een schuldsaneringstraject hoeft niet negatief te zijn. Integendeel, het kan mensen juist helpen er financieel weer bovenop te komen.

6.14 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	77,4	47,6	45,5	42,1	27,7	28,7
<i>Aantal per 10 000 personen >= 18 jaar</i>						
Totaal Arnhem	11	11	4	5	8	14
Totaal aandachtswijken	19	17	6	7	11	18
w.o.						
Het Arnhemse Broek	14	11	6	7	7	19
Klarendal	19	21	6	4	10	19
Malburgen/Immerloo	28	15	8	9	14	17
Presikhaaf	14	24	5	5	11	16

Bron: CBS.

⁷ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

Meer hoge inkomens in de aandachtswijken

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de mensen in de aandachtswijken in Arnhem. Van de huishoudens in de Arnhemse aandachtswijken heeft in 2010 63 procent een laag inkomen, 30 procent een middeninkomen en 7 procent een hoog inkomen (zie onderstaande figuur). Ten opzichte van de situatie in 2006 zijn er kleine veranderingen. De huishoudens met een laag inkomen zijn afgenomen met 2 procentpunten naar 63 procent. De huishoudens met een hoog inkomen nemen toe van 5 naar 7 procent. Voor Arnhem als geheel blijft de inkomensverdeling bijna ongewijzigd ten opzichte van 2006: Bijna de helft van de huishoudens heeft een laag inkomen (48 procent), 37 procent een midden- en 15 procent een hoog inkomen.

6.15 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Arnhem

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Arnhem	49	37	15	48	37	15
Totaal aandachtswijken	65	30	5	63	30	7
w.o.						
Het Arnhemse Broek	62	30	8	63	30	7
Klarendal	66	29	4	64	30	6
Malburgen/Immerloo	67	29	4	60	33	7
Presikhaaf	66	30	4	67	28	5

Bron: CBS.

Is het inkomen van de inwoners van de aandachtswijken in Arnhem veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? Welke inkomensgroepen verhuizen de wijken in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijken sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven⁸.

Voor de afzonderlijke aandachtswijken zien we in Malburgen/Immerloo de meeste ontwikkeling. Het aandeel huishoudens met een hoog inkomen nam toe van 4 naar 7 procent. Het percentage middeninkomens steeg van 29 naar 33 procent en het aandeel lage inkomens daalde van 67 naar 60 procent. Als we kijken naar het aantal mensen dat in de periode 2006-2009 is verhuisd, dan zien we dat er meer mensen met een hoog en middeninkomen in Malburgen/Immerloo zijn komen wonen dan dat er vertrokken zijn. De instroom is echter te klein om de totale stijging van de huishoudens met een hoog inkomen te verklaren. Voor de inkomensontwikkeling in deze wijk lijkt het erop dat het aandeel hoge inkomens niet alleen is gestegen doordat nieuwe inwoners een hoog inkomen hebben, maar ook doordat de mensen die al in de wijk wonen een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

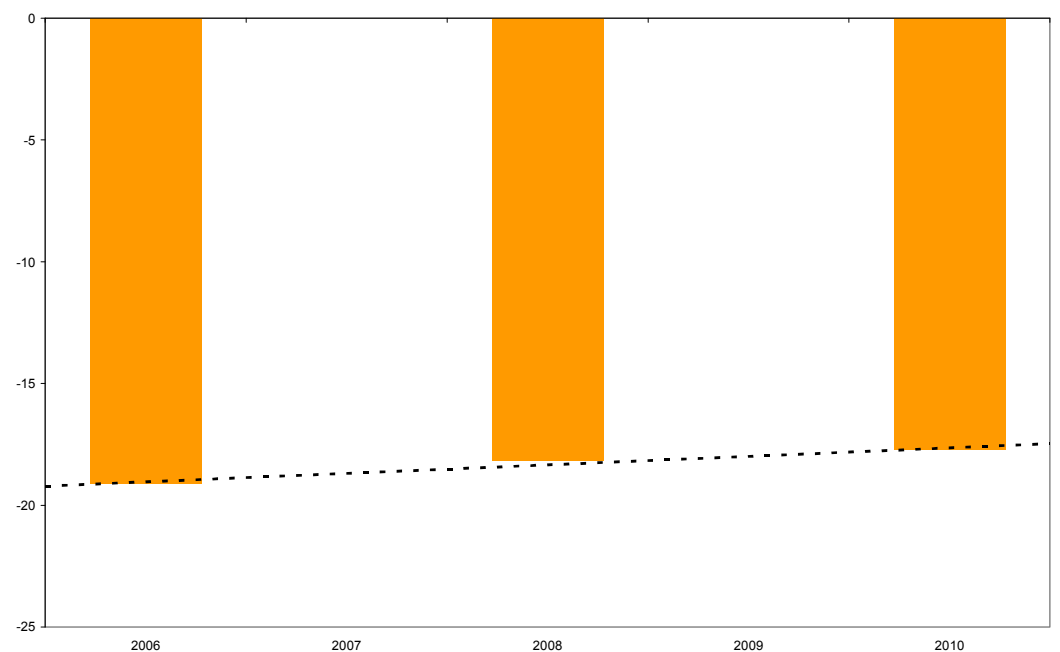
Met uitzondering van Malburgen/Immerloo waren het in de Arnhemse aandachtswijken in de periode 2006-2009 vooral de mensen met midden- en hoge inkomens die wegtrrokken uit de wijk, terwijl mensen met een laag inkomen zich vestigden. In alle aandachtswijken is het aandeel hoge inkomens toegenomen (of gelijk gebleven). Dit duidt erop dat een deel van de bewoners er in inkomen op vooruit is gegaan.

⁸ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

6.7 Veiligheid

Score voor overlast en veiligheid laat een verbetering zien

6.16 Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

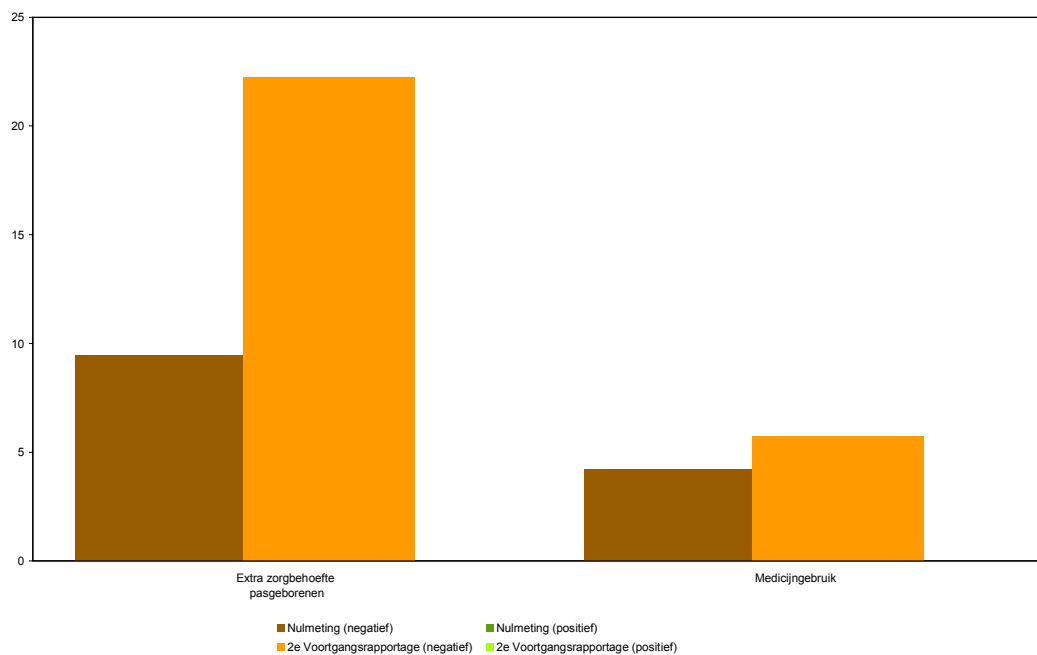
	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	% -19,1	.	-18,2	.	-17,7
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Arnhem	-32	.	-23	.	-21
Totaal aandachtswijken	-45	.	-37	.	-35
w.o.					
Het Arnhemse Broek	-46	.	-39	.	-39
Klarendal	-45	.	-39	.	-39
Malburgen/Immerloo	-46	.	-37	.	-30
Presikhaaf	-39	.	-33	.	-35

Bron: CBS, Leefbaarometer.

In 2010 scoren de aandachtswijken in Arnhem -35 op een schaal van -50 tot 50 op de Leefbaarometer voor overlast en veiligheid. In geheel Arnhem is deze score -21. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee 18 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak scoorden zowel de aandachtswijken (-45) als de stad als geheel (-32) slechter. Sinds de start van de wijkenaanpak is de verbetering van de score in de aandachtswijken groter dan in geheel Arnhem. Hierdoor is de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde enigszins verbeterd. De achterstand die de aandachtswijken hadden, is met 7 procent afgenomen. Deze afname zien we echter alleen in Malburgen/Immerloo terug, in de overige drie aandachtswijken neemt de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist toe.

6.8 Gezondheid

6.17 Thema Gezondheid: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	9	22
Medicijngebruik	4	6

Bron: CBS, PRN.

Het thema Gezondheid gaat over twee onderdelen, namelijk pasgeborenen met een extra zorgbehoefte en medicijngebruik. In de Arnhemse aandachtswijken wordt nagegaan of pasgeborenen in de aandachtswijken meer zorgbehoefte hebben dan in Arnhem als geheel en of er meer medicijngebruik in de aandachtswijken is dan gemiddeld in Arnhem. Bovenstaand diagram laat zien dat dit zo is. Ook zien we dat sinds de wijkenaanpak is gestart, de zorgbehoefte van pasgeborenen en het medicijngebruik in de aandachtswijken is toegenomen ten opzichte van het gemiddelde van Arnhem.

Medicijngebruik neemt toe

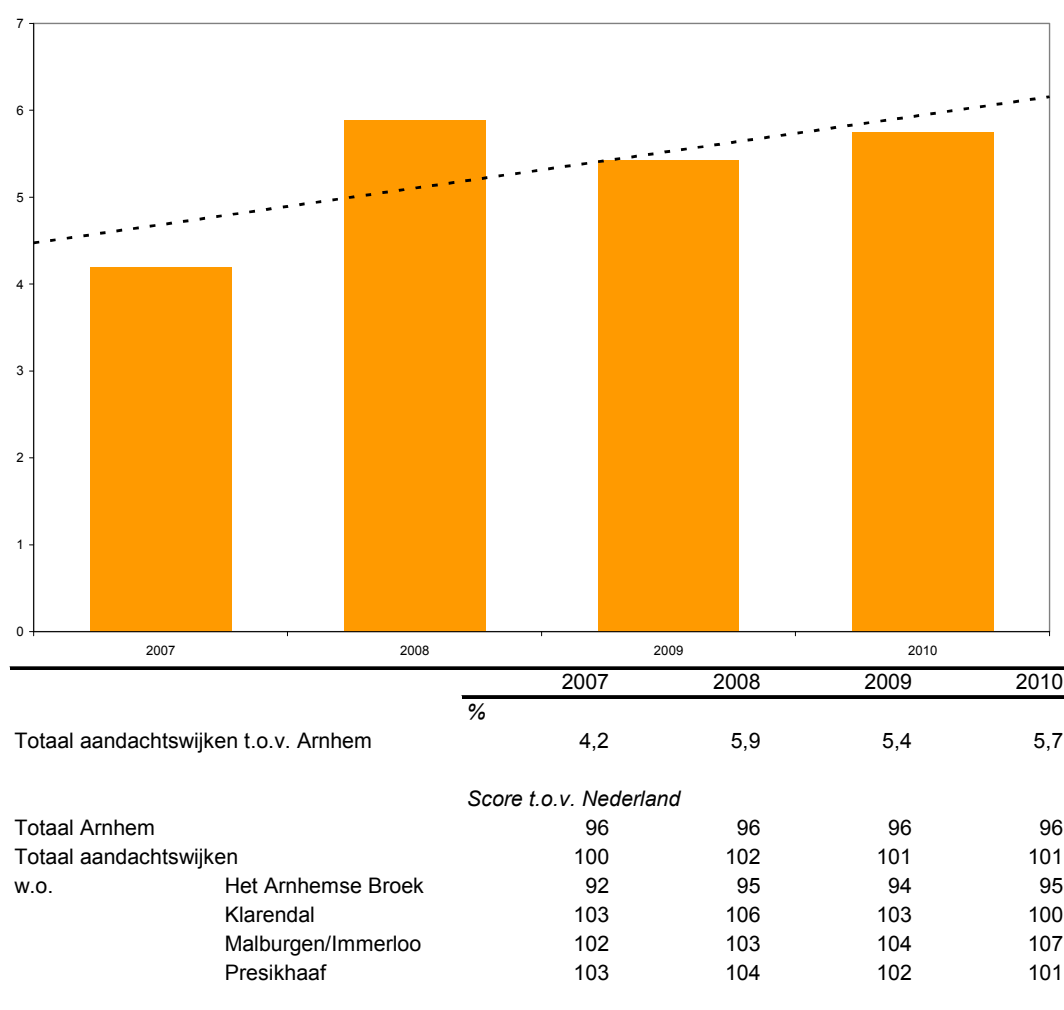
Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van de aandachtswijken in Arnhem iets ongezonder is dan die van de stad als geheel blijkt uit de score van 101. In Arnhem als geheel worden minder medicijnen genomen dan in Nederland, de stad scoort 96. De Arnhemse aandachtswijken hebben daarmee een achterstand van bijna 6 procent op de gemeente als geheel.

Sinds de start van de wijkenaanpak is er een kleine achteruitgang zichtbaar. Het medicijngebruik is in de aandachtswijken iets toegenomen, terwijl het in de stad als geheel stabiel is gebleven. Dit heeft ertoe geleid dat de achterstand van de

aandachtswijken van Arnhem gestegen is van 4 procent bij de start van de wijkenaanpak naar bijna 6 procent. De Arnhemse aandachtswijken hebben daarmee hun achterstand met 37 procent op het stedelijk gemiddelde vergroot.

Twee van de vier aandachtswijken verkleinen hun achterstand op het stedelijk gemiddelde. De wijk Het Arnhemse Broek is van de Arnhemse aandachtswijken het gezondst. Het medicijngebruik ligt hier zelfs iets lager dan in Arnhem als geheel. Bij de start van de wijkenaanpak was de score in Het Arnhemse Broek nog lager, op 92. Met 107 heeft Malburgen/Immerloo het hoogste medicijngebruik van de vier aandachtswijken. Vijf jaar geleden was het medicijngebruik lager, namelijk 102. In beide aandachtswijken is het medicijngebruik toegenomen.

6.18 Medicijngebruik: aandachtswijken van Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

6.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen meer lijkt op

die van autochtonen. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten⁹.

In de aandachtswijken in Arnhem heeft 31 procent van de bewoners een niet-westerse afkomst. Dit aandeel ligt een stuk hoger dan in Arnhem als geheel, waar het 18 procent is. Bij 7 procent van de paren in de aandachtswijken is één van de partners niet-westers allochtoon; in de stad geldt dit voor 6 procent van de paren.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie zien we dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. We kunnen concluderen dat de aandachtswijken in Arnhem haar voorsprong op het gebied van integratie heeft weten vast te houden. We bekijken in deze paragraaf de integratie op het gebied van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en van de niet-werkend werkzoekenden.

Verschillen nemen toe bij arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

In 2012 ontvangen in de Arnhemse aandachtswijken meer autochtonen (10 procent) dan niet-westerse allochtonen (7 procent) een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen onder niet-westerse allochtonen is daarmee kleiner (0,7) dan onder autochtonen. In Arnhem als geheel zien we een zelfde soort beeld: 6 procent van de niet-westerse allochtonen en 9 procent van de autochtonen is daar arbeidsongeschikt. Het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen onder allochtonen is hier dus 0,7 keer zo klein als onder autochtonen. Het verschil tussen het aandeel autochtonen en niet-westerse allochtonen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, is minder groot in Arnhem als geheel dan in de aandachtswijken. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de niet-westerse allochtonen in de stad meer gaan lijken op de autochtonen. In de aandachtswijken in Arnhem is de voorsprong van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen juist toegenomen. De achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen bij de start van de wijkenaanpak is omgezet naar een voorsprong in 2012.

6.19 Integratie, arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Arnhem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	7,6	4,4	3,8	-3,5	-6,6	-10,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Arnhem	0,64	0,65	0,67	0,69	0,70	0,73
Totaal aandachtswijken	0,69	0,68	0,69	0,66	0,66	0,65
w.o.						
Het Arnhemse Broek	1,01	0,86	0,87	0,85	0,87	0,90
Klarendal	0,98	0,91	0,93	0,95	0,95	0,93
Malburgen/Immerloo	0,46	0,50	0,57	0,53	0,52	0,51
Presikhaaf	0,63	0,65	0,57	0,52	0,51	0,49

Bron: CBS.

⁹ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Positief beeld voor de integratie van de niet-werkend werkzoekenden neemt iets af

In 2012 zijn in de Arnhemse aandachtswijken niet-westers allochtonen minder vaak niet-werkend werkzoekend dan autochtonen (2 keer ten opzichten van 2,5 keer zo vaak). Bij de start van de wijkenaanpak waren niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken nog 2,2 keer zo vaak niet-werkend werkzoekend. In Arnhem als geheel waren niet-westerse allochtonen bijna 3 keer zo vaak niet-werkend werkzoekend. In Arnhem als geheel is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen iets sneller minder geworden dan in de aandachtswijken. Hierdoor zeggen we dat de voorsprong van de aandachtswijken op het gebied van integratie iets minder is geworden.

6.20 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Arnhem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal aandachtswijken t.o.v. Arnhem	-24,9	-26,4	-25,6	-24,0	-22,9	-21,2
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal Arnhem	2,91	3,02	3,03	2,67	2,59	2,51
Totaal aandachtswijken	2,18	2,22	2,26	2,03	2,00	1,98
w.o.						
Het Arnhemse Broek	2,30	2,54	2,58	2,44	2,03	1,96
Klarendal	2,17	1,98	2,09	1,78	2,00	1,87
Malburgen/Immerloo	2,19	2,31	2,27	2,07	2,01	2,17
Presikhaaf	2,09	2,05	2,03	1,79	1,94	1,75

Bron: CBS.

6.10 Conclusie

Arnhem telt ruim 149 duizend inwoners. De stad heeft vier aandachtswijken Klarendal, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen/Immerloo, samen wonen hier bijna 42 duizend inwoners.

Kunnen we, nu we halverwege de wijkenaanpak zijn, concluderen dat de aandachtswijken Klarendal, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen/Immerloo meer zijn gaan lijken op de andere wijken in Arnhem?

In vergelijking met de start van de wijkenaanpak zien we in de Arnhemse aandachtswijken nog veel achterstanden ten opzichte van Arnhem als geheel. Dit geldt voor vrijwel alle thema's met uitzondering van Integratie. Over het algemeen zijn de ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak wisselend. Er zijn wel verbeteringen te zien ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Per thema zullen we hieronder nagaan wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn

Het thema Wonen en leefbaarheid laat een positieve ontwikkeling zien op het gebied van sociale huurwoningen. Echter de woningvoorraad laat nog steeds het beeld zien van kleine huizen, meer appartementen en lagere verkoopprijzen dan in geheel Arnhem. Positief is de ontwikkeling op het thema leefbaarheid.

Het thema Leren kampt ook met een wisselend beeld. We zien een hogere deelname van leerlingen in het derde leerjaar havo en vwo, echter de achterstand bij de Cito-toets is gelijk gebleven sinds de start van wijkenaanpak en de achterstand bij de voortijdig schoolverlaters is toegenomen.

Het thema Werken ontwikkelt zich positief op vier indicatoren (inkomsten uit arbeid en de niet-werkend werkzoekenden en de niet-werkend werkzoekende jongeren), de

werkloosheidsuitkeringen laten een hele kleine positieve verschuiving zien en het niveau van de langdurig bijstandsafhankelijken is sinds de start van de wijkenaanpak stabiel gebleven. De voorsprong van de aandachtswijken op de stad als geheel voor mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering heeft zich negatief ontwikkeld.

Het thema Inkomen en schuldenproblematiek laat een wisselend beeld zien. De gestarte schuldsaneringen ontwikkelen zich de goede richting op. Ook zien we in de aandachtswijken minder huishoudens met een laag inkomen dan bij aanvang van de wijkenaanpak. De achterstand bij de wanbetalers van de zorgverzekeringspremie heeft zich echter negatief ontwikkeld.

De achterstand van de aandachtswijken op de stad als geheel is op het vlak van Veiligheid sinds de wijkenaanpak afgenomen.

Met het thema Gezondheid gaat het in de Arnhemse aandachtswijken minder positief. Sinds de start van de wijkenaanpak is er geen verbetering zichtbaar voor het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte. Ook voor het medicijngebruik in de wijken, wordt het verschil ten opzichte van het stedelijk gemiddelde groter.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie (het thema Integratie) zien we dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is in de Arnhemse aandachtswijken dan in de stad. Ook hebben de aandachtswijken in Arnhem hun voorsprong weten vast te houden.

In de inleiding hebben we benoemd specifiek aandacht te besteden aan een aantal onderdelen. De Leefbaarometerscore sociale samenhang is nog niet verbeterd, de algemene Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometerscore woningvoorraad daarentegen wel. Voor langdurig bijstandsafhankelijken is er geen verandering opgetreden. Voor het aandeel mensen met inkomsten uit werk zijn de aandachtswijken meer gaan lijken op de gehele stad. Zoals gezegd is ook de score voor overlast en veiligheid verbeterd.

7. Den Haag

7.1 Inleiding

Den Haag heeft ruim 500 duizend inwoners en is daarmee een van de grootste steden van Nederland. De stad kent vier aandachtswijken die nogal van aard en omvang verschillen: Den Haag Zuidwest, de Schilderswijk, de Stationsbuurt en Transvaal. Twintig procent van de Haagse bevolking woont in een van deze aandachtswijken. De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Den Haag Zuidwest is een naoorlogse stadsuitbreiding met een kleine 51 duizend inwoners. Bij aanvang van de wijkenaanpak kampt de wijk met een negatief imago. Er is sprake van instroom van kansarme en uitstroom van kansrijke groepen. Het woningaanbod is er eenzijdig en de lokale economie verschaalt. Bewoners van de wijk voelen zich veelal niet verbonden met elkaar. De sociaal-maatschappelijke participatie is laag².

De Schilderswijk (bijna 30 duizend inwoners) is een oude volksbuurt, die tegenwoordig ook een eerste vestigingsplek vormt voor nieuwkomers in Nederland. De stadsvernieuwing van de jaren zeventig en tachtig is bepalend voor het beeld van de wijk, hoewel er ook nog enkele plekken met historische arbeidswoningen en hofjes te vinden zijn. Deze zijn ook belangrijk voor de identiteit van de wijk³. Bij aanvang van de wijkenaanpak leven veel mensen er onder de armoedegrens. De leefbaarheid staat onder druk door overlast van jongeren en vervuiling in de wijk⁴. Het woningaanbod in de wijk is eenzijdig en bestaat voor bijna tweederde uit goedkope sociale huurwoningen.

Een derde aandachtswijk van Den Haag is de Stationsbuurt. Deze wijk met ruim 11,5 duizend inwoners is rond 1850 gebouwd na de aanleg van het spoor tussen Den Haag en Amsterdam. De wijk vormt een verbinding tussen het station Hollands Spoor en het centrum van Den Haag. De gunstige ligging biedt de wijk veel potentie³. Bij aanvang van de wijkenaanpak is de werkloosheid in de wijk echter hoog. Veel mensen (waaronder ouderen) hebben een laag inkomen. Ook het schoolverzuim van jongeren is hoog. De leefbaarheid van de wijk staat onder druk door drugsoverlast en vuil op straat⁵.

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Den Haag Zuidwest: 2532, 2533, 2541, 2542, 2544, 2545; Schilderswijk: 2525 2526; Stationsbuurt: 2515; Transvaal: 2572.

² http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Den_Haag_Zuidwest.

³ <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Krachtwijken-met-karakter>.

⁴ http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Den_Haag_-_Schilderswijk.

⁵ http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Den_Haag_%C2%A0Stationsbuurt.

Transvaal ten slotte, is een wijk met 9 duizend inwoners. Deze wijk kent een hoge dichtheid van bebouwing en er is weinig groen³. In het kader van de wijkenaanpak zal het woningaanbod in deze wijk grondig worden herzien⁶. Bewoners hebben veel last van vervuiling en ze voelen zich minder veilig dan gemiddeld in Den Haag. Toch wonen er veel kinderen en jongeren. Relatief veel van hen zijn achterstandsleerlingen en de schooluitval is er hoog⁶.

Voor elk van deze wijken heeft de gemeente Den Haag een aanpak op maat ontwikkeld. Niettemin is er een gemene deler te vinden in de wijkenaanpak. Deze wordt gevormd door vijf breed geformuleerde pijlers: 1. Schoon, heel en veilig; 2. Jongeren en gezondheid; 3. Multiprobleemgezinnen; 4. Werk, inburgering en wijkeconomie; 5. Leefbaar wonen. Meer concreet betekent dit onder andere dat vervuiling van de wijken nu beter wordt bestreden. Op basisscholen zijn er campagnes gestart die een gezonde leefstijl stimuleren. Ook zijn de programma's voor brede buurtscholen van start gegaan, met onder andere de Zaterdagsschool en Zomerschool. In het kader van het experiment 'Achter de voordeur' is de hulpverlening aan multiprobleemgezinnen beter gecoördineerd door sociale casemanagers. Op het gebied van werk en wijkeconomie zijn er vele re-integratietrajecten en leerwerkplekken gestart voor werklozen, is het winkelstraatmanagement verstevigd en zijn ondernemersverenigingen gestimuleerd. Er lopen verschillende projecten die de veiligheid op straat moeten verbeteren en ook bijstands- en woonfraude worden aangepakt⁷.

In de Outcomemonitor zien we de vijf pijlers van de wijkenaanpak van Den Haag terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel kleine woningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel meergezinswoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau (thema Wonen en leefbaarheid)
- Cito-scores (totaal, rekenen en wiskunde, taal) (thema Leren)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- verhuizingen naar besteedbaar inkomen (thema Inkomen en schuldenproblematiek)

⁶ http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter%C2%A0Den_Haag_%E2%80%93_Transvaal.

⁷ <http://www.denhaagwijkaanpak.nl/nl/voortgang/voortgangsrapportages>.

- de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn Den Haag Zuidwest, de Schilderswijk, de Stationsbuurt en Transvaal op deze punten toegegroeid naar het Haagse gemiddelde?

In dit hoofdstuk wordt (net als in de andere gemeentehoofdstukken) per thema telkens eerst beschreven hoe de aandachtswijken van de gemeente er samen voor staan. Daarna pikken we opvallende zaken bij de afzonderlijke wijken eruit. Daarbij moeten we er rekening mee houden dat één van de vier wijken, Den Haag Zuidwest, even groot is als de drie andere aandachtswijken bij elkaar. De situatie van deze wijk zal daarom een relatief zware stempel drukken op de situatie en ontwikkelingen in de aandachtswijken samen.

7.2 Bevolking

In de vier aandachtswijken van Den Haag bij elkaar opgeteld wonen op 1 januari 2012 ruim 100 duizend mensen. Net als in de gemeente Den Haag is het inwoneraantal sinds 2007 met ongeveer 6 procent toegenomen. Transvaal is met een toename van 14 procent het hardst gegroeid in de afgelopen periode; de Schilderswijk groeide nauwelijks (1%).

De bevolking van de Haagse aandachtswijken is wat jonger dan die van Den Haag als geheel. In de Schilderswijk, de Stationsbuurt en Transvaal wonen dan ook vooral veel kinderen (0-14 jaar) en jongvolwassenen (18-26 jaar), en weinig mensen van 45 jaar en ouder. In Den Haag Zuidwest wonen juist relatief veel 65 plussers. Verder is Den Haag Zuidwest een vrij gemiddelde wijk. Hier en daar zijn wel wat verschuivingen maar in het algemeen is de leeftijdsopbouw in alle vier de wijken vergelijkbaar met vijf jaar geleden.

In de aandachtswijken wonen relatief veel alleenstaanden en eenoudergezinnen (50 en 12 procent tegen 48 en 9 procent in Den Haag) en wat minder paren met of zonder kinderen (37 procent in de wijken versus 42 procent in Den Haag). De samenstelling verschilt nogal per wijk. In Den Haag Zuidwest en de Stationsbuurt is het zojuist geschetste beeld nog wat sterker; vooral in de Stationsbuurt wonen erg veel alleenstaanden: 57 procent van de huishoudens bestaat uit één persoon. In de Schilderswijk en Transvaal wonen juist relatief weinig alleenstaanden (43 respectievelijk 44 procent). Eigenlijk is de samenstelling van de wijk alleen in Transvaal noemenswaardig gewijzigd sinds 2007: het aandeel paren is daar toegenomen van 38 naar 43 procent en het aandeel alleenstaanden afgenomen van 47 naar 44 procent.

De helft van de inwoners van de gemeente Den Haag is allochtoon; in de aandachtswijken is dit driekwart. Dit zijn voornamelijk niet-westerse allochtonen: 65 procent van de bevolking in de aandachtswijken heeft een niet-westerse afkomst. De helft van hen is van Turkse of Marokkaanse afkomst, waarbij de Turken de grootste groep vormen (19 procent van de bevolking, naast 14 procent Marokkanen). Er wonen relatief weinig westerse allochtonen (10 procent in de aandachtswijken versus 15 procent in de stad). Ook wat betreft de etniciteit van de bewoners verschillen de vier wijken onderling sterk. Zo zijn in de Schilderswijk en Transvaal bijna alle inwoners van niet-Nederlandse afkomst (92 en 93 procent), maar voor Den Haag Zuidwest en de Stationsbuurt geldt dit niet (respectievelijk 62 en 72 procent allochtonen). In Transvaal

valt op dat, naast de Turkse, de Surinaamse gemeenschap vrij groot is: 31 en 24 procent van de inwoners. Net als in Den Haag als geheel groeit de allochtone bevolking in de Haagse aandachtwijken: het aandeel allochtonen is nu 5 procentpunten groter dan in 2007. Kijken we naar de afzonderlijke wijken dan valt ook hier Transvaal weer op: door een grote toestroom van MOE-landers nam het aandeel westerse allochtonen daar met 9 procentpunten toe van 5 naar 14 procent. Het aandeel niet-westerse allochtonen nam met 5 procentpunten af van 84 naar 79 procent.

7.1 Bevolking naar leeftijdsklasse: aandachtwijken en het stedelijk gemiddelde van Den Haag

			0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
		%						
Totaal 's-Gravenhage		2007	18	3	12	30	24	13
		2012	18	3	12	29	25	13
Totaal aandachtwijken		2007	20	4	15	27	21	13
		2012	20	4	14	28	22	12
w.o.	Den Haag Zuidwest	2007	16	3	13	26	22	19
		2012	18	3	13	28	22	16
	Schilderswijk	2007	26	6	15	27	20	6
		2012	23	5	15	26	23	7
	Stationsbuurt	2007	19	4	16	30	22	9
		2012	17	3	18	30	23	9
	Transvaal	2007	23	5	18	28	18	8
		2012	23	4	15	29	20	8

Bron: CBS.

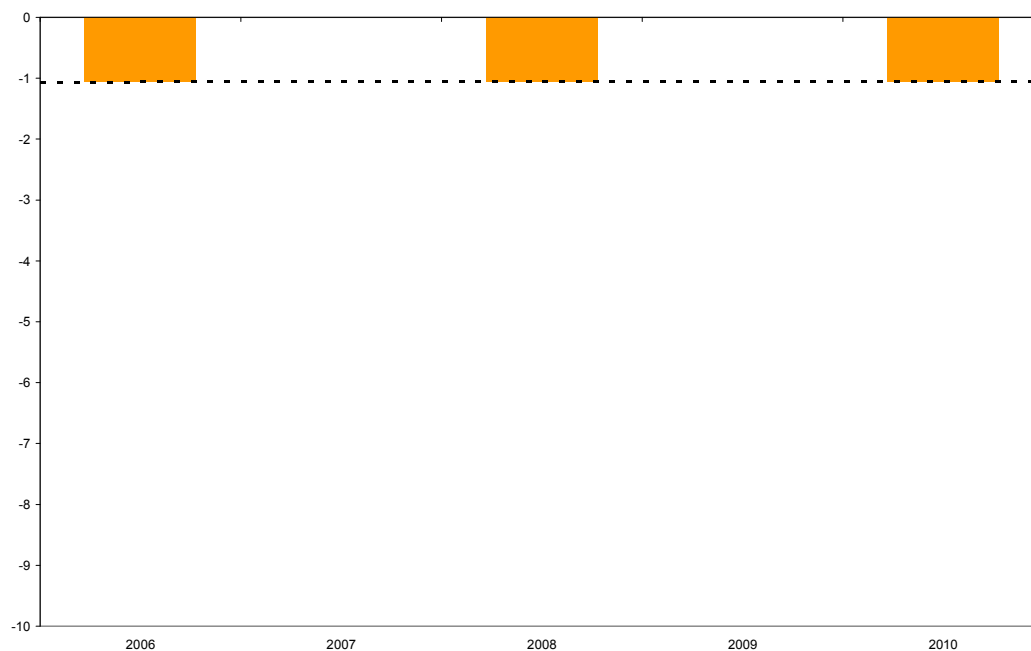
De Haag Zuidwest opvallend hoge score op sociale samenhang

De sociale samenhang zoals gemeten met de Leefbaarometer⁸ is in de Haagse aandachtwijken wat lager dan het Nederlandse gemiddelde (score van -6), maar vergelijkbaar met het gemiddelde van Den Haag (score van -5, op een schaal van -50 tot +50). Dit is al zo sinds de start van de wijkenaanpak. Dit geldt niet voor alle vier de afzonderlijke aandachtwijken. Hoewel we in de inleiding aangaven dat de bewoners van Den Haag Zuidwest zich niet verbonden voelen met elkaar, scoort deze wijk als enige positief op dit onderdeel van de Leefbaarometer (score van 5). In de andere drie wijken is de gemeten sociale samenhang een stuk lager dan in Den Haag als geheel (score tussen -13 en -20). Vanwege de omvang van Den Haag Zuidwest komt de score van de aandachtwijken samen daar tussenin uit.

De voorsprong op de Leefbaarometerscore sociale samenhang van Den Haag Zuidwest is sinds de start van de wijkenaanpak nog iets toegenomen. Ook Transvaal laat een positieve ontwikkeling zien, al heeft deze wijk nog altijd een aanzienlijke achterstand op Den Haag als geheel. In de Schilderswijk en de Stationsbuurt is de trend juist negatief.

⁸ Zie paragraaf 7.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

7.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

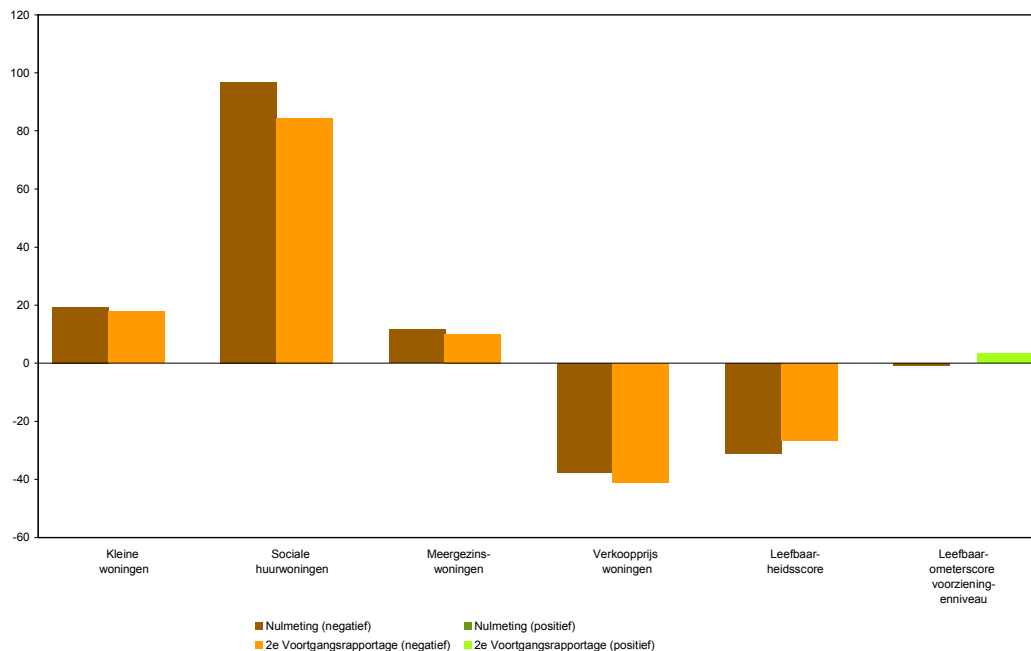

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	-1,1	.	-1,1	.	-1,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Den Haag	-6	.	-5	.	-5
Totaal aandachtswijken	-7	.	-6	.	-6
w.o. Den Haag Zuidwest	3	.	4	.	5
Schilderswijk	-15	.	-13	.	-15
Stationsbuurt	-18	.	-18	.	-20
Transvaal	-16	.	-15	.	-13

Bron: CBS, Leefbaarometer.

7.3 Wonen en leefbaarheid

7.3 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	19	18
Sociale huurwoningen	97	84
Meergezinswoningen	12	10
Verkoopprijs woningen	-38	-41
Leefbaarheidsscore	-31	-26
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-1	3

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Met uitzondering van de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau, hebben de Haagse aandachtswijken halverwege de periode voor de wijkenaanpak nog op alle aspecten van het thema Wonen en leefbaarheid een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Wel is er op vrijwel alle punten sprake van een positieve ontwikkeling. De achterstand van de wijken is daardoor nu een stukje kleiner dan bij de start van het wijkenbeleid.

7.3.1 Wonen

Het aandeel sociale huurwoningen is in de aandachtswijken van Den Haag bijna twee keer zo groot als in Den Haag als geheel. Ook zijn er meer kleine en meergezinswoningen. Het meest eenzijdig is de woningvoorraad in Den Haag Zuidwest; Transvaal ligt wat dit betreft nog het dichtst bij het algemene beeld van Den Haag.

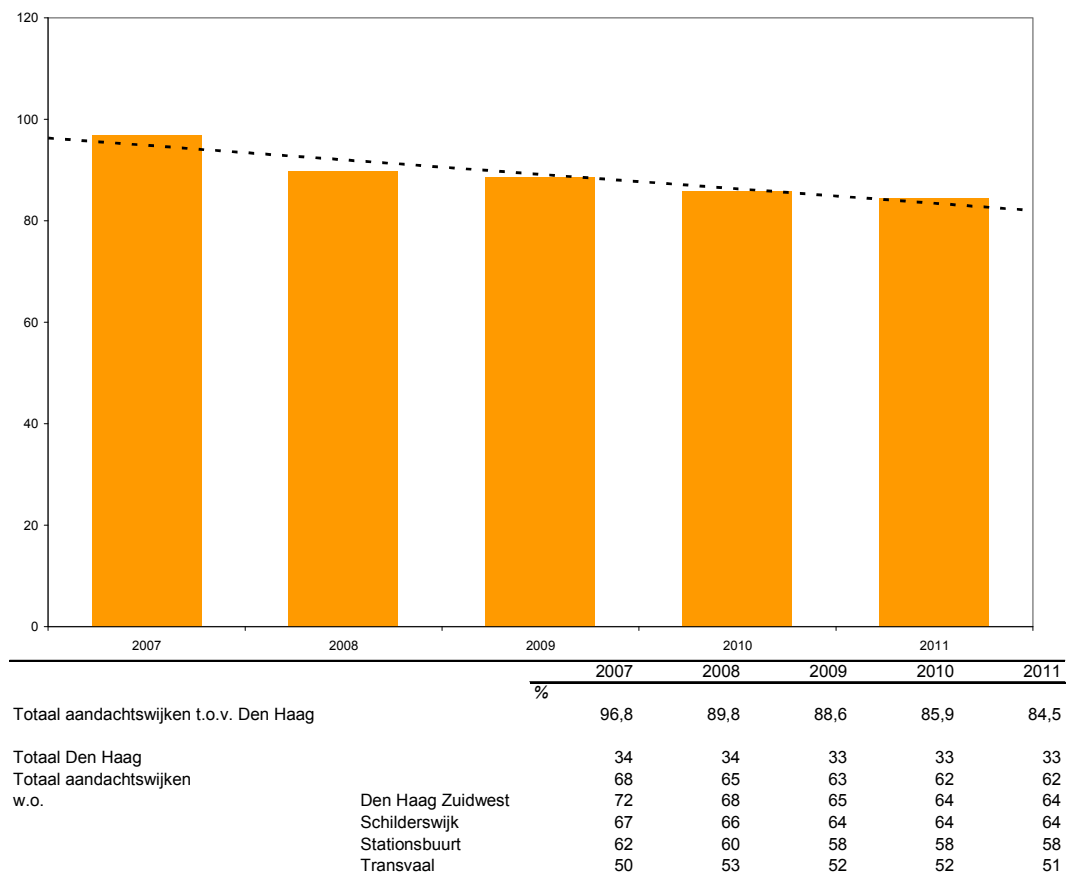
De verkoopprijs van woningen ligt met een gemiddelde van 134 duizend euro per woning 41 procent onder de gemiddelde prijs in Den Haag (227 duizend). Hier springt Transvaal er juist in negatieve zin uit: woningen worden daar gemiddeld voor slechts 99 duizend euro verkocht. In de Stationsbuurt ligt de gemiddelde prijs met 180 duizend relatief hoog.

Sinds 2007 zien we een verbetering van de woningvoorraad in de Haagse aandachtswijken. Maar de achterstand van de gemiddelde verkoopprijs van woningen is nog wat meer toegenomen.

Nog steeds erg veel sociale huurwoningen

Van alle woningen in de aandachtswijken van Den Haag is 62 procent een sociale huurwoning. In de stad als geheel is dit 33 procent. Daarmee ligt het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken 85 procent boven het stedelijke gemiddelde. Het aandeel is wel aan het dalen. In 2007 was nog 68 procent van de woningen in het bezit van woningcorporaties. Ook in Den Haag als geheel zien we een daling. Deze is echter kleiner, waardoor de achterstand van de aandachtswijken op dit punt halverwege de termijn 13 procent kleiner is geworden dan bij de aanvang van de wijkenaanpak.

7.4 Sociale huurwoningen: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

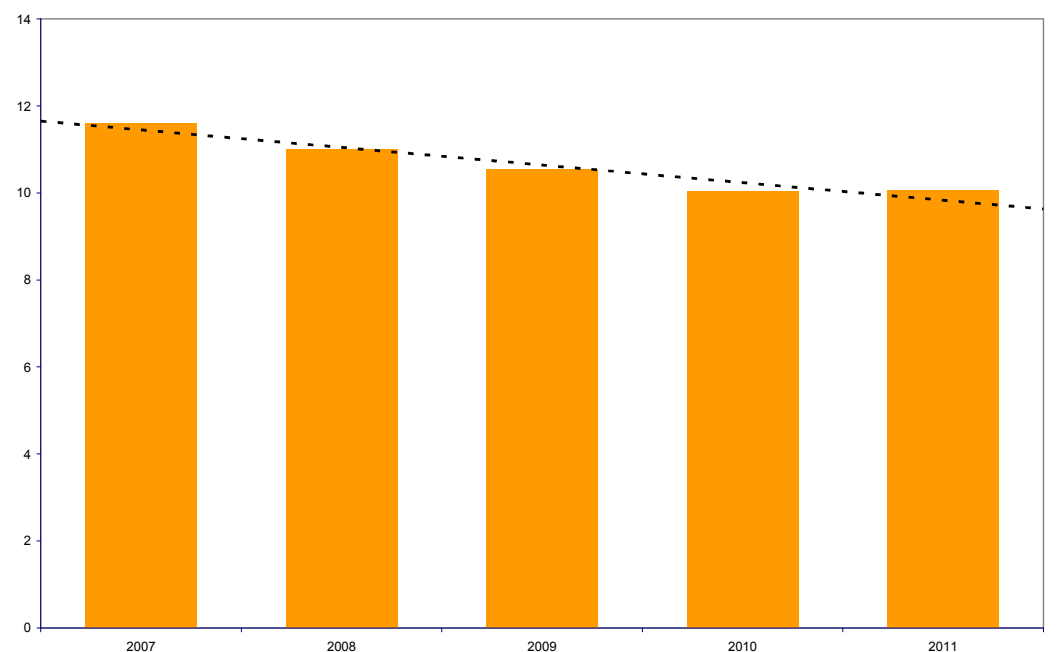
In Den Haag Zuidwest en de Schilderswijk is het verschil met het stedelijk gemiddelde het grootst: 64 procent van de woningen is daar een sociale huurwoning. In Transvaal ligt het aandeel met 51 procent een stuk dichterbij het aandeel in de stad als geheel, maar dat was ook in 2007 al het geval. Omdat het aandeel in deze wijk iets is toegenomen en in de stad iets is afgenomen is de achterstand van deze wijk groter geworden. In de overige drie Haagse aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen gedaald. In

Den Haag Zuidwest en de Stationsbuurt is daardoor het verschil met het stedelijk gemiddelde kleiner geworden.

Langzaam minder meergezinswoningen

Wat betreft het aandeel meergezinswoningen wijken de aandachtswijken niet zoveel af van het algemene beeld in Den Haag. De wijken bestaan net als de rest van Den Haag voor een groot deel uit dit type woningen. Wel is het aandeel in de aandachtswijken nog wat groter dan in de stad: 80 procent versus 73 procent. Het aandeel ligt daarmee 10 procent boven het stedelijk gemiddelde. Ook hier zien we een positieve ontwikkeling, en ook hier komt dat doordat het aandeel meergezinswoningen in de aandachtswijken nog wat meer is gedaald dan in de stad als geheel. De achterstand is 13 procent kleiner dan in 2007.

7.5 Meergezinswoningen: aandachtswijken Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	11,6	11,0	10,5	10,0	10,06
Totaal Den Haag	74	74	73	73	73
Totaal aandachtswijken w.o.	83	82	81	80	80
Den Haag Zuidwest	87	85	84	83	83
Schilderswijk	79	79	78	78	78
Stationsbuurt	80	79	78	78	78
Transvaal	73	70	70	69	67

Bron: CBS, SYSWOV.

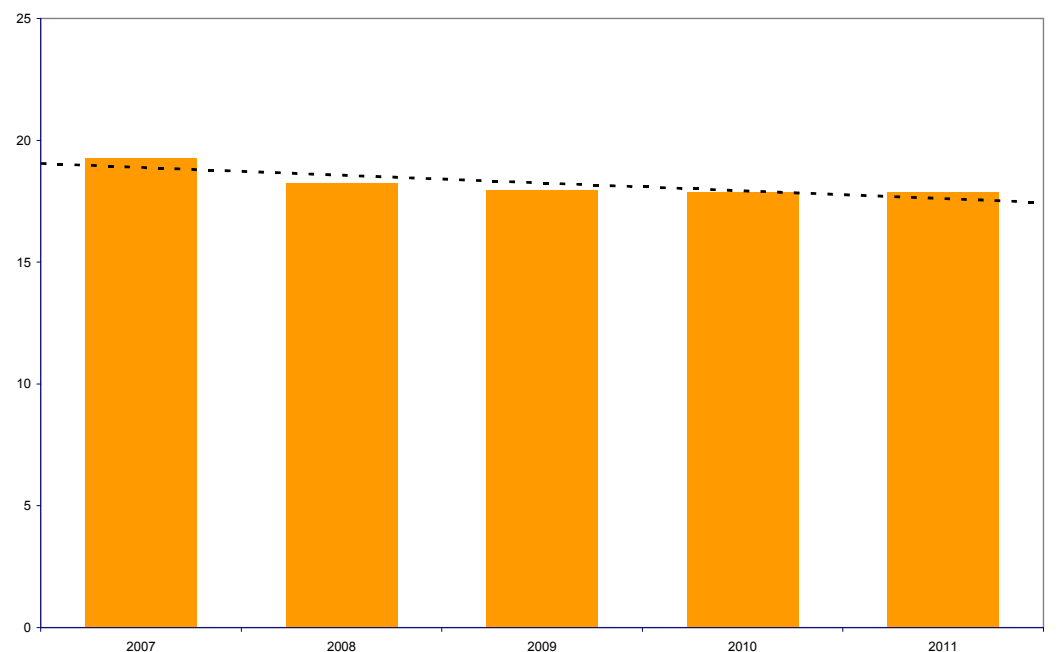
In Den Haag Zuidwest is het verschil met het stedelijk gemiddelde het grootst: hier is 83 procent van de woningen een meergezinswoning. En in Transvaal is het aandeel met 67 procent juist lager dan in de stad als geheel. Op dit punt is er in deze wijk wel een ontwikkeling sinds het begin van het wijkenbeleid; in 2007 was namelijk nog 73 procent van de woningen een meergezinswoning. In Den Haag Zuidwest en in de Stationsbuurt zijn meer meergezinswoningen dan in de stad Den Haag als geheel, maar deze wijken zijn op dit punt wel meer gaan lijken op de stad: het aandeel meergezinswoningen is er

sterker gedaald dan in heel Den Haag. In de Schilderswijk is het aandeel meergezinswoningen minder sterk gedaald, en daarmee is het verschil met de stad juist toegenomen.

Positieve ontwikkeling kleine woningen

Met zoveel meergezinswoningen is het niet verwonderlijk dat ook het aandeel kleine woningen vrij groot is in de Haagse aandachtswijken. Met 58 procent ligt het 18 procent boven het aandeel in Den Haag als geheel (49 procent). Deze achterstand loopt langzaam terug doordat het aandeel in de aandachtswijken net iets meer is gedaald dan in de hele stad. Bij beide is de afname echter klein. De achterstand van de wijken op de stad is 7 procent kleiner geworden dan in 2007.

7.6 Kleine woningen: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

		2007	2008	2009	2010	2011
		%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag		19,3	18,3	18,0	17,8	17,89
Totaal Den Haag		51	50	50	49	49
Totaal aandachtswijken		61	60	59	58	58
w.o.	Den Haag Zuidwest	66	64	64	63	63
	Schilderswijk	55	55	55	53	53
	Stationsbuurt	58	58	57	55	56
	Transvaal	47	44	45	43	42

Bron: CBS, SYSWOV.

Ook hier heeft Den Haag Zuidwest de grootste achterstand, en zien we in Transvaal juist een kleiner aandeel kleine woningen dan gemiddeld in de stad. Transvaal had in 2007 al relatief weinig kleine woningen en dit aandeel is daarna sneller afgenomen dan in de stad. Daarmee is het verschil met Den Haag groter geworden. Ook in de Stationsbuurt is het aandeel kleine woningen sneller gedaald dan in Den Haag als geheel, al is het aandeel kleine woningen in de Stationsbuurt nog altijd hoger dan gemiddeld in Den Haag. De ontwikkeling van het aandeel kleine woningen in de Schilderswijk en in Den Haag Zuidwest is te grillig om te kunnen spreken over een verbetering of verslechtering.

7.3.2 Leefbaarheid

Leefbaarheid is een belangrijk onderdeel van de wijkactieplannen in Den Haag. We zien dan ook dat de algemene leefbaarheid in de aandachtswijken te wensen overlaat vergeleken met het gemiddelde van Den Haag. Er is op dit punt wel vooruitgang geboekt. De leefbaarheid op het vlak van het voorzieningenniveau ligt op dit moment boven dat van de stad als geheel. Dit was in 2006 niet het geval, dus hier is in de tussenliggende jaren een behoorlijke slag gemaakt.

In de Leefbaarometer⁹ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer.

Algemene leefbaarheid verbetert langzaam

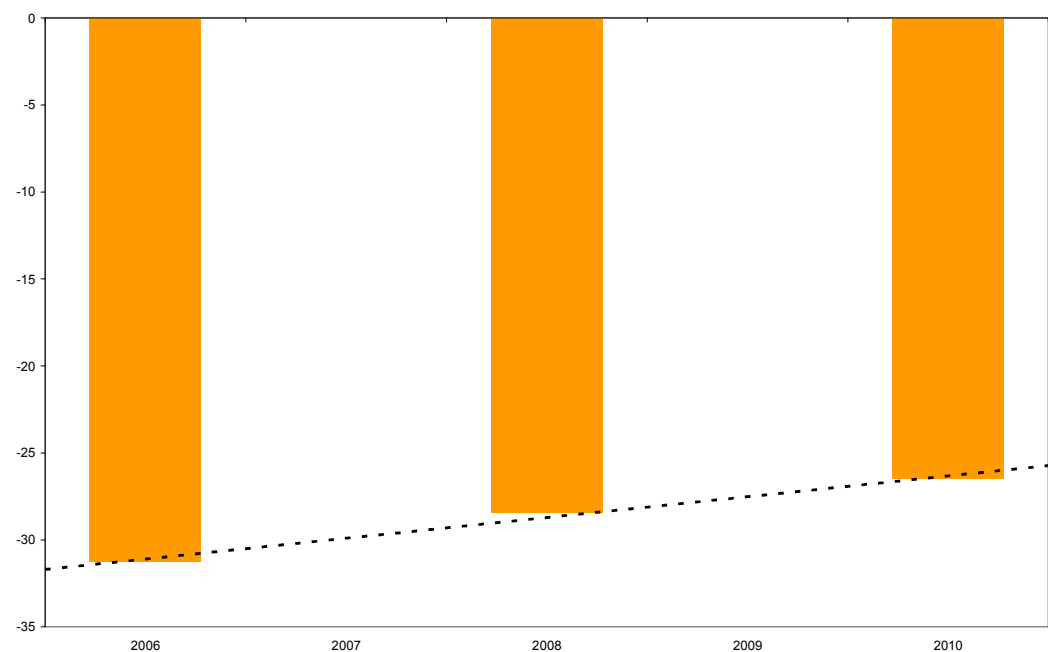
Voor het meten van de algemene leefbaarheid in de aandachtswijken en steden gebruiken we de Leefbaarheidsscore van de Leefbaarometer. Deze score kan een waarde aannemen van 1 tot en met 7, waarbij 1 staat voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Door afronding van de Leefbaarheidsscores in onderstaande staat, zijn daarin niet alle verschillen en ontwikkelingen die we beschrijven terug te vinden.

De leefbaarheid in de aandachtswijken van Den Haag is over het geheel genomen 'matig' tot 'matig positief' te noemen, terwijl Den Haag als geheel 'positief' scoort. Er wordt hard gewerkt om deze achterstand terug te dringen. En dit lukt ook. In 2006 scoorden de wijken nog 'negatief' tot 'matig'. Halverwege de periode van de wijkenaanpak kunnen we constateren dat de achterstand in Den Haag op dit vlak met 15 procent is afgenomen.

De Schilderswijk scoort van de vier aandachtswijken het slechtst op algemene leefbaarheid; Den Haag Zuidwest het best. Ook voor de afzonderlijke aandachtswijken is een positieve ontwikkeling te zien. Alle wijken zijn beter gaan scoren sinds de start van de wijkenaanpak, en bij alle wijken gaat deze ontwikkeling sneller dan die van de stad als geheel. Daarmee lopen alle Haagse aandachtswijken een deel van hun achterstand in.

⁹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

7.7 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	-31,3	.	-28,4	.	-26,5
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal Den Haag	4	.	5	.	5
Totaal aandachtswijken w.o.	3	.	3	.	3
Den Haag Zuidwest	3	.	4	.	4
Schilderswijk	2	.	3	.	3
Stationsbuurt	3	.	3	.	3
Transvaal	2	.	3	.	3

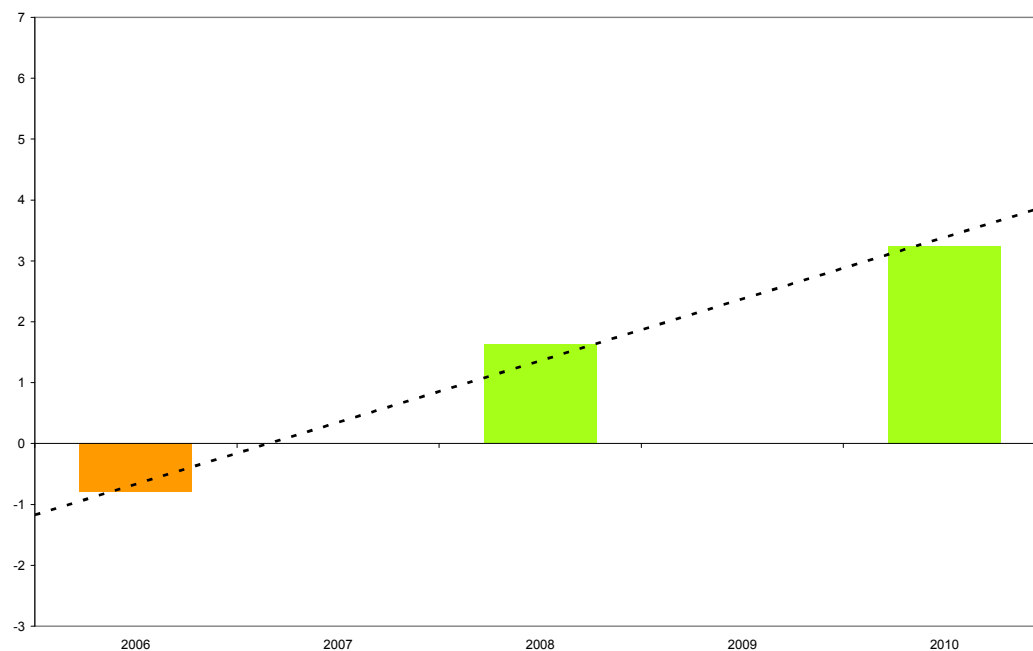
Bron: CBS, Leefbaarometer.

Leefbaarometerscore voorzieningenniveau relatief hoog

Vergeleken met gemiddeld in Nederland is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau in Den Haag vrij hoog. Op een schaal die loopt van -50 tot + 50 heeft Den Haag een score van 23. Wat dit punt betreft hoeven we ons over de Haagse aandachtswijken ook geen zorgen te maken: volgens de Leefbaarometer is het voorzieningenniveau daar namelijk nog beter dan in de stad als geheel (score van 27). Dit is een verbetering ten opzichte van 2007, toen de wijken op dit punt nog een kleine achterstand hadden. Sindsdien is het voorzieningenniveau in Den Haag als geheel gedaald en in de aandachtswijken gestegen, waardoor de gunstige positie van nu is ontstaan.

Overigens scoort Transvaal met een score van 4, op zichzelf niet slecht, wel ver onder het stedelijk gemiddelde wat betreft de leefbaarheid van het voorzieningenniveau. Dit is een daling ten opzichte van 2007. Niet verwonderlijk ligt het voorzieningenniveau in de Stationsbuurt nog een flink stuk hoger dan in de stad als geheel, maar het verschil wordt wel kleiner. Bij de start van de wijkenaanpak begonnen de Schilderswijk en Den Haag Zuidwest met een achterstand op de stad, maar deze achterstand is inmiddels omgebogen tot een voorsprong.

7.8 Leefbaarometerscore voorzieningenniveau: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

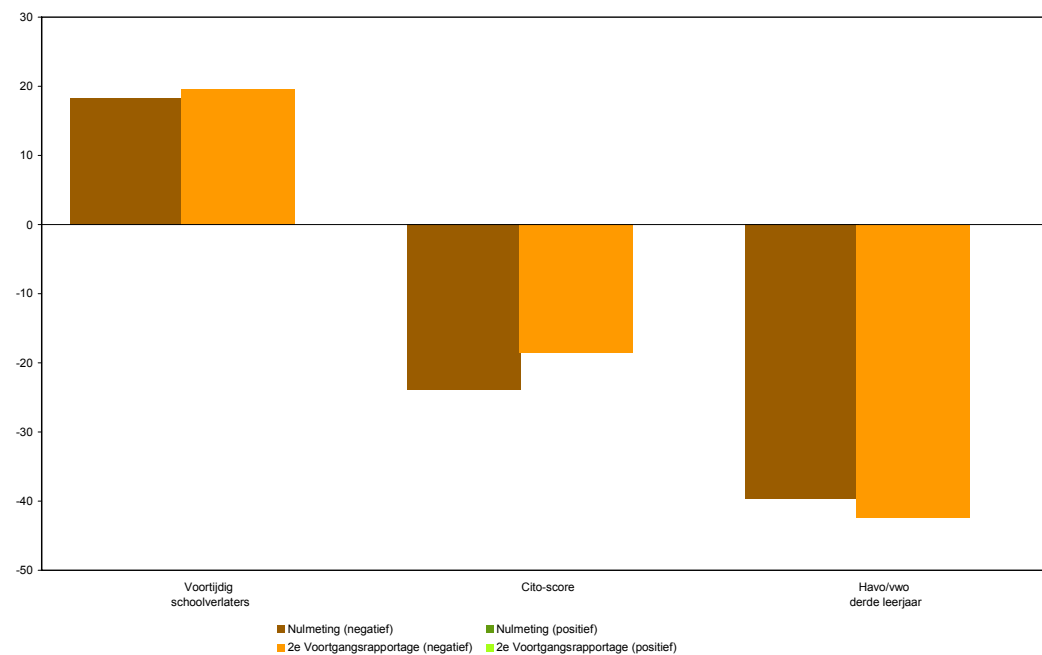

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	-0,8	.	1,6	.	3,3
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Den Haag	25	.	23	.	23
Totaal aandachtswijken w.o.	24	.	25	.	27
Den Haag Zuidwest	21	.	22	.	24
Schilderswijk	18	.	24	.	29
Stationsbuurt	44	.	41	.	41
Transvaal	15	.	18	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

7.4 Leren

7.9 Thema Leren: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	18	20
Cito-score	-24	-19
Havo/vwo derde leerjaar	-40	-42

Bron: CBS, Cito, DUO.

In de inleiding kwam al aan bod dat de jeugd in de Haagse aandachtswijken te kampen heeft met leerachterstanden en dat het schoolverzuim en de schooluitval relatief hoog zijn. Dit zien we terug in de cijfers die de monitor op dit punt biedt. De Cito-scores en het aandeel havo of vwo leerlingen zijn in de wijken lager dan in de stad als geheel en het aandeel voortijdige schoolverlaters is hoger. Halverwege de gestelde periode van de wijkenaanpak is er een verbetering zichtbaar van de Cito-scores die groep 8 leerlingen halen. Het is nog niet gelukt ook een verbetering te bewerkstelligen in het voortgezet onderwijs: de achterstand wat betreft het aandeel leerlingen op havo of vwo en het aandeel voortijdig schoolverlaters is nu juist groter dan vijf jaar geleden. In Transvaal is de gemiddelde Cito-score van de vier aandachtswijken veruit het laagst en het aandeel leerlingen dat voortijdig van school gaat het hoogst.

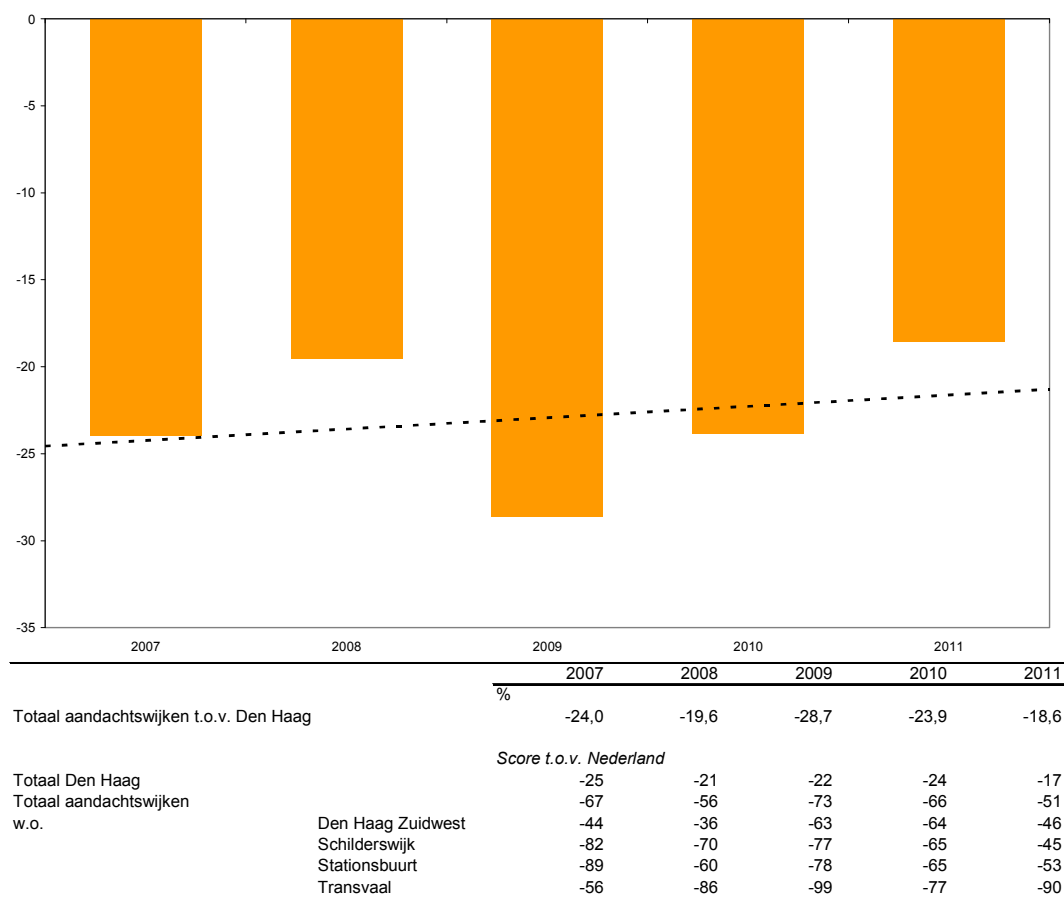
Cito-scores gaan langzaam omhoog

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met

een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf spreken van Cito-scores, dan bedoelen we hiermee z-scores.

De gemiddelde Cito-score op de eindtoets voor het basisonderwijs ligt in de aandachtswijken 19 procent onder het Haagse gemiddelde. Waarschijnlijk vanwege het hoge aandeel allochtone leerlingen is zowel in de stad als geheel als in de aandachtswijken de score op het onderdeel taal een stuk lager dan op rekenen en wiskunde. In de aandachtswijken is dit verschil groter dan in de stad. De Cito-score in de aandachtswijken heeft in de afgelopen jaren nogal gefluctueerd; zo ook de achterstand op Den Haag. Maar nu is de score beter dan in 2007 en ook de achterstand op Den Haag 23 procent kleiner dan bij de start van de wijkenaanpak. Zowel op het vlak van taal als van rekenen en wiskunde is vooruitgang geboekt.

7.10 Cito-score¹⁰: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Cito.

Zoals gezegd is de gemiddelde Cito-score van leerlingen die in Transvaal wonen erg laag. Nu is het zo dat we wat voorzichtig moeten zijn met dit cijfer omdat het een relatief kleine wijk is, met een relatief gering aantal leerlingen, maar het is een beeld dat we

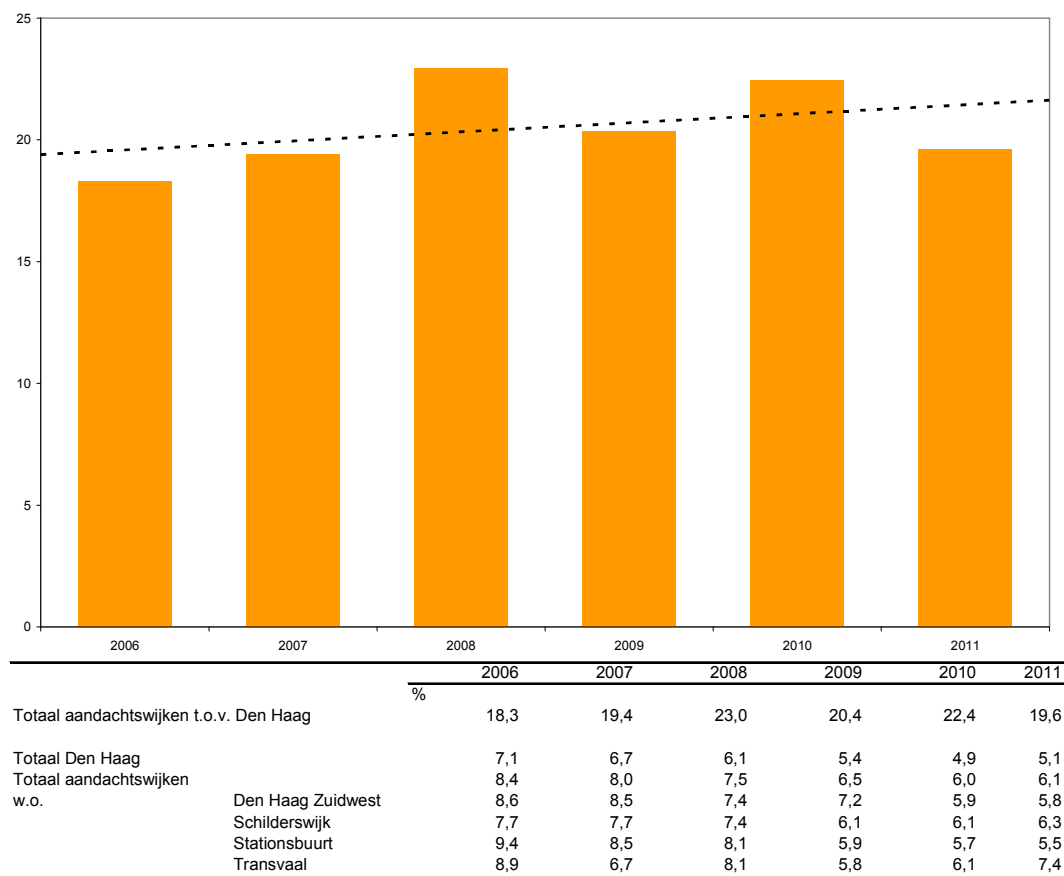
¹⁰ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

eigenlijk al sinds 2008 zien. De Schilderswijk en de Stationsbuurt hadden bij de start van de wijkenaanpak een forse achterstand op het stedelijk gemiddelde. Zij zijn nu voorzichtig hun achterstand aan het inlopen, al is het verschil met de stad Den Haag nog steeds groot. In Den Haag Zuidwest fluctueren de Cito-scores te veel om te kunnen spreken over een eenduidige ontwikkeling.

Minder voortijdig schoolverlaters

Het percentage leerlingen dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat, is in de aandachtswijken van Den Haag 6 procent. In Den Haag ligt dit cijfer op 5 procent. Daarmee is het aandeel voortijdig schoolverlaters in de aandachtswijken 20 procent groter dan in de stad. Bij de start van de wijkenaanpak was het 18 procent groter, waardoor de achterstand 7 procent is toegenomen. Overigens is er op zich in de wijken wel vooruitgang geboekt: in 2007 was het aandeel voortijdig schoolverlaters namelijk nog ruim 8 procent. In de stad ging het aandeel echter ook omlaag.

7.11 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

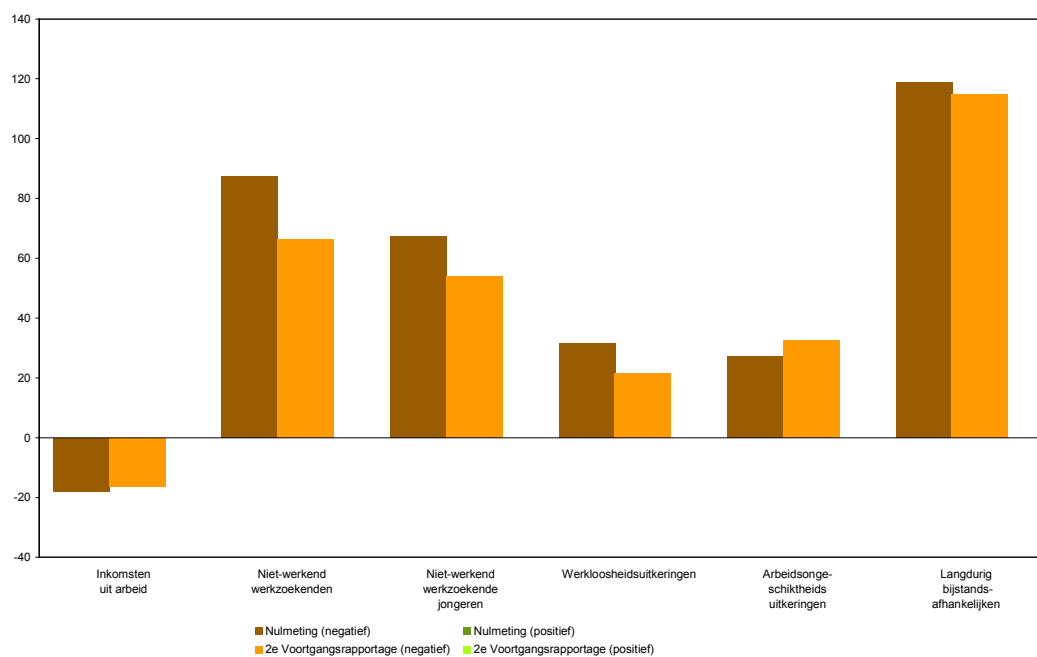
Bron: CBS, DUO.

In de inleiding kwam het al even aan bod: In Transvaal is de schooluitval hoog. We zien dat deze wijk inderdaad op dit punt het slechtst scoort van alle aandachtswijken. Hoewel het aandeel daar nu lager is dan in 2006, is er geen sprake van een constante afname. In 2009 ging het op dit punt nog redelijk goed, maar daarna is de schooluitval weer

toegenomen. Ook de overige wijken kennen een groter aandeel voortijdig schoolverlaters dan de stad Den Haag, al verschilt de ontwikkeling per wijk. In alle wijken is het aandeel voortijdig schoolverlaters afgenomen, maar alleen in de Stationsbuurt en in Den Haag Zuidwest ging deze ontwikkeling sneller dan die in de stad als geheel. Daarmee hebben deze twee wijken zich ontwikkeld in de richting van het stedelijk gemiddelde. Overigens moeten we er bij de Stationsbuurt en Transvaal rekening mee houden dat dit relatief kleine wijken zijn, waardoor het percentage voortijdig schoolverlaters van jaar op jaar wat makkelijker fluctueert.

7.5 Werken

7.12 Thema Werken: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-18	-16
Niet-werkend werkzoekenden	87	66
Niet-werkend werkzoekende jongeren	68	54
Werkloosheidsuitkeringen	31	22
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	27	33
Langdurig bijstandsafhankelijken	119	115

Bron: CBS.

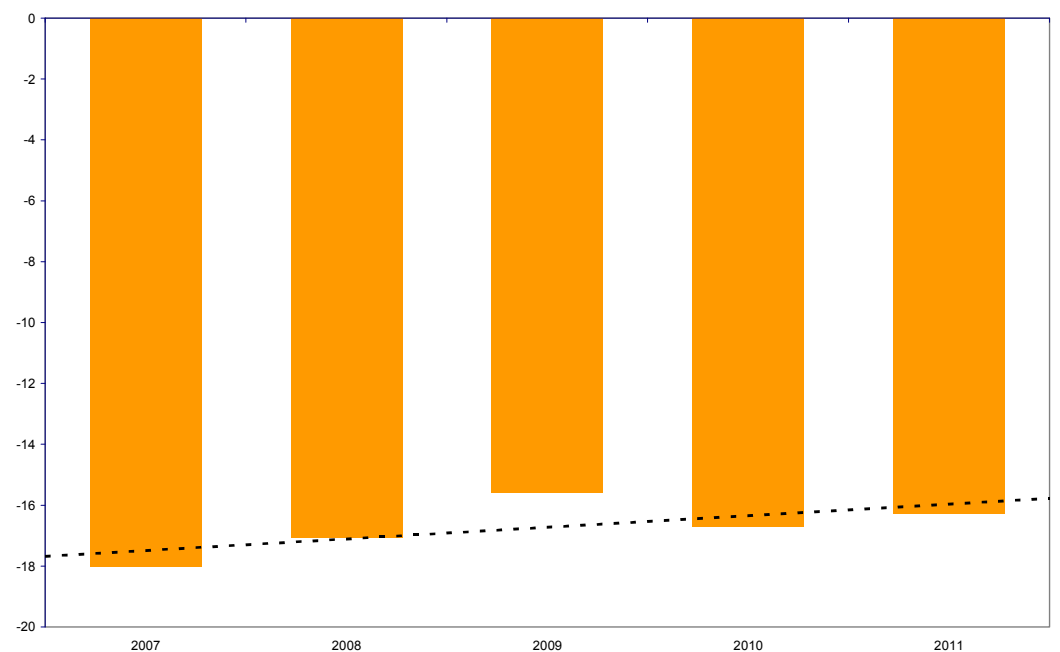
In de Haagse aandachtswijken hebben mensen minder vaak werk en vaker een uitkering dan in de stad Den Haag. Wel hebben de wijken hun positie ten opzichte van de stad in de afgelopen jaren kunnen verbeteren. Meer mensen werken, waardoor minder mensen (inclusief jongeren) op zoek zijn naar werk en minder mensen een werkloosheidsuitkering hebben. Het aandeel mensen dat langdurig in de bijstand zit is echter onverminderd hoog vergeleken met Den Haag als geheel, en de achterstand wat betreft het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is nog wat toegenomen sinds de start van het wijkenbeleid. In de Schilderswijk is de arbeidsparticipatie het laagst en leven de meeste

mensen van een arbeidsongeschiktheids- of langdurige bijstandsuitkering. Bewoners van de wijk Transvaal doen het op dit thema juist vrij goed.

Iets meer mensen met betaald werk

In de Haagse aandachtswijken heeft 54 procent van de bewoners van 15 tot en met 64 jaar een inkomen uit arbeid. In Den Haag als geheel is dat aandeel hoger, daar heeft 65 procent betaald werk. Dat betekent dat het aandeel werkenden in de aandachtswijken van Den Haag 16 procent kleiner is dan in Den Haag als geheel. Ondanks de crisis is het de afgelopen jaren gelukt om in de wijken iets meer mensen aan het werk te krijgen. In Den Haag als geheel was deze toename er niet. De achterstand van de wijken op de stad is daardoor met 10 procent afgenomen.

7.13 Inkomsten uit arbeid aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

		2007	2008	2009	2010	2011
		%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag		-18,0	-17,1	-15,6	-16,7	-16,3
Totaal Den Haag		65,0	66,5	66,8	64,8	64,9
Totaal aandachtswijken w.o.		53,3	55,2	56,4	54,0	54,3
	Den Haag Zuidwest	57,6	59,7	60,6	58,5	58,7
	Schilderswijk	47,1	49,2	50,3	47,3	47,3
	Stationsbuurt	53,7	54,3	56,5	54,7	54,9
	Transvaal	51,2	52,6	55,1	51,8	53,1

Bron: CBS.

De Schilderswijk is de aandachtswijk met het kleinste aandeel werkenden; 47 procent heeft daar een betaalde baan. Dit aandeel is nagenoeg gelijk aan dat in 2007. Den Haag Zuidwest doet het juist al jaren relatief goed. Ook de Stationsbuurt en Transvaal maken ieder een kleine positieve ontwikkeling door, en zijn daarmee een deel van hun achterstand op de stad aan het inlopen.

Onder de eerste generatie Turken en Marokkanen is de arbeidsparticipatie in de aandachtswijken het laagst. Bij deze groepen heeft 44 respectievelijk 40 procent van de

mensen tot 65 jaar betaald werk. De eerste generatie Surinamers daarentegen doet het relatief goed; 65 procent van hen heeft inkomsten uit werk; hetzelfde aandeel als onder alle inwoners van Den Haag als geheel. Ook de Surinaamse tweede generatie werkt relatief vaak (58 procent); bij de tweede generatie Antillianen en Arubanen is het aandeel daarentegen relatief laag (50 procent).

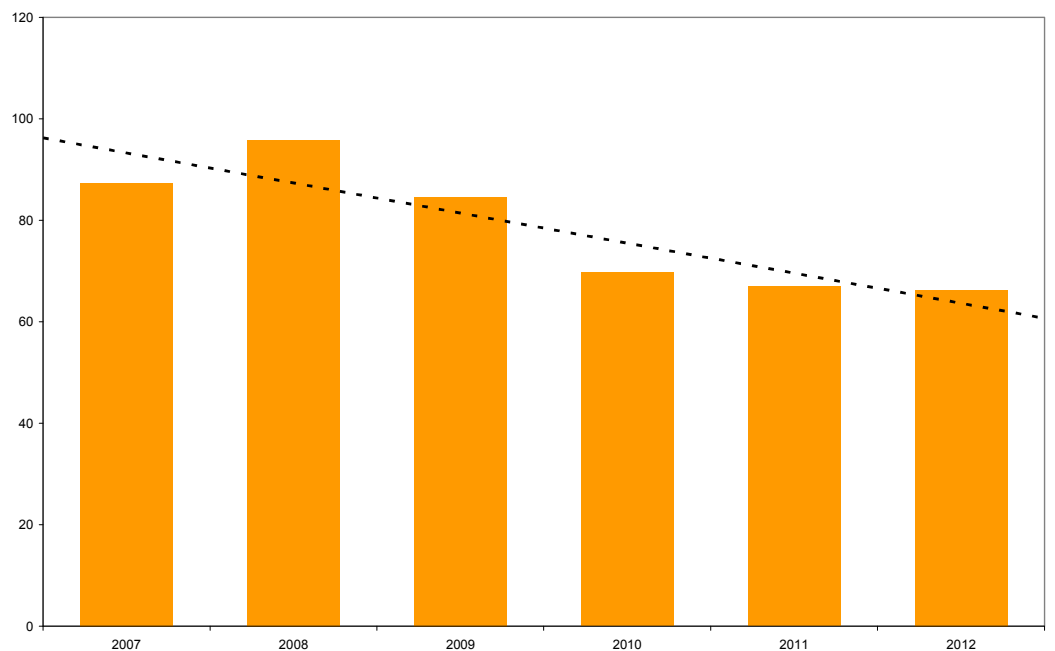
Verbeterslag in aandeel werkzoekenden

Het aandeel mensen dat geen werk heeft maar hiernaar wel op zoek is, is in de aandachtswijken van Den Haag relatief groot, namelijk 9 procent. In de gehele stad is dit ruim 5 procent. Het aandeel werkzoekenden ligt daarmee in de aandachtswijken 66 procent boven het stedelijk gemiddelde. De achterstand op dit punt is wel gedaald in de afgelopen jaren; het verschil met de stad is bijna een kwart (24 procent) lager dan in 2007. Hieraan ligt een flinke verbeterslag in de aandachtswijken ten grondslag. Bij de start van de wijkenaanpak was het aandeel werkzoekenden in deze wijken namelijk nog ruim 12 procent. Terwijl toen in de stad een kleine 7 procent op zoek was. Het verschil tussen de stad als geheel en haar aandachtswijken was toen dus een stuk groter.

In de Schilderwijk is het aandeel mensen dat op zoek is naar werk het grootst (ruim 9 procent), en in Transvaal het laagst (ruim 6 procent). In alle wijken zien we een positieve ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak. In alle Haagse aandachtswijken is het aandeel werkzoekenden sneller afgenomen dan in de stad als geheel.

Ook op dit punt zien we aardig wat verschillen tussen allochtonen van verschillende herkomst en tussen de eerste en de tweede generatie. Van de eerste generatie allochtonen in de leeftijdscategorie 15 tot 65 jaar is ruim 11 procent werkzoekend en van de tweede generatie 5 procent. Het is logisch dat er een verschil bestaat tussen deze groepen, omdat de tweede generatie jonger is en bijvoorbeeld vaker nog op school zit. Van de eerste generatie is de groep met een Marokkaanse achtergrond het vaakst werkzoekend: ruim 13 procent van hen zoekt naar werk.

7.14 Niet werkend werkzoekenden: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	87,4	95,9	84,7	69,7	66,9	66,2
Totaal Den Haag	6,6	4,9	4,3	4,7	5,1	5,3
Totaal aandachtswijken w.o.	12,3	9,5	7,9	7,9	8,5	8,9
Den Haag Zuidwest	12,0	9,6	8,2	8,1	8,5	9,0
Schilderswijk	13,2	9,9	8,3	8,5	9,3	9,5
Stationsbuurt	12,2	9,7	7,8	7,4	8,1	8,7
Transvaal	11,1	7,5	5,4	5,7	6,5	6,5

Bron: CBS.

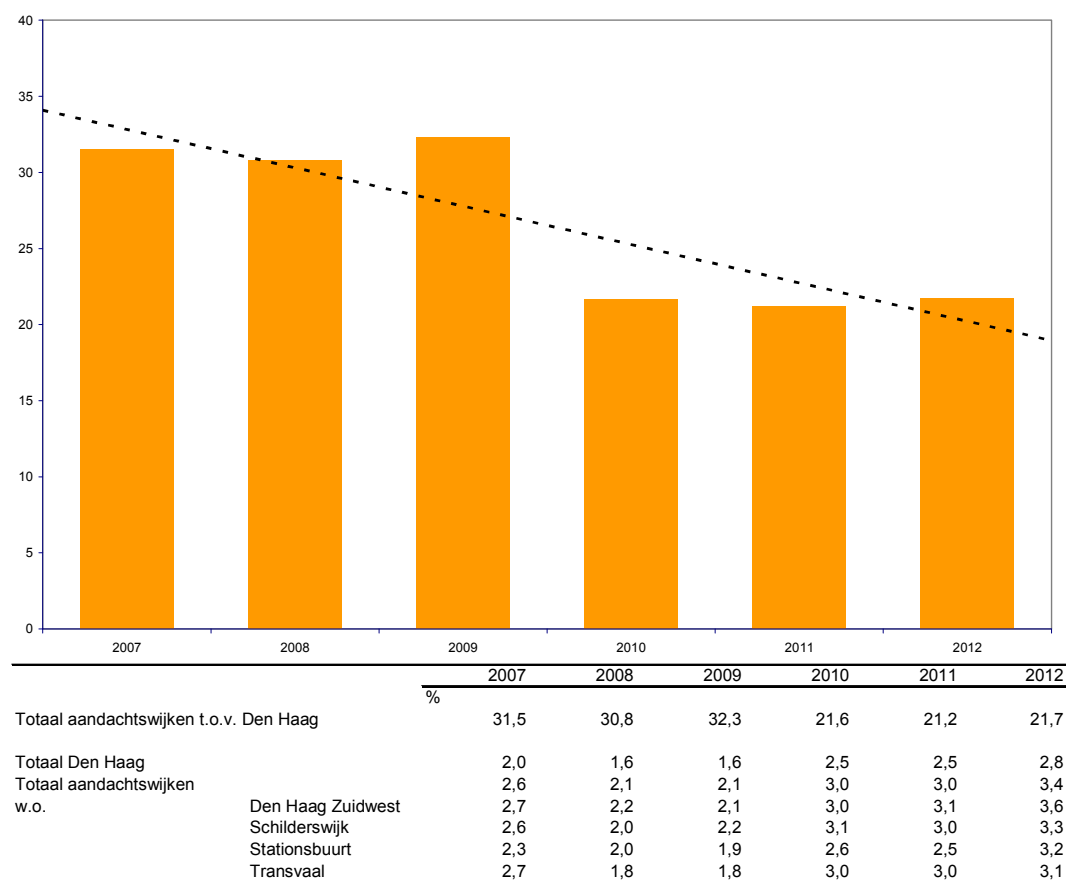
Achterstand werkloosheidsuitkeringen een stuk kleiner geworden

Ten slotte kijken we binnen het thema Werken nog naar de ontwikkelingen in de aandachtswijken van Den Haag wat betreft het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering. Ook dit cijfer ligt in de aandachtswijken hoger dan in de stad als geheel. In de wijken heeft ruim 3 procent van de potentiële beroepsbevolking een werkloosheidsuitkering, vergeleken met een Haags gemiddelde van een kleine 3 procent. De wijken zitten 22 procent boven het stedelijk gemiddelde. Het verschil is echter een stuk kleiner dan in 2007, toen het nog 32 procent was. Dat komt neer op een afname van de achterstand met 31 procent. Dat is van alle indicatoren binnen het thema de grootste verbetering.

In de wijk Den Haag Zuidwest is het aandeel met een werkloosheidsuitkering het grootst (een kleine 4 procent); de Stationsbuurt en Transvaal doen het op dit punt juist relatief goed. In Transvaal was het aandeel WW'ers in 2007 nog relatief hoog; die wijk heeft haar positie in de afgelopen tijd dus het meest verbeterd. Overigens laten alle Haagse aandachtswijken ook op deze indicator een positieve ontwikkeling zien. Het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering nam in alle aandachtswijken minder snel toe dan in de stad als geheel.

Kijken we naar herkomstgroepering en generatie, dan zien we dat Antillianen en Arubanen van de eerste generatie relatief vaak een werkloosheidsuitkering hebben in de aandachtswijken (kleine 5 procent). Bij de tweede generatie in de wijken valt op dat Marokkanen niet vaak een werkloosheidsuitkering hebben. Onder hen is het aandeel ruim 1 procent.

7.15 Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

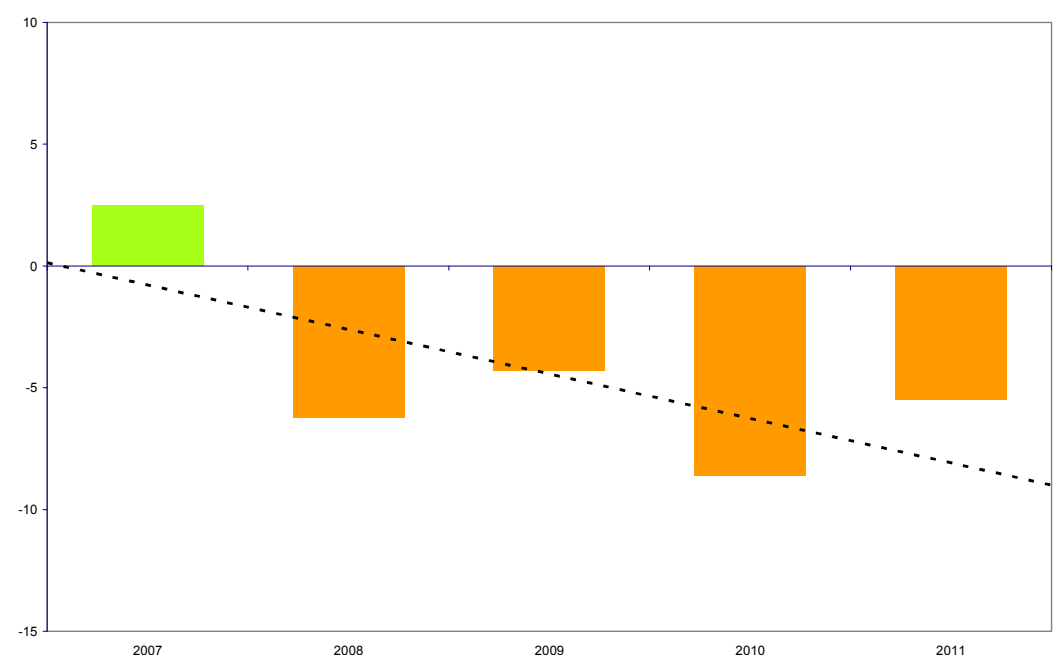
7.5.1 MOE-landers in de Haagse aandachtswijken

Sinds de uitbreiding van de Europese Unie met Midden- en Oost-Europese landen in 2004 en 2007 en de openstelling van de arbeidsmarkt voor inwoners van deze landen, staan de MOE-landers in de belangstelling. In de Outcomemonitor richten we ons op de arbeidsmarktpositie van de MOE-landers die van plan zijn om langere tijd in Nederland te verblijven en zich registreren in de Gemeentelijke Basisadministratie. In de stad Den Haag maken MOE-landers 2,7 procent uit van de bevolking. In de aandachtswijken is dat 2,9 procent. In Transvaal is het aandeel MOE-landers het grootst: ruim 8 procent. De Outcomemonitor is erop gericht om de situatie van de inwoners van de aandachtswijken te vergelijken met die in de gemeente als geheel. In deze paragraaf richten we ons dus op de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in de aandachtswijken van Den Haag in vergelijking met de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in Den Haag als geheel.

De MOE-landers in de aandachtswijken hebben minder vaak inkomsten uit arbeid en zijn vaker werkzoekend dan de MOE-landers in Den Haag als geheel. Ze hebben echter minder vaak een uitkering. De ontwikkeling wat betreft de positie van MOE-landers in de wijken vergeleken met de stad is overwegend positief. Alleen de positie voor wat betreft het hebben van werk is van een gunstige veranderd in een ongunstige. Bij alle andere indicatoren zien we een positieve ontwikkeling: de achterstand is bijna geheel weggewerkt (niet werkend werkzoekenden), of veranderd in een voorsprong (werkloosheids- en langdurige bijstandsuitkeringen).

Positie wat betreft het aandeel werkenden achteruitgegaan

7.16 MOE-landers met inkomsten uit arbeid: aandachtswijken Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde¹¹

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	2,5	-6,2	-4,3	-8,6	-5,5
Totaal Den Haag	53	53	56	53	55
Totaal aandachtswijken	54	50	54	48	52
w.o.					
Den Haag Zuidwest	63	58	61	56	58
Schilderswijk	56	46	49	44	51
Stationsbuurt	x	46	52	47	48
Transvaal	x	46	52	43	46

Bron: CBS.

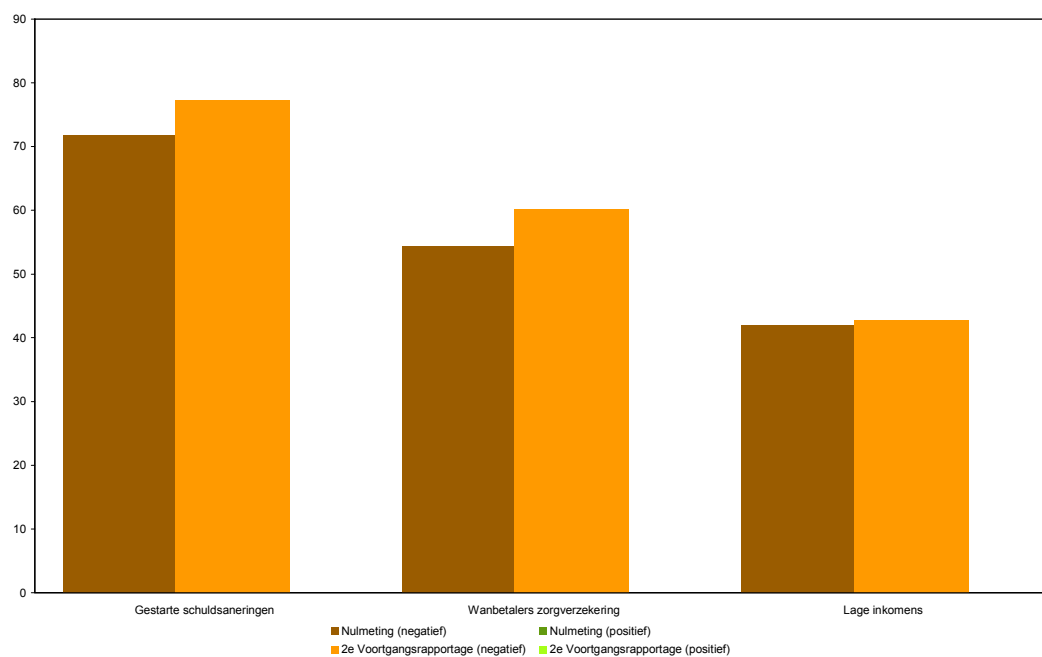
Van de MOE-landers in de aandachtswijken heeft 52 procent inkomsten uit arbeid. In de stad is dit 55 procent. Daarmee is de arbeidsparticipatie van deze groep in de aandachtswijken een kleine 6 procent lager dan in de stad. In 2007 was de arbeidsparticipatie van MOE-landers in de aandachtswijken nog groter dan in de stad als

¹¹ Vanwege het kleine aantal MOE-landers dat in 2007 in de Stationsbuurt en Transvaal woonde, is het aandeel MOE-landers met inkomsten uit arbeid voor deze twee buurten in dat jaar niet weergegeven.

geheel. Hier nemen we dus een ongunstige ontwikkeling waar. De arbeidsparticipatie van MOE-landers in de wijken is iets afgenomen, terwijl de MOE-landers in de stad als geheel nu juist iets vaker werk hebben.

7.6 Inkomen en schuldenproblematiek

7.17 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	72	77
Wanbetalers zorgverzekering	54	60
Lage inkomens	42	43

Bron: CBS.

Het aandeel bewoners met een laag inkomen is in de aandachtswijken van Den Haag groter dan in Den Haag als geheel. Dit geldt ook voor het aandeel mensen dat de premie voor de zorgverzekering niet kan betalen of voor wie een schuldsaneringstraject is gestart¹². Er is binnen dit thema geen verbetering gemaakt sinds de start van het wijkenbeleid. Er zijn nu relatief meer wanbetalers en mensen met een schuldsaneringstraject in de aandachtswijken. Op deze twee punten is de achterstand dus groter geworden.

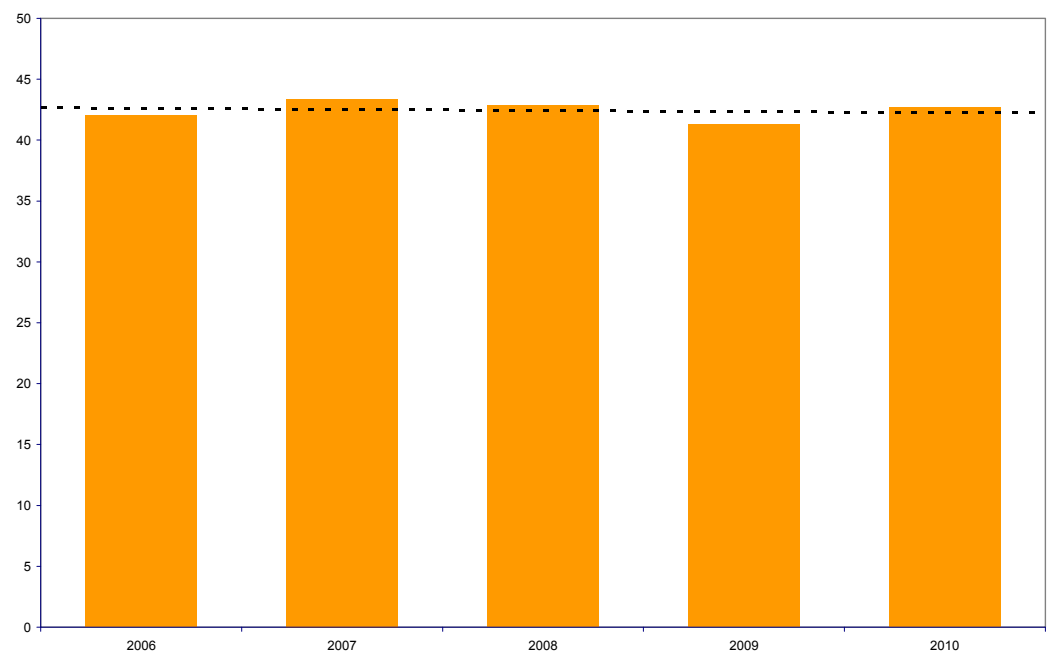
¹² Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsaneringen Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

Aandeel lage inkomens onveranderd

Tweederde van de huishoudens in de aandachtswijken van Den Haag (66 procent) moet rondkomen van een laag inkomen. In de hele stad Den Haag is dat aandeel een stuk kleiner: 46 procent. Daarmee hebben de aandachtswijken als geheel een aandeel lage inkomens dat 43 procent hoger ligt dan het stedelijk gemiddelde. Deze situatie lijkt heel erg op die van voor de start van het wijkenbeleid (2006). Zowel in de stad als in de aandachtswijken is het aandeel lage inkomens in de tussentijd constant geweest. De achterstand van de aandachtswijken op dit punt is dan ook nauwelijks veranderd.

In de grote aandachtswijk Den Haag Zuidwest is het aandeel huishoudens met een laag inkomen met 61 procent het kleinst. In de andere drie wijken is de situatie zorgelijker. In Transvaal moet bijna driekwart (74 procent) van de huishoudens het doen met een laag inkomen. Ook deze onderlinge verhoudingen tussen de aandachtswijken zijn in de afgelopen 5 jaar stabiel geweest.

7.18 Lage inkomens: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	42,1	43,4	42,9	41,3	42,7
Totaal Den Haag	46	46	46	47	46
Totaal aandachtswijken w.o.	66	66	66	66	66
Den Haag Zuidwest	60	61	61	61	61
Schilderswijk	74	73	72	73	73
Stationsbuurt	69	70	70	70	69
Transvaal	75	75	73	75	74

Bron: CBS.

Inkomensverdeling stabiel

In deze paragraaf gaan we nader in op de inkomensontwikkelingen van de mensen in de Haagse aandachtswijken. Zoals net beschreven heeft in 2010 66 procent van de huishoudens in de Haagse aandachtswijken een laag inkomen. Een middeninkomen zien

we bij 28 procent van de huishoudens en 6 procent heeft een hoog inkomen. Ten opzichte van 2006 is hierin nauwelijks iets veranderd. Ook in Den Haag als geheel is de situatie vergelijkbaar met 4 jaar eerder. Is de inkomensverdeling in de afzonderlijke aandachtswijken wel veranderd? En welke inkomensgroepen zijn in de periode 2006-2009 in de wijk komen wonen en welke juist vertrokken? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea's proberen we hier per aandachtswijk een antwoord op te geven¹³.

7.19 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Den Haag

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Den Haag	46	35	19	46	34	20
Totaal aandachtswijken	66	28	6	66	28	6
w.o. Den Haag Zuidwest	60	33	7	61	32	7
Schilderswijk	74	22	4	73	22	5
Stationsbuurt	69	25	6	69	25	7
Transvaal	75	23	3	74	23	3

Bron: CBS.

In Den Haag Zuidwest is de inkomensverdeling nagenoeg hetzelfde als 4 jaar geleden. De instroom van kansarme en uitstroom van kansrijke groepen wordt aangemerkt als een kenmerk van deze wijk (zie inleiding). Als we kijken naar de verhuizingen tussen 2006 en 2010 zien we inderdaad dat de netto instroom van mensen met lage inkomens het grootst is. Maar we zien geen uitstroom van kansrijke groepen. Ook bij de hoge inkomens is het verhuissaldo namelijk positief. Personen met een middeninkomen verhuisden even vaak de wijk in als uit. Het aandeel middeninkomens is gelijk gebleven, ondanks dat er mensen met lage en hoge inkomens in de wijk kwamen wonen. Dit duidt erop dat een deel van de wijkbewoners met een laag inkomen een inkomensstijging heeft doorgemaakt en een deel van de mensen met een hoog inkomen er juist op achteruit is gegaan.

Ook in de Schilderswijk is er sinds 2006 weinig veranderd wat betreft het inkomen van de wijkbewoners. In de tussenliggende periode verhuisden bij alle drie de inkomensgroepen meer personen de wijk uit, dan de wijk in. In verhouding met de omvang van deze groep, was de uitstroom van hoge inkomens echter het grootst. Dat het aandeel hoge inkomens desondanks niet kleiner werd doet vermoeden dat een deel van de wijkbewoners van een middeninkomen is doorgestroomd naar een hoog inkomen.

Net als in de andere wijken is de inkomensverdeling in de Stationsbuurt in 2010 bijna hetzelfde als in 2006. Hier zien we per saldo in de tussenliggende periode een instroom van mensen met een laag inkomen en zijn mensen met een middeninkomen juist uit de wijk vertrokken. Aangezien de verhoudingen tussen de drie groepen gelijk zijn gebleven, kunnen we veronderstellen dat een deel van de mensen met een laag inkomen is doorgestroomd naar een middeninkomen.

¹³ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

Ten slotte is ook in Transvaal de bevolkingsamenstelling qua huishoudensinkomen niet veranderd in de afgelopen jaren. Hier is het verhuissaldo voor de periode tussen 2006 en 2010 in alle inkomenscategorieën negatief. Het grootst is het aandeel verhuizers bij de middeninkomens. Het is op basis van de beschikbare gegevens moeilijk te zeggen welke inkomensontwikkelingen van de wijkbewoners ervoor hebben gezorgd dat de verhoudingen niet zijn veranderd.

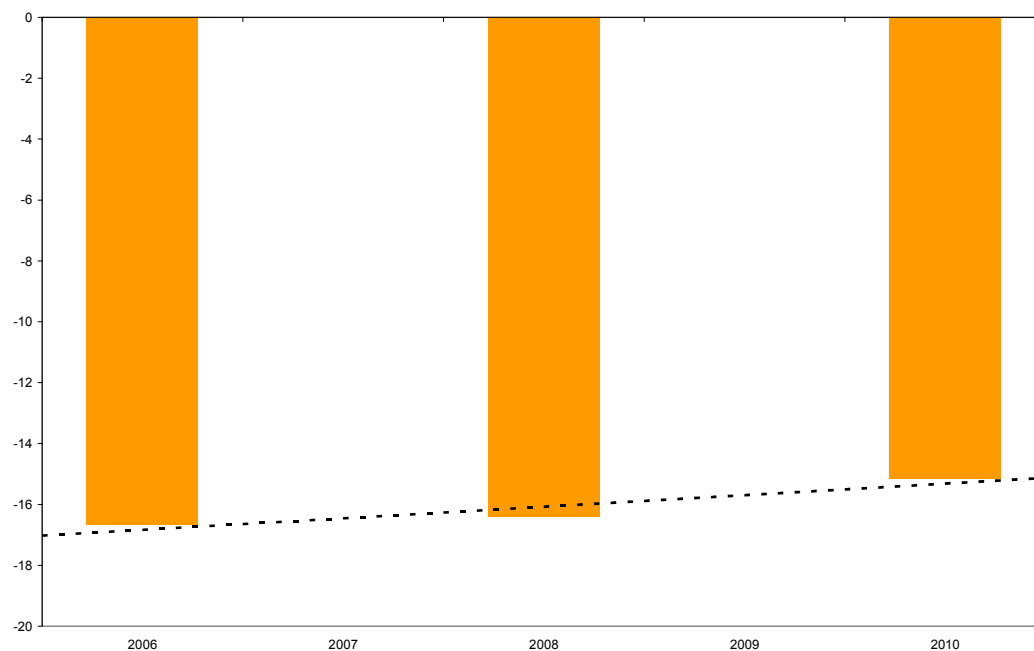
Kortom, in geen van de aandachtswijken van Den Haag is de verdeling van lage, midden- en hoge inkomens in de afgelopen jaren noemenswaardig gewijzigd. De verhuisbewegingen per inkomensklasse verschillen nogal per wijk. In drie van de wijken lijkt het erop dat er mensen zijn die een inkomensstijging hebben doorgemaakt. Daarnaast bestaat bij één van de wijken (Den Haag Zuidwest) het beeld dat er mensen van een hoog inkomen zijn teruggegaan naar een middeninkomen.

7.7 Veiligheid

De aandachtswijken van Den Haag scoren laag op het onderdeel overlast en veiligheid van de Leefbaarometer: -44 op een schaal die loopt van -50 tot +50. Den Haag als geheel doet het wat beter, maar ook daar ligt de Leefbaarometerscore met -34 beneden het Nederlandse gemiddelde. De achterstand van de aandachtswijken op dit punt is in de periode 2006-2010 wel iets (9 procent) afgenomen.

Er is een duidelijk verschil tussen de wijk Den Haag Zuidwest en de andere drie aandachtswijken. De Leefbaarometerscore overlast en veiligheid van Den Haag Zuidwest is met -34 gelijk aan die van Den Haag als geheel. Daarmee heeft deze wijk de achterstand die er in 2006 was volledig weggewerkt. In de andere drie wijken is de score lager dan in de stad: zij hebben scores van -47 en -48. Sinds de start van de wijkenaanpak is er in deze wijken geen sprake geweest van een duidelijke positieve of negatieve ontwikkeling op deze indicator.

7.20 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

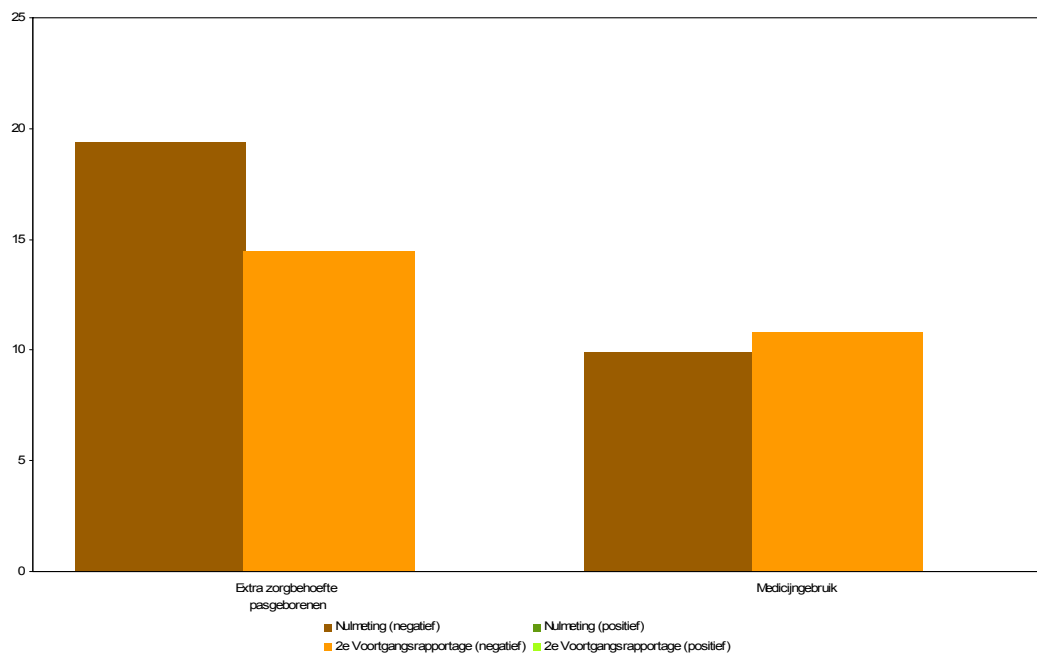

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	% -16,7		-16,4		-15,2
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Den Haag	-34	.	-33	.	-34
Totaal aandachtswijken	-45	.	-44	.	-44
w.o. Den Haag Zuidwest	-38	.	-35	.	-34
Schilderswijk	-48	.	-48	.	-48
Stationsbuurt	-49	.	-48	.	-48
Transvaal	-48	.	-44	.	-47

Bron: CBS, Leefbaarometer

7.8 Gezondheid

7.21 Thema Gezondheid: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	19	15
Medicijngebruik	10	11

Bron: CBS, PRN.

De gezondheid van mensen in de aandachtswijken is vaak minder goed¹⁴. In de Outcomemonitor zijn twee indicatoren opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkeling van de gezondheid, namelijk het aandeel pasgeborenen dat extra zorgbehoefte nodig heeft en het medicijngebruik.

Op beide vlakken hebben de aandachtswijken een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Wat betreft de extra zorg bij pasgeborenen is de achterstand iets afgenomen, bij medicijngebruik is die juist iets toegenomen.

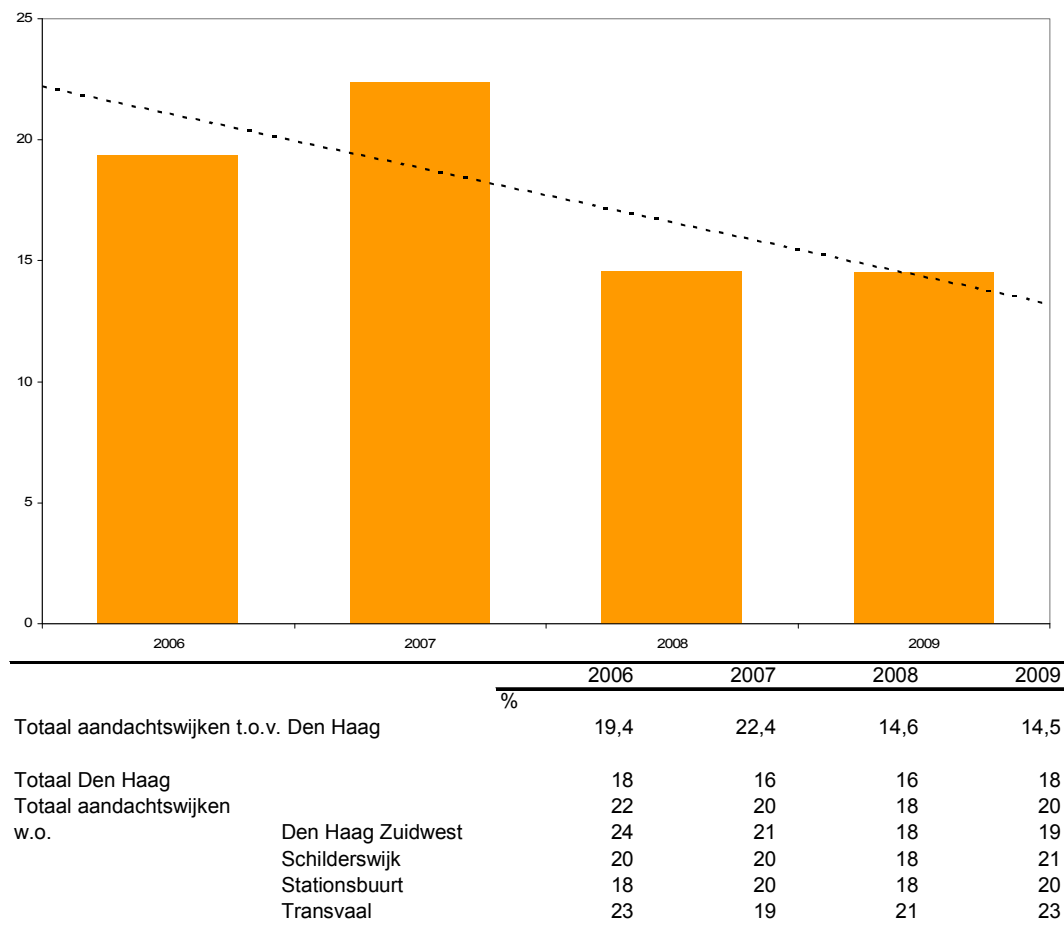
Extra zorgbehoefte pasgeborenen afgenomen

In de Haagse aandachtswijken heeft 20 procent van de pasgeborenen extra zorg nodig, in geheel Den Haag is dat 18 procent. In zowel Den Haag als in de aandachtswijken is dit percentage in de periode 2006-2009 gedaald. De daling was het grootst in de aandachtswijken, daar daalde het percentage pasgeborenen met extra zorg van 22 procent in 2006 naar 20 procent in 2009. De daling in Den Haag was een half procentpunt. Dat betekent dat de achterstand van de aandachtswijken op dit punt is verkleind.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: <http://www.nationaalkompas.nl/thema-s/gezondheidsachterstanden/thema-s/gezondheid-in-veertig-krachtwijken/>.

In Transvaal hebben pasgeborenen het vaakst extra zorg nodig, in Den Haag Zuidwest het minst vaak. Den Haag Zuidwest heeft hierin een gunstige ontwikkeling doorgemaakt: in 2007 hadden pasgeborenen baby's daar nog het vaakst van de vier aandachtswijken extra zorg nodig. In de andere drie aandachtswijken fluctueerde het percentage te veel om een duidelijke trend waar te kunnen nemen.

7.22 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

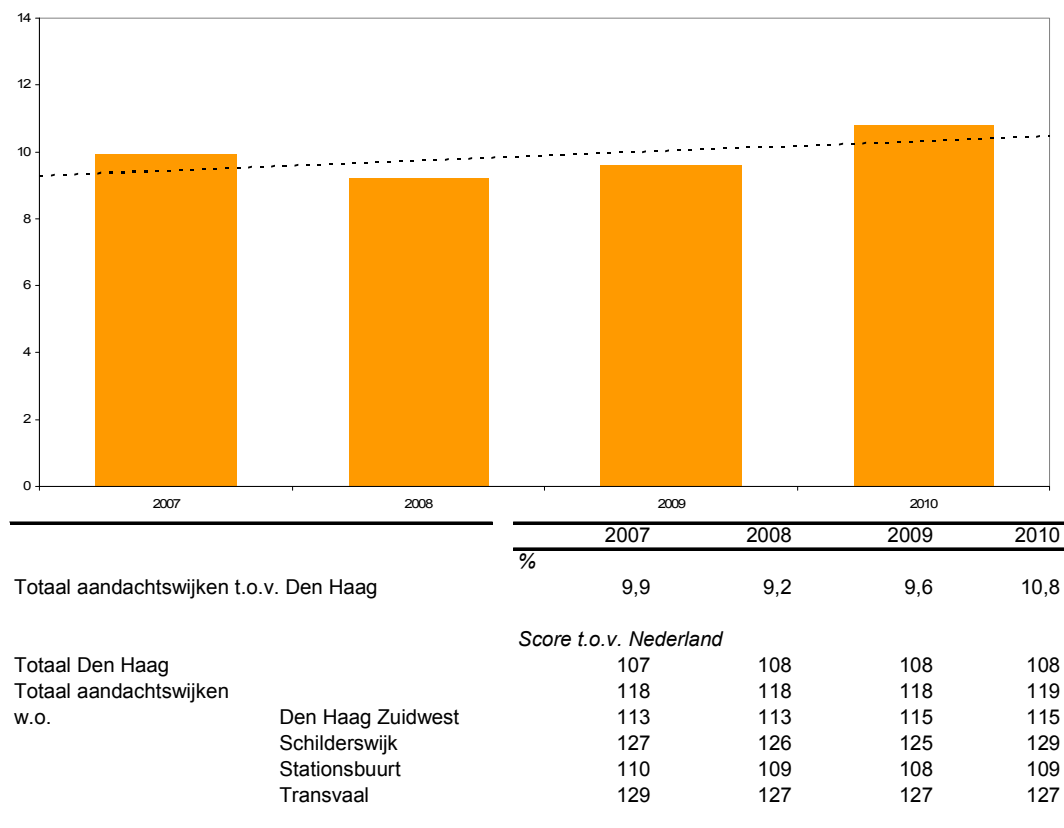
Bron: CBS, PRN.

Nog steeds achterstand bij medicijngebruik

Het medicijngebruik wordt in de Outcomemonitor weergegeven als een score ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde. Dit gemiddelde is op 100 gezet, en een score daarboven betekent dat er (gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht) meer medicijnen worden gebruikt dan gemiddeld in Nederland. Dit is laatste is zowel in geheel Den Haag als in de Haagse aandachtswijken het geval (119 in de aandachtswijken, 108 in Den Haag). De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is ongeveer 11 procent. Er is in de afgelopen jaren weinig verandering geweest in de stad en de wijken. Door de kleine fluctuaties is de achterstand nu (in 2010) wat groter dan in 2007 (9 procent). De achterstand op het stedelijk gemiddelde is het grootst in de Schilderswijk en Transvaal (129 en 127 ten opzichte van Nederland). In Den Haag

Zuidwest is de achterstand in 2010 wat groter dan in 2007; in de Stationsbuurt en Transvaal wat kleiner.

7.23 Medicijngebruik: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

7.9 Integratie

Bijna tweederde van de Haagse aandachtswijkbewoners is van niet-westerse herkomst (65 procent). Dit is veel vergeleken met Den Haag als geheel, waar 34 procent van de inwoners niet-westers allochtoon is. De aandachtswijken verschillen onderling nogal op dit punt. Relatief hoog is het aandeel niet-westerse allochtonen in de Schilderswijk (85 procent) en Transvaal (79 procent); in de Stationsbuurt en Den Haag Zuidwest wonen relatief weinig mensen van niet-westerse herkomst (60 en 52 procent). Gemiddeld is in de aandachtswijken bij 8 procent van de paren één van de partners niet-westers allochtoon en de ander autochtoon of westers allochtoon. De Stationsbuurt en Den Haag Zuidwest hebben een relatief groot aandeel gemengde paren (11 en 9 procent), Transvaal en de Schilderswijk een relatief klein aandeel (7 en 6 procent). In Den Haag als geheel is 9 procent van de paren gemengd.

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de Haagse aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Den Haag als geheel¹⁵. We

¹⁵ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

kijken daarbij naar de thema's Leren en Werken en zeggen dat er meer integratie is naarmate de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Bij Integratie gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten. Dat geldt ook voor Den Haag.

Behalve wat betreft arbeidsongeschiktheidsuitkeringen hebben de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken een ongunstigere positie dan de autochtonen. Voor alle aspecten van Werken en Leren geldt echter dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken kleiner is dan in de stad. We kunnen dus stellen dat er in de wijken meer integratie is dan in de stad.

De integratie van niet-westerse allochtonen wat betreft het hebben van werk is in de aandachtswijken niet veranderd sinds de start van de wijkenaanpak. Bij alle andere indicatoren zien we echter dat de integratie in de aandachtswijken is gedaald: niet-westers allochtonen hebben nu een slechtere positie ten opzichte van autochtonen dan bij de start van de wijkaanpak.

Wat betekent dit voor de verhouding tussen de aandachtswijken en de stad? Wat betreft arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en langdurige bijstand is het verschil tussen de wijken en de stad groter geworden. Dit komt doordat de integratie in geheel Den Haag wat sterker is afgenomen dan in de wijken. Bij de andere indicatoren zien we dat de wijken meer op de stad zijn gaan lijken wat betreft de integratie van niet-westerse allochtonen. Zoals we net zagen ligt hieraan echter geen verbeterde integratie in de wijken ten grondslag.

Voorsprong integratie wat betreft niet-werkend werkzoekenden

In de aandachtswijken zijn niet-westerse allochtonen bijna 2 keer zo vaak niet-werkend werkzoekend als autochtonen, in Den Haag ligt dit cijfer op 2,5 keer zo vaak. Vanuit het oogpunt van integratie hebben de Haagse aandachtswijken dus een voorsprong op Den Haag. In de aandachtswijken is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen nu wat groter dan in 2007. Voor den Haag als geheel geldt dit niet: daar is het verschil kleiner geworden. Hierdoor zijn de wijken en de stad dicht bij elkaar komen te liggen wat betreft integratie op dit punt.

7.24 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Den Haag

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	-36,9	-40,8	-31,8	-27,5	-23,0	-24,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Den Haag	2,95	2,95	2,94	2,66	2,69	2,52
Totaal aandachtswijken	1,86	1,75	2,00	1,93	2,08	1,92
w.o.						
Den Haag Zuidwest	2,17	2,02	2,21	2,01	2,23	2,06
Schilderswijk	1,44	1,21	1,53	1,62	1,50	1,46
Stationsbuurt	2,16	2,33	3,13	2,89	3,33	2,79
Transvaal	0,83	1,04	1,23	2,07	1,25	1,24

Bron: CBS.

Lichte voorsprong integratie werkloosheidsuitkeringen

De integratie ten aanzien van werkloosheidsuitkeringen ligt voor de aandachtswijken en Den Haag niet zo ver uit elkaar. In de Haagse aandachtswijken hebben niet-westerse allochtonen 1,1 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering als autochtonen, in Den Haag is dat 1,3 keer zo vaak. Ook hier hebben de Haagse aandachtswijken dus een voorsprong op Den Haag, maar deze is wel klein. Doordat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de stad iets meer afnam (en de integratie dus groeide) dan in de wijken, zijn aandachtswijken meer op de stad gaan lijken.

7.25 Integratie, Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Den Haag

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal aandachtswijken t.o.v. Den Haag	-17,7	-20,1	-12,8	-12,9	-7,8	-13,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Den Haag	1,36	1,41	1,57	1,51	1,41	1,33
Totaal aandachtswijken	1,12	1,13	1,37	1,32	1,30	1,14
w.o.						
Den Haag Zuidwest	1,09	1,11	1,23	1,32	1,32	1,20
Schilderswijk	1,41	1,16	1,70	1,22	1,24	1,18
Stationsbuurt	0,95	1,62	2,03	1,54	1,58	1,39
Transvaal	1,45	1,68	3,61	2,01	1,29	0,80

Bron: CBS.

7.10 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de ontwikkelingen in de vier aandachtswijken van Den Haag. Vijf jaar na de start van het aandachtswijkenbeleid hebben deze wijken op nagenoeg alle thema's nog een achterstand op de stad. We zien zowel positieve als negatieve ontwikkelingen. De positieve ontwikkelingen hebben wel de overhand. Van de vier aandachtswijken lijkt de positie van Den Haag Zuidwest het meest gunstig; in de Schilderswijk zijn de achterstanden juist relatief groot. We kijken nog even kort naar de belangrijkste punten per thema.

De bevolking in de Haagse aandachtswijken is relatief jong. Driekwart is allochtoon en er zijn vrij veel alleenstaanden en eenoudergezinnen. De sociale samenhang, zoals gemeten met de Leefbaarometer, is al sinds de start van de wijkenaanpak vergelijkbaar met de stad als geheel.

Halverwege de start van de wijkenaanpak is het woningaanbod in de Haagse aandachtswijken nog steeds eenzijdig. In vergelijking met de stad zijn er vooral veel sociale huurwoningen. Wat betreft dit thema gaat het echter de goede kant op met de aandachtswijken. Het woningaanbod is verbeterd en de achterstand op de stad is kleiner geworden. Het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken is een belangrijk punt in het aandachtswijkenbeleid. Hoewel de leefbaarheid in de aandachtswijken nog steeds lager is dan in de stad als geheel, is er ook op dit punt vooruitgang geboekt.

In de aandachtswijken van Den Haag zien we dat leerlingen een relatief lage score halen op de Cito-toets, minder vaak op de havo of het vwo zitten en vaker voortijdig het onderwijs verlaten. Het is in de afgelopen jaren gelukt om een verbetering te bewerkstelligen wat betreft de Cito-score van de leerlingen in de wijken. De achterstand op het voortgezet onderwijs is echter groter geworden.

In vergelijking met Den Haag als geheel zijn er in de aandachtswijken van Den Haag minder mensen die werken en meer mensen met een uitkering. Ondanks de crisis is het de aandachtswijken echter gelukt meer mensen uit de WW en aan het werk te krijgen. Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken is echter onverminderd hoog. En wat betreft arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is de positie van de wijken verslechterd.

Veel mensen in de aandachtswijken van Den Haag hebben een laag inkomen. Ook komt het vaak voor dat mensen hun zorgverzekering niet kunnen betalen of in een schuldsaneringstraject terechtkomen. Er is binnen dit thema nog geen vooruitgang geboekt. Het aandeel lage inkomens is gelijk gebleven en het aandeel wanbetalers en gestarte schuldsaneringstrajecten gegroeid.

De veiligheid in de wijken is nu, halverwege de wijkenaanpak, nog steeds laag, maar de achterstand op Den Haag is iets kleiner geworden,.

Op beide aspecten van gezondheid die in deze monitor worden bekeken, hebben de wijken een achterstand: er zijn meer baby's met een extra zorgbehoefte en het medicijngebruik ligt hoger dan in Den Haag als geheel. Wat betreft de zorgbehoefte bij pasgeborenen is de achterstand iets afgenomen, maar bij medicijngebruik is de achterstand juist toegenomen.

Wat betreft Integratie ten slotte, zien we dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de Haagse aandachtswijken kleiner is, en daarmee de integratie groter, dan in Den Haag als geheel. Wel geldt voor vrijwel alle indicatoren van Leren en Werken dat de integratie lager is dan bij de start van de wijkenaanpak.

8. Deventer

8.1 Inleiding

Deventer is een van de vijf oudste steden van Nederland. Het is met bijna 100 duizend inwoners de derde gemeente van Overijssel. Deventer heeft één aandachtswijk: de Rivierenwijk met ruim 4 duizend inwoners. De afbakening van de wijk is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Ondanks de locatie dicht bij het centrum, is de Rivierenwijk een geïsoleerde wijk. Dit komt onder andere door de ligging naast de spoorlijn, de interne rondweg die dwars door de wijk loopt en het industrieterrein ten zuiden van de wijk. Bij de start van de wijkenaanpak in 2007 was het een monotoon ingerichte naoorlogse wijk met veel rijtjeshuizen en portiekflats en een groot aandeel sociale huurwoningen (49 procent)². De openbare ruimte was slecht onderhouden en de leefbaarheid en veiligheid werden als slecht ervaren. Bijna de helft van de inwoners van de wijk was van niet-westerse herkomst, met inwoners van Turkse afkomst als grootste groep. De Rivierenwijk kenmerkte zich door veel voortijdig schoolverlaters, een hoge werkloosheid en lage inkomens. Slechts 50 procent van de kinderen ging naar een basisschool in de wijk; vooral kinderen van autochtone en hoger opgeleide ouders gingen naar een school buiten de wijk³.

Al in 2005, voor de start van de wijkenaanpak, hebben de gemeente en wooncorporatie Rentreë afspraken gemaakt over fysieke en sociale herstructurering van de Rivierenwijk. In 2008 was Deventer de eerste Nederlandse stad die samen met het rijk een charter tekende: de overeenkomst waarin gemeente en rijk zich committeren aan het wijkactieplan⁴. Hoofddoel van dit plan is de al ingezette herstructurering aangrijpen om ook de sociale positie van de bewoners te verbeteren. Maatschappelijke integratie van de wijkbewoners van veelal buitenlandse afkomst is een nevendoel⁵.

De corporatie is in Deventer de regisseur van de wijkenaanpak. Zij betreft met participatieprojecten bewoners bij het vernieuwen van hun wijk. Mede doordat de twee basisscholen in de wijk samenwerken aan verbeteringen zijn er nu weer meer aanmeldingen van leerlingen. De (jong-) volwassen bevolking krijgt ondersteuning om de stap naar scholing en werk te vergemakkelijken. Zo bieden sloopbedrijven leer-

¹ De Rivierenwijk wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 7417.

² <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Krachtwijken-met-karakter>.

³

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Deventer_Rivierenwijk.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/deventer>.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/10/11/het-wijkactieplan-rivierenwijk.html>.

werkplaatsen voor buurtbewoners en wordt met het project 'Ondernemershuis' het ondernemerschap in de wijk gestimuleerd. Om ontmoeting, integratie en participatie te bevorderen worden veel activiteiten georganiseerd en zijn een buurtsportwerker en een sportmakelaar aangesteld^{3,6}.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van de Rivierenwijk terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (Thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (Thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (Thema Werken)
- integratie van niet-westerse allochtonen met betrekking tot het thema Werken: het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid, het aandeel werkloosheidsuitkeringen en het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (Thema Integratie)
- paren naar herkomstgroepering (Thema Integratie)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is de Rivierenwijk meer gaan lijken op de andere wijken in Deventer?

8.2 Bevolking

In de Rivierenwijk wonen op 1 januari 2012 ruim 4 duizend mensen. Hoewel het inwonertal van Deventer tussen 2007 en 2012 met ruim 2 procent is toegenomen, is de bevolking van de Rivierenwijk in deze periode bijna 10 procent kleiner geworden.

Er wonen relatief veel jongvolwassenen in de wijk: een kwart is tussen de 18 en 26 jaar (in Deventer als geheel is dit 11 procent). Daar staat een vrij klein aandeel 45 plussers tegenover: 28 procent in de Rivierenwijk versus 42 procent in Deventer als geheel. Er zijn in de Rivierenwijk wel meer 45 plussers dan bij de start van de wijkenaanpak: hun aandeel is met een kleine 5 procentpunt toegenomen.

In de Rivierenwijk wonen in vergelijking met Deventer als geheel veel alleenstaanden en weinig paren (met of zonder kinderen): 53 en 40 procent in de Rivierenwijk versus 38 en 55 procent in Deventer. Het aandeel eenoudergezinnen is vergelijkbaar. Deze verdeling is vrijwel hetzelfde als in 2007.

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-deventer.html>;

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-deventer-rivierenwijk.html>.

In de inleiding zagen we al dat de Rivierenwijk bij de start van de wijkenaanpak een groot aandeel niet-westers allochtone inwoners had. Vijf jaar later is dit nog steeds zo, maar het aandeel is wel kleiner geworden: was het in 2007 nog ruim 46 procent, nu is het afgenomen naar ruim 41 procent. Turken vormen nog steeds de grootste groep: 31 procent van wijkbewoners is van Turkse afkomst (32 procent in 2007). Daarnaast is de groep 'overige niet-westerse allochtonen' vrij groot (zie laatste kolom in figuur 8.1). De afname van het aandeel niet-westerse allochtonen komt vooral doordat het aandeel 'overige niet-westerse allochtonen' kleiner is geworden: van 13 procent in 2007 naar 8 procent in 2012.

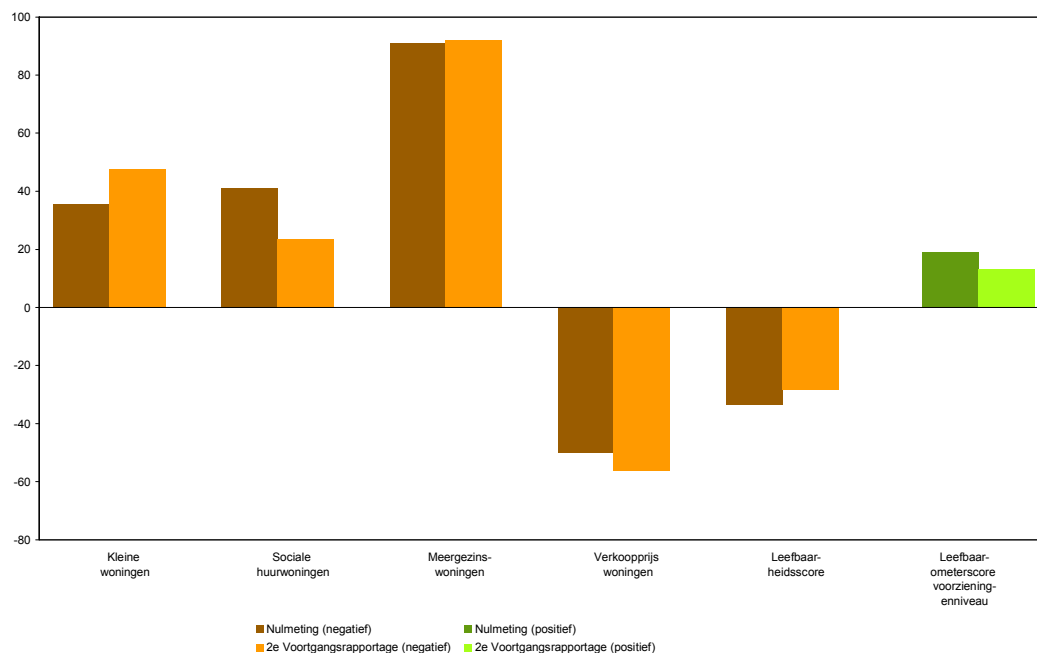
8.1 Bevolking naar herkomstgroepering: Rivierenwijk en het stedelijk gemiddelde van Deventer

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overige niet- westerse allochtonen
	%								
Totaal Deventer	2007	79	0	8	7	0	1	1	4
	2012	79	0	8	7	0	1	1	4
Rivierenwijk	2007	43	1	10	32	0	1	1	13
	2012	47	2	9	31	1	0	1	8

Bron: CBS.

8.3 Wonen en leefbaarheid

8.2 Thema Wonen en leefbaarheid: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	36	48
Sociale huurwoningen	41	24
Meergezinswoningen	91	92
Verkooprijke woningen	-50	-56
Leefbaarheidsscore	-34	-28
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	19	13

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Halverwege de gestelde periode voor de wijkenaanpak heeft De Rivierenwijk op alle aspecten van de woningvoorraad nog een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Sinds de start van de wijkenaanpak is hierin geen eenduidige ontwikkeling zichtbaar; het verschilt per indicator of de achterstand kleiner of juist groter is geworden.

Ook de Leefbaarheidsscore⁷ is in de Rivierenwijk lager dan het stedelijk gemiddelde. De achterstand is wel kleiner geworden. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is beter dan in de stad als geheel, maar de voorsprong is kleiner dan bij de start van de wijkenaanpak.

8.3.1 Wonen

In de Rivierenwijk staan relatief veel kleine en meergezinswoningen die in het bezit zijn van de woningcorporatie. De verkoopprijs van koopwoningen is laag. Vooral het aandeel meergezinswoningen valt op: dit is in de Rivierenwijk met 49 procent bijna dubbel zo

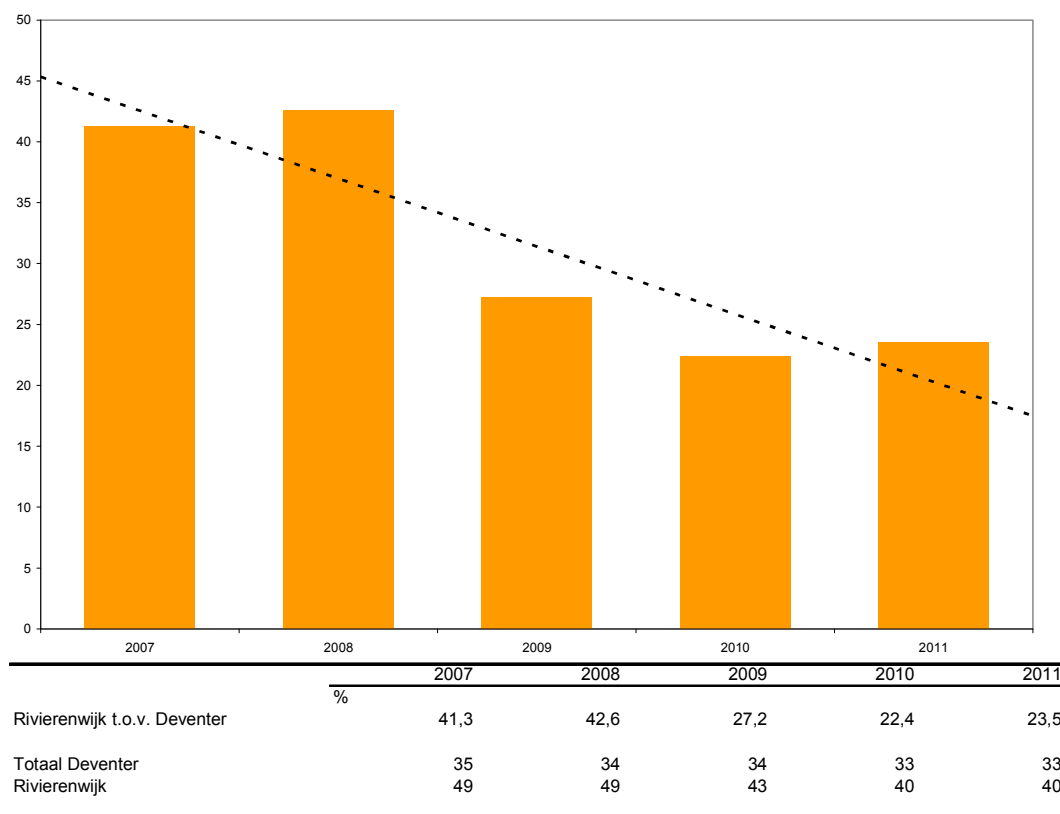
⁷ Zie ook paragraaf 8.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometer.

groot als in Deventer als geheel (26 procent). De Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad ligt ook een stuk onder die van Deventer als geheel. Hoe het woningaanbod van de wijk zich ontwikkelt verschilt per indicator. De achterstand bij het aandeel kleine woningen en de verkoopprijs van woningen is toegenomen. Het aandeel meergezinswoningen is onveranderd groot vergeleken met Deventer als geheel. Het aandeel sociale huurwoningen en de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad hebben zich echter in de goede richting ontwikkeld.

Aandeel sociale huurwoningen gedaald

In de Rivierenwijk is 40 procent van de woningen een sociale huurwoning. In Deventer als geheel is dit 33 procent. Daarmee heeft de Rivierenwijk bijna een kwart meer sociale huurwoningen dan het stedelijk gemiddelde. Zowel in Deventer als geheel als in de Rivierenwijk is het aandeel sociale woningen sinds 2007 kleiner geworden. Maar omdat deze afname groter is in de Rivierenwijk dan in Deventer als geheel (van 49 naar 40 procent respectievelijk van 35 naar 33 procent), heeft de Rivierenwijk een flink deel (43 procent) van haar achterstand op dit punt ingelopen.

8.3 Sociale huurwoningen: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

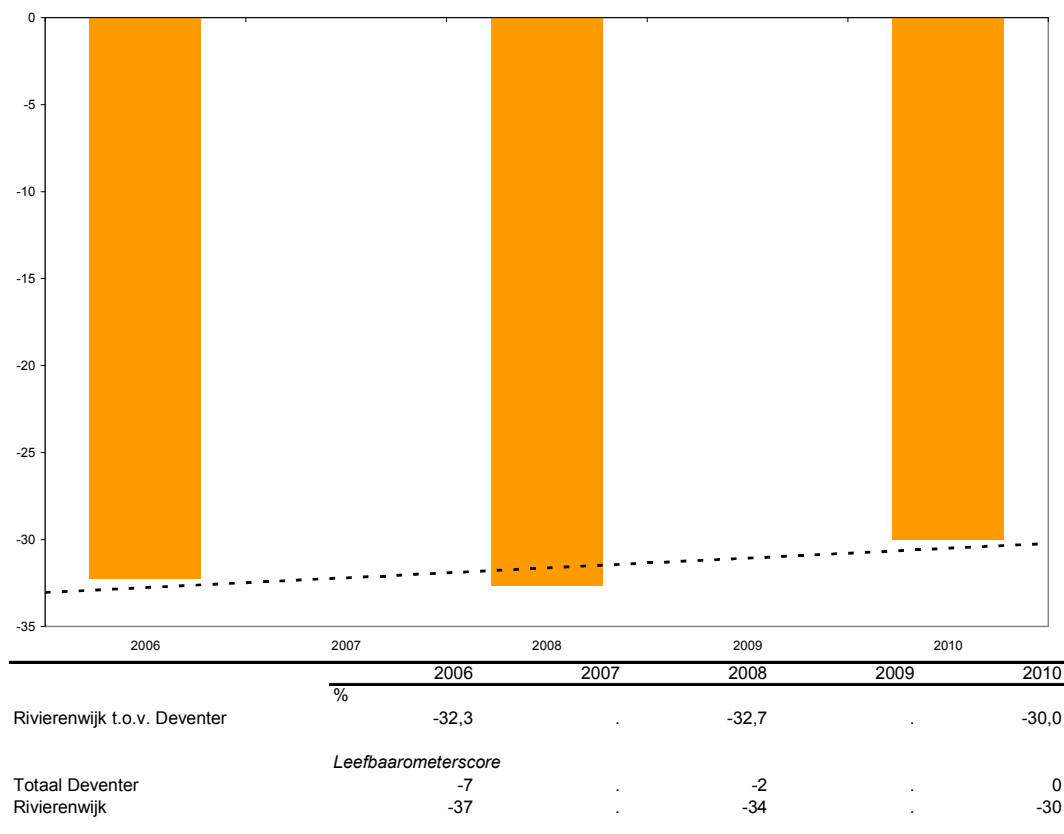
Bron: CBS, SYSWOV.

Leefbaarheid woningvoorraad iets verbeterd

Wat betreft de Leefbaarometerscore van de woningvoorraad is Deventer een erg gemiddelde stad: het niveau is in 2010 met een score van 0 gelijk aan het Nederlandse gemiddelde. De Rivierenwijk zit met een score van -30 een stuk lager (schaal loopt van -50 tot +50). Sinds 2006 is de score met 7 punten verbeterd. Een vergelijkbare toename

zien we echter bij Deventer als geheel waardoor de achterstand maar een klein beetje is ingelopen (7 procent). Daarbij is de ontwikkeling niet stabiel: in 2008 was de achterstand nog wat groter dan in 2006.

8.4 Leefbaarometerscore Woningvoorraad⁸: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS, Leefbaarometer.

8.3.2 Leefbaarheid

De Leefbaarheidsscore van de Rivierenwijk is lager dan het stedelijk gemiddelde. Wel is de achterstand afgenomen sinds de start van de wijkenaanpak. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is in de wijk beter dan in de stad als geheel. Deze voorsprong op de stad is in 2010 wat kleiner dan in 2006.

In de Leefbaarometer⁹ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50

⁸ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

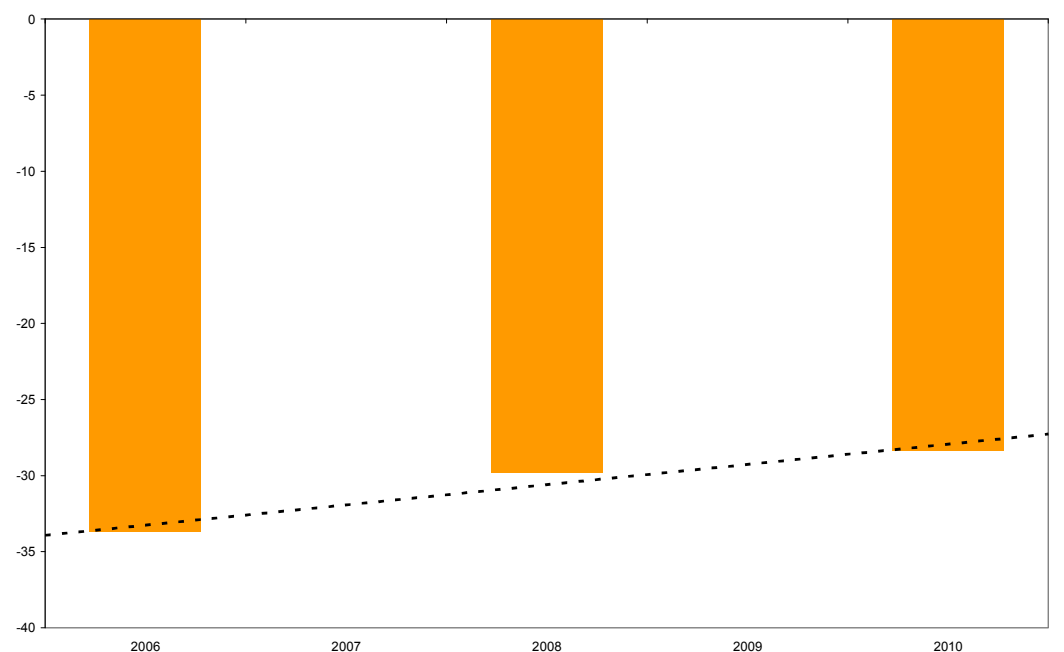
⁹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer ¹⁰.

Algemene leefbaarheid neemt toe

Voor het meten van de algemene leefbaarheid in de aandachtswijken en steden gebruiken we de Leefbaarheidsscore van de Leefbaarometer. Deze score kan een waarde aannemen van 1 tot en met 7, waarbij 1 staat voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. In de Rivierenwijk wordt de algemene leefbaarheid als 'matig positief' beschouwd. Dit in tegenstelling tot Deventer als geheel waar de leefbaarheid 'positief' is. De leefbaarheid in Deventer als geheel is nauwelijks veranderd sinds 2006. In de Rivierenwijk is deze echter wel verbeterd: in 2006 was de score in de wijk namelijk nog 'matig'. Daarmee is de achterstand halverwege de gestelde termijn van de wijkenaanpak een stuk (16 procent) afgenomen.

8.5 Leefbaarheidsscore: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2006	2007	2008	2009	2010
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	-33,6	.	-29,8	.	-28,3
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal Deventer	5	.	5	.	5
Rivierenwijk	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

8.4 Leren

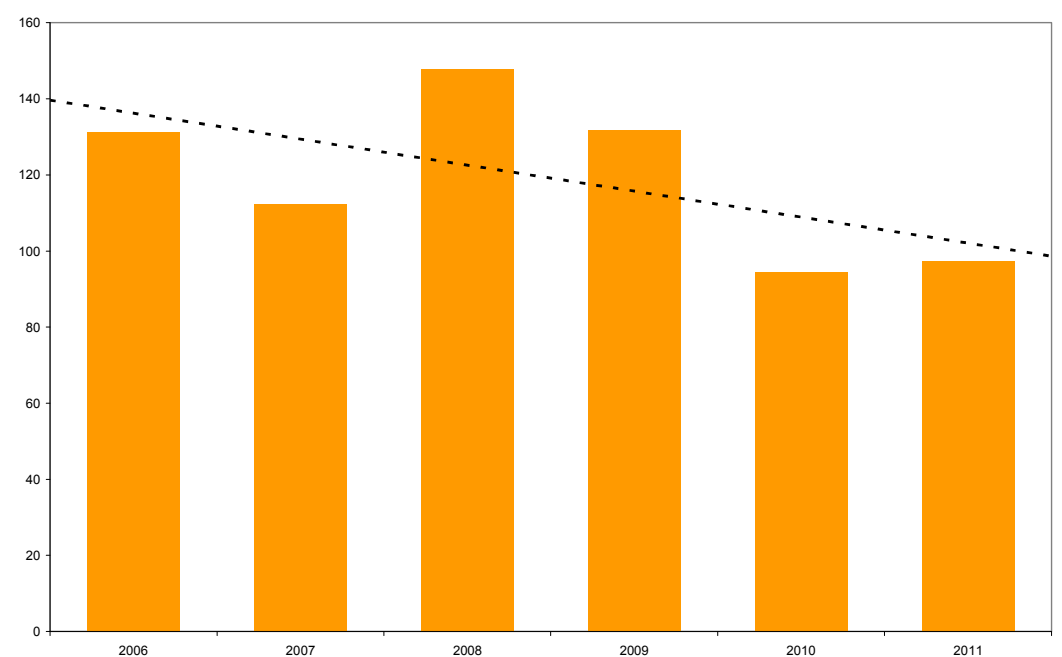
Voor de Rivierenwijk kunnen we binnen het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Voor de Cito-score en het aandeel leerlingen op havo of vwo zijn leerlingenaantallen te laag om conclusies te trekken.

¹⁰ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

Aandeel voortijdig schoolverlaters neemt af

Met een kleine 8 procent is het aandeel voortijdig schoolverlaters in de Rivierenwijk bijna twee keer zo hoog als gemiddeld in Deventer (4 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak heeft dit cijfer zowel in Deventer als geheel, als in de Rivierenwijk nogal geschommeld. Wel lag het aandeel in alle jaren onder dat van 2006. Ook de positie van de Rivierenwijk ten opzichte van de stad volgt een grillig verloop. In het algemeen is het aandeel voortijdig schoolverlaters in de wijk echter sterker afgenomen dan in de stad, waardoor de achterstand voor een deel (26 procent) is ingelopen.

8.6 Voortijdig schoolverlaters: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

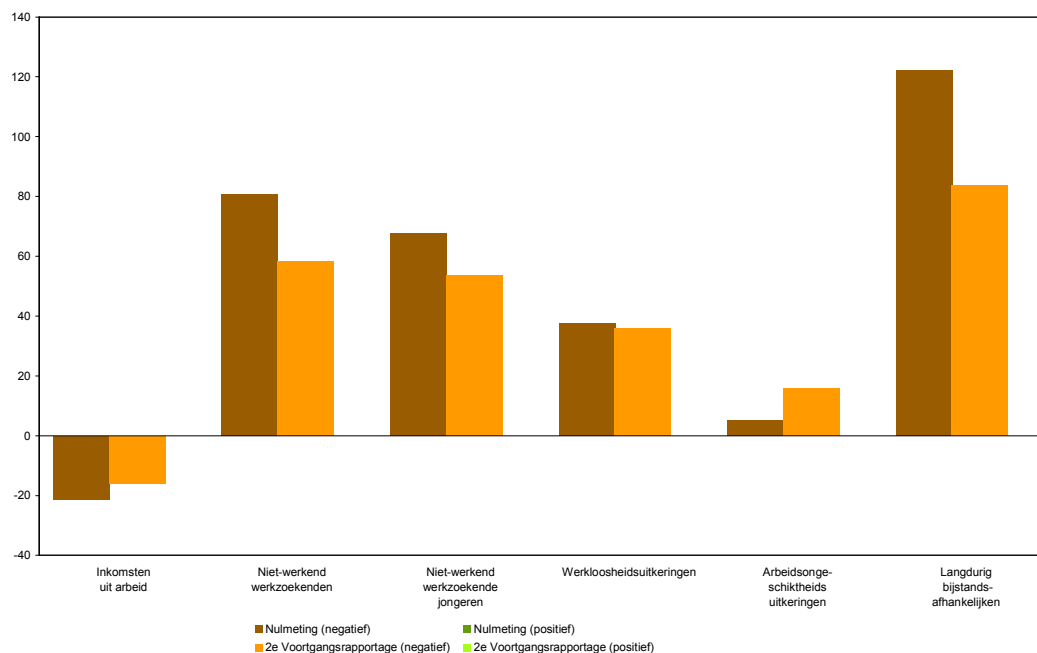

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	131,4	112,2	147,7	131,7	94,4	97,4
Totaal Deventer	5,1	4,1	4,4	4,1	3,6	3,9
Rivierenwijk	11,8	8,7	10,9	9,5	7,0	7,7

Bron: CBS, DUO.

8.5 Werken

8.7 Thema werken: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-21	-16
Niet-werkend werkzoekenden	81	58
Niet-werkend werkzoekende jongeren	68	54
Werkloosheidsuitkeringen	37	36
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	5	16
Langdurig bijstandsafhankelijken	122	84

Bron: CBS.

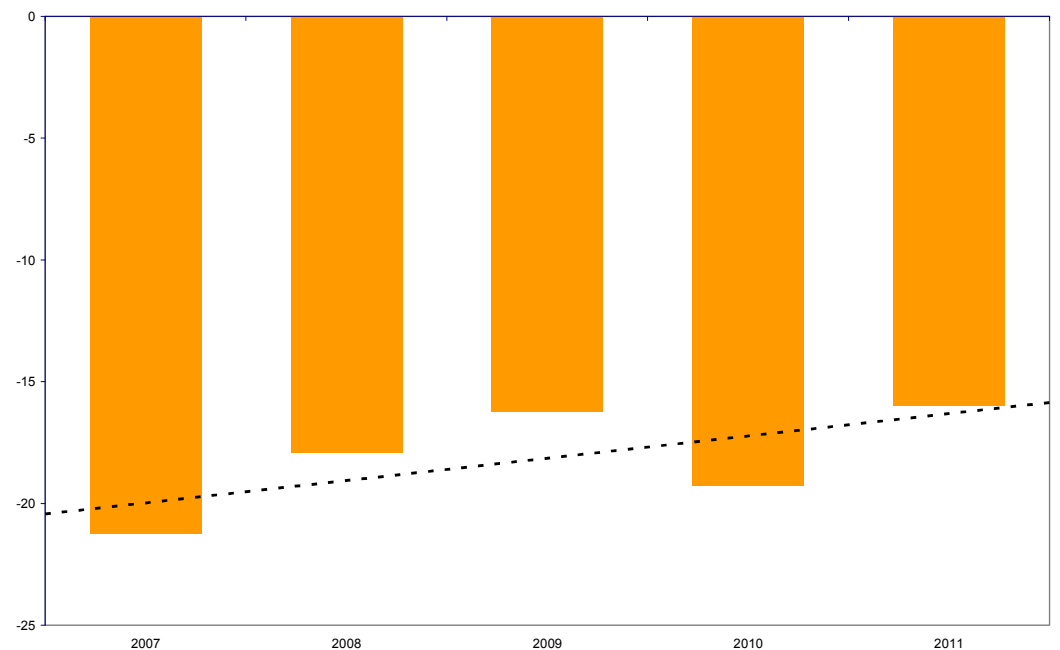
De Rivierenwijk scoort op dit moment nog op alle indicatoren van het thema Werken slechter dan de gemeente als geheel. Bij vier van de zes indicatoren is de achterstand echter kleiner geworden dan in 2007. Dit geldt voor het aandeel mensen met een baan, het aandeel niet-werkend werkzoekenden (ook de jongeren) en het aandeel mensen dat langdurig in de bijstand zit. Dat betekent dat de positie van de wijk op dit thema sinds de start van de wijkenaanpak is verbeterd. Met betrekking tot het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering zien we een verslechtering van de positie van de wijk. De ontwikkeling van het aandeel werkloosheidsuitkeringen is niet positief en niet negatief te noemen.

Meer wijkbewoners inkomsten uit arbeid

Het aandeel mensen met betaald werk is in de Rivierenwijk 16 procent lager dan algemeen in Deventer (60 versus 72 procent). Met uitzondering van een dip in 2010 is de positie van de wijk wel verbeterd sinds 2007. Dit komt omdat het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid in de Rivierenwijk harder is gestegen dan in Deventer als geheel: een stijging van 55 naar 60 procent in de wijk, tegenover een toename van 70 naar 72 procent in Deventer. De achterstand is daardoor nu een kwart kleiner dan bij de start van de wijkenaanpak.

Opvallend is dat de toename van het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid onder de eerste generatie allochtonen groter is dan onder de tweede generatie. Het meest in het oog springend is de eerste generatie Turken: van 51 procent met een baan in 2007 naar 60 procent in 2011. Bij de tweede generatie Turken is dit een stijging van 52 naar 56 procent.

8.8 Inkomsten uit arbeid: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2007	2008	2009	2010	2011
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	-21,3	-17,9	-16,3	-19,3	-16,0
Totaal Deventer	69,8	71,6	72,8	71,1	71,9
Rivierenwijk	55,0	58,8	61,0	57,4	60,4

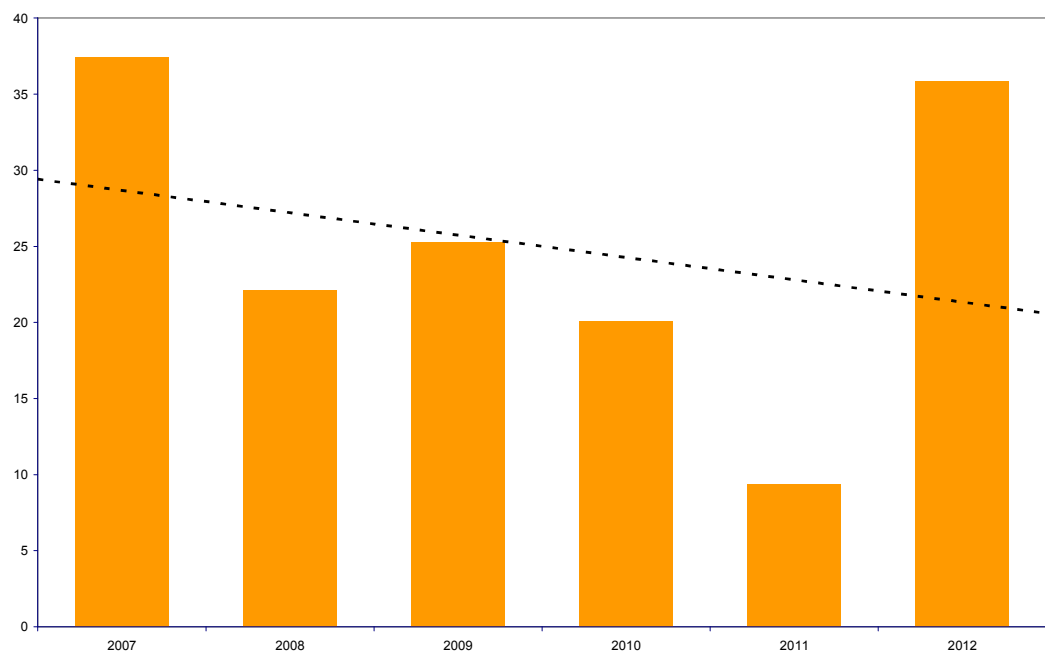
Bron: CBS.

Achterstand aandeel werkloosheidsuitkeringen weer groot na periode van afname

Waar het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering in Deventer bijna 3 procent is, zien we in de Rivierenwijk een aandeel van bijna 4 procent. Het aandeel in de aandachtswijk is dus ruim een derde groter dan in de stad. Tot 2011 was er sprake van een gunstige ontwikkeling: zowel in de stad als de wijk fluctueerde het aandeel WW-ers, maar de achterstand van de Rivierenwijk op de stad was duidelijk kleiner aan het worden. In 2012 ligt de verhouding tussen wijk en stad echter weer bijna op het oude niveau. De komende jaren zullen moeten uitwijzen of dit een eenmalige terugval is.

Ook hier is er een opvallend verschil tussen de eerste en tweede generatie niet-westerse allochtonen in de Rivierenwijk. Waar de eerste generatie in 2012 iets minder vaak een werkloosheidsuitkering heeft dan in 2007 (3 versus 4 procent), zien we bij de tweede generatie een toename van 0 naar 3 procent.

8.9 Werkloosheidsuitkeringen: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

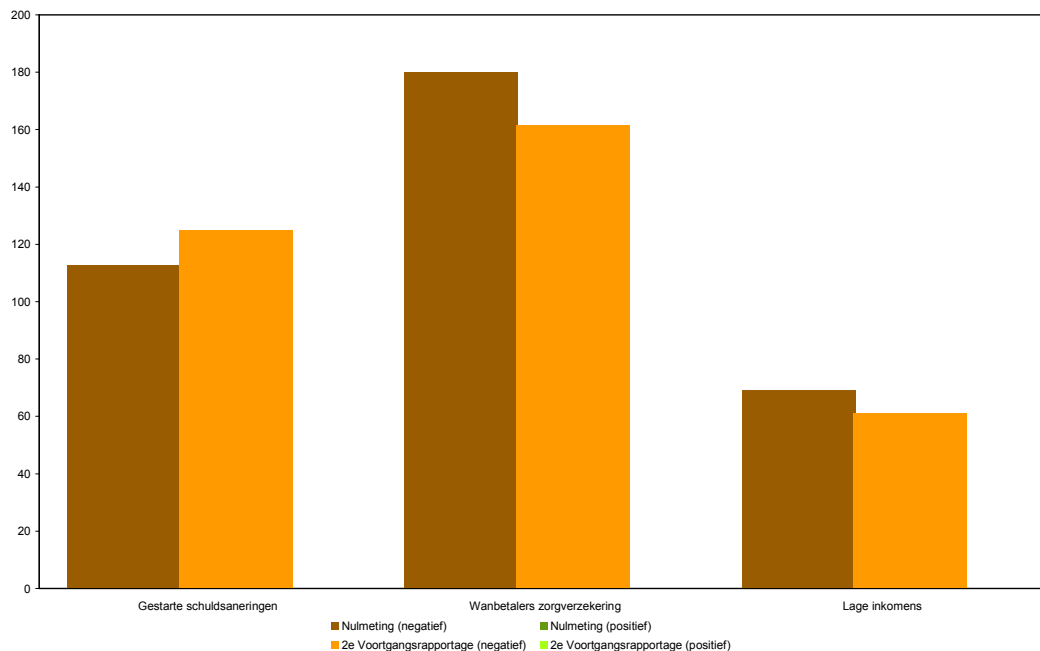

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	37,4	22,1	25,2	20,1	9,4	35,8
Totaal Deventer	2,7	2,1	2,1	2,9	2,6	2,8
Rivierenwijk	3,7	2,5	2,6	3,5	2,8	3,8

Bron: CBS.

8.6 Inkomen en schuldenproblematiek

8.10 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	113	125
Wanbetalers zorgverzekering	180	161
Lage inkomens	69	61

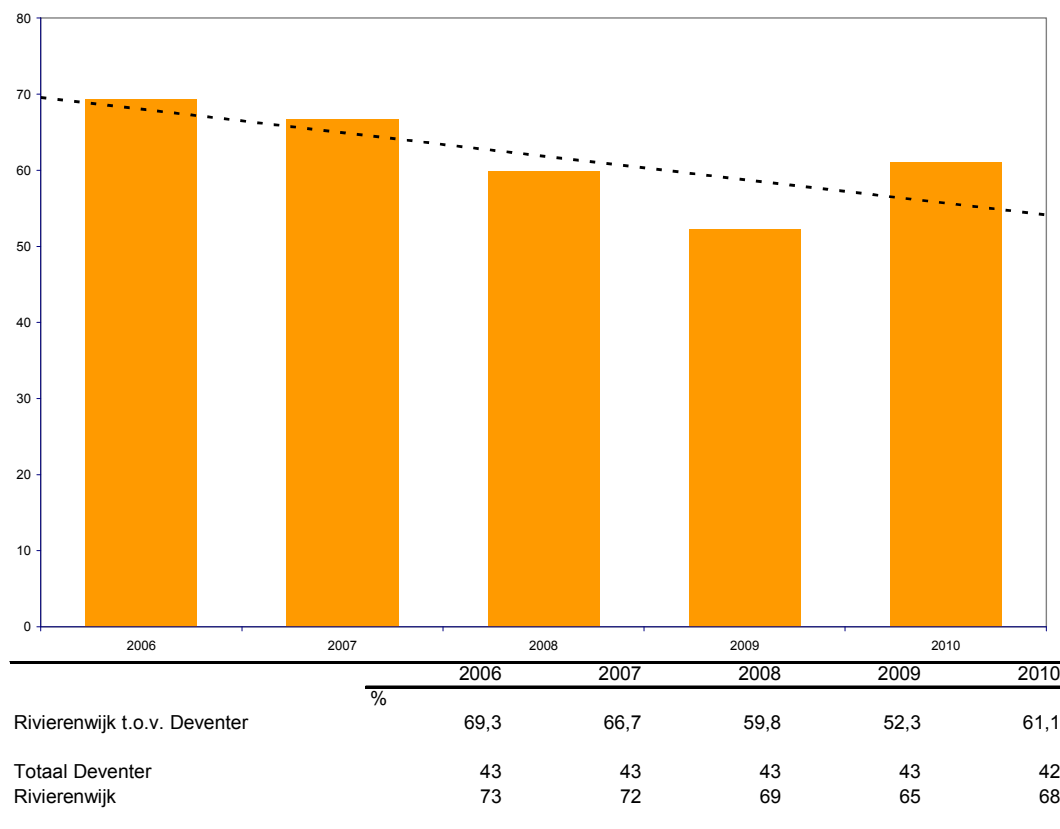
Bron: CBS.

Halverwege de termijn van de wijkenaanpak ligt het aandeel huishoudens met een laag inkomen in de Rivierenwijk nog een stuk hoger dan in Deventer als geheel. Daarmee samenhangend zijn er ook meer mensen die hun zorgverzekering niet (kunnen) betalen en mensen voor wie een schuldsaneringstraject is gestart. Binnen dit thema is dus sprake van een flinke achterstand. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand wat betreft de lage inkomens iets kleiner geworden. Dit geldt ook voor wanbetaling van de zorgverzekeringspremie, hoewel de achterstand op dit punt na een daling tot 2009 de laatste jaren weer is toegenomen. Ook het verschil tussen wijk en stad voor wat betreft gestarte schuldsaneringen is in de tussenliggende jaren een stuk kleiner geweest, maar in 2011 weer omhoog geschoten. Het verschil is nu groter dan in 2006.

Kleine daling lage inkomens

In 2010 moet ruim twee derde van de huishoudens in de Rivierenwijk rondkomen van een laag inkomen (68 procent). Dit aandeel is meer dan de helft groter dan het stedelijk gemiddelde van 42 procent. Gedurende de periode 2006-2010 is het aandeel lage inkomens in Deventer vrij constant geweest; in de Rivierenwijk is het 5 procentpunten gedaald. Hierdoor is de positie van de aandachtswijk op dit punt verbeterd. De achterstand is met 12 procent afgenomen.

8.11 Lage inkomens: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS.

Inkomensstijging voor een deel van de wijkbewoners

In deze paragraaf bekijken we de inkomensontwikkeling van de mensen in de Rivierenwijk. We zagen net al dat in 2010 68 procent van de huishoudens in de Rivierenwijk een laag inkomen heeft. Daarnaast heeft 28 procent een middeninkomen en slechts 4 procent een hoog inkomen. De afname van het aandeel lage inkomens sinds 2006 (met 5 procentpunten) is bijna geheel ten goede gekomen van het aandeel middeninkomens. In Deventer als geheel is de situatie vrijwel hetzelfde als in 2006: 42 procent van de huishoudens heeft een laag inkomen, een bijna even groot deel een middeninkomen (41 procent) en 17 procent heeft een hoog inkomen.

8.12 Huishoudens naar inkomensklasse: Rivierenwijk en het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
Totaal Deventer	43	40	16	42	41	17
Rivierenwijk	73	24	3	68	28	4

Bron: CBS.

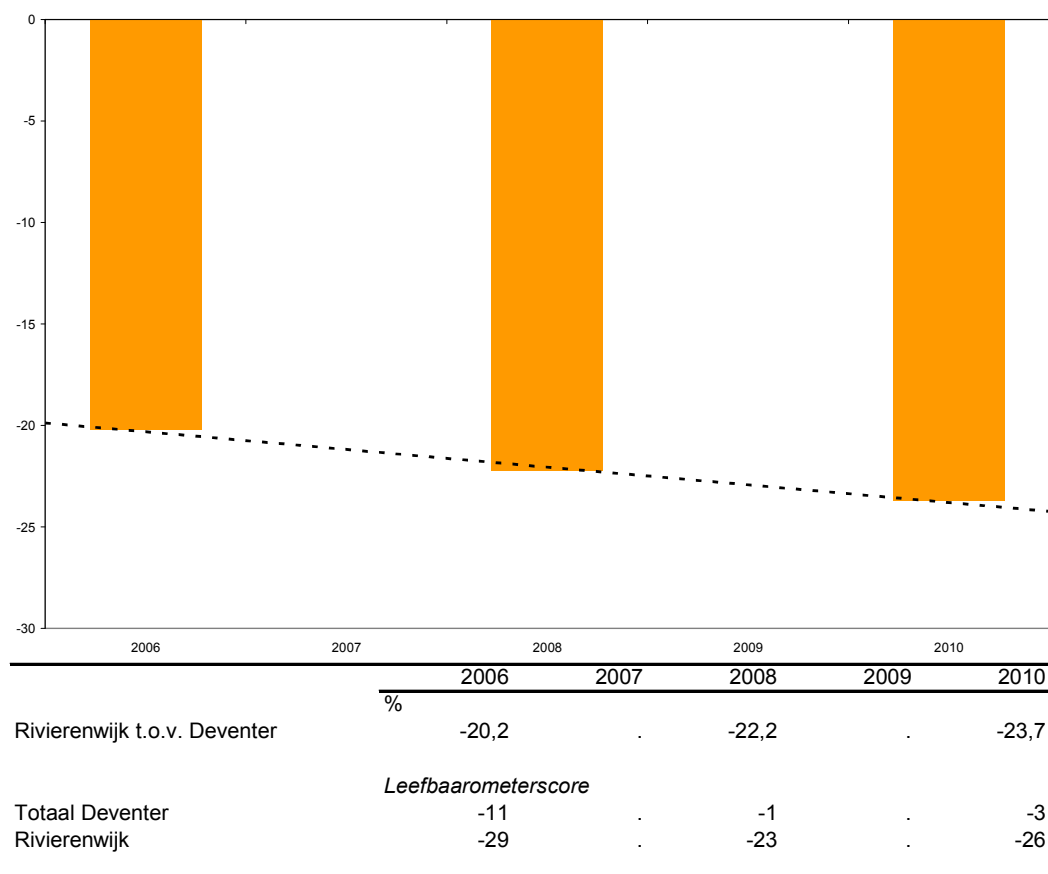
Welke inkomensgroepen zijn er tussen 2006 en 2010 de Rivierenwijk in- en uitgetrokken? Is er een indicatie dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt¹¹? In

¹¹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van)

paragraaf 8.2 zagen we dat de bevolking van de Rivierenwijk kleiner is geworden. Het blijkt dat vooral midden- en hoge inkomens de wijk zijn uitgetrokken; mensen met een hoog inkomen nog wat meer dan middeninkomens. Dat desondanks het aandeel lage inkomens is afgenomen en het aandeel middeninkomens is toegenomen, duidt erop dat een deel van de mensen in de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

8.7 Veiligheid

8.13 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Op het aspect overlast en veiligheid van de Leefbaarometer heeft de Rivierenwijk een score van -26 (op een schaal van -50 tot +50). De stad zit ook iets onder het Nederlandse gemiddelde, maar ligt daar veel dichterbij (-3). In de Rivierenwijk is dus relatief veel overlast en onveiligheid vergeleken met de stad. Zowel in de wijk als in de stad als geheel is het de laatste jaren veiliger geworden. De verbetering is in Deventer echter groter dan in de Rivierenwijk. Dit betekent dat de achterstand van de wijk groter is geworden dan bij de start van de wijkenaanpak (17 procent).

personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

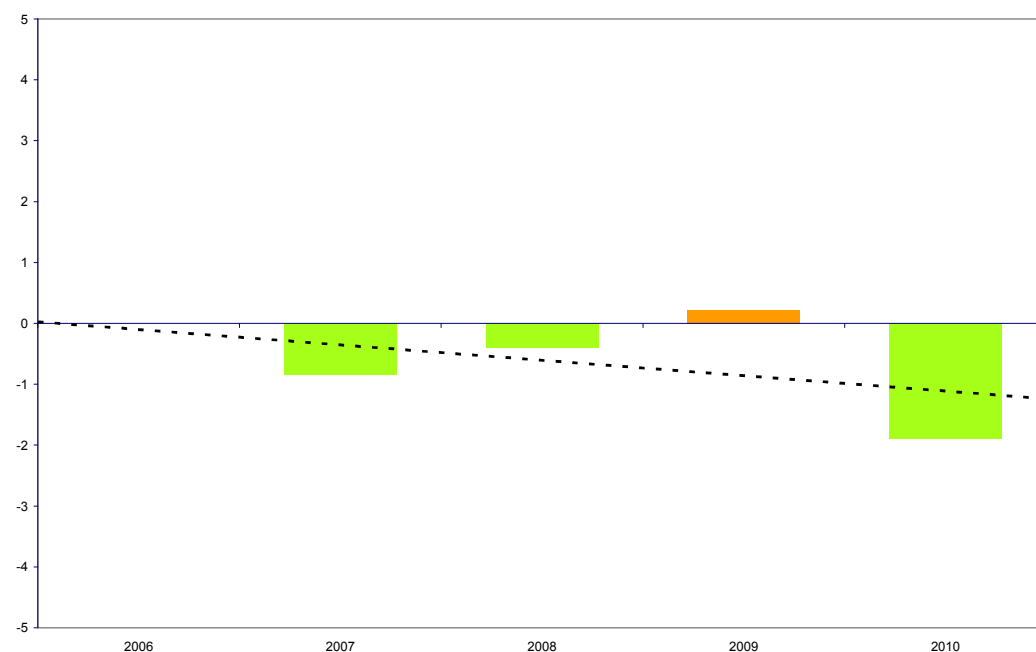
8.8 Gezondheid

Binnen het thema Gezondheid kunnen we alleen iets zeggen over het geneesmiddelengebruik van de bewoners van de Rivierenwijk. Het aantal pasgeborenen in de wijk is te laag om uitspraken te kunnen doen over de extra zorgbehoefte van pasgeboren eenlingen.

Medicijngebruik wijkbewoners nog steeds relatief laag

In de Rivierenwijk worden (gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht) wat minder geneesmiddelen gebruikt dan gemiddeld in Nederland (score 95; voor heel Nederland is de score 100). Voor Deventer als geheel geldt dit ook, maar daar is het geneesmiddelen gebruik iets hoger dan in de Rivierenwijk. De wijk doet het op dit punt dus beter dan de stad. Dit gold ook in 2007, maar nu doet de wijk het nog iets beter ten opzichte van de stad dan toen.

8.14 Medicijngebruik: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2007	2008	2009	2010
	%			
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	-0,8	-0,4	0,2	-1,9
	Score t.o.v. Nederland			
Totaal Deventer	98	98	97	97
Rivierenwijk	97	98	97	95

Bron: CBS.

8.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de Rivierenwijk zich verhoudt tot de positie van niet-

westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹². We zeggen daarbij dat er meer integratie is naarmate de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

In de Rivierenwijk heeft 41 procent van de bewoners een niet-westerse herkomst. Dit aandeel ligt een stuk hoger dan in Deventer als geheel, waar het 12 procent is. Zowel in de stad als in de wijk vormen de Turken de grootste groep. In Deventer is het aandeel niet-westerse allochtonen al jaren hetzelfde; in de Rivierenwijk is het aandeel 5 procentpunten gedaald sinds 2007. Bij 7 procent van de paren in de aandachtswijk is één van de partners niet-westers allochtoon; in de stad geldt dit voor 4 procent van de paren. Zowel in de wijk als in de stad ligt dit aandeel gemengde paren 1 procentpunt hoger dan in 2007.

Als we kijken naar werkenden, werkzoekenden en bijstandsafhankelijken hebben de niet-westerse allochtonen een slechtere positie dan de autochtonen, zowel in de Rivierenwijk als in Deventer als geheel. Dit verschil is bij werkenden nagenoeg hetzelfde in de Rivierenwijk als in de stad. Bij werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken is het verschil tussen de twee groepen in de aandachtswijk kleiner, en de integratie daarmee groter, dan in de stad. In de Rivierenwijk hebben allochtonen minder vaak een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering dan autochtonen. In Deventer als geheel is dit omgekeerd. Ook op dit punt is er dus meer integratie in de Rivierenwijk dan in de stad. Vanwege het te kleine leerlingenaantal kunnen we geen analyse uitvoeren van de integratie op het thema Leren.

Wat betreft werkzoekenden is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de Rivierenwijk, oftewel de integratie, verbeterd. Voor het aandeel werkloosheidsuitkeringen is deze niet veranderd. Wat betreft het hebben van werk, een arbeidsongeschiktheidsuitkering of lang in de bijstand zitten, is de relatieve positie van niet-westerse allochtonen in de wijk verslechterd.

Wat betekent dit voor de verhouding tussen de Rivierenwijk en de stad? Wat betreft het aandeel werkzoekenden is het verschil tussen wijk en stad groter geworden. Dit komt echter doordat de integratie in de wijk meer is verbeterd dan in de stad. Op alle andere aspecten is de wijk meer op de stad gaan lijken. Omdat de integratie in de wijk bij deze aspecten is afgenomen (of gelijk gebleven), kunnen we dit echter niet zonder meer als positieve ontwikkelingen aanduiden.

Integratie wat betreft inkomsten uit arbeid niet veranderd

In de Rivierenwijk hebben niet-westerse allochtonen minder vaak inkomsten uit arbeid dan autochtonen. Hetzelfde geldt voor Deventer als geheel. Er is nauwelijks verschil tussen stad en wijk wat betreft integratie op dit punt.

¹² Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

In de Rivierenwijk is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen nagenoeg gelijk aan die in 2007. Voor de stad geldt dit niet, daar is de integratie verbeterd. Deze ontwikkelingen hebben tot gevolg dat de positie van de wijk ten opzichte van de stad is veranderd van een positieve bij de start van de wijkenaanpak, naar een negatieve nu. Het verschil tussen wijk en stad is kleiner geworden, maar dat is in dit geval geen positieve ontwikkeling.

8.15 Integratie, inkomsten uit arbeid: Rivierenwijk en het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	4,7	1,9	-1,8	-2,9	-2,6
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal Deventer	0,63	0,68	0,69	0,66	0,67
Rivierenwijk	0,66	0,69	0,68	0,64	0,65

Bron: CBS.

Integratie op het punt van werkloosheidsuitkeringen nog hetzelfde

Als we kijken naar het hebben van een werkloosheidsuitkering kunnen we concluderen dat niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk van Deventer goed zijn geïntegreerd; ze hebben namelijk iets minder vaak een werkloosheidsuitkering dan autochtonen. Dit geldt niet voor Deventer als geheel, daar hebben de niet-westerse allochtonen een ongunstigere positie op dit punt dan autochtonen.

De integratie van niet-westerse allochtonen in de Rivierenwijk ligt op vrijwel hetzelfde niveau als ten tijde van de start van het wijkenbeleid. Doordat we in de stad als geheel een verbetering zien, zijn wijk en stad qua integratie op dit punt meer op elkaar gaan lijken.

8.16 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: Rivierenwijk en het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	-42,9	-38,1	1,3	-37,5	-38,8	-38,7
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Deventer	1,48	1,43	1,63	1,31	1,09	1,39
Rivierenwijk	0,84	0,89	1,65	0,82	0,67	0,85

Bron: CBS.

Integratie ten aanzien van bijstandsafhankelijkheid verslechterd

Niet-westerse allochtonen in de Rivierenwijk hebben ruim anderhalf keer zo vaak langdurig een bijstandsuitkering als hun autochtone wijkbewoners. In Deventer als geheel is de relatieve positie van niet-westerse allochtonen nog een stuk minder goed. Daar zijn niet-westerse allochtonen namelijk ruim drie keer zo vaak langdurig van de bijstand afhankelijk.

We hebben bij het Thema werken gezien dat het aandeel mensen dat langdurig in de bijstand zit, zowel in Deventer als geheel als in de Rivierenwijk is afgenomen sinds 2007. In de Rivierenwijk is deze gunstige ontwikkeling onder de autochtonen sterker dan onder de niet-westerse allochtonen, waardoor de integratie op dit punt slechter is dan bij de

start van de wijkenaanpak. In de stad is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen ook slechter geworden, maar in mindere mate. Daardoor zijn wijk en stad meer op elkaar gaan lijken. Dat is in dit geval echter geen goede ontwikkeling voor de Rivierenwijk.

8.17 Integratie, langdurig in de bijstand: Rivierenwijk en het stedelijk gemiddelde van Deventer

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rivierenwijk t.o.v. Deventer	-56,4	-63,4	-57,6	-55,1	-57,2	-49,8
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal Deventer	3,10	2,99	3,06	3,17	3,42	3,18
Rivierenwijk	1,35	1,09	1,30	1,42	1,46	1,59

Bron: CBS.

8.10 Conclusie

Met bijna 100 duizend inwoners is Deventer de derde gemeente van de provincie Overijssel. In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de positie van en ontwikkeling in de enige aandachtswijk van de stad: de Rivierenwijk. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zien we nog bij vrijwel alle thema's een achterstand van de Rivierenwijk ten opzichte van Deventer als geheel. Wel zien we bij ongeveer de helft van de onderzochte indicatoren een positieve ontwikkeling. We kijken nog even kort naar de belangrijkste punten per thema.

Waar de bevolking van Deventer als geheel sinds de start van de wijkenaanpak iets is gegroeid, is het inwonertal van de Rivierenwijk in dezelfde periode kleiner geworden. In de wijk wonen relatief veel jongvolwassenen en weinig 45 plussers, maar het aandeel 45 plussers is in de afgelopen jaren wel gegroeid. Ook het aandeel niet-westerse allochtonen in de wijk is groot. Dit aandeel is echter afgenomen ten opzichte van 2007.

In de Rivierenwijk is men al geruime tijd bezig met de fysieke herstructurering van de wijk. Halverwege de start van de wijkenaanpak zijn er nog steeds relatief veel sociale huurwoningen, kleine woningen en meergezinswoningen en is de verkoopprijs van woningen laag. Wat betreft het aandeel sociale huurwoningen zien we een positieve ontwikkeling: de oververtegenwoordiging van dit type woningen is een stuk kleiner geworden. Wat betreft meergezinswoningen is de positie ten opzichte van de stad onveranderd; wat betreft kleine woningen en de verkoopprijs is deze verslechterd. De Leefbaarheidsscore van de wijk, evenals de positie ten opzichte van de stad op dit punt, is de afgelopen jaren verbeterd.

Vanwege het relatief kleine leerlingenaantal in de wijk kunnen we bij het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. In de Rivierenwijk is er twee keer zoveel schooluitval als in de stad. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is wel gedaald, net als in Deventer als geheel. De positie van de wijk ten opzichte van de stad heeft nogal geschommeld, maar is nu beter dan vijf jaar geleden.

Het ondersteunen van mensen bij de stap naar werk is een van de onderdelen van het wijkactieplan van de Rivierenwijk. Halverwege de gestelde periode nemen we op alle aspecten van het Thema werk nog een achterstand waar. Wel is deze achterstand bij vier van de zes indicatoren kleiner geworden. De grootste vooruitgang zien we bij het aandeel

mensen met een langdurige bijstandsuitkering. De achterstand was daar groot, maar die is nu bijna een derde kleiner geworden.

Een vergelijkbaar beeld zien we als we kijken naar de inkomenspositie van de wijkbewoners, die uiteraard sterk samenhangt met hun arbeidsparticipatie. We zien nog steeds relatief veel lage inkomens, wanbetaling van de zorgverzekering en gestarte schuldsaneringen in de wijk. Maar wat betreft het aandeel lage inkomens en wanbetalers van de zorgverzekering is er vooruitgang geboekt.

Bij de start van de wijkenaanpak werd de veiligheid in de Rivierenwijk als slecht ervaren. Vier jaar later zien we dit nog steeds terug in de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid, die in de wijk lager is dan in de stad. De score is in de wijk wel verbeterd, maar omdat de score in de stad sterker verbeterde, zien we een negatieve ontwikkeling wat betreft de positie ten opzichte van de stad.

Binnen het thema gezondheid kunnen we voor de Rivierenwijk alleen uitspraken doen over het geneesmiddelengebruik van de wijkbewoners. Op dit punt scoorde de wijk al goed in 2007 en vier jaar later is dit nog steeds zo: gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht wordt in de wijk iets minder medicatie gebruikt dan in de stad.

Het bevorderen van integratie is naast fysieke en sociale herstructurering een neven doel in het wijkactieplan. Daarom hebben we in dit hoofdstuk uitgebreid gekeken naar de integratie van de niet-westerse allochtonen in de Rivierenwijk op het thema Werken. In deze monitor meten we Integratie af aan de positie van de niet-westerse allochtonen in de wijk ten opzichte van de autochtone wijkbewoners. We constateren dat er in de wijk sprake is van een goede integratie: bij twee van de vijf indicatoren doen de niet-westerse allochtonen in de wijk het beter dan de autochtonen en in alle gevallen is de integratie in de wijk beter dan (of gelijk aan) in de stad. Wel zien we dat bij drie van de vijf indicatoren de integratie in de wijk is afgenomen sinds de start van de wijkenaanpak. Bij één indicator is de integratie onveranderd, en bij één indicator verbeterd.

9. Dordrecht

9.1 Inleiding

Dordrecht telt bijna 119 duizend inwoners, waarvan er een kleine 15 duizend in de aandachtswijk Wielwijk-Crabbehof¹ wonen. De afbakening van de wijk is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert (zie de eindnoot).

Wielwijk en Crabbehof zijn eigenlijk twee wijken die zich naast elkaar bevinden in het zuiden van Dordrecht, tussen de A16 en het spoor. Het zijn naoorlogse wijken met veel meergezinswoningen². Het inkomen van de bewoners is bij de start van de wijkenaanpak laag, uitkeringen en werkloosheid komen veel voor en een deel van de inwoners moet dan ook schulden maken om rond te kunnen komen. Het aandeel allochtonen is vrij hoog. Veel allochtonen én autochtonen hebben moeite zelfstandig deel te nemen aan de maatschappij. De samenhang tussen allochtonen en autochtonen, alsook tussen jongeren en ouderen laat vaak te wensen over^{3,4}.

Wielwijk en Crabbehof maken samen met twee andere wijken deel uit van Dordrecht West dat zich kenmerkt door een slechte leefbaarheid. Al in 2004 is er daarom door de corporaties en de gemeente een document getekend met als belangrijkste doelstellingen het tegengaan van selectieve uitstroom van hoge inkomens en instroom van lage inkomens en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken. Dit laatste door te zorgen voor een schone en veilige omgeving met voldoende voorzieningen. Het wijkactieplan voor de twee wijken sluit hierop aan⁴.

Vooraf in Wielwijk vindt veel sloop en nieuwbouw plaats met als doel een gevarieerder en kwalitatief hoogwaardiger woningaanbod te creëren en zo een meer diverse wijkbevolking aan te trekken. Door het bouwen van nieuwe scholen en voorzieningen worden taal- en ontwikkelachterstanden en de lage deelname door kinderen aan activiteiten bestreden. Voor de vele vmbo- en mbo-leerlingen zijn in de wijk stage- en leerplekken gecreëerd en een werkmakelaar helpt de bewoners op weg naar scholing of een baan. Veel activiteiten zijn erop gericht bewoners met elkaar in contact te brengen, te laten samenwerken en kwetsbare groepen vaardigheden aan te reiken voor deelname aan de samenleving. Er wordt gewerkt aan de veiligheidsbeleving door aandacht te besteden aan de leefsituatie voor, tijdens en na de sloop van woningen. Ook het aanpakken van overlast door jongeren door het opzetten van vadergroepen en het bieden van activiteiten draagt hieraan bij^{3,4}.

¹ Deze wijk wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 3317.

² <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Krachtwijken-met-karakter>.

³ http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Dordrecht_Wielwijk_Crabbehof.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/10/11/het-wijkactieplan-wielwijk-en-crabbehof.html>.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van Wielwijk-Crabbehof terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel meergezinswoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Cito-scores (totaal, rekenen, taal) (thema Leren)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- verhuizingen naar besteedbaar inkomen (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Wielwijk-Crabbehof meer gaan lijken op de andere wijken in Dordrecht?

9.2 Bevolking

De Dordtse aandachtswijk Wielwijk/Crabbehof heeft op 1 januari 2012 bijna 15 duizend inwoners. Hoewel het inwonertal van Dordrecht als geheel nauwelijks is gestegen sinds 2007 is het aantal in Wielwijk/Crabbehof 4 procent gegroeid.

In de wijk wonen relatief veel 65 plussers: 19 procent vergeleken met 16 procent in Dordrecht. Er wonen juist minder mensen van middelbare leeftijd: 23 procent is tussen 45 en 64 jaar, terwijl dat in Dordrecht 28 procent is. De leeftijdsopbouw in de wijk is iets gewijzigd sinds de start van de wijkenaanpak. Zo is het aandeel jongvolwassenen (27 tot en met 44 jaar) 2 procentpunten toegenomen en is het aandeel 65 plussers ruim 1 procentpunt afgenomen.

Wat betreft het type huishoudens wijkt de wijk behoorlijk af van de stad. Er wonen meer alleenstaanden en eenoudergezinnen (48 en 11 procent tegen 39 en 8 procent in de stad) en juist minder paren met of zonder kinderen (40 procent tegen 53 procent). Dit is vrijwel een zelfde samenstelling als vijf jaar geleden.

Zoals in de inleiding al genoemd kent Wielwijk/Crabbehof een relatief groot aandeel allochtonen: 43 procent is van niet-Nederlandse herkomst. In Dordrecht is dit 28 procent. Het grootste deel van de allochtonen in de wijk is niet-westers allochtoon (30 procent van het totale inwonertal), waarbinnen mensen van Turkse en overige niet-westerse afkomst de grootste groepen vormen (7 procent en 10 procent van het totale inwonertal). Sinds de start van het wijkenbeleid is het aandeel allochtonen groter geworden: in 2007 was het

aandeel allochtonen in Wielwijk/Crabbehof nog 39 procent. De grootste toename zien we bij de mensen die afkomstig zijn uit de Midden- en Oost-Europese landen (MOE-landers): van minder dan 1 procent in 2007 naar een kleine 3 procent in 2012. Daarnaast is ook de Turkse gemeenschap gegroeid: van een aandeel van ruim 5 procent in 2007 naar 7 procent in 2012.

9.1 Bevolking naar herkomstgroepering: Wielwijk/Crabbehof en het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overige niet- westerse allochtonen
	%								
Totaal Dordrecht	2007	73	1	9	5	2	2	3	5
	2012	72	1	10	6	2	2	3	5
Wielwijk/Crabbehof	2007	61	1	10	5	5	3	6	8
	2012	57	3	10	7	4	3	5	10

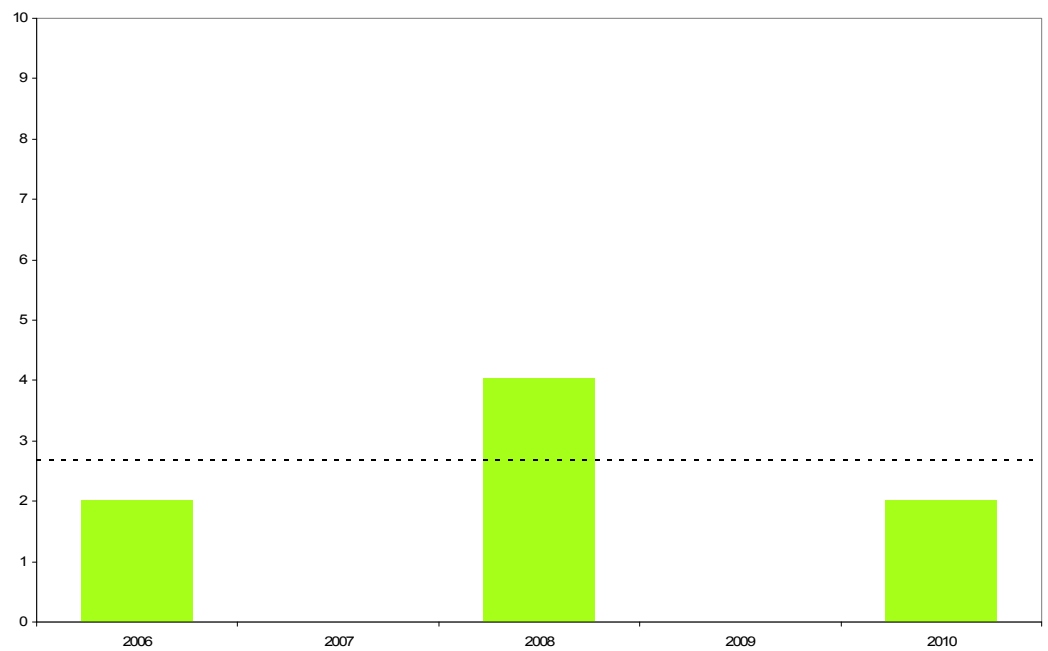
Bron: CBS.

Sociale samenhang volgens Leefbaarometer vanaf het begin goed

Het verbeteren van de sociale samenhang in de wijk vormt een belangrijk onderdeel van het wijkactieplan voor Wielwijk/Crabbehof. Men wil de contacten en samenwerking tussen allochtonen en autochtonen en tussen jongeren en ouderen graag verbeteren. Op dit onderdeel van de Leefbaarometer⁵ scoort de wijk niet slechter dan Dordrecht als geheel. Met een score van -1 in de stad en 1 in de wijk (op een schaal die loopt van -50 tot +50) hebben zowel de aandachtswijk als de stad als geheel volgens de Leefbaarometer een sociale samenhang die vrijwel gelijk is aan het gemiddelde van Nederland. In onderstaande figuur is te zien dat de positieve score van Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van Dordrecht in 2008 iets groter was dan in 2006 en in 2010. Dit komt doordat de leefbaarheid in Dordrecht op alle drie de meetmomenten constant was, maar de score van Wielwijk/Crabbehof in 2008 3 was.

⁵ Zie paragraaf 9.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

9.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

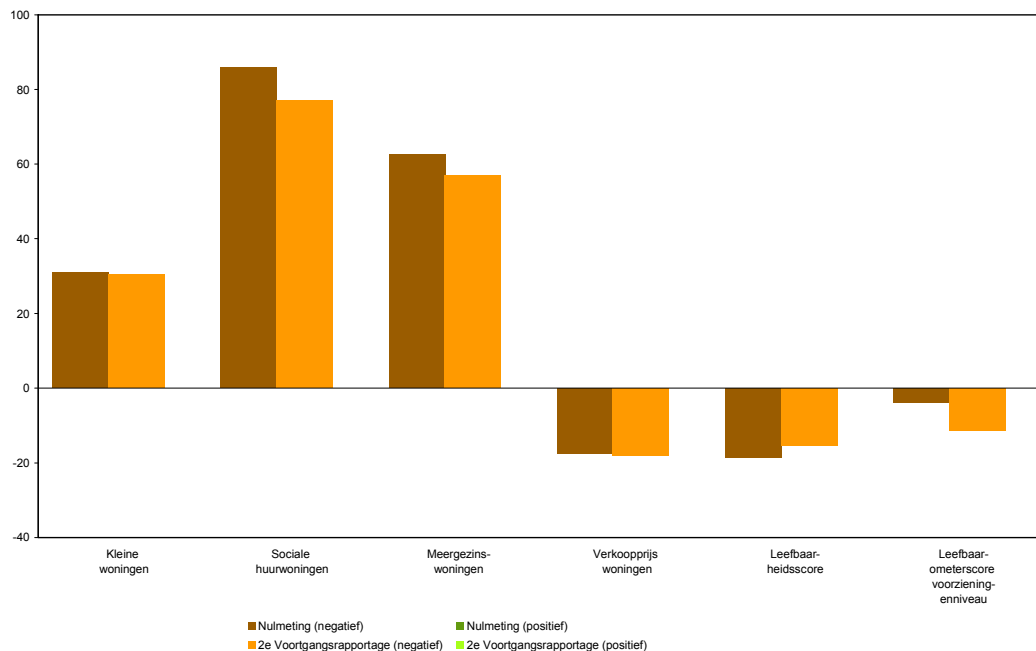

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Wielwijk/Crabbehof t.o.v. Dordrecht	2,0	.	4,0	.	2,0
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Dordrecht	-1	.	-1	.	-1
Wielwijk/Crabbehof	1	.	3	.	1

Bron: CBS, Leefbaarometer.

9.3 Wonen en leefbaarheid

9.3 Thema Wonen en leefbaarheid: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	31	30
Sociale huurwoningen	86	77
Meergezinswoningen	63	57
Verkoopprijs woningen	-18	-18
Leefbaarheidsscore	-19	-15
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-4	-11

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Ook het verbeteren van het woningaanbod en de leefbaarheid van Wielwijk/Crabbehof vormen twee van de kernpunten van het wijkactieplan voor de wijk. Halverwege de periode van de wijkenaanpak zien we dat de wijk op de gekozen indicatoren binnen dit thema nog een flinke achterstand heeft op de stad als geheel. We kunnen echter vaststellen dat er vooral positieve ontwikkelingen gaande zijn.

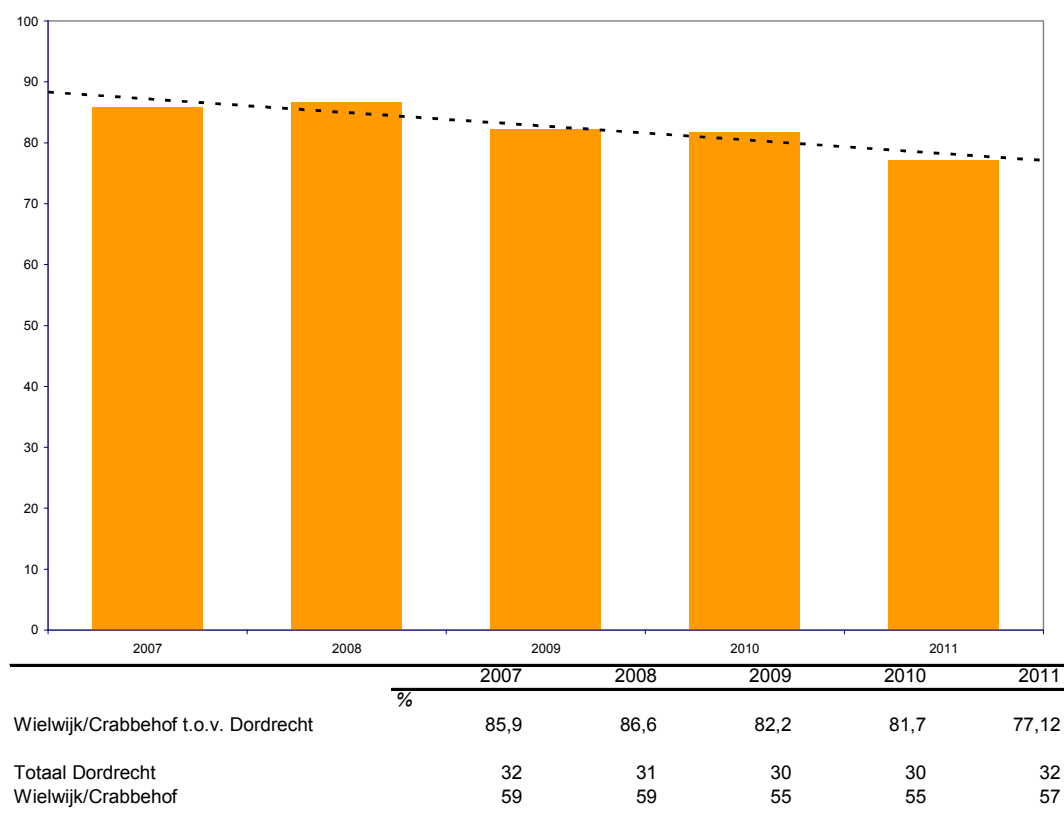
9.3.1 Wonen

Het woningaanbod in de aandachtswijk is Wielwijk/Crabbehof is vrij eenzijdig: er zijn flink wat meer sociale huurwoningen, kleine woningen, en meergezinswoningen dan in Dordrecht als geheel. Ook de gemiddelde verkoopprijs van woningen ligt er lager dan in de stad. Sinds de start van het wijkenbeleid zijn het aandeel kleine woningen en de gemiddelde verkoopprijs van woningen niet veranderd. Het aandeel sociale huur- en meergezinswoningen is daarentegen afgenomen.

Aandeel sociale huurwoningen iets kleiner geworden

Meer dan de helft (56 procent) van de woningen in Wielwijk/Crabbehof is in het bezit van (een) woningbouwcorporatie(s). In Dordrecht als geheel is dit 32 procent. Dat betekent dat het aandeel sociale huurwoningen in de wijk driekwart groter is dan in de stad (77 procent). In de wijk vindt veel sloop en nieuwbouw plaats om het woningaanbod gevarieerder en kwalitatief hoogwaardiger te maken. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de oververtegenwoordiging van sociale huurwoningen in 2011 iets kleiner is dan in 2007 (achterstand op de stad is met 10 procent afgenomen).

9.4 Sociale huurwoningen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

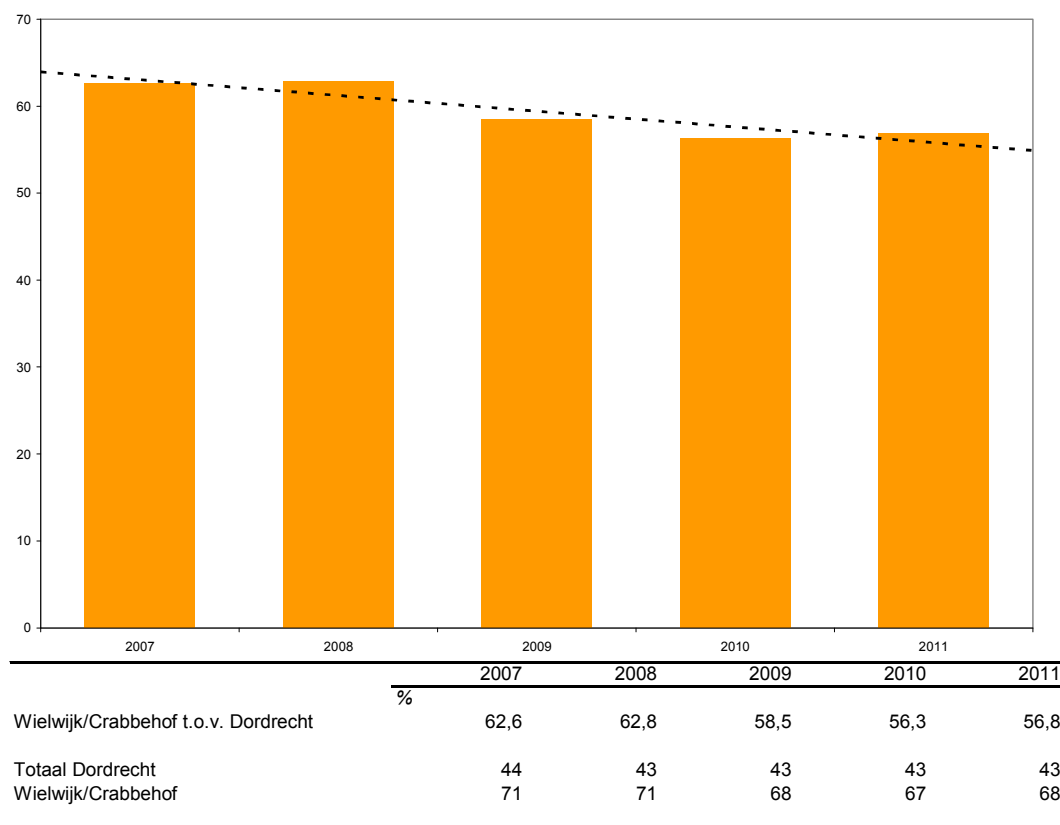

Bron: CBS, SYSWOV.

Iets minder meergezinswoningen dan in 2007

Zoals in de inleiding is aangegeven staan er in Wielwijk/Crabbehof veel meergezinswoningen. Van het totale woningaanbod is 68 procent van dat type, terwijl dit in de stad 43 procent is. Daarmee ligt het aandeel in de wijk 57 procent hoger dan in de stad. In 2007 was dit nog 63 procent. Het verschil met de stad is dus iets kleiner geworden (9 procent). Dit komt doordat het aandeel meergezinswoningen in de wijk is afgenomen (van 71 procent in 2007), terwijl het in de stad nagenoeg gelijk is gebleven.

9.5 Meergezinswoningen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS, SYSWOV.

9.3.2 Leefbaarheid

Volgens de Leefbaarometer ligt de leefbaarheid in Wielwijk/Crabbehof, zowel in het algemeen als wat betreft het voorzieningenniveau onder het niveau van de stad. De algemene leefbaarheid is verbeterd sinds de start van de wijkenaanpak, maar de leefbaarheid wat betreft het voorzieningenniveau is verder afgenomen.

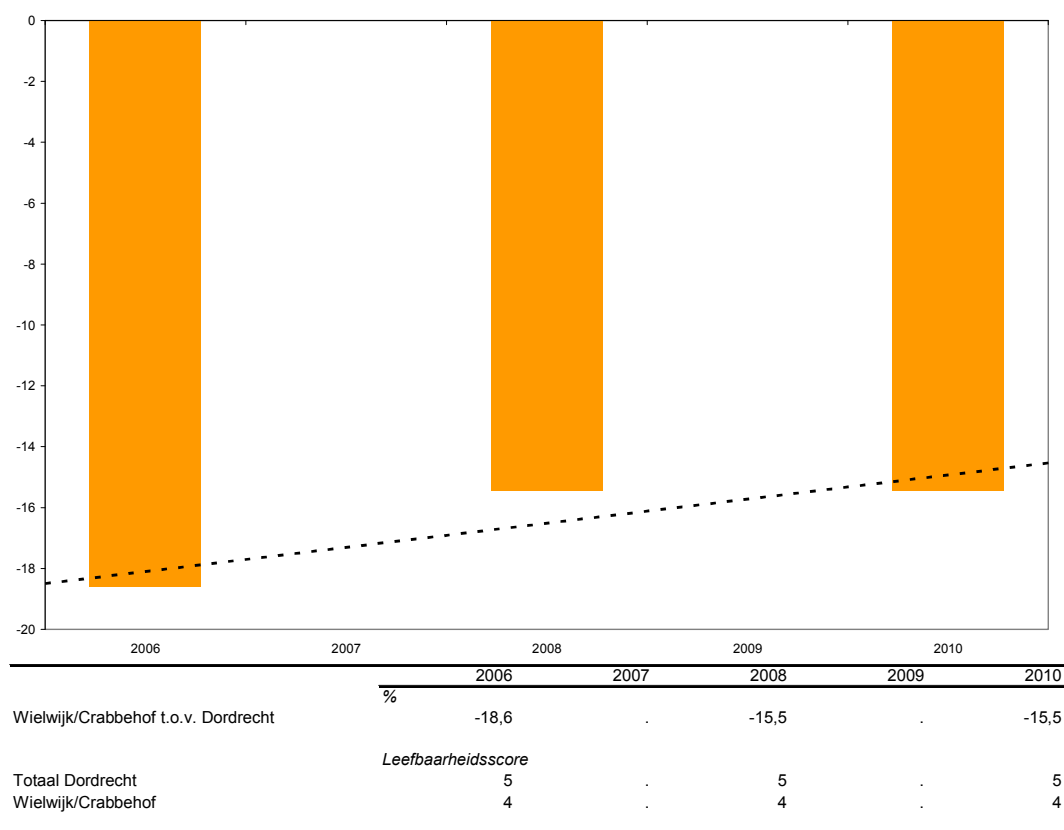
In de Leefbaarometer⁶ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer.

⁶ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

Algemene leefbaarheid verbeterd

Voor het meten van de algemene leefbaarheid in de aandachtswijken en steden gebruiken we de Leefbaarheidsscore van de Leefbaarometer. Deze score kan een waarde aannemen van 1 tot en met 7, waarbij 1 staat voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De algemene leefbaarheid in Wielwijk/Crabbehof wordt als 'matig positief' beoordeeld, terwijl dat in Dordrecht als geheel 'positief' is. Daarmee scoort de wijk op dit punt 16 procent onder het gemiddelde van de stad. Het verbeteren van de leefbaarheid is een belangrijke doelstelling van het wijkactieplan. Hoewel dit niet direct af te leiden is uit de in de tabel gehanteerde schaal voor de Leefbaarheidsscore, is de achterstand van de wijk de laatste jaren 17 procent kleiner geworden, waardoor er sprake is van een positieve ontwikkeling.

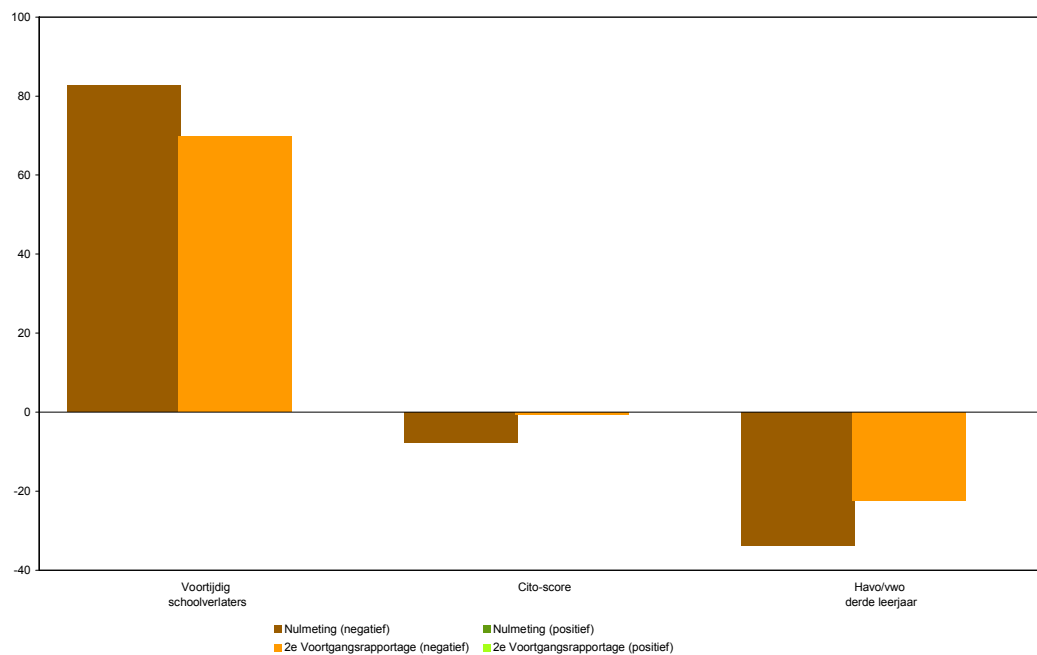
9.6 Leefbaarheidsscore: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS, Leefbaarometer.

9.4 Leren

9.7 Thema Leren: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	83	70
Cito-score	-8	-1
Havo/vwo derde leerjaar	-34	-22

Bron: CBS, Cito, DUO.

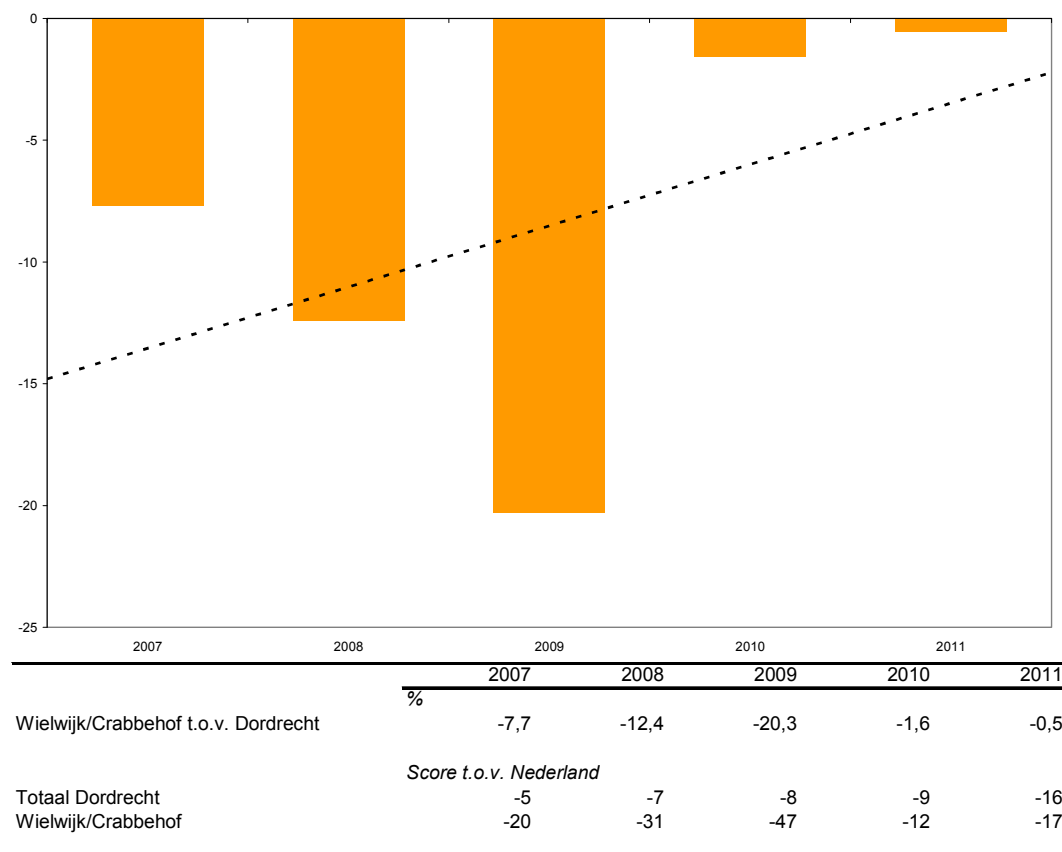
Binnen het thema Leren heeft Wielwijk/Crabbehof halverwege de gestelde termijn van de wijkaanpak nog een achterstand op twee indicatoren: het aandeel leerlingen op havo of vwo en het aandeel voortijdig schoolverlaters. De gemiddelde Cito-score in de wijk is echter vrijwel gelijk aan die in Dordrecht als geheel. Begin 2007 was dit niet zo, toen waren de Cito-scores van groep 8 leerlingen in de wijk lager dan gemiddeld in Dordrecht. Ook het aandeel havo of vwo leerlingen en het aandeel voortijdig schoolverlaters is in de afgelopen 5 jaar dichterbij dat van de stad komen te liggen. De initiatieven op dit thema lijken dus vruchten af te werpen.

Cito-score bijna gelijk aan stedelijke score

In deze monitor worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardscores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de

tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

9.8 Cito-score⁷: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS, Cito.

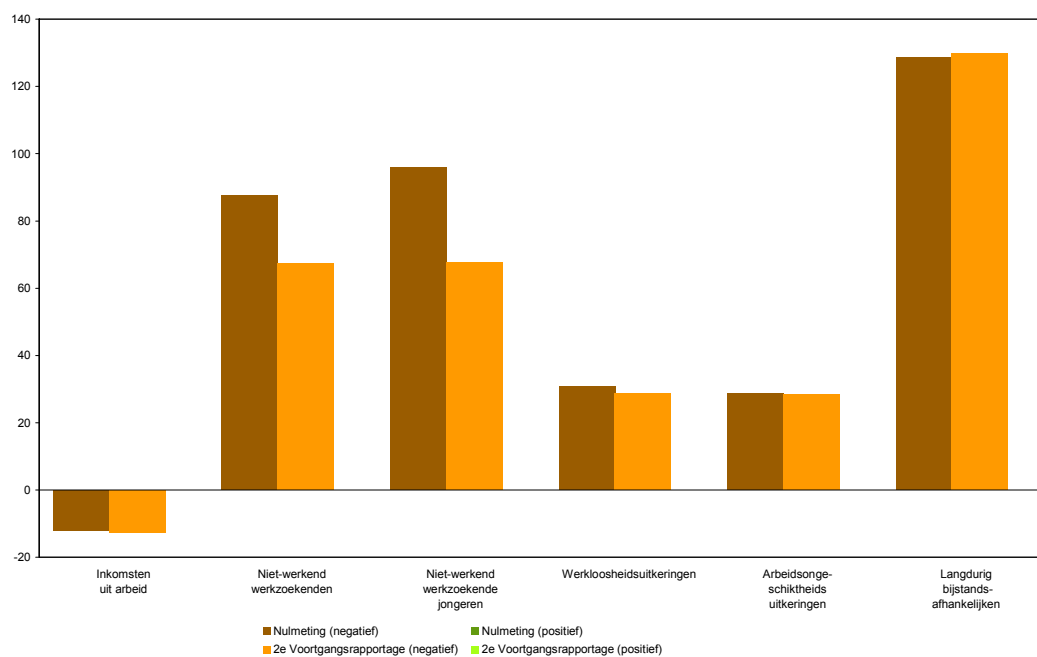
Groep 8 leerlingen die wonen in Wielwijk/Crabbehof scoren vier jaar na de start van de wijkenaanpak vrijwel hetzelfde op de eindtoets basisonderwijs als alle Dordtse leerlingen bij elkaar. Zowel in de wijk als in de stad ligt de score onder het Nederlandse gemiddelde (-17 en -16). Bij de start van de wijkaanpak scoorden de kinderen uit de aandachtswijk lager dan in de stad: -20 respectievelijk -5. Vergeleken met 2007 is de positie van de wijk op dit punt in 2011 dus sterk verbeterd. In figuur 9.8 is echter te zien dat de Cito-scores en het verschil met de stad, waarschijnlijk door het kleine aantal leerlingen in de wijk, nogal fluctueren van jaar op jaar. We kunnen daarom niet spreken van een gunstige trend.

Overigens is er wel een duidelijk verschil tussen de score op taal en de score op rekenen en wiskunde. Wat betreft taal hebben de kinderen uit de wijk bij de laatste meting een achterstand op de stad (-18 versus -11), maar op rekenen en wiskunde scoren ze boven het stedelijk gemiddelde (-10 versus -16). De score op rekenen en wiskunde is vrijwel hetzelfde als vijf jaar geleden, maar de score op taal is beter dan toen.

⁷ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

9.5 Werken

9.9 Thema Werken: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-12	-13
Niet-werkend werkzoekenden	87	67
Niet-werkend werkzoekende jongeren	96	68
Werkloosheidsuitkeringen	31	29
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	29	28
Langdurig bijstandsafhankelijken	129	130

Bron: CBS.

Halverwege de gestelde periode voor de wijkenaanpak heeft Wielwijk/Crabbehof nog op alle aspecten van het thema Werken een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Een van de manieren om de arbeidsparticipatie van de wijkbewoners te vergroten is de werkmakelaar, die bewoners op weg helpt naar een baan. Dit lijkt zijn vruchten af te werpen. Voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering is de positie van de wijk ten opzichte van de stad verbeterd. Bij de andere indicatoren is er geen verandering.

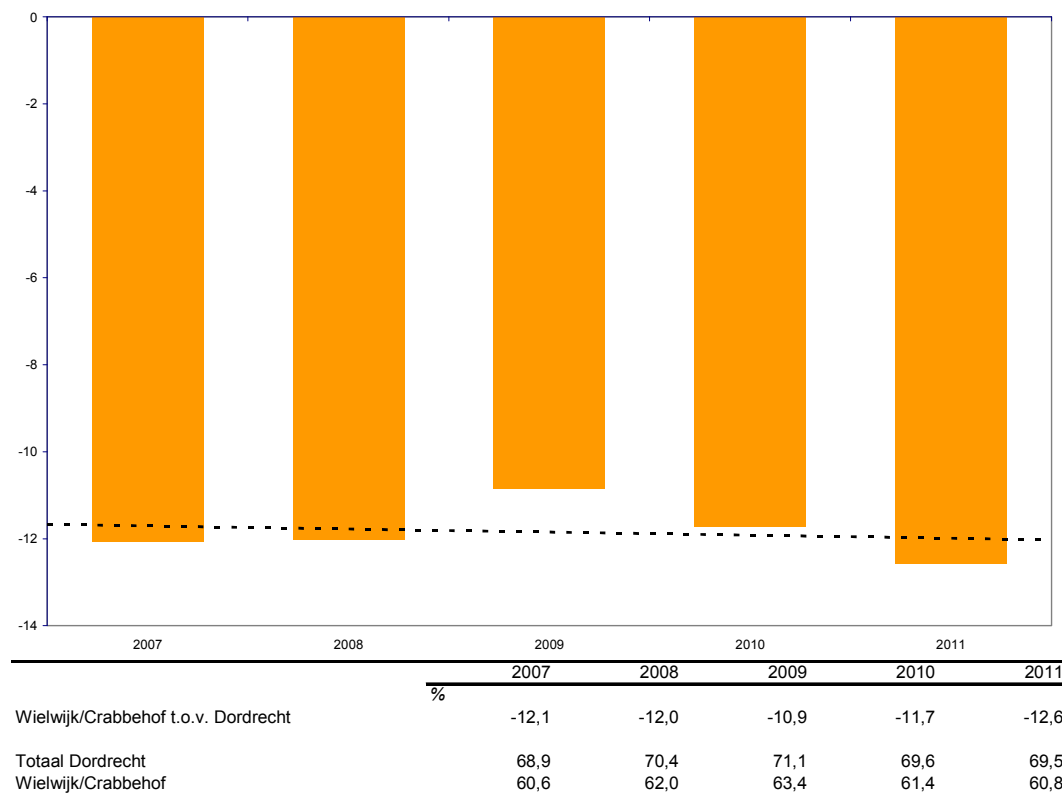
9.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand aandeel bewoners met betaald werk onveranderd

Met 61 procent ligt het aandeel personen van 15 tot en met 64 jaar met inkomsten uit arbeid in de wijk lager dan het stedelijk gemiddelde van 70 procent. Daarmee heeft de wijk een achterstand van een kleine 13 procent op de stad. Na een toename van het aandeel werkenden in de wijk in 2009 is het aandeel weer terug op het niveau van 2007. Mogelijk speelt de economische crisis hierbij een rol. Ongeveer hetzelfde zien we in Dordrecht als geheel.

Als we herkomstgroeperingen en eerste en tweede generatie allochtonen vergelijken, dan zien we dat het aandeel mensen met betaald werk relatief laag is bij de eerste generatie Marokkanen (41 procent). Van de eerste generatie allochtonen hebben mensen van Surinaamse afkomst het vaakst een betaalde baan (63 procent). De tweede generatie westerse allochtonen doen het van alle groepen in de wijk het best: 68 procent van hen heeft inkomsten uit arbeid.

9.10 Inkomsten uit arbeid: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

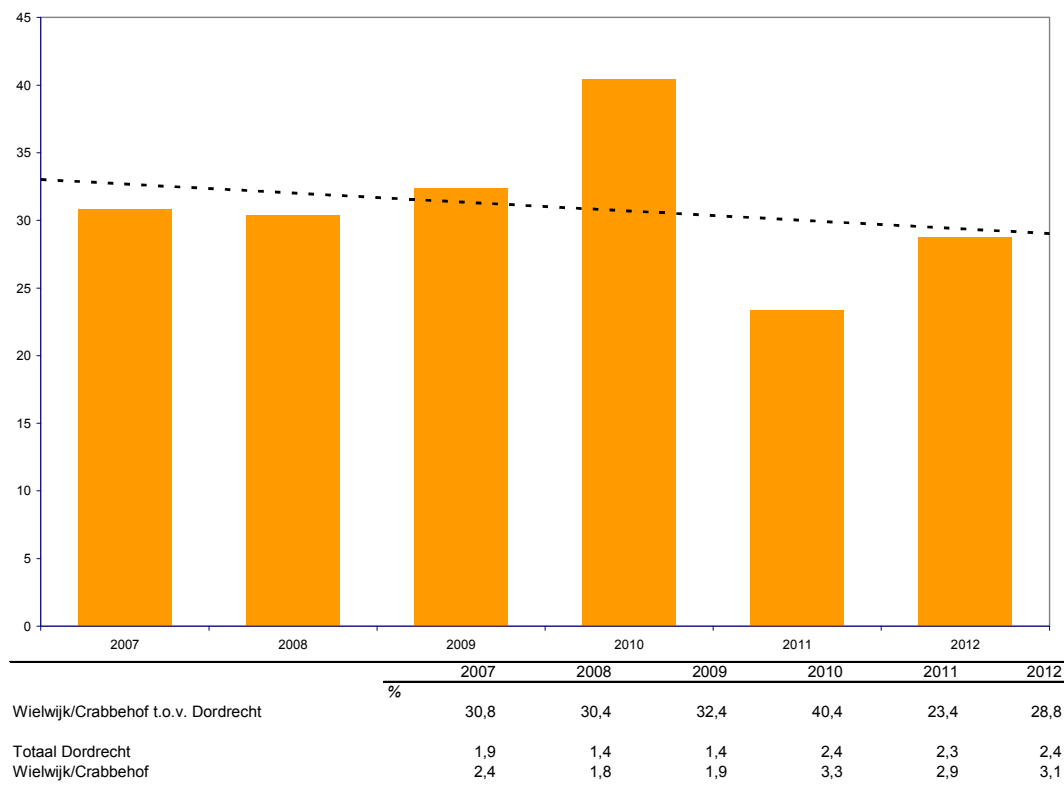
Bron: CBS.

Positieve ontwikkeling werkloosheidsuitkeringen

In Wielwijk/Crabbehof heeft 3 procent van de potentiële beroepsbevolking een werkloosheidsuitkering. In Dordrecht als geheel is dit ruim 2 procent. Daarmee ligt het werkloosheidspercentage in de aandachtswijk 29 procent hoger dan het stedelijk gemiddelde. Sinds 2007 is de achterstand iets teruggelopen (7 procent). De werkloosheid in de wijk is gestegen, maar dit geldt ook voor de stad als geheel.

Van de eerste generatie allochtonen hebben Turken en Marokkanen het vaakst een werkloosheidsuitkering (8 en 6 procent). Slechts 2 procent van de tweede generatie westerse allochtonen heeft een werkloosheidsuitkering.

9.11 Werkloosheidsuitkeringen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

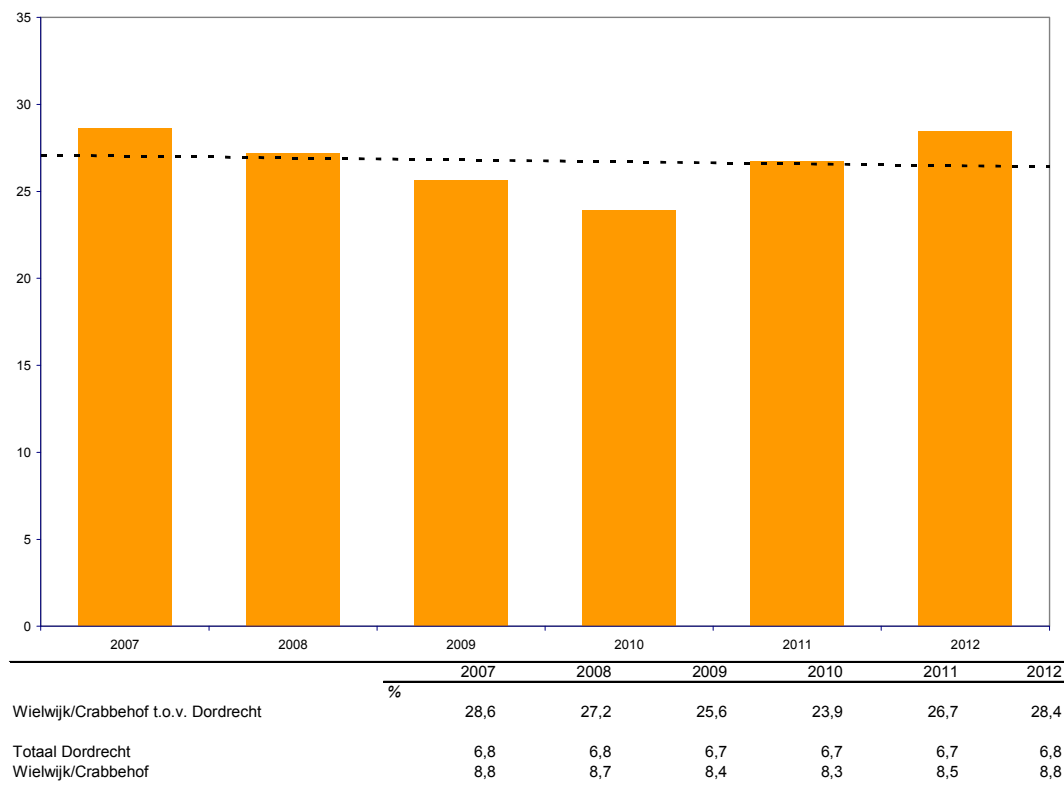
Bron: CBS.

Nog steeds relatief veel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in de wijk

Wielwijk/Crabbehof telt met een kleine 9 procent van de 15 tot 64 jarigen meer mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan de stad als geheel. In de stad is het percentage namelijk een kleine 7 procent waardoor het aandeel in Wielwijk/Crabbehof 28 procent boven dat van Dordrecht ligt. Net als bij het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid was hier enige tijd sprake van een gunstige ontwikkeling, die vanaf 2011 weer teniet is gedaan. Hierdoor is de positie van de wijk halverwege de wijkenaanpak hetzelfde als in 2007.

Allochtone bewoners van de wijk hebben minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan autochtone bewoners: 7 procent van de allochtonen versus 10 procent van de autochtonen. Onder MOE-landers is het percentage mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering met 1 procent het laagst. Het verschil tussen de eerste en tweede generatie allochtonen is klein: van de eerste generatie heeft 7 procent een arbeidsongeschiktheidsuitkering; van de tweede 6 procent. Turken van de eerste generatie hebben relatief vaker een arbeidsongeschiktheidsuitkering (15 procent).

9.12 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS.

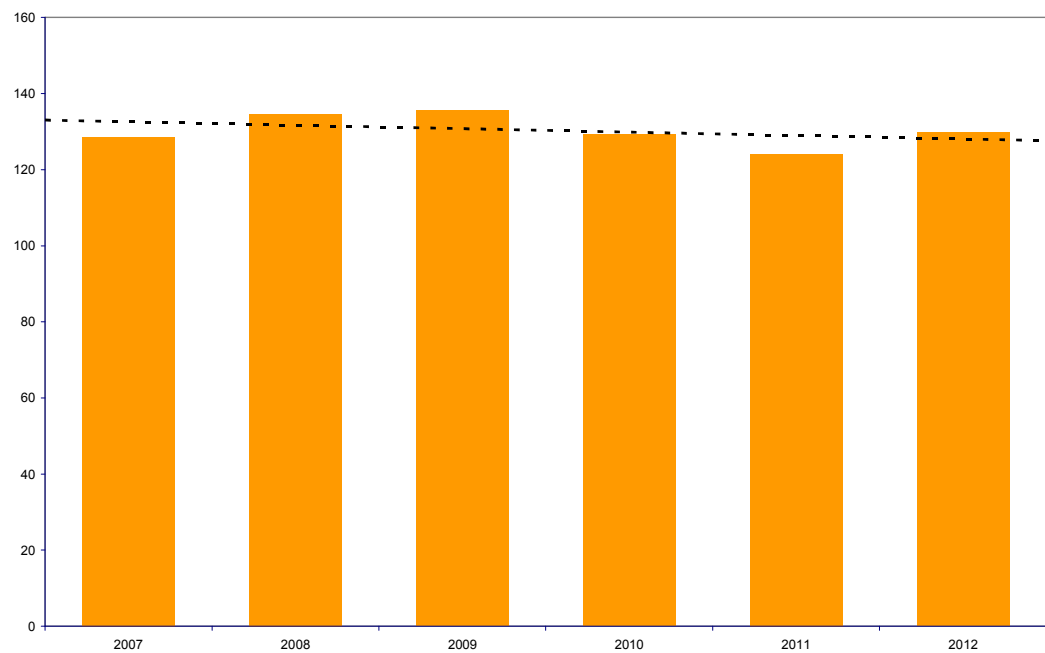
9.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand langdurige bijstand blijkt moeilijk terug te dringen

In Wielwijk/Crabbehof is 5 procent van de inwoners al minstens 3 jaar afhankelijk van de bijstand om rond te kunnen komen. In Dordrecht als geheel is dit 2 procent. De achterstand van de wijk is dus fors: het percentage langdurig bijstandsafhankelijken is er meer dan twee keer zo groot als in de stad. In 2007 was in Wielwijk/Crabbehof het aandeel mensen dat lang in de bijstand zit nog een kleine 7 procent; er is dus in principe wel vooruitgang geboekt. Maar omdat dat ook geldt voor de stad als geheel (daar was in 2007 het aandeel 3 procent) is de achterstand van de wijk gelijk gebleven.

De verschillen tussen verschillende herkomstgroeperingen en generaties zijn groot op dit punt. Zo is het aandeel onder de eerste generatie allochtonen een stuk groter dan onder de tweede generatie (7 versus 3 procent). Vooral de eerste generatie Marokkanen springt eruit: 12 procent van deze groep zit al 3 jaar of meer in de bijstand. Dit aandeel is ten opzichte van 2007 gedaald; toen was het nog 14 procent.

9.13 Langdurig in de bijstand: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

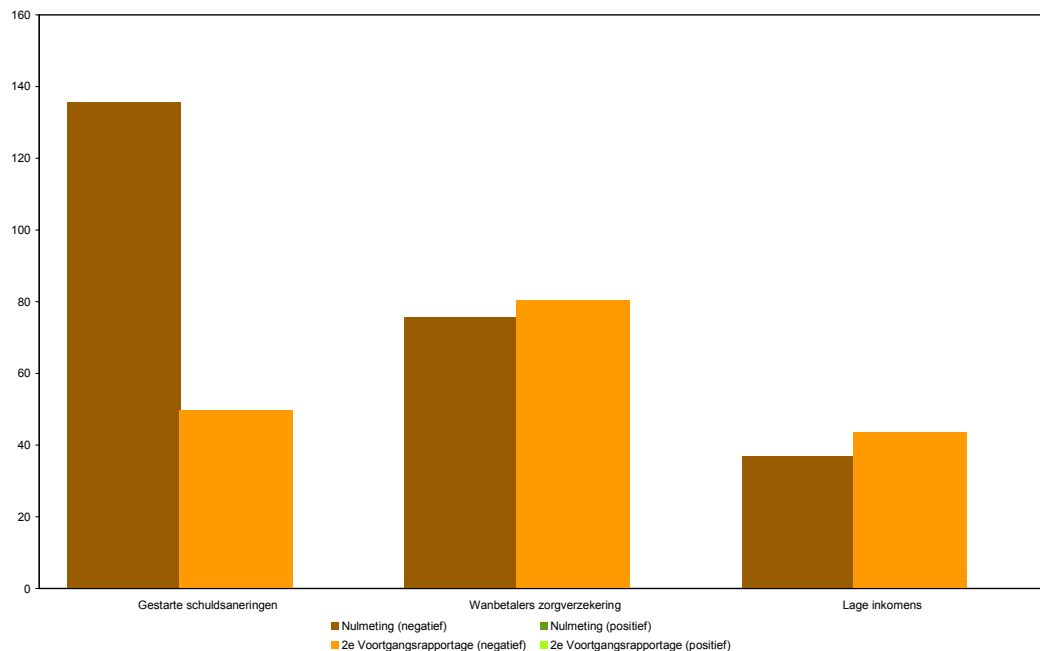

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Wielwijk/Crabbehof t.o.v. Dordrecht	128,5	134,6	135,6	129,3	124,1	129,8
Totaal Dordrecht	2,9	2,6	2,4	2,2	2,2	2,2
Wielwijk/Crabbehof	6,7	6,2	5,6	5,1	4,8	4,9

Bron: CBS.

9.6 Inkomen en schuldenproblematiek

9.14 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	136	50
Wanbetalers zorgverzekering	76	80
Lage inkomens	37	44

Bron: CBS.

In Wielwijk/Crabbehof zijn er meer mensen met een laag inkomen dan in Dordrecht als geheel. Ook zijn er meer mensen die hun zorgverzekering niet kunnen betalen of voor wie een schuldsaneringstraject is gestart. De ontwikkelingen wijzen niet in één richting: bij de lage inkomens en wantbetaling van de zorgverzekering is de achterstand nog wat groter dan in 2007. Het aandeel gestarte schuldsaneringen ligt echter een stuk lager dan toen.

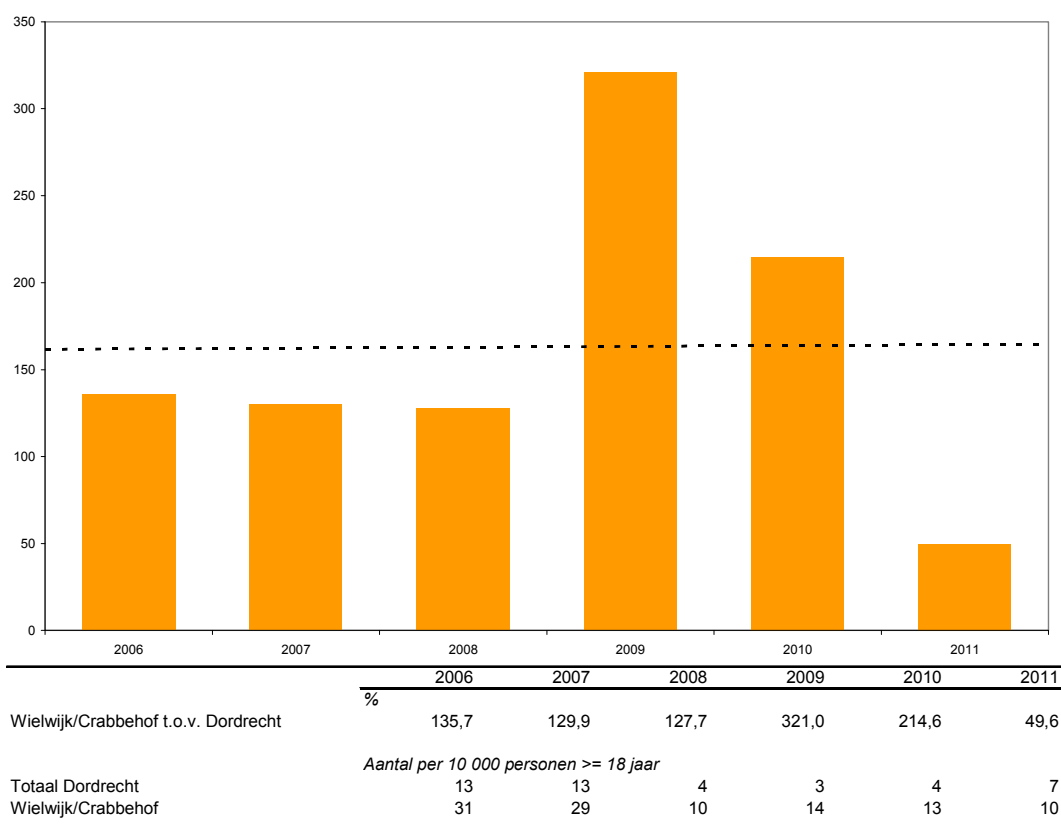
Verskil met de stad wat betreft schuldsaneringen een stuk kleiner

Mensen voor wie een schuldsaneringstraject⁸ wordt gestart, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet louter negatief worden gezien. Merk daarnaast op dat het gaat om een klein aantal trajecten per 10.000 inwoners, waardoor het aandeel van jaar op jaar nogal snel kan fluctueren.

⁸ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsaneringen Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

In 2011 werd in Wielwijk/Crabbehof voor 10 op de 10.000 wijkbewoners een schuldsanering uitgesproken door de rechter. In Dordrecht gebeurde dit voor 7 op de 10.000 personen. Daarmee gebeurde dit in de wijk 50 procent vaker dan in de stad. In 2006 en 2007 was het aandeel gestarte schuldsaneringen in de wijk ongeveer drie keer zo hoog als in 2011. De ontwikkeling van de positie ten opzichte van de stad sinds 2006 is echter niet eenduidig. Tot en met 2008 was het verschil tussen wijk en stad stabiel, in 2009 nam het enorm toe. In 2010 is het verschil weer afgenomen en nu is het kleiner dan ooit. Als we alleen op de afgelopen drie jaar af gaan, zien we dus dat het aandeel gestarte schuldsaneringen in de wijk richting dat van de stad gaat. De tijd zal uitwijzen of deze ontwikkeling zich de komende jaren voortzet.

9.15 Gestarte schuldsaneringen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS.

Instream van lage en midden inkomens, inkomensverdeling nauwelijks veranderd

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de mensen in de Dordtse aandachtswijk. In 2010 heeft van de huishoudens in Wielwijk/Crabbehof 61 procent een laag inkomen, 30 procent een middeninkomen en 9 procent een hoog inkomen. Dit is nauwelijks anders dan in 2006. Ook in Dordrecht als geheel is er weinig veranderd. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is er lager dan in Wielwijk/Crabbehof: 43 procent. Verder zijn er meer huishoudens die een midden- of hoog inkomen hebben: respectievelijk 40 en 18 procent.

9.16 Huishoudens naar inkomensklasse: Wielwijk/Crabbehof en het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Dordrecht	44	39	17	43	40	18
Wielwijk/Crabbehof	60	30	10	61	30	9

Bron: CBS.

Het tegengaan van selectieve uitstroom van hoge inkomens en instroom van lage inkomens staat hoog op de agenda in Wielwijk/Crabbehof. Welke inkomensgroepen zijn tussen 2006 en 2010 de wijk uit verhuisd en welke de wijk in? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt⁹? Het blijkt dat er per saldo nauwelijks mensen met een hoog inkomen uit de wijk zijn vertrokken en dat er meer mensen met een middeninkomen zijn komen wonen dan dat er vertrokken. Wel is er nog een instroom van lage inkomens; die is ongeveer net zo groot als de instroom van middeninkomens. Dat er mensen met lage en middeninkomens in de wijk zijn komen wonen maar de inkomensverdeling vrijwel gelijk is gebleven, duidt er op dat een deel van de wijkbewoners er in inkomen op vooruit is gegaan.

9.7 Veiligheid

In Wielwijk/Crabbehof is er meer overlast en onveiligheid dan in een gemiddelde Nederlandse wijk: de score op dit onderdeel van de Leefbarometer is -25 (op een schaal die loopt van -50 tot +50). Ook Dordrecht scoort onder het Nederlandse gemiddelde maar ligt daar iets dichterbij (score van -22). Veiligheid is een van de aandachtspunten in het wijkactieplan voor de wijk. Halverwege de periode van de wijkaanpak is de score beter dan in 2006. Dit is echter in heel Dordrecht zo; nog sterker dan in de wijk. Door het schommelen van de Leefbaarometerscore en de positie ten opzichte van de stad is het niet mogelijk een duidelijke trend waar te nemen.

⁹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

9.17 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

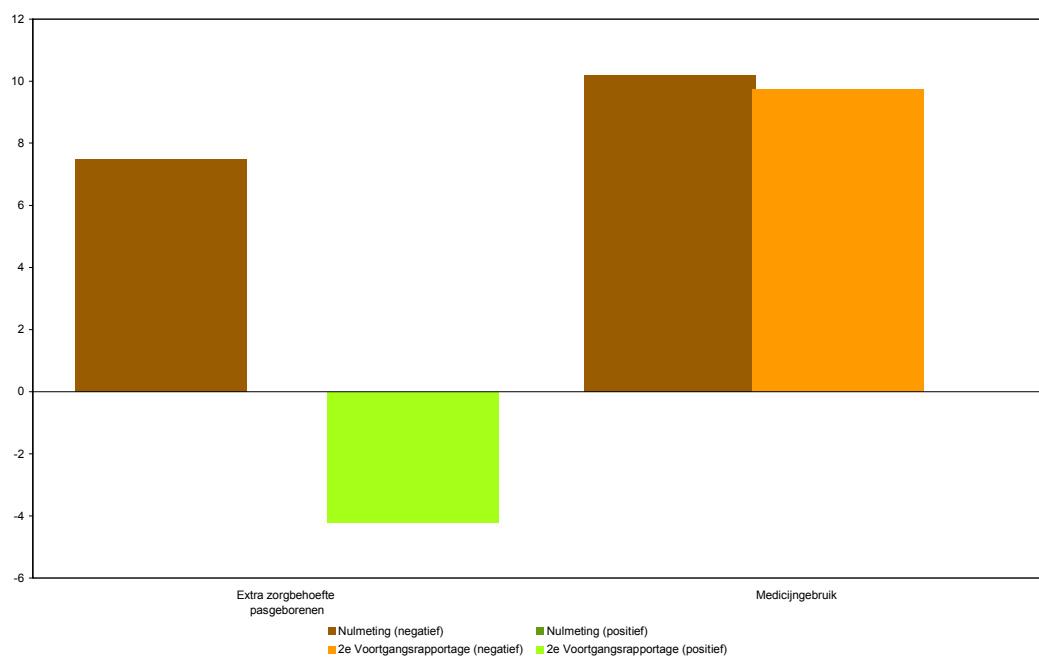

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Wielwijk/Crabbehof t.o.v. Dordrecht	0,0	.	1,3	.	-3,8
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Dordrecht	-28	.	-21	.	-22
Wielwijk/Crabbehof	-28	.	-20	.	-25

Bron: CBS, Leefbaarometer

9.8 Gezondheid

9.18 Thema Gezondheid: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	7	-4
Medicijngebruik	10	10

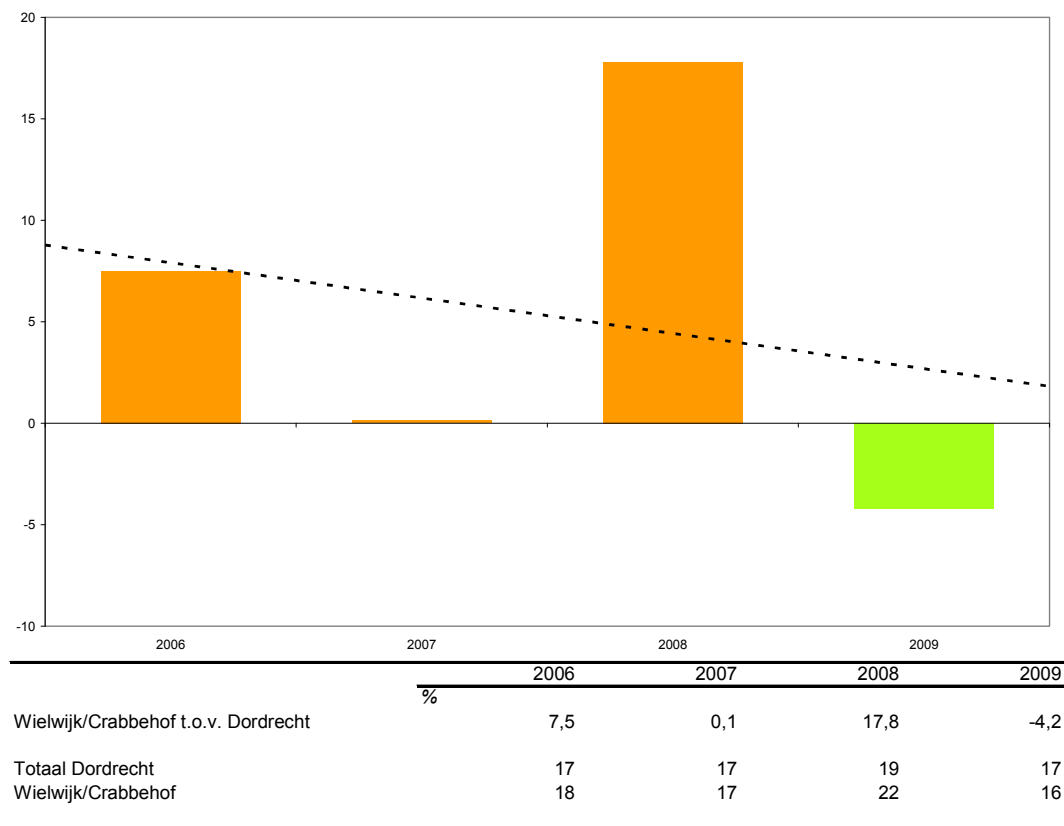
Bron: CBS, PRN.

Wat betreft de gezondheid van baby's in Wielwijk/Crabbehof is het beeld halverwege de periode van de wijkenaanpak positief: pasgeborenen hebben minder vaak extra zorg nodig dan in de stad als geheel. Het is moeilijk te spreken van een trend omdat het beeld nogal heeft gewisseld in de voorgaande jaren. Het medicijngebruik van de wijkbewoners (na correctie voor leeftijd en geslacht) ligt boven het stedelijk gemiddelde. Dit was ook zo bij de start van het wijkenbeleid.

Minder pasgeborenen met extra zorgbehoefte dan gemiddeld in Dordrecht

In Wielwijk/Crabbehof heeft 16 procent van de pasgeborenen eenlingen extra zorg nodig. Deze kinderen zijn te vroeg geboren, te licht, hebben een APGAR score onder de 7, zijn op de Intensive Care opgenomen en/of zijn perinataal overleden. In Dordrecht is dit 17 procent. Dat betekent dat de aandachtswijk op dit punt een voorsprong heeft op de rest van Dordrecht. Bij de start van het wijkenbeleid was dit niet zo. Toen had de wijk een achterstand. Zoals te zien is in figuur 3.19 is de ontwikkeling niet stabiel. In 2008 was de achterstand van de wijk nog verder toegenomen, om een jaar later te veranderen in een voorsprong.

9.19 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: Wielwijk/Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS, PRN.

9.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Wielwijk/Crabbehof zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Dordrecht als geheel¹⁰. We kijken daarbij naar de Thema's Leren (aandeel leerlingen op havo of vwo) en Werken (alle indicatoren) en zeggen dat er meer integratie is naarmate de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Bij het thema Integratie gaat dat niet zonder meer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

In Wielwijk/Crabbehof wonen relatief veel niet-westerse allochtonen: 30 procent van de bewoners is van niet-westerse herkomst, tegenover 18 procent in Dordrecht als geheel. In de aandachtswijk is het aandeel niet-westerse allochtonen 2 procentpunten groter dan in 2007. Van de paren in Wielwijk/Crabbehof bestaat in 2011 6 procent uit een niet-westerse allochtone en een westerse allochtone of autochtone partner. Dit is 1 procentpunt meer dan in 2007. In Dordrecht als geheel is het aandeel gemengde paren zowel in 2007 als in 2011 5 procent.

¹⁰ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

In paragraaf 5 zagen we al dat allochtonen in Wielwijk/Crabbehof minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben dan autochtonen. Dit geldt zowel voor de westerse als voor de niet-westerse allochtonen. In Dordrecht als geheel is de positie van niet-westerse allochtonen minder gunstig dan die van autochtonen. Bij de andere indicatoren zien we dat mensen van niet-westerse herkomst een minder goede onderwijs- en arbeidsmarktpositie hebben dan de autochtonen. Dit is zo in de aandachtswijk en in de stad als geheel. In de wijk is het verschil tussen de twee groepen echter kleiner dan in de stad. We kunnen concluderen dat in de aandachtswijk de integratie groter is dan in de stad.

De positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen, oftewel de integratie, heeft zich in de afgelopen jaren wisselend, doch overwegend negatief ontwikkeld. Wat betreft het aandeel mensen dat op zoek is naar werk of lange tijd een bijstandsuitkering heeft, is de relatieve positie van niet-westerse allochtonen in de wijk nu beter dan in 2007. Bij de andere indicatoren is de integratie echter lager dan toen.

Voor alle indicatoren, behalve mensen die lang in de bijstand zitten, geldt dat Wielwijk/Crabbehof wat betreft integratie van niet-westerse allochtonen nu meer op de stad lijkt dan bij de start van de wijkenaanpak. Omdat de integratie bij bijna al deze indicatoren is afgenomen, kunnen we dit echter niet zomaar als een positieve ontwikkeling aanduiden. Wat betreft langdurig bijstandsafhankelijken is het verschil met de stad groter geworden. Dit komt doordat de integratie in de wijk meer is verbeterd dan in de stad, en kan dus moeilijk een negatieve ontwikkeling genoemd worden.

Integratie wat betreft werkzoekenden verbeterd

We zoomen in op de integratie voor wat betreft niet-werkend werkzoekenden. In 2012 is in Wielwijk/Crabbehof het aandeel niet-werkend werkzoekenden onder niet-westerse allochtonen 2,2 keer zo groot als onder autochtonen. In Dordrecht als geheel is deze verhouding met 2,5 groter. Dat betekent dat de integratie van niet-westerse allochtonen in de wijk op dit punt beter is dan in de stad.

Zowel in de stad als in de wijk is de integratie nu beter dan in 2007. In beide gevallen is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen namelijk kleiner dan toen (een verhouding van 2,3 in de wijk en 3,3 in de stad). Omdat de integratie in de stad meer is verbeterd dan in de wijk, lijken de wijk en de stad nu meer op elkaar dan bij de start van de wijkenaanpak.

9.20 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: Wielwijk/Crabbehof en het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Wielwijk/Crabbehof t.o.v. Dordrecht	-29,9	-28,3	-22,0	-18,9	-20,1	-11,4
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Dordrecht	3,33	3,40	3,50	3,16	3,20	2,52
Wielwijk/Crabbehof	2,34	2,44	2,73	2,56	2,56	2,23

Bron: CBS.

9.10 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de positie van en de ontwikkelingen binnen de Dordtse aandachtswijk Wielwijk/Crabbehof. Vijf jaar na de start van het wijkenbeleid heeft de wijk nog flink wat achterstanden op de stad. Wel zien we positieve ontwikkelingen bij de meeste thema's. We kijken nog even kort naar de belangrijkste punten per thema.

Sinds 2007 is de bevolking van Wielwijk/Crabbehof gegroeid. Het aandeel niet-westerse allochtonen was bij de start van de wijkenaanpak relatief groot en deze groep is in de afgelopen jaren nog wat groter geworden. Hoewel het bevorderen van de sociale samenhang een belangrijk thema is binnen de wijk, zien we in deze monitor geen achterstand van de wijk op dit punt. Dit is nog hetzelfde als bij de start van de wijkenaanpak.

Wat betreft Wonen en de leefbaarheid is er wel nog een achterstand. Bij het aandeel sociale huur- en meergezinswoningen zien we echter een positieve ontwikkeling. Ook de algemene leefbaarheid is verbeterd. Op deze, voor de wijk belangrijke aandachtspunten is de achterstand dus voor een (klein) deel weggewerkt.

Op twee van de drie aspecten van het thema Leren heeft de wijk nog een achterstand: het aandeel leerlingen op havo of vwo is kleiner en het aandeel voortijdig schoolverlaters groter dan in Dordrecht als geheel. Wel zijn beide achterstanden kleiner dan in 2006. Daarnaast is de Cito-score van leerlingen in de wijk in 2011 gelijk aan die in de stad.

Wat betreft de arbeidsmarktpositie van de aandachtswijkbewoners (thema Werken) is er op alle indicatoren nog een achterstand. Wel zien we ondanks de crisis een afname van het aandeel mensen dat werk zoekt en, daaraan gerelateerd, het aandeel met een werkloosheidsuitkering. Bij de andere indicatoren binnen dit thema zien we geen vooruitgang.

In de Dordtse aandachtswijk zijn er meer mensen met een laag inkomen, met een betalingsachterstand voor de zorgverzekering en met een schuldsaneringstraject dan in Dordrecht als geheel. De ontwikkelingen zijn op dit punt wisselend. Het aandeel gestarte schuldsaneringen is nu een stuk kleiner dan in 2007, maar op de andere twee punten is de achterstand nog wat groter geworden.

De veiligheid in de wijk was bij de start van de wijkenaanpak niet slechter dan in de stad als geheel. Halverwege de wijkenaanpak is dit wel zo. Op dit punt zien we dus een verslechtering van de situatie.

De twee aspecten van gezondheid die in deze monitor worden bekeken, laten voor Wielwijk/Crabbehof een tegengesteld beeld zien. Met het terugdringen van de zorgbehoefte van pasgeborenen is een flinke verbetering gemaakt. De gezondheid van pasgeborenen baby's is nu beter dan in Dordrecht als geheel. Het medicijngebruik van de wijkbewoners is echter hoger. Dit laatste is onveranderd sinds de start van het wijkenbeleid.

Wat betreft Integratie ten slotte zien we dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de wijk gunstiger is dan in de stad. Voor vier van de zes indicatoren geldt dat in de wijk de integratie nu lager is dan bij de start van de wijkenaanpak. Voor de stad als geheel geldt dit ook, maar in mindere mate. Hierdoor is de wijk op dit punt meer op de stad gaan lijken.

10. Eindhoven

10.1 Inleiding

Met 217 duizend inwoners is Eindhoven de vijfde stad van Nederland, en de grootste stad buiten de Randstad. Eindhoven bestaat uit zeven stadsdelen, waarvan er drie een aandachtswijk hebben. Dit zijn de wijken De Bennekel, Doornakkers en Woensel West. De indeling van de aandachtswijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹. In deze wijken wonen bijna 21 duizend mensen, ongeveer 10 procent van de Eindhovenaren.

Woensel West bestaat, bij de start van de wijkenaanpak, voornamelijk uit vooroorlogse lage rijtjeshuizen met overwegend smalle straatprofielen, waardoor er binnen de verschillende deelbuurtjes nauwelijks plaats is voor bomen of ander openbaar groen. Daarnaast is de sociaal-maatschappelijke positie van een deel van de bewoners zwak. Prostitutie en drugshandel waren tot omstreeks 2005 een fors probleem in de wijk. Daarna is de prostitutie geconcentreerd aan de rand van de buurt en is drugsoverlast voor een belangrijk deel uit de openbare ruimte verdwenen. Doornakkers daarentegen heeft een gevarieerde bebouwing met vooral naoorlogse eengezinswoningen en relatief veel groen. De wijk kent een hoge werkloosheid, relatief veel criminaliteit en veel bewoners voelen zich onveilig. Bovendien is er soms een gespannen sfeer tussen verschillende bevolkingsgroepen. De Bennekel kent tamelijk gevarieerde bebouwing, van kleine jaren dertig-woningen tot portiekflats. Mensen met veel verschillende culturen en leefstijlen leven hier door elkaar.²

De gemeente Eindhoven en haar partners (corporaties, bewoners, welzijnsorganisaties en politie) zijn al voor de start van de wijkenaanpak aan de slag gegaan om de hardnekkige problematiek in de wijken aan te pakken. Hierin staan innovatie, bewoners en focus op de uitvoering centraal. Eindhoven neemt deel aan alle experimenten die in het kader van de wijkenaanpak zijn gestart.³ Thema's die in de wijkactieplannen van de drie aandachtswijken terugkomen zijn: het bestrijden van de (jeugd-) werkloosheid, het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en het verbeteren van de integratie tussen verschillende bevolkingsgroepen. Onderwerpen waarop de gemeente Eindhoven zich wil onderscheiden zijn het aanpakken van armoede en werkloosheid, problemen achter de voordeur en de slechte gezondheid van bewoners.

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: De Bennekel: 5654; Doornakkers: 5642; Woensel West: 5621.

² Zie onder andere: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakterverdieping-4-wijk_21-40.pdf en <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/eindhoven>

³ Raadpleeg voor meer informatie over deze experimenten in de aandachtswijken: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken>

In De Bennekel is bewonersparticipatie versterkt door onder meer waardebonnen te verstrekken voor buurtinitiatieven. Deze zijn vooral besteed aan speelplekken, ontmoeting en kunst. Woensel West en Doornakkers hebben beiden een nieuw SPIL-centrum (SPelen, Integreren en Leren), een brede school met wijkvoorzieningen waar verschillende bevolkingsgroepen in de wijk samenkomen. In De Bennekel was een dergelijke voorziening al aanwezig en is deze versterkt. In alle drie de wijken wordt ingezet op meer bedrijvigheid via accountmanagers Wijkeconomie, met daarnaast in Woensel West een procesmanager van MKB Nederland, de branchevereniging voor het Midden- en Kleinbedrijf. Bovendien zijn er in Woensel West ongeveer 100 woningen gesloopt en opnieuw gebouwd, en zorgt de Buurtonderneming ervoor dat de uitvoeringskracht van gemeente en corporatie in de wijk is versterkt.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van de gemeente Eindhoven terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- het aandeel eengezins- en meergezinswoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel kleine woningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- de Cito-scores (totaal, rekenen, taal) (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (WW) (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Daarnaast belichten we een aantal opvallende kernindicatoren uit de Outcomemonitor. Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn De Bennekel, Doornakkers en Woensel West meer gaan lijken op de andere wijken in Eindhoven?

10.2 Bevolking

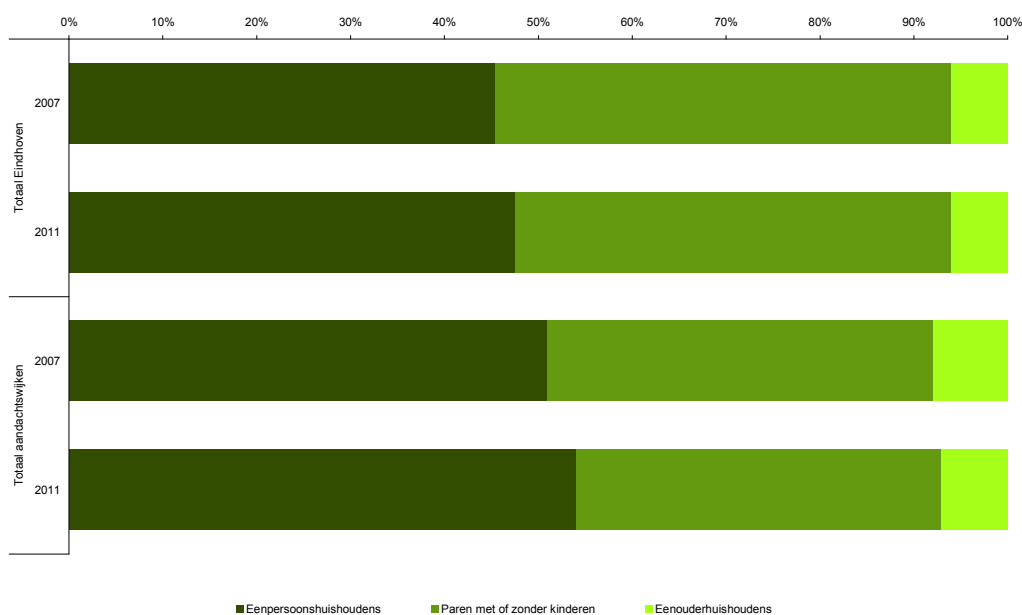
Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van de drie Eindhovense aandachtswijken licht gestegen, van nog geen 20 duizend naar bijna 21 duizend inwoners. Een stijging van 5,7 procent, die vooral wordt veroorzaakt door de toename van de bevolking in Doornakkers met 13,1 procent, mogelijk een gevolg van het nieuwbouwprogramma in die wijk.

De leeftijdsopbouw van de aandachtswijken De Bennekel en Doornakkers verschilt niet zoveel van die van Eindhoven als geheel. De bevolking van de wijk Woensel West is relatief jong: ongeveer 24 procent van de bevolking van Woensel West is jongvolwassen en behoort tot de leeftijdscategorie van 18 tot 27 jaar (in Eindhoven als geheel is dit 14 procent van de bevolking). Voor studenten en jongeren zijn tegen gereduceerd tarief

sociale huurwoningen beschikbaar gesteld in Woensel West in ruil voor een tegenprestatie voor de wijk. Ook valt een derde van de bewoners in de leeftijdscategorie van 27 tot 45 jaar (in Eindhoven als geheel is dit 27 procent). Daarentegen wonen er weinig ouderen in Woensel West, een kwart van de bewoners valt in de leeftijdscategorie vanaf 45 jaar, tegen ruim 41 procent in Eindhoven als geheel. De leeftijdsopbouw van de bevolking van de wijken is vergelijkbaar met vijf jaar geleden.

In de Eindhovense aandachtswijken wonen meer allochtonen dan gemiddeld in Eindhoven (40 versus 30 procent). Dit verschil komt vooral door de niet-westerse allochtonen (27 procent van de bevolking in de aandachtswijken en 17 procent van Eindhoven als geheel). Inwoners van Turkse afkomst vormen de grootste groep (11 procent van de bevolking in de aandachtswijken), vooral in de wijken Doornakkers en Woensel West is hun aandeel groot met circa 15 procent. In de wijk Woensel West is het aandeel allochtonen met 47 procent het grootst, er wonen met 34 procent ook de meeste niet-westerse allochtonen. Zowel in de aandachtswijken als in de stad Eindhoven als geheel is het aandeel allochtonen sinds de start van de wijkenaanpak iets toegenomen. Alleen in de wijk Doornakkers is het aandeel allochtonen stabiel.

10.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

	2007			2011		
	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden
Totaal Eindhoven	45	48	6	47	46	6
Totaal aandachtswijken	51	41	8	53	38	7
w.o.						
Bennekel	47	44	7	50	41	7
Doornakkers	48	42	8	52	40	7
Woensel West	60	31	8	62	30	8

Bron: CBS.

Ook wonen in de Eindhovense aandachtswijken relatief veel alleenstaanden (53 procent, in Eindhoven als geheel 47 procent) en weinig paren (respectievelijk 38 procent en 48 procent). Dat verschil is sinds de start van de wijkenaanpak groter geworden. Vooral de wijk Woensel West telt met 62 procent veel eenpersoonshuishoudens. In de andere

aandachtswijken van Eindhoven zijn de verschillen met Eindhoven als geheel minder groot.

Sociale samenhang neemt iets af

Een van de thema's die in de wijken speelt is de sociale samenhang van de bewoners. Zoals uit de inleiding en de beschrijving van de bevolkingssamenstelling blijkt, tellen de wijken veel verschillende culturen en leefstijlen en is de samenhang tussen de bevolkingsgroepen een van de thema's waarop de gemeente Eindhoven en haar samenwerkingspartners zich sinds de start van de wijkenaanpak inzetten. De sociale samenhang wordt gemeten aan de hand van de score voor sociale samenhang uit de Leefbaarometer⁴. Deze sociale samenhang bestaat uit de kenmerken huishoudensamenstelling en eigendomsverhoudingen van woningen en verhuizingen (Leidelmeijer, 2008)⁵.

De schaal van deze indicator voor sociale samenhang loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van sociale samenhang die vergelijkbaar is met de gemiddelde sociale samenhang in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

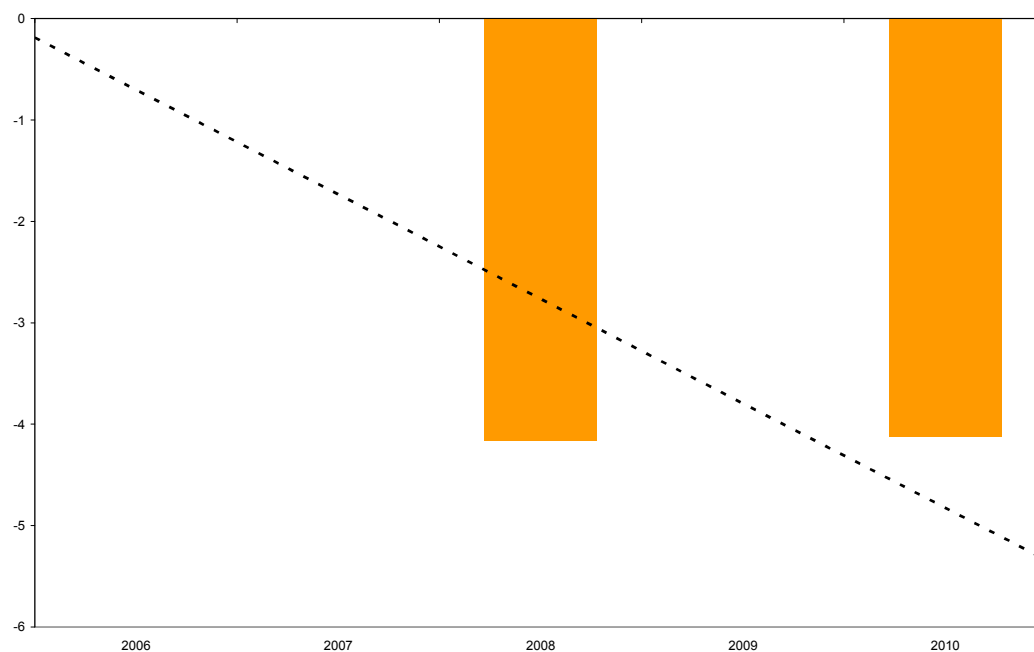
Ondanks de inspanningen van de gemeente is de sociale samenhang in de Eindhovense aandachtswijken (-7) minder goed dan in de stad als geheel (-3). De aandachtswijken staan daarmee dus op achterstand. Opvallend is dat dit ten tijde van de start van de wijkenaanpak nog niet het geval was. Toen lagen het stedelijk gemiddelde en de gemiddelde score van de aandachtswijken beide op -6. Doordat sindsdien de sociale samenhang in de stad als geheel een positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt en de score in de Eindhovense aandachtswijken iets is verslechterd, is er dus een negatieve ontwikkeling zichtbaar.

In de wijk De Bennekel is de leefbaarheidscore sociale samenhang al sinds de start van de wijkenaanpak beter dan in de stad als geheel. Alleen in de wijk Doornakkers is de Leefbaarometerscore voor sociale samenhang verslechterd. Daar was de score bij aanvang van de wijkenaanpak met -3 beter dan in de stad als geheel en daalt de score naar -8. Woensel West scoort met -19 het slechtst van de drie aandachtswijken. In alle drie aandachtswijken is er sprake van een negatieve ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven.

⁴ Zie paragraaf 10.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

⁵ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

10.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

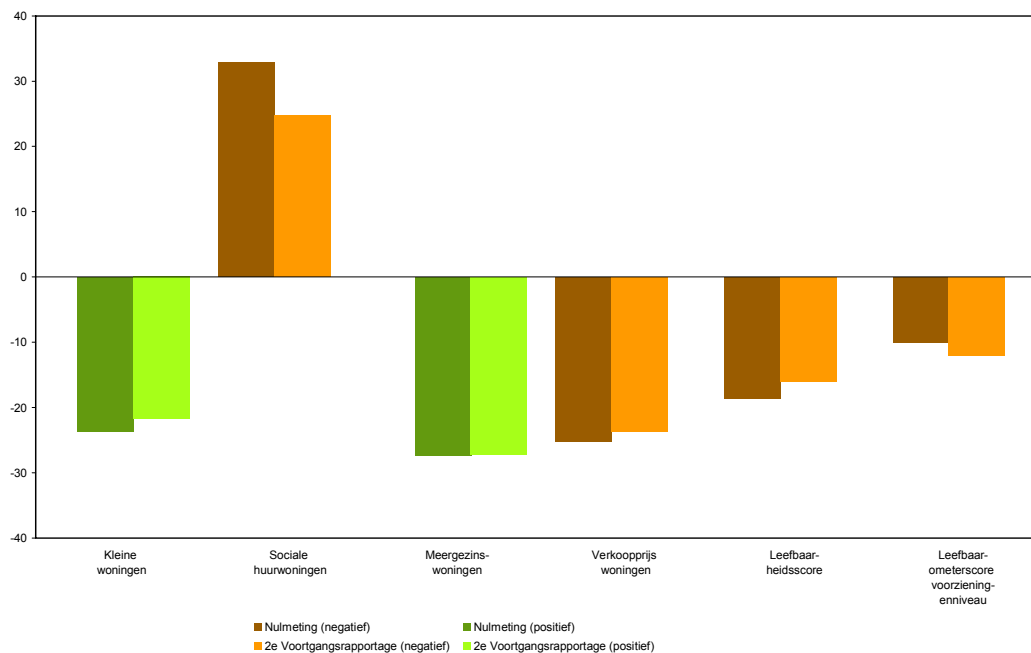

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	0,0	.	-4,2	.	-4,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Eindhoven	-6	.	-4	.	-3
Totaal aandachtswijken	-6	.	-8	.	-7
w.o.					
Bennekel	-2	.	-2	.	-2
Doornakkers	-3	.	-7	.	-8
Woensel West	-20	.	-23	.	-19

Bron: CBS, Leefbaarometer.

10.3 Wonen en leefbaarheid

10.3 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-24	-22
Sociale huurwoningen	33	25
Meergezinswoningen	-27	-27
Verkoopprijs woningen	-25	-24
Leefbaarheidsscore	-19	-16
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-10	-12

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid.

De woningvoorraad van de Eindhovense aandachtswijken bestaat voor iets meer dan de helft uit sociale huurwoningen. De wijken hebben relatief weinig kleine woningen en meergezinswoningen. Op de indicatoren sociale huurwoningen en verkoopprijs van koopwoningen scoren ze negatief. Doordat het aandeel sociale huurwoningen sinds de start van de wijkenaanpak daalt en het verschil in de verkoopprijs van koopwoningen kleiner is geworden, is er een kleine positieve ontwikkeling binnen het thema Wonen zichtbaar.

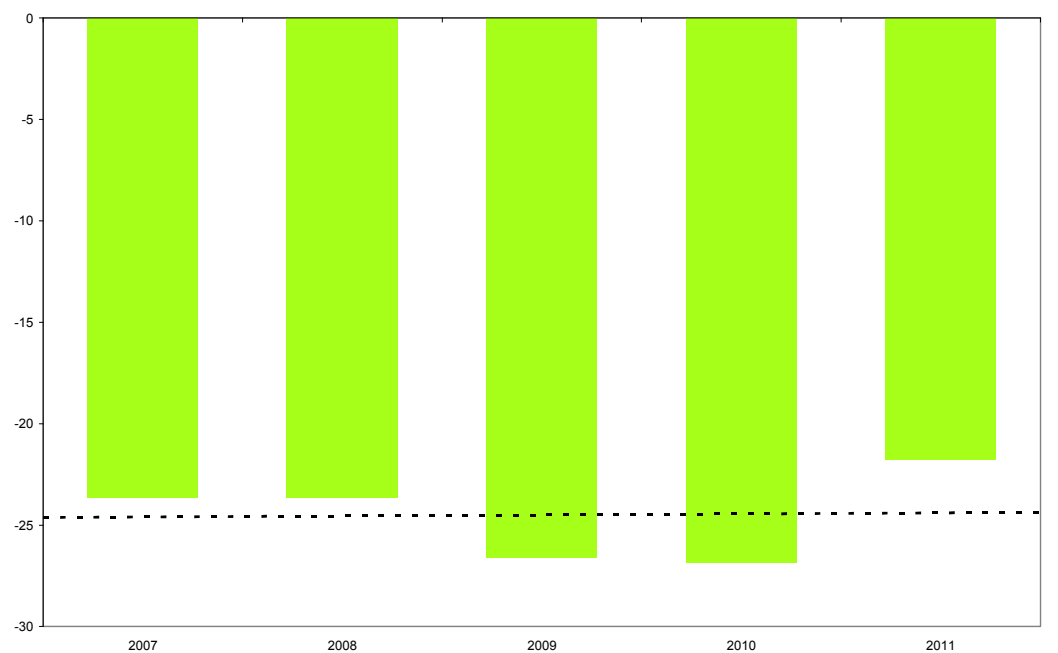
Op het gebied van de leefbaarheid staan de aandachtswijken in Eindhoven op achterstand. De indicatoren voor de leefbaarheidsscore en het voorzieningenniveau laten sinds de start van de wijkenaanpak tegengestelde ontwikkelingen zien. Enerzijds stijgt de leefbaarheidsscore waardoor een deel van de achterstand wordt ingelopen. Anderzijds neemt de achterstand op het punt van het voorzieningenniveau toe. Op het gebied van de leefbaarheid is daardoor geen eenduidige ontwikkeling zichtbaar.

10.3.1 Wonen

De woningvoorraad van de aandachtswijken van Eindhoven kenmerkt zich door een groter aandeel sociale huurwoningen, maar minder kleine woningen of meergezinswoningen dan Eindhoven als geheel. Zoals in de inleiding vermeld is er weinig variatie in de woningvoorraad in de wijken Woensel West en Doornakkers: voornamelijk vooroorlogse (Woensel West) en naoorlogse (Doornakkers) eengezinswoningen. De woningvoorraad in De Bennekel is gevarieerder. De verkoopprijs van woningen ligt in de Eindhovense aandachtswijken op een lager niveau dan in de stad als geheel. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de woningvoorraad in de Eindhovense aandachtswijken en de ontwikkelingen daarin aan de hand van de aandelen kleine woningen, meergezinswoningen, sociale huurwoningen en de verkoopprijzen van woningen.

Aandeel kleine woningen stabiel

10.4 Kleine woningen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-23,6	-23,6	-26,6	-26,9	-21,8
Totaal Eindhoven	27	28	28	28	29
Totaal aandachtswijken	21	21	20	21	22
w.o.					
Bennekel	23	24	23	23	25
Doornakkers	21	21	20	21	22
Woensel West	15	15	15	15	17

Bron: CBS, SYSWOV.

Het aandeel kleine woningen in de Eindhovense aandachtswijken ligt op 22 procent van de woningvoorraad. Binnen Eindhoven als geheel ligt dit aandeel op 29 procent. Daarmee hebben de Eindhovense aandachtswijken bijna 22 procent minder kleine woningen dan het stedelijk gemiddelde. Sinds de start van de wijkenaanpak is het verschil met de stad als geheel maar weinig veranderd, zowel in de stad als geheel als in

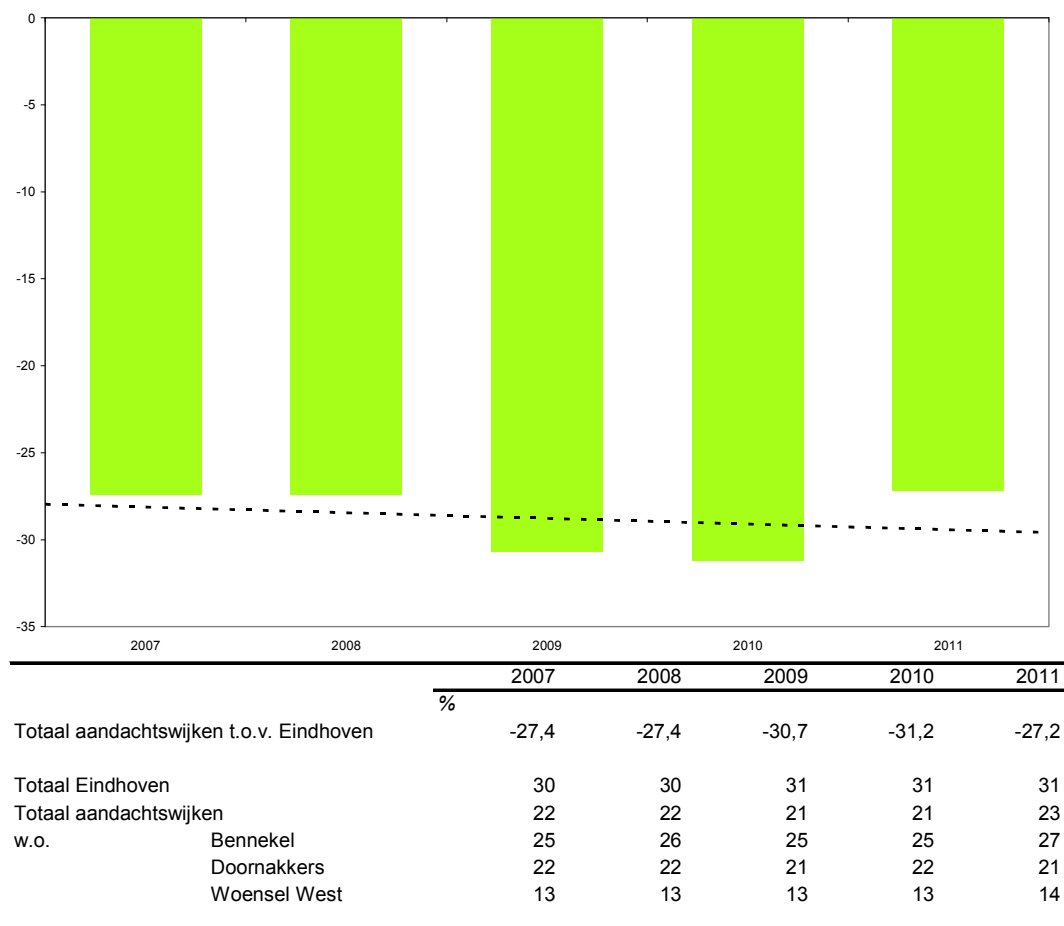
de aandachtswijken neemt het aandeel kleine woningen iets toe. Dit is waarschijnlijk een gevolg van nieuwbouw gericht op de huisvesting van een groter aandeel eenpersoonshuishoudens.

In de wijk De Bennekel staan iets meer kleine woningen (25 procent), daar is het verschil met het stedelijk gemiddelde iets kleiner terwijl in Woensel West het aandeel kleine woningen (17 procent) veel lager is dan in Eindhoven als geheel. In De Bennekel en Woensel West wordt de voorsprong op het stedelijk gemiddelde iets kleiner terwijl de voorsprong in Doornakkers toeneemt.

Aandeel meergezinswoningen stabiel

De Eindhovense aandachtswijken karakteriseren zich door een hoog aandeel eengezinswoningen, het aandeel meergezinswoningen is dus beperkt. De woningvoorraad van de aandachtswijken van Eindhoven bestaat voor 23 procent uit meergezinswoningen terwijl het stedelijk gemiddelde op 31 procent uitkomt. Het verschil met de stad Eindhoven als geheel van circa 7 procent is sinds de start van de wijkenaanpak stabiel gebleven.

10.5 Meergezinswoningen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

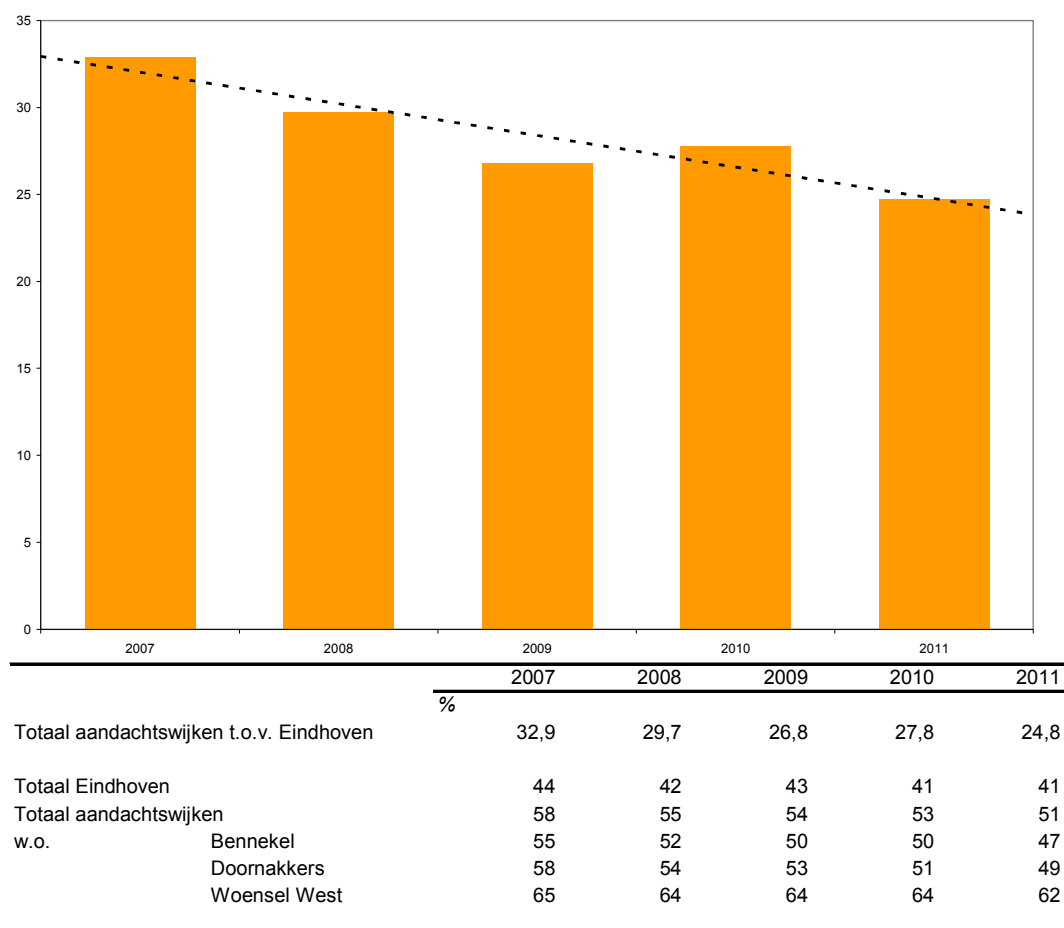
De wijk De Bennekel heeft van de Eindhovense aandachtswijken de meest gevarieerde woningvoorraad. Daar ligt het aandeel meergezinswoningen met 27 procent het dichtst

bij het stedelijk gemiddelde. In Woensel West is het aandeel meergezinswoningen met 14 procent het laagst. In De Bennekel is het verschil met het stedelijk gemiddelde stabiel. In Doornakkers wordt het verschil groter en in Woensel West kleiner.

Aandeel sociale huurwoningen daalt

De laatste kenmerkende eigenschap van de woningvoorraad van de aandachtswijken in Eindhoven is het hoge aandeel sociale huurwoningen. Dit aandeel ligt op 51 procent terwijl het in de stad als geheel 41 procent bedraagt. Daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand van 25 procent op Eindhoven als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak loopt die achterstand terug. In 2007 was het aandeel sociale huurwoningen in de Eindhovense aandachtswijken nog 58 procent. De daling in de aandachtswijken is sneller dan in de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand afgenomen van bijna 33 procent naar circa 25 procent. Waarmee de wijken ongeveer een kwart van hun achterstand hebben ingelopen.

10.6 Sociale huurwoningen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

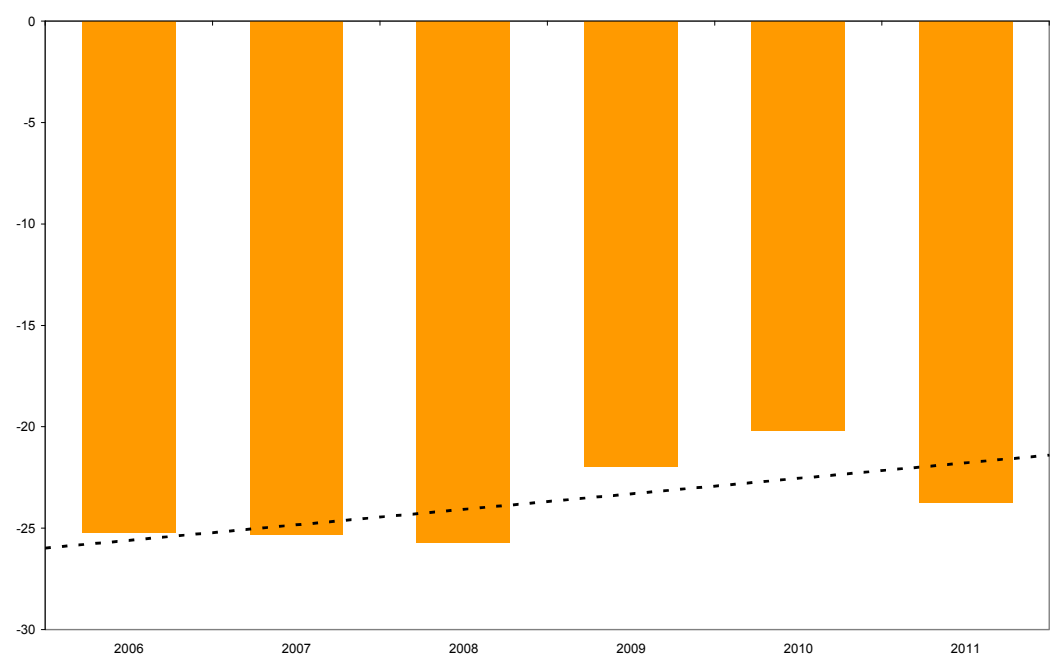
Bron: CBS, SYSWOV.

Om een groter deel van de achterstand goed te maken zal de woningvoorraad vooral in Woensel West minder eenzijdig moeten worden. In die wijk is het aandeel sociale huurwoningen sinds de start van de wijkenaanpak slechts licht gedaald: van 65 naar 62 procent. Daarmee loopt de achterstand op dit gebied in Woensel West op. De andere aandachtswijken van Eindhoven laten juist wel een positieve ontwikkeling zien.

Gunstige ontwikkeling verkoopprijzen van koopwoningen

Hoewel bij het aandeel sociale huurwoningen een licht positieve ontwikkeling zichtbaar is, zijn de ontwikkelingen in de woningvoorraad zijn over het algemeen stabiel. Dit beeld wordt bevestigd door de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad. De achterstand van de Eindhovense aandachtswijken is op die indicator onveranderd in vergelijking met de start van de wijkenaanpak. Op het gebied van de verkoopprijzen van koopwoningen zien we wel een lichte verbetering.

10.7 Verkoopprijzen van koopwoningen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-25,2	-25,3	-25,7	-22,0	-20,2	-23,7
	<i>x 1 000 euro</i>					
Totaal Eindhoven	218	229	241	223	218	215
Totaal aandachtswijken	163	171	179	174	174	164
w.o.						
Bennekel	162	172	178	179	188	149
Doornakkers	155	155	168	170	162	174
Woensel West	180	203	205	171	163	186

Bron: CBS, Kadaster.

In de Eindhovense aandachtswijken is de gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in 2011 164 duizend euro. In Eindhoven als geheel is dat 215 duizend euro. Daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand van bijna 24 procent op Eindhoven als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de prijzen in Eindhoven tot en met 2008 eerst gestegen en vanaf 2009 gedaald. Die daling was in Eindhoven als geheel groter dan in de aandachtswijken. Hierdoor is de achterstand van de Eindhovense aandachtswijken gedaald van ruim 25 procent naar bijna 24 procent, waardoor 6 procent van de achterstand is ingehaald.

In de wijk Doornakkers zijn de verkoopprijzen sinds de start van de wijkenaanpak gestegen. Waarschijnlijk komt dit door de toevoeging van circa 150 nieuwbouwwoningen.

In De Bennekel daarentegen is in 2011 een flinke daling van de prijzen zichtbaar is, waarschijnlijk vanwege de verkoop van corporatiewoningen met korting op de marktwaarde. In Woensel West liggen de prijzen in 2011 na eerst gestegen te zijn en daarna gedaald, toch weer iets boven het niveau van de start van de wijkenaanpak. In De Bennekel is de ontwikkeling negatief. De andere aandachtswijken van Eindhoven laten juist wel een positieve ontwikkeling zien.

10.3.2 Leefbaarheid

Waar de Eindhovense aandachtswijken op het gebied van de woningvoorraad nog op enkele punten een voorsprong hebben op de stad als geheel, is er op het gebied van de algemene leefbaarheid nog een slag te slaan. In deze paragraaf komen de ontwikkelingen aan bod in de Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau.

In de Leefbaarometer is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is één van de zes onderliggende leefbaarometers⁶.

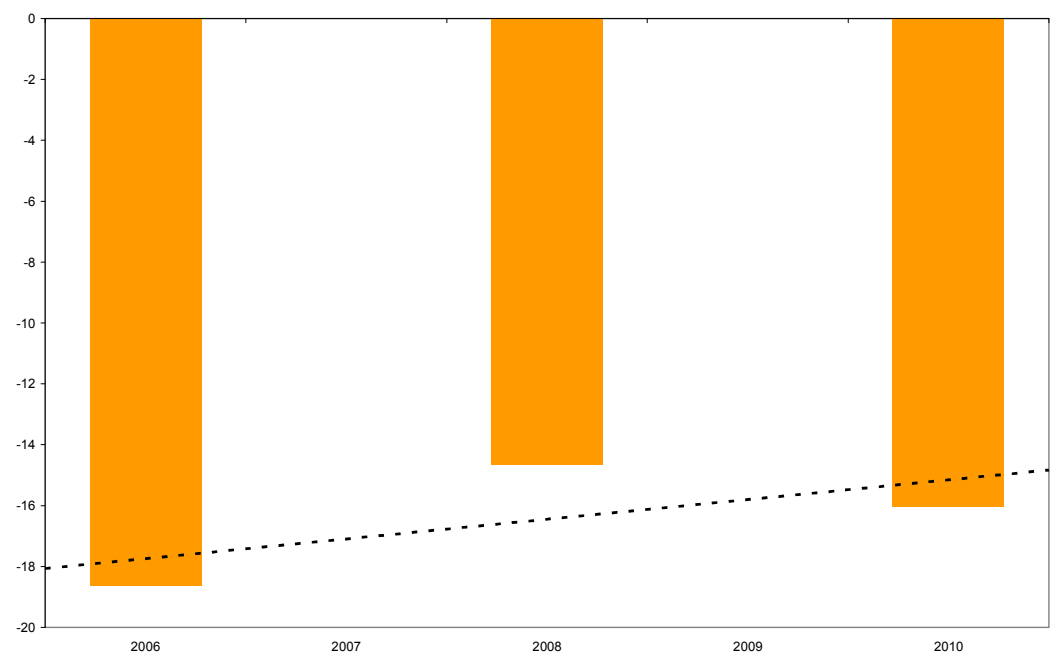
Positieve ontwikkeling Leefbaarheidsscore

De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De aandachtswijken van Eindhoven scoren allen 'matig positief' op de leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, de stad als geheel scoort echter 'positief'. Daarmee staan de aandachtswijken op achterstand. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, is er sprake van een positieve ontwikkeling: de achterstand is de laatste jaren gedaald van bijna 19 procent naar 16 procent. Het verschil met de stad als geheel is daardoor ongeveer 14 procent kleiner geworden.

In Woensel West is de positieve ontwikkeling het duidelijkst aanwezig. De leefbaarheidsscore steeg in deze wijk van 'matig' naar 'matig positief'. Maar ook in de andere twee aandachtswijken van Eindhoven heeft een kleine positieve ontwikkeling plaatsgevonden.

⁶ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

10.8 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-18,6	.	-14,7	.	-16,0
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal Eindhoven	5	.	5	.	5
Totaal aandachtswijken	4	.	4	.	4
w.o. Bennekel	4	.	4	.	4
Doornakkers	4	.	4	.	4
Woensel West	3	.	4	.	4

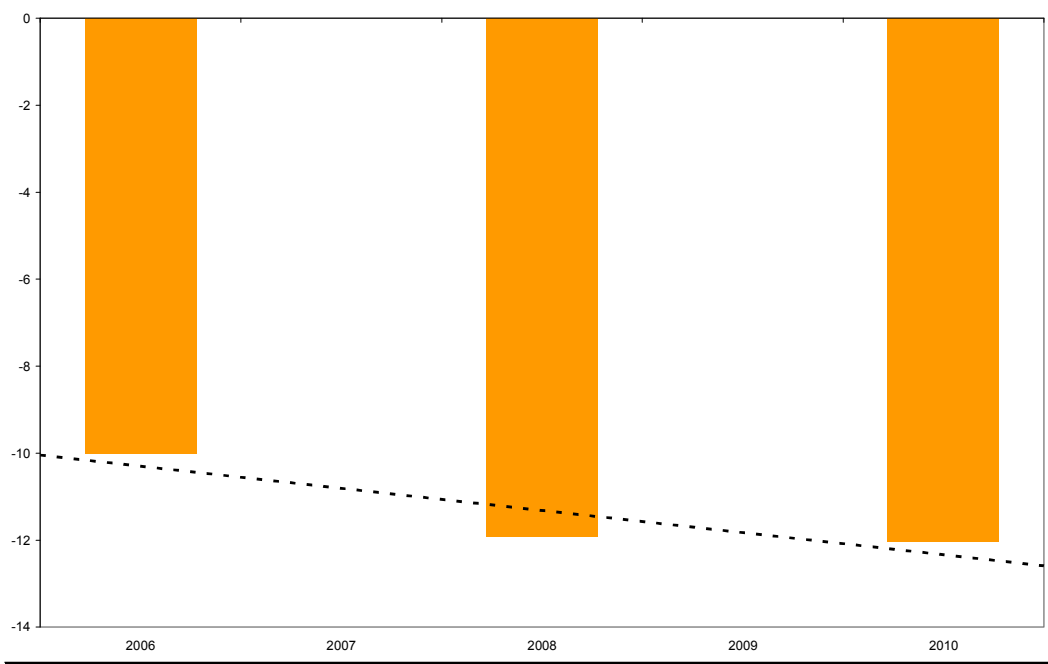
Bron: CBS, Leefbaarometer.

Voorzieningenniveau onder druk

Het voorzieningenniveau wordt gemeten aan de hand van de score voor het voorzieningenniveau uit de Leefbaarometer. De schaal daarvan loopt van -50 tot +50. Het voorzieningenniveau in de Eindhovense aandachtswijken ligt met een score van -5 onder het niveau in de stad als geheel (+8). De aandachtswijken staan daarmee op een achterstand. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau in zowel de gemeente Eindhoven als in de drie aandachtswijken gedaald. Doordat het voorzieningenniveau in de aandachtswijken sneller achteruit ging dan daarbuiten, is de achterstand van de wijken licht opgelopen.

Vooraf in de wijken Doornakkers en Woensel West waar de aanvankelijke positieve scores zijn omgeslagen naar negatieve, is de achterstand opgelopen. In De Bennekel is de achterstand stabiel.

10.9 Leefbaarometerscore voorzieningenniveau: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

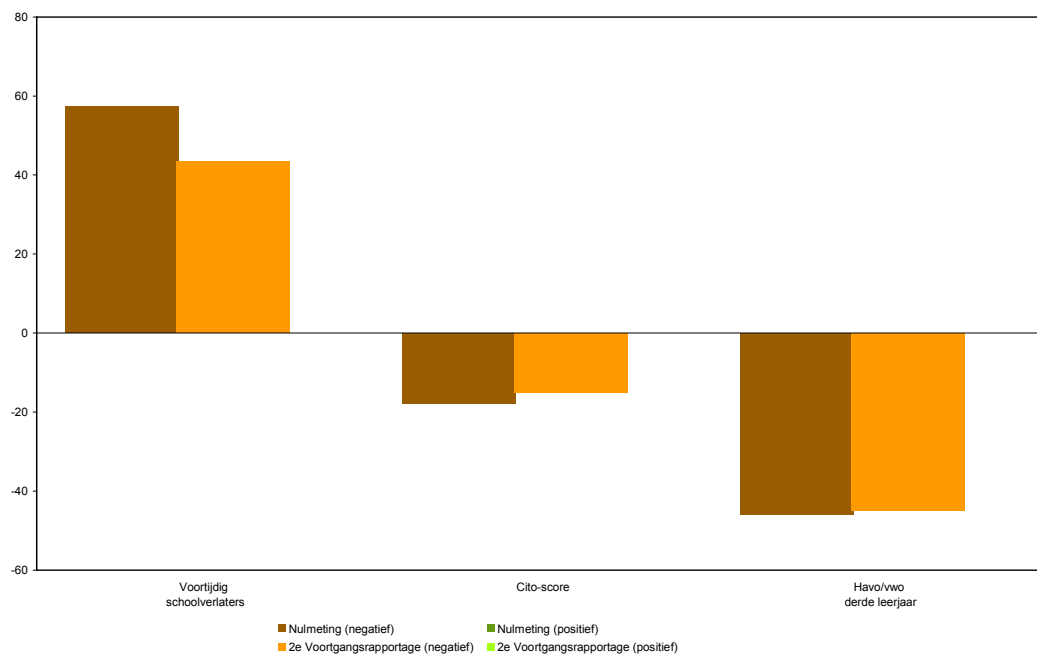

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-10,0	.	-11,9	.	-12,0
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Eindhoven	10	.	9	.	8
Totaal aandachtswijken	-1	.	-4	.	-5
w.o.					
Bennekel	-4	.	-5	.	-6
Doornakkers	1	.	-4	.	-4
Woensel West	2	.	0	.	-2

Bron: CBS, Leefbaarometer.

10.4 Leren

10.10 Thema Leren: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	57	43
Cito-score	-18	-15
Havo/vwo derde leerjaar	-46	-46

Bron: CBS, DUO, Cito.

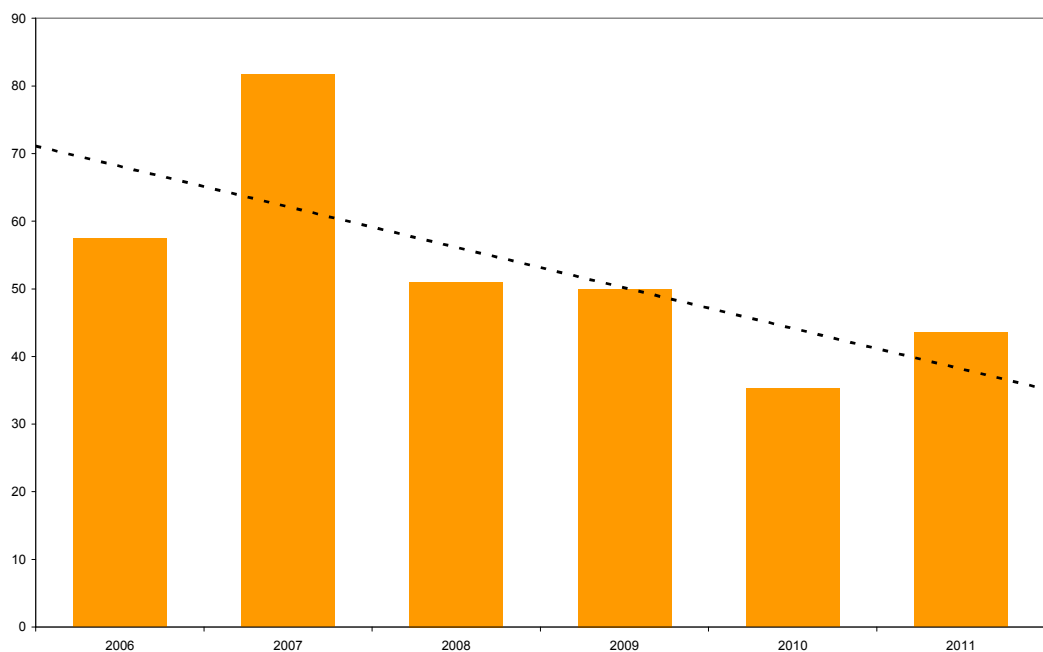
Ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staan de Eindhovense aandachtswijken binnen het thema Leren op een achterstand ten opzichte van de gemeente als geheel. Er zijn wel kleine positieve ontwikkelingen zichtbaar voor wat betreft de voortijdig schoolverlaters en de Cito-scores.

Daling aandeel voortijdig schoolverlaters

Het terugdringen van het aandeel voortijdig schoolverlaters is een van de onderwerpen in de wijkactieplannen die Eindhoven bij de start van de wijkenaanpak voor zijn aandachtswijken had vastgesteld. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is in de aandachtswijken inderdaad gedaald. Met 6,6 procent ligt het aandeel voortijdig schoolverlaters in de Eindhovense aandachtswijken nog wel boven het gemiddelde van 4,6 voor de stad als geheel. De aandachtswijken staan daarmee op een achterstand van bijna 44 procent op Eindhoven als geheel. Toch is de achterstand van de Eindhovense aandachtswijken sinds de start van de wijkenaanpak teruggelopen van ruim 57 procent naar bijna 44 procent. De achterstand van de aandachtswijken is daardoor met iets meer dan 24 procent afgenomen.

In de wijk De Bennekel is het aandeel voortijdig schoolverlaters hoger dan bij de start van de wijkenaanpak. In de andere aandachtswijken van Eindhoven is de ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak wel positief.

10.11 Aandeel voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

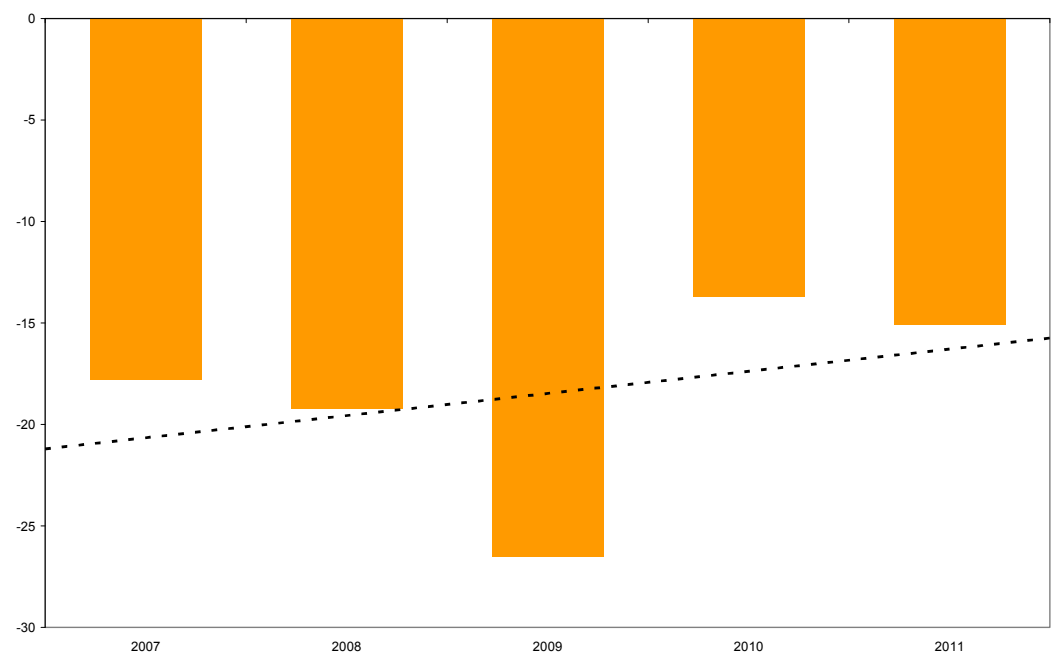
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	57,4	81,6	51,0	50,0	35,3	43,5
Totaal Eindhoven	5,4	4,9	4,9	4,4	5,1	4,6
Totaal aandachtswijken	8,5	8,9	7,4	6,6	6,9	6,6
w.o.						
Bennekel	8,4	8,2	6,7	6,2	7,0	9,4
Doomakkers	8,1	9,9	7,9	7,8	6,6	4,1
Woensel West	9,4	8,5	7,9	5,2	7,3	4,9

Bron: CBS, DUO.

Achterstand in Cito-scores daalt

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

10.12 Cito-score⁷: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-17,8	-19,2	-26,5	-13,7	-15,1
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>				
Totaal Eindhoven	8	8	11	4	-1
Totaal aandachtswijken	-29	-32	-45	-24	-31
w.o.					
Bennekel	-24	-9	-9	-12	-18
Doornakkers	-22	x	-87	-36	x
Woensel West	x	x	x	x	x

Bron: CBS, Cito.

Leerlingen in de Eindhovense aandachtswijken scoren slechter op de Cito-toets dan de leerlingen in de stad als geheel. Dit beeld zien we zowel terug op de totale score op de Eindtoets Basisonderwijs als op de scores voor de onderdelen taal en rekenen en wiskunde. Wel is het zo dat de achterstand van de leerlingen in de wijken op het onderdeel rekenen en wiskunde iets kleiner is dan op het onderdeel taal. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak is de Eindtoets binnen de aandachtswijken iets slechter gemaakt, in Eindhoven als geheel is de gemiddelde score op de Cito-toets in 2011 voor het eerst iets onder het landelijk gemiddelde. Daardoor is de achterstand van de Eindhovense aandachtswijken op Eindhoven als geheel gedaald van bijna 18 procent naar ruim 15 procent. Waardoor de achterstand van de Eindhovense aandachtswijken met 15 procent afgenomen.

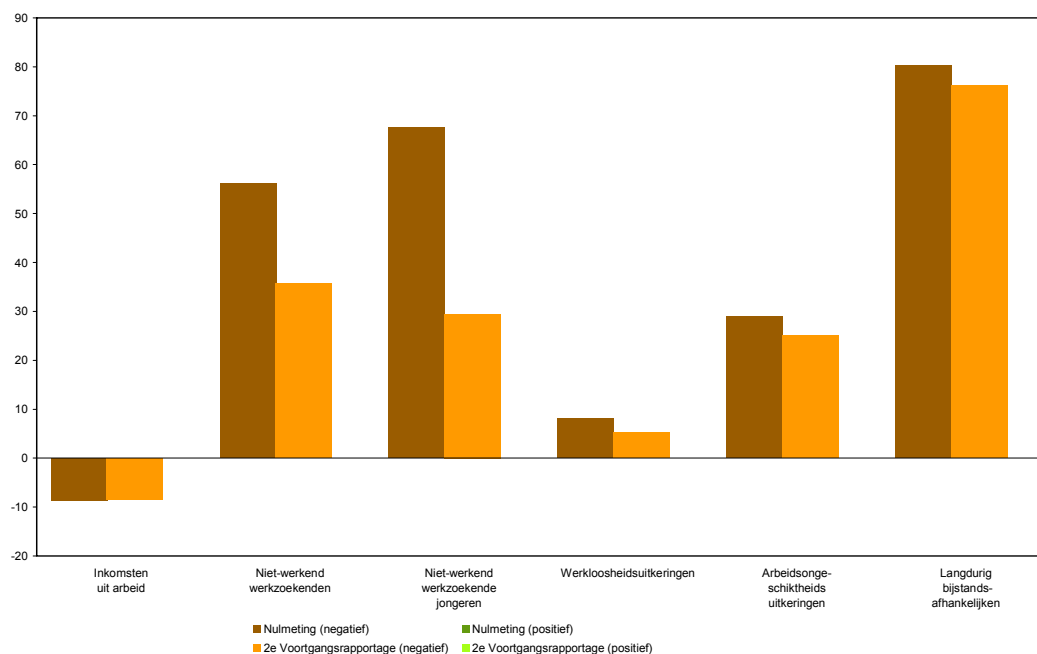
Een analyse op het niveau van de onderlinge aandachtswijken is voor deze indicator niet mogelijk wegens het kleine aantal leerlingen in de wijken dat jaarlijks participeert in de

⁷ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld. Omdat het aantal leerlingen dat de Cito-toets doet in Woensel West in alle jaren te klein is om een gemiddelde score te berekenen zijn geen gegevens over deze wijk beschikbaar. Ook in Doornakkers is het aantal leerlingen dat in 2008 en 2011 de Cito-toets doet te klein om cijfers op te baseren.

toets. We kunnen alleen stellen dat in De Bennekel een positieve ontwikkeling zichtbaar is.

10.5 Werken

10.13 Thema Werken: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-9	-8
Niet-werkend werkzoekenden	56	36
Niet-werkend werkzoekende jongeren	68	29
Werkloosheidsuitkeringen	8	5
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	29	25
Langdurig bijstandsafhankelijken	80	76

Bron: CBS.

Bij de start van de wijkenaanpak heeft de gemeente Eindhoven de doelstelling geformuleerd om de (jeugd-)werkloosheid in de aandachtswijken terug te dringen. Binnen het thema Werken doen de Eindhovense aandachtswijken het vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog wel slechter dan de gemeente als geheel. Er zijn echter bij de meeste indicatoren binnen dit thema verbeteringen zichtbaar. Ondanks de crisis verbeteren de aandachtswijken daardoor hun positie ten opzichte van de gemeente Eindhoven als geheel. Binnen deze paragraaf bekijken we zowel de situatie van de werkzoekende en uitkeringsafhankelijken die dicht bij de arbeidsmarkt staan, als de positie van langdurig bijstandsafhankelijken die verder van de arbeidsmarkt staan.

10.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

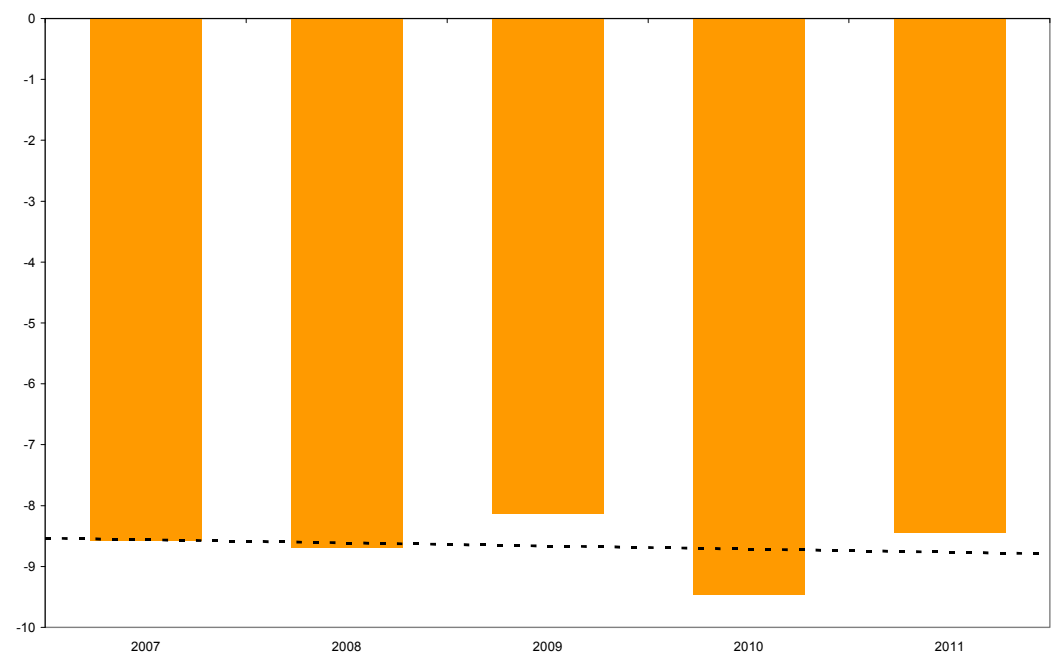
Achterstand aandeel bewoners met een baan stabiel

In de aandachtswijken van Eindhoven ligt het aandeel personen met inkomsten uit arbeid met circa 64 procent iets onder het stedelijk gemiddelde van bijna 70 procent. Daarmee

hebben de aandachtswijken een achterstand van ruim 8 procent op het stedelijk gemiddelde. Ondanks de crisis is die achterstand onveranderd ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

De wijk De Bennekel zit met bijna 66 procent bewoners met een baan het dichtst bij het stedelijk gemiddelde, met ongeveer 61 procent is de achterstand van Woensel West het grootst. In De Bennekel is een kleine negatieve ontwikkeling zichtbaar sinds de start van de wijkenaanpak. In Doornakkers is juist een positieve ontwikkeling, terwijl de situatie in Woensel West ongewijzigd is.

10.14 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-8,6	-8,7	-8,1	-9,5	-8,4
Totaal Eindhoven	69,6	70,9	70,8	69,0	69,8
Totaal aandachtswijken w.o.	63,6	64,7	65,1	62,5	63,9
Bennekel	66,2	66,6	66,7	64,0	65,8
Doornakkers	61,9	63,7	64,1	62,1	63,3
Woensel West	60,9	62,3	63,1	60,0	60,8

Bron: CBS.

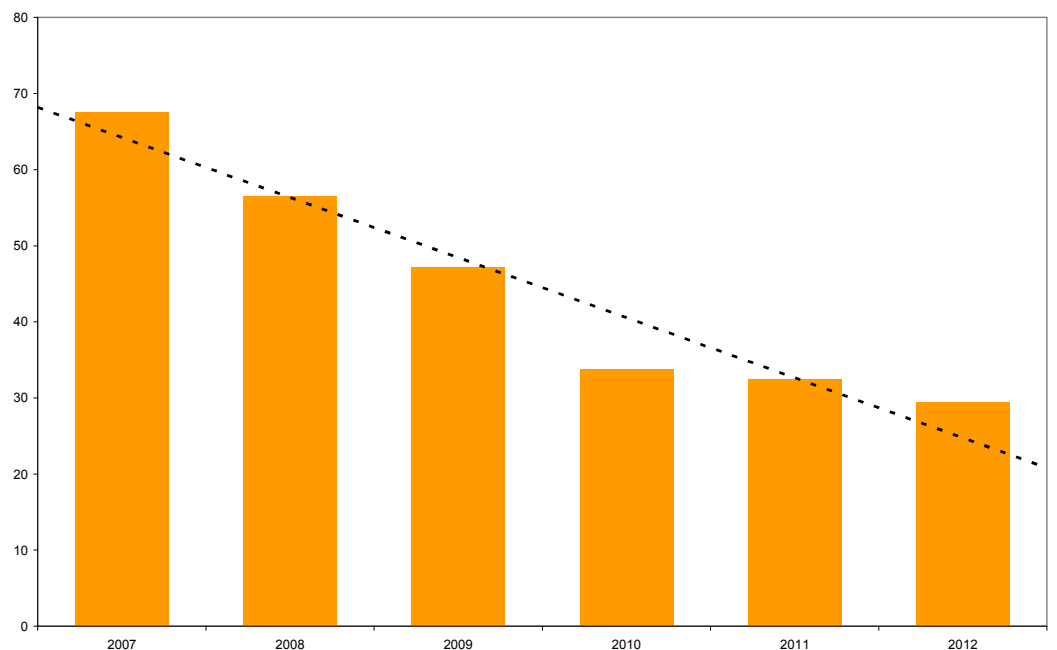
De achterstand op het stedelijk gemiddelde is het grootste onder inwoners van de eerste generatie van Turkse en Marokkaanse afkomst. Vooral Turkse en Marokkaanse vrouwen hebben vaak geen baan (slechts circa 40 procent heeft inkomsten uit arbeid).

Snelle daling aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren

Het aandeel jongeren (18-26 jaar) dat op zoek is naar een baan ligt in de Eindhovense aandachtswijken rond de 3 procent. In Eindhoven als geheel ligt dat percentage op iets meer dan 2 procent waardoor de aandachtswijken een achterstand van ruim 29 procent op de stad als geheel hebben. Sinds de start van de wijkenaanpak is die achterstand, ondanks de crisis, snel afgenomen, van bijna 68 procent naar circa 29 procent. In de

jaren 2010 en 2011 neemt het aandeel werkzoekende jongeren zowel in de aandachtswijken als in de gemeente Eindhoven als geheel toe. Doordat de toename in de stad sneller ging dan in de wijken, is de achterstand iets ingelopen. In de nieuwste cijfers is weer een daling in het aandeel werkzoekenden zichtbaar, zowel in de wijken als in de stad als geheel. Daardoor hebben de aandachtswijken sinds de start van de wijkenaanpak bijna 57 procent van hun achterstand ingelopen.

10.15 Niet-werkend werkzoekende jongeren: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	67,6	56,5	47,2	33,7	32,5	29,4
Totaal Eindhoven	2,6	1,4	1,8	2,8	3,1	2,1
Totaal aandachtswijken	4,4	2,2	2,7	3,7	4,1	2,8
w.o.						
Bennekel	3,6	1,7	2,5	3,9	5,0	2,9
Doornakkers	4,2	2,2	2,9	3,9	3,7	2,4
Woensel West	5,8	2,9	2,7	3,3	3,1	3,0

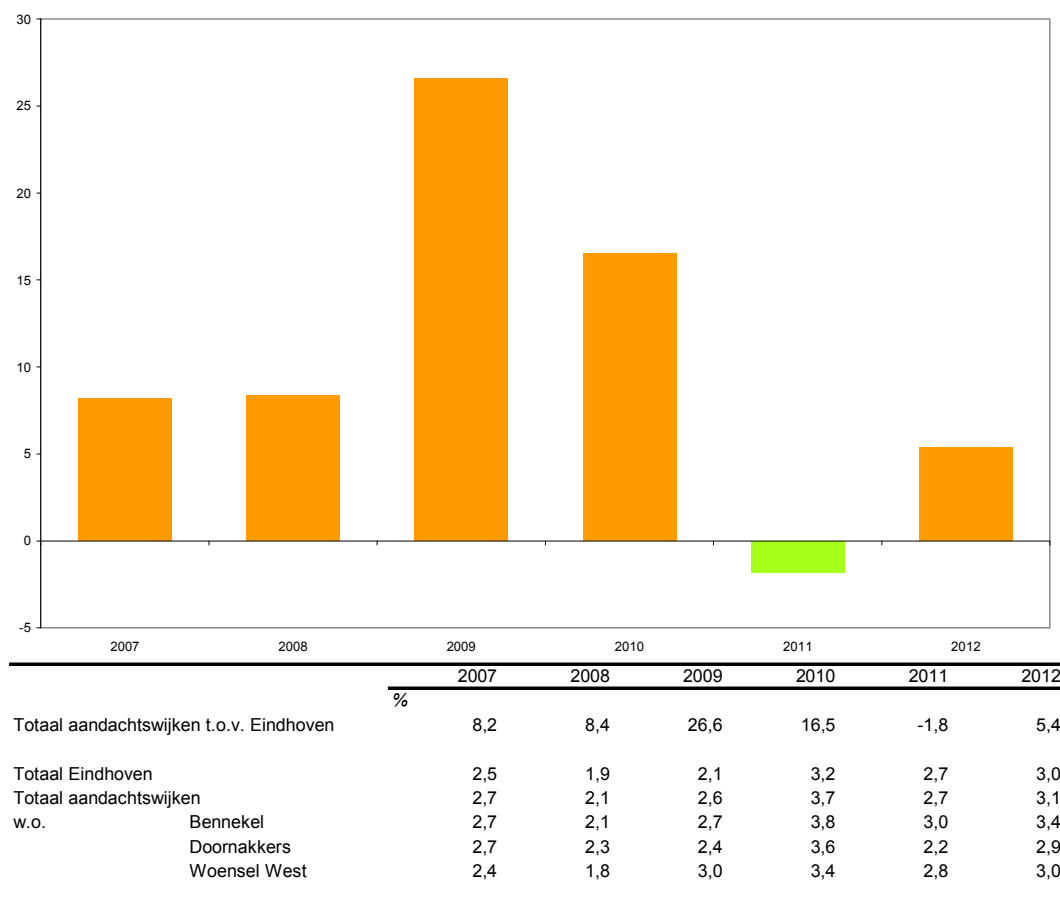
Bron: CBS.

In Woensel West wonen veel jongeren: bijna een kwart van de bevolking valt in deze leeftijdscategorie. Het aandeel werkzoekende jongeren is er gedaald van bijna 6 procent naar 3 procent. Woensel West en Doornakkers maken een grote inhaalslag ten opzichte van het Eindhovense gemiddelde, terwijl de achterstand in De Bennekel stabiel blijft.

Ook voor de totale groep werkzoekenden is een positieve ontwikkeling zichtbaar waarbij de achterstand van de aandachtswijken is gedaald van 56 naar 36 procent (zie het themadiagram in figuur 10.13). De achterstand van de aandachtswijken is sinds de start van de wijkenaanpak met ruim 36 procent afgenomen. De inspanningen van de gemeente lijken op het gebied van de niet-werkend werkzoekenden hun vruchten af te werpen.

Ondanks crisis gunstige ontwikkeling werkloosheidsuitkeringen

10.16 Werkloosheidsuitkering: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

De aandachtswijken in Eindhoven tellen met ruim 3 procent ongeveer net zoveel personen met een werkloosheidsuitkering als de stad als geheel (bijna 3 procent). In 2012 is er daardoor sprake van een kleine achterstand van circa 5 procent op de gemeente. Doordat het aantal personen met een werkloosheidsuitkering erg laag is en de verschillen tussen de gemeente en de aandachtswijken klein zijn, kunnen kleine jaar op jaar schommelingen in het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering tot procentuele afwijkingen leiden die relatief groot uitvallen. De piek in figuur 10.16 in 2009 illustreert dit. Ondanks die piek is er sinds de start van de wijkenaanpak een licht positieve ontwikkeling zichtbaar. De inzet van de gemeente lijkt dus ook op dit punt effect te hebben.

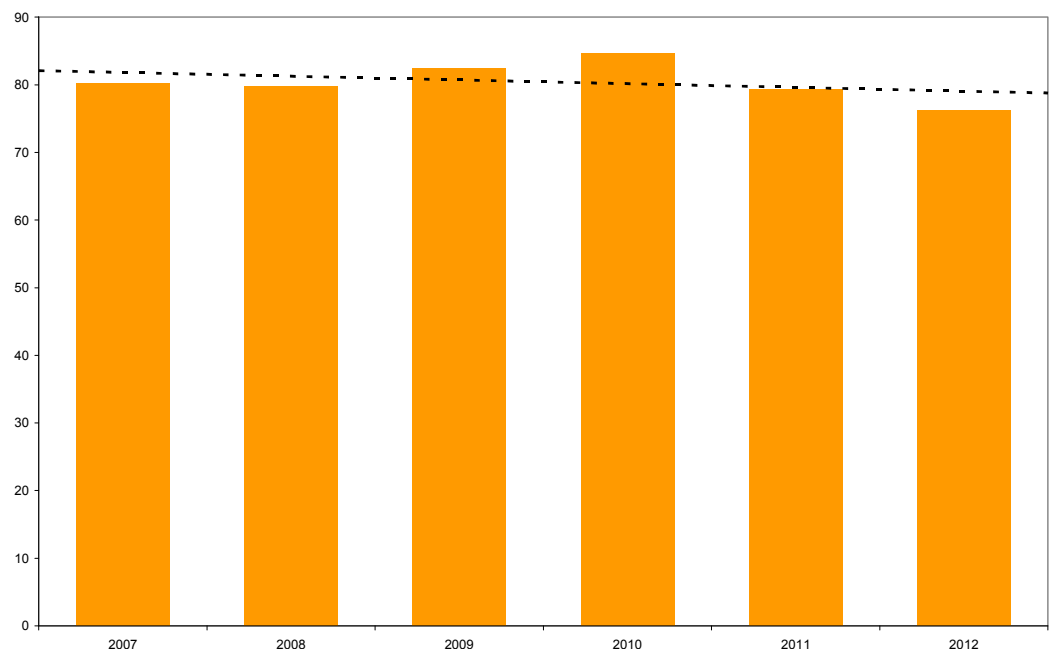
Feitelijk gezien hebben de wijken Doornakkers en Woensel West hun achterstand al sinds 2011 ingelopen. In Woensel West is die situatie vrijwel stabiel, in Doornakkers is er een duidelijke positieve ontwikkeling. Alleen in de aandachtswijk De Bennekel is de achterstand op het stedelijk gemiddelde nog aanwezig, daar is ook sprake van een negatieve ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak.

Binnen de verschillende bevolkingsgroepen in de aandachtswijken valt op dat mannen van Turkse afkomst in de periode 2009-2011 meer last hebben gehad van de economische crisis waardoor hun werkloosheidspercentage opliep tot 7 à 8 procent.

10.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

10.17 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	80,2	79,7	82,4	84,6	79,4	76,2
Totaal Eindhoven	2,5	2,4	2,2	2,2	2,2	2,1
Totaal aandachtswijken	4,5	4,3	4,1	4,1	3,9	3,7
w.o.						
Bennekel	3,8	3,6	3,3	3,6	3,5	3,3
Doornakkers	4,6	4,3	4,0	3,8	3,8	3,6
Woensel West	5,7	5,7	5,7	5,6	5,0	4,7

Bron: CBS.

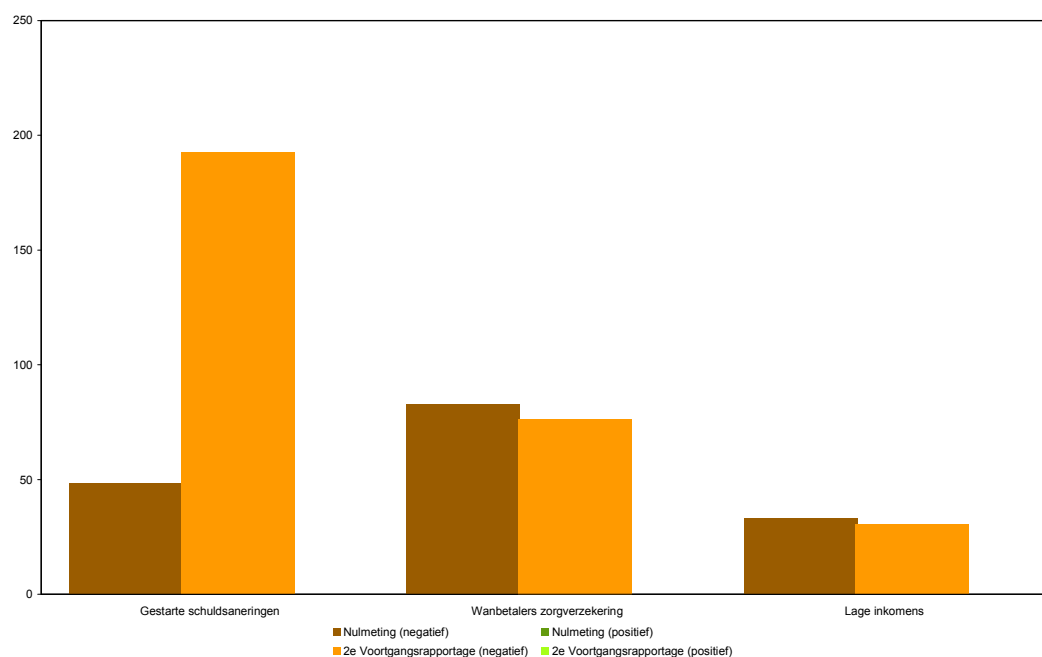
In de aandachtswijken van Eindhoven is bijna 4 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering om rond te komen. In Eindhoven als geheel ligt dat aandeel met iets meer dan 2 procent beduidend lager. Daarmee hebben de Eindhovense aandachtswijken een achterstand van ruim 76 procent op de stad als geheel. In de aandachtswijken is het aandeel mensen met een langdurige bijstandsuitkering sinds de start van de wijkenaanpak iets meer gedaald dan in de stad als geheel. De achterstand van de Eindhovense aandachtswijken is daarmee licht gedaald van ruim 80 procent naar iets meer dan 76 procent. De aandachtswijken hebben daarmee slechts 5 procent van hun achterstand ingelopen.

In Woensel West is het aandeel bewoners dat langdurig afhankelijk is van de bijstand het hoogst: 4,7 procent. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daar sinds de start van de wijkenaanpak stabiel. In De Bennekel loopt de achterstand iets op en in Doornakkers is sprake van een positieve ontwikkeling waarbij de wijk een deel van de achterstand op Eindhoven als geheel goed maakt.

Vooral onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie en dan in het bijzonder de vrouwen van Marokkaanse afkomst is het aandeel langdurig bijstandsafhankelen groot.

10.6 Inkomen en schuldenproblematiek

10.18 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

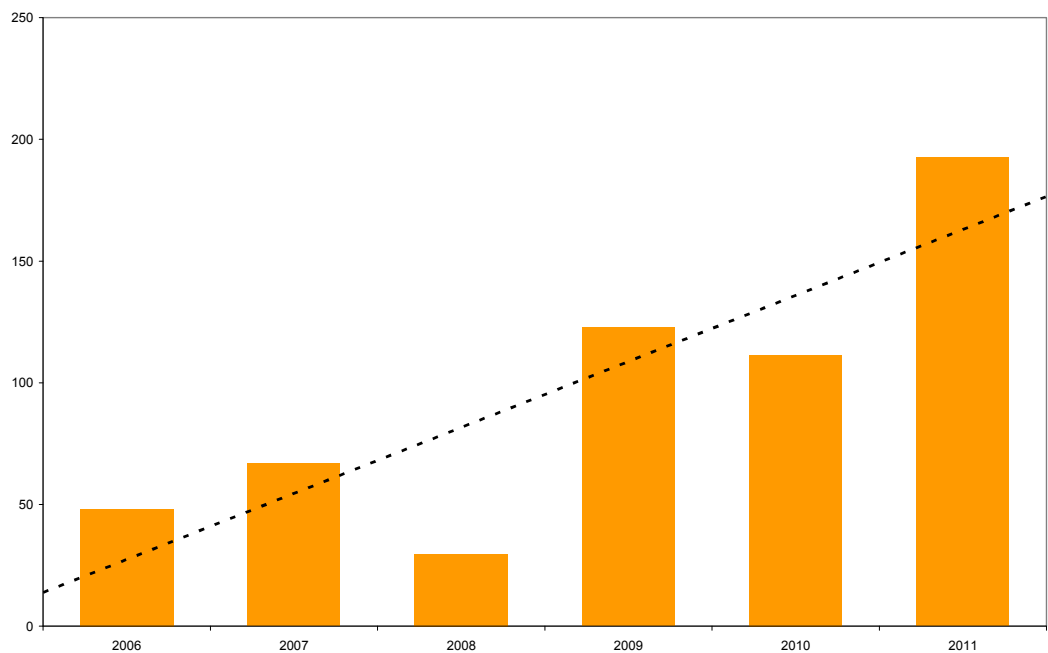
	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	48	193
Wanbetalers zorgverzekering	83	76
Lage inkomens	33	30

Bron: CBS.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek is er een wisselend beeld in de ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak. De afstand tot het stedelijk gemiddelde laat bij het aantal gestarte schuldsaneringen een forse stijging zien terwijl die afstand bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel lage inkomens iets afneemt. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat een toename van het aantal schuldsaneringstrajecten ook positieve effecten kan hebben omdat het mensen de kans biedt om na een moeilijke periode schuldenvrij te geraken en een nieuwe start te maken. De gemeente wil armoede in de Eindhovense aandachtswijken terugdringen en daarbij is het van belang dat mensen met schulden een tweede kans kunnen krijgen.

Forse stijging aantal gestarte schuldsaneringstrajecten

10.19 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	48,2	66,7	29,6	122,5	111,4	192,5
	<i>Aantal per 10 000 personen >= 18 jaar</i>					
Totaal Eindhoven	19	17	6	4	6	5
Totaal aandachtswijken	28	28	8	9	14	14
w.o.						
Bennekel	30	26	5	9	13	16
Doornakkers	29	31	4	13	5	14
Woensel West	20	29	21	3	30	9

Bron: CBS.

Op iedere 10 duizend inwoners starten er in de Eindhovense aandachtswijken in 2011 14 schuldsaneringstrajecten⁸. In de stad Eindhoven als geheel zijn dat er bijna 5 per 10 duizend inwoners. Daarmee hebben de aandachtswijken een flinke achterstand op de gemeente Eindhoven. Deze achterstand is de laatste jaren aanzienlijk gestegen. Hoewel het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten in 2008 zowel in de aandachtswijken als daarbuiten flink is gedaald, neemt het aantal gestarte trajecten vanaf 2009 weer toe. Die toename concentreert zich echter vooral in de aandachtswijken van Eindhoven, waardoor de achterstand oploopt. Omdat een schuldsaneringstraject, zoals hierboven vermeld, tot een positief resultaat kan leiden waarbij de betrokkenen schuldenvrij worden verklaard en een nieuwe start kunnen maken, moet de indicator niet louter negatief worden gezien. Gemeenten kunnen zich inspannen om ervoor te zorgen dat het huishoudboekje van de inwoners op orde komt.

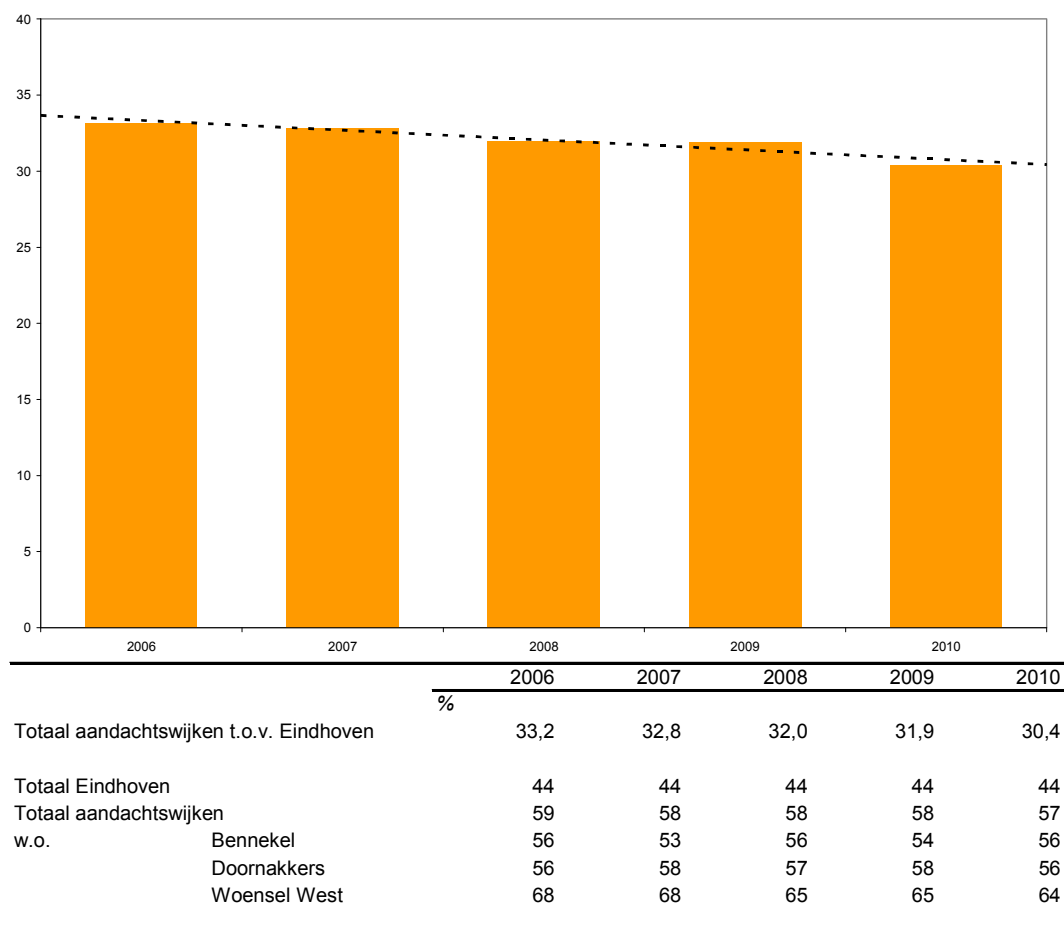
⁸ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

De ontwikkeling binnen de Eindhovense aandachtswijken lijkt erop te duiden dat van jaar op jaar de focus wisselt van de ene wijk naar de volgende. Omdat de Eindhovense aandachtswijken maar enkele duizenden inwoners in de leeftijdscategorie van 18 jaar en ouder tellen, het om kleine aantallen schuldsaneringen gaat en het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten van jaar op jaar sterk kan schommelen, moeten we niet verstrekkende conclusies verbinden aan deze ontwikkeling. In alle aandachtswijken van Eindhoven loopt de achterstand op het stedelijk gemiddelde op.

Kleine daling aandeel lage inkomens

Het aandeel huishoudens met een laag inkomen in de Eindhovense aandachtswijken ligt op 57 procent. In Eindhoven als geheel is dit 44 procent, daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand van 30 procent. Bij de start van de wijkenaanpak was dat 33 procent, de achterstand is met ruim 8 procent afgenomen.

10.20 Lage inkomens: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Deze ontwikkeling is vooral te danken aan Woensel West, waar het aantal huishoudens met een laag inkomen afnam van 68 naar 64 procent. Woensel West ontwikkelt zich dan ook positief ten opzichte van de gemeente Eindhoven als geheel. In de aandachtswijken De Bennekel en Doornakkers is het aandeel huishoudens met een laag inkomen stabiel. Er is in die wijken geen ontwikkeling ten opzichte van Eindhoven als geheel zichtbaar.

Inkomens in Eindhovense aandachtswijken stijgen

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de inwoners van de aandachtswijken in Eindhoven. Van de huishoudens in de Eindhovense aandachtswijken heeft in 2010 57 procent een laag inkomen, 34 procent een middeninkomen en 9 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 is het aandeel lage inkomens iets afgenomen, zoals figuren 10.20 en 10.21 illustreren. Voor Eindhoven als geheel blijft de inkomensverdeling helemaal ongewijzigd ten opzichte van 2006: 44 procent van de huishoudens heeft een laag inkomen, 38 procent een middeninkomen en 18 procent een hoog inkomen.

Is het inkomen van de inwoners van Eindhovense aandachtswijken veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? En welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven⁹.

10.21 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Eindhoven	44	38	18	44	38	18
Totaal aandachtswijken	59	33	8	57	34	9
w.o.						
Bennekel	56	36	9	56	35	9
Doornakkers	56	36	8	56	36	8
Woensel West	68	26	6	64	28	8

Bron: CBS.

In de wijk De Bennekel zien we tussen 2006 en 2010 vrijwel geen verandering in de inkomensverdeling van de huishoudens. Als we kijken naar het aantal mensen dat verhuist in de periode 2006-2009, zien we dat er meer mensen met een hoog en middeninkomen uit De Bennekel vertrokken zijn dan er zijn komen wonen. Mensen met een laag inkomen stromen juist de wijk in. Dat de inkomensverdeling in deze wijk toch ongeveer gelijk is gebleven lijkt erop te duiden dat de mensen die al in de wijk wonen een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

Ook in Doornakkers is geen wijziging in de inkomensverdeling van huishoudens zichtbaar. We zien ook dat in alle inkomensklassen het verhuissaldo positief is, vooral bij de lage inkomens stromen veel mensen de wijk in. Dat het aandeel hoge, maar ook middensinkomens toch gelijk is gebleven duidt erop dat een deel van de mensen in de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt. Het positieve verhuissaldo van midden- en hoge inkomens kan samenhangen met nieuwbouw van koopwoningen in Doornakkers.

Woensel West laat een ander beeld zien. In 2010 (64 procent) wonen hier minder huishoudens met een laag inkomen dan in 2006 (68 procent), meer huishoudens met een middeninkomen (van 26 procent in 2006 naar 28 procent in 2010) en meer hoge

⁹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

inkomens (van 6 naar 8 procent). Net als in De Bennekel zijn er per saldo meer mensen met midden- en hoge inkomens weggetrokken uit de wijk, terwijl er meer mensen met een laag inkomen in Woensel West komen wonen. Dat het aandeel huishoudens met een midden- of hoog inkomen toch is gestegen, is een indicatie dat de inwoners in Woensel West een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

Kortom, in De Bennekel en Doornakkers is de inkomensverdeling van de huishoudens tussen 2006 en 2010 vrijwel onveranderd en in Woensel West is het aandeel lage inkomens juist afgenomen. Met uitzondering van Doornakkers waren het in de Eindhovense aandachtswijken in de periode 2005-2009 vooral de mensen met midden- en hoge inkomens die weggetrokken uit de wijk, terwijl mensen met een laag inkomen zich vestigden. Dat desondanks in alle wijken het aandeel hoge inkomens is toegenomen (of gelijk gebleven), duidt erop dat een deel van de bewoners er in inkomen op vooruit is gegaan.

10.7 Veiligheid

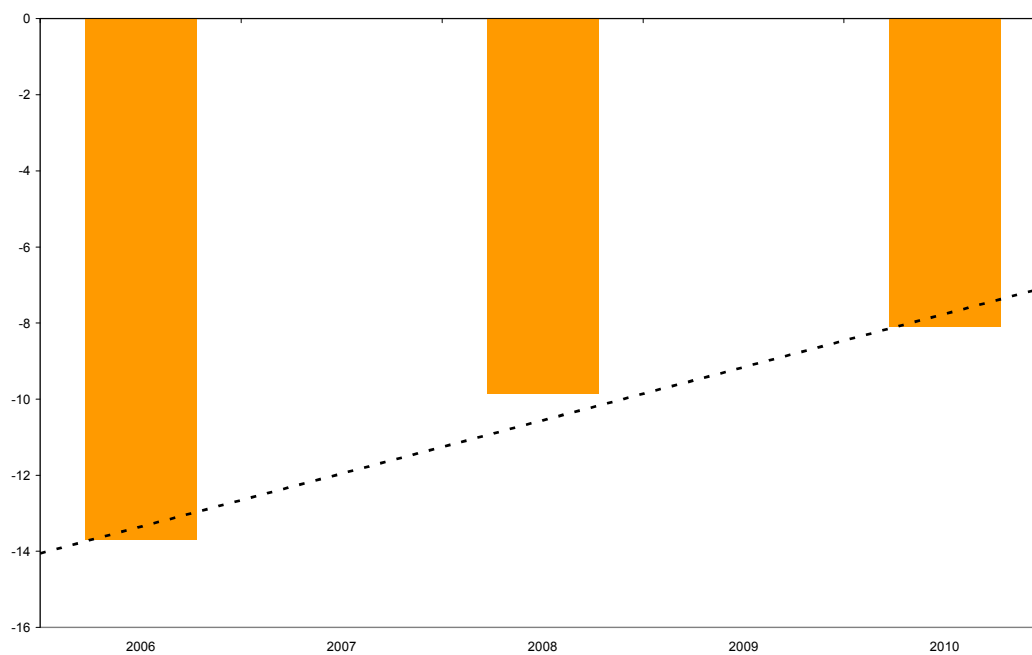
In de wijken Doornakkers en Woensel West is de criminaliteit een probleem. Mensen voelen zich er onveilig en daarin wil de gemeente verandering aanbrengen. In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer¹⁰. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid scoren de Eindhovense aandachtswijken -32. De stad als geheel doet het met een score van -26 echter niet veel beter. Doordat de situatie in de aandachtswijken van Eindhoven in de laatste jaren is verbeterd en in de gemeente als geheel niet veel vooruitgang zichtbaar is, is er sprake van een positieve ontwikkeling. De achterstand van de aandachtswijken is met ongeveer 41 procent afgenomen. De Eindhovense aanpak van prostitutie en overlast heeft hier vermoedelijk aan bijgedragen.

De positieve ontwikkelingen in de wijken Woensel West en De Bennekel dragen ertoe bij dat de achterstand van de aandachtswijken afneemt. In Doornakkers is de achterstand van de wijk ten opzichte van de start van de wijkenaanpak ongewijzigd.

¹⁰ Zie paragraaf 10.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

10.22 Veiligheid en overlast: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

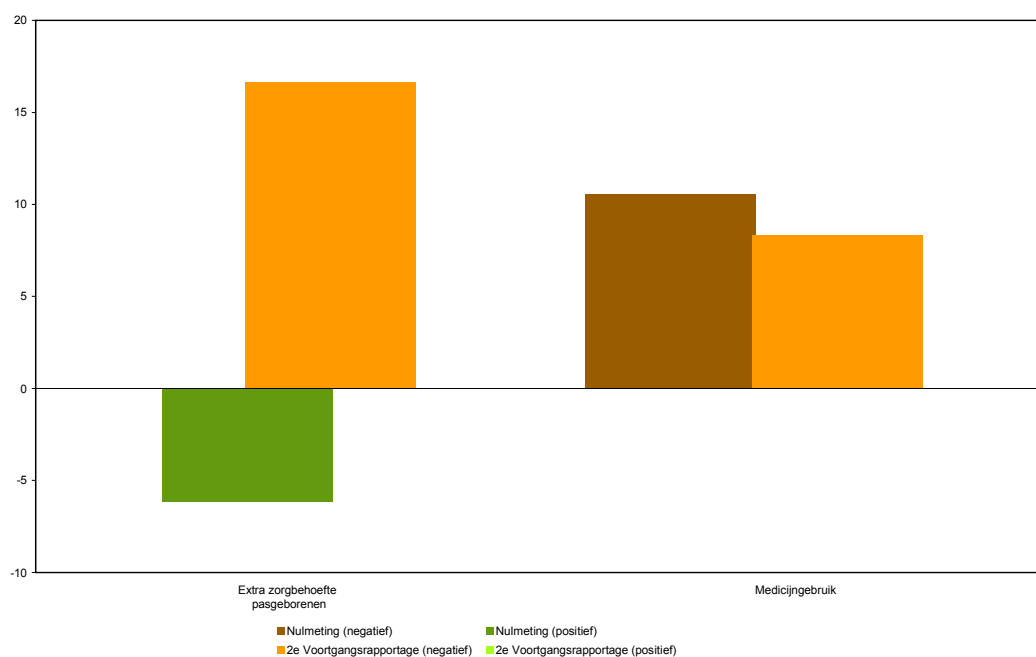

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-13,7	.	-9,9	.	-8,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Eindhoven	-27	.	-19	.	-26
Totaal aandachtswijken	-37	.	-27	.	-32
w.o.					
Bennekel	-36	.	-27	.	-32
Doornakkers	-34	.	-28	.	-33
Woensel West	-41	.	-28	.	-32

Bron: CBS, Leefbaarometer.

10.8 Gezondheid

10.23 Thema Gezondheid: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	-6	17
Medicijngebruik	11	8

Bron: CBS, PRN.

Uit onderzoek van onder andere het RIVM¹¹ is gebleken dat de gezondheid van de inwoners van de aandachtswijken te wensen over laat. Ook in Eindhoven is de aanpak van de slechte gezondheid van de bewoners van de aandachtswijken een thema waarop de gemeente zich wil onderscheiden. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak maken we gebruik van twee indicatoren om de gezondheid van de bewoners in beeld te brengen: de gezondheid van de pasgeborenen kinderen en het medicijngebruik van de bevolking van de wijk. Dat de Eindhovense aandachtswijken het vijf jaar na de start van de wijkenaanpak slechter doen dan de stad als geheel blijkt uit bovenstaand themadiagram. Op het gebied van de gezondheid van pasgeborenen is sinds de start van de wijkenaanpak een negatieve ontwikkeling zichtbaar, de initiële voorsprong van de Eindhovense aandachtswijken is verdwenen. Bij het medicijngebruik is wel een positieve ontwikkeling zichtbaar.

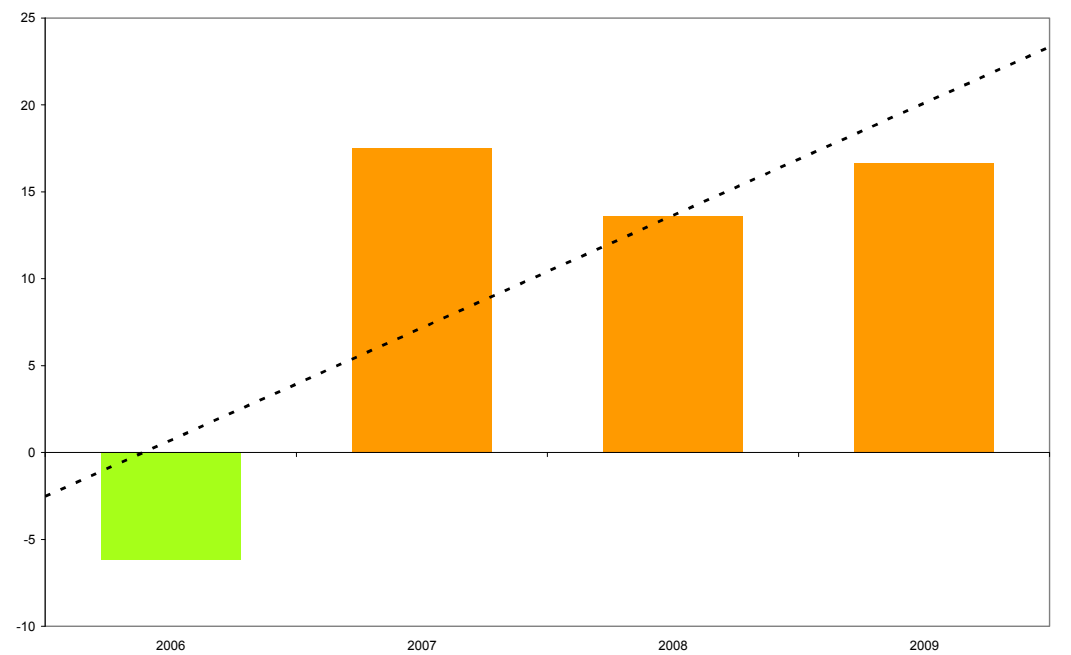
Extra zorgbehoefte pasgeborenen loopt op

Bijna 22 procent van de kinderen die in de Eindhovense aandachtswijken geboren worden, heeft extra zorg nodig. Dit kan bijvoorbeeld komen door een te vroege geboorte of doordat er iets mis gaat bij de bevalling. Ook in Eindhoven als geheel is het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte met bijna 19 procent niet gering. De

¹¹ A. Verweij, F. van der Lucht en M. Droomers, *Gezondheid in veertig krachtwijken* (RIVM, Bilthoven, 2008).

aandachtswijken staan op een achterstand van bijna 17 procent op Eindhoven als geheel. Bij de start van de wijkenaanpak was er echter nog geen sprake van een achterstand voor de Eindhovense aandachtswijken. Toen had bijna 17 procent van de pasgeboren kinderen in de aandachtswijken extra zorg nodig, in Eindhoven als geheel was dat 18 procent. Sindsdien is de situatie in de aandachtswijken dus verslechterd. Doordat het aantal pasgeboren kinderen in de afzonderlijke wijken klein is, zijn er op dat niveau geen analyses van de extra zorgbehoefte mogelijk.

10.24 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde¹²

	2006	2007	2008	2009
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-6,2	17,5	13,6	16,6
Totaal Eindhoven	18	20	18	19
Totaal aandachtswijken	17	23	20	22
w.o.				
Bennekel	20	21	x	19
Doornakkers	x	x	x	x
Woensel West	x	x	x	x

Bron: CBS, PRN.

Medicijngebruik in Eindhovense aandachtswijken daalt

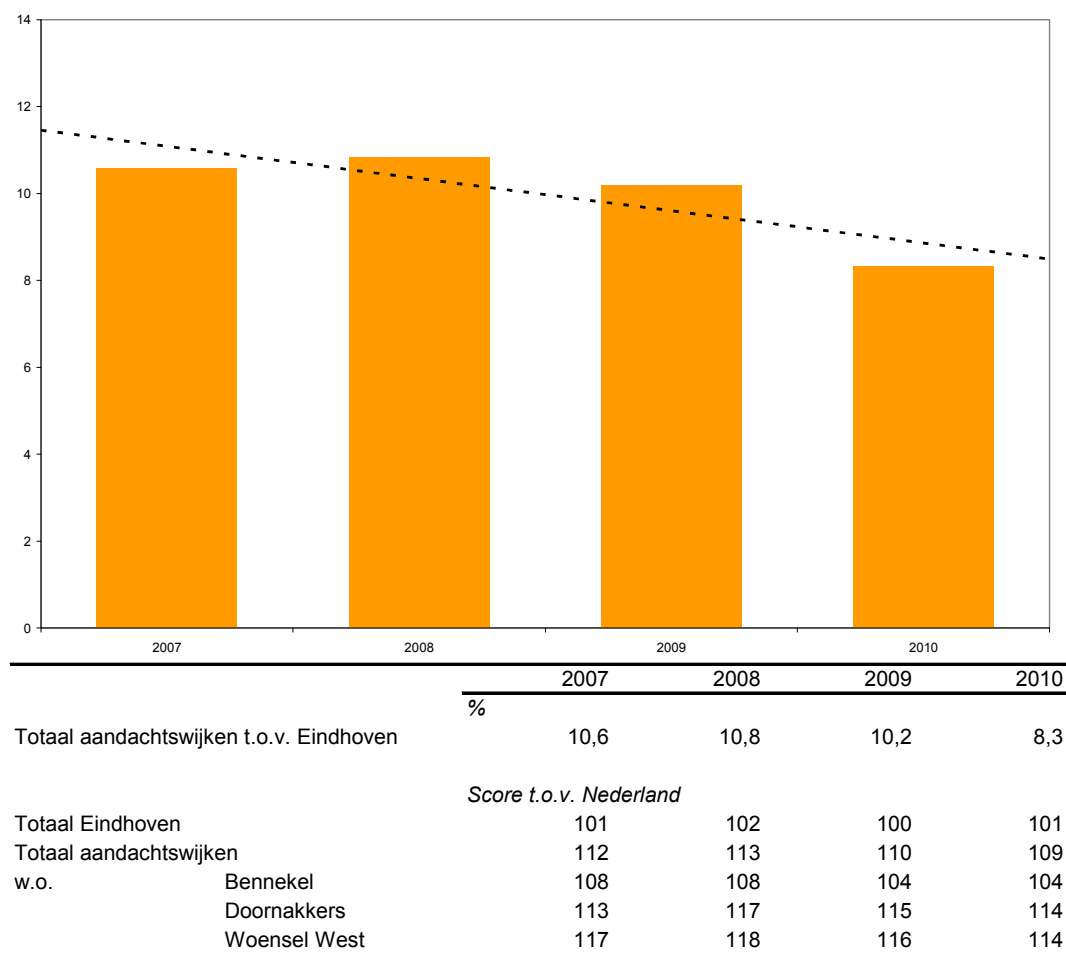
Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking, zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is de medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 gebruiken de inwoners meer medicijnen dan

¹² Omdat het aantal pasgeboren kinderen in Doornakkers en Woensel West in alle jaren te klein is om een betrouwbaar aandeel met extra zorgbehoefte te berekenen zijn geen gegevens over deze wijken beschikbaar. Ook in Bennekel is het aantal pasgeboren kinderen in 2008 te klein om cijfers op te baseren.

gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van de aandachtswijken van Eindhoven iets ongezonder is dan die van de stad als geheel blijkt uit de score van ruim 109. In Eindhoven als geheel worden maar iets meer medicijnen gebruikt dan in Nederland, de stad scoort 101. De Eindhovense aandachtswijken hebben daarmee een achterstand van iets meer dan 8 procent op de gemeente als geheel.

Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er kleine verbeteringen zichtbaar. Het medicijngebruik is in de aandachtswijken iets afgenomen, terwijl het in de stad als geheel vrijwel stabiel is gebleven. Dit heeft ertoe geleid dat de achterstand van de aandachtswijken van Eindhoven gedaald is van bijna 11 procent bij de start van de wijkenaanpak naar ruim 8 procent. De Eindhovense aandachtswijken hebben daarmee bijna 22 procent van hun achterstand op het stedelijk gemiddelde ingelopen.

10.25 Medicijngebruik: aandachtswijken Eindhoven ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

De wijk De Bennekel doet het van de Eindhovense aandachtswijken het beste, daar ligt de score met ruim 104 maar iets boven het stedelijk gemiddelde van 101. In deze wijk is net als in Woensel West een positieve ontwikkeling zichtbaar. In Doornakkers is het medicijngebruik echter iets toegenomen waardoor de achterstand ten opzichte van Eindhoven als geheel een beetje oploopt.

10.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de Eindhovense aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹³. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

Meer dan een kwart (27 procent) van de bevolking van de Eindhovense aandachtswijken is van niet-westers allochtone afkomst. In Eindhoven als geheel is 17 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. In de Eindhovense aandachtswijken is ongeveer 7 procent van de paren gemengd, in Eindhoven als geheel is dat met 6 procent iets minder. De aandachtswijk Doornakkers heeft met 5 procent het laagste aandeel gemengde paren.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie presteren de Eindhovense aandachtswijken iets beter dan de gemeente als geheel. De niet-westerse allochtonen inwoners doen het in de wijken dus beter ten opzichte van hun autochtone buurtgenoten dan in de stad als geheel. Dit is vooral bij de niet-werkend werkzoekenden en de langdurig bijstandsafhankelijken zichtbaar. Bij de werkloosheidsuitkeringen staan de Eindhovense aandachtswijken echter op achterstand. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er op het gebied van integratie kleine negatieve ontwikkelingen. De belangrijkste daarvan worden in deze paragraaf belicht.

Integratie niet-werkend werkzoekenden verslechtert iets

10.26 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-23,1	-25,2	-25,7	-15,8	-18,0	-17,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Eindhoven	2,64	2,42	2,55	2,25	2,24	2,16
Totaal aandachtswijken	2,03	1,81	1,90	1,90	1,84	1,79
w.o.						
Bennekel	1,95	1,79	1,74	1,84	1,62	1,70
Doornakkers	2,15	1,95	2,03	1,96	1,96	1,88
Woensel West	1,89	1,61	1,96	1,88	2,24	1,74

Bron: CBS.

In de paragraaf over het thema werken hebben we gezien dat de Eindhovense aandachtswijken een deel van hun achterstand op het gebied van de niet-werkend werkzoekenden hebben ingelopen. Met ruim 6 procent is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de Eindhovense aandachtswijken nog steeds iets hoger dan in de stad als geheel (bijna 5 procent). Niet-westerse allochtonen zijn in de aandachtswijken van Eindhoven 1,8 keer zo vaak op zoek naar werk als autochtonen. In Eindhoven als geheel

¹³ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

is dat echter bijna 2,2 keer zo vaak. Daarmee hebben de aandachtswijken een voorsprong op het stedelijk gemiddelde van ruim 17 procent.

Sinds de start van de wijkenaanpak is die voorsprong iets afgenomen. Dit komt doordat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Eindhoven als geheel kleiner zijn geworden. Bij de start van de wijkenaanpak waren niet-westerse allochtonen in Eindhoven als geheel ruim 2,6 keer zo vaak werkzoekende als autochtonen, dat is gedaald tot bijna 2,2 keer zo vaak. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn ook in de aandachtswijken iets gedaald, echter niet zo snel als in de stad als geheel (van 2,0 keer zo vaak naar 1,8 keer zo vaak). Daardoor is de voorsprong van de aandachtswijken teruggelopen van iets meer dan 23 procent naar ruim 17 procent.

In alle Eindhovense aandachtswijken zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen afgenomen, in de wijk Doornakkers is die afname het grootst. In Doornakkers zijn de verschillen echter ook nog het grootst. In alle Eindhovense aandachtswijken is dus een negatieve ontwikkeling zichtbaar. Een deel van hun voorsprong op de stad als geheel verdwijnt.

Achterstand integratie werkloosheidsuitkeringen loopt op

10.27 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	9,0	15,1	9,2	4,1	19,1	10,4
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Eindhoven	1,07	1,09	1,58	1,26	1,08	1,14
Totaal aandachtswijken	1,16	1,26	1,72	1,32	1,29	1,26
w.o.						
Bennekel	1,06	0,95	1,37	1,11	1,06	1,15
Doornakkers	1,15	1,28	1,60	1,49	1,20	1,13
Woensel West	1,52	2,04	3,00	1,54	2,12	1,84

Bron: CBS.

We hebben gezien dat de verschillen op het gebied van de werkloosheidsuitkeringen tussen de aandachtswijken en Eindhoven als geheel erg klein zijn. Zowel in de Eindhovense aandachtswijken als in de stad als geheel ligt het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering rond de 3 procent. De niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van Eindhoven doen het op dit gebied iets slechter dan in de gemeente als geheel. Zij hebben bijna 1,3 keer zo vaak een WW-uitkering als de autochtonen. Dat is in Eindhoven als geheel ruim 1,1 keer zo vaak, waardoor de aandachtswijken een achterstand hebben van iets meer dan 10 procent. Bij de start van de wijkenaanpak was het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken nog iets kleiner. De niet-westerse allochtonen hadden toen bijna 1,2 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering. Ook voor de stad als geheel zijn de verschillen groter geworden.

In 2009 hebben niet-westerse allochtonen duidelijk vaker een werkloosheidsuitkering dan de autochtonen (bijna 1,6 keer zo vaak in Eindhoven als geheel en iets meer dan 1,7 keer zo vaak in de aandachtswijken). In de andere jaren zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner.

In Woensel West zijn de verschillen op dit gebied het grootst, daar hebben niet-westerse allochtonen ruim 1,8 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering. De achterstand van

Woensel West ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is sinds de start van de wijkenaanpak opgelopen. Ook in De Bennekel is sprake van een negatieve ontwikkeling, daar is de voorsprong echter gekrompen. In Doornakkers daarentegen is er een positieve ontwikkeling, daar de achterstand licht gedaald.

Voorsprong integratie langdurig bijstandsafhankelijken verminderd

Bijna 4 procent van de inwoners van de Eindhovense aandachtswijken is langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering, zij hebben een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor Eindhoven als geheel ligt dat aandeel op ruim 2 procent. Onder niet-westerse allochtonen ligt het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken 2,2 keer zo hoog als onder de autochtone bevolking van de Eindhovense aandachtswijken. In Eindhoven als geheel zijn niet-westerse allochtonen echter bijna 3,5 keer zo vaak langdurig bijstandsafhankelijk. De aandachtswijken hebben daarmee een voorsprong van ruim 36 procent op Eindhoven als geheel.

De verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen op dit gebied zijn sinds de start van de wijkenaanpak toegenomen. In 2007 hadden niet-westerse allochtonen in de Eindhovense aandachtswijken circa 1,6 keer zo vaak een langdurige bijstandsuitkering als autochtonen. In de stad als geheel was dat 2,8 keer zo vaak. De toename van het verschil in de aandachtswijken is groter dan die in Eindhoven als geheel, waardoor de wijken een deel van hun voorsprong verliezen.

Voorals in Woensel West is een flinke toename zichtbaar. Daar hadden niet-westerse allochtonen bij aanvang van de wijkenaanpak iets minder vaak een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen (factor 0,9). Tussen 2009 en 2010 is er een omslagpunt waarna ook in Woensel West niet-westerse allochtonen vaker afhankelijk zijn van een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen. Dat loopt in 2012 op naar 1,9 keer zo vaak. In De Bennekel en Doornakkers is de voorsprong op Eindhoven als geheel stabiel.

10.28 Integratie, langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Eindhoven	-45,2	-50,9	-47,7	-45,3	-40,8	-36,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Eindhoven	2,82	2,95	2,96	3,15	3,31	3,45
Totaal aandachtswijken	1,55	1,45	1,55	1,72	1,96	2,20
w.o.						
Bennekel	2,01	1,77	2,00	2,24	2,32	2,24
Doornakkers	1,72	1,60	1,62	1,59	1,88	2,30
Woensel West	0,90	0,90	0,98	1,19	1,49	1,92

Bron: CBS.

10.10 Conclusie

Eindhoven is de vijfde stad van Nederland en de grootste stad buiten de Randstad. Eindhoven heeft drie aandachtswijken, De Bennekel, Doornakkers en Woensel West. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staan de aandachtswijken van Eindhoven op alle thema's in de Outcomemonitor Wijkenaanpak op een duidelijke achterstand ten opzichte

van de stad als geheel, behalve op het thema integratie. Wel zijn er op veel thema's positieve ontwikkelingen zichtbaar.

Op gebied van wonen en de woningvoorraad valt op dat de aandachtswijken van Eindhoven een groter aandeel eengezinswoningen en minder kleine woningen tellen. Nog steeds is een groot deel van de woningen bestemd voor de sociale verhuur en liggen de verkoopprijzen er onder het stedelijk gemiddelde. Een deel van de achterstanden van de aandachtswijken op dit gebied wordt echter ingelopen. Ook binnen het thema leefbaarheid is er een achterstand, maar daarin is sinds de start van de wijkenaanpak geen ontwikkeling zichtbaar.

Om leerlingen op een goede toekomst voor te bereiden is het van belang dat ze met een diploma van school gaan. De gemeente richt zich daarom op het terugdringen van de voortijdig schoolverlaters. In de Eindhovense aandachtswijken is op het gebied van de prestaties van leerlingen nog veel verbetering mogelijk. Er zijn sinds de start van de wijkenaanpak echter al positieve ontwikkelingen zichtbaar.

De bestrijding van (jeugd)werkloosheid is een ander thema waarop Eindhoven zich in de aandachtswijken richt. Hoewel er ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog steeds minder mensen zijn aan het werk zijn in de aandachtswijken en er meer inwoners een uitkering ontvangen of zijn op zoek naar werk, zijn er duidelijk positieve ontwikkelingen zichtbaar. Ook voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt is er een positieve ontwikkeling.

Om de sociaaleconomische positie van de inwoners van de wijken te verbeteren zet Eindhoven zich in op armoedebestrijding. Hoewel het aantal gestarte schuldsaneringen in de Eindhovense aandachtswijken duidelijk toegenomen is, zijn er licht positieve ontwikkelingen zichtbaar in de inkomens van de wijkbewoners en het aantal wanbetalers voor de zorgverzekeringswet. Over het algemeen zijn er kleine verbeteringen binnen het thema Inkomens en schuldenproblematiek zichtbaar.

Een van de aandachtspunten uit de wijkactieplannen is de veiligheid van de aandachtswijken van Eindhoven. Op dat gebied maken de wijken een positieve ontwikkeling door terwijl de veiligheid in Eindhoven als geheel vrijwel onveranderd is.

Eindhoven wil de gezondheid van de bevolking van de aandachtswijken verbeteren. Op de indicatoren die in het kader van de Outcomemonitor Wijkeraanpak gemeten worden, scoren de Eindhovense aandachtswijken nog steeds negatief. Omdat er een toename is van het aantal pasgeboren kinderen met extra zorgbehoefte, neemt de achterstand op dit gebied sinds de start van de wijkenaanpak toe.

Op het gebied van de integratie is duidelijk dat de positie van niet-westerse allochtonen in vergelijking met de autochtone bevolking van de Eindhovense aandachtswijken beter is dan in de rest van de stad. De niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken hebben wel vaker een uitkering dan de autochtonen, maar de verschillen zijn in de aandachtswijken kleiner dan daarbuiten. Binnen dit thema zijn de ontwikkelingen over het algemeen echter negatief. De voorsprong die er in de aandachtswijken op dit gebied is krimpt.

11. Enschede

11.1 Inleiding

Enschede telt 158 duizend inwoners en is daarmee een middelgrote stad. Ongeveer 4 duizend mensen wonen in Velve-Lindenhof – de enige aandachtswijk van Enschede. De hier gebruikte afbakening is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

De wijk Velve-Lindenhof ligt direct ten oosten van de Enschedese binnenring. In de wijk staan 1700 woningen van allerlei types, waarvan het overgrote deel laagbouw is². In de wijk zijn zo'n 200 bedrijven gevestigd. Velve-Lindenhof wijkt bij aanvang van de wijkenaanpak af van de andere wijken in Enschede door meer lagere inkomens, veel sociale huurwoningen, een slechtere score op de leefbaarheid en meer voortijdige schoolverlaters. De wijk is een volksbuurt waar sommige families al generaties lang wonen.

De belangrijkste projecten uit het wijkactieplan van Velve-Lindenhof richten zich op nieuwbouw en herstructurering van oude woningen; het verbeteren van de openbare ruimte voor meer veiligheid en leefbaarheid in de wijk; het bevorderen van sport en bewegen en het ontwikkelen van een 'hart' voor de wijk dat bestaat uit een brede school met daarin diverse zorginstanties, naschoolse opvang en een sportzaal³.

In 2008 is het plan voor de stedenbouwkundige vernieuwing van Velve-Lindenhof gereed⁴. Na 2009 wordt de uitvoering hiervan al zichtbaar in het aantal woningen, dat in twee jaar tijd daalde van 1990 naar 1700. Hiermee daalt ook het aantal inwoners in de wijk van ruim 4500 in 2009 tot ongeveer 4 duizend. Er is een wijkpost gekomen met spreekuren van de wijkraad, politie en corporaties. Naschoolse opvang en de activiteiten rondom opvoedingsondersteuning zijn ondergebracht in een basisschool. Er worden plannen ontwikkeld dit soort activiteiten onder te brengen in een multifunctionele accommodatie in het hart van de wijk. Verder is gestart met het project 'Scoren in de Wijk' in samenwerking met voetbalclub FC Twente, om bewoners te stimuleren meer te sporten en gezonder te leven. Sinds de start van dit project is het aantal lidmaatschappen van sportverenigingen in de wijk gestegen. Belangrijk in de wijkenaanpak van Enschede

¹De wijk Velve-Lindenhof wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 7533.

² http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf.

³

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Enschede_Velve_Lindenhof.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-enschede-velve-lindenhof.html>.

is de participatie in het experiment 'Achter de voordeur'⁵. Een speciaal team van wijkcoaches, die mandaat hebben namens meer dan 12 organisaties, leveren maatwerk aan gezinnen met complexe problematiek. Deze aanpak levert al positieve resultaten op, bewoners zijn aan werk geholpen of ze krijgen hulp bij het onder controle krijgen van hun schulden⁶.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van Velve-Lindenhof terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- de Leefbaarometerscore overlast en veiligheid (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten (thema Inkomen en schuldenproblematiek)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Velve-Lindenhof meer gaan lijken op de andere wijken in Enschede?

11.2 Bevolking

In Velve-Lindenhof wonen op 1 januari 2012 ongeveer 4 duizend mensen. Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners met 15 procent gedaald. De bevolking van Enschede als geheel is in dezelfde periode met 2 procent gestegen.

Op demografische kenmerken vormen de inwoners van Velve-Lindenhof een dwarsdoorsnede van de Enschedese bevolking. De leeftijdsopbouw van de bevolking in Velve-Lindenhof is vergelijkbaar met die van Enschede als geheel: 20 procent is onder de 18 jaar, 41 procent is tussen de 18 en 45 jaar en 39 procent is ouder dan 45. De leeftijdsopbouw van de bevolking is daarmee nagenoeg hetzelfde als bij aanvang van de wijkenaanpak.

De bevolkingssamenstelling naar herkomstgroepering in Velve-Lindenhof is eveneens vergelijkbaar met die van Enschede als geheel. 72 procent van de bewoners is van autochtone herkomst, 13 procent van westers allochtone herkomst en 15 procent van

⁵ Raadpleeg voor meer informatie over dit experiment in de aandachtswijken:

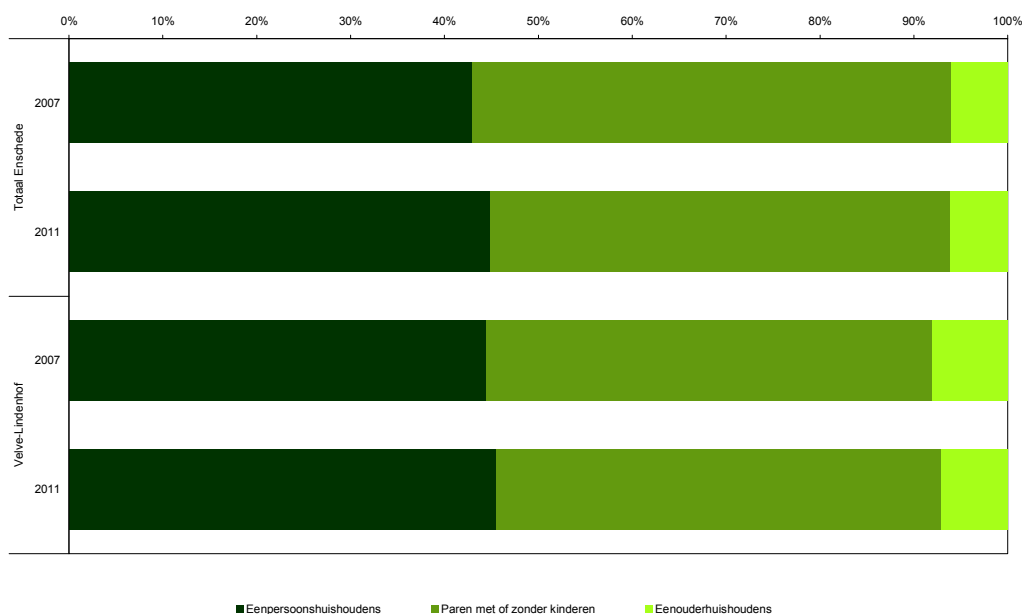
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken/achter-de-voordeur>.

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-enschede-velve-lindenhof.html>.

niet-westerse allochtone herkomst. 1 procent van de bevolking in Velve-Lindenhof is MOE-lander en 8 procent (tegenover 6 procent in de stad als geheel) van de bevolking heeft een Turkse herkomst. De bevolkingssamenstelling naar herkomstgroepering is minimaal veranderd sinds de aanvang van de wijkenaanpak.

Ook qua huishoudensamenstelling lijkt Velve-Lindenhof een doorsnede van de Enschedese bevolking. Van alle huishoudens is 45 procent een eenpersoonshuishouden en 7 procent eenouderhuishoudens. De overige 47 procent wordt gevormd door paren met of zonder kinderen. Weer geldt dat de veranderingen ten opzichte van de start van de wijkenaanpak minimaal zijn.

11.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Velve-Lindenhof en het stedelijk gemiddelde van Enschede

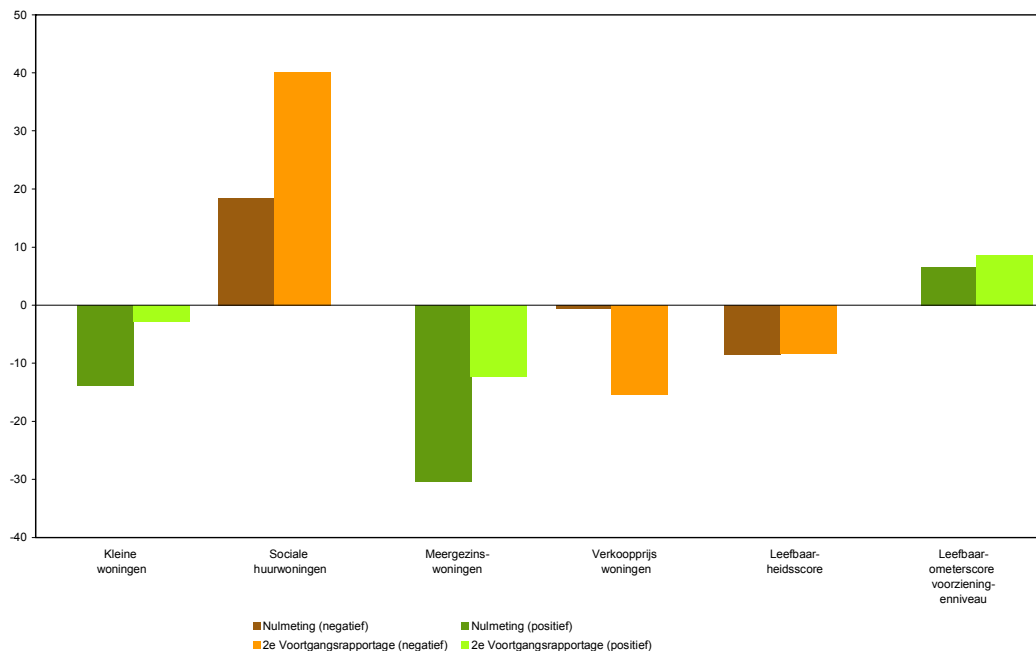

	2007			2011		
	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden
	%					
Totaal Enschede	43	51	6	44	48	6
Velve-Lindenhof	44	47	8	45	47	7

Bron: CBS.

11.3 Wonen en leefbaarheid

11.2 Thema Wonen en leefbaarheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-14	-3
Sociale huurwoningen	18	40
Meergezinswoningen	-30	-12
Verkoopprijs woningen	-1	-15
Leefbaarheidsscore	-9	-8
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	7	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Het thema Wonen en Leefbaarheid valt uiteen in een karakterisering van de (ontwikkeling van) de woningvoorraad en de leefbaarheid. We zullen zien dat de woningvoorraad van Velve-Lindenhof minder eenzijdig is geworden en daarmee meer is gaan lijken op die van het stedelijk gemiddelde. Wel zijn er relatief meer sociale huurwoningen dan eerder en is de verkoopprijs van woningen in Velve-Lindenhof sneller gedaald dan gemiddeld in de stad. De Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad is ongunstiger ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Op het gebied van leefbaarheid is het beeld wisselend: ten opzichte van Enschede als geheel is de algemene Leefbaarheidsscore in Velve-Lindenhof stabiel gebleven en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau verbeterd.

11.3.1 Wonen

Woningvoorraad Velve-Lindenhof meer gemiddeld geworden

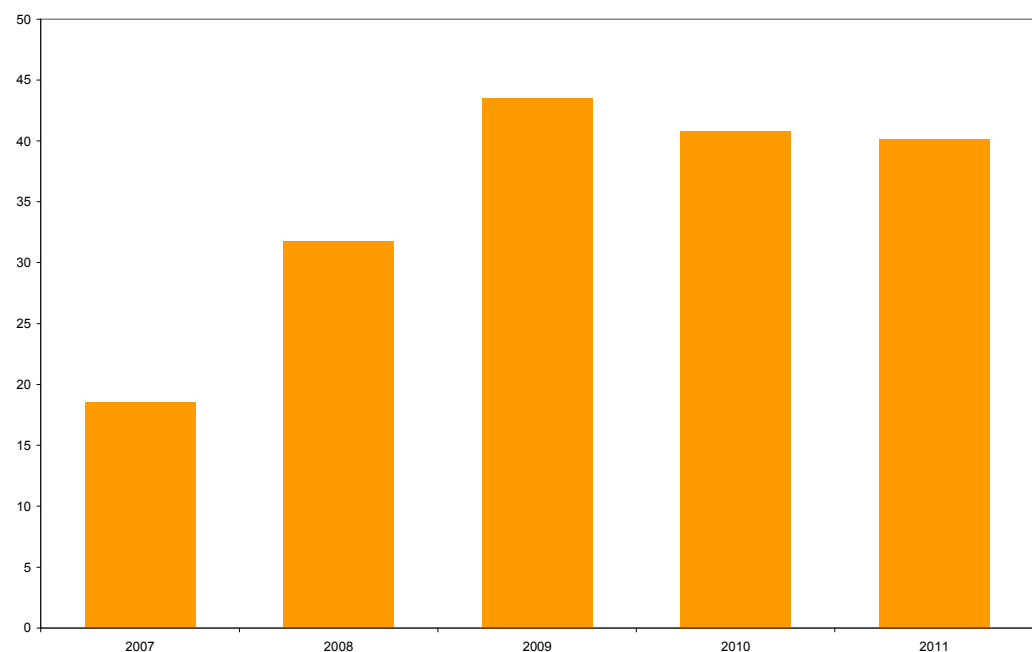
De woningvoorraad van de Velve-Lindenhof bestaat voornamelijk uit laagbouw. In tegenstelling tot de meeste aandachtswijken kent Velve-Lindenhof daardoor niet zoveel kleine woningen en meergezinswoningen. Het aandeel kleine woningen is er met 24 procent net kleiner dan van de stad als geheel (25 procent). Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen tussen de aandachtswijk en de stad als geheel groter. In de wijk was toen 22 procent van alle woningen een kleine woning, tegenover 26 procent in de stad als geheel. In Velve-Lindenhof zijn nog steeds minder kleine woningen dan in de stad Enschede, maar het verschil tussen aandachtswijk en stad is op dit punt 80 procent kleiner geworden sinds het begin van de wijkenaanpak.

Het aandeel meergezinswoningen in de Enschedese aandachtswijk is ook kleiner dan in Enschede als geheel: 25 procent, tegenover 28 procent in de stad als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat respectievelijk 20 procent en 29 procent. Het verschil tussen Velve-Lindenhof en Enschede als geheel is daarmee met 59 procent afgenomen.

Meer sociale huurwoningen

Ten opzichte van veel andere aandachtswijken is het opvallend te noemen dat het aandeel sociale huurwoningen in de wijk is toegenomen. In 2011 zijn 56 procent van de woningen in de wijk sociale huurwoningen. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat 49 procent. In de stad als geheel nam het aandeel sociale huurwoningen in dezelfde periode af van 41 naar 40 procent. Het verschil tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde is daarmee toegenomen. Wellicht hangt de toename in het aandeel sociale huurwoningen deels samen met de sloop (en nieuwbouw) van koopwoningen. Het aandeel koopwoningen in de wijk neemt immers af van 43 procent in 2007 tot 37 procent in 2011.

11.3 Sociale huurwoningen: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Velve-Lindenhof t.o.v. gemeente	18,5	31,7	43,5	40,8	40,1
Totaal Enschede	41	41	41	41	40
Velve-Lindenhof	49	54	59	58	56

Bron: CBS, SYSWOV.

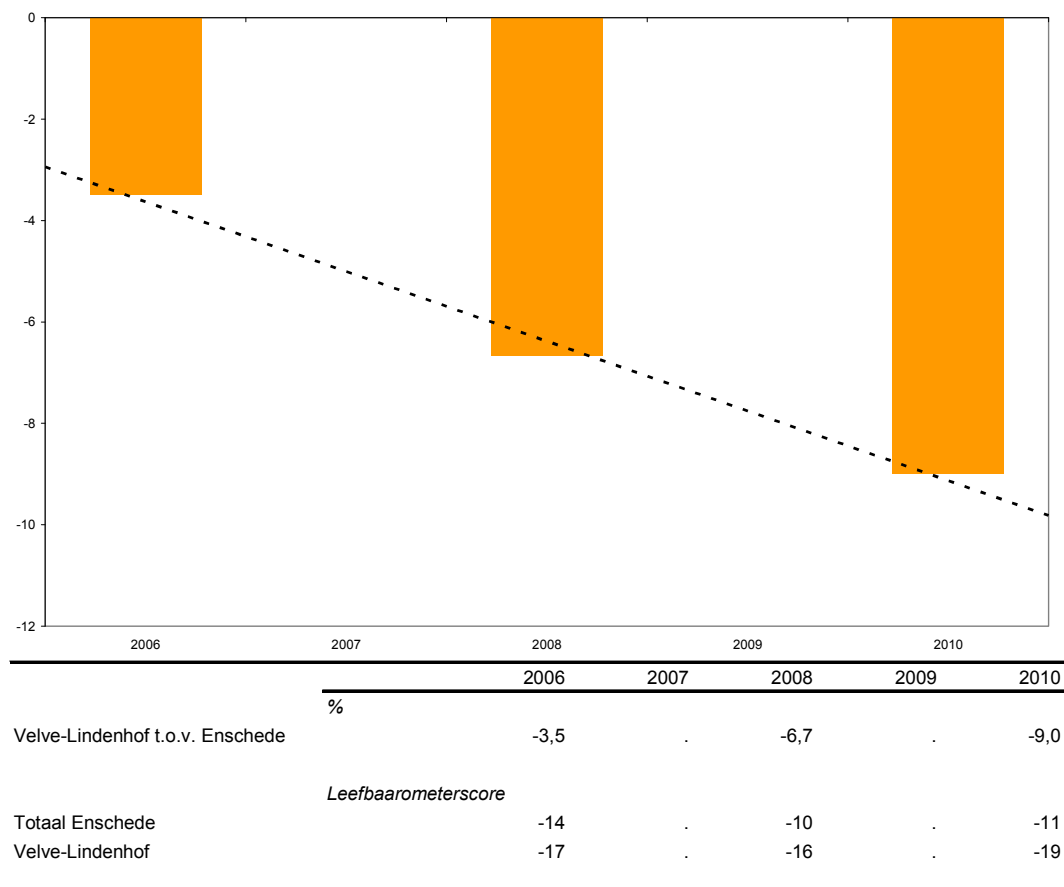
Leefbaarometerscore woningvoorraad is verslechterd

De Leefbaarometerscore⁷ woningvoorraad wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Velve-Lindenhof scoort slechter op deze indicator (-19) dan Enschede als geheel (-11) in 2010. Dat was ook zo in 2006. Toen scoorde Velve-Lindenhof -17 en Enschede als geheel -14. Terwijl Velve-Lindenhof slechter is gaan presteren op dit punt, is de stad als geheel beter gaan presteren. Het verschil tussen de wijk en de stad als geheel is dus toegenomen⁸.

⁷ Zie paragraaf 11.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

⁸ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

11.4 Leefbaarometerscore woningvoorraad: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

Bron: CBS, Leefbaarometer.

11.3.2 Leefbaarheid

Leefbaarheidsscore verandert niet ten opzichte van Enschede

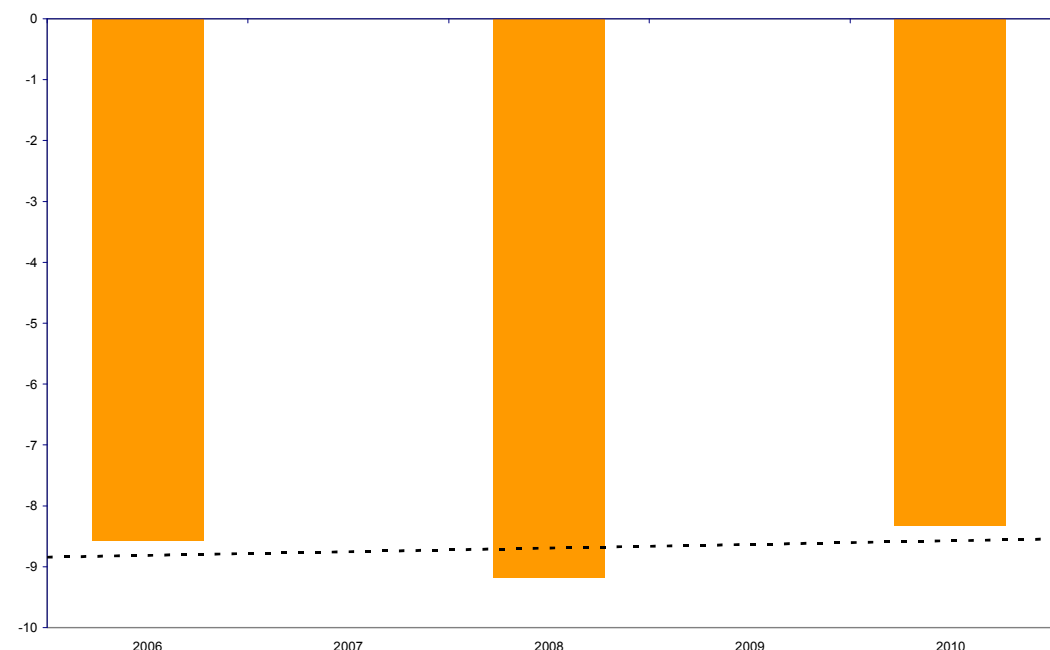
Sinds de start van de wijkenaanpak is er nauwelijks sprake van enige ontwikkeling van de algemene Leefbaarheidsscore. De leefbaarheid in de wijk wordt uitgedrukt in een indicator die de waarden 1 tot en met 7 kan aannemen. Hierbij staat 1 voor de leefbaarheid die wordt aangeduid als 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'.

In de Leefbaarometer⁹ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer.

⁹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

De Leefbaarheidsscore voor Velve-Lindenhof komt in 2010 uit op een 4 'matig positief'. Daarmee scoort de wijk hetzelfde als in 2006 bij aanvang van de wijkenaanpak. De Leefbaarheidsscore van de stad als geheel bleef eveneens ongewijzigd. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarheidsscore voor Enschede een 5 'positief'. De achterstand van Velve-Lindenhof op het stedelijk gemiddelde is daarmee ongewijzigd gebleven.

11.5 Leefbaarheidsscore: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Velve-Lindenhof t.o.v. Enschede	-8,6	.	-9,2	.	-8,3
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Enschede	5	.	5	.	5
Velve-Lindenhof	4	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Leefbaarometerscore voorzieningniveau is verbeterd

De Leefbaarheidsscore voor het voorzieningenniveau ligt net als de Leefbaarometerscore woningvoorraad op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).

In Velve-Lindenhof ligt de Leefbaarheidsscore voor het voorzieningenniveau met een waarde van 13 boven het stedelijk gemiddelde van 4. Dat was ook al zo bij aanvang van de wijkenaanpak (met scores van respectievelijk 14 en 7). Sinds de start van de wijkenaanpak heeft de wijk de voorsprong op het stedelijk gemiddelde daarmee vergroot met 32 procent.

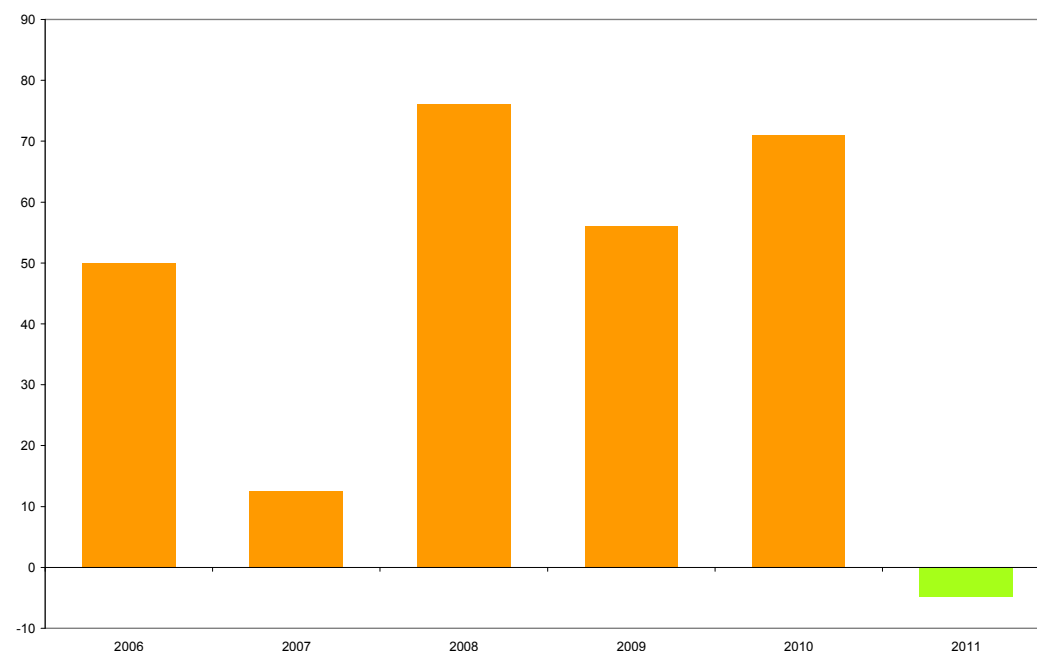
11.4 Leren

Voor Velve-Lindenhof kunnen we binnen het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Voor de Cito-score en het aandeel leerlingen op havo of vwo zijn de leerlingenaantallen te laag om conclusies te kunnen trekken.

Wisselend beeld voor voortijdig schoolverlaten

In 2011 zijn er in Velve-Lindenhof precies 4 procent voortijdig schoolverlaters. Dat is net wat minder dan in de stad als geheel, waar het percentage op ruim 4 procent uitkomt. Velve-Lindenhof heeft daarmee een voorsprong van 5 procent op het stedelijk gemiddelde.

11.6 Voortijdig schoolverlaters: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Velve-Lindenhof t.o.v. gemeente	50,0	12,5	76,1	56,1	71,1	-4,8
Totaal Enschede	5,2	4,8	4,6	4,1	3,8	4,2
Velve-Lindenhof	7,8	5,4	8,1	6,4	6,5	4,0

Bron: CBS, DUO.

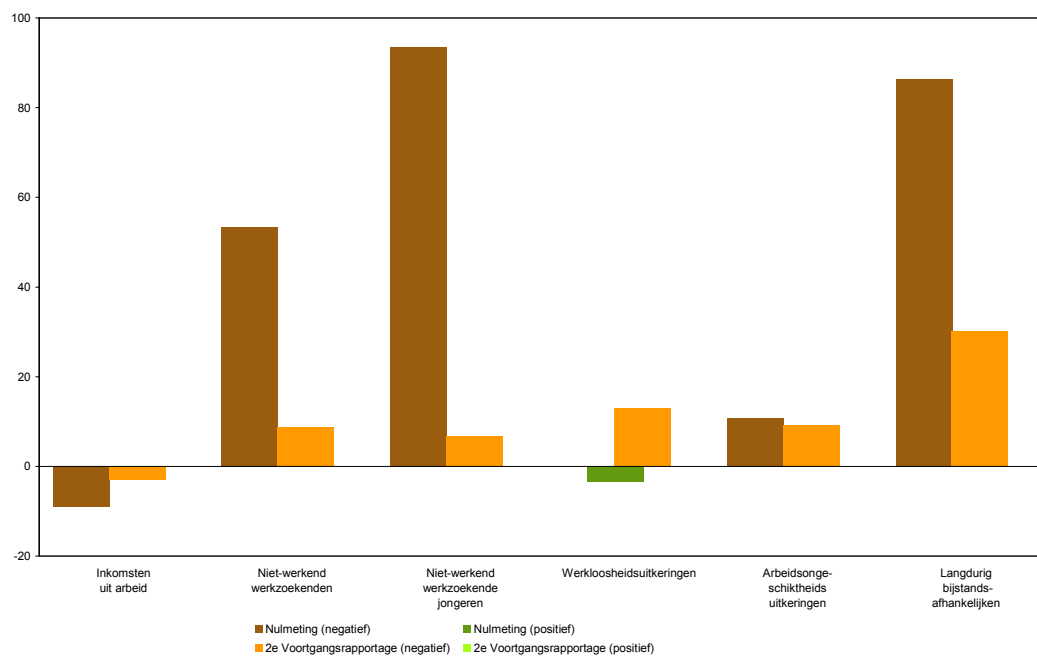
Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel voortijdig schoolverlaters in Velve-Lindenhof bijna 8 procent. In de stad als geheel was dat ruim 5 procent. Dit komt neer op een verschil van 50 procent tussen wijk en gemeente.

Sinds de aanvang van de wijkenaanpak lijkt er dus sprake te zijn geweest van een duidelijke afname van de verschillen tussen aandachtswijk en stedelijk gemiddelde. In de tussenliggende jaren fluctueerde het aantal voortijdig schoolverlaters in de wijk echter sterk. Terwijl in 2006 het verschil tussen wijk en stedelijk gemiddelde op 50 procent uitkwam, was het in 2007 nog geen 13 procent om vervolgens in 2008 weer te stijgen

naar 76 procent. Er is daarom geen duidelijke trend waar te nemen in de cijfers over voortijdig schoolverlaters.

11.5 Werken

11.7 Thema Werken: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-9	-3
Niet-werkend werkzoekenden	53	9
Niet-werkend werkzoekende jongeren	94	7
Werkloosheidsuitkeringen	-3	13
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	11	9
Langdurig bijstandsafhankelijken	86	30

Bron: CBS.

Binnen het thema Werken zijn er in Velve-Lindenhof op de meeste punten nog steeds achterstanden te zien. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er echter wel grote verbeteringen zichtbaar. Alleen op het punt van werkloosheidsuitkeringen neemt het verschil tussen Velve-Lindenhof en gemeente Enschede toe.

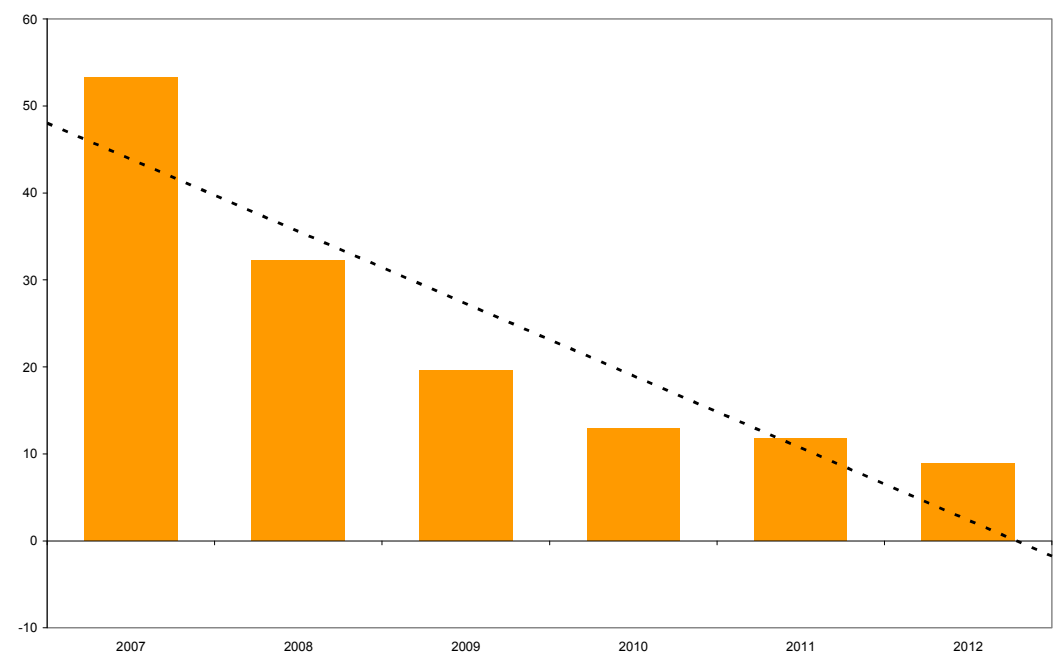
11.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Sterke daling aantal niet-werkend werkzoekenden

In Velve-Lindenhof is in 2012 9 procent van de potentiële beroepsbevolking niet-werkend werkzoekende. In de stad als geheel is dat aandeel kleiner, namelijk 8 procent. De achterstand van de aandachtswijk op het stedelijk gemiddelde bedraagt daarmee 9 procent. Dat is een stuk minder dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Op dat moment

was 13 procent van de mensen in Velve-Lindenhof niet-werkend werkzoekend, tegenover 8 procent in de stad als geheel. Het verschil tussen de wijk en het stedelijk gemiddelde kwam daarmee uit op 53 procent. Velve-Lindenhof laat dan ook een gunstige ontwikkeling op dit punt zien: sinds het begin van de wijkenaanpak is de achterstand met 83 procent afgenomen. De ontwikkeling was net zo sterk bij autochtonen als bij niet-westerse allochtonen. Bij westerse allochtonen was de verbetering wat minder sterk, maar zij waren al het minst vaak niet-werkend werkzoekend.

11.8 Niet-werkend werkzoekenden: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Velve-Lindenhof t.o.v. Enschede	53,3	32,2	19,6	13,0	11,7	8,8
Totaal Enschede	8,3	6,6	6,5	7,9	8,2	7,9
Velve-Lindenhof	12,7	8,7	7,8	8,9	9,2	8,6

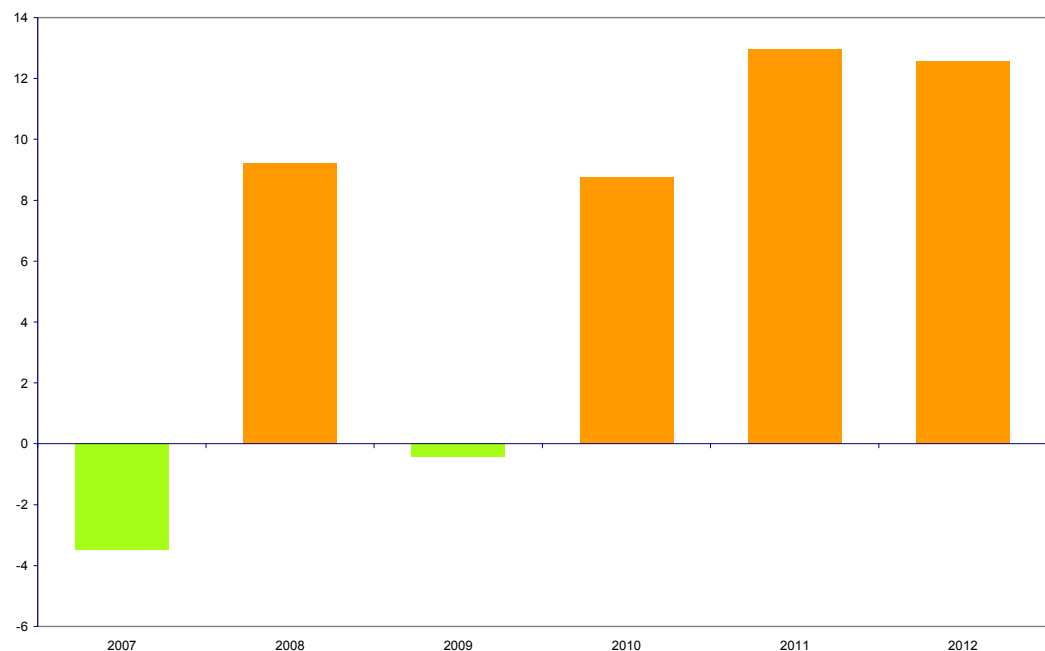
Bron: CBS.

Stijging aantal werkloosheidsuitkeringen

Wanneer het gaat om het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering zijn de verschillen tussen aandachtswijk en stad erg klein. Het is daarom niet goed mogelijk een duidelijke trend te herkennen in de ontwikkeling van de achterstand van de aandachtswijk op het stedelijk gemiddelde. In de bijbehorende figuur is te zien dat er in 2007 en 2009 minder WW'ers in Velve-Lindenhof dan in de stad als geheel, terwijl in 2008 en de jaren vanaf 2010 er juist meer WW'ers in Velve-Lindenhof zijn dan in de stad als geheel. De verschillen zijn echter erg klein. Het percentage WW'ers schommelt steeds tussen de 2 en 3 procent. Dit geldt zowel voor de aandachtswijk als voor de stad als geheel.

Terwijl bij autochtonen in de wijk en daarbuiten het aandeel WW'ers toenam in de periode 2007 tot en met 2012, was dat niet het geval voor allochtonen. Onder hen was juist sprake van een lichte daling.

11.9 Werkloosheidsuitkeringen: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Velve-Lindenhof t.o.v. Enschede	-3,5	9,2	-0,4	8,7	13,0	12,9
Totaal Enschede	2,9	2,2	2,3	3,2	2,9	3,0
Velve-Lindenhof	2,8	2,4	2,3	3,5	3,3	3,4

Bron: CBS.

11.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

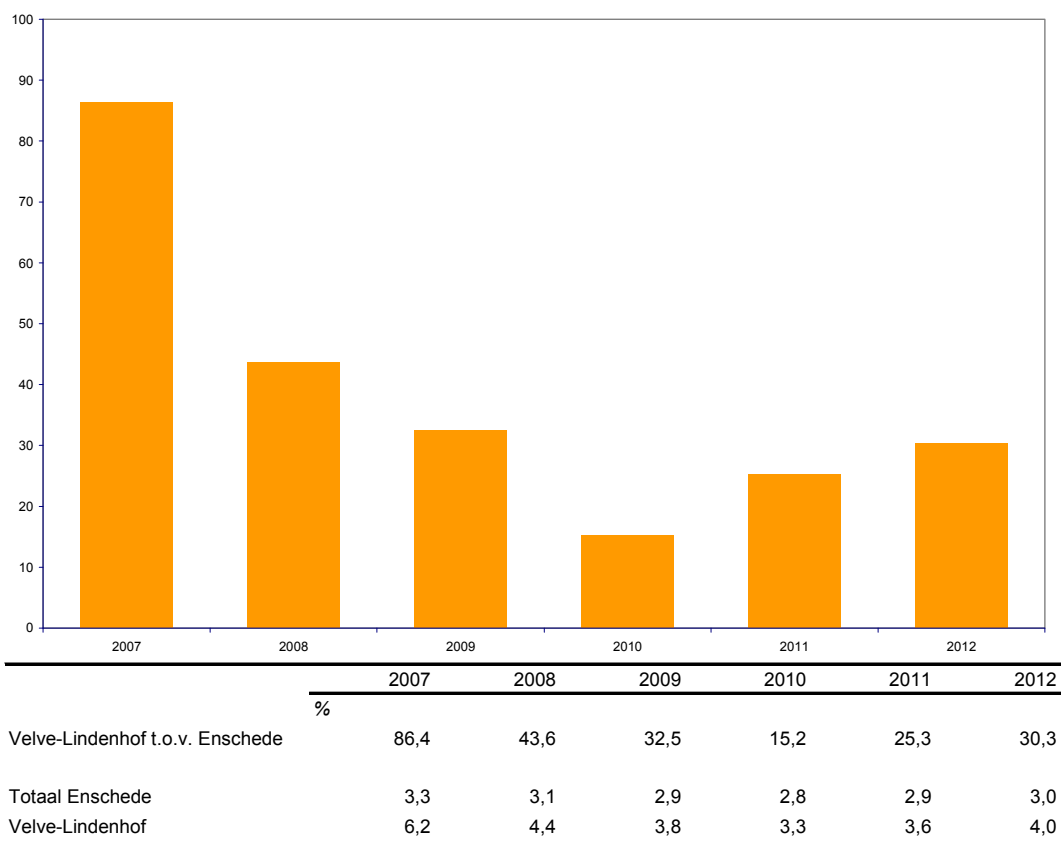
Langdurige bijstand

4 procent van de bewoners van Velve-Lindenhof ontvangt langdurig (meer dan 3 jaar) een bijstandsuitkering. Daarmee is er sprake van een achterstand op Enschede als geheel waar 3 procent van de mensen een langdurige bijstandsuitkering heeft. Het verschil tussen wijk en stad bedraagt 30 procent.

Bij de start van de wijkenaanpak was het verschil tussen aandachtswijk en stedelijk gemiddelde aanzienlijk groter. 6 procent van de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijk had een langdurige bijstandsuitkering, tegenover 3 procent gemiddeld in de stad. Een verschil van 86 procent. Velve-Lindenhof heeft dus sinds de start van de wijkenaanpak een groot deel (65 procent) van de achterstand op Enschede als geheel ingehaald. Dit is een erg gunstige ontwikkeling voor de wijk. Het verschil tussen wijk en stad snel nam af tussen 2007 en 2010. Sindsdien is het verschil weer iets toegenomen (zie figuur 11.10).

In Velve-Lindenhof was de daling van het aandeel personen dat langdurig gebruikt maakt van een bijstandsuitkering het grootst onder niet-westerse allochtonen: van 11 procent in 2007 naar 7 procent in 2012. Deze afname was bij de tweede generatie niet-westerse allochtonen bovendien sterker dan bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen.

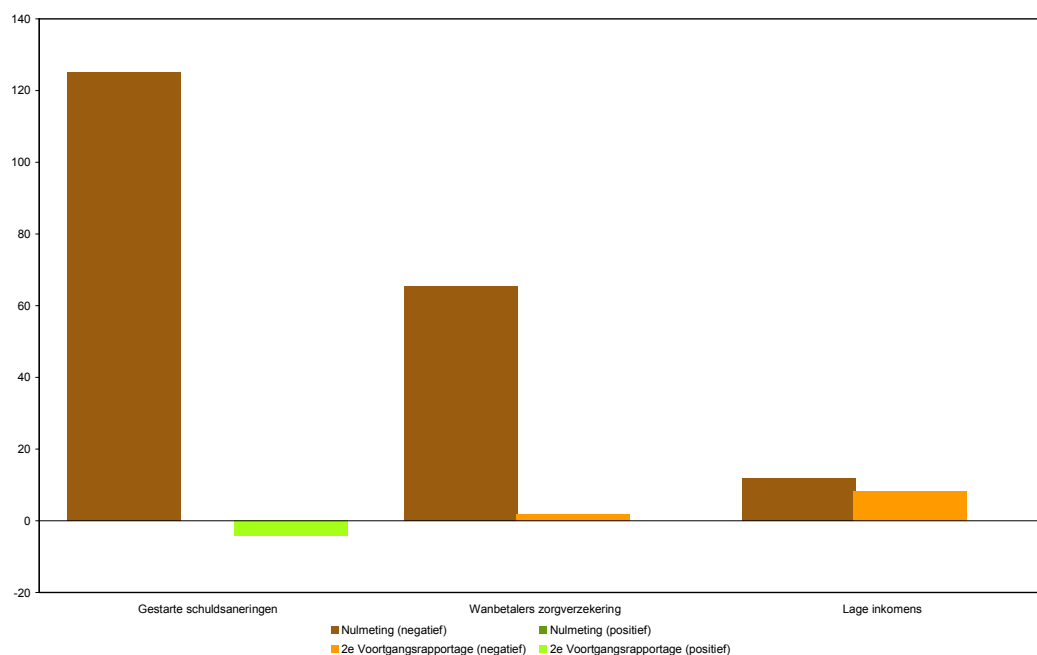
11.10 Langdurige bijstand: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

Bron: CBS.

11.6 Inkomen en schuldenproblematiek

11.11 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	125	-4
Wanbetalers zorgverzekering	65	2
Lage inkomens	12	8

Bron: CBS.

Samenhangend met de verbeterde situatie binnen het thema Werken, lijkt ook de financiële situatie van bewoners in Velve-Lindenhof gunstiger geworden. Het aandeel gestarte schuldsaneringen is afgenomen en er zijn minder mensen met betalingsachterstanden op de zorgverzekeringspremie. De achterstand op het aandeel gestarte schuldsaneringen is afgenomen met 103 procent, dat wil zeggen: omgebogen naar een lichte voorsprong. De achterstand op het gebied van wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is afgenomen met 97 procent.

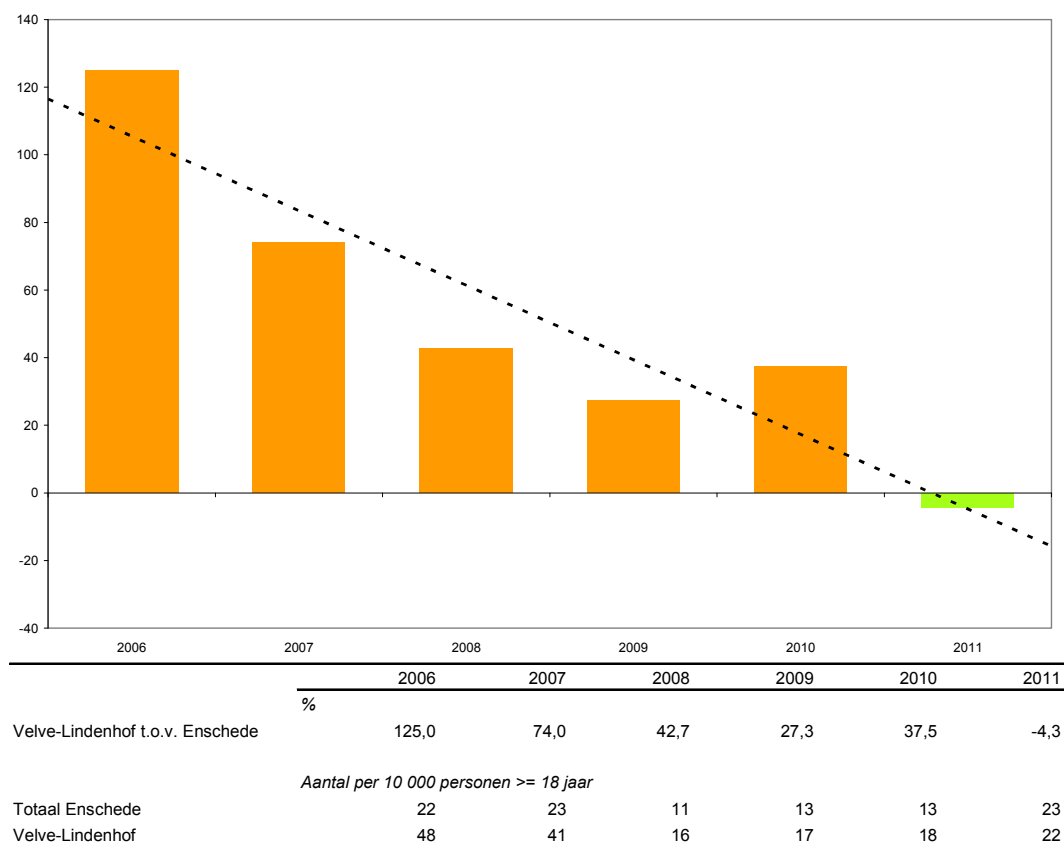
Het aandeel huishoudens met een laag inkomen in de wijk is eveneens verminderd (van 61 naar 59 procent), al ligt dit nog wel een stuk boven het stedelijk gemiddelde. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is 31 procent afgenomen.

Minder gestarte schuldsaneringen

Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om hun huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken. Een hoger aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet louter negatief worden gezien. In 2011 zijn er 22 schuldsaneringstrajecten gestart per 10 duizend inwoners van

18 jaar en ouder in de wijk, ten opzichte van 23 in de stad als geheel¹⁰. Het verschil tussen wijk en stedelijk gemiddelde komt daarmee uit op ruim 4 procent ten gunste van de Velve-Lindenhof.

11.12 Gestarte schuldsaneringstrajecten: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

Bron: CBS.

Bij aanvang van de wijkenaanpak lag het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten met 48 per 10 inwoners aanzienlijk hoger in Velve-Lindenhof. In de stad als geheel waren er 22 gestarte schuldsaneringstrajecten per 10 duizend inwoners. Er was toen dus sprake van een flinke achterstand van 125 procent van de aandachtswijk op de stad als geheel.

Sinds de start van de wijkenaanpak heeft Velve-Lindenhof haar achterstand op de stad meer dan volledig (103 procent) weten in te halen en daarmee weten om te buigen naar een lichte voorsprong. Merk op dat in Velve-Lindenhof slechts 4 duizend inwoners heeft. Het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten kan daarom snel fluctueren.

¹⁰ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

Inkomensverdeling huishoudens

In deze paragraaf gaan we na hoe het gesteld is met de inkomensontwikkeling van de mensen in Velve-Lindenhof.

In Velve-Lindenhof heeft 59 procent van de huishoudens een laag inkomen, 31 procent een middeninkomen en 10 procent een hoog inkomen. De inkomensverdeling van huishoudens in Velve-Lindenhof is er op vooruit gegaan tussen 2006 en 2010. In 2006 had 61 procent van de huishoudens een laag inkomen, 28 procent een middeninkomen en 11 procent een hoog inkomen.

Welke inkomensgroepen zijn er tussen 2006 en 2010 Velve-Lindenhof in- en uitgetrokken? Is er een indicatie dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt¹¹? Een deel van de verandering in inkomensverdeling kan mogelijk verklaard worden door een inkomensstijging bij huishoudens met een laag inkomen. Wanneer we kijken naar de verhuisbewegingen in de periode 2006 tot en met 2009 zien we namelijk dat het per saldo vooral mensen uit de groep middeninkomens zijn die uit de wijk vertrekken. Dat het aandeel middeninkomens toch groeit terwijl het aandeel lage inkomens kleiner wordt, is een indicatie dat er een inkomensstijging heeft plaatsgevonden bij huishoudens die voorheen in de groep lage inkomens vielen. Om hier harde uitspraken over te kunnen doen is meer onderzoek noodzakelijk.

11.13 Inkomensverdeling van huishoudens: Velve-Lindenhof en het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Enschede	55	34	11	55	34	11
Velve-Lindenhof	61	28	11	59	31	10

Bron: CBS.

11.7 Veiligheid

Score voor overlast en veiligheid gedaald

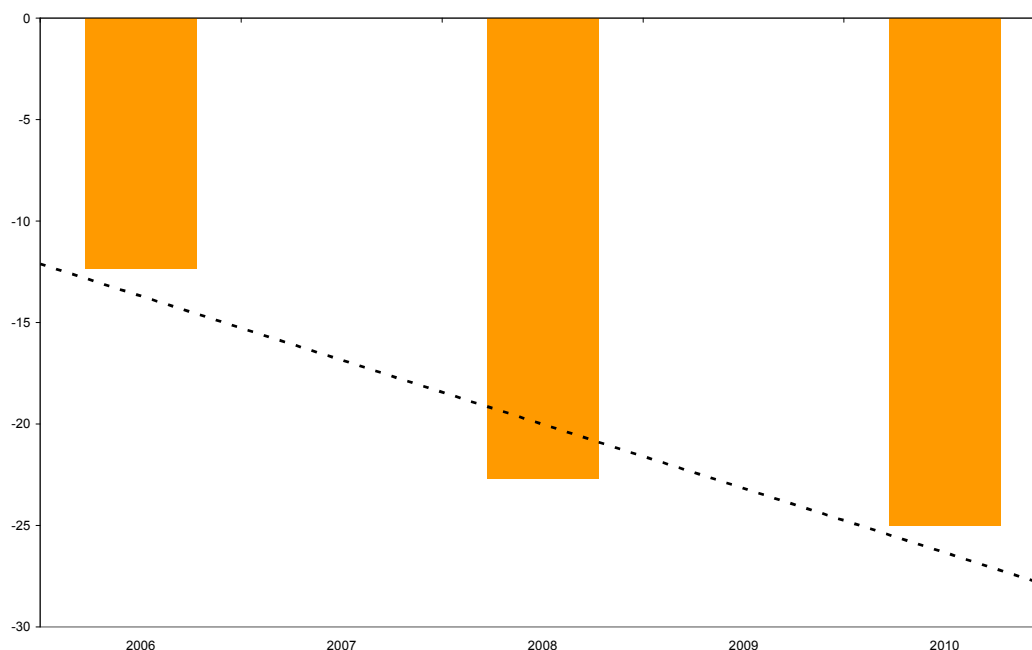
De Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid geeft een beeld van de veiligheid in de wijk. Deze wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).

Velve-Lindenhof presteert in 2010 onder het landelijk gemiddelde van 2006 met een score van -18. Enschede als geheel scoort net boven het landelijk gemiddelde met een score van 2.

¹¹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

Zowel de aandachtswijk als de stad als geheel presteren in 2010 beter dan in 2006. In 2006 was de score voor Velve-Lindenhof -20 tegenover -2 in de stad als geheel. Dit betekent dat Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid meer is gestegen in Enschede als geheel dan in Velve-Lindenhof. De achterstand van de aandachtswijk op het stedelijk gemiddelde is daarmee met 7 procent gestegen.

11.14 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2006	2007	2008	2009	2010
%					
Velve-Lindenhof t.o.v. Enschede	-18,4	.	-18,4	.	-19,6
Leefbaarometerscore					
Totaal Enschede	-2	.	3	.	2
Velve-Lindenhof	-20	.	-16	.	-18

Bron: CBS, Leefbaarometer.

11.8 Gezondheid

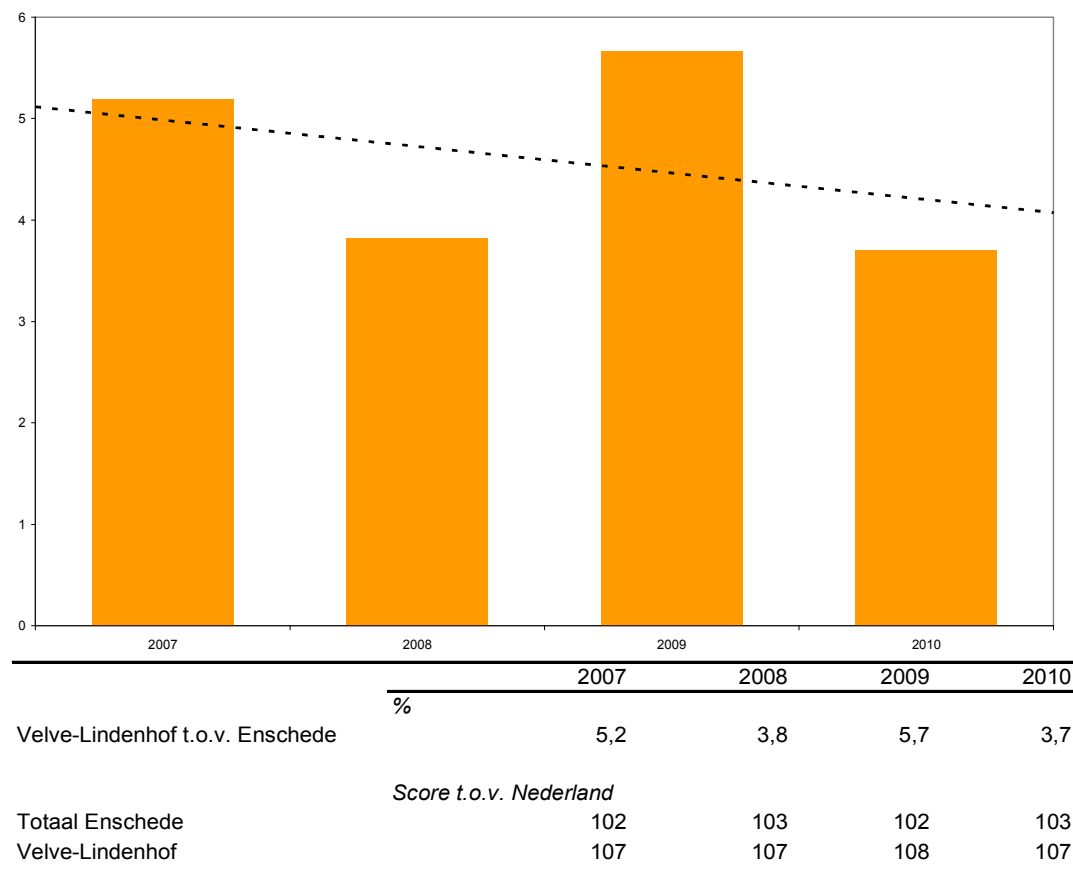
Binnen het thema Gezondheid kunnen we alleen iets zeggen over het geneesmiddelengebruik van de bewoners van Velve-Lindenhof. Het aantal pasgeborenen in de wijk is te laag om uitspraken te kunnen doen over de extra zorgbehoefte van pasgeboren eenlingen.

Medicijngebruik is stabiel in Velve-Lindenhof

Het medicijngebruik, gecorrigeerd voor geslacht en leeftijd, is in Velve-Lindenhof (107) en Enschede als geheel (103) hoger dan gemiddeld in Nederland (100). De achterstand van Velve-Lindenhof op het stedelijk gemiddelde is daarmee bijna 4 procent.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het indexcijfer voor medicijngebruik voor Velve-Lindenhof eveneens 107. Het medicijngebruik in heel Enschede was bij aanvang van de wijkenaanpak wat gunstiger dan nu, met een indexcijfer van 102. Het verschil tussen Velve-Lindenhof was daarom toentertijd groter dan in 2010, namelijk ruim 5 procent. Hierdoor presteert de aandachtswijk in 2010 beter ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dan in 2007. In 2010 is 29 procent van de achterstand afgenomen ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

11.15 Medicijngebruik: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

Bron: CBS.

11.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel.¹² We zeggen daarbij dat de integratie verbetert wanneer de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger wordt. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner in de

¹² Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

aandachtswijken dan daarbuiten. Dat geldt ook voor een aantal punten waarop de integratie onderzocht wordt voor Velve-Lindenhof, namelijk integratie op het vlak van het aandeel niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken, inkomsten uit arbeid, werkloosheidsuitkeringen en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. De integratie op het vlak van het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat fluctueert te sterk om er betekenis aan te geven.

In Velve-Lindenhof is op alle bovengenoemde vlakken de positie van niet-westerse allochtonen verbeterd ten opzichte van autochtonen. Dat wil zeggen, op alle vlakken is de integratie in de wijk zelf toegenomen.

Voor de inkomsten uit arbeid (zie ook hieronder) en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen sneller afnamen in Velve-Lindenhof dan in Enschede als geheel. Voor de integratie op het vlak van langdurige bijstand worden de verschillen tussen niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger in Velve-Lindenhof kleiner, terwijl ze toenemen in de stad als geheel.

Op het vlak van niet-werkend werkzoekenden geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zowel in Velve-Lindenhof als in de stad als geheel kleiner worden. In Enschede als geheel gaat dat sneller dan in de aandachtswijk. Het verschil tussen Velve-Lindenhof en de stad als geheel wordt daarmee groter. Ook voor de integratie op het vlak van werkloosheidsuitkeringen geldt dat het verschil tussen aandachtswijk en stedelijk gemiddelde groter is geworden, ondanks een gunstige ontwikkeling van de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Velve-Lindenhof en de stad zelf. In de stad zelf werden de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen namelijk sneller kleiner dan in Velve-Lindenhof.

Hoewel er in Velve-Lindenhof iets meer niet-westerse allochtonen wonen dan gemiddeld in de stad, zijn er minder paren met één niet-westerse allochtone partner (3 procent) dan gemiddeld in Enschede (4 procent). Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er zowel in de wijk als in Enschede als geheel 4 procent paren met één niet-westerse allochtone partner.

Integratie: verdere verbetering integratie op het gebied van banen in Velve-Lindenhof

In de paragraaf over het thema Werken zagen we al dat het aandeel personen met een baan (of preciezer: het aandeel personen uit de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid) in Velve-Lindenhof een gunstige ontwikkeling liet zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De achterstand op de stad als geheel is sinds de start van de wijkenaanpak voor tweederde ingelopen en bedraagt nu 3 procent. Meer mensen in de aandachtswijk hebben een baan gekregen.

Niet-westerse allochtonen hadden en hebben echter minder vaak een baan dan autochtonen in Velve-Lindenhof en Enschede. De vraag die hier relevant is, is of niet-westerse allochtonen een deel van deze achterstand hebben kunnen inlopen en of dit sneller ging in de aandachtswijk of in de stad als geheel. In het eerste geval is er sprake van een gunstige ontwikkeling op het gebied van integratie.

Op dit moment hebben niet-westerse allochtonen in Velve-Lindenhof 21 procent minder vaak een baan dan autochtonen. In de stad als geheel is dit verschil 31 procent en dus groter. Op het punt van inkomsten uit arbeid is er dus meer integratie in Velve-Lindenhof dan in Enschede als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was de mate van integratie in de aandachtswijk en in de stad als geheel lager. Niet-westerse allochtonen in Velve-Lindenhof hadden 31 procent minder vaak een baan dan autochtonen, tegenover 33 procent in de gemeente als geheel.¹³

Sinds het begin van de wijkenaanpak is de integratie op dit punt sneller verbeterd in de wijk dan in de gemeente als geheel. Omdat Velve-Lindenhof bij aanvang van de wijkenaanpak al op voorsprong lag op de gemeente, betekent dit dat de verschillen tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde zijn toegenomen. Anders geformuleerd: de wijk heeft de voorsprong op de stad weten te vergroten. Dit is een gunstige ontwikkeling voor Velve-Lindenhof.

11.16 Integratie, inkomsten uit arbeid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Velve-Lindenhof t.o.v. Enschede	2,3	10,9	12,2	12,1	14,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal Enschede	0,67	0,70	0,71	0,69	0,69
Velve-Lindenhof	0,69	0,77	0,79	0,77	0,79

Bron: CBS.

11.10 Conclusie

Halverwege de wijkenaanpak kent Velve-Lindenhof nog veel achterstanden ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede. Toch is het beeld sinds de start van de wijkenaanpak niet onverdeeld negatief: vooral op het vlak van Werken en Inkomen en schuldenproblematiek is er goede vooruitgang zichtbaar.

Binnen het thema Wonen en leefbaarheid zien we dat de ontwikkeling van een meer divers woningaanbod in volle gang is. Er zijn veel huizen gesloopt en nieuwbouw komt ervoor in de plaats. Nadelig is dat de verkoopprijs van woningen dalende is. Een groter deel van de woningen bestaat uit sociale huurwoningen. Op het gebied van de leefbaarheid zijn de ontwikkelingen niet eenduidig. De ene indicator laat een verbetering zien, de andere blijft ongewijzigd. De ontwikkelingen binnen het thema Wonen en leefbaarheid zijn daarmee wisselend.

Op het gebied van Leren zijn moeilijk conclusies te trekken. Wegens het geringe aantal leerlingen in Velve-Lindenhof, zijn er alleen cijfers te presenteren over voortijdig schoolverlaters. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is op dit moment in Velve-Lindenhof kleiner dan in Enschede als geheel, maar de cijfers van de laatste jaren zijn erg volatiel.

Binnen het thema Werken zijn de ontwikkelingen positief. Op alle punten – met uitzondering van het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering – is er sprake

¹³ Zie StatLine.

van verbetering binnen de wijk en van verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Voor het punt van de werkloosheidsuitkeringen geldt dat er geen duidelijke trend waarneembaar is.

Samenhangend met de gunstige ontwikkelingen binnen het thema Werken, zijn ook de ontwikkelingen op het vlak van Inkomen en schuldenproblematiek gunstig. Er zijn minder gestarte schuldsaneringstrajecten in 2011 dan in Enschede als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er nog meer dan 2 keer zoveel gestarte schuldsaneringstrajecten als gemiddeld in de stad. En hoewel er nog meer huishoudens met lage inkomens zijn in Velve-Lindenhof dan gemiddeld in de stad, is ook dit aandeel afgenomen. Dit lijkt niet zozeer samen te hangen met de vestiging van rijkere mensen in de wijk, als wel met een inkomensstijging bij bewoners binnen de wijk zelf.

Het thema Veiligheid laat een ongunstige ontwikkeling zien. De Leefbaarheidsscore voor veiligheid en overlast ligt lager dan het stedelijk gemiddelde. En hoewel de score in de wijk zelf licht gestegen is, is de Leefbaarheidsscore voor veiligheid en overlast in Enschede als geheel sneller gestegen. Hierdoor is de positie van de aandachtswijk verslechterd.

Het medicijngebruik in de wijk is niet gestegen sinds het begin van de wijkenaanpak. In de stad als geheel is er wel sprake van een lichte toename. Hierdoor tekent zich een positieve ontwikkeling af voor Velve-Lindenhof.

Tot slot zijn de ontwikkelingen op het vlak van integratie wisselend. Positief is dat voor alle indicatoren geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner zijn geworden in de wijk zelf. Soms ging deze verbetering echter niet zo snel als in de stad als geheel.

12. Groningen

12.1 Inleiding

In Groningen wonen 193 duizend mensen. Bijna 6 procent van de Groningers woont in één van de twee aandachtswijken Korrewegwijk (ruim 8 duizend inwoners) en De Hoogte (bijna 3 duizend inwoners). De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Beide aandachtswijken kennen zowel voor- als naoorlogse woningbouw. Een kenmerk van de Korrewegwijk is de monumentale stedenbouw uit de jaren twintig. De Oud Indische buurt is zelfs beschermd stadsgezicht. De wijk ligt nabij het centrum en is goed bedeed met voorzieningen. De Hoogte, de kleinste van de twee wijken, grenst aan de Korrewegwijk en ligt nabij het centrum en het station Groningen Noord. Voor voorzieningen moeten de inwoners van De Hoogte naar het centrum of andere wijken in de buurt.

Bij de start van de wijkenaanpak spelen in beide wijken dezelfde problemen. Een hoog aandeel sociale huurwoningen, achterstand op onderwijsgebied, lage inkomens, hoge werkloosheid en gezinnen die met een veelvoud aan problemen kampen zijn overeenkomstige thema's uit de wijkactieplannen 'Samen het verschil maken'².

Groningen wil de aandachtswijken veiliger, schoner, gezelliger en leefbaarder maken³. Bijna alle projecten uit de wijkactieplannen zijn gestart. Om de problemen in de wijken te bestrijden doet de gemeente mee aan de experimenten bewonersparticipatie, samenhang in de wijk en achter de voordeur. Bij dit laatste experiment werken vier gezinscoaches samen met verschillende organisaties op het gebied van zorg, welzijn en handhaving. Er zijn in de wijken relatief veel multiprobleemgezinnen waarmee moeizaam vooruitgang wordt geboekt, terwijl ze vaak overlast in de buurt veroorzaken⁴. Ook zijn projecten gestart om de wijkeconomie te stimuleren, bijvoorbeeld tachtig vrouwen die werkervaring opdoen bij vrouwenwerkplaats Jasmijn, wijkhotel Stee in Stad in de Korrewegwijk en het project Ondernem't, waarin startende ondernemers worden begeleid. Om de veiligheid en leefbaarheid te vergroten zijn twee extra stadswachten aangesteld en een extra buurtagent om een groep jongeren in de gaten te houden die overlast veroorzaakt⁵. Op het gebied van wonen zijn de voor de wijken geplande renovaties en nieuwbouwplannen voor het grootste deel afgerond. Daarbij is veel

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Korrewegwijk 9715; De Hoogte 9716.

² Wijkactieplan Korrewegwijk, wijkactieplan De Hoogte.

³ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-groningen-deel-1.html>

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/groningen>

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-groningen-deel-2.html>

aandacht besteed aan het terugdringen van het energieverbruik, het aanbieden van zogenoemde kluswoningen en het verbeteren van het woonklimaat op straat. Ook kunnen bewoners via de wijkstemdag zelf voorstellen doen voor het vergroten van de leefbaarheid van hun woonomgeving. Dit draagt bij aan de betrokkenheid van bewoners⁶.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van de Korrewegwijk en De Hoogte terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn de Korrewegwijk en De Hoogte meer gaan lijken op de andere wijken in Groningen?

12.2 Bevolking

Op 1 januari 2012 telde Groningen 193 duizend inwoners, 6 procent meer dan in 2007. In diezelfde periode zijn de aandachtswijken Korrewegwijk, maar vooral De Hoogte juist gekrompen in inwonertal met 1, respectievelijk meer dan 5 procent.

In beide aandachtswijken wonen meer alleenstaanden dan gemiddeld in Groningen: in De Hoogte maken alleenstaanden 67 procent uit van de huishoudens in 2011 en in de Korrewegwijk zelfs 72 procent. In heel Groningen ligt dat aandeel op 60 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel eenpersoonshuishoudens zowel in de stad als geheel als in beide aandachtswijken toegenomen.

Het hoge aandeel alleenstaanden in de aandachtswijken gaat gepaard met relatief veel jongere bewoners. In de Korrewegwijk, waar veel studenten wonen, is 37 procent van de bewoners tussen de 18 en 26 jaar oud, terwijl dat gemiddeld in Groningen 26 procent is. In De Hoogte is de leeftijdsgroep 27 tot en met 44 jaar juist bovengemiddeld groot: 34 procent van de bewoners, tegen 26 procent in heel Groningen.

In de aandachtswijken van Groningen wonen meer niet-westerse allochtonen dan gemiddeld: in de Korrewegwijk is 16 procent van de bewoners van niet-westers allochtone afkomst en in De Hoogte is dat 22 procent. Daarentegen is 10 procent van de

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-groningen-deel-3.html>

gehele Groningse bevolking niet-westerse allochtoon. In zowel de aandachtswijken als geheel Groningen vormen Surinamers, Antillianen en Arubanen en overig niet-westerse allochtonen de grootste groepen niet-westerse allochtonen.

12.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: aandachtswijken en stedelijk gemiddelde van Groningen

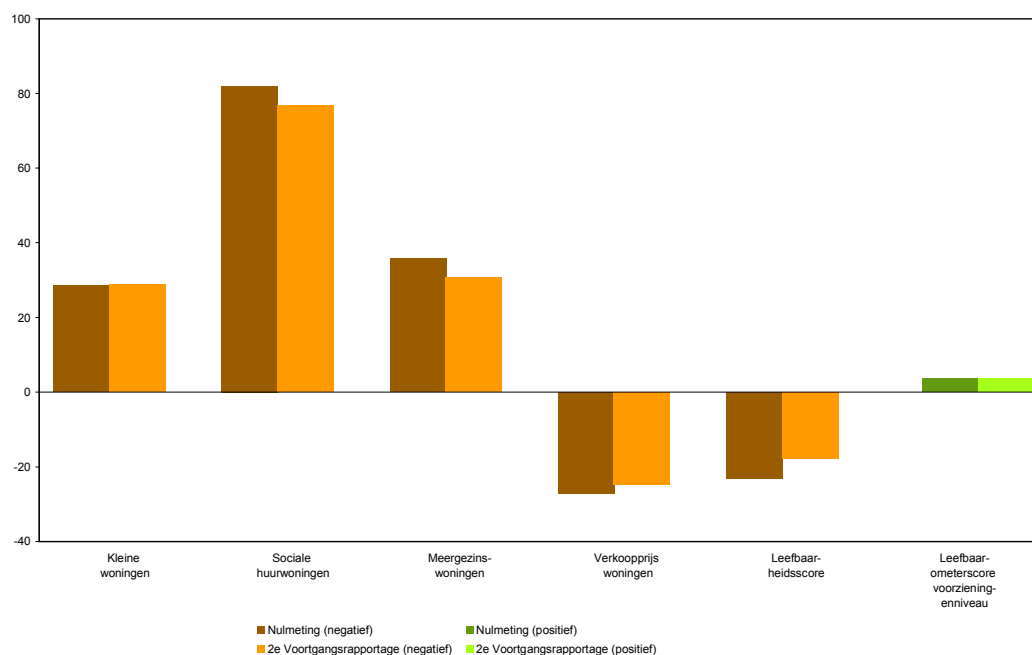

	2007			2011		
	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden
Totaal Groningen	58	35	6	60	32	6
Totaal aandachtswijken	67	23	8	70	21	7
w.o. De Hoogte	64	24	11	67	22	9
Korrewegwijk	69	23	6	72	20	6

Bron: CBS.

12.3 Wonen en leefbaarheid

12.2 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	29	29
Sociale huurwoningen	82	77
Meergezinswoningen	36	31
Verkoopprijs woningen	-27	-25
Leefbaarheidsscore	-23	-18
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	4	4

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

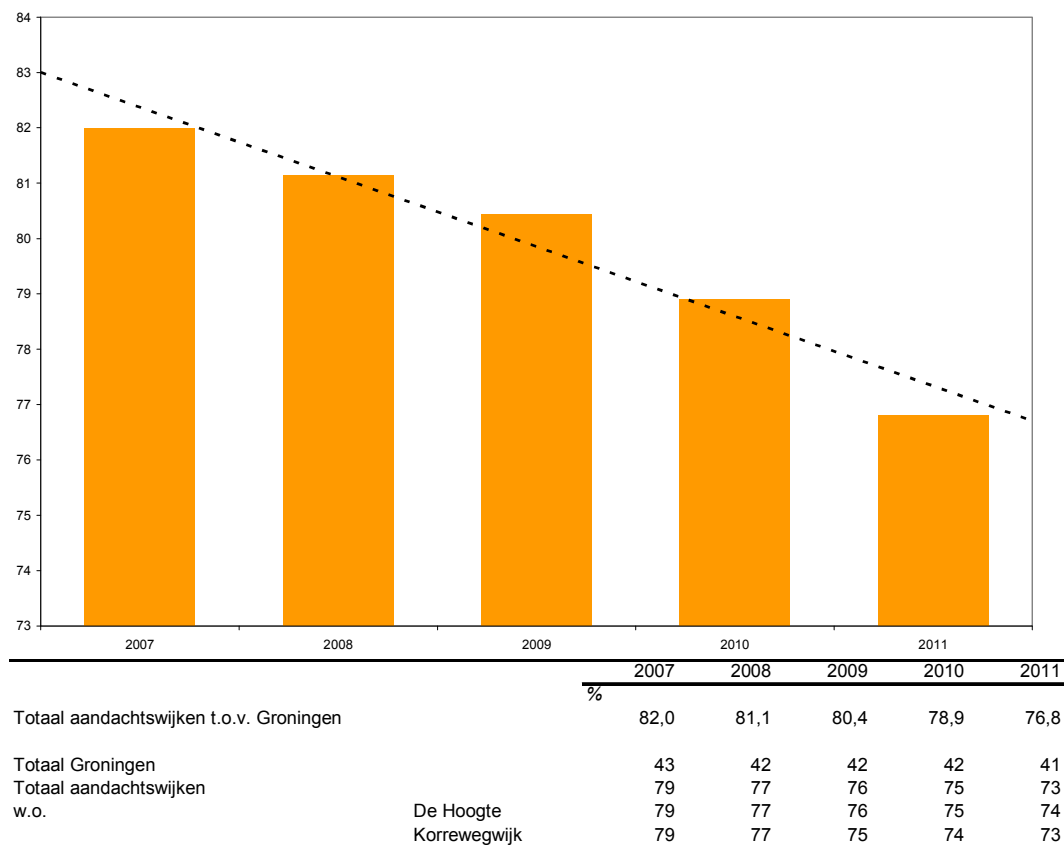
De aandachtswijken De Hoogte en de Korrewegwijk hebben, wat het woningaanbod betreft, kleinere achterstanden dan bij de start van de wijkenaanpak. Dit geldt ook voor de algemene leefbaarheid in deze wijken. Het voorzieningenniveau is in beide aandachtswijken iets beter dan in Groningen als geheel. Door de jaren heen is dit niet veranderd.

12.3.1 Wonen

Aandeel sociale huurwoningen gedaald

In de aandachtswijken De Hoogte en de Korrewegwijk in Groningen komen meer kleine woningen voor dan in heel Groningen, en vooral meer sociale huurwoningen. In 2011 tellen de aandachtswijken 73 procent sociale huurwoningen, terwijl dat gemiddeld in Groningen 41 procent is. Wel is het verschil tussen de aandachtswijken en de gehele stad kleiner geworden: in 2007 waren er nog 79 procent sociale huurwoningen in de aandachtswijken, tegen 43 procent in Groningen. Het verschil tussen de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Groningen is sinds 2007 met 6 procent afgenomen.

12.3 Sociale huurwoningen: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

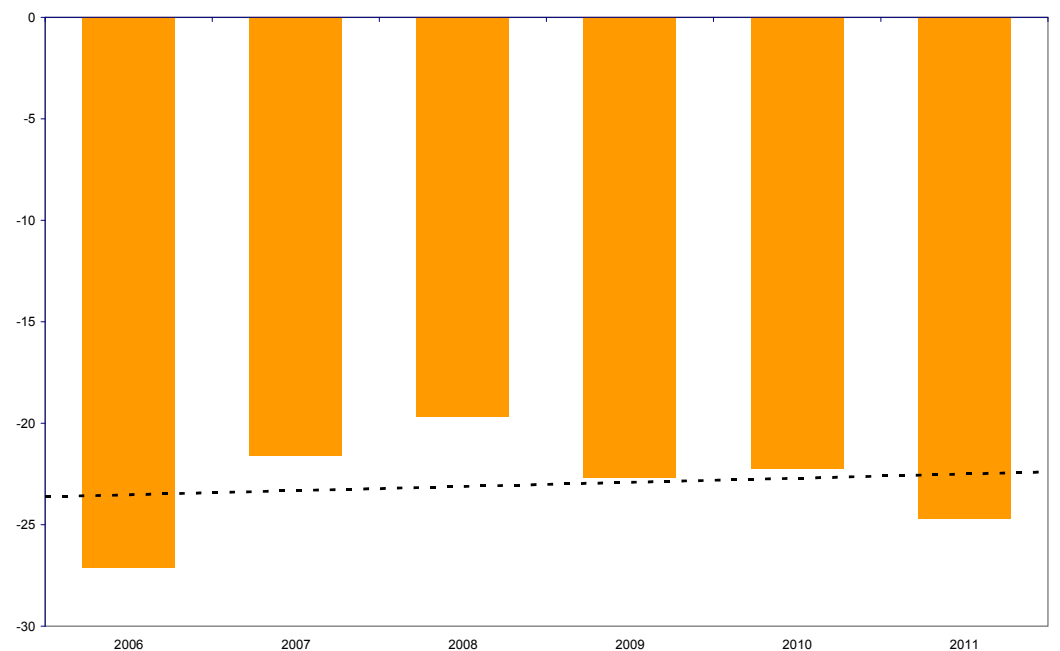

Bron: CBS, SYSWOV.

Verkoopprijs woningen licht gestegen

De verkoopprijs van woningen ligt in 2011 in de aandachtswijken nog steeds lager dan gemiddeld in de stad, maar ook dit verschil is door de jaren heen kleiner geworden. Waar de verkoopprijzen in De Hoogte en de Korrewegwijk in 2006 nog 27 procent onder het stedelijk gemiddelde lagen, is dat in 2011 teruggelopen tot 25 procent. De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van de hele stad Groningen is hiermee met 9 procent afgenomen.

12.4 Verkooprijzen van koopwoningen: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-27,1	-21,6	-19,7	-22,7	-22,2	-24,7
	x 1 000 euro					
Totaal Groningen	177	185	183	185	180	182
Totaal aandachtswijken w.o.	129	145	147	143	140	137
De Hoogte	116	128	134	130	128	128
Korrewegwijk	137	151	151	149	146	147

Bron: CBS, Kadaster.

Leefbaarometerscore woningvoorraad stabiel

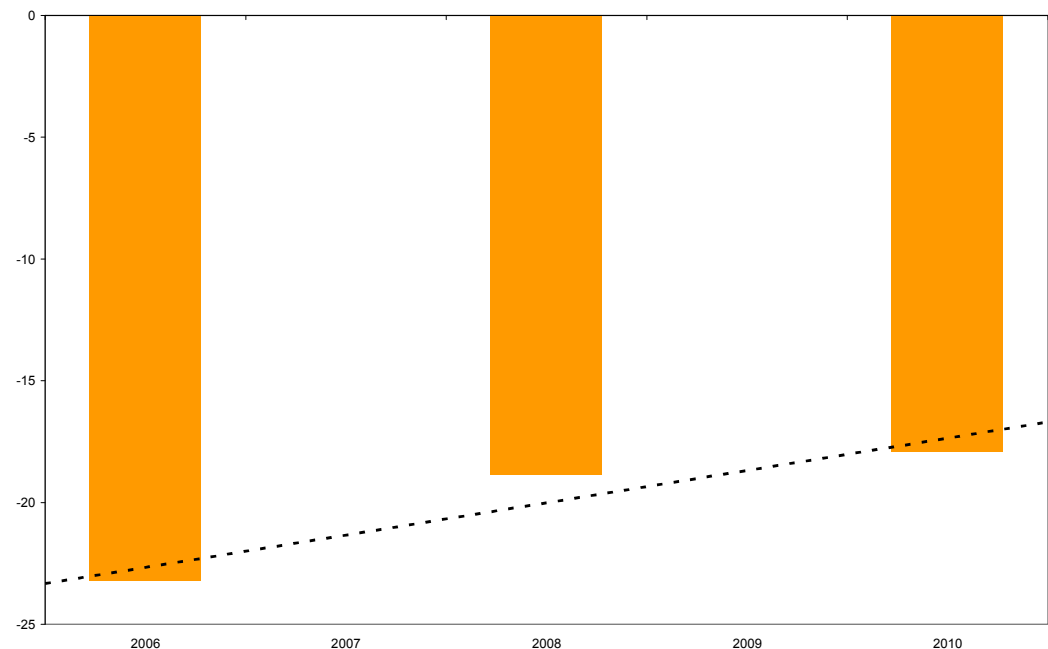
De Leefbaarometerscore⁷ woningvoorraad wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).

De score voor Groningen ligt in 2010 met -22 ruim onder het Nederlands gemiddelde, maar is sinds 2006 (toen was de score -26) wel licht verbeterd. In de aandachtswijken is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in vergelijkbare mate verbeterd (van -44 in 2006 tot -41 in 2010). De positie van de aandachtswijken ten opzichte van de stad als geheel is dan ook niet veranderd: sinds 2006 is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in de aandachtswijken 24 procent lager dan in heel Groningen.

⁷ Zie paragraaf 12.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

23 procent lager dan het stedelijk gemiddelde en in 2010 18 procent lager. De wijken De Hoogte en de Korrewegwijk verschillen nauwelijks op dit punt.

12.6 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-23,2	.	-18,9	.	-17,9
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Groningen	4	.	5	.	5
Totaal aandachtswijken	3	.	4	.	4
w.o.					
De Hoogte	3	.	3	.	4
Korrewegwijk	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

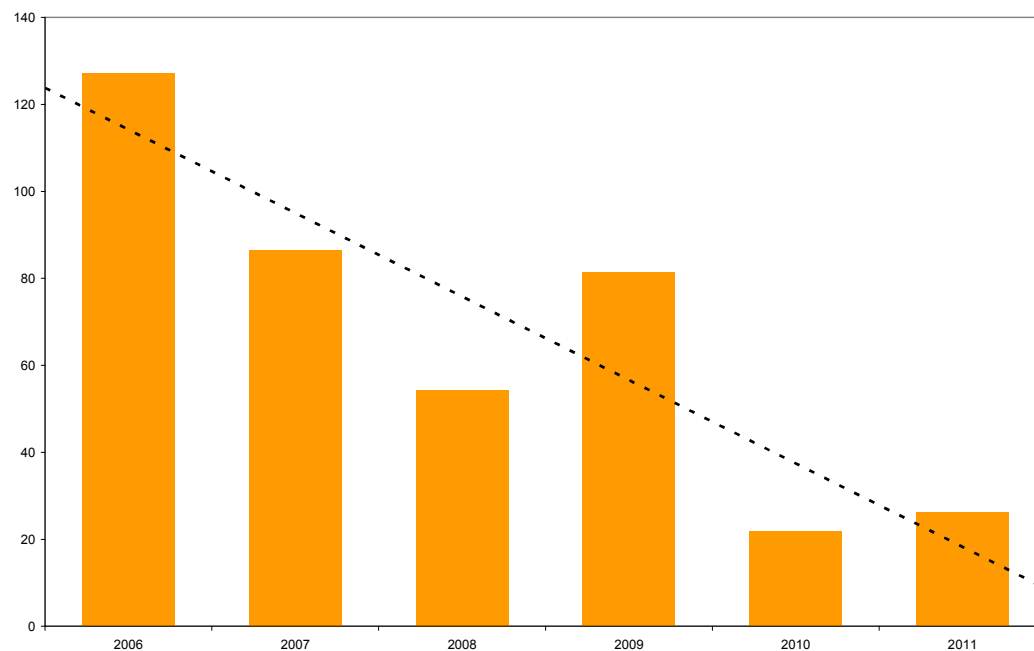
12.4 Leren

Voor de Groningse aandachtswijken kunnen we binnen het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Voor de Cito-score en het aandeel leerlingen op havo of vwo zijn leerlingenaantallen te laag om conclusies te trekken.

Aandeel voortijdig schoolverlaters sterk gedaald

In 2011 verlaat 4 procent van de leerlingen in Groningen het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs (niveau 2 of hoger) zonder het eindexamen te behalen. In de aandachtswijken is 5 procent van de leerlingen (die er wonen) een voortijdig schoolverlater. Dit percentage is sinds 2006 sterk afgenomen, toen was nog 11 procent van de leerlingen een voortijdig schoolverlater. In de Korrewegwijk is het aandeel voortijdig schoolverlaters sinds 2006 gehalveerd (van 12 procent naar 6 procent). In De Hoogte is het aantal voortijdig schoolverlaters te klein om uitspraken over te kunnen doen. De achterstand van beide aandachtswijken is met 79 procent afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

12.7 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

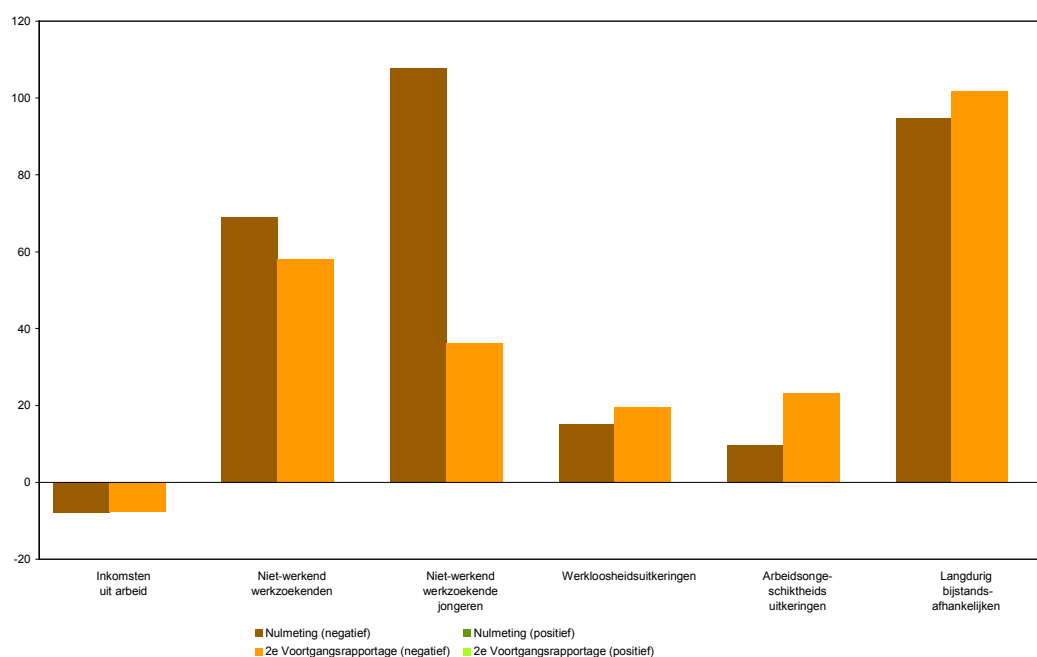

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	127,1	86,5	54,3	81,4	21,7	26,2
Totaal Groningen	4,8	5,2	4,6	4,3	4,6	4,2
Totaal aandachtswijken	10,9	9,7	7,1	7,8	5,6	5,3
w.o.						
De Hoogte	9,2	11,3	x	9,4	x	x
Korrewegwijk	11,7	8,9	7,7	6,9	6,3	6,0

Bron: CBS, DUO.

12.5 Werken

12.8 Thema Werken: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-8	-8
Niet-werkend werkzoekenden	69	58
Niet-werkend werkzoekende jongeren	108	36
Werkloosheidsuitkeringen	15	20
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	10	23
Langdurig bijstandsafhankelijken	95	102

Bron: CBS.

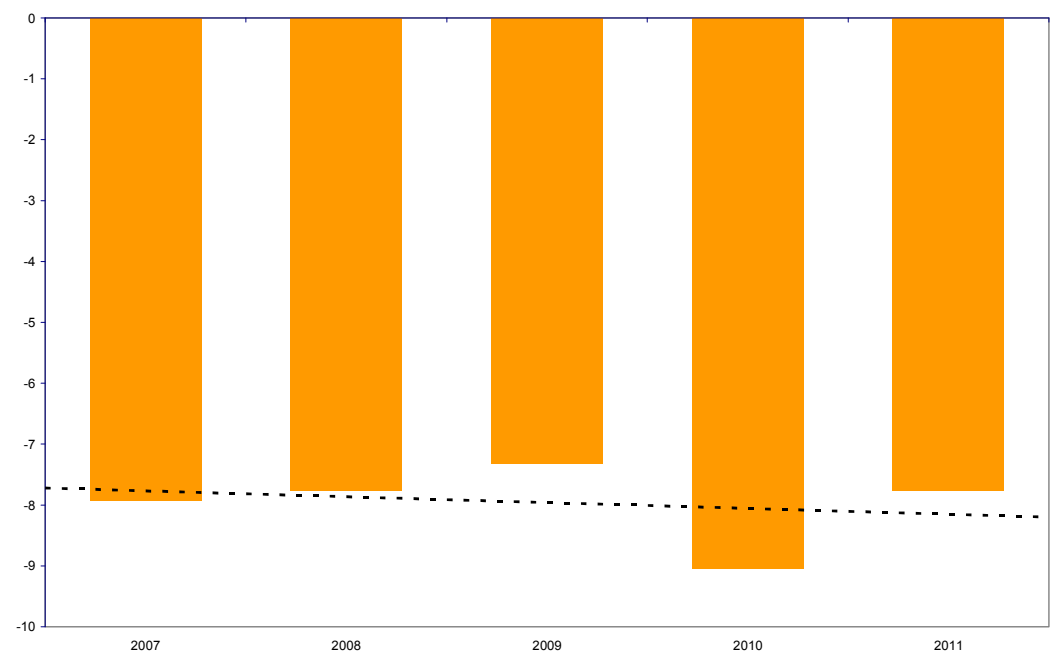
Sinds het begin van de wijkenaanpak hebben de aandachtswijken in Groningen een achterstand op de gehele stad voor alle indicatoren van het thema Werken. Bij drie van de zes indicatoren is het verschil met het stedelijk gemiddelde groter geworden. De achterstand bij het aantal werkzoekenden is juist afgenomen, vooral onder jongeren.

12.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand onveranderd bij inkomsten uit arbeid

In Groningen heeft 66 procent van de inwoners inkomsten uit arbeid in 2011. In de Groningse aandachtswijken ligt het percentage bewoners met inkomsten uit arbeid lager: in de Korrewegwijk gaat het om 61 procent en in De Hoogte om 59 procent. Sinds 2007 zijn de percentages iets toegenomen, maar dat geldt ook voor Groningen. Gedurende de periode 2007-2011 presteren de aandachtswijken iets onder het stedelijk gemiddelde, de achterstand is de afgelopen jaren vrijwel stabiel gebleven.

12.9 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-7,9	-7,8	-7,3	-9,0	-7,8
Totaal Groningen	65,3	66,4	67,2	65,3	65,7
Totaal aandachtswijken w.o.	60,2	61,3	62,2	59,4	60,6
De Hoogte	58,1	60,2	61,9	57,8	58,8
Korrewegwijk	60,9	61,6	62,4	59,9	61,2

Bron: CBS

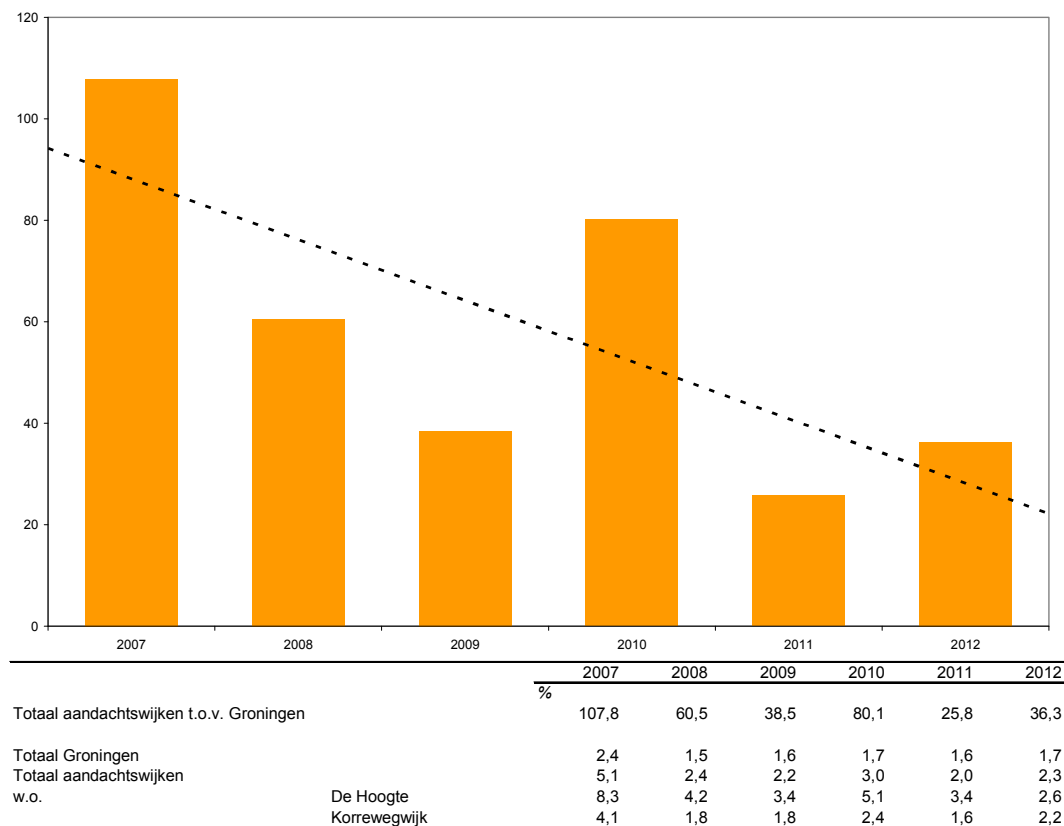
Aandeel werkzoekenden vooral onder jongeren sterk gedaald

Het aandeel werkzoekenden in Groningen is gedaald van bijna 7 procent in 2007 tot bijna 5 procent in 2012. In dezelfde periode daalde het aandeel werkzoekenden in de aandachtswijken iets sterker (van ruim 11 procent tot ruim 7 procent). Hierdoor is de achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van Groningen met 16 procent afgenomen.

Het aandeel niet-werkende werkzoekenden onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie ligt flink hoger dan voor de tweede generatie, zowel in Groningen als in de aandachtswijken. Voor de tweede generatie geldt dat het aandeel werkzoekenden iets boven het niveau van autochtonen ligt.

Als we kijken naar de werkzoekende jongeren, dan zijn de verschillen groter. Waar het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren in heel Groningen licht daalde van ruim 2 procent tot bijna 2 procent, is deze in de aandachtswijken gehalveerd (van 5 procent naar ruim 2 procent). In De Hoogte ging het zelfs om een afname van ruim 8 procent in 2007 tot bijna 3 procent in 2012. De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is hierdoor met 66 procent afgenomen.

12.10 Niet-werkend werkzoekende jongeren: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

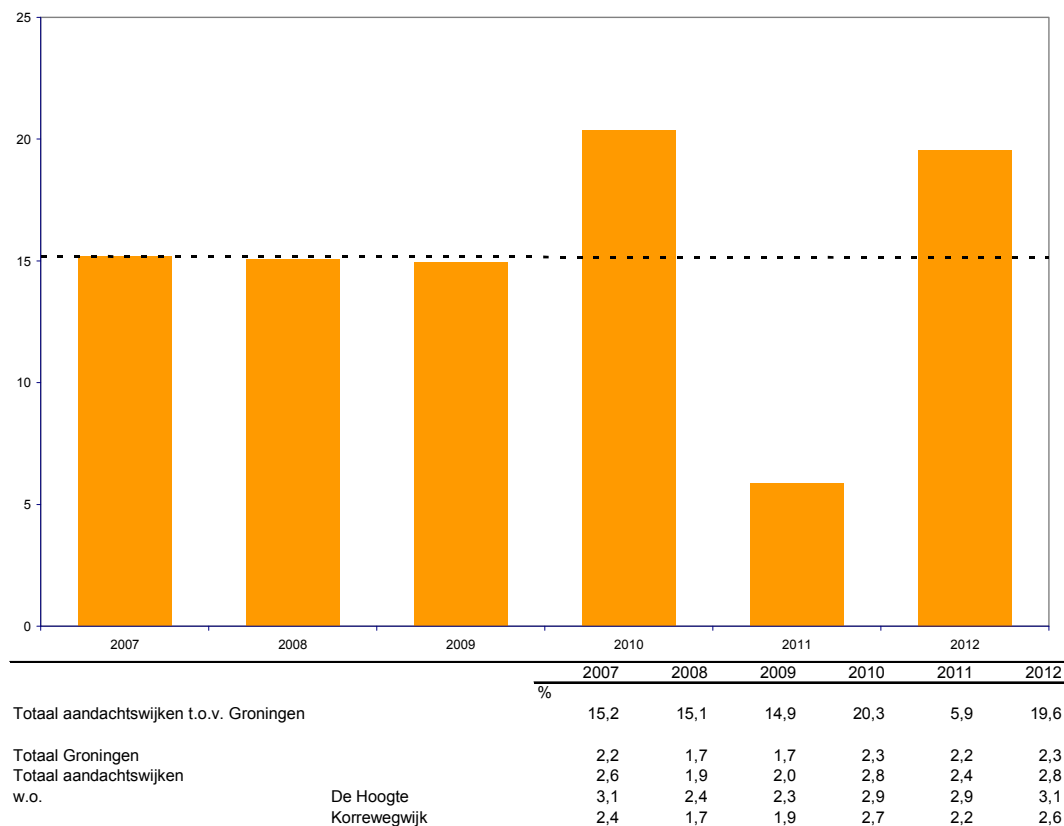
Bron: CBS

Achterstand bij werkloosheidsuitkeringen toegenomen

Het aandeel bewoners met een werkloosheidsuitkering is in 2012 iets hoger dan het percentage in 2007, dat geldt zowel voor de aandachtswijken als voor Groningen als geheel. In 2007 en in 2012 is het aandeel in de aandachtswijken bijna 3 procent. In Groningen is het aandeel inwoners met een werkloosheidsuitkering ruim 2 procent. Omdat het aandeel WW'ers in de aandachtswijken iets sterker is toegenomen dan in Groningen, is de achterstand met 29 procent toegenomen.

Het verschil tussen de aandachtswijken en Groningen was in de periode 2007-2012 niet steeds hetzelfde. In 2010 was de achterstand ongeveer gelijk aan de huidige achterstand van 20 procent, terwijl in 2011 de achterstand slechts 6 procent was. Het aandeel bewoners met een werkloosheidsuitkering is in de wijk De Hoogte hoger dan in de Korrewegwijk. De achterstand van de Hoogte op het stedelijk gemiddelde is daarom groter dan voor de Korrewegwijk.

12.11 Werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS

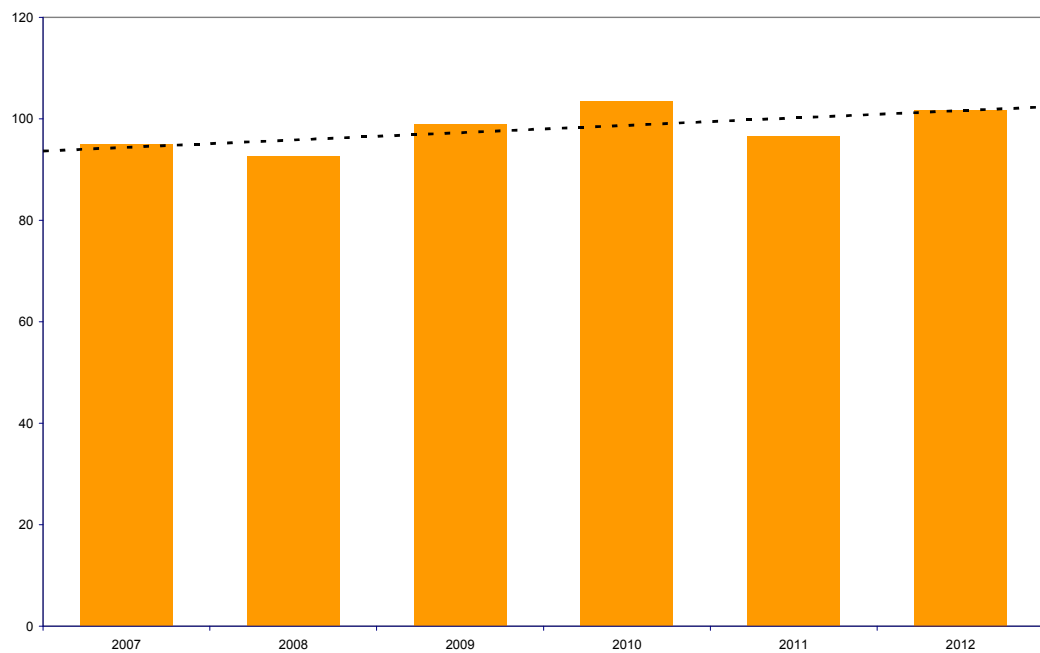
12.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Lichte verslechtering langdurige bijstandsonvangers

In Groningen daalde het aandeel langdurig bijstandsonvangers van 4 procent in 2007 tot ruim 3 procent in 2012. De afname in de aandachtswijken komt vooral doordat in De Hoogte het aandeel afnam van 11 procent in 2007 tot bijna 9 procent in 2012. In de Korrewegwijk daalde het aandeel langdurig bijstandsonvangers licht (van bijna 7 naar 6 procent).

In het geval van de langdurige bijstand is er een verbetering opgetreden in de aandachtswijken (vooral in de wijk De Hoogte), alleen minder sterk dan in de gehele stad. Hierdoor zijn de verschillen tussen de aandachtswijken en de hele stad toch groter geworden, de achterstand is met 7 procent toegenomen.

12.12 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

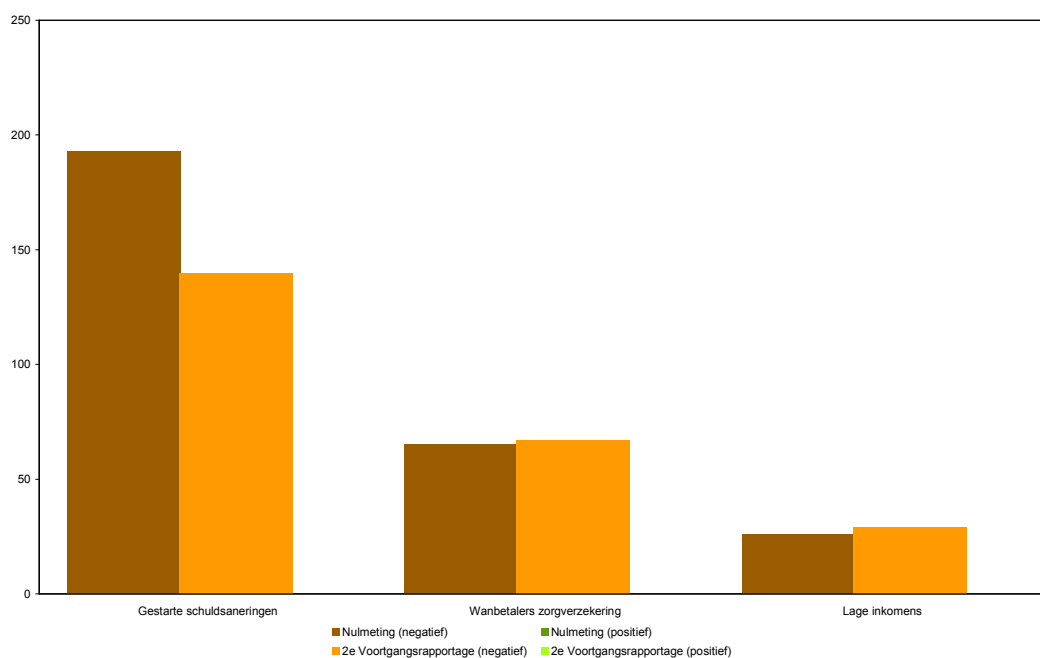

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	94,9	92,6	98,9	103,5	96,5	101,8
Totaal Groningen	4,1	3,8	3,6	3,4	3,4	3,4
Totaal aandachtswijken w.o.	8,0	7,3	7,2	7,0	6,7	6,8
De Hoogte	11,2	10,1	9,8	8,9	8,6	8,7
Korrewegwijk	6,8	6,2	6,2	6,3	6,0	6,1

Bron: CBS

12.6 Inkomen en schuldenproblematiek

12.13 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	193	140
Wanbetalers zorgverzekering	65	67
Lage inkomens	26	29

Bron: CBS.

Sinds het begin van de Wijkenaanpak is de positie van de aandachtswijken van Groningen licht verbeterd op het gebied van gestarte schuldsaneringen⁹. Weliswaar ligt het aandeel gestarte schuldsaneringen in de aandachtswijken meer dan twee keer zo hoog als in heel Groningen, dit verschil is sinds 2006 wel kleiner geworden. Wat betreft het aantal wanbetalers voor de zorgverzekering is na enkele jaren van verslechtering het verschil tussen de aandachtswijken en heel Groningen weer uitgekomen op het niveau van 2007. Een negatieve ontwikkeling is de toename van het aandeel huishoudens met een laag inkomen ten opzichte van Groningen.

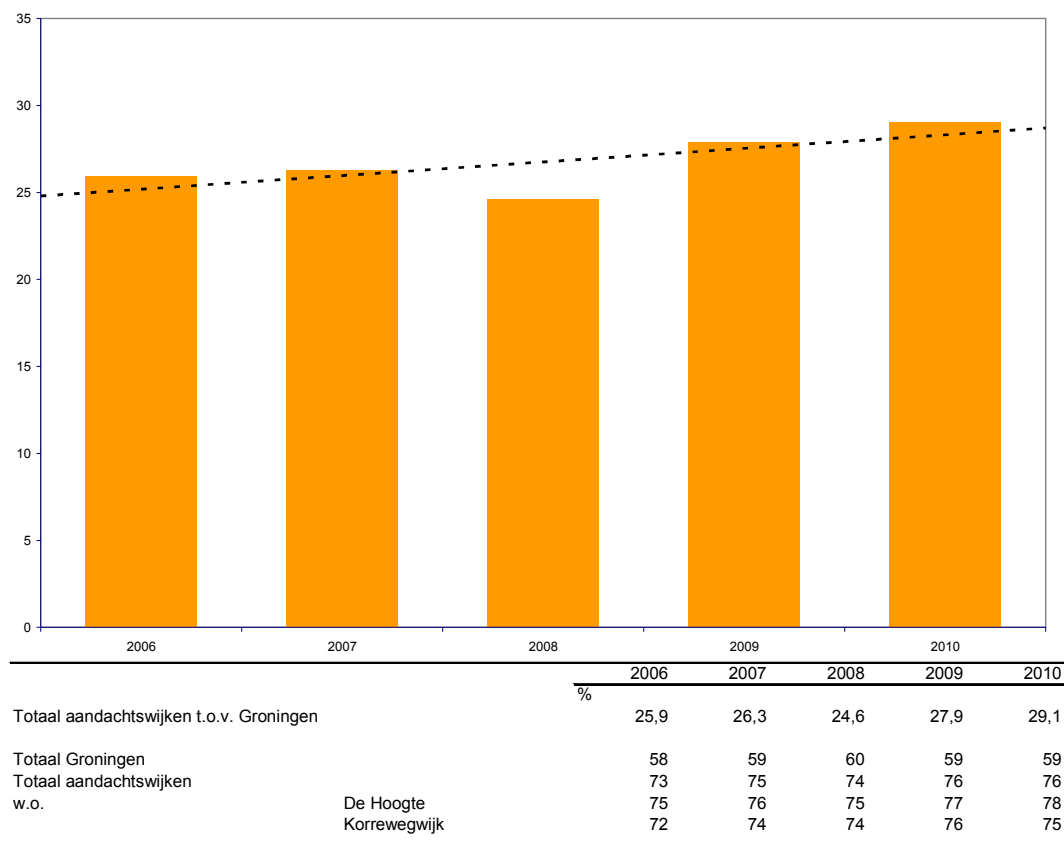
Aandeel huishoudens met laag inkomen verder toegenomen

De aandachtswijken tellen een groter aandeel huishoudens met lage inkomens dan Groningen in zijn geheel. In 2011 had 59 procent van de huishoudens in Groningen een laag inkomen, terwijl dat in de Korrewegwijk 75 procent was en in De Hoogte 78 procent. Sinds 2006 is het aandeel lage inkomens in heel Groningen met 1 procentpunt

⁹ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

toegenomen, in de aandachtswijken 3 procentpunt. Hierdoor is het verschil tussen de aandachtswijken en de gehele stad met 12 procent toegenomen.

12.14 Lage inkomens: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Bewoners met midden- en hoge inkomens vertrekken

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de inwoners in de aandachtswijken. In 2010 heeft 78 procent van de huishoudens in de Korrewegwijk een laag inkomen, 19 procent een middeninkomen en 2 procent een hoog inkomen. In De Hoogte wonen meer huishoudens met een midden of hoog inkomen (21 procent middeninkomen en 4 procent hoog inkomen). Zowel in de Korrewegwijk als in De Hoogte is het aandeel midden en hoge inkomens afgenomen in de periode 2006-2010.

Welke inkomensgroepen zijn er tussen 2006 en 2010 de aandachtswijken in- en uitgetrokken? Is er een indicatie dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt¹⁰? In de periode 2006-2009 valt op dat in de aandachtswijken meer mensen uit de midden en hoge inkomens uit de wijk zijn vertrokken dan er zich gevestigd hebben. Dat kan de afname van het aandeel midden en hoge inkomens verklaren. Daarnaast zijn er vooral mensen met een laag inkomen die zich in deze wijken vestigen. Het is tevens

¹⁰ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

mogelijk dat lage inkomens een groei in inkomen doormaken en uiteindelijk weer de wijk verlaten.

12.15 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Groningen

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Groningen	58	31	12	59	29	12
Totaal aandachtswijken	73	23	4	76	20	3
w.o. De Hoogte	75	23	3	78	19	2
Korrewegwijk	72	23	5	75	21	4

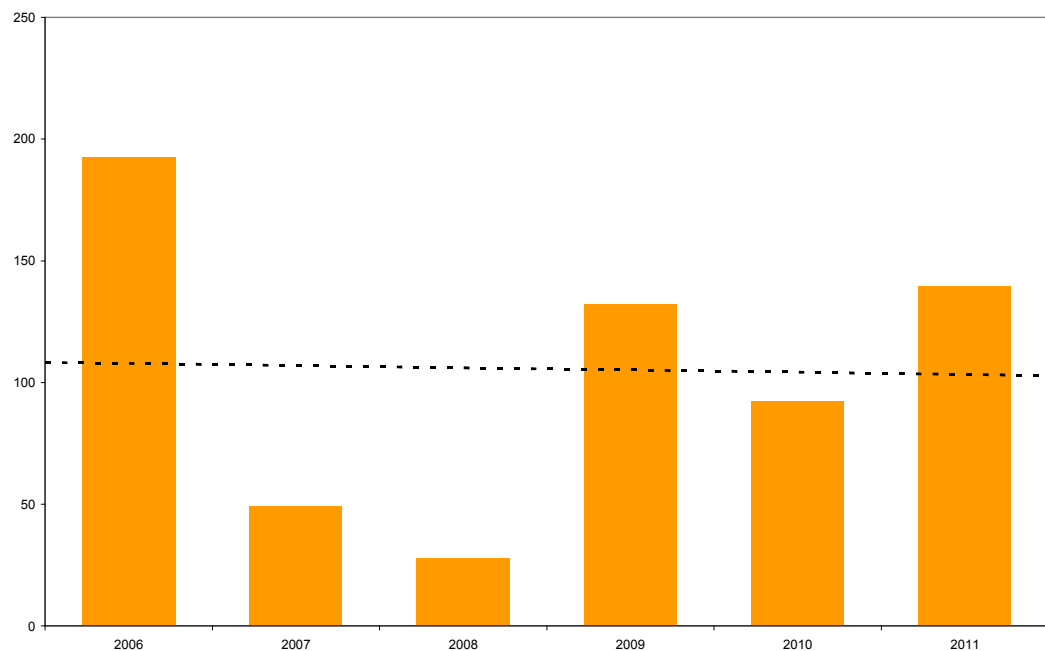
Bron: CBS.

Achterstand gestarte schuldsaneringen afgenomen

De wettelijke schuldsaneringsregeling is gestart in december 1998 en is bedoeld om te voorkomen dat mensen jarenlang achtervolgd worden door problematische schulden. Particulieren en zelfstandige ondernemers kunnen een beroep doen op deze regeling. Onder toezicht van een bewindvoerder betaalt de schuldenaar volgens een strikt regime naar capaciteit zoveel mogelijk van zijn schulden aan zijn schuldeisers terug. Na (meestal) drie jaar scheldt de rechter een eventuele restschuld kwijt en verleent daarmee een schone lei.

In 2011 zijn in de hele stad Groningen 16 schuldsaneringen van start gegaan per tienduizend inwoners van 18 jaar of ouder, in de Korrewegwijk zijn dat er 30 en in De Hoogte zelfs 59. Het verschil tussen de aandachtswijken en Groningen was in 2006 nog groter, daarna nam het verschil sterk af in 2007 en 2008 af. Vanaf 2009 neemt het verschil weer toe, vooral door een flinke toename van schuldsaneringen in de aandachtswijken, vooral in De Hoogte. Toch is sinds 2006 de achterstand ten opzichte van Groningen met 28 procent afgenomen.

12.16 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	192,6	49,0	27,9	132,0	92,4	139,6
<i>aantal per 10 000 personen >= 18 jaar</i>						
Totaal Groningen	16	17	6	10	15	16
Totaal aandachtswijken	48	26	8	23	28	37
w.o.						
De Hoogte	88	44	4	38	15	59
Korrewegwijk	33	19	10	18	33	30

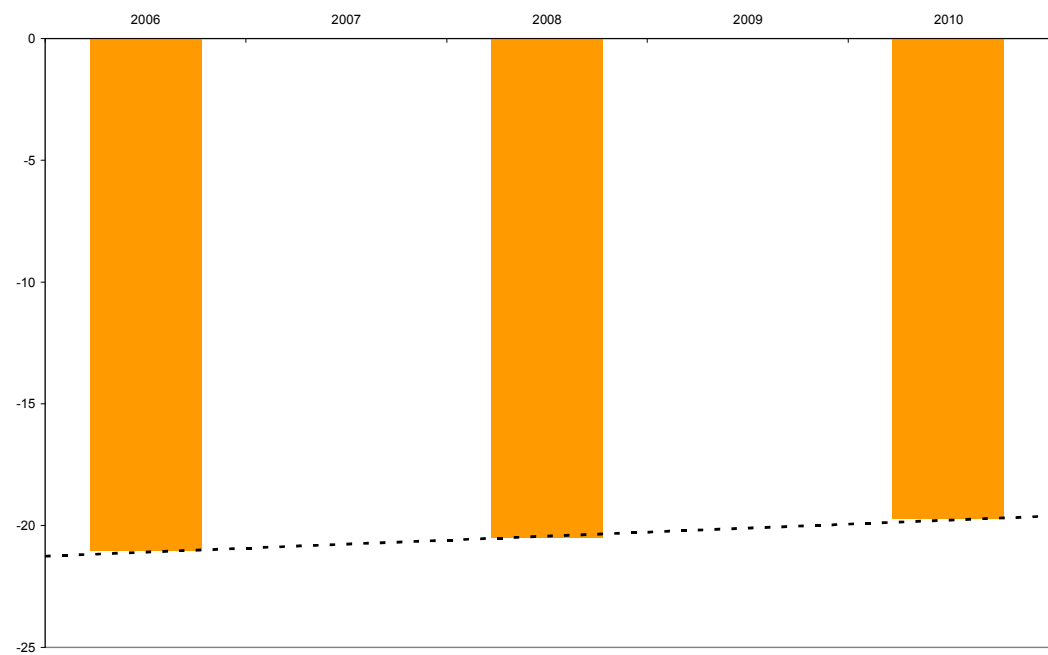
Bron: CBS

12.7 Veiligheid

De Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid geeft een beeld van de veiligheid in de wijk en stad. Deze wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).

Voor de hele stad Groningen ligt de Leefbaarometerscore op het gebied van veiligheid met -24 duidelijk onder het Nederlandse gemiddelde. In de Groningse aandachtswijken ligt de score (-39) nog eens 20 procent lager dan voor heel Groningen. Sinds 2006 is de achterstand van de Groningse aandachtswijken met 6 procent afgenomen.

12.17 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-21,1	.	-20,5	.	-19,7
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Groningen	-24	.	-22	.	-24
Totaal aandachtswijken	-40	.	-38	.	-39
w.o.					
De Hoogte	-41	.	-41	.	-39
Korrewegwijk	-39	.	-37	.	-39

Bron: CBS, Leefbaarometer.

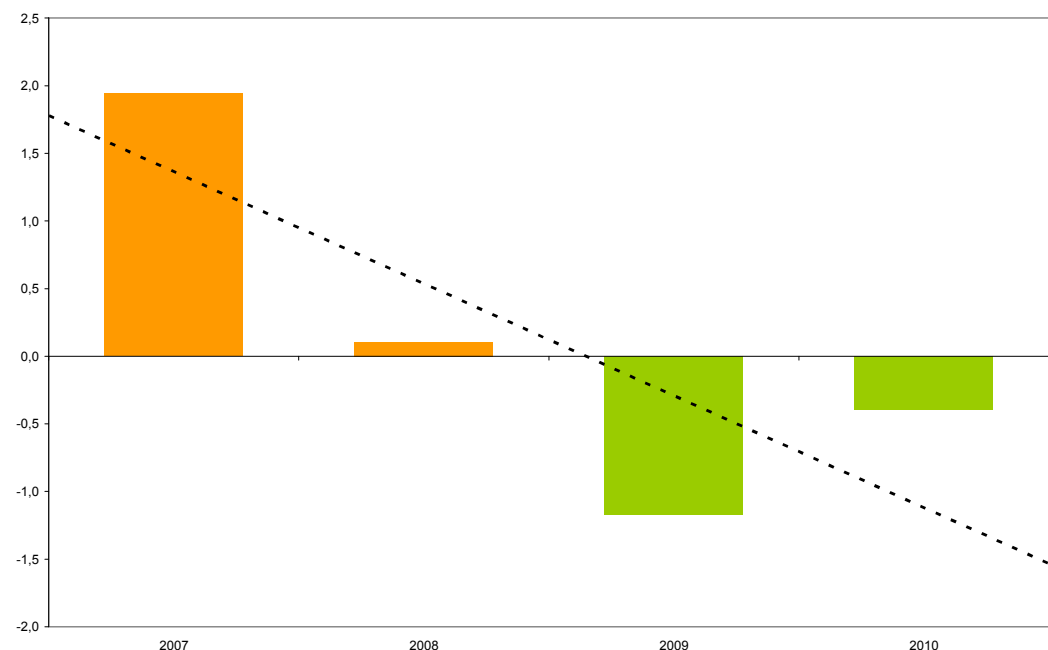
12.8 Gezondheid

Binnen het thema Gezondheid kunnen we alleen iets zeggen over het geneesmiddelengebruik van de bewoners van de Korrewegwijk en De Hoogte. Het aantal pasgeborenen in deze wijken is te laag om uitspraken te kunnen doen over de extra zorgbehoefte van pasgeborenen.

Medicijngebruik aandachtswijken sterker gedaald dan gemiddeld

Het gebruik van geneesmiddelen ligt in de aandachtswijken iets lager dan gemiddeld in Groningen. Sinds 2007 is de positie van de aandachtswijken op dit vlak verbeterd ten opzichte van de hele stad.

12.18 Medicijngebruik: aandachtswijken van Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	1,9	0,1	-1,2	-0,4
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal Groningen	93	94	92	92
Totaal aandachtswijken	95	94	90	92
w.o.				
De Hoogte	96	98	90	91
Korrewegwijk	95	92	91	92

Bron: CBS.

12.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen meer lijkt op die van autochtonen. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder meer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.¹¹

Circa 17 procent van de inwoners van de aandachtswijken is van niet-westers allochtone afkomst. In Groningen als geheel is 10 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. In de aandachtswijken is ongeveer 10 procent van de paren gemengd, in Groningen als geheel is dat met 6 procent iets minder.

¹¹ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er op het gebied van integratie in de aandachtswijken negatieve en positieve ontwikkelingen zichtbaar. We bekijken in deze paragraaf de integratie op het gebied van de WW-uitkeringen en langdurige bijstandsuitkeringen.

Integratie op het gebied van WW-uitkeringen verslechterd

Op het gebied van werkloosheidsuitkeringen is de positie van niet-westerse allochtonen in de Groningse aandachtswijken duidelijk verslechterd in vergelijking met de hele stad. In Groningen als geheel is het percentage mensen met een WW-uitkering ongeveer vergelijkbaar voor allochtonen en autochtonen, ook door de tijd heen bekeken. De aandachtswijken laten echter een ander verloop zien. In De Hoogte daalde het aandeel allochtonen met een WW-uitkering enkele jaren harder dan onder autochtonen, maar sinds 2010 is het weer flink gestegen. In 2012 ligt het aandeel allochtonen met een werkloosheidsuitkering 1,5 keer zo hoog als onder autochtonen. De ontwikkeling in de Korrewegwijk is wat grilliger. Maar ook hier ligt het aandeel allochtonen met een WW-uitkering in 2012 1,2 keer zo hoog als onder allochtonen.

12.19 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken van Groningen en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-2,7	15,8	16,4	-3,8	-16,7	28,7
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Groningen	1,10	0,96	1,12	1,10	1,05	1,01
Totaal aandachtswijken	1,07	1,11	1,30	1,06	0,87	1,30
w.o.						
De Hoogte	1,06	1,14	0,95	0,68	0,82	1,50
Korrewegwijk	1,03	1,06	1,47	1,27	0,86	1,17

Bron: CBS.

Integratie ten aanzien van bijstandsafhankelijken verbeterd

In Groningen zijn ruim 3 keer zo veel allochtonen die langdurig bijstand ontvangen als autochtonen. Sinds 2007 is deze verhouding iets toegenomen. De aandachtswijken presteren op dit vlak duidelijk beter dan de stad als geheel, ook door de tijd bekeken. In de Korrewegwijk lag de verhouding allochtonen/autochtonen met langdurige bijstand in 2007 nog op 3, maar sindsdien is het licht gedaald tot 2,8. In De Hoogte waren in 2007 minder dan 2 keer zo veel allochtonen met langdurige bijstand als autochtonen. Tot 2011 daalde deze verhouding alleen maar, maar in 2012 is een plotselinge stijging zichtbaar. Desondanks kunnen we spreken van een verbeterde positie van de allochtonen in de Groningse aandachtswijken ten opzichte van de autochtonen, zeker in vergelijking met de stad Groningen als geheel.

12.20 Integratie, langdurig in de bijstand: aandachtswijken van Groningen en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Groningen	-19,9	-22,7	-23,2	-23,3	-30,5	-24,6
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Groningen	3,21	3,21	3,26	3,21	3,32	3,46
Totaal aandachtswijken	2,57	2,48	2,50	2,46	2,30	2,61
w.o.						
De Hoogte	1,80	1,73	1,73	1,74	1,53	2,13
Korrewegwijk	3,02	2,95	2,96	2,86	2,76	2,81

Bron: CBS.

12.10 Conclusie

Groningen is een stad met ongeveer 193 duizend inwoners. De stad heeft twee aandachtswijken: Korrewegwijk met ruim 8 duizend inwoners en De Hoogte met 3 duizend inwoners. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staan de aandachtswijken op bijna alle thema's op achterstand ten opzichte van de stad als geheel. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn wisselend. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies per thema.

Wat het thema Wonen betreft, presteren de aandachtswijken in Groningen minder goed dan de stad als geheel. Positief is de daling van het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken waardoor het verschil met Groningen is afgenomen.

Bij het thema Leren is een andere positieve ontwikkeling te zien: het aandeel voortijdig schoolverlaters in de Groningse aandachtswijken is de afgelopen jaren gedaald. De achterstand is ten opzichte van de hele stad met 79 procent afgenomen.

Op het gebied van het thema Werken valt op dat het percentage niet-werkend werkzoekenden sinds enkele jaren is gedaald, vooral onder jongeren. De achterstand is ten opzichte van het stedelijk gemiddelde met 16 procent afgenomen, met 66 procent onder jongeren. Het aandeel bewoners met een werkloosheidsuitkering of langdurige bijstandsuitkering is toegenomen in vergelijking met de stad Groningen, op deze punten is de positie van de aandachtswijken verslechterd.

Verder zien we dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen sterker gegroeid is dan in de rest van de stad. Het aandeel personen dat is toegelaten tot de wettelijke schuldsanering is gedaald, in heel Groningen is het aandeel gelijk gebleven. Op dit punt is de achterstand dus afgenomen.

De Leefbaarometerscore overlast en veiligheid is in de Korrewegwijk en De Hoogte de afgelopen jaren licht verbeterd, de achterstand is met 6 procent gedaald. Het medicijngebruik in de Groningse aandachtswijken is in vergelijking met de hele stad iets verminderd.

Wat Integratie betreft, is de positie van allochtonen ten opzichte van de autochtonen vooral verbeterd op het gebied van de langdurige bijstandsafhankelijkheid, terwijl de integratie ten aanzien van werkloosheidsuitkeringen juist is verslechterd.

13. Heerlen

13.1 Inleiding

Heerlen is een middelgrote stad die ruim 89 duizend inwoners telt. De stad kent één aandachtswijk: Meezenbroek. De indeling van de aandachtswijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹. Met 6,5 duizend inwoners is dit de op een na grootste wijk van de stad.

Meezenbroek ligt in het noordoosten van Heerlen, aan de rand van stad en deels tegen het centrum van de stad. De wijk is verdeeld in de buurten Schaesbergerveld, de voormalige mijnwerkerskolonie Meezenbroek en het dorp Palemig. Het gemiddeld inkomensniveau ligt er bij aanvang van de wijkenaanpak een stuk lager dan in de rest van Heerlen en een meerderheid van de bevolking voelt zich onveilig of niet thuis in de wijk. Pluspunten van de wijk zijn de nabij gelegen groene gebieden en de historische mijnwerkerswoningen².

Het wijkactieplan voor Meezenbroek is gebaseerd op het buurtplan Meezenbroek-Schaesbergerveld en Palemig, dat de gemeente en woningcorporatie Woonpunt begin 2007 samen met de bewoners opstelden. In dit plan onderscheiden zij vijf aandachtsvelden op het gebied van wonen, werken, leren, integratie en veiligheid. Doel van het wijkactieplan is ervoor te zorgen dat de bewoners zich prettig en veilig voelen in de buurt en gebruik kunnen maken van een sterk aanbod aan voorzieningen op de terreinen werken, wonen, weten en welzijn. Een bijzondere uitdaging bij de uitvoering van dit actieplan vormt de aanhoudende bevolkingskrimp (en vergrijzing) in de wijk, stad en regio³.

Vanaf 2007 werken gemeente en corporaties aan het creëren van een centrum in de wijk met winkels en zorgwoningen. Meer dan 200 oude portiekwoningen maken daarvoor plaats. De gemeente investeert in sociale voorzieningen als een inloopcentrum, een jongerenaccommodatie en in de ontwikkeling van een brede school. De openbare ruimte krijgt een opknopbeurt: speeltuinen zijn gerenoveerd en er zijn twee zogeheten 'pocketparks' – kleine hoogwaardige parken – aangelegd. Om de jeugdwerkloosheid te bestrijden is er persoonlijke aandacht voor jongeren zonder startkwalificatie. Ook zijn er projecten gestart om de maatschappelijke participatie van uitkeringsgerechtigden in de buurt te vergroten. Andere projecten richten zich op het ontwikkelen van een groter gevoel van veiligheid en meer sociale samenhang in de wijk. Hiervoor zijn bijvoorbeeld een buurtcoach en een jongerenwerker aangesteld. Er zijn veiligheidsarrangementen

¹ De wijk Meezenbroek wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 6415.

² Zie: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf en http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Heerlen_Meezenbroek.

³ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/heerlen>.

gesloten op scholen en is er een grotere groep van vrijwilligers aan de slag in de buurt. Bovendien worden de bewoners van Meezenbroek in de uitvoering van het wijkactieplan zoveel mogelijk betrokken bij het verbeteren van hun eigen buurt.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van Meezenbroek terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- personen naar leeftijdsklasse (thema Bevolking)
- verhuizingen naar besteedbaar inkomen (thema Inkomen en Schuldenproblematiek)
- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen een Leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen een Leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Meezenbroek meer gaan lijken op de andere wijken in Heerlen?

13.2 Bevolking

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van de Heerlense aandachtswijk Meezenbroek afgenomen, van bijna 7,2 duizend naar ruim 6,5 duizend inwoners. Dat is een daling van bijna 9 procent. Ook in de stad Heerlen als geheel is er een kleine bevolkingskrimp zichtbaar. Sinds 2007 is het aantal inwoners gedaald van ruim 90,5 duizend tot 89,0 duizend. Zuid-Limburg en in het bijzonder de oostelijke mijnstreek waarin Heerlen en Kerkrade liggen is een van de gebieden in Nederland die als eerste met de gevolgen van vergrijzing, ontgroening en bevolkingskrimp te maken krijgt. Tegenover de kwantitatieve krimp van de bevolking worden kwalitatieve verbeteringen van de woon- en leefomgeving ingezet⁴.

De leeftijdsopbouw van de aandachtswijk Meezenbroek verschilt niet zoveel van die van Heerlen als geheel. De bevolking van Meezenbroek is iets jonger, er wonen iets meer kinderen van 0 tot 15 jaar (15 procent tegen 13 procent in Heerlen als geheel) en ongeveer 24 procent van de bewoners valt in de leeftijdscategorie van 27 tot 45 jaar (in Heerlen als geheel is dit 22 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is de bevolking van Meezenbroek, net als die van de stad Heerlen aan het vergrijzen. Het aandeel mensen van 45 jaar en ouder is gestegen van 43 naar 47 procent. In Heerlen als geheel valt al iets meer dan de helft van de bewoners in deze leeftijdscategorie.

⁴ Zie: <http://www.kei-centrum.nl/pages/27693/Heerlen-Stad-Oost.html>.

13.1 Bevolking naar leeftijdsklasse: Meezenbroek en stedelijk gemiddelde van Heerlen

		0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
		%					
Totaal Heerlen	2007	14	3	11	24	29	18
	2012	13	3	11	22	31	20
Meezenbroek	2007	16	3	11	27	26	17
	2012	15	3	11	24	30	17

Bron: CBS.

In Meezenbroek wonen iets meer allochtonen dan gemiddeld in Heerlen (33 versus 27 procent). Met ongeveer 20 procent zijn het vooral de westerse allochtonen die in zowel Heerlen als geheel als Meezenbroek een groot deel van de bevolking uitmaken. MOE-landers zijn daarbinnen slecht een kleine groep waarvan de omvang in 2012 uitkomt op 1 procent. Zowel in de aandachtswijken als in de stad Heerlen als geheel is het aandeel allochtonen sinds de start van de wijkenaanpak stabiel.

Ook in de bevolkingssamenstelling naar type huishouden wijkt de aandachtswijk Meezenbroek maar in geringe mate af van Heerlen als geheel. Meezenbroek kent iets meer eenouderhuishoudens (10 procent in Meezenbroek tegen 8 procent in Heerlen als geheel). Sinds de start van de wijkenaanpak is er in Meezenbroek een kleine toename van het aandeel eenpersoonshuishoudens waar te nemen, van 41 naar 43 procent. Een zelfde toename is ook in Heerlen als geheel zichtbaar en kan samenhangen met een vergrijzende bevolking.

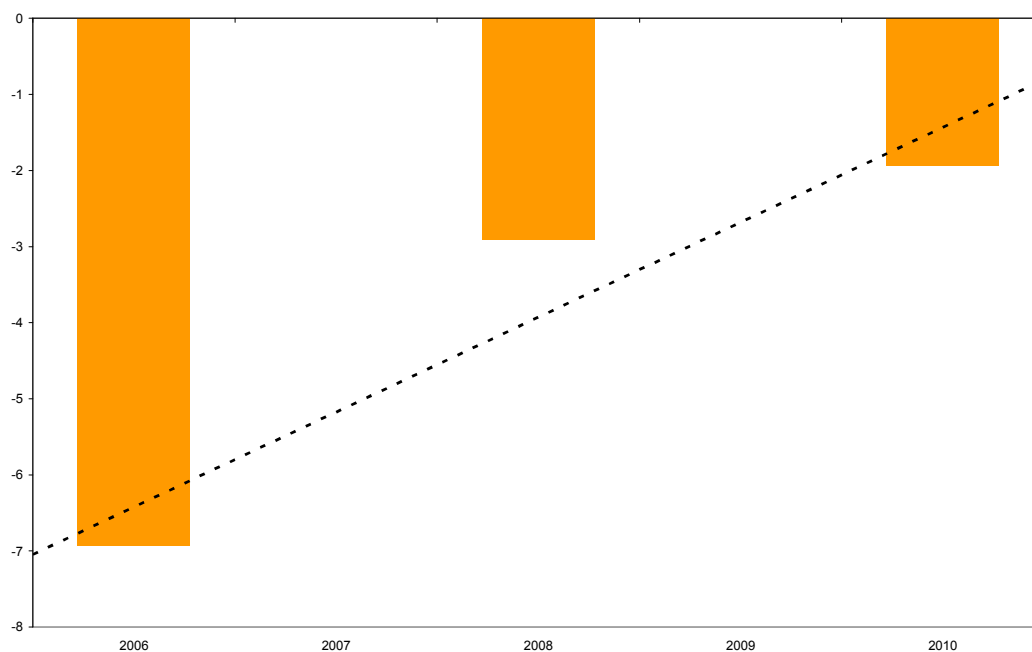
Sociale samenhang neemt toe

Zoals uit de inleiding blijkt, zet de gemeente zich ervoor in om ervoor te zorgen dat de bewoners van Meezenbroek zich prettig voelen in de eigen wijk. De sociale samenhang van de wijk kan daarvoor als graadmeter dienen. De sociale samenhang wordt gemeten aan de hand van de score voor sociale samenhang uit de Leefbaarometer⁵. De schaal van deze indicator voor sociale samenhang loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van sociale samenhang die vergelijkbaar is met de gemiddelde sociale samenhang in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van de sociale samenhang scoren zowel Heerlen als de aandachtswijk Meezenbroek positief. Heerlen scoort met +3 iets boven het landelijk gemiddelde van +2 en Meezenbroek met +1 iets daaronder. Doordat de score van Meezenbroek zich ontwikkeld heeft van -6 naar +1 is er sprake van een positieve ontwikkeling: de achterstand op de stad is de laatste jaren gedaald van bijna 7 procent naar 2 procent. Het verschil met Heerlen als geheel is daardoor ruim 72 procent kleiner geworden. Meezenbroek scoort door deze positieve ontwikkeling in 2010 op hetzelfde niveau als Heerlen in 2006.

⁵ Zie paragraaf 13.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

13.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

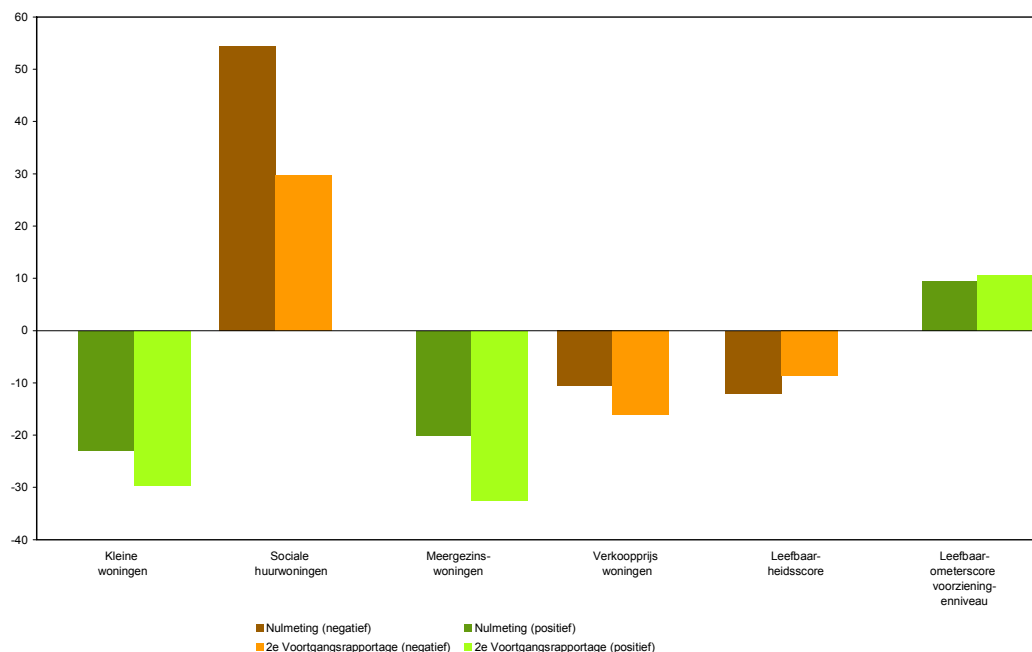

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-6,9	.	-2,9	.	-1,9
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Heerlen	1	.	3	.	3
Meezenbroek	-6	.	0	.	1

Bron: CBS, Leefbaarometer.

13.3 Wonen en leefbaarheid

13.3 Thema Wonen en leefbaarheid: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-23	-30
Sociale huurwoningen	54	30
Meergezinswoningen	-20	-33
Verkoopprijs woningen	-11	-16
Leefbaarheidsscore	-12	-9
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	10	11

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid.

De woningvoorraad van Meezenbroek kenmerkt zich door een relatief groot aandeel sociale huurwoningen en een relatief klein aandeel kleine woningen of meergezinswoningen. De verkoopprijs van de woningen ligt in Meezenbroek op een lager niveau dan gemiddeld voor de stad. Er is op de meeste indicatoren een positieve ontwikkeling zichtbaar.

Op het gebied van de leefbaarheid is het beeld van Meezenbroek niet eenduidig. De leefbaarheid ligt er iets onder het stedelijk gemiddelde van Heerlen, maar het voorzieningenniveau scoort in Meezenbroek hoger. Beide indicatoren laten echter een positieve ontwikkeling zien waardoor de achterstand op het gebied van de leefbaarheid deels wordt ingelopen.

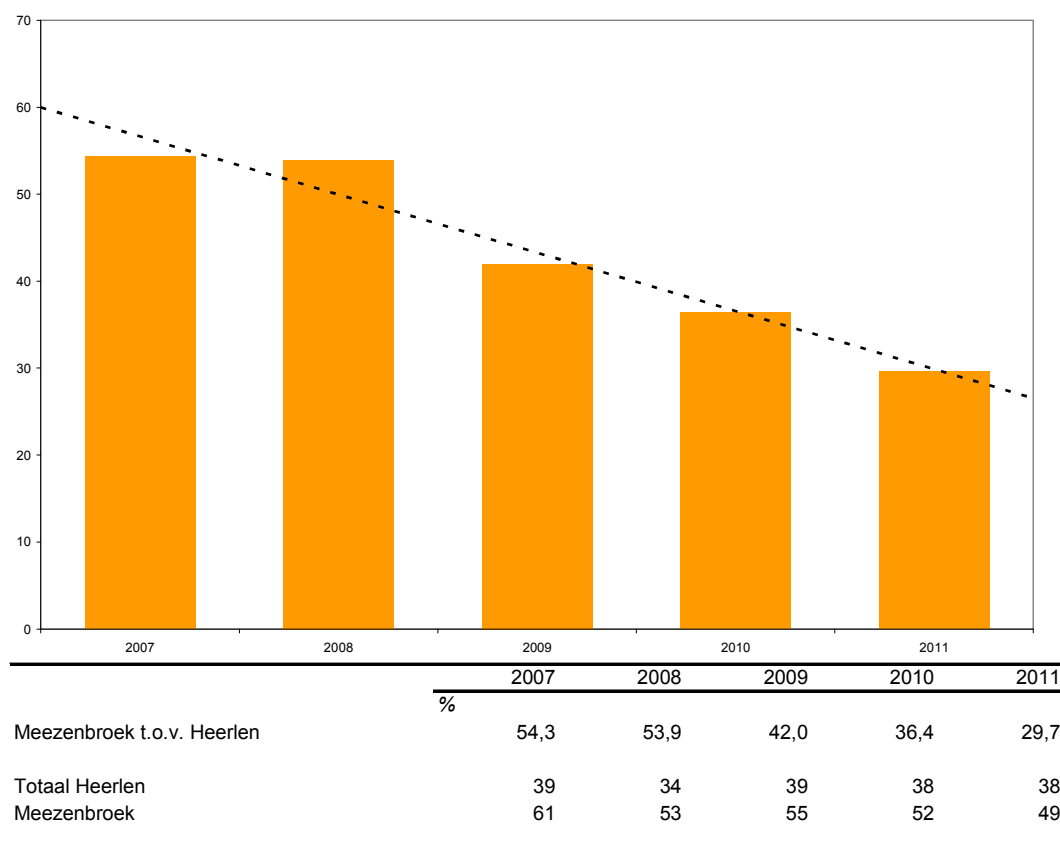
13.3.1 Wonen

De woningvoorraad van de Heerlense aandachtswijk Meezenbroek bestaat vooral uit grotere eengezinswoningen die in bezit zijn van woningcorporaties. Meezenbroek heeft

daarmee een kleiner aandeel kleine woningen en meergezinswoningen dan de stad Heerlen. Op de indicatoren sociale huurwoningen en de verkoopprijs van koopwoningen scoort Meezenbroek negatief. Maar doordat het aandeel sociale huurwoningen sinds de start van de wijkenaanpak daalt en ook de indicatoren kleine woningen en meergezinswoningen een positieve ontwikkeling laten zien, is er toch een positieve ontwikkeling binnen het thema Wonen zichtbaar. Alleen de verkoopprijs van de woningen raakt verder achterop bij het stedelijk gemiddelde. In deze paragraaf worden de ontwikkelingen van het aandeel sociale huurwoningen en de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad nader bekeken.

Aandeel sociale huurwoningen daalt

13.4 Sociale huurwoningen: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

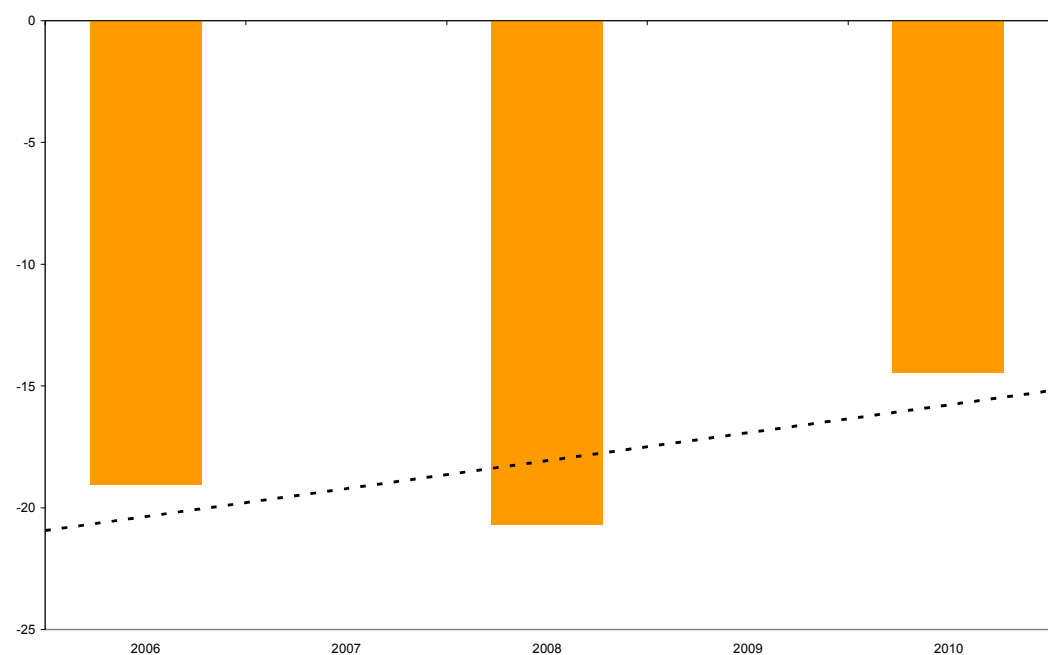

Bron: CBS, SYSWOV.

Het hoge aandeel sociale huurwoningen is een van de kenmerkende eigenschappen van Meezenbroek. Dit aandeel ligt op bijna 50 procent terwijl het in de stad als geheel 38 procent bedraagt. Daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand van 30 procent op Heerlen als geheel. In 2007 was het aandeel sociale huurwoningen in Meezenbroek nog ruim 60 procent. Ook in de stad als geheel loopt het aandeel sociale huurwoningen terug, die daling is echter maar gering: van 39 procent bij aanvang van de wijkenaanpak naar 38 procent in 2011. In Meezenbroek zijn sinds 2007 ruim 300 sociale huurwoningen gesloopt, waarvoor in de plaats meer dan 100 koopwoningen zijn gekomen. Door de positieve ontwikkeling in Meezenbroek is de achterstand afgenomen van ruim 54 procent naar bijna 30 procent. Hiermee heeft Meezenbroek ruim 45 procent van de achterstand ingelopen.

Woningvoorraad Meezenbroek verbetert licht

13.5 Leefbaarometerscore woningvoorraad⁶: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2006	2007	2008	2009	2010
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-19,0	.	-20,7	.	-14,5
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Heerlen	-16	.	-13	.	-17
Meezenbroek	-32	.	-31	.	-29

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De kwaliteit van de woningvoorraad wordt gemeten aan de hand van de score voor de woningvoorraad uit de Leefbaarometer⁷. De schaal daarvan loopt van -50 tot +50. De woningvoorraad van Meezenbroek ligt met een score van -29 onder het niveau in de stad als geheel (-17). Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in Meezenbroek licht gestegen van -32 naar -29. De score is in de stad Heerlen als geheel echter iets verslechterd: van -16 naar -17. Daarmee is de achterstand van Meezenbroek afgenomen van 19 procent naar bijna 15 procent. Het verschil met Heerlen als geheel is daardoor bijna 24 procent kleiner geworden.

13.3.2 Leefbaarheid

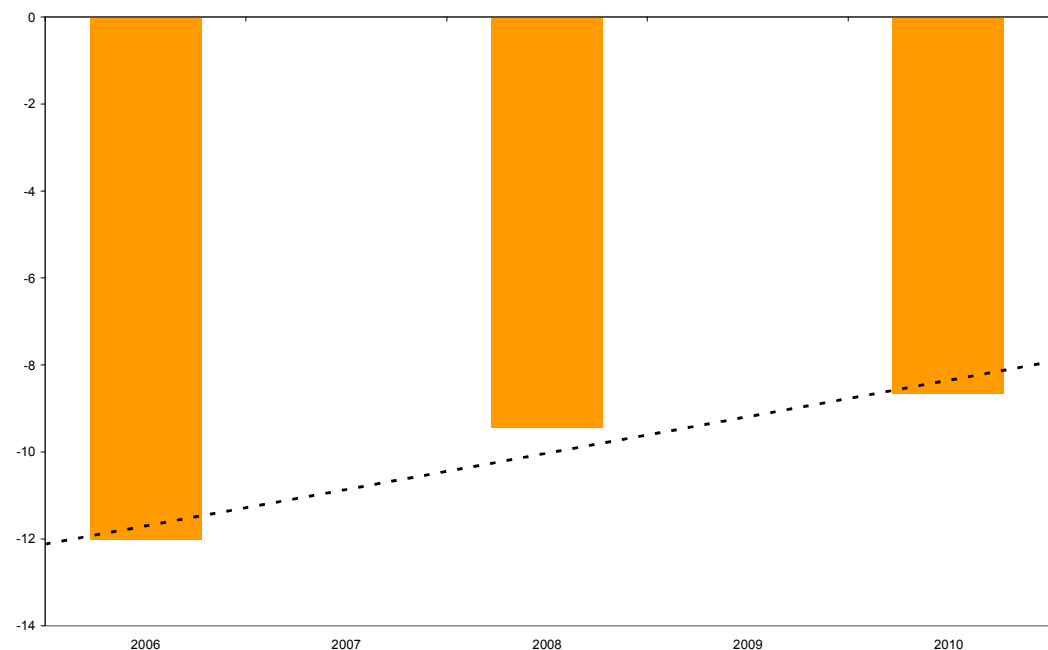
Ook op het gebied van de algemene leefbaarheid maakt Meezenbroek een positieve ontwikkeling door. In deze paragraaf komt de ontwikkeling aan bod in de Leefbaarheidsscore.

⁶ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

⁷ Zie paragraaf 13.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

Positieve ontwikkeling Leefbaarheidsscore

13.6 Leefbaarheidsscore: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2006	2007	2008	2009	2010
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-12,0	.	-9,4	.	-8,7
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Heerlen	5	.	5	.	5
Meezenbroek	4	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

In de Leefbaarometer⁸ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad is één van de zes onderliggende leefbaarometers⁹.

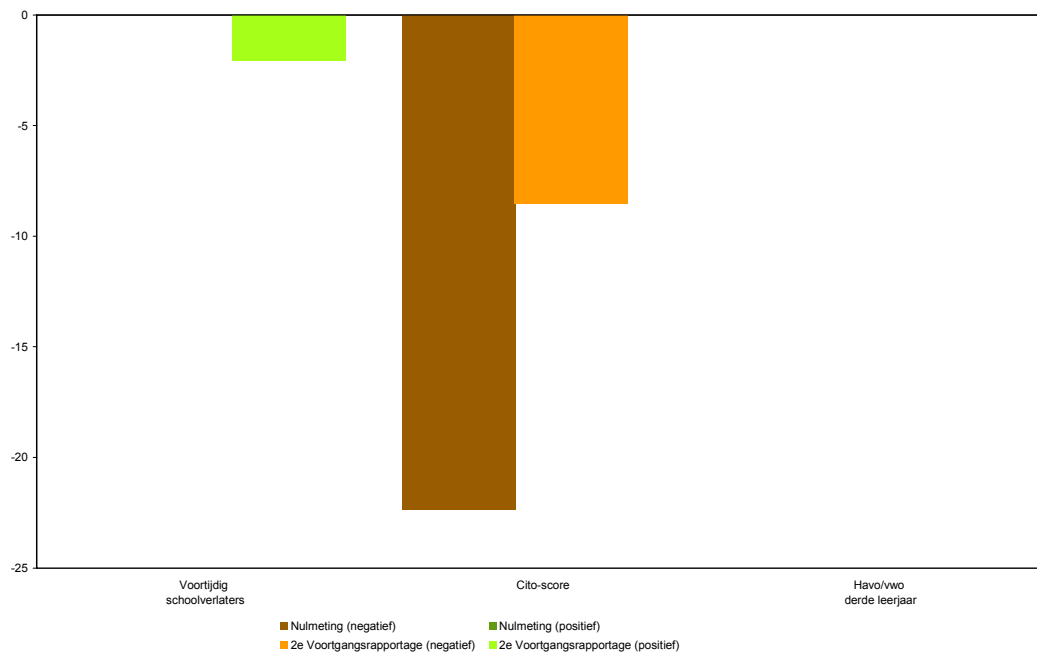
De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Meezenbroek scoort 'matig positief' op de leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, de stad als geheel scoort daarentegen 'positief'. Daarmee staat Meezenbroek op achterstand. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, is er sprake van een positieve ontwikkeling: de achterstand van Meezenbroek is de laatste jaren gedaald van 12 procent naar bijna 9 procent. Bijna 28 procent van de achterstand is daardoor ingelopen.

⁸ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

⁹ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

13.4 Leren

13.7 Thema Leren¹⁰: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	0	-2
Cito-score	-22	-9
Havo/vwo derde leerjaar	x	x

Bron: CBS, DUO, Cito.

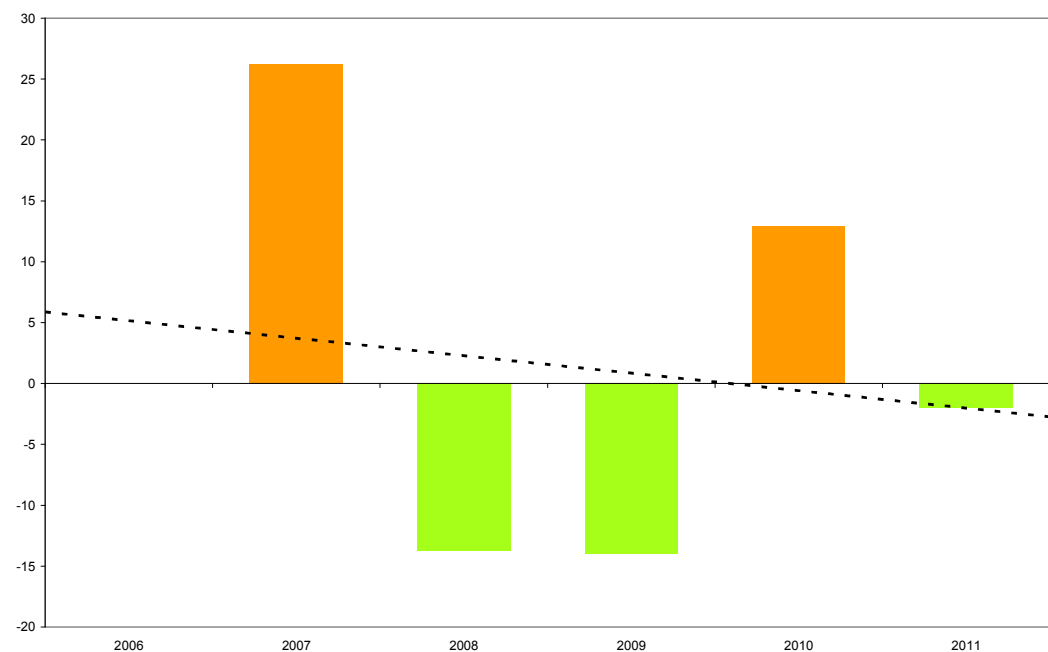
Binnen het thema Leren staat de Heerlense aandachtswijk Meezenbroek ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog op achterstand. Hoewel er in Meezenbroek iets minder voortijdig schoolverlaters zijn dan in Heerlen als geheel, liggen de Cito-scores er lager. Wel laten de voortijdig schoolverlaters en de Cito-scores positieve ontwikkelingen zien.

Daling aandeel voortijdig schoolverlaters

Om jeugdwerkloosheid te voorkomen besteedt de gemeente Heerlen persoonlijke aandacht aan jongeren zonder startkwalificatie. Daarmee is niet gezegd dat het aandeel voortijdig schoolverlaters direct afneemt. Met 4,8 procent ligt het aandeel voortijdig schoolverlaters in Meezenbroek in 2011 echter onder het gemiddelde van 4,9 voor de stad Heerlen als geheel. Daarmee heeft Meezenbroek geen achterstand meer op het stedelijk gemiddelde. Al sinds de start van de wijkenaanpak fluctueert het aandeel voortijdig schoolverlaters in Meezenbroek rond het stedelijk gemiddelde. Meezenbroek doet het op dit gebied gewoon goed.

¹⁰ Omdat het aantal leerlingen in het derde leerjaar in Meezenbroek op alle peilmomenten te klein is, zijn geen gegevens beschikbaar.

13.8 Aandeel voortijdig schoolverlaters: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	0,0	26,2	-13,7	-14,0	13,0	-2,0
Totaal Heerlen	6,3	6,1	5,1	5,0	5,4	4,9
Meezenbroek	6,3	7,7	4,4	4,3	6,1	4,8

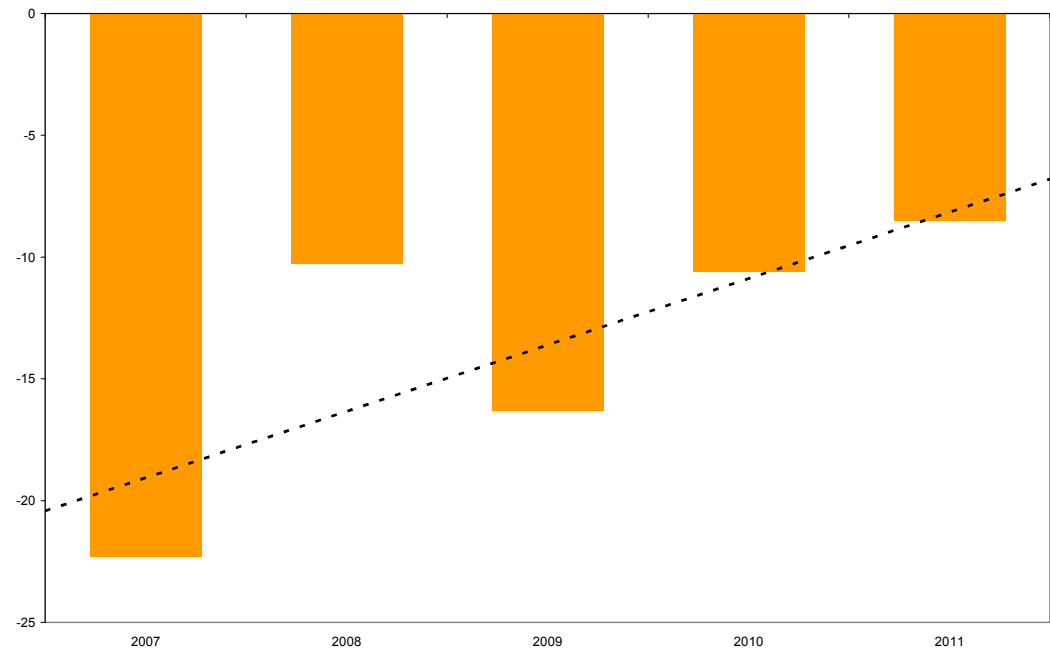
Bron: CBS, DUO.

Achterstand in Cito-scores daalt

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardscores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). Op basis van de standaardscore worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde (schaal van -100 tot +100). Deze z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

In tegenstelling tot de indicator voortijdig schoolverlaters heeft Meezenbroek op het gebied van de Cito-scores wel een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Leerlingen in Meezenbroek kijken met een z-score van -7 op de Eindtoets Basisonderwijs in negatieve zin af van de leerlingen in de stad als geheel (+11). Dit beeld zien we zowel terug op de totale Cito-score als op de scores voor de onderdelen taal en rekenen en wiskunde. Wel is het zo dat de achterstand van de leerlingen in Meezenbroek op het onderdeel rekenen en wiskunde een stuk groter is (-26 tegenover +10) dan op het onderdeel taal (+2 tegenover +8). De Cito-scores binnen Meezenbroek zijn de laatste jaren flink gestegen. Ook in Heerlen als geheel is de Eindtoets Basisonderwijs in de laatste jaren wat beter gemaakt, die ontwikkeling is echter minder groot dan in Meezenbroek. Daardoor is de achterstand van Meezenbroek op Heerlen als geheel gedaald van ruim 22 procent naar bijna 9 procent. De achterstand van Meezenbroek is 62 procent kleiner geworden.

13.9 Cito-score¹¹: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

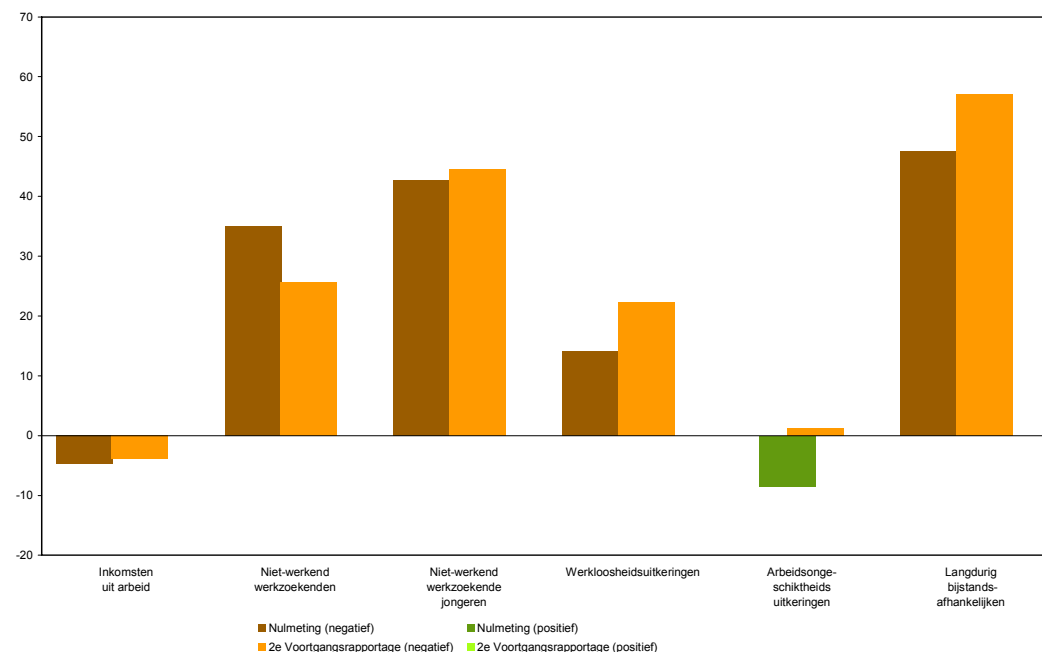
	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-22,3	-10,3	-16,3	-10,6	-8,5
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>				
Totaal Heerlen	-3	-5	-4	-2	11
Meezenbroek	-47	-25	-36	-23	-7

Bron: CBS, Cito.

¹¹ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

13.5 Werken

13.10 Thema Werken: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-5	-4
Niet-werkend werkzoekenden	35	26
Niet-werkend werkzoekende jongeren	43	45
Werkloosheidsuitkeringen	14	22
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	-8	1
Langdurig bijstandsafhankelijken	48	57

Bron: CBS.

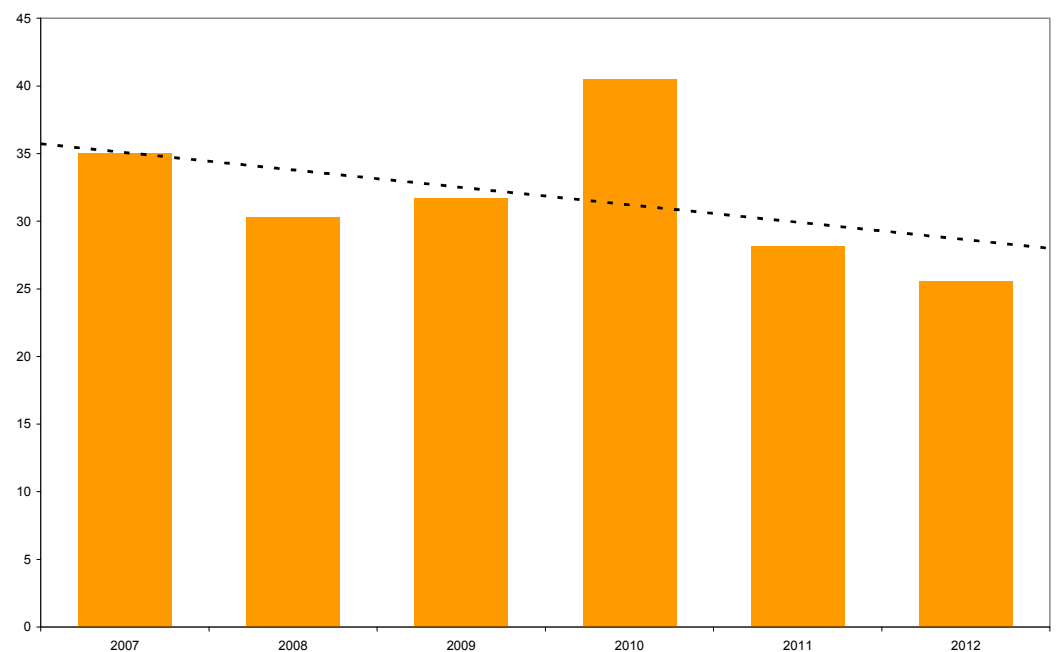
Ongeveer vijf jaar na de start van de wijkenaanpak doet Meezenbroek het binnen het thema Werken slechter dan de gemeente Heerlen als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er enkele indicatoren waarbij verbeteringen zichtbaar zijn, maar bij de meeste indicatoren loopt de achterstand op.

13.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel niet-werkend werkzoekenden daalt

Het aandeel personen dat op zoek is naar een baan ligt in de Heerlense aandachtswijk Meezenbroek op 9 procent. In Heerlen als geheel ligt dat percentage op 7 procent waardoor de aandachtswijk een achterstand van circa 25 procent op de stad als geheel heeft. Bij aanvang van de wijkenaanpak lag het aandeel werkzoekenden in Meezenbroek nog op bijna 12 procent tegenover ongeveer 9 procent in Heerlen als geheel. Daarmee bedroeg de achterstand 35 procent. Doordat het aandeel werkzoekenden in Meezenbroek iets sneller daalt dan in de stad, is de achterstand sinds de start van de wijkenaanpak met 27 procent afgenomen. Binnen de verschillende bevolkingsgroepen in de Meezenbroek valt op dat onder allochtone mannen van de eerste generatie van niet-westerse afkomst het aandeel werkzoekenden hoog is: ruim 20 procent.

13.11 Niet-werkend werkzoekenden: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

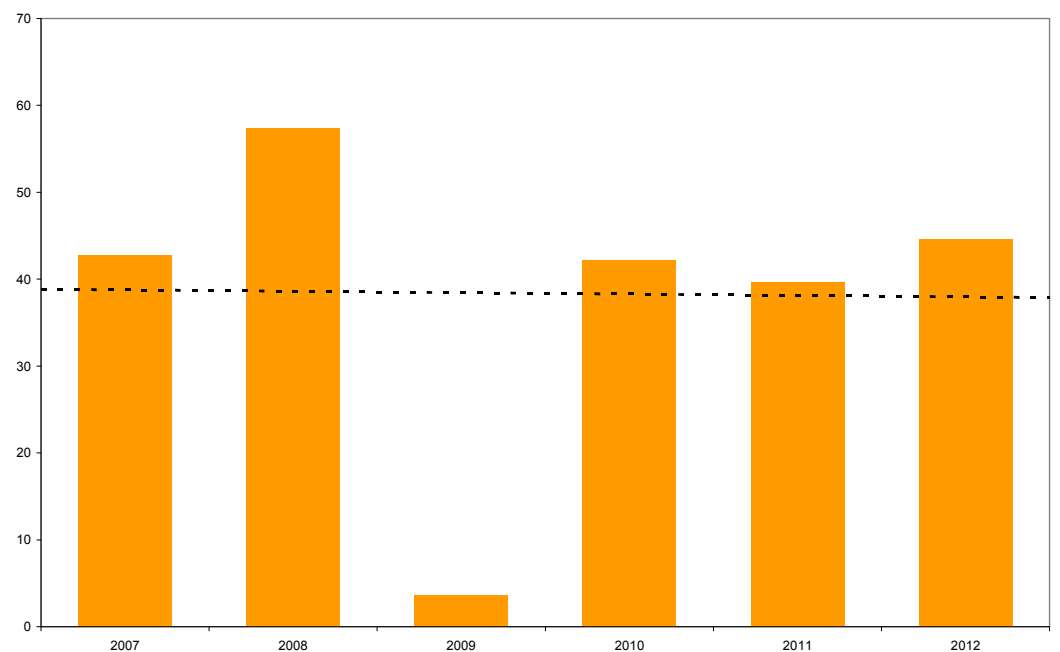
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	35,0	30,3	31,7	40,5	28,1	25,5
Totaal Heerlen	8,5	7,0	7,1	7,3	7,6	6,9
Meezenbroek	11,5	9,1	9,4	10,3	9,8	8,7

Bron: CBS.

Achterstand niet-werkend werkzoekende jongeren stabiel

De gemeente Heerlen zet zich in om de jeugdwerkloosheid te bestrijden. Onder de jongeren is het aandeel werkzoekenden namelijk hoog zowel in Heerlen (6 procent) als in Meezenbroek (9 procent). In de jaren 2007 tot en met 2009 is dit aandeel gedaald. Daarbij werd in 2009 een groot deel van de achterstand van Meezenbroek weggewerkt. In de jaren 2010 en 2011 is het aandeel werkzoekende jongeren echter weer gestegen. Hoewel die stijging zowel in Heerlen als geheel als in de aandachtswijk Meezenbroek zichtbaar is, is de stijging in Meezenbroek groter en daarmee is de achterstand van Meezenbroek op Heerlen weer opgelopen. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van Meezenbroek onveranderd.

13.12 Niet-werkend werkzoekende jongeren: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

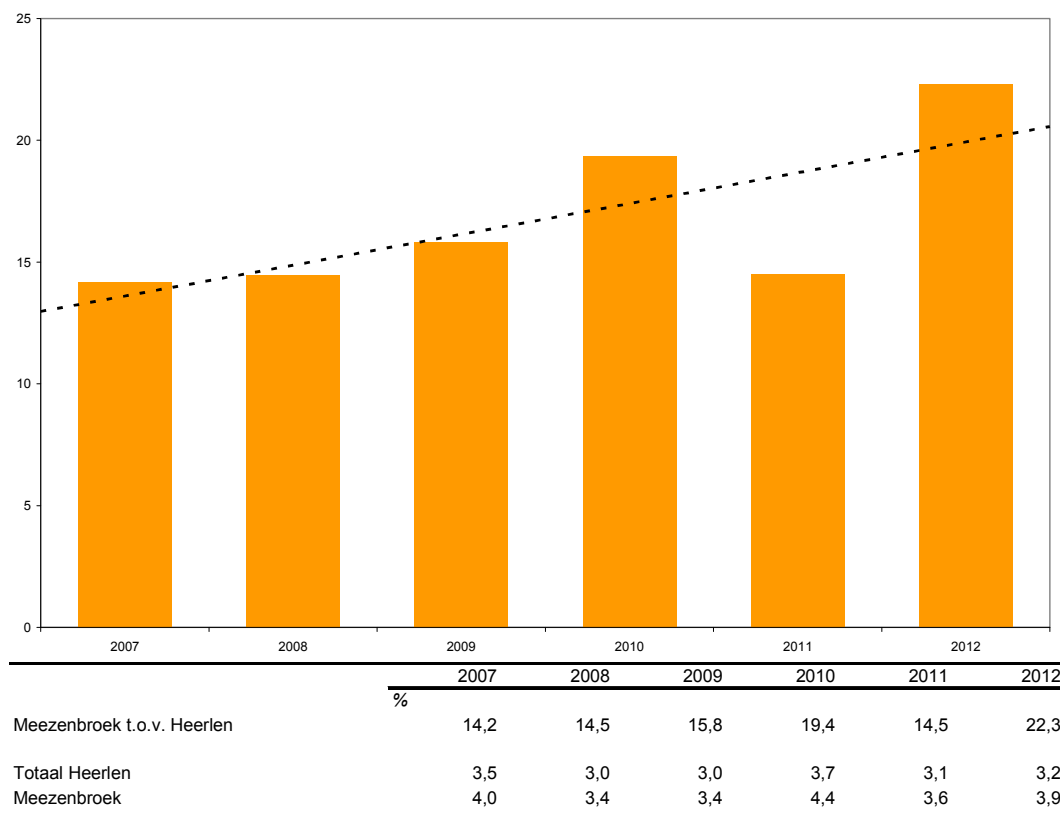
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	42,8	57,4	3,6	42,2	39,6	44,6
Totaal Heerlen	6,6	4,1	5,0	6,9	7,5	6,2
Meezenbroek	9,4	6,4	5,2	9,8	10,4	9,0

Bron: CBS.

Achterstand werkloosheidsuitkeringen neemt toe

Meezenbroek telt met bijna 4 procent iets meer personen met een werkloosheidsuitkering dan de stad Heerlen als geheel (ruim 3 procent). In 2012 is er sprake van een achterstand van circa 22 procent op de gemeente. Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering gaat op en neer: na een initiële daling is in 2010 een toename zichtbaar en hoewel het aandeel in 2011 weer iets daalt, is er in 2012 weer een toename, zowel in de gemeente als geheel als in de aandachtswijk Meezenbroek. Doordat de toename in Meezenbroek groter is dan in de gemeente als geheel neemt de achterstand op de gemeente toe. Binnen de verschillende bevolkingsgroepen in de aandachtswijken valt op dat westerse allochtonen iets vaker een werkloosheidsuitkering ontvangen dan niet-westerse allochtonen of autochtone inwoners van de wijk Meezenbroek.

13.13 Werkloosheidsuitkeringen: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

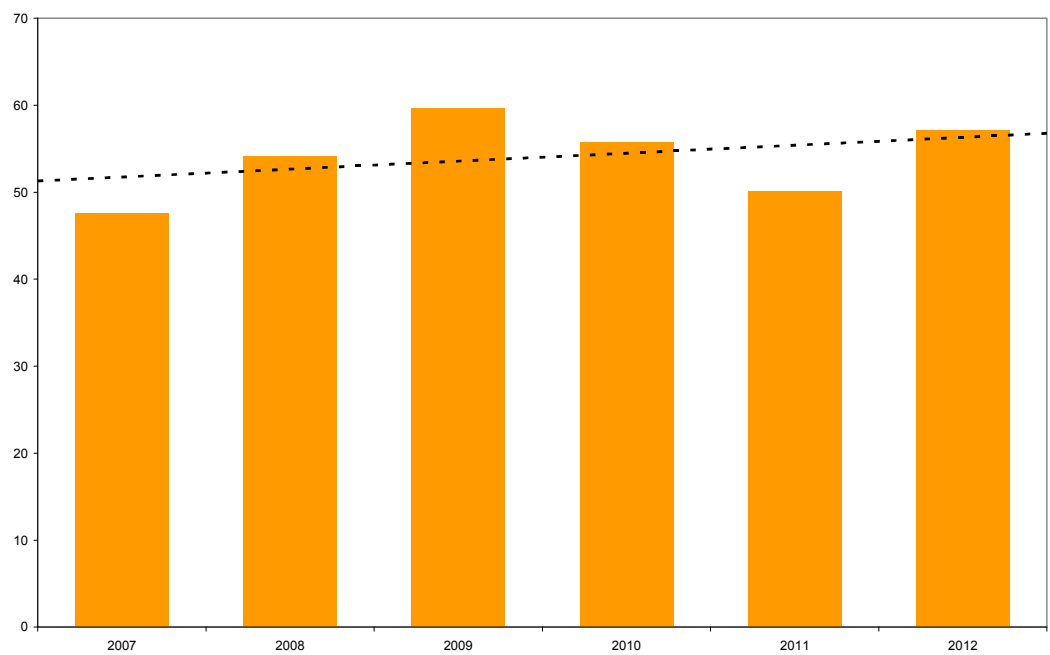
Bron: CBS.

13.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

In Heerlen is bijna 4 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering om rond te komen. In Meezenbroek ligt dat aandeel met circa 6 procent beduidend hoger. Daarmee heeft Meezenbroek een achterstand van 57 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is in zowel Meezenbroek als Heerlen als geheel, het aandeel mensen met een langdurige bijstandsuitkering bijna niet veranderd. Doordat de kleine veranderingen die er zijn ongunstig uitpakken voor Meezenbroek loopt de achterstand een klein beetje op. Vooral onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken groot.

13.14 Langdurig bijstandafhankelijken: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

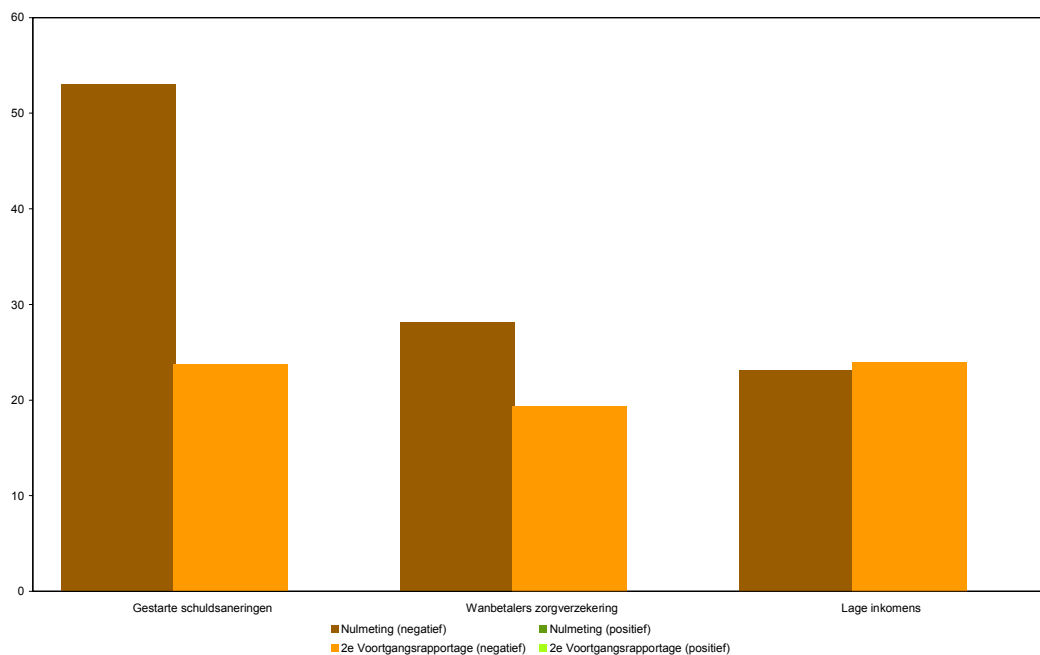

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	47,5	54,1	59,7	55,7	50,1	57,1
Totaal Heerlen	4,1	3,8	3,6	3,5	3,5	3,8
Meezenbroek	6,0	5,8	5,7	5,5	5,3	6,0

Bron: CBS.

13.6 Inkomen en schuldenproblematiek

13.15 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	53	24
Wanbetalers zorgverzekering	28	19
Lage inkomens	23	24

Bron: CBS.

De achterstand van Meezenbroek binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek is na vijf jaar wijkeraanpak nog steeds aanwezig. Het aandeel gestarte schuldsaneringen ligt er hoger dan in de gemeente Heerlen als geheel, er zijn relatief meer wanbetalers voor de zorgverzekeringswet en het aandeel lage inkomens is er hoger. Sinds de start van de wijkeraanpak zijn er verbeteringen zichtbaar, vooral op het gebied van het aandeel personen dat een schuldsaneringstraject start.

Daling achterstand gestarte schuldsaneringstrajecten

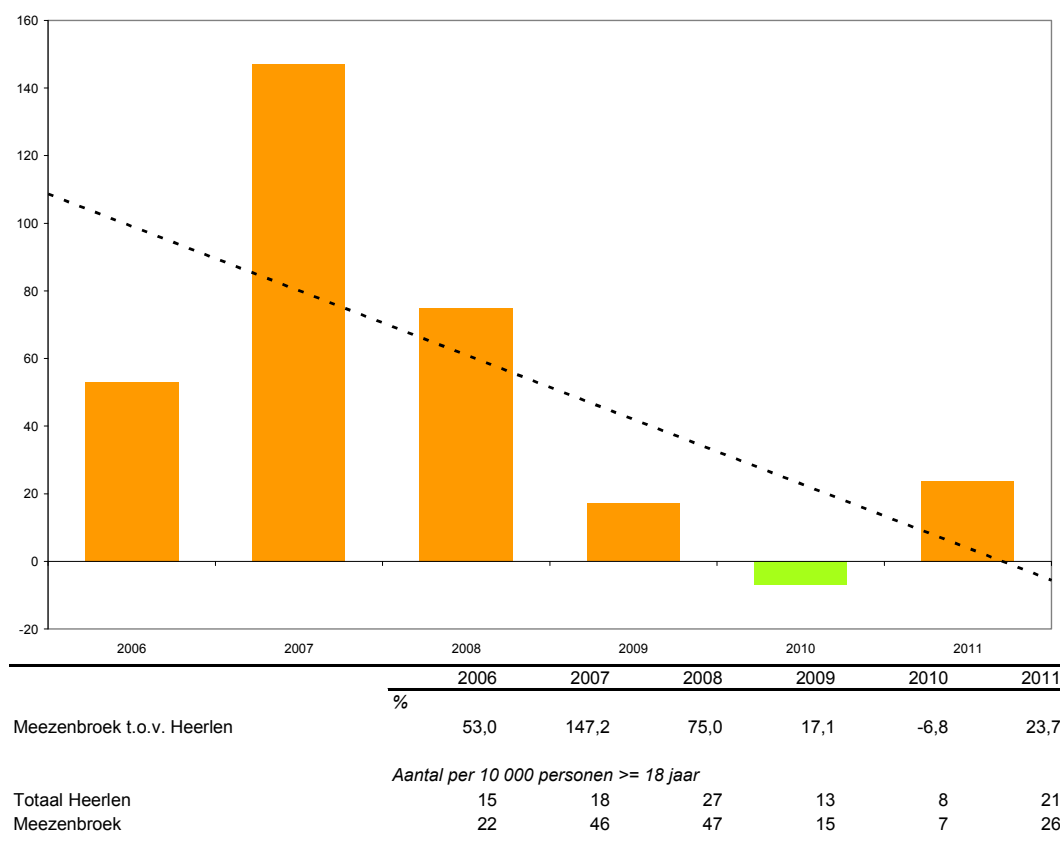
Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet louter negatief worden gezien.

Op iedere 10 duizend inwoners starten er in 2011 in Meezenbroek 26 een schuldsaneringstraject¹². In Heerlen als geheel zijn dat er 21 per 10 duizend inwoners.

¹² Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

Daarmee heeft Meezenbroek een achterstand van bijna 24 procent op de gemeente Heerlen. Die achterstand was er ten tijde van de start van de wijkenaanpak ook al, maar is na een piek in de jaren 2007 en 2008 flink gedaald. In 2007 en 2008 zijn er in Meezenbroek veel schuldsaneringstrajecten gestart waarna dat aantal in 2009 en 2010 behoorlijk terugliep. In 2010 doet Meezenbroek het op dit gebied beter dan Heerlen als geheel. In 2011 is de achterstand sinds de start van de wijkenaanpak gedaald van 53 procent naar bijna 24 procent. Daarmee is 55 procent van de achterstand ingelopen. Omdat Meezenbroek ruim 5 duizend inwoners in de leeftijdscategorie van 18 jaar en ouder telt, het om kleine aantallen schuldsaneringen gaat en het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten van jaar op jaar sterk kan schommelen, moeten we niet direct verstrekkende conclusies verbinden aan deze ontwikkeling.

13.16 Gestarte schuldsaneringen: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

Bron: CBS.

Aandeel middeninkomens in Meezenbroek daalt

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de inwoners van Meezenbroek. Van de huishoudens in Meezenbroek heeft in 2010 63 procent een laag inkomen, 31 procent een middeninkomen en 6 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 is het aandeel lage en hoge inkomens iets toegenomen en het aandeel midden inkomens afgenomen, zoals figuur 13.17 illustreert. Ook voor Heerlen als geheel is een toename van lage inkomens en een afname van midden inkomens zichtbaar. In 2010 heeft 51 procent van de huishoudens een laag inkomen, 37 procent een midden inkomen en 12 procent een hoog inkomen. Omdat de toename van het

aandeel lage inkomens in Heerlen kleiner is dan in Meezenbroek loopt de achterstand van Meezenbroek op het gebied van lage inkomens iets op.

13.17 Huishoudens naar inkomensklasse: Meezenbroek en het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Heerlen	49	39	12	51	37	12
Meezenbroek	60	36	4	63	31	6

Bron: CBS.

Is het inkomen van de inwoners van Meezenbroek veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? Welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven ¹³.

In Meezenbroek zien we in de periode 2006-2009 meer mensen met een hoog en vooral midden inkomen vertrekken dan er komen wonen. Maar ook de instroom van mensen met een laag inkomen is in Meezenbroek beperkt. Dat er ondanks de uitstroom van hoge inkomens toch ook een stijging is van het aandeel huishoudens met een hoog inkomen lijkt erop te duiden dat een deel van de inwoners van de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

13.7 Veiligheid

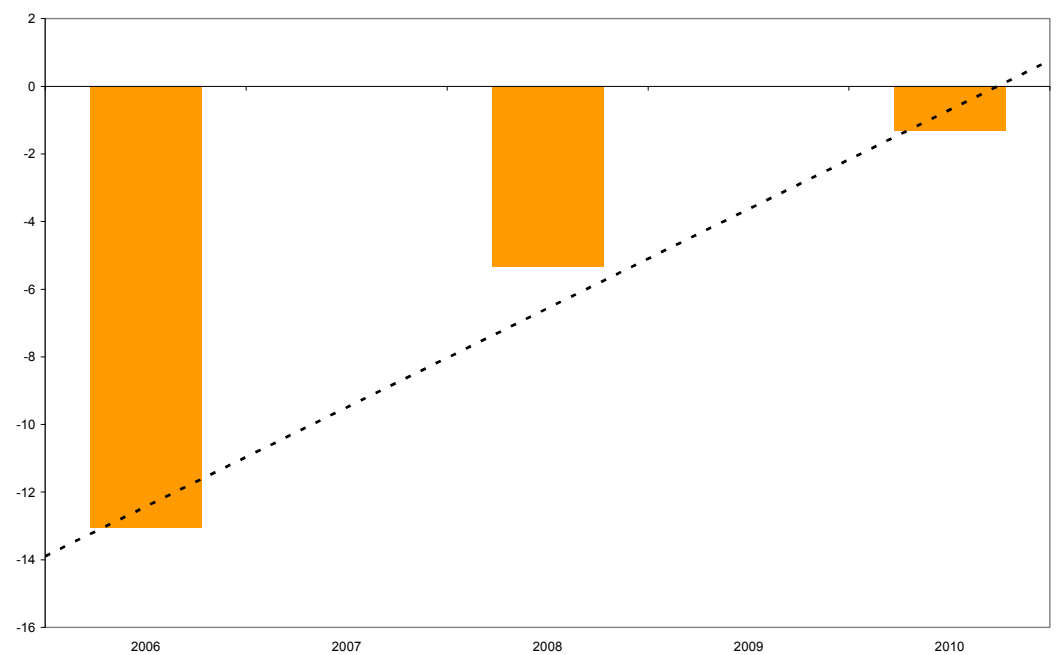
De meerderheid van de inwoners van Meezenbroek voelt zich er onveilig. De gemeente Heerlen wil dat veranderen en ervoor zorgen dat men zich prettig en veilig voelt in de eigen wijk. In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer¹⁴. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid scoort Meezenbroek met -25 onder het niveau van Nederland als geheel. De stad Heerlen als geheel doet het met een score van -24 echter niet veel beter. Doordat de situatie in Meezenbroek in de laatste jaren sterker is verbeterd dan in de gemeente als geheel, is er sprake van een positieve ontwikkeling. De achterstand van Meezenbroek daalt van 13 procent naar iets meer dan 1 procent. De achterstand van Meezenbroek op Heerlen daalt daardoor met 90 procent.

¹³ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

¹⁴ Zie paragraaf 13.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

13.18 Veiligheid en overlast: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-13,0	.	-5,3	.	-1,3
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Heerlen	-31	.	-25	.	-24
Meezenbroek	-40	.	-29	.	-25

Bron: CBS, Leefbaarometer.

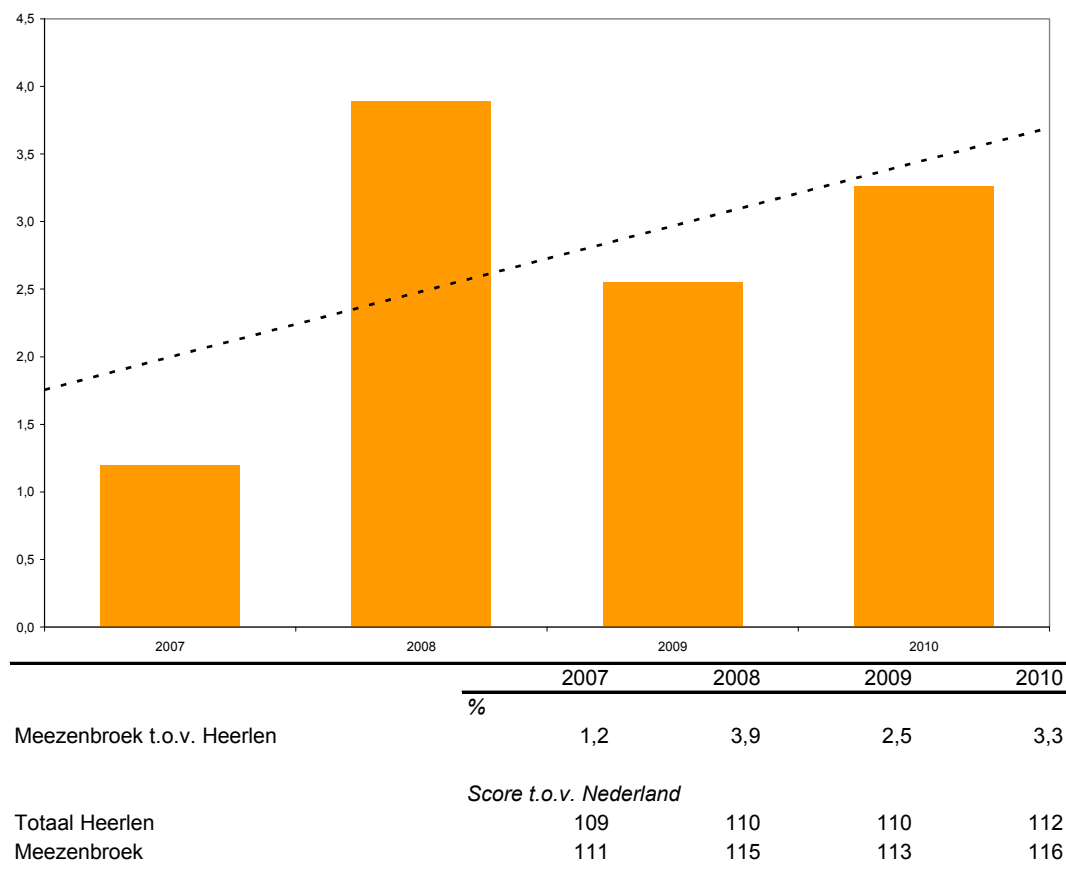
13.8 Gezondheid

In Meezenbroek is het aantal pasgeboren kinderen te klein om uitspraken te doen over hun gezondheid aan de hand van het aantal dat extra zorg nodig heeft. Daarom gebruiken we in deze paragraaf alleen het medicijngebruik van de inwoners van Meezenbroek als indicator voor de gezondheidstoestand van de bewoners.

Medicijngebruik in Meezenbroek stijgt

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van Meezenbroek iets meer medicijnen gebruikt dan die van Heerlen als geheel blijkt uit de score van 116. In Heerlen als geheel worden ook meer medicijnen gebruikt dan in Nederland, de stad scoort 112. Meezenbroek heeft daarmee een achterstand van iets meer dan 3 procent op de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er kleine veranderingen zichtbaar. Het medicijngebruik is zowel in Meezenbroek als in Heerlen als geheel iets toegenomen. De verschillen zijn echter klein.

13.19 Medicijngebruik: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

Bron: CBS.

13.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Meezenbroek zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹⁵. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

Circa 13 procent van de bevolking van Meezenbroek is van niet-westers allochtone afkomst. In Heerlen als geheel is 8 procent van de bevolking niet-westerse allochtoon. Van alle 40 aandachtswijken is het aandeel niet-westerse allochtonen in Meezenbroek en Maastricht Noordoost het kleinst. Net als in Heerlen als geheel is in Meezenbroek 3 procent van de paren gemengd.

¹⁵ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie is er sprake van een wisselend beeld. Op de ene indicator presteert Meezenbroek beter dan de gemeente als geheel en op de andere indicator gaat het er slechter. De niet-westers allochtone inwoners doen het in Meezenbroek dus wisselend beter en slechter ten opzichte van hun autochtone buurtgenoten dan in de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er op het gebied van integratie in Meezenbroek geen eenduidige ontwikkelingen. We illustreren dit aan de hand van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de langdurig bijstandsafhankelijken.

Achterstand integratie arbeidsongeschiktheid loopt op

Uit het themadiagram bij de dimensie Werken (figuur 13.10) blijkt dat de inwoners van Meezenbroek in 2012 iets vaker een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben dan de inwoners van Heerlen als geheel. De verschillen zijn echter klein. In Heerlen als geheel is ruim 12 procent van de bevolking arbeidsongeschikt, in Meezenbroek is dat bijna 13 procent. Bij de start van de wijkenaanpak ging het nog om respectievelijk 12 en 11 procent. Toen had Meezenbroek dus een kleine voorsprong op Heerlen als geheel.

13.20 Integratie, arbeidsongeschiktheid: Meezenbroek en het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	27,2	23,6	22,2	33,3	32,1	40,3
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Heerlen	0,51	0,52	0,51	0,53	0,56	0,56
Meezenbroek	0,66	0,64	0,62	0,71	0,74	0,78

Bron: CBS.

In 2012 hebben niet-westerse allochtonen hebben zowel in Meezenbroek (0,8 keer) als in Heerlen als geheel (0,6 keer) minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan autochtonen. Meezenbroek heeft daarmee een achterstand op de stad als geheel van ongeveer 40 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand voor wat betreft integratie opgelopen doordat niet-westerse allochtonen in verhouding vaker arbeidsongeschikt werden in Meezenbroek.

Voorsprong integratie langdurig bijstandsafhankelijken iets toegenomen

Met 6 procent ligt het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in Meezenbroek boven het stedelijk gemiddelde. In de paragraaf over het thema Werken hebben we ook vastgesteld dat onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken groot is. In Meezenbroek hebben niet-westerse allochtonen 2,2 keer zo vaak langdurig een bijstandsuitkering als autochtonen. In Heerlen als geheel is dat echter 2,5 keer zo vaak. Daarmee heeft de aandachtswijk voor wat betreft integratie een voorsprong op het stedelijk gemiddelde.

Sinds de start van de wijkenaanpak is die voorsprong iets toegenomen. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Meezenbroek en Heerlen als geheel zijn vrij stabiel, de kleine veranderingen die er zijn leiden echter tot een kleine positieve ontwikkeling van Meezenbroek ten opzichte van de stad als geheel.

13.21 Integratie, langdurige bijstandafhankelijkheid: Meezenbroek en het stedelijk gemiddelde van Heerlen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Meezenbroek t.o.v. Heerlen	-10,7	-2,1	-3,9	1,9	-5,7	-11,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Heerlen	2,46	2,53	2,39	2,31	2,31	2,54
Meezenbroek	2,20	2,47	2,30	2,36	2,18	2,24

Bron: CBS.

13.10 Conclusie

Heerlen is een middelgrote stad in Zuidoost-Nederland. Daar zijn de gevolgen van vergrijzing, ontgroening en bevolkingskrimp als een van de eerste regio's in Nederland merkbaar. Heerlen heeft een aandachtswijk: Meezenbroek. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat Meezenbroek op bijna alle thema's in de Outcomemonitor Wijkenaanpak nog op achterstand ten opzichte van de stad als geheel, en op het thema Wonen en leefbaarheid doet Meezenbroek het ongeveer net zo goed als de stad Heerlen. Op het thema Integratie is er geen duidelijke voorsprong of achterstand van de kleine groep niet-westerse allochtonen in Meezenbroek. Wel zijn er op een aantal thema's positieve ontwikkelingen zichtbaar.

Op gebied van wonen en de woningvoorraad valt op dat Meezenbroek veel grote eengezinswoningen heeft. Nog steeds is een aanzienlijk deel bestemd voor de sociale woningbouw en liggen de verkoopprijzen er onder het stedelijk gemiddelde. Een deel van de achterstand van de aandachtswijk op dit gebied wordt echter kleiner. Ook wat betreft de leefbaarheid is er geen duidelijke achterstand op Heerlen als geheel. De leefbaarheid ligt er onder het gemiddelde van Heerlen, maar het voorzieningenniveau daarboven. Sinds de start van de wijkenaanpak is er een positieve ontwikkeling zichtbaar.

Om leerlingen op een goede toekomst voor te bereiden is het van belang dat ze met een diploma van school gaan. De gemeente richt zich daarom op het terugdringen van de voortijdig schoolverlaters en hoopt daarmee de jeugdwerkloosheid terug te dringen. In Meezenbroek is op het gebied van de prestaties van leerlingen nog verbetering mogelijk. Maar op het gebied van voortijdig schoolverlaters en de scores op de Eindtoets Basisonderwijs zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar.

Hoewel het aantal leerlingen dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat in Meezenbroek ongeveer gelijk ligt met Heerlen als geheel, heeft de bestrijding van jeugdwerkloosheid nog extra aandacht nodig. Het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren is namelijk na de start van de economische crisis weer opgelopen. Ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zijn er in Meezenbroek nog steeds minder mensen aan het werk en zijn er meer inwoners die een uitkering ontvangen of op zoek zijn naar werk. Helaas zijn de ontwikkelingen op dit gebied, ook voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, overwegend negatief.

Zowel bij het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten als het aandeel wanbetalers voor de zorgverzekeringspremie is de achterstand van Meezenbroek op Heerlen iets afgenomen. Er zijn dus kleine positieve ontwikkelingen zichtbaar, ook in de inkomens van de wijkbewoners. Meezenbroek staat ook vijf jaar na start van de wijkenaanpak op een

achterstand ten opzichte van Heerlen als geheel, maar een deel van die achterstand is afgenomen. Over het algemeen zijn er dus verbeteringen zichtbaar binnen het thema Inkomens en schuldenproblematiek.

Een van de aandachtspunten uit het wijkactieplan is het veiligheidsgevoel van de inwoners van Meezenbroek. Een groot deel van de achterstand op Heerlen als geheel is sinds de start van de wijkenaanpak afgenomen. De inspanningen van de gemeente lijken op dit punt hun vruchten af te werpen.

Heerlen heeft een vergrijzende bevolking en ondervindt de gevolgen van een krimpende bevolking. De gezondheidstoestand van die bevolking is in de Outcomemonitor Wijkeraanpak gemeten aan de hand van het medicijngebruik. Die indicator wordt gecorrigeerd voor de leeftijdsopbouw van de bevolking. Toch scoort Meezenbroek negatief. De inwoners van de aandachtswijk gebruiken iets meer medicijnen dan de inwoners van Heerlen als geheel en het verschil neemt iets toe: een kleine negatieve ontwikkeling.

Op het gebied van de integratie ontbreekt een eenduidig beeld. De positie van niet-westerse allochtonen in vergelijking met de autochtone bevolking van Meezenbroek is op sommige punten beter dan in de stad als geheel en op sommige punten slechter. Ook de ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn niet eenduidig.

14. Leeuwarden

14.1 Inleiding

Leeuwarden, de trotse hoofdstad van Friesland, is een middelgrote stad met ruim 95 duizend inwoners en 24 wijken op 1 januari 2012. Heechterp-Schieringen is de enige aandachtswijk van Leeuwarden. Met ongeveer 4 duizend inwoners is dit een middelgrote wijk in Leeuwarden. De afbakening van de wijk is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Heechterp-Schieringen ligt ten oosten van het centrum van Leeuwarden. Bij de start van de wijkenaanpak bestaat deze naoorlogse wijk voornamelijk uit sociale huurwoningen (70 procent) met eengezinswoningen, galerijflats en veel portiekflats. De zuidelijke buurt, Schieringen, bestaat voornamelijk uit bebouwing uit de jaren vijftig. De bebouwing in Heechterp kwam enkele jaren later². Typerend voor de wijk is dat er relatief veel studenten wonen. In Leeuwarden is 10 procent van de inwoners tussen de 20 en 25 jaar, in Heechterp-Schieringen ligt dit aandeel jongeren veel hoger, op 19 procent. Ook wonen in de wijk relatief veel niet-westerse allochtonen (27 procent). In heel Leeuwarden is 9 procent van niet-westerse herkomst. In de wijk zijn er problemen op het gebied van werkloosheid en lage inkomens. Vooral de werkloosheid onder jongeren is hoog.

Het wijkactieplan 'Heechterp-Schieringen' wil met aandacht voor dagelijkse problemen de bewoners ondersteunen. Hiervoor zijn frontlijnteams opgericht die bij de bewoners langsgaan. Specifieke aandacht is er voor jongeren. Mensen worden aangesproken op hun talenten en één van de doelen is om meer mensen aan werk te helpen. De gemeente wil de armoede bestrijden door woonlasten te verlagen door energiebesparingen in fysieke zin (wijkenergiescan, Energieteam, slimme straatverlichting) en door gedragsveranderingen (slimme energiemeters, activiteitenprogramma met beloningen). Ook moeten de mensen in Heechterp-Schieringen weer trots worden op hun wijk³.

De focus van de aanpak ligt op dit moment op het sociale vlak. Leeuwarden participeert in drie experimenten⁴: samenhang in de wijk, bewonersparticipatie en gezonde wijk. Met bijvoorbeeld vouchers kunnen mensen in Heechterp-Schieringen plannen indienen om hun eigen wijk te verbeteren. Frontlijnteams hebben in Heechterp-Schieringen alle huishoudens bezocht. Dit zorgt voor meer participatie van bewoners en hulp bij allerlei soorten problematiek. Ook wil Leeuwarden mensen aan een baan helpen.

¹ Heechterp-Schieringen wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 8924.

² Zie: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf

³ Zie: http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Leeuwarden_Heechterp_Schieringen

⁴ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken>

Buurtconciërges helpen mensen met re-integreren op de arbeidsmarkt nadat ze langere tijd werkloos zijn geweest of een uitkering kregen. Met het project 'Meetingpoint' wordt gewerkt aan zelfredzaamheid van jongeren en aan meer werkgelegenheid. Leerlingen in het praktijkonderwijs ondernemen verschillende activiteiten, ze werken aan fietsreparaties en er is bijvoorbeeld een boodschappen- en klussendienst⁵.

In samenwerking met de corporaties is de gemeente ten slotte ook bezig het fysieke deel van de wijkaanpak te concretiseren. De gemeente zet in op het verbeteren van de woonbaarheid van de wijk. In 2009 zijn zestig woningen gerenoveerd en is de bouw van twintig huurappartementen voor senioren gestart.

In deze Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van Heechterp-Schieringen terug. Gezien het belang van het thema Werken in de wijkaanpak van Leeuwarden besteden we in paragraaf 14.5 extra aandacht aan dit thema. De volgende indicatoren komen daar aan de orde:

- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschikten (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Heechterp-Schieringen meer gaan lijken op de andere wijken in Leeuwarden?

14.2 Bevolking

Op 1 januari 2012 wonen in de wijk Heechterp-Schieringen 3.900 mensen. Sinds de start van het wijkenbeleid is het inwoneraantal gedaald met 2 procent. Het inwonertal van de stad Leeuwarden is in dezelfde periode met ruim 3 procent gestegen.

De leeftijdsverdeling in Heechterp-Schieringen is anders dan in de stad Leeuwarden. Met 29 procent wonen in de wijk relatief veel meer jongvolwassenen in de leeftijdscategorie 18 tot en met 26 jaar dan in de hele stad (17 procent). Zoals eerder vermeld wonen in Heechterp-Schieringen relatief veel studenten. Daar staat tegenover dat in Heechterp-Schieringen veel minder ouderen wonen. In 2012 behoort in de wijk slechts 8 procent van alle inwoners tot de 65-plussers, terwijl dit percentage voor de hele stad 15 procent bedraagt.

De leeftijdssamenstelling van de stad Leeuwarden is sinds 2007 niet veel gewijzigd. Dit geldt niet voor de wijk Heechterp-Schieringen. Hoewel, zoals eerder aangegeven, het aandeel jongvolwassenen daar relatief hoog is, is hun aandeel in de totale bevolking van de wijk ten opzichte van 2007 met 4 procentpunten gedaald. Het aandeel van de

⁵ Zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/leeuwarden

leeftijdsgroep daarboven, die van 27 tot 45 jaar, is in deze periode juist gestegen, namelijk van 25 naar 28 procent.

Ten opzichte van de stad Leeuwarden wonen in Heechterp-Schieringen relatief weinig paren met of zonder kinderen. In 2007 bedroeg het aandeel paren in Heechterp-Schieringen 33 procent, ten opzichte van 46 procent voor de hele stad. Sindsdien zijn deze percentages verder uit elkaar gegroeid. In 2011 bedraagt het aandeel paren in Heechterp-Schieringen namelijk nog maar 29 procent, terwijl dit percentage voor Leeuwarden nog 44 procent bedraagt. De afname van het aantal paren in de wijk gaat samen met een toename van het aandeel eenpersoonshuishoudens tot bijna 60 procent in 2011. Het gaat hier waarschijnlijk deels om op zichzelf wonende studenten. Het aandeel eenpersoonshuishoudens in de totale bevolking van de stad Leeuwarden bedraagt in 2011 nog geen 50 procent.

14.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Leeuwarden en Heechterp-Schieringen

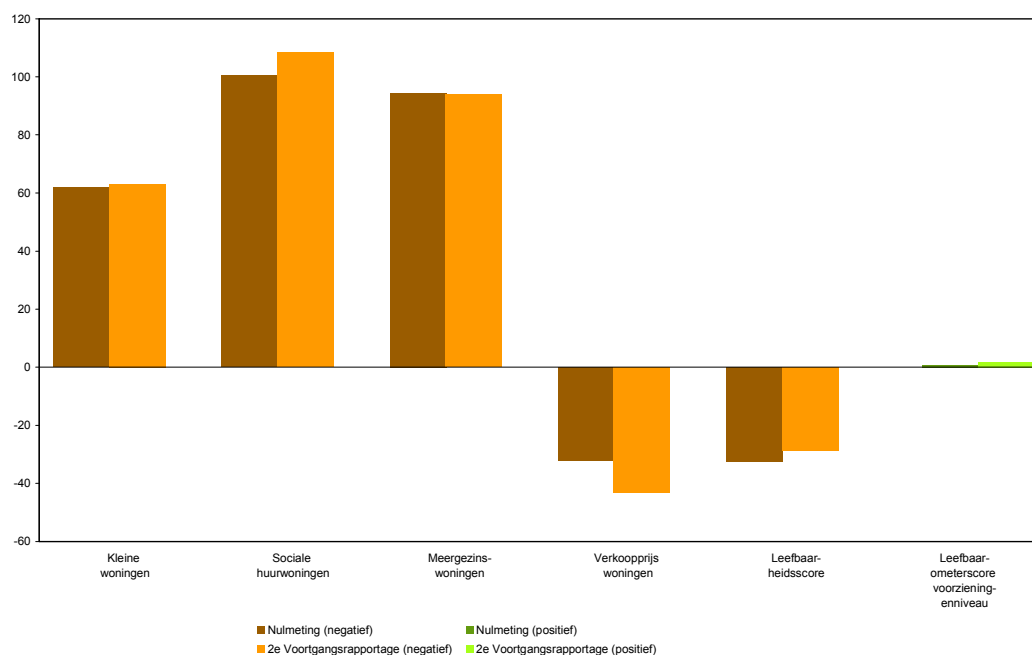
	2007			2011		
	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden
	%					
Totaal Leeuwarden	46	46	6	49	44	7
Heechterp/Schieringen	54	33	9	59	29	10

Bron: CBS.

In Heechterp-Schieringen wonen, met 37 procent, relatief veel allochtonen, waaronder vooral mensen van niet-westerse herkomst. Opvallend is dat het hier niet zozeer gaat om de klassieke herkomstlanden zoals Turkije, Marokko en Suriname, maar vooral om mensen met een herkomst uit de andere, "overige" niet-westerse landen. In de stad Leeuwarden is het aandeel allochtonen, met 18 procent, veel lager. Net als in de wijk Heechterp-Schieringen is het aandeel van mensen uit de klassieke herkomstlanden erg laag.

14.3 Wonen en leefbaarheid

14.2 Thema Wonen en leefbaarheid: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	62	63
Sociale huurwoningen	101	108
Meergezinswoningen	94	94
Verkoopprijs woningen	-32	-43
Leefbaarheidsscore	-32	-29
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	1	2

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Het thema Wonen en leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren dat de woningvoorraad beschrijft en een aantal indicatoren dat een beeld schetst van de leefbaarheid.

De wijk Heechterp-Schieringen heeft, vijf jaar na de start van de wijkenaanpak, op de meeste aspecten van het woningaanbod nog een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Het hoge aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijk speelt hierin een belangrijke rol. Op sommige aspecten van het woningaanbod is het verschil met de stad nauwelijks veranderd.

Volgens de Leefbaarheidsscore is de waardering van de algemene leefbaarheid in Leeuwarden 'positief'. De algemene leefbaarheid in Heechterp-Schieringen wordt gewaardeerd als 'matig'.

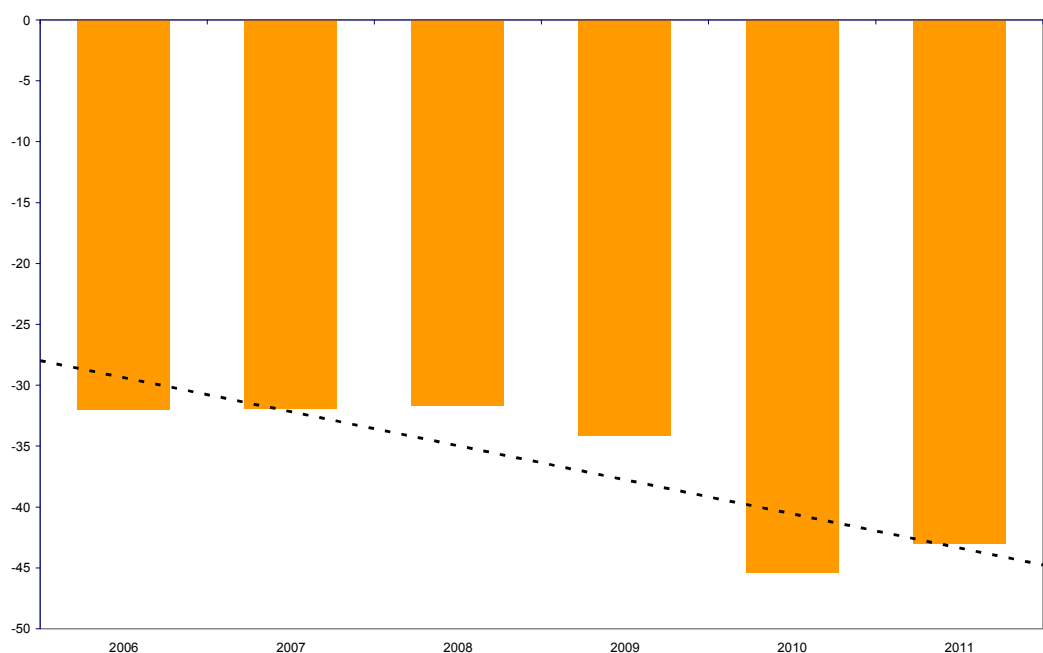
14.3.1 Wonen

In de wijk Heechterp-Schieringen staan relatief veel sociale huurwoningen ten opzichte van de stad Leeuwarden. Het aandeel sociale huurwoningen in Heechterp-Schieringen bedraagt in 2011 bijna 70 procent, terwijl in de hele stad slechts een derde van alle

woningen een sociale huurwoning is. Ook het aandeel kleine woningen en meergezinswoningen ligt in de wijk onveranderd ver boven het stedelijk gemiddelde. De gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in Heechterp-Schieringen is laag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 2011 lag de gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in Heechterp-Schieringen 43 procent onder het gemiddelde van Leeuwarden.

Daling gemiddelde verkoopprijs woningen

14.3 Gemiddelde verkoopprijs van woningen: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	-32,0	-31,9	-31,7	-34,1	-45,4	-43,0
	<i>Verkoopprijs woningen: x 1000 euro</i>					
Totaal Leeuwarden	153	163	164	164	163	165
Heechterp/Schieringen	103	112	112	108	89	94

Bron: CBS, Kadaster.

Ten tijde van de start van de wijkenaanpak lag de gemiddelde verkoopwaarde van woningen in de wijk Heechterp-Schieringen al 32 procent lager dan het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden. Doordat de gemiddelde verkoopwaarde van woningen in Leeuwarden sindsdien met 8 procent is gestegen, terwijl huizen in Heechterp-Schieringen juist voor een steeds lagere prijs werden verkocht, is het verschil met de stad alleen maar toegenomen. In 2011 was de gemiddelde verkoopwaarde maar liefst 43 procent lager dan het stedelijk gemiddelde. Het dieptepunt werd bereikt in 2010. Toen was de gemiddelde verkoopprijs van woningen in Heechterp-Schieringen 89 duizend euro.

14.3.2 Leefbaarheid

In de Leefbaarometer⁶ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. Deze Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'.

De gemiddelde waardering van de algemene leefbaarheid in Leeuwarden is 'positief', terwijl die van Heechterp-Schieringen als 'matig' wordt gewaardeerd. De algemene leefbaarheid in Heechterp-Schieringen is sinds de start van de wijkenaanpak weliswaar iets dichterbij het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden toe gekropen, maar de achterstand is nog niet ingehaald.

De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is één van de zes onderliggende leefbaarometers van de algemene Leefbaarheidsscore. Als we kijken naar de nabijheid van voorzieningen zien we dat Heechterp-Schieringen iets beter scoort dan Leeuwarden. Het voorzieningsniveau ligt in de wijk namelijk onveranderd iets hoger dan het stedelijk gemiddelde. Het verschil is wel klein.

14.4 Leren

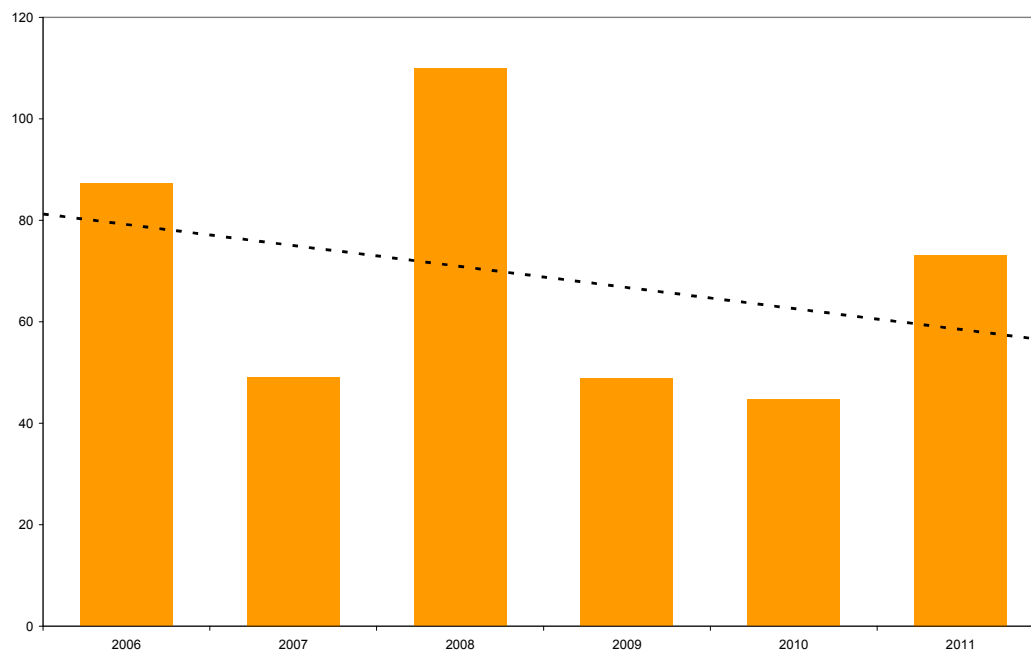
Voor de stand van zaken en ontwikkelingen in Leeuwarden op het gebied van leren kijken we alleen naar de het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers). Het aantal leerlingen in Heechterp-Schieringen is te laag om daarnaast uitspraken te doen over ontwikkelingen in de Cito-scores en het aandeel leerlingen in het derde jaar havo of vwo.

Daling aandeel voortijdig schoolverlaters

Een positieve ontwikkeling in de wijk Heechterp-Schieringen is dat het percentage voortijdig schoolverlaters sinds de start van de wijkenaanpak is gedaald van ruim 10 procent naar 7 procent. Ook in de hele stad Leeuwarden is het percentage schoolverlaters gedaald, maar deze daling in de hele stad was minder groot dan in de aandachtswijk. Hierdoor is de achterstand van de wijk Heechterp-Schieringen op het gebied van voortijdig schoolverlaters sinds oktober 2006 per saldo afgenomen met 16 procent. Toch is niet echt sprake van een duidelijke trend in het verschil tussen wijk en stad. Hierbij moet worden benadrukt dat het gaat om een klein aantal voortijdig schoolverlaters in de aandachtswijk. Hierdoor moeten geen verstrekkende conclusies worden verbonden aan deze uitkomsten.

⁶ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

14.4 Voortijdig schoolverlaters: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

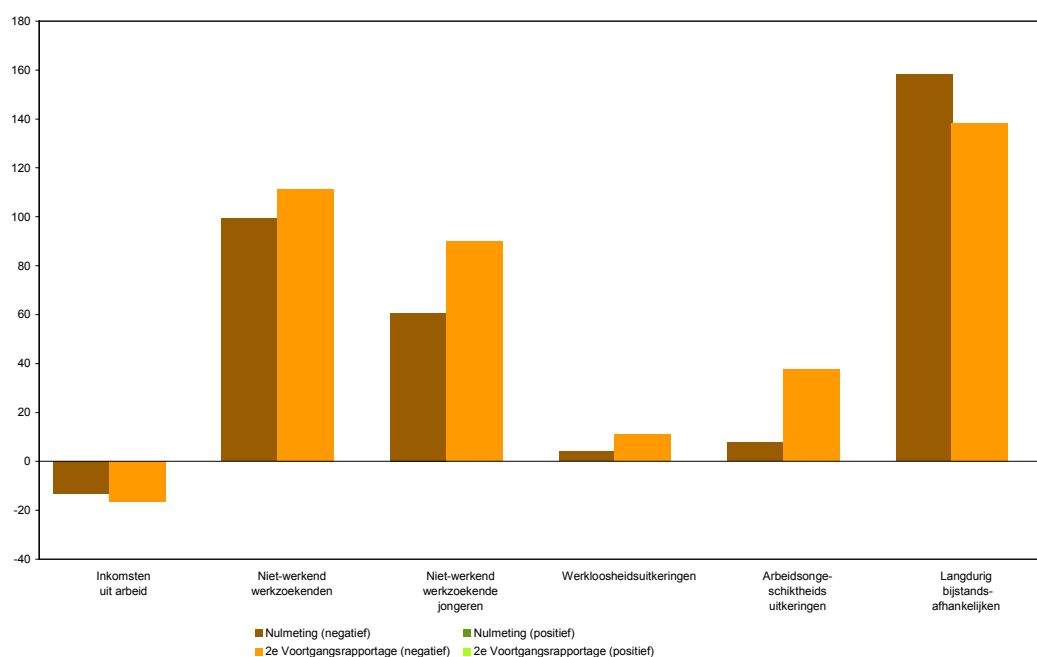

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	87,3	49,1	110,0	48,8	44,7	73,2
Totaal Leeuwarden	5,5	5,5	5,0	4,1	4,7	4,1
Heechterp/Schieringen	10,3	8,2	10,5	6,1	6,8	7,1

Bron: CBS, DUO.

14.5 Werken

14.5 Thema Werken: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-13	-16
Niet-werkend werkzoekenden	99	111
Niet-werkend werkzoekende jongeren	61	90
Werkloosheidsuitkeringen	4	11
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	8	38
Langdurig bijstandsafhankelijken	158	138

Bron: CBS.

De gemeente Leeuwarden wil meer mensen in Heechterp-Schieringen aan een baan helpen. Re-integratie van werklozen en bevordering van arbeidsparticipatie onder jongeren zijn hierbij belangrijke speerpunten.

Vanuit de meeste invalshoeken gezien heeft Heechterp-Schieringen, ten tijde van de tweede voortgangsrapportage, nog een achterstand op het gebied van werkgelegenheid. Vooral het percentage niet-werkende werkzoekenden en het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken zijn relatief hoog in Heechterp-Schieringen. De wijk is er niet in geslaagd om, op het gebied van werk, beduidend naar het stedelijk gemiddelde toe te groeien. In sommige opzichten zijn de achterstanden zelfs groter geworden.

14.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Blijvende achterstand aandeel inwoners met een baan

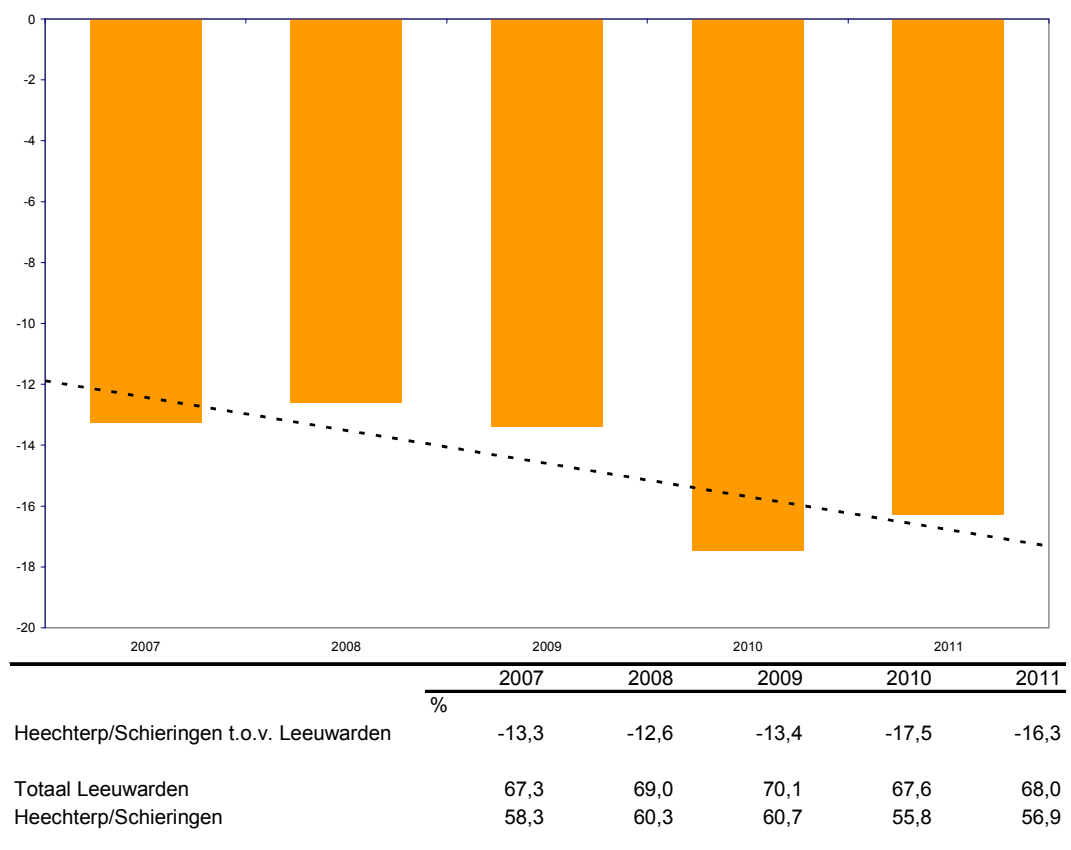
Het aandeel inwoners in Heechterp-Schieringen met een baan ligt lager dan in Leeuwarden als geheel (respectievelijk 57 en 68 procent). Hiermee heeft de aandachtswijk een achterstand van 16 procent op het stedelijk gemiddelde. Tijdens de start van de wijkenaanpak was het aandeel inwoners met een baan in de wijk Heechterp-

Schieringen hoger (58 procent), terwijl in Leeuwarden als geheel dit aandeel een procentpunt lager lag, op 67 procent. Dit betekent dat sinds de start van de wijkenaanpak het verschil tussen Heechterp-Schieringen en Leeuwarden als geheel groter is geworden.

Zowel in de hele stad Leeuwarden als in de wijk Heechterp-Schieringen was er een positieve ontwikkeling onder mensen in de leeftijdscategorie 45 tot 65 jaar. In de stad steeg het aandeel inwoners met inkomsten uit arbeid in deze leeftijdsgroep van 61 naar 66 procent. In Heechterp-Schieringen is het aandeel 45-plussers met werk met 2 procentpunten gestegen naar 46 procent. Deze leeftijdsgroep staat over het algemeen bekend als moeilijker te helpen aan een baan.

Verder zien we dat onder de eerstegeneratieallochtonen de mensen van niet-westerse herkomst het relatief goed doen. In Heechterp-Schieringen heeft van de allochtonen die zelf in een niet-westers land zijn geboren 43 procent een baan. Dit percentage is hetzelfde onder de eerstegeneratieallochtonen van westerse herkomst. Binnen de groep allochtonen die zelf in Nederland zijn geboren is het beeld heel anders. Daar doen mensen van westerse herkomst (64 procent werkt) het in Heechterp-Schieringen veel beter dan mensen met een niet-westerse herkomst, waar slechts 57 procent werkt.

14.6 Inkomsten uit arbeid: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

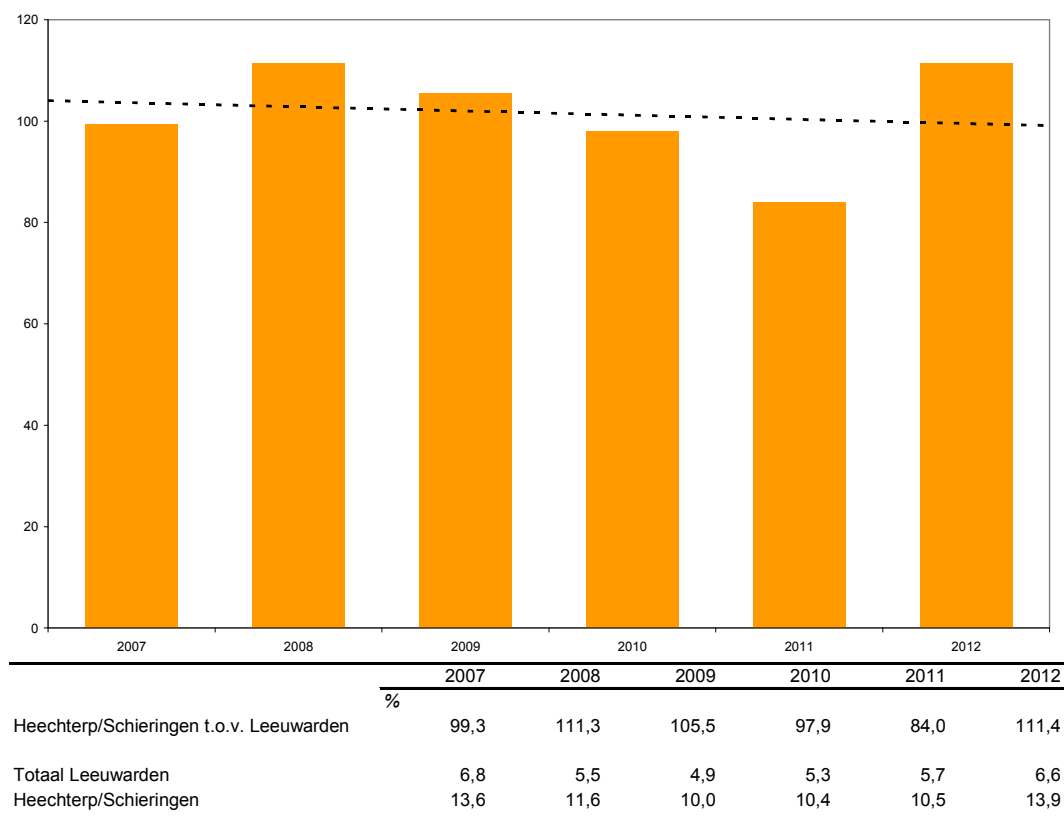
Bron: CBS.

Aandeel niet-werkende werkzoekenden per saldo onveranderd

De gemeente Leeuwarden heeft zich bij de start van de wijkenaanpak als doel gesteld om in de wijk Heechterp-Schieringen meer mensen aan het werk te helpen. In 2012 ligt het percentage niet-werkende werkzoekenden op 14 procent. Bij de start van de wijkenaanpak lag dit aandeel echter ook op bijna 14 procent. Na een gunstige periode van daling, zowel in Leeuwarden als geheel als in Heechterp-Schieringen, is het aandeel niet-werkende werkzoekenden sinds 2009 weer toegenomen. Per saldo zien we geen verbetering van het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Heechterp-Schieringen. Bovendien is de achterstand op het stedelijk gemiddelde toegenomen.

Vooraf onder de eerste generatie niet-westerse allochtonen zijn er veel mensen niet-werkend werkzoekend. Binnen deze groep is het aandeel werkzoekenden, met 24 procent, aanzienlijk hoger dan bijvoorbeeld onder eerste generatie westerse allochtonen (13 procent). Dit is opvallend, aangezien eerder bleek dat het aandeel mensen dat werkt onder eerste generatie niet-westerse allochtonen nagenoeg gelijk is aan het aandeel inwoners met inkomsten uit arbeid onder westerse allochtonen van de eerste generatie. Kennelijk is er verschil in arbeidsparticipatie tussen westerse en niet-westerse allochtonen van de eerste generatie.

14.7 Niet-werkende werkzoekenden: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

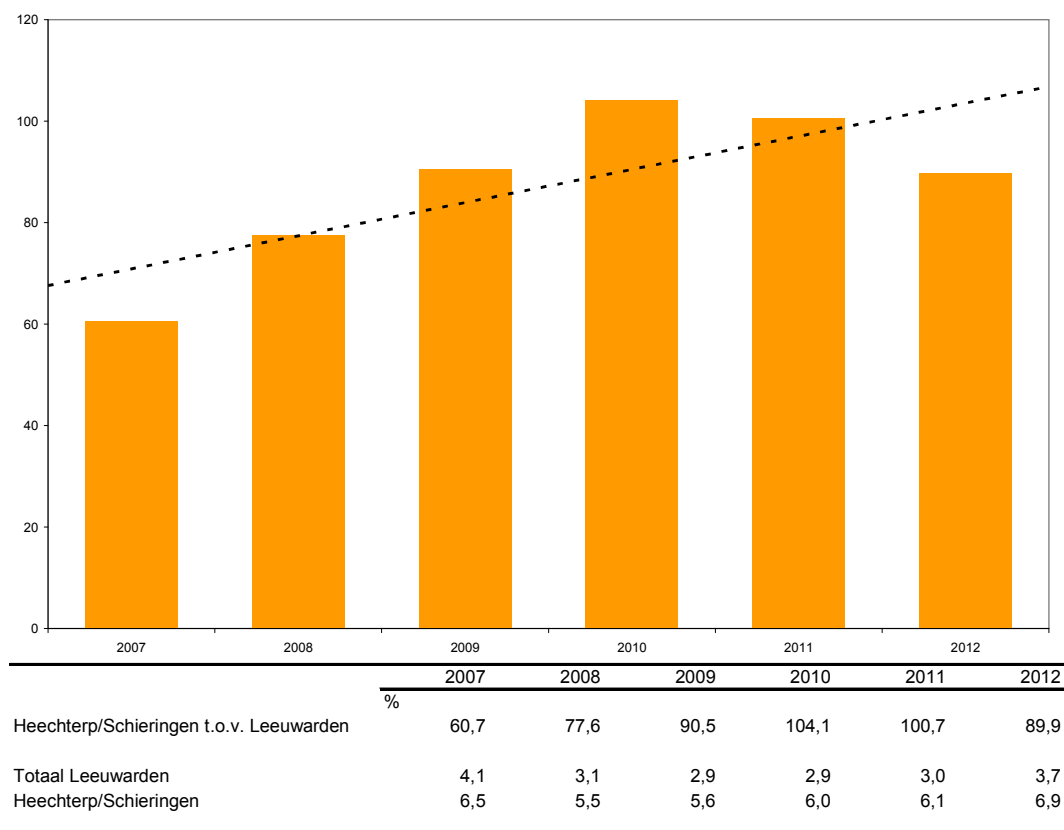

Bron: CBS.

Meer niet-werkende werkzoekende jongeren

Zoals genoemd in de inleiding zijn jongeren op het gebied van werkgelegenheid een specifieke aandachtsgroep. Met het project 'Meetingpoint' wordt gewerkt aan zelfredzaamheid van jongeren en aan meer werkgelegenheid. In 2012 is bijna 7 procent van de jongeren in Heechterp-Schieringen niet-werkend werkzoekend. In heel Leeuwarden gaat het om bijna 4 procent van de jongeren. Dit betekent dat Heechterp-Schieringen een ruime achterstand heeft op dit gebied ten opzichte van het stedelijk gemiddelde en die achterstand is per saldo gegroeid sinds de start van de wijkenaanpak. Dat deze achterstand is toegenomen heeft te maken met het feit dat in Leeuwarden sinds de start van de wijkenaanpak het aandeel niet-werkende werkzoekende jongeren per saldo is afgenomen, terwijl het percentage werkzoekende jongeren in Heechterp-Schieringen is gestegen.

14.8 Niet-werkende werkzoekende jongeren: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

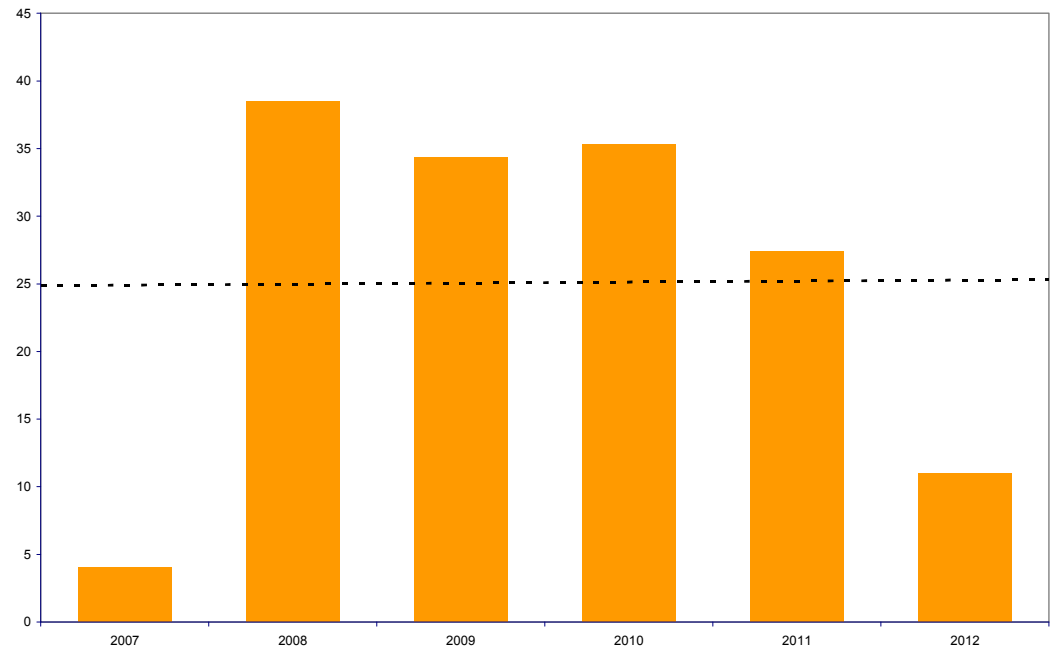
Bron: CBS.

Meer mensen met een werkloosheidsuitkering

Bij aanvang van de wijkenaanpak lag het aandeel inwoners in Heechterp-Schieringen met een werkloosheidsuitkering, met bijna 3 procent, dicht in de buurt van het niveau voor de stad Leeuwarden. Onder andere als gevolg van de economische crisis is het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering in Nederland in de afgelopen jaren gestegen. Hetzelfde geldt voor de gemeente Leeuwarden en zeker ook voor de wijk Heechterp-Schieringen. In 2012 ligt het aandeel inwoners met een

werkloosheidsuitkering in Heechterp-Schieringen opnieuw dicht bij het stedelijk gemiddelde van inmiddels 3,5 procent.

14.9 Werkloosheidsuitkering: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

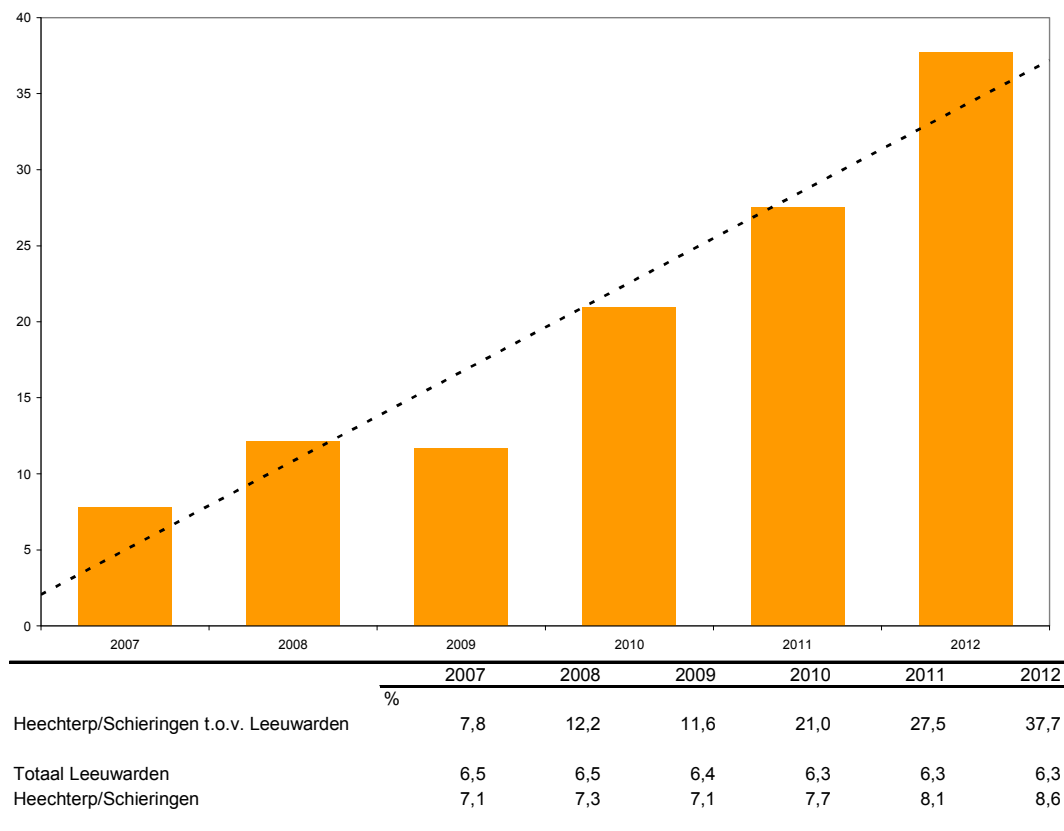
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	4,0	38,5	34,3	35,3	27,4	11,0
Totaal Leeuwarden	2,8	2,3	2,3	3,2	3,1	3,5
Heechterp/Schieringen	2,9	3,1	3,1	4,4	4,0	3,8

Bron: CBS.

Toename aandeel arbeidsongeschikten

Een kwetsbare groep op de arbeidsmarkt zijn arbeidsgehandicapten. Deze mensen kunnen vaak voor een langere periode minder of helemaal niet werken en ontvangen daarom een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het aandeel inwoners met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is, sinds de start van de wijkenaanpak, in Heechterp-Schieringen gestegen van 7 procent naar bijna 9 procent in 2012. Dit terwijl het stedelijk gemiddelde in dezelfde periode licht is afgenomen. Hierdoor is de relatieve achterstand van de wijk Heechterp-Schieringen ten opzichte van de stad Leeuwarden op het gebied van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aanzienlijk toegenomen.

14.10 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

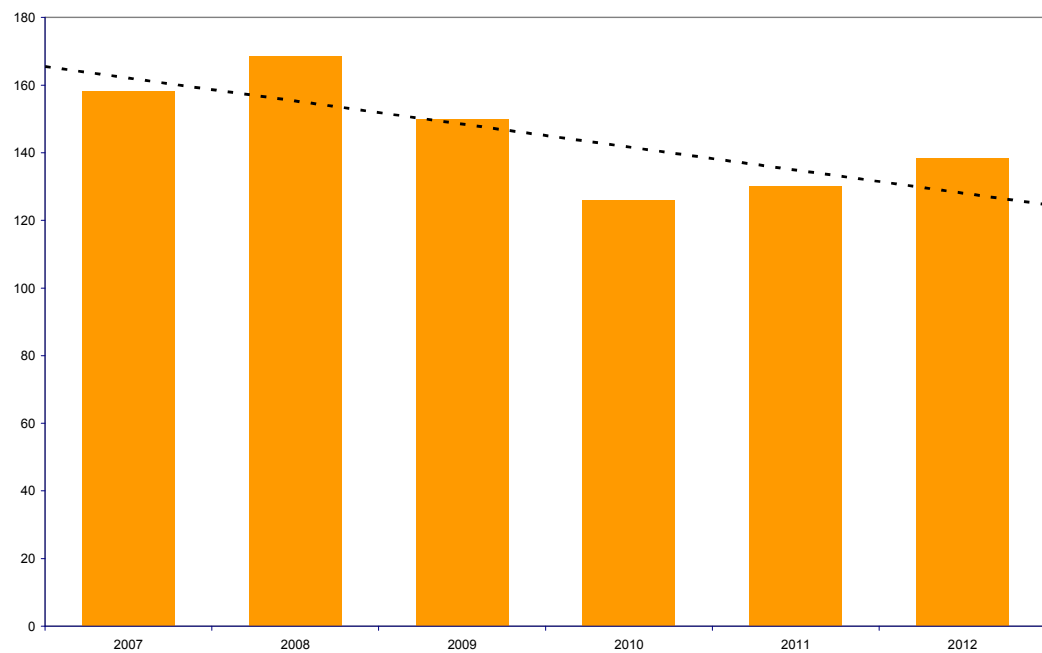
Bron: CBS.

14.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken neemt iets af

Voor een gemeente is het een groot probleem als veel mensen ver van de arbeidsmarkt verwijderd raken en langdurig afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. Ten opzichte van de gemeente Leeuwarden kampt Heechterp-Schieringen met een groot aandeel langdurig bijstandsafhankelijken. Ten tijde van de start van de wijkenaanpak bedroeg dit percentage 9 procent, ten opzichte van een stedelijk gemiddelde van nog geen 4 procent. Om deze reden is re-integratie op de arbeidsmarkt een belangrijk thema binnen de wijkenaanpak van Leeuwarden. Deze aanpak lijkt zijn vruchten te hebben afgeworpen. Tussen 2007 en 2012 is het aandeel inwoners dat langdurig afhankelijk is van een bijstandsuitkering namelijk met 3 procentpunten gedaald tot 6 procent. De grootste daling manifesteerde zich in de leeftijdsgroep 27- tot 45-jarigen. Daar daalde het percentage langdurig bijstandsafhankelijke inwoners in vijf jaar tijd van 15 naar 6 procent. Hoewel ook het stedelijk gemiddelde in deze periode omlaag is gegaan, is de achterstand van Heechterp-Schieringen op het gebied van langdurige bijstandsafhankelijkheid met 13 procent afgenomen.

14.11 Langdurige bijstandsafhankelijken: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

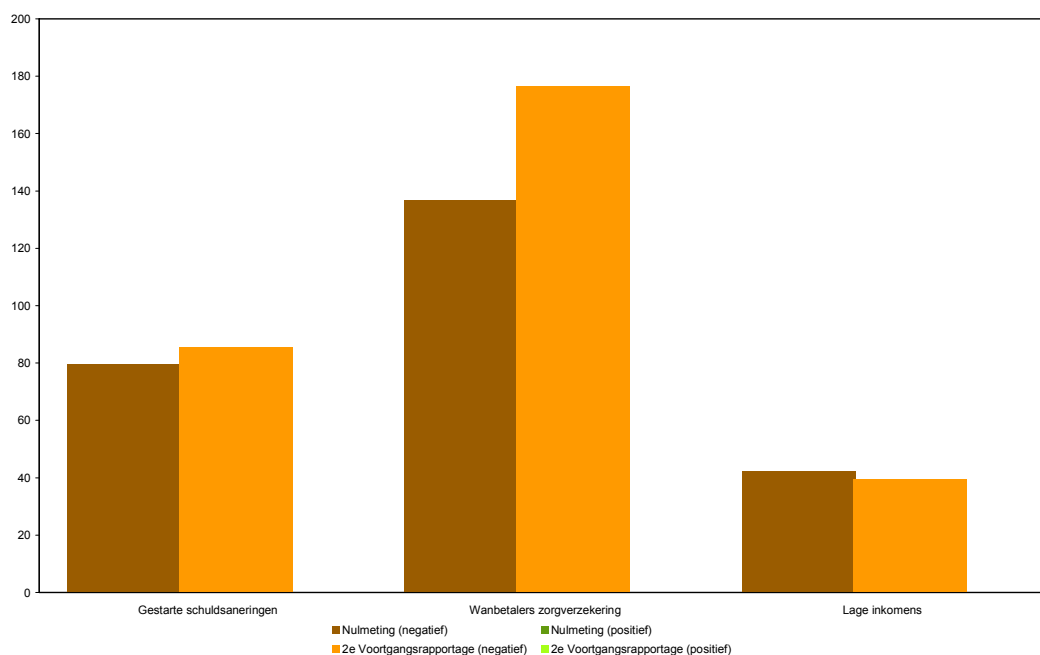

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	158,1	168,4	149,8	125,8	130,1	138,3
Totaal Leeuwarden	3,5	3,0	2,6	2,4	2,4	2,5
Heechterp/Schieringen	9,1	8,2	6,6	5,4	5,4	6,0

Bron: CBS.

14.6 Inkomen en schuldenproblematiek

14.12 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	80	86
Wanbetalers zorgverzekering	137	176
Lage inkomens	42	40

Bron: CBS.

Armoedebestrijding in Heechterp-Schieringen is een van de peilers van de wijkenaanpak in Leeuwarden. Terwijl in Heechterp-Schieringen het aandeel huishoudens met een laag inkomen sinds de invoering van de wijkenaanpak per saldo iets is afgenomen, is zowel het aantal gestarte schuldsaneringen⁷ per 10 duizend inwoners als het percentage wanbetalingen van zorgverzekeringspremies toegenomen. Zowel de toename van de schuldsaneringen als de toenemende problematiek van wanbetalingen in de zorgverzekering gelden overigens ook voor de hele gemeente Leeuwarden. Omdat Heechterp-Schieringen nog geen 4 duizend inwoners in de leeftijdscategorie van 18 jaar en ouder telt, het om kleine aantallen schuldsaneringen gaat en het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten van jaar op jaar sterk schommelt, moeten we geen verstrekkende conclusies verbinden aan deze ontwikkeling. Bovendien hoeft deze indicator niet alleen als negatief beschouwd te worden. Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. In dat geval kunnen zij een nieuwe start maken.

⁷ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter

Veel huishoudens met laag inkomen

Typend voor aandachtswijken is een bevolkingssamenstelling met relatief veel huishoudens met lage inkomens en relatief heel weinig huishoudens met een hoog inkomen. Dit geldt ook voor de wijk Heechterp-Schieringen. In 2006 had in deze wijk bijna drie kwart van alle huishoudens een laag inkomen. Slechts 2 procent van alle huishoudens in de wijk had toen een hoog inkomen. In heel Leeuwarden had in hetzelfde jaar 52 procent van de huishoudens een laag inkomen en bijna 13 procent een hoog inkomen. Tussen 2006 en 2010 zijn deze percentages niet veel veranderd.

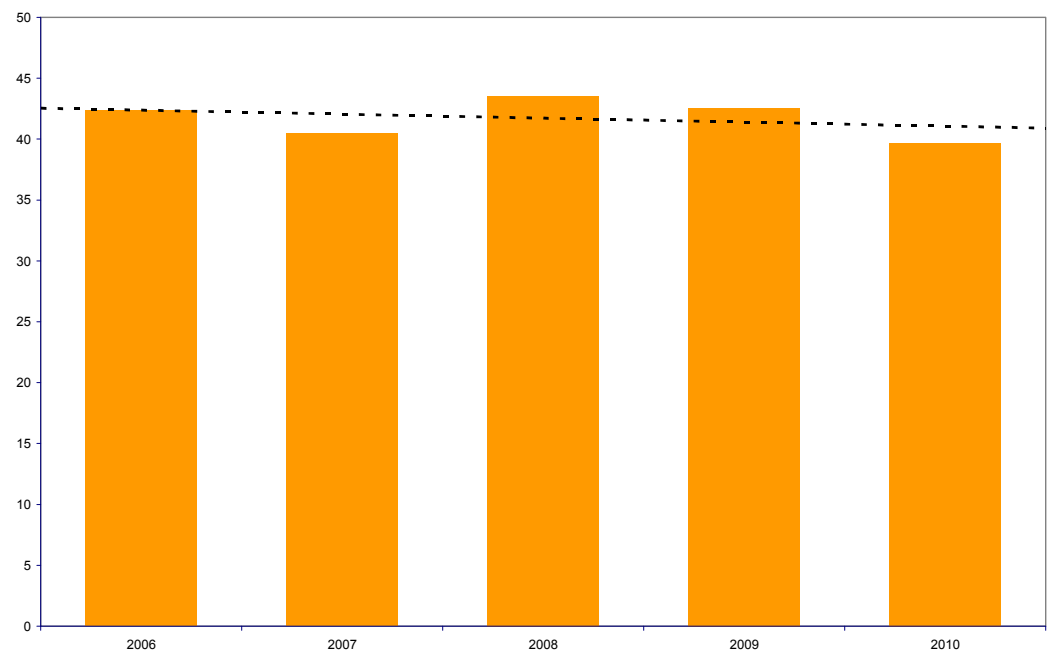
14.13 Huishoudens naar inkomensklasse: Heechterp-Schieringen en het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Leeuwarden	52	35	13	52	36	12
Heechterp/Schieringen	74	24	2	72	25	3

Bron: CBS.

Voor een analyse van het succes van de wijkenaanpak is vooral de ontwikkeling van het aantal huishoudens met een laag inkomen interessant, aangezien dit doorgaans de meest kwetsbare groep is. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen in Heechterp-Schieringen is in de periode 2006 tot en met 2010 gedaald van 74 naar 72 procent. Voor de hele stad Leeuwarden bleef het aandeel huishoudens met een laag inkomen in dezelfde periode redelijk stabiel. Hierdoor is de achterstand van Heechterp-Schieringen ten opzichte van Leeuwarden op het gebied van lage inkomens een klein beetje (6 procent) afgenomen.

14.14 Lage inkomens: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	42,4	40,5	43,5	42,6	39,7
Totaal Leeuwarden	52	52	52	53	52
Heechterp/Schieringen	74	73	75	75	72

Bron: CBS.

Sinds de start van de wijkenaanpak is het bevolkingsaantal in Heechterp-Schieringen afgenomen. Uit verhuisstatistieken blijkt dat vooral mensen met midden en hoge inkomens uit de wijk zijn vertrokken; mensen met een hoog inkomen nog wat meer dan middeninkomens. Daarbij komt dat, per saldo, in de periode 2006 tot en met 2009 meer mensen met lage inkomens naar Heechterp-Schieringen zijn verhuisd dan het aantal mensen met een laag inkomen dat uit de wijk is vertrokken. Dat desondanks het aandeel inwoners met een laag inkomen in de wijk is afgenomen, duidt erop dat een deel van de mensen in de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt⁸.

14.7 Veiligheid

Weer trots kunnen zijn op je wijk, dat wilde de gemeente Leeuwarden bewerkstellingen bij de inwoners van Heechterp-Schieringen. Een van de voorwaarden om trots te kunnen zijn op je eigen wijk is dat je jezelf veilig voelt in je eigen leefomgeving.

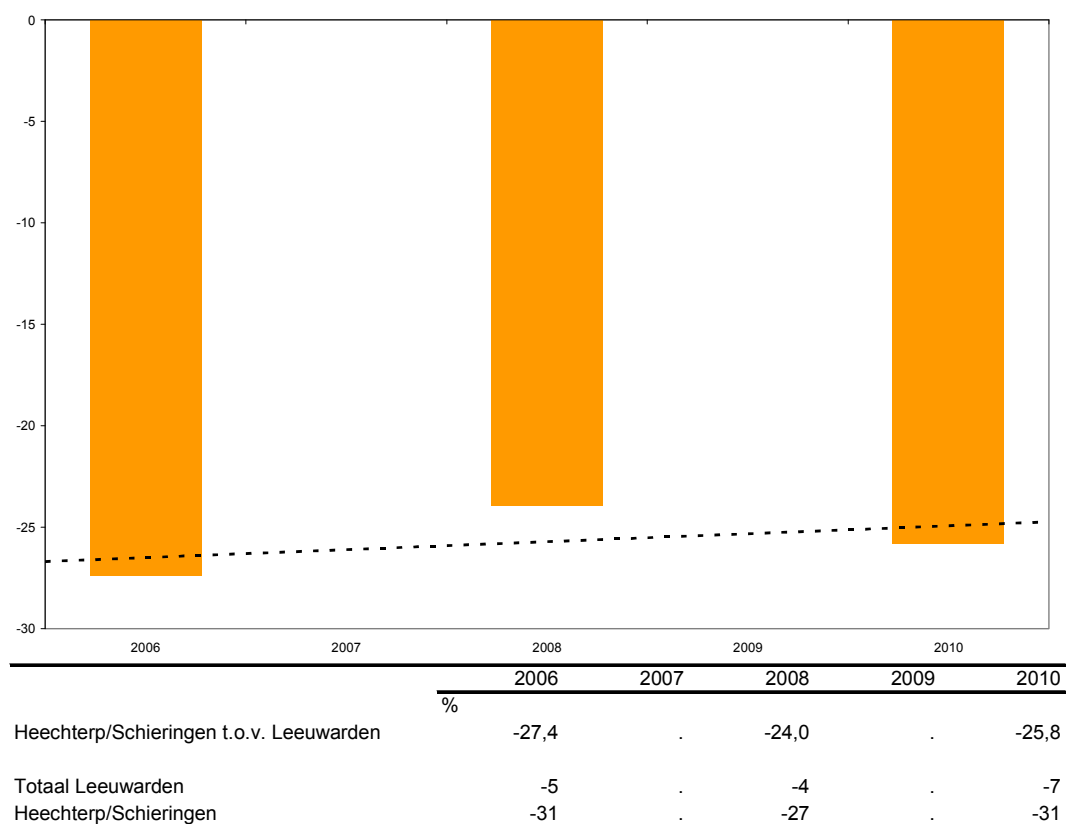
In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer. De schaal van deze

⁸ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Opvallend is dat zowel de gemeente Leeuwarden als de wijk Heechterp-Schieringen negatief scoren op deze indicator. Dat wil zeggen dat zowel stad als wijk onder het Nederlands gemiddelde in het referentiejaar zitten als het gaat om ervaren overlast en veiligheid. Hierbij moet worden opgemerkt dat de wijk Heechterp-Schieringen, met een score van -31 ten opzichte van Nederland in 2010, aanzienlijk lager scoort dan het stedelijk gemiddelde in Leeuwarden van -7.

14.15 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Tussen 2006 en 2010 is de Leefbaarometerscore Veiligheid voor Leeuwarden per saldo iets verslechterd van -5 naar -7, terwijl de score voor de wijk Heechterp-Schieringen onveranderd laag is gebleven. Heechterp-Schieringen is daardoor op het gebied van overlast en veiligheid iets dichterbij het stedelijk gemiddelde bewogen. Opvallend hierbij is dat in 2008, zowel voor stad als wijk, de score hoger was dan in de jaren 2006 en 2010. Per saldo is de achterstand van Heechterp-Schieringen ten opzichte van de stad in vier jaar tijd met 6 procent afgenomen, maar het verschil met de stad blijft groot.

14.8 Gezondheid

Volgens een studie van het RIVM zijn mensen die in krachtwijken wonen minder gezond dan mensen in de rest van Nederland. Dit komt onder andere door de lagere sociaaleconomische status van de inwoners van de krachtwijken⁹. Het thema Gezondheid gaat in deze monitor over twee aspecten, namelijk het percentage pasgeborenen met een extra zorgbehoefte en de hoeveelheid medicijngebruik. Voor Heechterp-Schieringen kunnen we alleen iets zeggen over het geneesmiddelengebruik van de bewoners. Het aantal pasgeborenen in de wijk is namelijk te laag om uitspraken te kunnen doen over de extra zorgbehoefte van pasgeboren eenlingen.

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking, zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Het medicijngebruik lag in 2007 zowel in Leeuwarden als in Heechterp-Schieringen (beide score 99) iets onder het landelijk gemiddelde. Sindsdien is het medicijngebruik in Heechterp-Schieringen toegenomen tot een paar procent boven het landelijk gemiddelde. Het medicijngebruik in Leeuwarden is nagenoeg gelijk is gebleven.

14.9 Integratie

Integratie heeft betrekking op de mate waarin nieuwkomers de Nederlandse cultuur overnemen en onderdeel worden van de samenleving. In Nederland gaat het in integratiediscussies vaak om de groep niet-westerse allochtonen. In deze groep zijn de verschillen met de autochtone bevolking namelijk vaak relatief groot. In Heechterp-Schieringen is het percentage niet-westerse allochtonen relatief hoog; 27 procent, ten opzichte van 9 procent in Leeuwarden. Het is dan ook niet vreemd dat er in Heechterp-Schieringen meer gemengde paren zijn. In de aandachtswijk bedraagt het percentage paren, waarvan een van beide een niet-westerse herkomst heeft en de ander een westerse herkomst, 9 procent. In Leeuwarden bedraagt dit percentage 5 procent.

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Heechterp-Schieringen zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Leeuwarden als geheel¹⁰. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten. Als we bijvoorbeeld kijken naar integratie op het gebied van werk en sociale zekerheid, zien we dat in Heechterp-Schieringen de verschillen tussen de autochtone bevolking en de mensen met een niet-westerse herkomst vaak kleiner zijn dan in de stad Leeuwarden.

⁹ Zie: <http://www.health.nl/nieuws/mensen-in-krachtwijken-minder-gezond.html>

¹⁰ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting

Integratie op het gebied van werk en sociale zekerheid

Op het gebied van werk zien we dat, sinds de start van de wijkaanpak, de wijk Heechterp-Schieringen op verschillende aspecten meer is gaan lijken op de stad. Dit heeft er vooral mee te maken dat in de stad Leeuwarden de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn afgenomen. In Heechterp-Schieringen waren deze verschillen bij de start van de wijkaanpak al klein.

Als we bijvoorbeeld kijken naar de ontwikkelingen op het gebied van het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid zien we dat de niet-westerse allochtonen het relatief goed doen in de aandachtswijk ten opzichte van de stad. In Heechterp-Schieringen hebben autochtonen in 2011 1,4 keer zo vaak werk dan niet-westerse allochtonen. In Leeuwarden is dat 1,5 keer zo vaak. Doordat de niet-westerse allochtonen in Leeuwarden vooruitgang hebben geboekt is het verschil tussen Heechterp-Schieringen en Leeuwarden sinds de start van de wijkaanpak met meer dan de helft afgenomen.

14.16 Integratie, inkomsten uit arbeid: Heechterp-Schieringen en het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	18,6	13,6	9,2	1,8	8,8
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal Leeuwarden	0,61	0,67	0,68	0,64	0,65
Heechterp/Schieringen	0,73	0,76	0,75	0,65	0,71

Bron: CBS.

Op het gebied van werkloosheidsuitkeringen doen niet-westerse allochtonen het in Heechterp-Schieringen beter dan autochtonen; zij hebben minder vaak een werkloosheidsuitkering. Doordat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Leeuwarden zijn afgenomen, is het verschil in integratie tussen aandachtswijk en stad op dit gebied afgenomen van bijna 52 procent in 2007 naar 23 procent in 2012. Stad en aandachtswijk lijken nu meer op elkaar.

14.17 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: Heechterp-Schieringen en het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Heechterp/Schieringen t.o.v. Leeuwarden	-51,9	-28,7	-47,4	-26,2	-14,3	-23,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Leeuwarden	1,11	1,35	1,38	1,31	1,10	1,05
Heechterp/Schieringen	0,53	0,96	0,72	0,96	0,94	0,81

Bron: CBS.

Ten slotte zijn niet-westerse allochtonen zowel in de aandachtswijk als in de stad relatief vaak langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering. Het verschil met de autochtone bevolking is in de wijk echter kleiner dan in de stad. In Heechterp-Schieringen zijn niet-westerse allochtonen ruim 2 keer zo vaak langdurig afhankelijk van de Bijstand, in Leeuwarden ruim 3,5 keer zo vaak. In zowel aandachtswijk als stad hebben niet-westerse allochtonen de laatste jaren op dit gebied vooruitgang geboekt ten opzichte van autochtonen.

14.10 Conclusie

Kunnen we, nu we halverwege de wijkenaanpak zijn, concluderen dat de wijk Heechterp-Schieringen meer is gaan lijken op de andere wijken in Leeuwarden? De thema's die hierboven aan bod zijn gekomen, laten een wisselend beeld zien. Daarom is er geen eenduidig antwoord te geven op deze vraag.

Binnen het voor Heechterp-Schieringen belangrijke thema Werken zien we dat, met uitzondering van langdurige bijstandsafhankelijkheid, de achterstanden van de wijk ten opzichte van de stad groter in plaats van kleiner zijn geworden. Dit geldt vooral voor het aandeel niet-werkende werkzoekende jongeren.

Als het gaat om het thema Wonen is het beeld wisselend. Binnen het thema Leren kunnen vanwege het kleine aantal leerlingen alleen conclusies worden getrokken over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Hoewel hier een positieve ontwikkeling is te zien in Heechterp-Schieringen, is dit onvoldoende om op themaniveau een eenduidig ontwikkeling af te leiden.

Een gunstige ontwikkeling op het gebied van Inkomen is dat, ondanks het wegtrekken van huishoudens met midden- en hoge inkomens, het aandeel huishoudens met midden- en hoge inkomen is gestegen ten opzichte van het aandeel met een laag inkomen. Toch zijn de problemen met schuldsanerings en wanbetalingen van zorgverzekering in Heechterp-Schieringen in dezelfde periode gestegen.

De achterstand op het gebied van veiligheid is sinds 2006 nauwelijks ingelopen. Over het thema Gezondheid kunnen we, in verband met lage aantallen, geen harde conclusies trekken.

Voor het thema Integratie ten slotte, geldt dat in Heechterp-Schieringen inwoners met niet-westerse herkomst meer op de autochtone inwoners lijken dan in de stad Leeuwarden. Juist doordat in de stad de mate van integratie is toegenomen, zijn wijk en stad meer op elkaar gaan lijken.

15. Maastricht

15.1 Inleiding

Maastricht telt ruim 121 duizend inwoners. Hiervan wonen er 14 duizend in de aandachtswijk Maastricht Noordoost. De indeling van de aandachtswijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹. De wijk kent een relatief hoog percentage huishoudens met een laag inkomensniveau en leerlingen presteren minder goed dan gemiddeld in Maastricht².

De buurten in Maastricht Noordoost hebben te kampen met diverse sociale problemen, zoals drugsproblematiek, jongerenoverlast, schuldenproblematiek en huiselijk geweld. Omringende infrastructuur en industrie zijn bovendien een aanslag op de leefbaarheid van de wijk. De rijksweg A2/N2, de ringweg, een spoorweg en het Julianakanaal doorsnijden Noordoost. Samen met de aangrenzende industrie vormen ze een barrière tussen de wijk en het centrum van Maastricht. De snelweg brengt overlast in de vorm van geluidshinder en luchtvervuiling. Een voordeel aan de ligging van de wijk is wel dat het omringend landelijke gebied goed bereikbaar is³.

Binnen het oorspronkelijke wijkactieplan van Maastricht Noordoost is gekozen voor vier speerpunten: verbetering van de fysieke woon- en leefomgeving (vooral rondom de A2 en het spoor), aanpak van jongerenproblematiek, bestrijding van (jeugd-)werkloosheid en een integrale aanpak van sociale problemen in een relatief kleine groep van multiprobleemgezinnen. Het wijkactieplan is vertaald in twee wijkontwikkelingsplannen, één voor Limmel-Nazareth en één voor Wittevrouwenveld-Wyckerpoort, waarin de focus is verbreed en sociale versterking (op de thema's onderwijs, werk, participatie, veiligheid, wonen en gezondheid) en ruimtelijke vernieuwing centraal staan⁴.

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 zijn er stappen gezet om de infrastructurele problemen aan te pakken. In de buurt Limmel/Nazareth komt een ongelijkvloerse spoorovergang en worden hoogspanningslijnen onder de grond gebracht, waardoor een nieuw centrum zich kan ontwikkelen. Ook is gestart met de ondertunneling van een deel van de A2 (stadstraverse). Om de werkgelegenheid die de ondertunneling met zich meebrengt te benutten voor de wijk, is er een A2-school opgericht waar werklozen een diploma kunnen behalen door te participeren in de bouw van de tunnel. Er zijn wijkservicepunten geopend waar bewoners terecht kunnen voor laagdrempelige, brede

¹ Meer precies wordt Maastricht Noordoost afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: 6222, 6224.

² Zie:

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Maastricht_Noordoost.

³ Zie: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf.

⁴ Zie: http://www.maastrichtnoordoost.nl/page_news.aspx?id=85.

dienstverlening. Aan de verbetering van de veiligheid wordt gewerkt door onder meer de inzet van buurtveiligheidsteams waarin wijkagenten, opbouwwerkers en mensen van de corporaties en gemeente samenwerken. Deze veiligheidsteams pakken zaken op die de bewoners als prioriteit aangeven. Onder andere hiermee wordt bewonersparticipatie gestimuleerd⁵.

In de Outcomemonitor komen verschillende punten uit het wijkactieplan en de actuele wijkontwikkelingsplannen van Maastricht Noordoost terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we specifiek aandacht aan de indicatoren met een duidelijke link naar de thema's sociale versterking en ruimtelijke vernieuwing:

- de Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling (thema Bevolking)
- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo (thema Leren)
- de Cito-scores (totaal, rekenen, taal) (thema Leren)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Maastricht Noordoost meer gaan lijken op de andere wijken in Maastricht?

15.2 Bevolking

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van Maastricht Noordoost vrijwel gelijk gebleven. In Maastricht Noordoost wonen ruim 14 duizend personen.

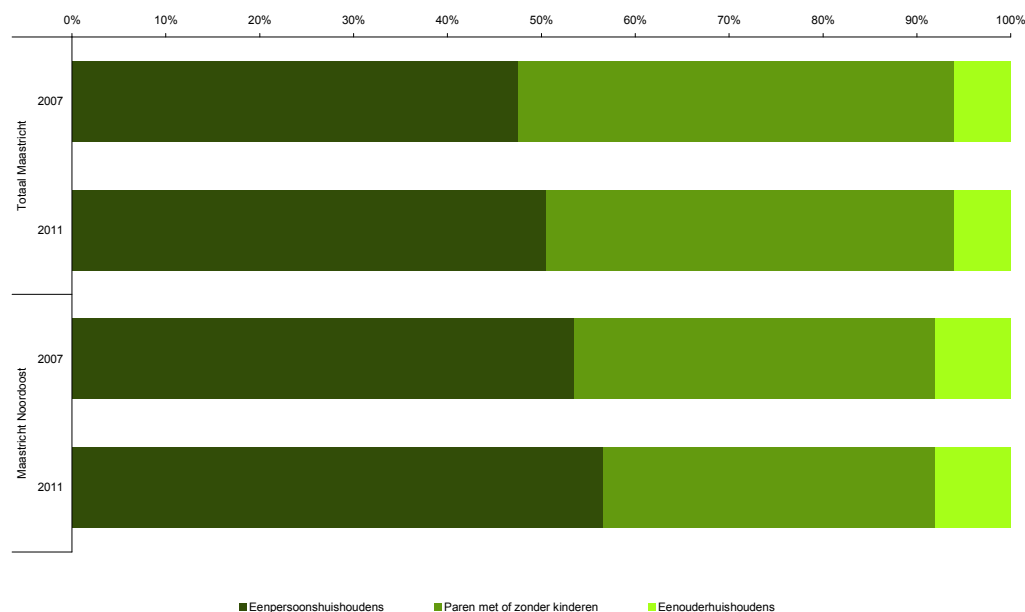
De bevolking van Maastricht Noordoost is iets jonger dan die van Maastricht als geheel, er wonen meer jongvolwassenen van 18 tot 27 jaar (25 procent tegen 19 procent in Maastricht als geheel) en een kleiner deel van de bewoners valt in de leeftijdscategorie vanaf 65 jaar (16 procent, in Maastricht als geheel is dit 19 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is de groep jongvolwassenen in Maastricht Noordoost in omvang toegenomen. Ook in Maastricht als geheel is die ontwikkeling zichtbaar.

In Maastricht Noordoost wonen iets meer allochtonen dan gemiddeld in Maastricht (29 versus 27 procent). Met ongeveer 18 procent zijn het vooral de westerse allochtonen die

⁵ Zie: http://www.maastricht.nl/web/Projecten/Projecten/P_r_o_j_e_c_t_e_n-tonenop/Maastricht-Noordoost.htm.

in zowel Maastricht als geheel als in Maastricht Noordoost een relatief groot deel van de bevolking uitmaken. Personen afkomstig uit Midden- en Oost-Europese landen (MOE-landers) zijn daarbinnen overigens slechts een kleine groep; hun omvang komt in 2012 uit op 1 procent. Zowel in de aandachtswijk Maastricht Noordoost als in de stad als geheel is het aandeel allochtonen sinds de start van de wijkenaanpak toegenomen. Dit komt vooral door de toename van de westerse allochtonen en de overige niet-westerse allochtonen⁶.

15.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Maastricht Noordoost en het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2007			2011		
	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden
Totaal Maastricht	47	46	6	50	43	6
Maastricht Noordoost	53	38	8	56	35	8

Bron: CBS.

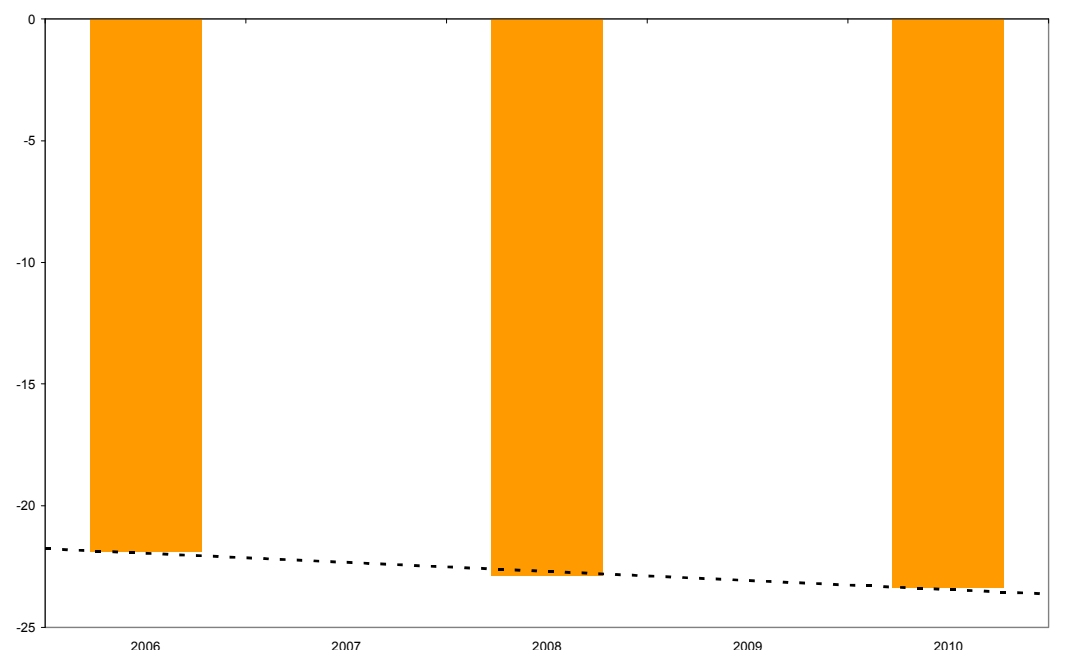
In vergelijking met de stad als geheel telt Maastricht Noordoost vooral meer eenpersoonshuishoudens. Dat aandeel is sinds de start van de wijkenaanpak toegenomen van 53 naar 56 procent. Deze toename gaat ten koste van het aandeel paren (met of zonder kinderen) dat is gedaald van 38 naar 35 procent. Een zelfde ontwikkeling is ook in Maastricht als geheel zichtbaar. De stad trekt vooral jonge, alleenstaande westerse allochtonen aan, vermoedelijk studenten uit het buitenland. Het aandeel eenouderhuishoudens is met 8 procent stabiel.

⁶ Niet-westerse allochtonen zijn allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. De grootste groepen niet-westerse allochtonen in Nederland zijn de inwoners van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse of Arubaanse afkomst. Deze herkomstgroeperingen worden vaak onderscheiden. Daarnaast ontstaat dan de groep overige niet-westerse allochtonen.

De instroom van deze bevolkingsgroep kan doorwerken in de scores voor de bevolkingssamenstelling en de sociale samenhang uit de Leefbaarometer⁷. De schaal van deze indicatoren loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van sociale samenhang of bevolkingssamenstelling die vergelijkbaar is met het gemiddelde van Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van de sociale samenhang scoort Maastricht Noordoost met -11 negatief, terwijl Maastricht als geheel met +2 precies op het landelijk gemiddelde van 2010 uitkomt. De aandachtswijk Maastricht Noordoost staat daarmee op een achterstand van bijna 13 procent ten opzichte van de stad als geheel. Doordat de score van Maastricht Noordoost sinds de start van de wijkenaanpak niet veel veranderd is, is de achterstand vrijwel stabiel.

15.2 Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	-21,9	.	-22,9	.	-23,4
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Maastricht	-4	.	5	.	7
Maastricht Noordoost	-25	.	-19	.	-18

Bron: CBS, Leefbaarometer.

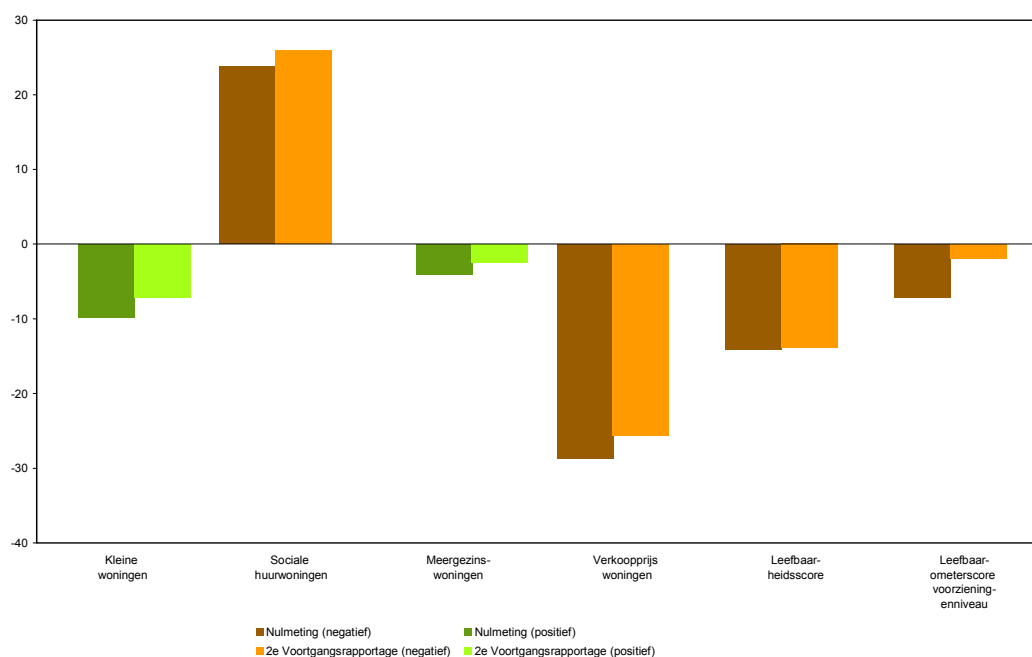
Ook bij de Leefbaarometerscore voor de samenstelling van de bevolking staat Maastricht Noordoost met -18 op een achterstand van ruim 23 procent ten opzichte van de gemeente (Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling +7). Sinds de start van de

⁷ Zie paragraaf 15.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

wijkenaanpak is de score van Maastricht Noordoost wel verbeterd, maar doordat de verbetering in de stad als geheel iets sneller verliep, is de achterstand iets toegenomen.

15.3 Wonen en leefbaarheid

15.3 Thema Wonen en leefbaarheid: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-10	-7
Sociale huurwoningen	24	26
Meergezinswoningen	-4	-2
Verkooprijke woningen	-29	-26
Leefbaarheidsscore	-14	-14
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-7	-2

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid.

De woningvoorraad van Maastricht Noordoost kenmerkt zich door een relatief groot aandeel sociale huurwoningen en een relatief klein aandeel kleine woningen en meergezinswoningen. De verkoopprijs van de woningen ligt in Maastricht Noordoost op een lager niveau dan in de stad als geheel. Negatieve ontwikkelingen overheersen op dit gebied.

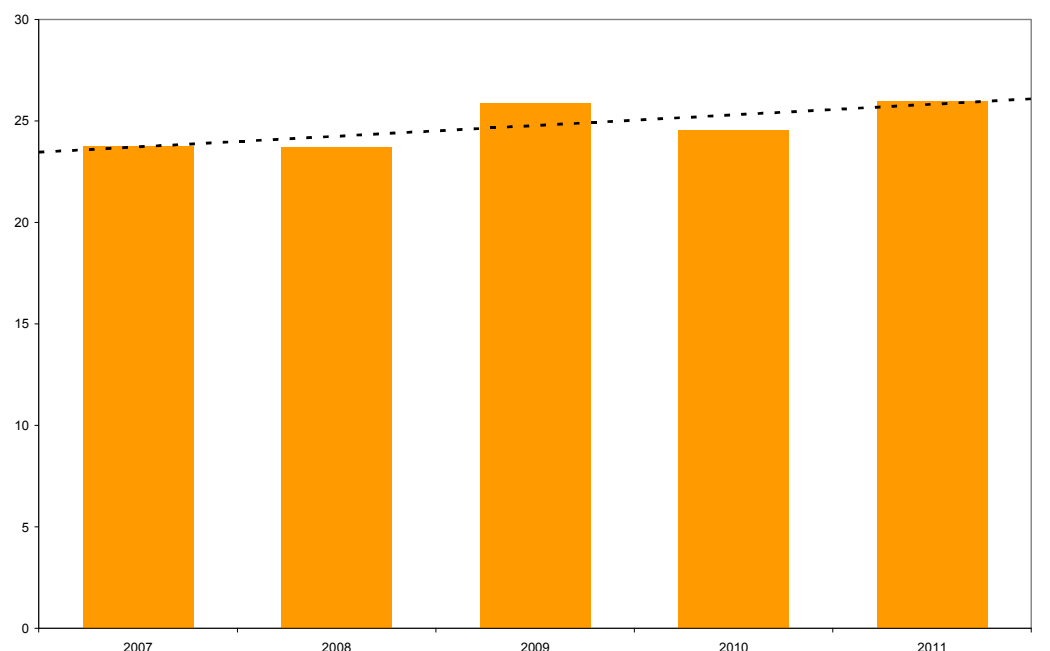
Ook op het gebied van de leefbaarheid staat Maastricht Noordoost op achterstand. Beide indicatoren liggen onder het gemiddelde van Maastricht. Wel is er op het gebied van het voorzieningenniveau een positieve ontwikkeling zichtbaar, waardoor een deel van de achterstand op het gebied van de leefbaarheid wordt ingehaald.

15.3.1 Wonen

Op het thema Wonen staat Maastricht Noordoost nog op achterstand op het gebied van de sociale huurwoningen en de verkoopprijzen. Maastricht Noordoost heeft een relatief klein aandeel kleine woningen en meergezinswoningen, bij deze indicatoren wordt het verschil met Maastricht als geheel echter kleiner. De woningvoorraad van Maastricht Noordoost bestaat vooral uit sociale huurwoningen, sinds de start van de wijkenaanpak neemt het verschil met de stad als geheel op deze indicator toe. Daarentegen neemt de achterstand van de verkoopprijs van de woningen op het stedelijk gemiddelde wel af, maar ook op dit punt blijft de achterstand op het stedelijk gemiddelde groot. In deze paragraaf worden de ontwikkelingen van het aandeel sociale huurwoningen en de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad nader bekeken.

Aandeel sociale huurwoningen stabiel

15.4 Sociale huurwoningen: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2007	2008	2009	2010	2011
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	23,8	23,7	25,9	24,6	26,0
Totaal Maastricht	40	27	32	39	39
Maastricht Noordoost	50	33	40	49	49

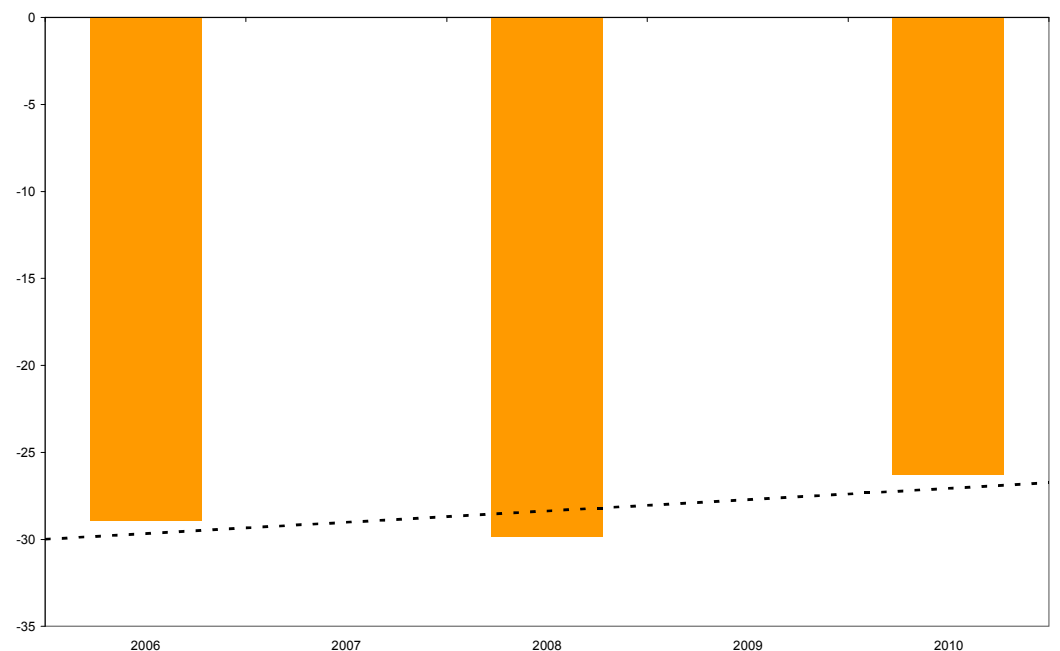
Bron: CBS, SYSWOV.

Het hoge aandeel sociale huurwoningen is een van de kenmerkende eigenschappen van Maastricht Noordoost. Dit aandeel ligt op bijna 50 procent, terwijl het in de stad als geheel 39 procent bedraagt. Daarmee heeft de aandachtswijk Maastricht Noordoost een achterstand van 26 procent op de stad als geheel. Ten opzichte van 2007 is het aandeel sociale huurwoningen in zowel Maastricht Noordoost als de stad als geheel licht gedaald. De achterstand van Maastricht Noordoost loopt echter iets op. In de cijfers van de afzonderlijke jaren is een sterke fluctuatie in het aandeel sociale huurwoningen zichtbaar.

Deze jaar-op-jaar verschillen hangen samen met de sloop van ruim 150 sociale huurwoningen in 2008 in Maastricht Noordoost en de daaropvolgende oplevering van 100 nieuwe sociale huurwoningen en 70 koopwoningen in 2008 en 2009. Ook in Maastricht als geheel zijn veel sociale huurwoningen gesloopt en nieuwe sociale huurwoningen opgeleverd⁸.

Woningvoorraad Maastricht Noordoost verbetert licht

15.5 Leefbaarometerscore woningvoorraad⁹: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2006	2007	2008	2009	2010
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	-28,9	.	-29,9	.	-26,3
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal Maastricht	-17	.	-13	.	-24
Maastricht Noordoost	-41	.	-39	.	-44

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De sloop en nieuwbouw in Maastricht Noordoost uit zich nog niet in een waarneembare toename van de Leefbaarometerscore¹⁰ voor de woningvoorraad. De schaal daarvan loopt van -50 tot +50. De score van Maastricht Noordoost ligt met een -44 ruim onder het niveau in de stad als geheel (-24). Maastricht Noordoost heeft daardoor een achterstand van ruim 26 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in Maastricht Noordoost licht gedaald van -41 naar -44. De score in de stad als geheel is echter ook verslechterd: van -17 naar -24. Daarmee is de achterstand van Maastricht Noordoost in beperkte mate afgenomen, van

⁸ CBS, veranderingen in woningvoorraad.

⁹ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

¹⁰ Zie paragraaf 15.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

bijna 29 procent naar ruim 26 procent. Hierdoor is 9 procent van de achterstand ingelopen.

15.3.2 Leefbaarheid

Op het thema Leefbaarheid is het beeld van Maastricht Noordoost nog steeds negatief. De algemene leefbaarheid ligt er onder het stedelijk gemiddelde van Maastricht en ook het voorzieningenniveau scoort in Maastricht Noordoost lager dan de stad als geheel. Op die laatste indicator is wel een positieve ontwikkeling zichtbaar waardoor de achterstand op het gebied van de leefbaarheid deels wordt ingelopen. In deze paragraaf komt de ontwikkeling aan bod in de Leefbaarheidsscore.

In de Leefbaarometer¹¹ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad is één van de zes onderliggende leefbaarometers¹².

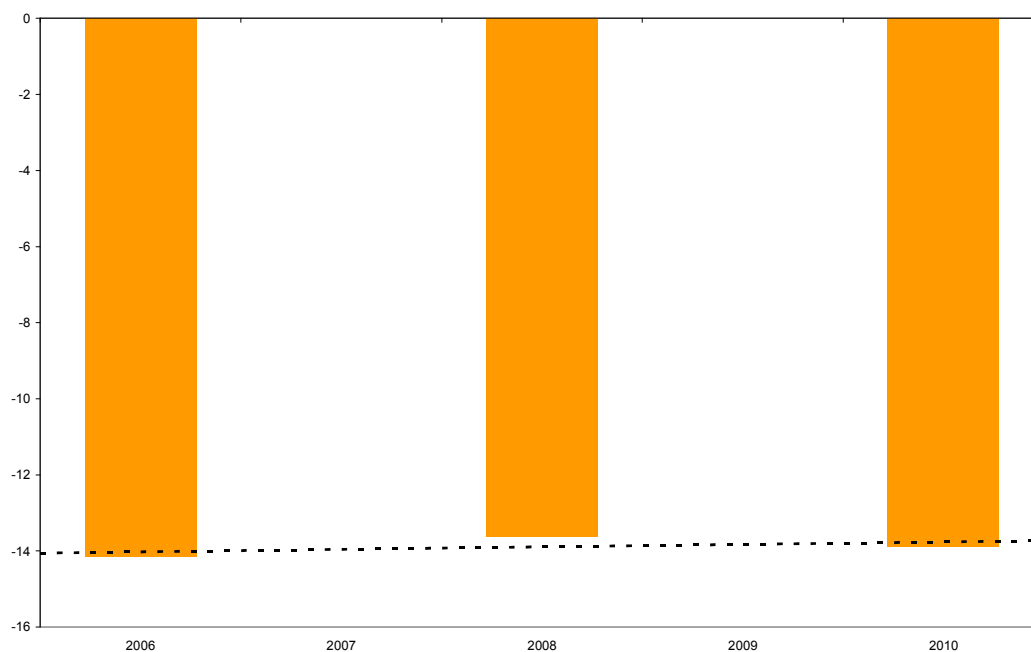
Leefbaarheidsscore stabiel

De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Maastricht Noordoost scoort 'matig positief' op de leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, de stad als geheel scoort daarentegen 'positief'. Daarmee staat Maastricht Noordoost op een achterstand van ongeveer 14 procent. In die achterstand is de laatste jaren, zoals ook blijkt uit de gehanteerde schaal, vrijwel niets gewijzigd. De gemeente Maastricht wil via sociale versterking de wijk Noordoost ontwikkelen tot een vitale en aantrekkelijke wijk. Om dat doel te bereiken zal de leefbaarheid in Maastricht Noordoost moeten verbeteren.

¹¹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

¹² <http://www.leefbaarometer.nl/>.

15.6 Leefbaarheidsscore: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

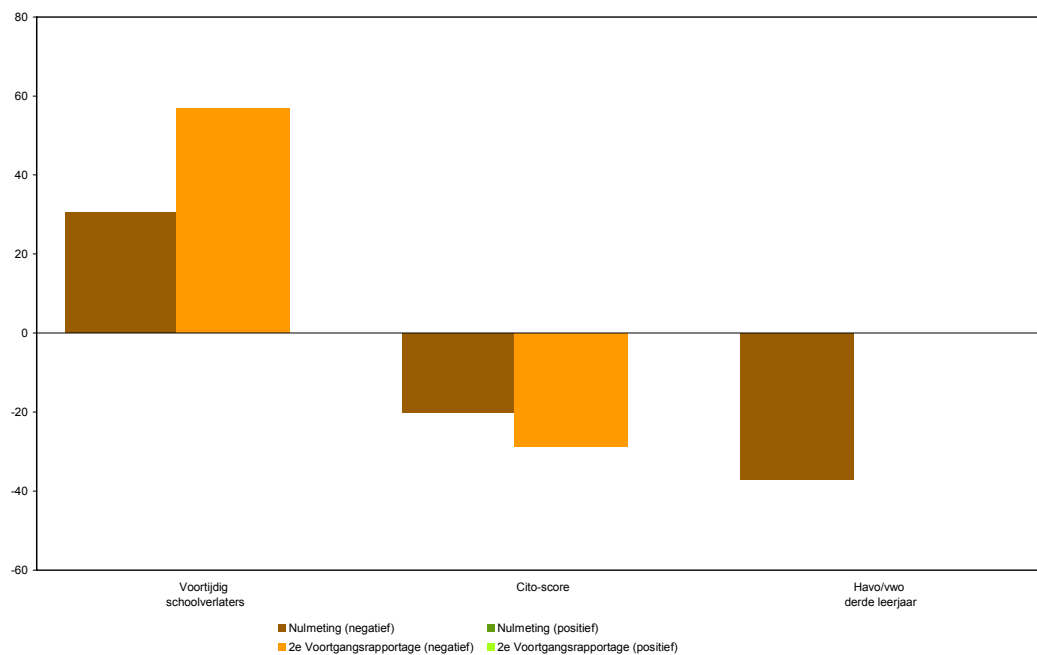

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	-14,2	.	-13,6	.	-13,9
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Maastricht	5	.	5	.	5
Maastricht Noordoost	4	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

15.4 Leren

15.7 Thema Leren¹³: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	31	57
Cito-score	-20	-29
Havo/vwo derde leerjaar	-37	x

Bron: CBS, DUO, Cito.

Binnen het thema Leren staat de aandachtswijk Maastricht Noordoost ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak op een achterstand ten opzichte van de gemeente als geheel. In de aandachtswijk zijn er meer voortijdig schoolverlaters en liggen de Cito-scores lager. Omdat er in 2011 te weinig leerlingen naar het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs gaan, ontbreekt die score. De achterstanden op het gebied van de voortijdig schoolverlaters en de Cito-scores zijn sinds de start van de wijkenaanpak opgelopen.

Achterstand Cito-scores loopt op

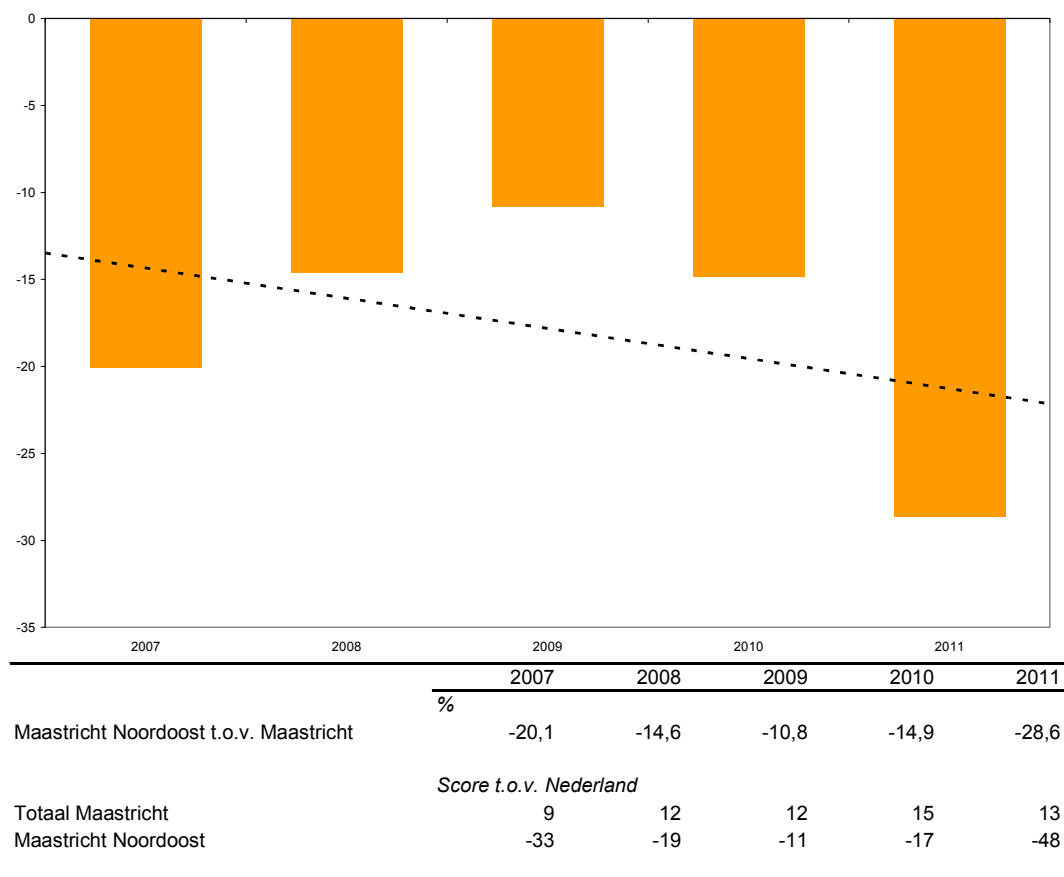
Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardscores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar

¹³ Omdat het aantal leerlingen in het derde leerjaar in Maastricht Noordoost in 2011 te klein is, zijn geen gegevens voor het peilmoment van de Tweede Voortgangsrapportage beschikbaar.

in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

Leerlingen in Maastricht Noordoost scoren met -48 aanzienlijk slechter op de Cito-toets dan de leerlingen in de stad als geheel (+13). Dit beeld zien we zowel terug op de totale score voor de Eindtoets Basisonderwijs als op de scores voor de onderdelen taal en rekenen en wiskunde. De achterstand van de leerlingen in Maastricht Noordoost is op beide onderdelen ongeveer even groot. Opvallend is dat de Cito-score fluctueert en vooral in 2011 erg laag is. Ook aan het begin van de wijkenaanpak was er sprake van een lage score. In de tussenliggende jaren lagen de scores in Maastricht Noordoost echter iets dichterbij de score van Maastricht als geheel. Door de slechte score in 2011 is de achterstand van Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde toegenomen.

15.8 Cito-score¹⁴: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

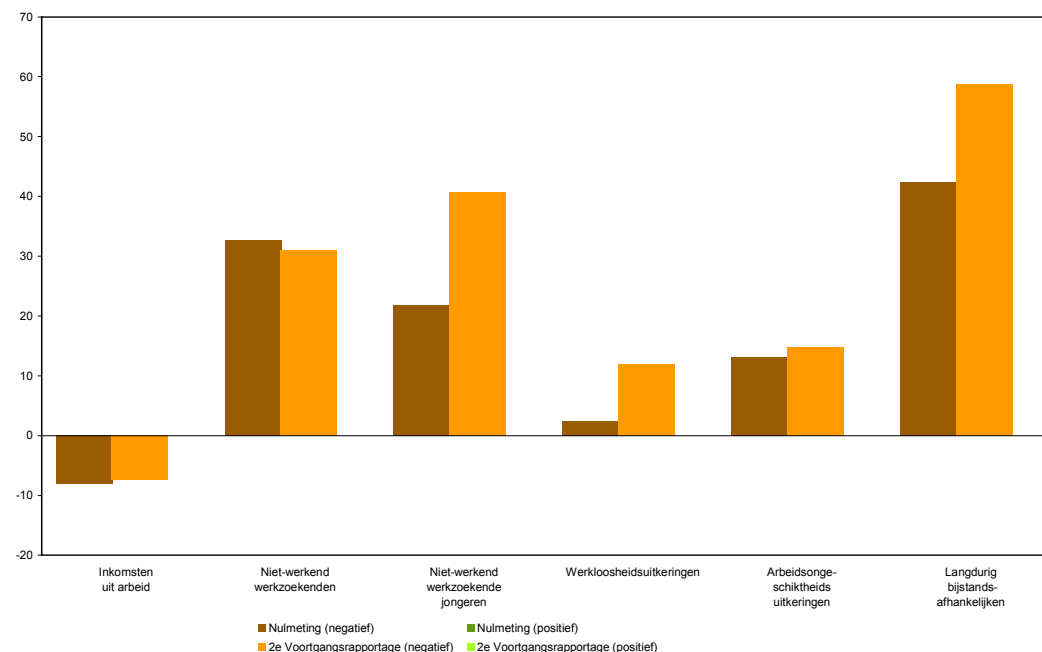

Bron: CBS, Cito.

¹⁴ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

15.5 Werken

15.9 Thema Werken: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-8	-7
Niet-werkend werkzoekenden	33	31
Niet-werkend werkzoekende jongeren	22	41
Werkloosheidsuitkeringen	2	12
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	13	15
Langdurig bijstandsafhankelijken	42	59

Bron: CBS.

Binnen het thema Werken doet Maastricht Noordoost het vijf jaar na de start van de wijkenaanpak slechter dan de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de achterstanden bij de meeste indicatoren opgelopen. Alleen op het gebied van het aantal personen met inkomsten uit arbeid en het aantal niet-werkend werkzoekenden in totaal is er een kleine verbetering zichtbaar. Op alle andere indicatoren binnen het thema Werken doet Maastricht Noordoost het in vergelijking met de stad als geheel nu slechter dan vijf jaar geleden.

15.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

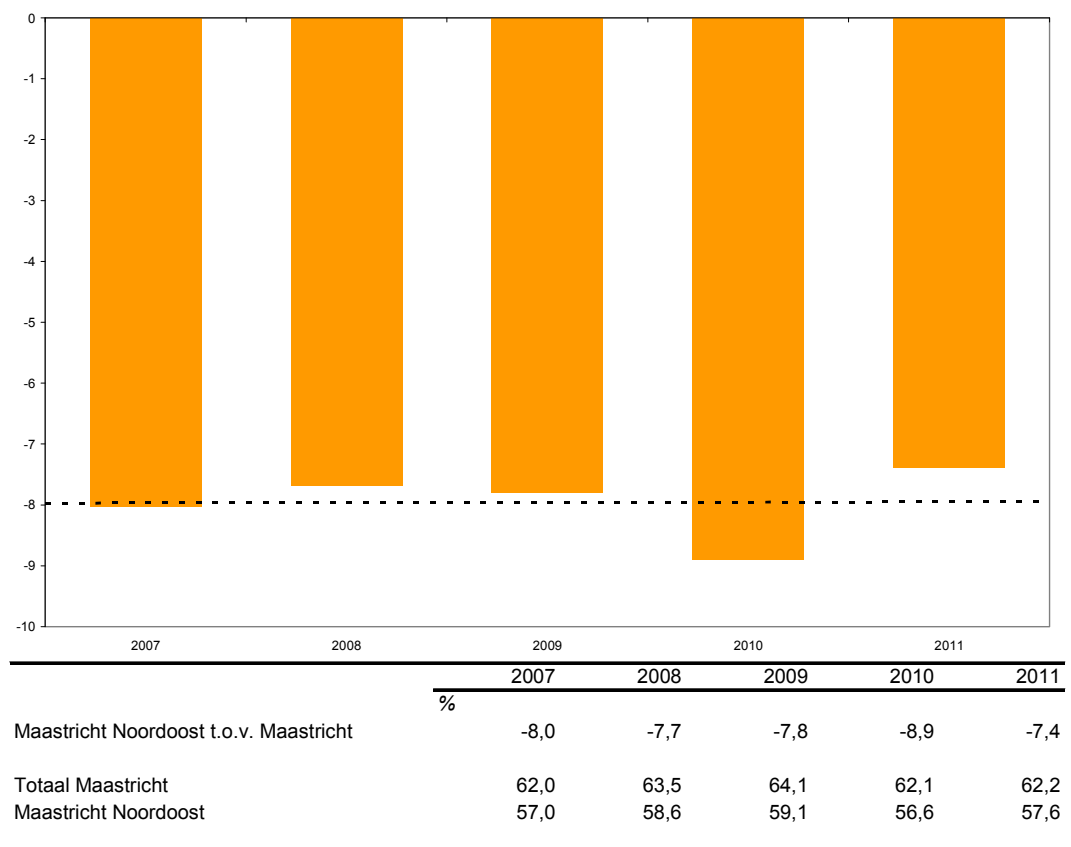
Kleine afname achterstand aandeel met inkomsten uit arbeid

In Maastricht Noordoost ligt het aandeel personen met inkomsten uit arbeid met 58 procent iets onder het stedelijk gemiddelde van 62 procent. Daarmee heeft de aandachtswijk een achterstand van circa 7 procent op het stedelijk gemiddelde. Hoewel het aantal werkenden zowel in de aandachtswijk als in de stad Maastricht in zijn geheel in 2008 en 2009 een stijging doormaakt, is er in 2010 voor beide een duidelijke daling zichtbaar. Maastricht Noordoost komt daardoor in 2010 op een grotere achterstand te staan dan voor de aanvang van de wijkenaanpak. In 2011 is een deel van die

achterstand weer weggewerkt doordat het aantal personen met betaald werk in Maastricht Noordoost sneller toeneemt dan in de stad als geheel. De achterstand is daardoor 8 procent kleiner geworden ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

Onder inwoners van de eerste generatie van Marokkaanse afkomst is de achterstand op het stedelijk gemiddelde het grootst. Vooral de vrouwen van Marokkaanse afkomst hebben vaak geen baan, slechts 34 procent van hen heeft inkomsten uit arbeid. Inwoners van Marokkaanse afkomst vormen in Maastricht Noordoost met 3 procent overigens maar een klein deel van de totale bevolking.

15.10 Inkomsten uit arbeid: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: CBS.

Achterstand in niet-werkend werkzoekenden onveranderd

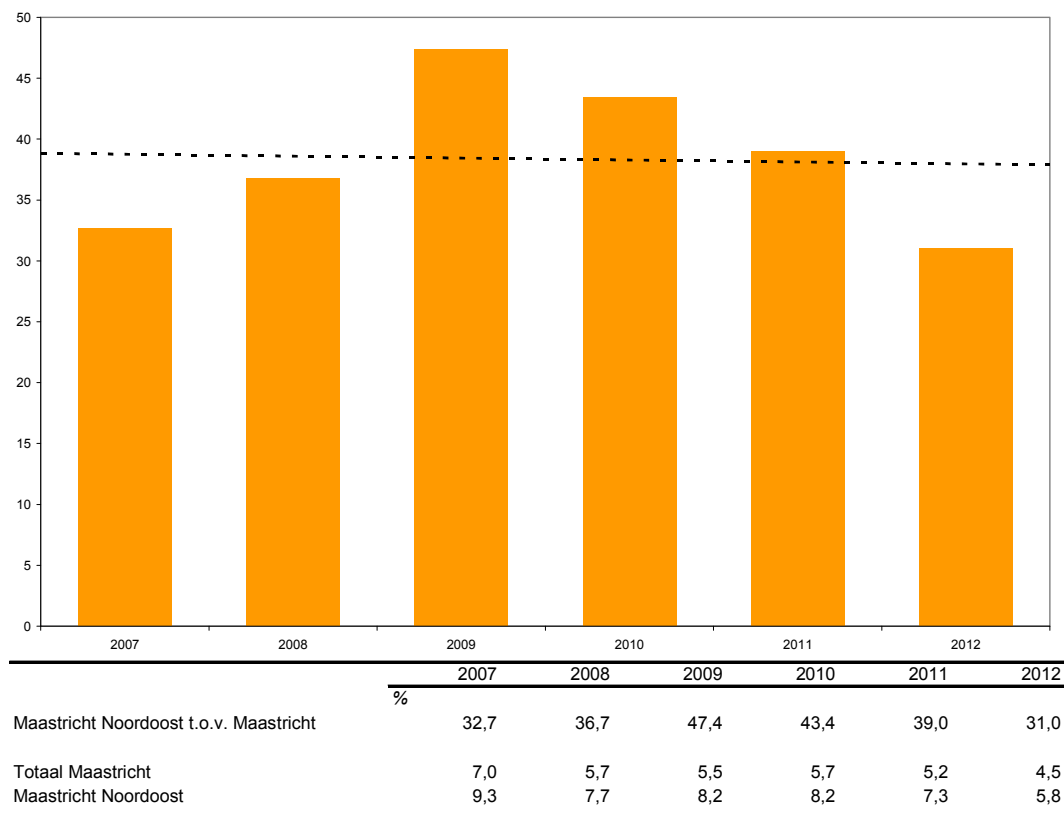
Ook het aandeel personen dat op zoek is naar werk ligt in Maastricht Noordoost met bijna 6 procent boven het stedelijk gemiddelde van ruim 4 procent. De aandachtswijk heeft daardoor een achterstand van 31 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is er een duidelijke afname in het aandeel werkzoekenden zichtbaar. Bij aanvang van de wijkenaanpak lag het aandeel werkzoekenden in Maastricht Noordoost nog op ruim 9 procent tegenover ongeveer 7 procent in Maastricht als geheel. Daarmee bedroeg de achterstand bijna 33 procent.

Omdat het aandeel werkzoekenden in de stad als geheel tot 2010 iets sneller daalt dan in de Maastricht Noordoost, is de achterstand sinds de start van de wijkenaanpak eerst opgelopen. Vanaf 2010 is de ontwikkeling voor Maastricht Noordoost juist gunstiger. Door

de initiële toename van de achterstand en de daarop volgende daling is de achterstand van Maastricht Noordoost vrijwel onveranderd.

Binnen de verschillende bevolkingsgroepen in Maastricht Noordoost valt op dat onder allochtonen van de eerste generatie van niet-westerse afkomst het aandeel werkzoekenden bijna 15 procent bedraagt. Dit aandeel is sinds de start van de wijkenaanpak, toen het nog op 24 procent lag, wel aanzienlijk gedaald.

15.11 Niet-werkend werkzoekenden: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

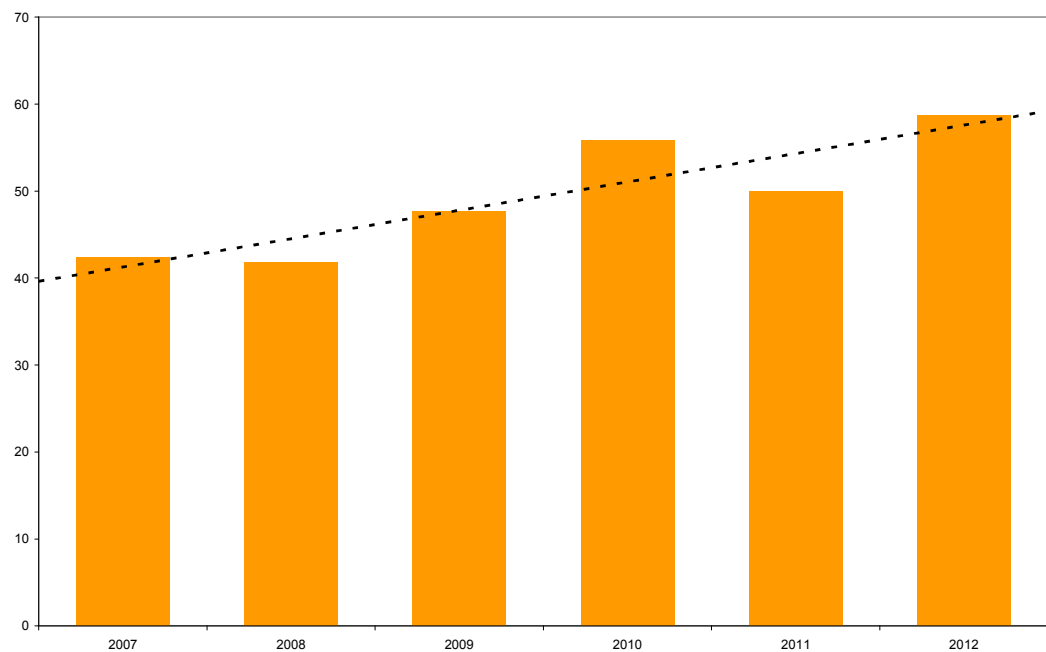
Bron: CBS.

Onder jongeren is het aandeel werkzoekenden in zowel Maastricht Noordoost (bijna 2 procent) als de stad als geheel (1 procent) gering. Vanaf de start van de wijkenaanpak is het aandeel werkzoekenden onder de jongeren gedaald. Omdat die daling in Maastricht als geheel sneller ging dan in de aandachtswijk Maastricht Noordoost is de achterstand echter opgelopen. Doordat het aantal werkzoekende jongeren erg klein is en de verschillen tussen de gemeente en de Maastricht Noordoost gering zijn, kunnen kleine jaar op jaar schommelingen in het aandeel werkzoekende jongeren tot procentuele afwijkingen leiden die relatief groot uitvallen. De piek in het themadiagram (figuur 15.9) in 2012 illustreert dit. Het absolute verschil tussen Maastricht Noordoost en de stad als geheel bedraagt minder dan 0,6 procentpunt. Doordat de aandelen werkzoekende jongeren heel klein zijn, wordt dat kleine absolute verschil uitvergroot tot een relatief verschil van 41 procent.

15.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

15.12 Langdurig bijstandsafhankelijken: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

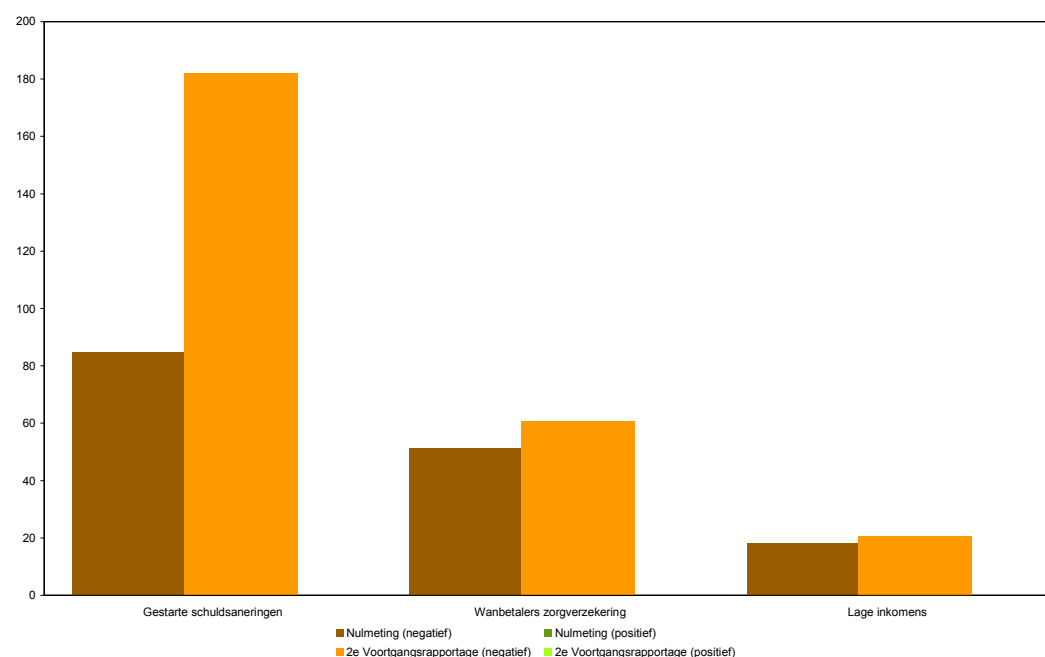
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	42,4	41,8	47,7	55,8	50,0	58,7
Totaal Maastricht	2,9	2,9	2,6	2,6	2,5	2,4
Maastricht Noordoost	4,1	4,1	3,8	4,0	3,7	3,7

Bron: CBS.

In Maastricht Noordoost is bijna 4 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering om rond te komen. In Maastricht als geheel ligt dat aandeel lager: ruim 2 procent. Daarmee heeft de aandachtswijk een achterstand van circa 59 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is in zowel Maastricht Noordoost als in de stad als geheel het aantal mensen met een langdurige bijstandsuitkering maar een klein beetje afgenomen. Doordat die kleine positieve ontwikkeling in Maastricht als geheel iets sneller verloopt, neemt de achterstand van Maastricht Noordoost toe. Vooral onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken groot: ongeveer 12 procent.

15.6 Inkomen en schuldenproblematiek

15.13 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	85	182
Wanbetalers zorgverzekering	51	61
Lage inkomens	18	21

Bron: CBS.

De achterstand van Maastricht Noordoost binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek is ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak groot. Vooral het aandeel gestarte schuldsaneringen ligt er hoger dan in de gemeente Maastricht als geheel. Maar er zijn ook meer wanbetalers voor de zorgverzekeringswet en het aandeel lage inkomens is er hoger. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de achterstanden op alle indicatoren opgelopen.

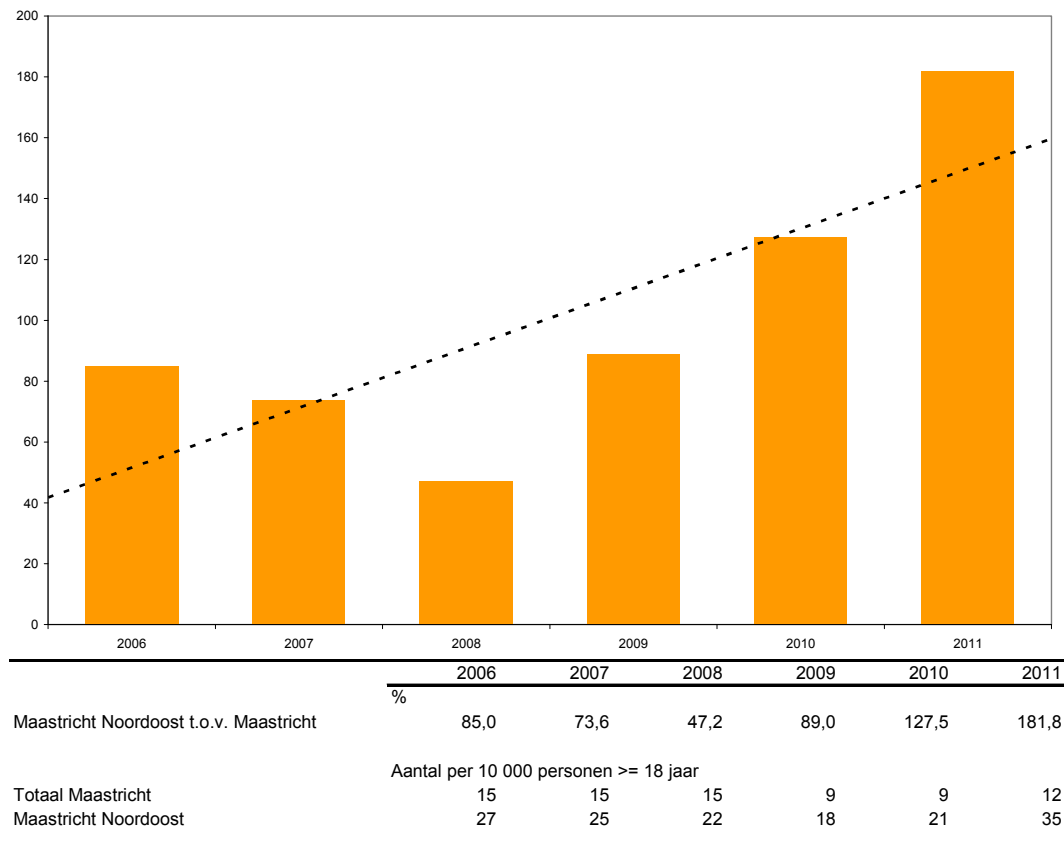
Flinke toename aantal gestarte schuldsaneringstrajecten

Op iedere 10 duizend inwoners starten er in Maastricht Noordoost in 2011 35 schuldsaneringstrajecten¹⁵. In Maastricht als geheel zijn dat er 12. Daarmee heeft Maastricht Noordoost een forse achterstand op de gemeente als geheel. Die achterstand was er ten tijde van de start van de wijkenaanpak ook al, maar is na 2008 flink toegenomen. De indicator moet niet alleen negatief worden gezien. Gemeenten kunnen zich inspanssen om ervoor te zorgen dat het huishoudboekje van de inwoners op orde

¹⁵ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

komt. Dankzij een schuldsaneringstraject kunnen de betrokkenen schuldenvrij worden verklaard en een nieuwe start maken.

15.14 Gestarte schuldsaneringen: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: CBS.

Midden- en hoge inkomens trekken weg uit Maastricht Noordoost

In deze paragraaf bekijken we de inkomensontwikkelingen van de inwoners van Maastricht Noordoost. Van de huishoudens in Maastricht Noordoost heeft in 2010 63 procent een laag inkomen, 29 procent een middeninkomen en 8 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 is het aandeel lage inkomens toegenomen, het aandeel midden- en hoge inkomens is juist iets afgenomen, zoals figuur 15.15 illustreert. Voor Maastricht als geheel zijn maar kleine wijzigingen zichtbaar. In 2010 heeft 52 procent van de Maastrichtse huishoudens een laag inkomen, 33 procent een middeninkomen en 15 procent een hoog inkomen.

15.15 Huishoudens naar inkomensklasse: Maastricht Noordoost en het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Maastricht	51	34	15	52	33	15
Maastricht Noordoost	60	32	9	63	29	8

Bron: CBS.

Is het inkomen van de inwoners van Maastricht Noordoost veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? En welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven¹⁶.

In Maastricht Noordoost zien we in de periode 2006-2009 meer mensen met een hoog en vooral middeninkomen vertrekken dan er komen wonen. De instroom van mensen met een laag inkomen is wel groot en verklaart voor een deel de toename van de groep met een laag inkomen. Dit lijkt samen te hangen met de instroom van jonge alleenstaande westerse allochtonen in de wijk, vermoedelijk buitenlandse studenten. Een deel van de wijkbewoners maakt ook een inkomensstijging door waardoor we kunnen stellen dat de wijk een roltrapfunctie heeft; lage inkomens stromen in en mensen die zich dat financieel kunnen veroorloven verlaten de wijk.

15.7 Veiligheid

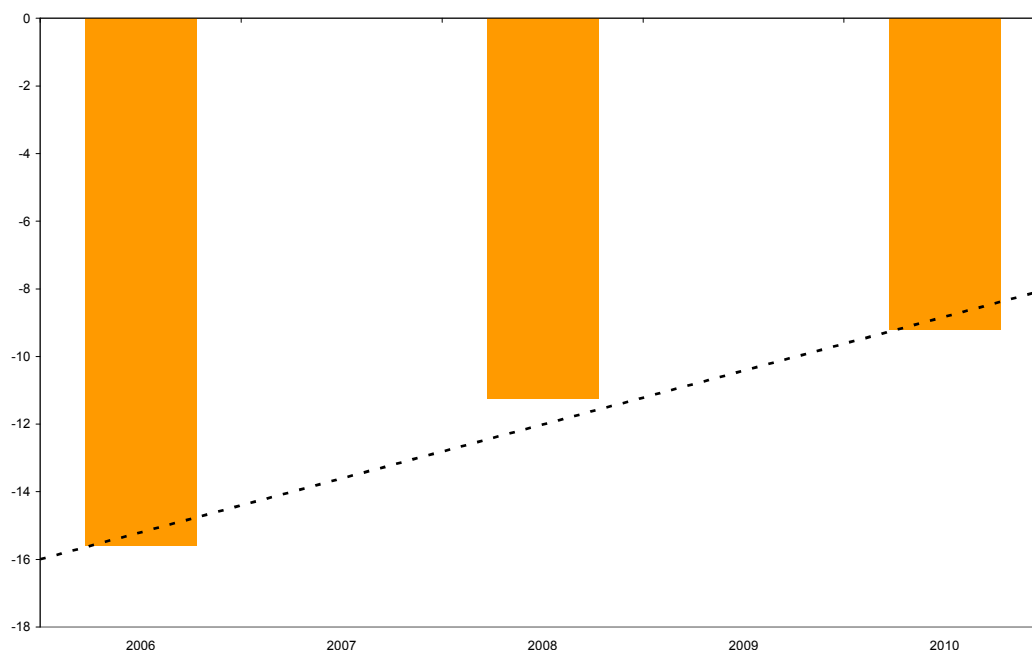
Sociale problemen als drugsproblematiek en jongerenoverlast leiden ertoe dat de inwoners van Maastricht Noordoost zich er onveilig voelen. De gemeente Maastricht wil dat veranderen en zet in op sociale versterking, onder andere op het thema veiligheid met behulp van buurtveiligheidsteams. In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer¹⁷. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid scoort Maastricht Noordoost ruim onder het landelijk gemiddelde: -31. De stad als geheel doet het met een score van -24 echter niet veel beter. Maastricht Noordoost staat daardoor in 2010 op een achterstand van ongeveer 9 procent. Doordat de situatie in Maastricht Noordoost in vergelijking met 2006 iets is verbeterd en in de gemeente als geheel een klein beetje verslechterd, is er sprake van een positieve ontwikkeling. Maastricht Noordoost ziet de achterstand op het thema veiligheid teruglopen van bijna 16 procent naar iets meer dan 9 procent. Daarmee neemt de achterstand van Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde met 41 procent af.

¹⁶ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

¹⁷ Zie paragraaf 15.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

15.16 Veiligheid en overlast: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	-15,6	.	-11,3	.	-9,2
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Maastricht	-23	.	-20	.	-24
Maastricht Noordoost	-35	.	-29	.	-31

Bron: CBS, Leefbaarometer.

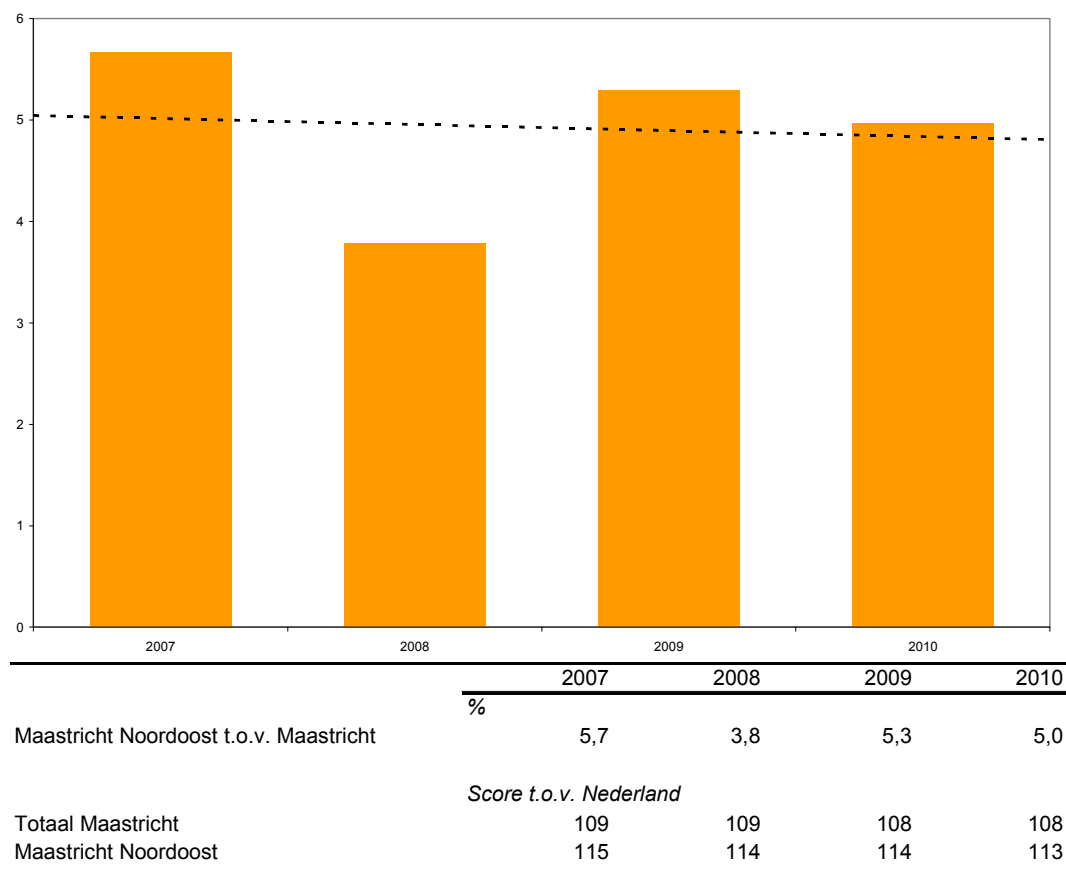
15.8 Gezondheid

In Maastricht Noordoost is het aantal pasgeboren kinderen te klein om uitspraken te doen over hun gezondheid aan de hand van het aantal dat extra zorg nodig heeft. Daarom gebruiken we in deze paragraaf alleen het medicijngebruik van de inwoners van Maastricht Noordoost als indicator voor de gezondheidstoestand van de bewoners.

Medicijngebruik in Maastricht Noordoost daalt licht

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van Maastricht Noordoost iets ongezonder is dan die van Maastricht als geheel blijkt uit de score van 113. In Maastricht als geheel worden ook meer medicijnen genomen dan in Nederland, de stad scoort 108. Maastricht Noordoost heeft daarmee een achterstand van 5 procent op de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er kleine veranderingen zichtbaar. Het medicijngebruik is zowel in de aandachtswijk als in Maastricht als geheel iets afgenomen, de achterstand van de wijk daalt daardoor met 12 procent. De verschillen zijn echter maar klein.

15.17 Medicijngebruik: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: CBS.

15.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Maastricht Noordoost zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹⁸. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

Circa 13 procent van de bevolking van Maastricht Noordoost is van niet-westers allochtone afkomst. In Maastricht als geheel is 9 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. Van alle 40 aandachtswijken is het aandeel niet-westerse allochtonen in Maastricht Noordoost en Meezenbroek in Heerlen het kleinst. Ongeveer 4 procent van de paren is in Maastricht Noordoost gemengd, in Maastricht als geheel is dat met 3 procent iets minder.

¹⁸ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie is er sprake van een wisselend beeld. Op de ene indicator presteert Maastricht Noordoost iets beter dan de gemeente als geheel en op de andere indicator gaat het er slechter. De niet-westerse allochtonen inwoners doen het in Maastricht Noordoost dus wisselend beter en slechter ten opzichte van hun autochtone buurtgenoten dan in de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er op het gebied van integratie in Maastricht Noordoost kleine positieve ontwikkelingen zichtbaar. We bekijken in deze paragraaf de integratie op het gebied van de langdurig bijstandsafhankelijken.

Voorsprong integratie langdurig bijstandsafhankelijken wordt kleiner

Met bijna 4 procent ligt het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in Maastricht Noordoost boven het stedelijk gemiddelde van ruim 2 procent. In de paragraaf over het thema Werken hebben we ook vastgesteld dat onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken groot is. Dit zien we terug in de cijfers in figuur 15.18, in Maastricht Noordoost hebben niet-westerse allochtonen 3,1 keer zo vaak langdurig een bijstandsuitkering als autochtonen. In Maastricht als geheel is dat echter 3,3 keer. Daarmee hebben de aandachtswijken een kleine voorsprong op het stedelijk gemiddelde van 6 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is die voorsprong afgenomen. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn in Maastricht Noordoost iets toegenomen terwijl ze in de stad als geheel vrij stabiel zijn gebleven. Daardoor is er een negatieve ontwikkeling van Maastricht Noordoost ten opzichte van de stad als geheel.

15.18 Integratie, langdurig bijstandsafhankelijken: Maastricht Noordoost en het stedelijk gemiddelde van Maastricht

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Maastricht Noordoost t.o.v. Maastricht	-18,6	-22,7	-19,7	-7,8	-10,1	-6,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Maastricht	3,23	3,53	3,42	3,46	3,36	3,29
Maastricht Noordoost	2,62	2,73	2,75	3,19	3,02	3,09

Bron: CBS.

15.10 Conclusie

Maastricht is een studentenstad met ongeveer 120 duizend inwoners. De stad heeft een aandachtswijk: Maastricht Noordoost met 14 duizend inwoners. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat Maastricht Noordoost op alle thema's in de Outcomemonitor Wijkenaanpak op achterstand ten opzichte van de stad als geheel. Alleen op het thema integratie is er geen duidelijke voorsprong of achterstand van de kleine groep niet-westerse allochtonen in Maastricht Noordoost. Opvallend is dat in Maastricht Noordoost de achterstanden op het stedelijk gemiddelde op een aantal gebieden oplopen. Bij de thema's Leefbaarheid, Veiligheid en Integratie zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar. De gezondheidstoestand is stabiel, maar op de thema's Wonen, Leren, Werken en Inkomen en schuldenproblematiek loopt de achterstand op.

Op gebied van wonen en de woningvoorraad valt op dat Maastricht Noordoost iets meer grote en iets meer eengezinswoningen heeft dan Maastricht als geheel. Een groot deel daarvan is bestemd voor de sociale verhuur. Bovendien liggen de verkoopprijzen er

onder het stedelijk gemiddelde. Doordat het verschil met Maastricht op het gebied van kleine en meergezinswoningen afneemt en de achterstand op het gebied van de sociale huurwoningen toeneemt, overheersen de negatieve ontwikkelingen. Alleen voor wat betreft de verkoopprijs van koopwoningen neemt de achterstand van Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde af. Ook op het gebied van de leefbaarheid is er een achterstand op Maastricht als geheel. De algemene leefbaarheid en het voorzieningenniveau liggen er onder het gemiddelde van Maastricht. Op dit gebied is er sinds de start van de wijkenaanpak wel een positieve ontwikkeling zichtbaar.

Om leerlingen op een goede toekomst voor te bereiden, is het van belang dat ze met een diploma van school gaan. De gemeente richt zich daarom op sociale versterking van de bevolking op het thema Leren. In Maastricht Noordoost is op het gebied van de prestaties van leerlingen nog verbetering mogelijk, de aandachtswijk heeft ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Over het algemeen zijn de ontwikkelingen op het thema Leren negatief. De achterstand op Maastricht als geheel loopt op.

Ook de sociale versterking op het gebied van werken en participatie heeft nog extra aandacht nodig wil Maastricht Noordoost een deel van zijn achterstanden op de stad als geheel inlopen. Nog steeds zijn er in Maastricht Noordoost minder mensen aan het werk en zijn er meer inwoners die een uitkering ontvangen of op zoek zijn naar werk. De ontwikkelingen op dit gebied zijn over het algemeen negatief, ook voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek zijn op alle indicatoren de achterstanden op het stedelijk gemiddelde opgelopen. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zijn er op dit gebied dus nog geen positieve ontwikkelingen zichtbaar. Er zijn aanwijzingen dat de inkomens van een deel van de wijkbewoners zich positief ontwikkelen, maar mensen die zich dat kunnen veroorloven verlaten de wijk. Daarvoor in de plaats stromen mensen met een laag inkomen in.

Een van de aandachtspunten waar de gemeente met buurtveiligheidsteams op inzet, is het veiligheidsgevoel van de inwoners van Maastricht Noordoost. Hoewel er op dit punt ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog een achterstand is, is die achterstand kleiner geworden. De inspanningen van de gemeente lijken op dit punt hun vruchten af te werpen.

De gezondheidstoestand van de bevolking in Maastricht wordt gemeten aan de hand van het medicijngebruik. De inwoners van Maastricht Noordoost gebruiken iets meer medicijnen dan in de stad als geheel. Het verschil is klein en stabiel.

Op het gebied van de integratie ontbreekt een eenduidig beeld. De positie van niet-westerse allochtonen in vergelijking met de autochtone bevolking van Maastricht Noordoost, is op sommige punten beter dan in de stad als geheel en op sommige punten slechter. Over het algemeen zijn de ontwikkelingen op dit punt sinds de start van de wijkenaanpak positief.

16. Nijmegen

16.1 Inleiding

Nijmegen is een middelgrote stad met 165 duizend inwoners. De stad kent één aandachtswijk: Hatert. De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹. De aandachtswijk Hatert heeft bijna 7 duizend inwoners.

De wijk is in de jaren '50 en '60 aangelegd en ligt aan de zuidelijke rand van de stad, gunstig ten opzichte van het aangrenzende landelijke gebied². Bij aanvang van de wijkenaanpak is het woningenbestand in de wijk eenzijdig: meer dan tweederde van de woningen in de wijk bestaat uit sociale huurwoningen. Hatert is al langere tijd een wijk met sociaal-maatschappelijke achterstanden en bijbehorende problematiek³. De werkloosheid en het aandeel langdurige uitkeringsgerechtigden zijn er bij de start van de wijkenaanpak hoog in vergelijking met de rest van de stad. Ook is er sprake van meer voortijdige schooluitval bij scholieren.

Een zestal sporen geeft richting aan het wijkactieplan van de gemeente: Hatert Werkt, Hatert Thuis, Jong Hatert, Hatert Ontmoet, Veilig Hatert en Integratie. Bij aanvang van de wijkenaanpak wordt vooral op de eerste drie thema's ingezet: projecten die werkloosheid bestrijden, het helpen van mensen met meervoudige problemen en het beter begeleiden van de jeugd⁴.

Om de werkloosheid te bestrijden is in juli 2009 in midden in de wijk het actiecentrum 'Hatert werkt' geopend. Bewoners kunnen hier terecht met vragen over werk en inkomen en worden begeleid met het vinden van werk. Dit centrum richt zich daarnaast op inburgering, schuldhulpverlening en armoedebestrijding. De gemeente participeert in het experiment 'Achter de voordeur', dat erop gericht is complexe gezinsproblematiek te signaleren en op te lossen. Binnen dit experiment werken alle betrokken instanties intensief samen om voor elk gezin tot een op maat gemaakte geïntegreerde aanpak te komen. Hatert heeft een Centrum voor Jeugd en Gezin geopend dat een breed pakket aan hulp, zorg en begeleiding aanbiedt aan ouders, opvoeders, kinderen en jongeren. Ook worden projecten uitgevoerd gericht op het verbeteren van de prestaties van scholieren. Andere projecten voor jongeren richten zich op onder meer sportdeelname en

¹ Deze wijk wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 6535.

² Zie: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf.

³ Zie: http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Nijmegen_Hatert.

⁴ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-nijmegen-deel-1.html>.

conflictbemiddeling. Daarnaast is er budget vrijgemaakt voor projecten ter bevordering van integratie in de samenleving en is er een extra wijkagent aangesteld⁵.

Met het plan Hatert 2.0 is de wijkenaanpak in Nijmegen de periode 2012-2015 ingegaan. Gemeente, corporaties en andere professionals “garanderen” een wijk die schoon, heel en veilig is en zal blijven. Een wijk waar men dus prettig kan wonen, waardoor het imago van de wijk verbetert. Daarnaast zijn de acties van de gemeente in de komende periode gericht op het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de burgers van Hatert en het verder uitbouwen van de burgerkracht. Het Actiecentrum Hatert Werkt en het Regieteam tegen overlast en multi-probleemgezinnen zullen worden voortgezet. Tevens streeft men naar een aanpak van de doorstroom op de woningmarkt en de bestrijding van de eenzaamheid van ouderen⁶.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van Hatert terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling (thema Bevolking)
- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel Leerlingen in 3e leerjaar van havo of vwo (thema Leren)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- de Cito-scores (totaal, rekenen, taal) (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in decielklassen en decielgrenswaarden (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- de Leefbaarometerscore overlast en veiligheid (thema Veiligheid)
- het relatieve aantal gestarte schuldsaneringen van natuurlijke personen (WSNP) (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- het medicijngebruik (thema Gezondheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Hatert meer gaan lijken op de andere wijken in Nijmegen?

⁵ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-nijmegen-deel-2.html>.

⁶ Zie: http://www2.nijmegen.nl/mmbase/attachments/1268362/Hatert_2.0%2c_wijkactieplan

16.2 Bevolking

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van de Nijmeegse aandachtswijk Hatert vrijwel gelijk gebleven. In Hatert wonen bijna 7 duizend mensen.

De bevolking van Hatert is iets ouder dan die van de studentenstad Nijmegen als geheel, ruim een vijfde van de bevolking is 65 jaar of ouder (21 procent tegen 14 procent in Nijmegen als geheel) en een kleiner deel van de bewoners valt in de leeftijdscategorie van 18 tot 27 jaar (14 procent, in Nijmegen als geheel is dit 18 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is de leeftijdsopbouw van de aandachtswijk en de gemeente vrijwel onveranderd.

16.1 Bevolking naar leeftijdsklasse: Hatert en stedelijk gemiddelde van Nijmegen

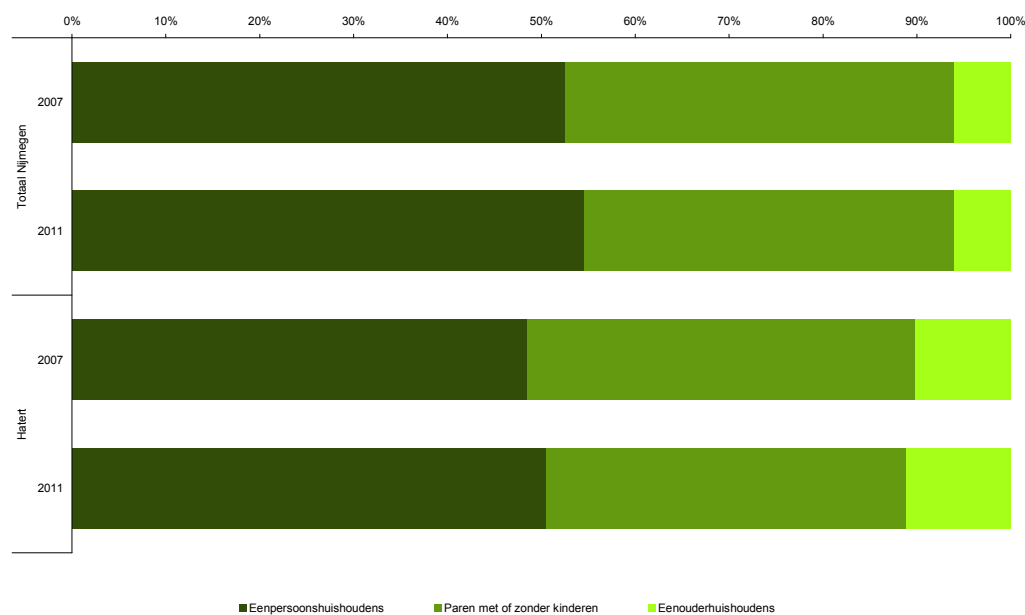
		0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
		%					
Totaal Nijmegen	2007	15	3	17	27	24	13
	2012	14	3	18	25	25	14
Hatert	2007	13	3	13	24	24	22
	2012	13	3	14	24	25	21

Bron: CBS.

In Hatert wonen meer allochtonen dan gemiddeld in Nijmegen (37 versus 25 procent). Met circa 15 procent zijn het vooral de westerse allochtonen die, in zowel Nijmegen als geheel als in Hatert, een groot deel van de bevolking uitmaken. MOE-landers zijn daarbinnen slechts een kleine groep waarvan de omvang in 2012 uitkomt op 1 procent. In vergelijking met Nijmegen als geheel telt Hatert met 9 procent relatief veel inwoners van Turkse afkomst. Dit beeld is vrijwel ongewijzigd sinds de start van de wijkenaanpak.

Nijmegen is een typische studentenstad en telt met 54 procent veel eenpersoonshuishoudens. In Hatert ligt dit aandeel met 50 procent iets lager. De aandachtswijk telt in vergelijking met de stad als geheel vooral meer eenouderhuishoudens (11 procent tegenover 6 procent in Nijmegen als geheel). Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel eenpersoonshuishoudens zowel in de stad als in Hatert iets gestegen. Dit gaat vooral ten koste van het aandeel paren.

16.2 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Hatert en stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	2007			2011		
	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden
Totaal Nijmegen	52	41	6	54	39	6
Hatert	48	41	10	50	38	11

Bron: CBS.

Hoe de afname van het aandeel paren doorwerkt in de Leefbaarometerscores⁷ voor de bevolkingssamenstelling en de sociale samenhang komt hieronder aan bod. De schaal van deze indicatoren loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van sociale samenhang of bevolkingssamenstelling die vergelijkbaar is met het gemiddelde van Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd (Leidemeijer, 2008)⁸.

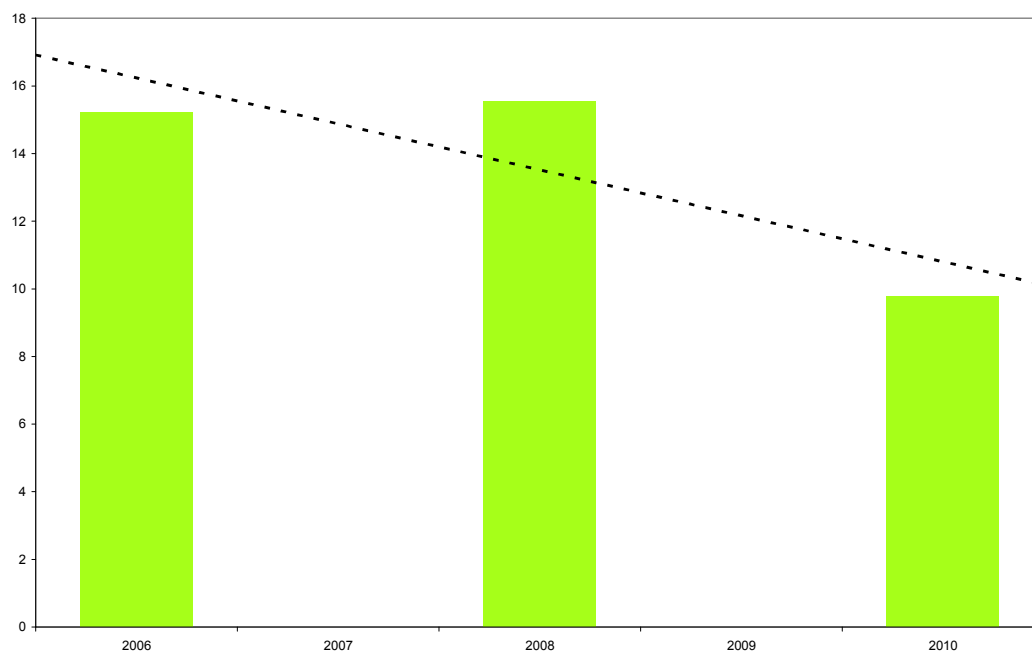
De Leefbaarometerscore voor de samenstelling van de bevolking is in Hatert met -40 beduidend lager dan in de stad Nijmegen als geheel -9. Die achterstand is sinds de start van de wijkenaanpak alleen maar groter geworden doordat de stad zich wel verbeterde (van -16 naar -9), maar de score in Hatert vrijwel stabiel bleef.

Op het gebied van de sociale samenhang scoort Hatert met +1 juist positief, terwijl Nijmegen als geheel met -8 lager scoort. De aandachtswijk Hatert heeft daarmee een voorsprong ten opzichte van de stad als geheel. Doordat de score van Hatert sinds de start van de wijkenaanpak iets is afgenomen (van +6 naar +1) en de score voor Nijmegen als geheel stabiel is gebleven, loopt de voorsprong van de aandachtswijk iets terug.

⁷ Zie paragraaf 16.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

⁸ K. Leidemeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

16.3 Leefbaarometerscore sociale samenhang: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

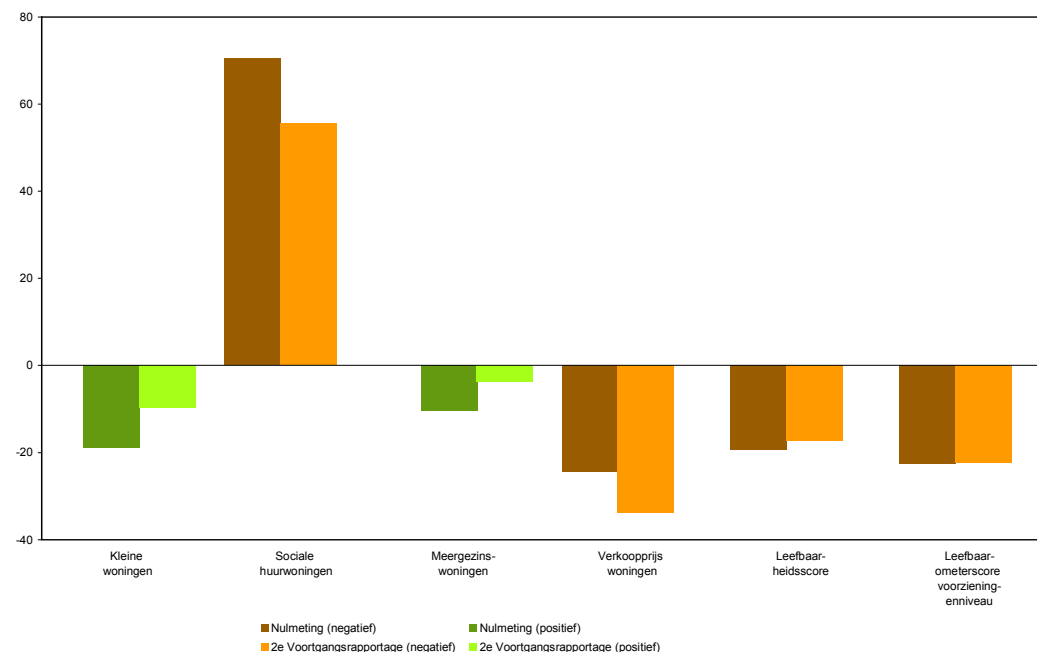

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Hatert t.o.v. Nijmegen	15,2	.	15,6	.	9,8
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Nijmegen	-8	.	-10	.	-8
Hatert	6	.	4	.	1

Bron: CBS, Leefbaarometer.

16.3 Wonen en leefbaarheid

16.4 Thema Wonen en leefbaarheid: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-19	-10
Sociale huurwoningen	71	56
Meergezinswoningen	-10	-4
Verkoopprijs woningen	-25	-34
Leefbaarheidsscore	-19	-17
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-23	-22

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid.

De woningvoorraad van Hatert kenmerkt zich door een relatief groot aandeel sociale huurwoningen en een relatief klein aandeel kleine woningen of meergezinswoningen. De verkoopprijs van de woningen ligt in Hatert duidelijk lager dan in de stad als geheel. Op dit punt loopt de achterstand op.

Ook op het gebied van de leefbaarheid is het beeld van Hatert nog steeds negatief. De algemene leefbaarheid ligt er onder het stedelijk gemiddelde van Nijmegen en ook het voorzieningenniveau scoort in Hatert lager dan in de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is op dit vlak beperkt vooruitgang geboekt.

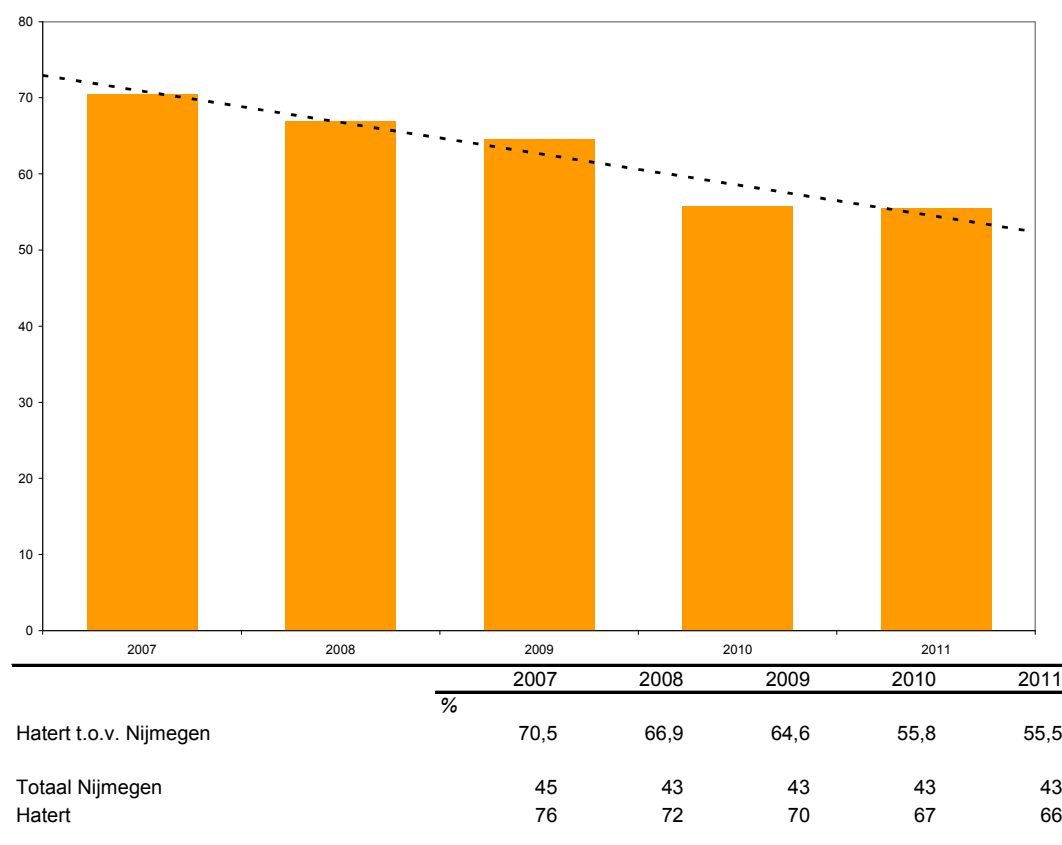
16.3.1 Wonen

De woningvoorraad van de aandachtswijk Hatert bestaat vooral uit sociale huurwoningen. Sinds de start van de wijkenaanpak is op deze indicator een deel van de achterstand op de stad Nijmegen weggewerkt. Op de indicatoren voor kleine woningen en meergezinswoningen scoort Hatert positief, dat wil zeggen dat in Hatert minder kleine

woningen en minder meergezinswoningen zijn dan in Nijmegen als geheel. Het verschil met het stedelijk gemiddelde wordt echter kleiner. De gemiddelde verkoopprijs van het kleine aantal koopwoningen in Hatert was lager dan in Nijmegen als geheel en deze achterstand loopt op. Binnen het thema Wonen staat Hatert bij twee van de vier indicatoren vijf jaar na de start van de wijkenaanpak op achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In deze paragraaf wordt de ontwikkeling van het aandeel sociale huurwoningen nader bekeken.

Aandeel sociale huurwoningen daalt

16.5 Sociale huurwoningen: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

Bron: CBS, SYSWOV.

De aandachtswijk Hatert kenmerkt zich door een groot aandeel sociale huurwoningen gebouwd in de naoorlogse periode van woningnood. Ongeveer tweederde van de woningen in Hatert (ruim 66 procent) is een sociale huurwoning. In de stad als geheel is dat aandeel 43 procent. Daarmee heeft Hatert een achterstand van bijna 56 procent op Nijmegen als geheel. Ten opzichte van 2007 is het aandeel sociale huurwoningen in Hatert gedaald van 76 naar 66 procent. Deze daling is enerzijds het gevolg van de sloop van sociale huurwoningen in 2008, anderzijds komt dit doordat er in Hatert vanaf 2009 nieuwe koopwoningen en particuliere huurwoningen zijn opgeleverd. Ook in Nijmegen als geheel is het aandeel sociale huurwoningen sinds de start van de wijkenaanpak licht gedaald. Omdat de daling in Hatert sneller gaat dan in Nijmegen als geheel, neemt het verschil met de stad af van bijna 71 procent naar circa 56 procent. Daardoor is 21 procent van de achterstand van Hatert ingelopen.

16.3.2 Leefbaarheid

Net als op het terrein van de woningvoorraad staat Hatert ook op het gebied van de algemene leefbaarheid op een achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In deze paragraaf komen de ontwikkelingen op het gebied van leefbaarheid aan bod aan de hand van de Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau.

In de Leefbaarometer is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is één van de zes onderliggende leefbaarometers⁹.

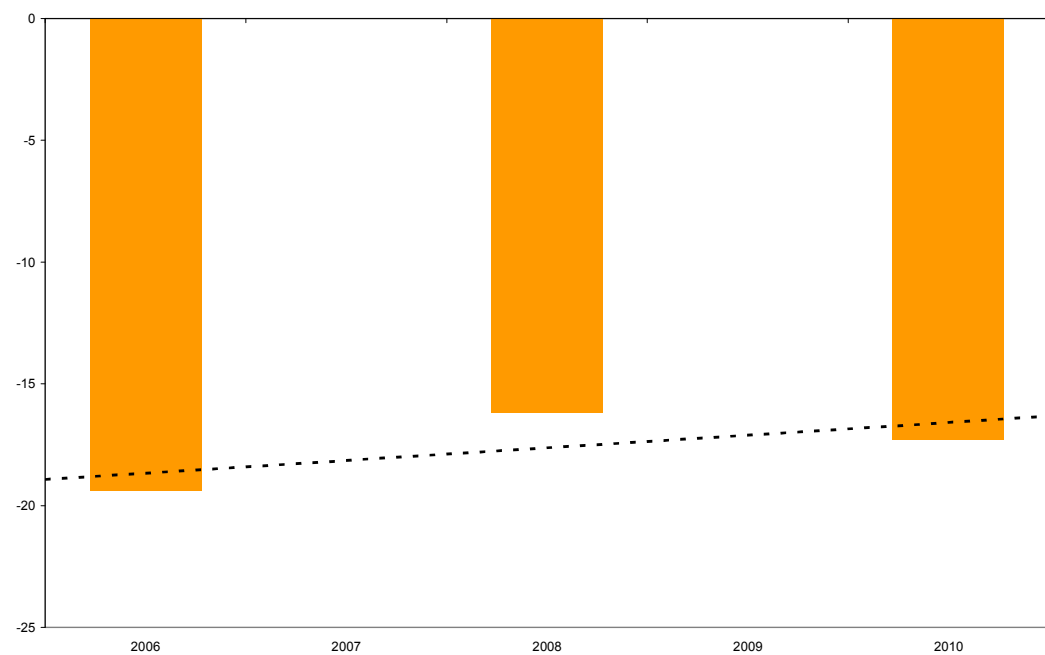
Algemene leefbaarheid verbetert licht

De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Hatert scoort 'matig positief' op de Leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, Nijmegen als geheel scoort 'positief'. Daarmee staat Hatert op achterstand. De algemene leefbaarheid in Hatert heeft zich sinds de start van de wijkenaanpak ontwikkeld van 'matig' naar 'matig positief'. Ook in Nijmegen als geheel is er een positieve ontwikkeling, daar stijgt de leefbaarheid tussen 2006 en 2008 van 'matig positief' naar 'positief'. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, is de stijging van de leefbaarheid in Hatert groter dan in Nijmegen als geheel. De achterstand van Hatert is daardoor teruggelopen van ruim 19 procent naar iets meer dan 17 procent en daardoor 11 procent kleiner geworden.

Ook op de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau blijft de achterstand van Hatert groot. De schaal daarvan loopt van -50 tot +50. Met -17 scoort de aandachtswijk aanzienlijk slechter dan Nijmegen als geheel (+7). Hatert heeft daardoor een achterstand van ruim 22 procent op het stedelijk gemiddelde. Sinds de start van de wijkenaanpak is die achterstand onveranderd.

⁹ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

16.6 Leefbaarheidsscore: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

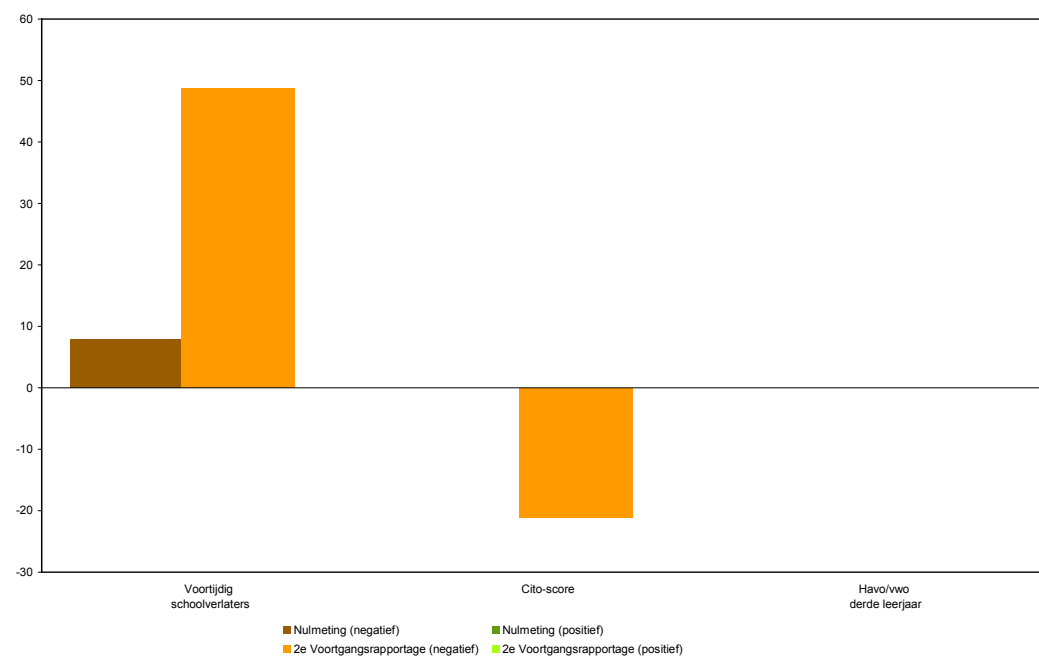

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Hatert t.o.v. Nijmegen	-19,4	.	-16,2	.	-17,3
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Nijmegen	4	.	5	.	5
Hatert	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

16.4 Leren

16.7 Thema Leren: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen¹⁰

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Voortijdig schoolverlaters	8	49
Cito-score	x	-21
Havo/vwo derde leerjaar	x	x

Bron: CBS, DUO, Cito.

Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat de aandachtswijk Hatert binnen het thema Leren nog op een duidelijke achterstand ten opzichte van de gemeente als geheel. In Hatert zijn meer voortijdig schoolverlaters en liggen de Cito-scores lager. De achterstand op het gebied van voortijdig schoolverlaters is sinds de start van de wijkenaanpak duidelijk opgelopen. Omdat er in 2007 te weinig leerlingen een Cito-toets hebben gedaan, ontbreekt die score. Alleen in 2009 en 2011 waren er in Hatert voldoende leerlingen die de toets hebben gedaan om uitspraken te doen over de wijk. Die twee peilmomenten zijn onvoldoende om een ontwikkeling te beschrijven. Wel kunnen we stellen dat Hatert op dit gebied een achterstand heeft.

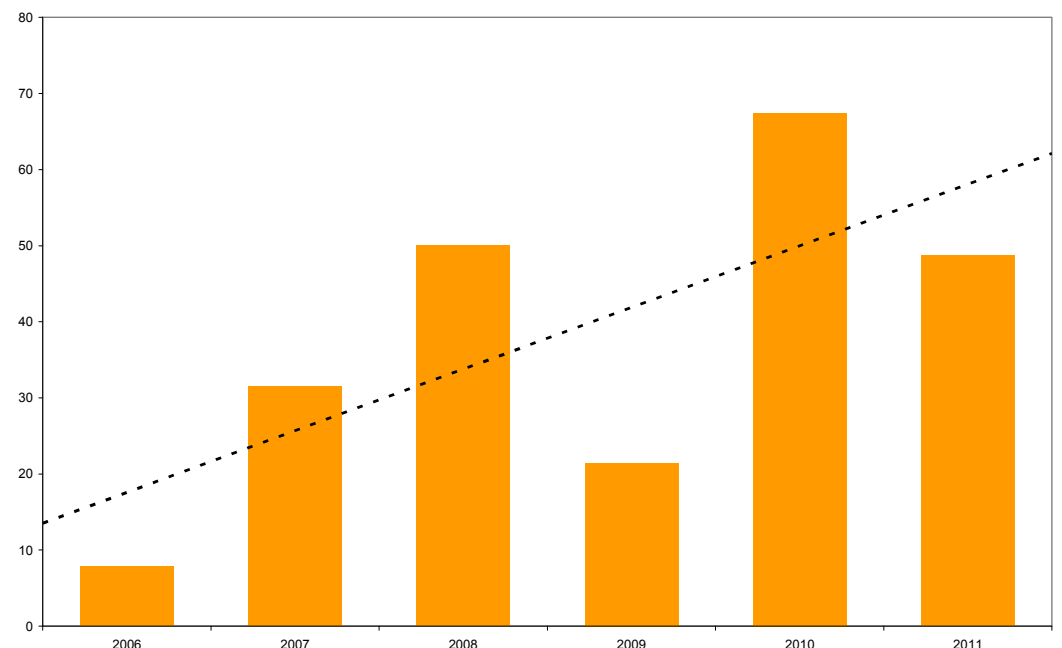
Achterstand voortijdig schoolverlaters loopt op

De gemeente Nijmegen zet zich in om de prestaties van scholieren te verbeteren, de sociaaleconomische positie te verbeteren en de burgerkracht te vergroten. Het aandeel voortijdig schoolverlaters in Hatert blijft met 5,8 procent vooralsnog hoger dan in Nijmegen als geheel met 3,9 procent. Het aandeel voortijdig schoolverlaters en de achterstand op het stedelijk gemiddelde fluctueren. In 2006 was de achterstand van

¹⁰ Omdat het aantal leerlingen dat de Cito-toets doet in Hatert in 2007 te klein is om een gemiddelde score te berekenen, zijn geen gegevens voor het peilmoment van de Nulmeting beschikbaar. Ook het aantal leerlingen in het derde leerjaar is in Hatert op alle peilmomenten te klein.

Hatert op het stedelijk gemiddelde met circa 8 procent klein. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is in Nijmegen als geheel sindsdien gedaald van 5,1 procent tot ongeveer 3,9 procent. In Hatert blijft het aandeel tussen de 5 en 7,5 procent fluctueren. In 2011 bedraagt de achterstand bijna 49 procent en daarmee is het verschil met de stad groter dan ten tijde van de start van de wijkenaanpak.

16.8 Voortijdig schoolverlaters: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

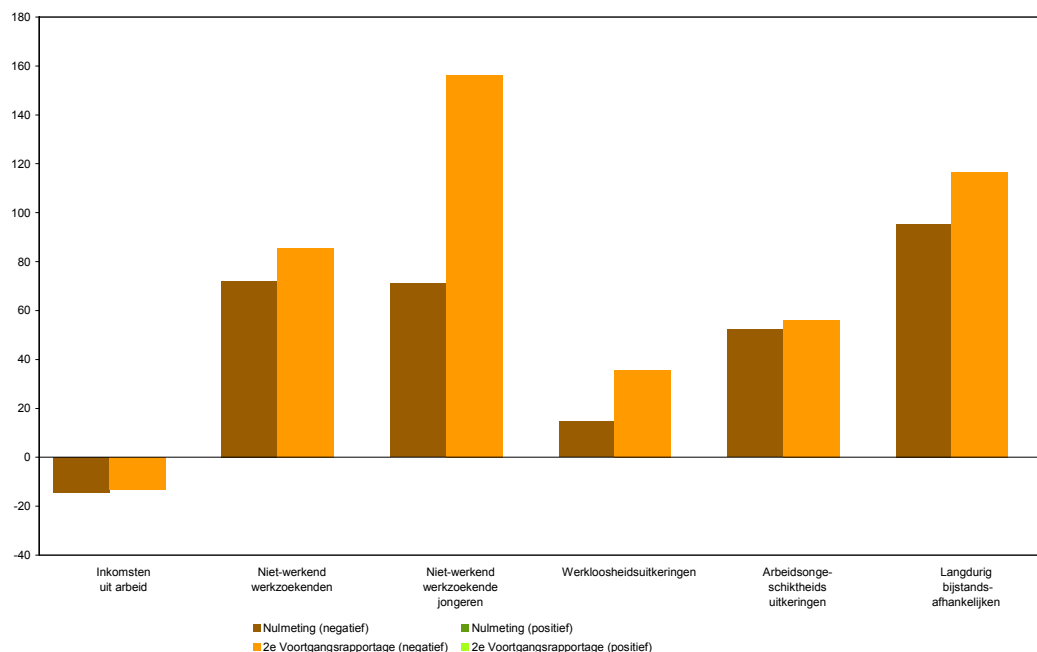

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Hatert t.o.v. Nijmegen	7,8	31,5	50,0	21,4	67,4	48,7
Totaal Nijmegen	5,1	5,4	5,0	4,2	4,3	3,9
Hatert	5,5	7,1	7,5	5,1	7,2	5,8

Bron: CBS, DUO.

16.5 Werken

16.9 Thema Werken: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-14	-13
Niet-werkend werkzoekenden	72	86
Niet-werkend werkzoekende jongeren	71	156
Werkloosheidsuitkeringen	15	36
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	52	56
Langdurig bijstandsafhankelijken	95	117

Bron: CBS.

Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak heeft Hatert op alle indicatoren binnen het thema Werken een achterstand op de gemeente Nijmegen als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstanden bij bijna al deze indicatoren opgelopen. Vooral op het gebied van de werkzoekenden en de langdurig bijstandsafhankelijken is voor Hatert veel werk aan de winkel. De gemeente start in het kader van Hatert 2.0 initiatieven die de sociaaleconomische positie van de inwoners moeten verbeteren en de burgerkracht vergroten. Met die inzet kan Hatert mogelijk in de nabije toekomst een deel van zijn achterstand op dit thema wegwerken.

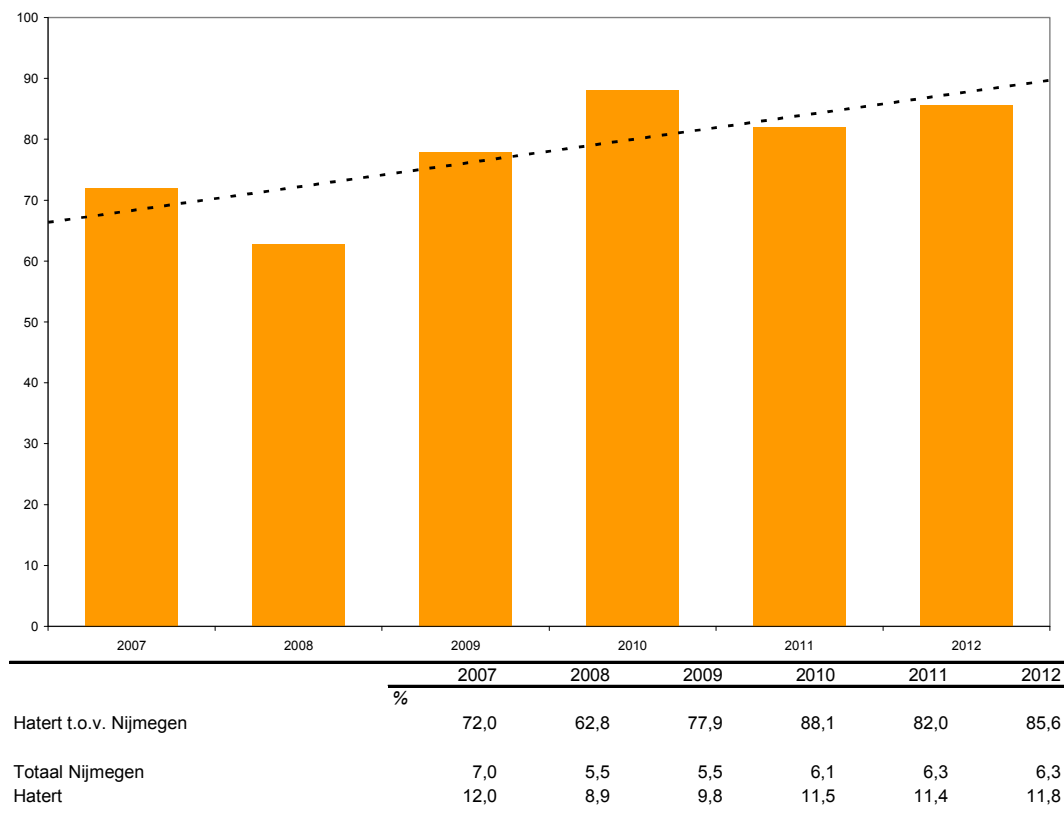
16.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand werkzoekenden loopt op

Het aandeel mensen dat op zoek is naar een baan, ligt in de Nijmeegse aandachtswijk Hatert op bijna 12 procent. In Nijmegen als geheel ligt dat percentage op ruim 6 procent waarmee de aandachtswijk een achterstand heeft van circa 86 procent op de stad als geheel. Het aandeel werkzoekenden in Hatert is in 2008 aanvankelijk gedaald naar circa 9 procent in Hatert en ruim 5 procent in Nijmegen als geheel, maar met de economische crisis is het aantal mensen dat op zoek is naar werk vanaf 2009 weer toegenomen.

Daarmee is het aandeel werkzoekenden in Hatert in 2012 weer op vrijwel hetzelfde niveau als in 2007. Doordat in Nijmegen als geheel het aandeel werkzoekende vanaf 2009 minder is toegenomen dan in Hatert, is er sprake van een toegenomen achterstand van 72 naar bijna 86 procent. Wanneer we de verschillende herkomstgroepen in Hatert apart bekijken, valt op dat onder allochtonen van de eerste generatie van Marokkaanse of overige niet-westerse afkomst¹¹ het aandeel werkzoekenden circa 30 procent bedraagt. Onder westerse allochtonen van de eerste generatie is het aandeel werkzoekenden in Hatert ongeveer 20 procent.

16.10 Niet-werkend werkzoekenden: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

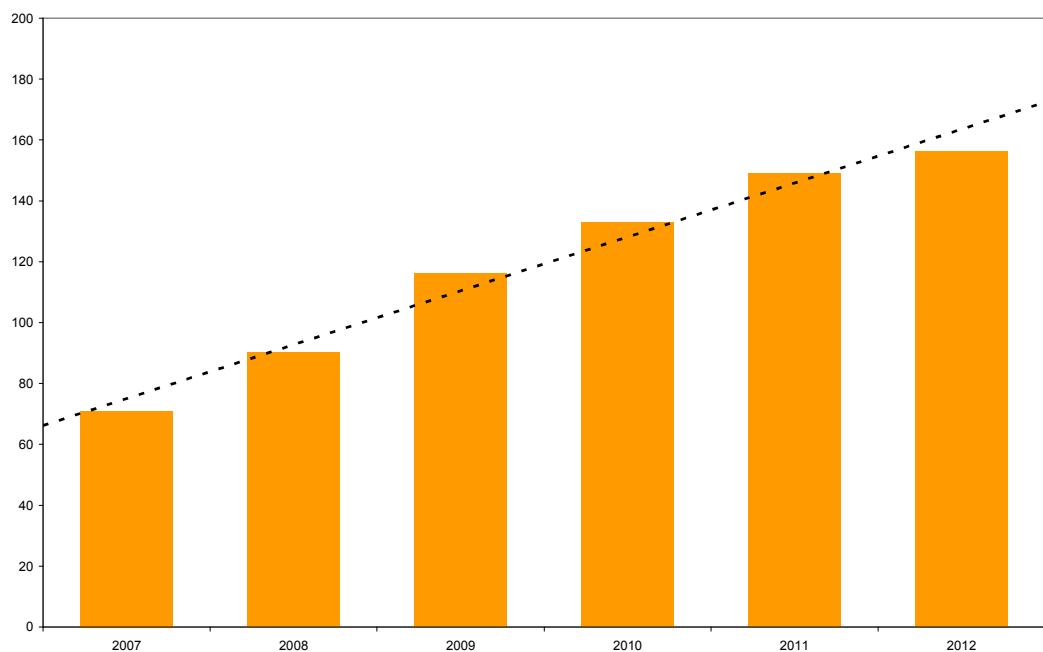

Bron: CBS.

Onder jongeren die op zoek zijn naar werk loopt de achterstand van Hatert sneller op. In 2012 is bijna 9 procent van de jongeren in de leeftijdscategorie van 18 tot 27 jaar in Hatert op zoek naar werk. In Nijmegen als geheel is dat ruim 3 procent. Daarmee bedraagt de achterstand van Hatert 156 procent, bij de start van de wijkenaanpak was dat nog 71 procent. Hoewel het aandeel werkzoekenden jongeren zowel in Nijmegen als geheel als in Hatert tot 2008 daalde, neemt het vanaf 2009 weer toe. In de gehele periode sinds de start van de wijkenaanpak neemt de achterstand van Hatert toe.

¹¹ Niet-westerse allochtonen zijn allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. De grootste groepen niet-westerse allochtonen in Nederland zijn de inwoners van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse of Arubaanse afkomst. Deze herkomstgroeperingen worden vaak onderscheiden. Daarnaast ontstaat dan de groep overige niet-westerse allochtonen.

16.11 Niet-werkend werkzoekende jongeren: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

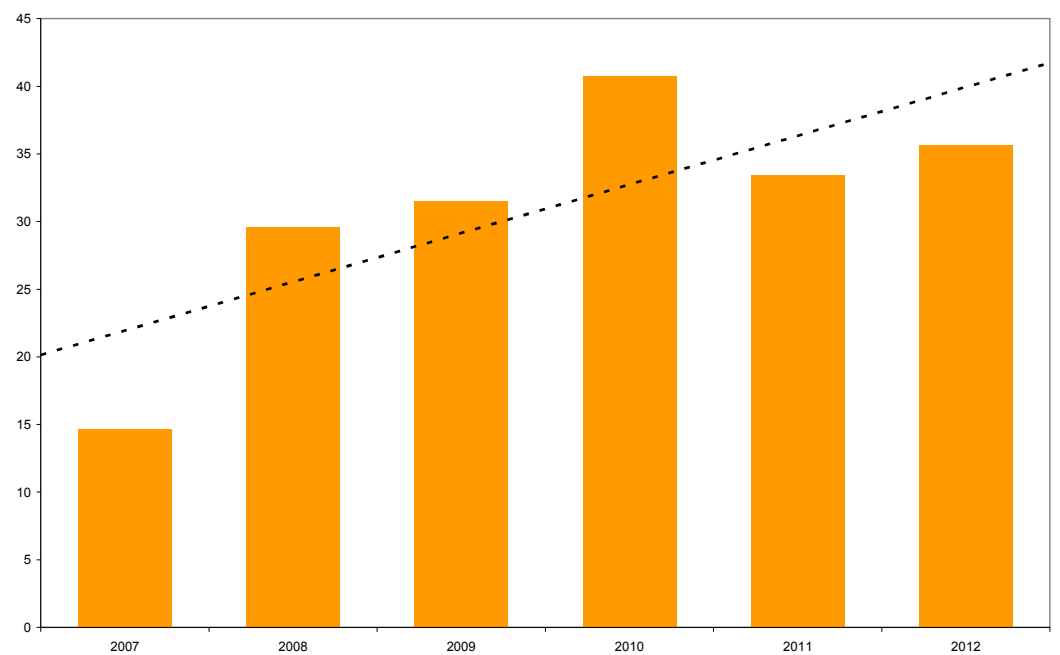
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Hatert t.o.v. Nijmegen	71,0	90,3	116,2	132,9	149,0	156,3
Totaal Nijmegen	3,0	1,8	2,3	3,2	3,0	3,4
Hatert	5,2	3,3	5,1	7,4	7,5	8,7

Bron: CBS.

Ook achterstand in werkloosheidsuitkeringen neemt toe

Met bijna 4 procent telt Hatert meer mensen met een werkloosheidsuitkering dan Nijmegen als geheel (circa 3 procent). In 2012 bedraagt de achterstand van Hatert op de gemeente ongeveer 36 procent. Ook bij deze indicator zien we eerst een daling van het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering in 2008 en 2009 ten opzichte van 2007. In 2010 neemt het aandeel met een werkloosheidsuitkering juist toe. Doordat de ontwikkeling in Hatert sinds de start van de wijkenaanpak ongunstiger verloopt dan in Nijmegen als geheel, loopt op dit gebied de achterstand van Hatert op.

16.12 Werkloosheidsuitkeringen: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Hatert t.o.v. Nijmegen	14,7	29,5	31,5	40,8	33,5	35,7
Totaal Nijmegen	2,3	1,8	1,8	2,7	2,7	2,9
Hatert	2,7	2,3	2,4	3,7	3,6	3,9

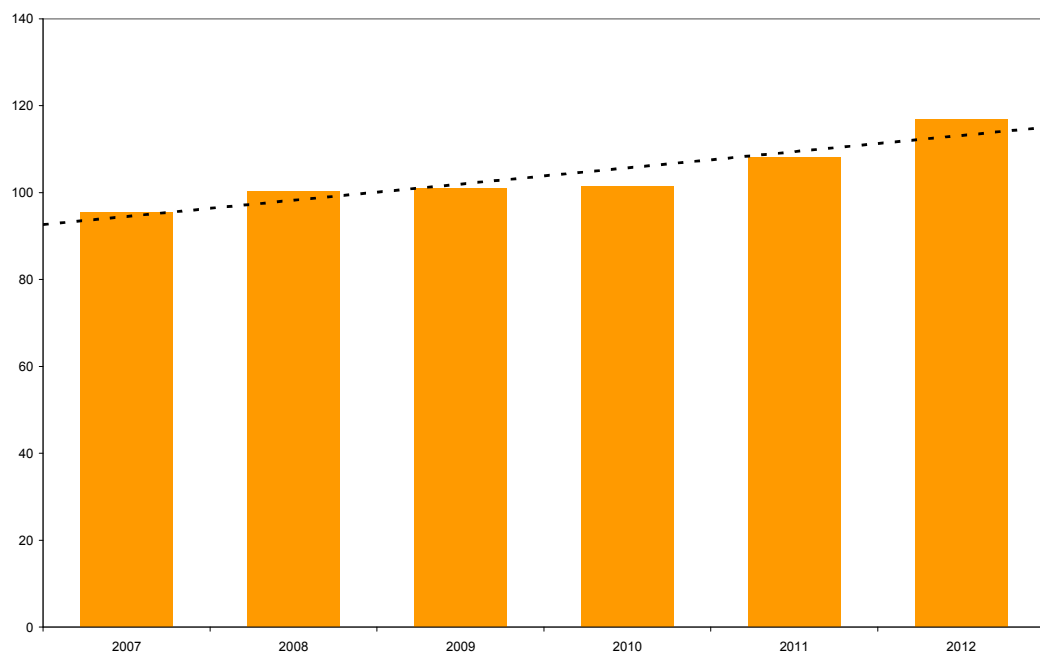
Bron: CBS.

16.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

In Hatert is bijna 6 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering om rond te komen. In Nijmegen als geheel ligt dat aandeel met bijna 3 procent een stuk lager. Daarmee heeft de aandachtswijk een achterstand van circa 117 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is in zowel Hatert als in Nijmegen als geheel het aandeel mensen met een langdurige bijstandsuitkering afgenomen. Doordat die positieve ontwikkeling in Nijmegen als geheel iets sneller verloopt, neemt de achterstand van Hatert toe van ruim 95 procent tot bijna 117 procent. Vooral onder allochtonen van de eerste generatie is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken groot met circa 16 procent. Daarbij is de bijstandsafhankelijkheid met 23 procent het grootst onder Marokkanen van de eerste generatie.

16.13 Langdurig bijstandsafhankelijken: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

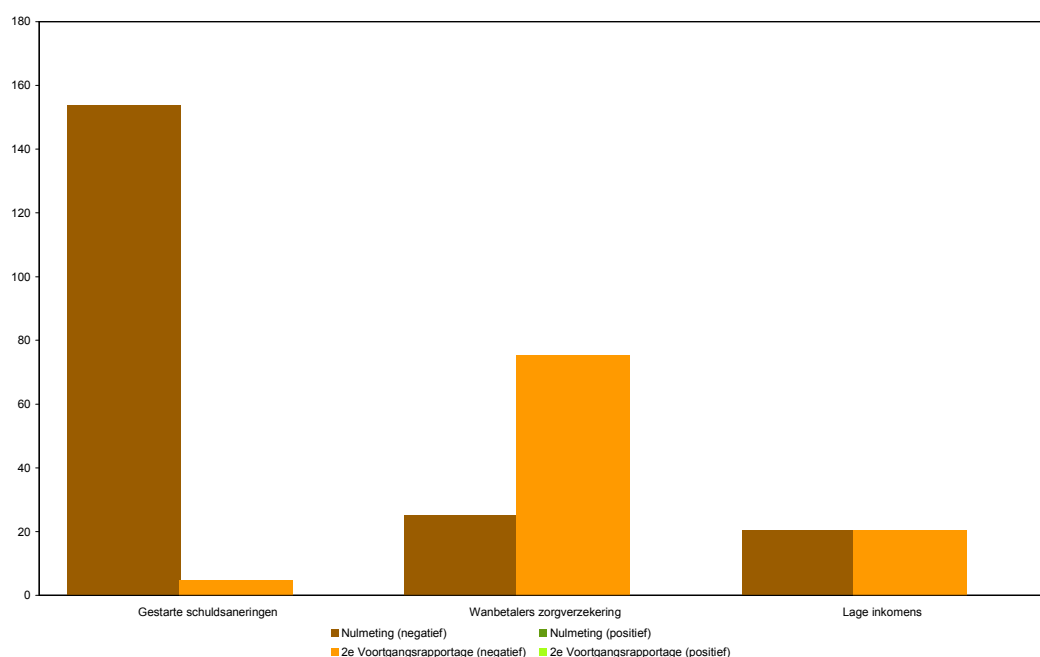

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012
	%						
Hatert t.o.v. Nijmegen	95,4	100,3	101,0	101,4	108,1	116,7	116,7
Totaal Nijmegen	3,7	3,3	3,0	2,8	2,7	2,8	2,8
Hatert	7,2	6,6	6,0	5,6	5,7	6,0	6,0

Bron: CBS.

16.6 Inkomen en schuldenproblematiek

16.14 Thema Inkomen en schuldenproblematiek Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	154	5
Wanbetalers zorgverzekering	25	75
Lage inkomens	20	20

Bron: CBS.

Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak ligt de aandachtswijk Hatert voor wat betreft het thema Inkomen en schuldenproblematiek op achterstand ten opzichte van Nijmegen als geheel. Vooral het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ligt in Hatert hoger dan in de stad als geheel. Maar er zijn ook iets meer gestarte schuldsaneringstrajecten en het aandeel lage inkomens is er hoger. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn tegenstrijdig: De achterstand op het gebied van het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten is grotendeels ingehaald, terwijl het aantal wanbetalers toeneemt. Het aandeel lage inkomens is stabiel.

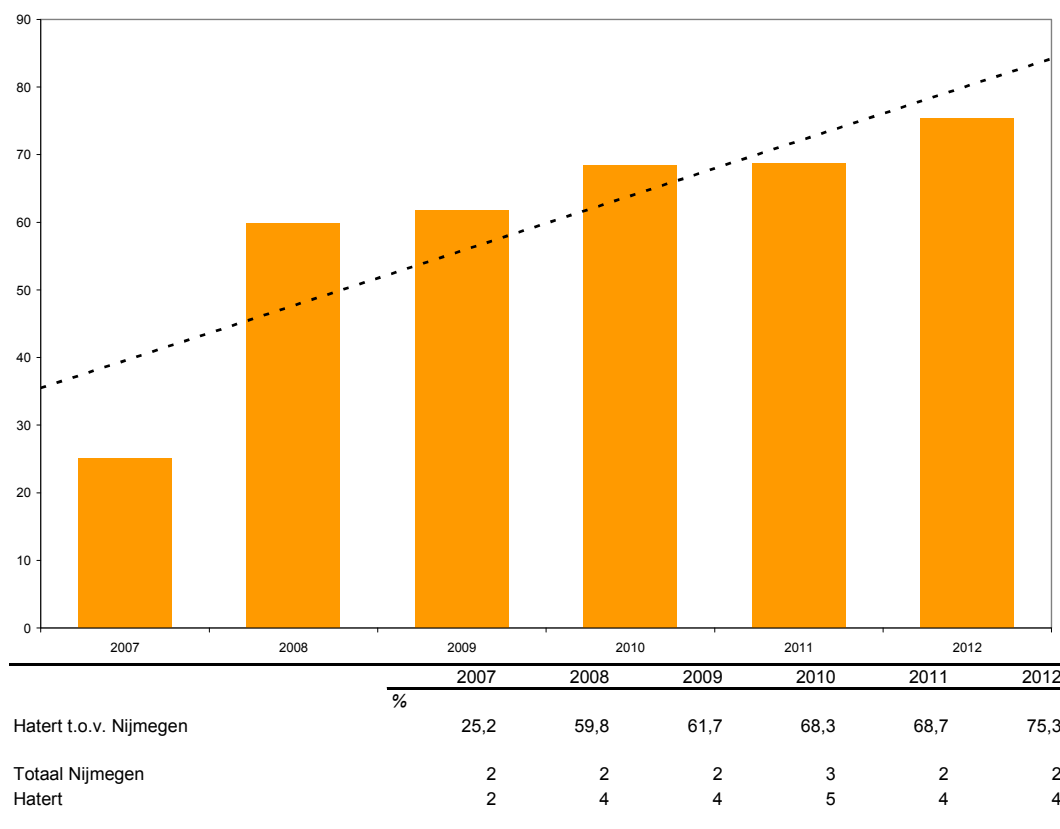
Daling aantal gestarte schuldsaneringstrajecten

Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet louter negatief worden gezien.

In 2011 starten in Hatert per 10 duizend inwoners bijna 11 schuldsaneringstrajecten¹². In Nijmegen als geheel zijn dat er ruim 10 per 10 duizend inwoners. De achterstand van Hatert op het stedelijk gemiddelde bedraagt daarmee nog geen 5 procent. Bij de start van de wijkenaanpak was dat verschil nog bijna 154 procent. Omdat Hatert ruim 5 duizend inwoners in de leeftijdscategorie van 18 jaar en ouder telt, het om kleine aantallen schuldsaneringen gaat en het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten van jaar op jaar sterk kan schommelen, moeten we geen stellige conclusies verbinden aan deze ontwikkeling. Zoals binnen het thema Werken zichtbaar is heeft Hatert nog een lange weg te gaan voordat de sociaaleconomische positie en de burgerkracht van de inwoners verbeterd zijn.

Toename aantal wanbetalers voor de zorgverzekeringswet

16.15 Wanbetalers zorgverzekering: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

Bron: CBS.

Hoewel het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten in Hatert in 2011 daalt, neemt het aandeel mensen dat de zorgverzekeringspremie niet betaalt juist toe. Iets meer dan 4 procent van de inwoners van Hatert is wanbetaler voor de zorgverzekeringspremie. In Nijmegen als geheel is dat ruim 2 procent, waarmee de aandachtswijk Hatert op een achterstand van circa 75 procent staat. Sinds de start van de wijkenaanpak is zowel het

¹² Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

aandeel wanbetalers in Hatert, als in Nijmegen als geheel opgelopen¹³. Omdat die ontwikkeling in Hatert sneller ging dan in de gemeente als geheel is de achterstand van Hatert toegenomen.

Midden en hoge inkomens trekken weg uit Hatert

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de inwoners van Hatert. In 2010 heeft 63 procent van de huishoudens in Hatert een laag inkomen, 32 procent een middeninkomen en 5 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 is het aandeel lage inkomens iets toegenomen ten koste van het aandeel middeninkomens, zoals figuur 16.16 illustreert. Ook voor Nijmegen als geheel zijn maar kleine wijzigingen zichtbaar. In 2010 heeft 52 procent van de huishoudens een laag inkomen, 33 procent een middeninkomen en 15 procent een hoog inkomen.

16.16 Huishoudens naar inkomensklasse: Hatert en het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Nijmegen	51	34	15	52	33	15
Hatert	62	33	5	63	32	5

Bron: CBS

Is het inkomen van de inwoners van Hatert veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? Welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea proberen we hier een antwoord op te geven¹⁴.

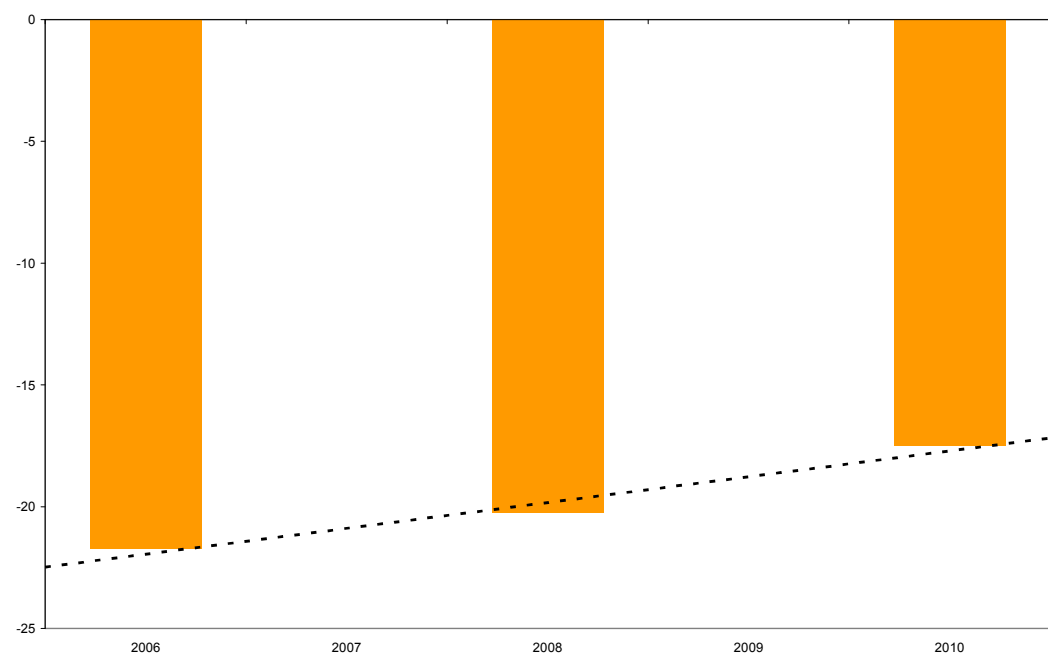
In Hatert zien we in de jaren 2006-2009 meer mensen met een hoog en vooral middeninkomen vertrekken dan er komen wonen. Er is geen grote instroom van mensen met een laag inkomen zichtbaar. Door de uitstroom van de hoge- en middeninkomens neemt het aandeel huishoudens met een laag inkomen toe van 62 naar 63 procent. Dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen niet sneller toeneemt, komt waarschijnlijk doordat een klein deel van de wijkbewoners ook een inkomensstijging doormaakt.

¹³ Tussen 2010 en 2011 is een trendbreuk in de cijfers zichtbaar. Dit is het gevolg van een aanpassing van de definitie van wanbetaler. De gevolgen voor de verhouding van het aantal wanbetalers tussen aandachtswijk en gemeente zijn minimaal.

¹⁴ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

16.7 Veiligheid

16.17 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Hatert t.o.v. Nijmegen	-21,7	.	-20,3	.	-17,5
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Nijmegen	-31	.	-21	.	-20
Hatert	-46	.	-37	.	-34

Bron: CBS, Leefbaarometer

In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer¹⁵. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid scoort Hatert -34. De stad als geheel doet het met een score van -20 beter. Doordat de veiligheid in Hatert in de laatste jaren sterker is verbeterd dan in de gemeente als geheel, neemt de achterstand af. Bij aanvang van de wijkenaanpak bedroeg de achterstand bijna 22 procent. In 2010 is dat bijna 18 procent, de achterstand is daarmee met 19 procent afgenomen.

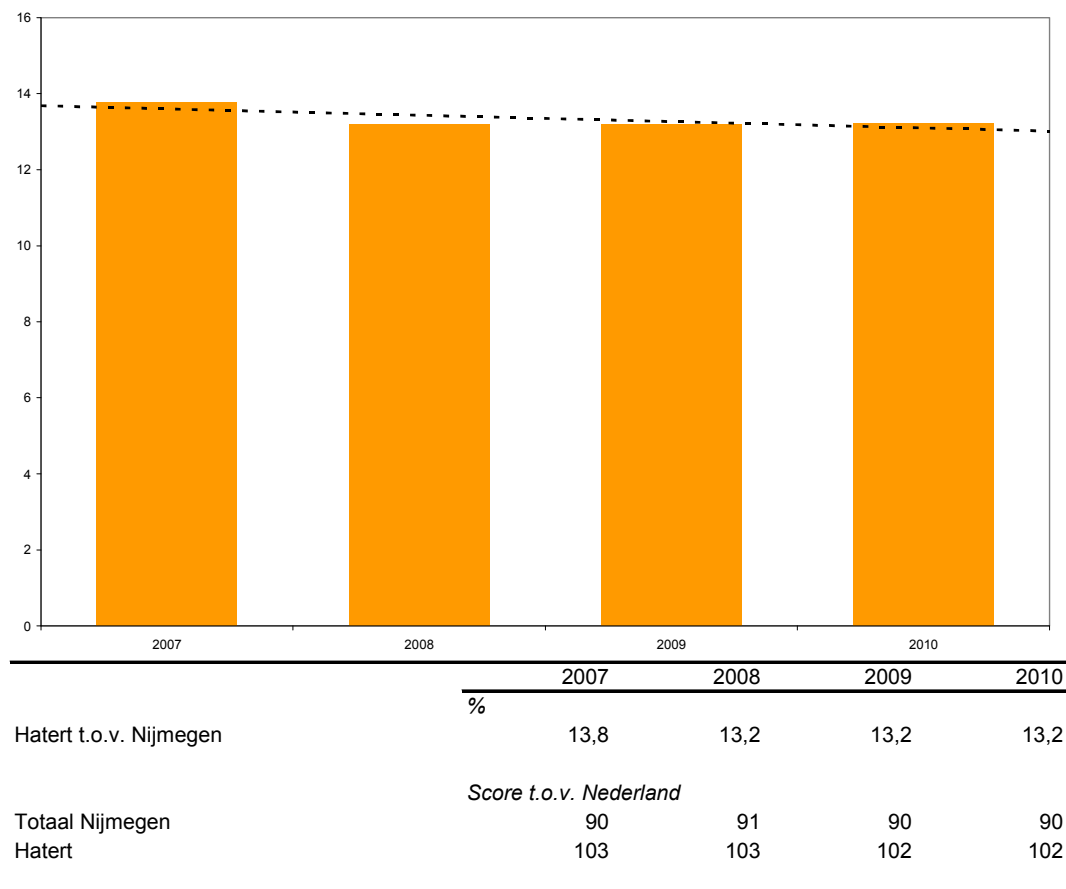
16.8 Gezondheid

In Hatert is het aantal pasgeboren kinderen te klein om uitspraken te doen over de gezondheid van die kinderen. Daarom gebruiken we in deze paragraaf alleen het

¹⁵ Zie paragraaf 16.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

medicijngebruik van de inwoners van Hatert als indicator voor de gezondheidstoestand van de bewoners.

16.18 Medicijngebruik: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

Bron: CBS.

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking, zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van Hatert iets ongezonder is dan die van Nederland als geheel blijkt uit de score van 102. In Nijmegen als geheel worden daarentegen veel minder medicijnen gebruikt dan in Nederland, de stad scoort 90. Hatert heeft daarmee een achterstand van circa 13 procent op de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is het medicijngebruik is zowel in de aandachtswijk Hatert als in Nijmegen als geheel vrijwel niet gewijzigd, de achterstand van Hatert blijft daardoor stabiel.

16.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Hatert zich verhoudt tot de positie van niet-westerse

allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹⁶. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

Circa 22 procent van de bevolking van Hatert is van niet-westers allochtone afkomst. In Nijmegen als geheel is 13 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. In Hatert is ongeveer 6 procent van de paren gemengd, in Nijmegen als geheel is dat met 5 procent iets minder.

Op alle indicatoren op het vlak van de sociaaleconomische integratie zien we dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Hatert gunstiger is dan in de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er op het gebied van integratie in Hatert over het algemeen positieve ontwikkelingen zichtbaar. We bekijken in deze paragraaf de integratie op het gebied van de werkloosheidsuitkeringen.

Achterstand integratie werkloosheidsuitkeringen omgezet in voorsprong

Met bijna 4 procent ligt het aandeel mensen met een werkloosheidsuitkering in Hatert boven het stedelijk gemiddelde van circa 3 procent. In Hatert hebben niet-westerse allochtonen niet veel vaker een werkloosheidsuitkering dan autochtonen. Dit zien we terug in de cijfers in figuur 16.19, in Hatert hebben niet-westerse allochtonen in 2012 1,1 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering dan autochtonen. In Nijmegen als geheel is dat bijna 1,3 keer zo vaak. Daarmee heeft Hatert een kleine voorsprong op het gebied van integratie. Bij de start van de wijkenaanpak was er nog een achterstand. Toen hadden niet-westerse allochtonen in Hatert ruim 1,5 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering tegen 1,3 keer zo vaak in Nijmegen als geheel. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn in Hatert verkleind, terwijl ze in de stad als geheel vrij stabiel zijn gebleven. Er is dus sprake van een positieve ontwikkeling op het gebied van integratie, vanaf 2009 staat Hatert daardoor op een voorsprong.

16.19 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: Hatert en het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Hatert t.o.v. Nijmegen	14,6	4,9	-19,6	-31,5	-39,3	-13,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Nijmegen	1,34	1,27	1,69	1,37	1,27	1,25
Hatert	1,54	1,33	1,36	0,94	0,77	1,09

Bron: CBS.

16.10 Conclusie

Nijmegen is een studentenstad met ongeveer 165 duizend inwoners. De stad heeft een aandachtswijk: Hatert met bijna 7 duizend inwoners. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat Hatert op bijna alle thema's in de Outcomemonitor Wijkenaanpak op

¹⁶ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

achterstand ten opzichte van de stad als geheel. Alleen op het thema Integratie steekt de wijk gunstig af ten opzichte van de stad als geheel. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn in Hatert wisselend. Bij de thema's Veiligheid en Integratie zijn (kleine) positieve ontwikkelingen zichtbaar, op deze gebieden is Hatert meer op de andere wijken in Nijmegen gaan lijken. De gezondheidstoestand is stabiel en ook binnen de thema's Leren, Wonen en leefbaarheid en Inkomen en schuldenproblematiek is geen duidelijke ontwikkeling zichtbaar. Binnen het thema Werken loopt de achterstand op.

Op gebied van wonen en de woningvoorraad valt op dat Hatert iets meer grote en iets meer eengezinswoningen heeft dan Nijmegen als geheel. Nog steeds is een groot deel daarvan bestemd voor de sociale woningbouw en liggen de verkoopprijzen er onder het stedelijk gemiddelde. De voorsprong op het gebied van kleine en meergezinswoningen neemt af en ook de achterstand op het gebied van de verkoopprijs van koopwoningen neemt toe. Daardoor overheersen de negatieve ontwikkelingen. Alleen voor wat betreft de sociale huurwoningen loopt Hatert een deel van zijn achterstand op het stedelijk gemiddelde in. Voor wat betreft de algemene leefbaarheid is er een achterstand op Nijmegen als geheel. De leefbaarheid en het voorzieningenniveau liggen er onder het gemiddelde van Nijmegen. Op dit thema is er sinds de start van de wijkenaanpak wel positieve ontwikkeling zichtbaar. De leefbaarheid in Hatert komt dicht bij het gemiddelde van Nijmegen te liggen.

Binnen het thema Leren heeft Hatert ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak een achterstand op het stedelijk gemiddelde. De achterstand van Hatert op het gebied van de voortijdig schoolverlaters stijgt. Binnen het thema Leren is vanwege het kleine aantal leerlingen alleen voor deze indicator een ontwikkeling zichtbaar. Dat is onvoldoende om op themaniveau een eenduidig ontwikkeling af te leiden.

Ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zijn er in Hatert nog steeds minder mensen aan het werk en zijn er meer inwoners die een uitkering ontvangen of op zoek zijn naar werk. De ontwikkelingen op dit gebied zijn, ook voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, negatief. In het kader van Hatert 2.0 zal de gemeente Nijmegen in de komende jaren de sociaal-economische positie en de burgerkracht proberen te versterken.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek zijn er tegengestelde ontwikkelingen. De achterstand op het gebied van het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten daalt snel. Daarentegen loopt de achterstand op het gebied van de wanbetalers voor de zorgverzekeringswet op en blijft de achterstand op het gebied van lage inkomens stabiel. Er zijn echter wel aanwijzingen voor een beperkte inkomensstijging van de inwoners van Hatert. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat Hatert op dit thema nog op achterstand.

In het kader van Hatert 2.0 garanderen gemeente, corporaties en ander professionals een wijk die veilig is en zal blijven. De aanzet daartoe is de afgelopen jaren al gegeven. Hoewel Hatert op dit punt ook vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog een achterstand heeft, is een deel van die achterstand weggewerkt.

De gezondheidstoestand van de bevolking wordt in de Outcomemonitor gemeten aan de hand van het medicijngebruik. De inwoners van Hatert gebruiken meer medicijnen dan in

de Nijmegen als geheel, echter niet veel meer dan het landelijk gemiddelde. Hatert staat op dit gebied op een stabiele achterstand ten opzichte van Nijmegen als geheel.

Op alle indicatoren op het vlak van de sociaaleconomische integratie zien we dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Hatert gunstiger is dan in de gemeente als geheel. Over het algemeen zijn de ontwikkelingen op dit punt sinds de start van de wijkenaanpak positief.

17. Rotterdam

17.1 Inleiding

Met bijna 617 duizend inwoners is Rotterdam de tweede stad van Nederland. De stad kent zeven aandachtswijken: Rotterdam West, Rotterdam Noord, Bergpolder, Overschie, Oud Zuid (de vooroorlogse wijken in de deelgemeenten Charlois en Feijenoord), Vreewijk, en Zuidelijke Tuinsteden. De indeling van de aandachtswijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹. In deze aandachtswijken wonen 228 duizend inwoners, dit is circa 37 procent van het totale aantal Rotterdammers. Hiermee woont ruim één derde van de Rotterdammers in een aandachtswijk. Oud Zuid heeft de meeste inwoners: ruim 76 duizend. Bergpolder en Overschie zijn beide met 7,5 duizend inwoners de kleinste aandachtswijken van Rotterdam.

De aandachtswijken verschillen in opbouw en samenstelling. De meeste aandachtswijken zijn vóór de Tweede Wereldoorlog gebouwd; de Zuidelijke Tuinsteden zijn van na de oorlog. Rotterdam West kenmerkt zich naast het historische Delfshaven, door de vele winkels; minder winkels zijn er in Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden. In Bergpolder, een dichtbebouwde wijk uit de jaren dertig, wonen veel studenten en starters. In Rotterdam Noord zijn de winkels en bedrijven meer gemengd met woonblokken. De Rotterdamse wijk Overschie wordt doorsneden door de A13. Dit levert fysieke en visuele barrières op en zorgt voor geluids- en stankoverlast².

De wijken verschillen bij de start van de wijkenaanpak sterk in bevolkingssamenstelling: In Bergpolder woonden relatief veel studenten. Vreewijk had relatief weinig kinderen en jongvolwassenen. In Rotterdam als geheel was net iets meer dan de helft van de bewoners autochtoon, 12 procent was westers allochtoon en 36 procent was niet-westers allochtoon. In de aandachtswijken als geheel woonden juist meer niet-westerse allochtonen (52 procent) dan autochtonen (38 procent). Wel waren de verschillen tussen de aandachtswijken groot. De twee uitersten zijn de aandachtswijken West en Vreewijk. In West was 63 procent van de inwoners niet-westers allochtoon, terwijl dat in Vreewijk slechts 19 procent was. In de paragraaf bevolking onderzoeken we of er sinds de start van de wijkenaanpak wijzigingen in de bevolkingssamenstelling hebben plaatsgevonden.

De onderliggende problematiek bij de aandachtswijken is dat kansrijken vaak wegtrekken en dat kansarmen zich vestigen en blijven in de wijk. Inkomens zijn daardoor lager en veel bewoners zijn afhankelijk van een uitkering. Een ander opvallend punt is dat in veel

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Rotterdam West: 3014, 3021, 3022, 3024, 3025, 3026, 3027; Rotterdam Noord: 3031, 3033, 3034, 3035, 3036; Bergpolder: 3038; Overschie: 3042; Oud Zuid: 3072, 3073, 3074, 3081, 3082, 3083; Vreewijk: 3075; Zuidelijke Tuinsteden: 3085, 3086.

² Zie: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-3-wijk_12-20.pdf en <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam>.

aandachtswijken de veiligheid een aandachtspunt is. In aandachtswijken staan veelal ook corporatiewoningen.

De gemeente Rotterdam heeft als uitgangspunt dat een integrale en lokale aanpak nodig is om aandachtswijken weer aantrekkelijk te maken. Er wordt ingezet op een programmatische aanpak waarbij vanuit de visie op de wijken en de gekozen strategie en in samenwerking met de partners die actief zijn in de wijk, het perspectief voor de wijk wordt gekozen. Op dit perspectief worden de inspanningen gericht. In de WWI-programma's waren quick wins en iconen opgenomen. Bij quick wins ging het om projecten die snel ontwikkeld en gestart kunnen worden. Iconen zijn projecten die beeldbepalend zijn voor de wijk. De focus lag daarnaast op de bewonersparticipatie. Met de financiële crisis is het voor de gemeente Rotterdam bijna niet mogelijk om de wijkprogramma's gefinancierd te krijgen en op tempo uit te voeren. Het is daarom noodzakelijk geweest om de strategie aan te passen. Elementen van de nieuwe strategie zijn het aanbrengen van nog meer focus, het zoeken naar vernieuwing en het implementeren daarvan en het daarbij zoeken naar nieuwe financieringsbronnen. Een ander element van de nieuwe strategie is dat meer ruimte geboden moet worden aan de bewoners en ondernemers in de wijken.

De aanpak in Het Oude Noorden (onderdeel van de aandachtswijk Noord) richt zich op de verbetering van het winkelgebied Oude Noorden, herinrichting van het gebied Rotte en het maken van kindvriendelijke wijken in de Erasmusbuurt en het Rottekwartier. Verder is er veel aandacht voor de problematiek achter de voordeur. Geprobeerd wordt vooral meer mensen aan het werk te krijgen. Ook is er inzet op talentontwikkeling. Kinderen van 0 tot 15 jaar worden allemaal in beeld gebracht om tijdig problemen met gezondheid, leren en taal, opvoeding en armoede te signaleren en aan te pakken. In Kralingen-Crooswijk, ook onderdeel van Noord, heeft de aanpak geresulteerd in het ontwikkelen van een kade met wandelroute langs de Rotte en de vernieuwing van de woningvoorraad. Ook wordt ingezet op participatie van bewoners op de arbeidsmarkt³.

In de Zuidelijke Tuinsteden is er door bewonersinitiatief een rotonde van kunst en groen voorzien. In deze wijk wordt vooral ingezet op onderwijs en scholing. Er is een multifunctionele accommodatie 'De Wereld op Zuid' opgericht, waar zowel voor- als naschoolse activiteiten worden gehouden. In Pendrecht is de Pendrecht Universiteit een proeftuin voor bewonersparticipatie⁴.

Vreewijk wil de wijk aantrekkelijker maken voor ouderen, zodat zij er langer blijven wonen. Ook zet het in op een aantrekkelijke wijk voor gezinnen en een meer gedifferentieerde woningvoorraad⁵.

In het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) is de wijkenaanpak voor Oud Zuid geïntegreerd. De achterstanden in dit deel van Rotterdam is groot. De ambitie van de

³ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/rotterdam-noord>.

⁴ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/zuidelijke-tuinsteden-rotterdam>.

⁵ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/vreewijk-rotterdam>.

partijen in het NPRZ, overheid, onderwijs, zorg, bedrijfsleven en corporaties, is om met het NPRZ de wijken in 20 jaar te laten stijgen naar het gemiddelde van de vier grote steden. De focus ligt nu op school en werk. Betere scholen en meer werk zijn volgens het NPRZ de beste garantie op een beter leven. De inspanningen omvatten ondermeer meer lesuren op scholen, zorg voor gezinnen aan de keukentafel, aan het werk of inspanning voor je uitkering, betere schoolkeuze, het krijgen van baangaranties⁶.

De wijkenaanpak in Bergpolder richt zich op de thema's veiligheid en leefbaarheid en wonen. Om de leefbaarheid te verhogen, wordt er een geluidsscherm langs de A20 geplaatst. Om hogere inkomens te behouden, wil de wijk meer grote woningen in de wijk hebben. Ook het voorzieningenaanbod krijgt een impuls door bijvoorbeeld meer crèches. Op de planning staat ook een kinderspeelplaats en een park. Er zijn volop bewonersinitiatieven in de wijk, waaronder het opknappen en aanleggen van geveltuinen⁷.

In Overschie zet men in op een gevarieerdere woningvoorraad. Er is veel vraag naar eengezinswoningen met een tuin, maar door de luchtvervuiling worden die weinig gebouwd. Er zijn luchtfilters uitgedeeld om woningen schoner te maken. Overschie heeft twee iconoprojecten: de centrale functie van de Abtsweg en het festival Parade Overschie. Dit project is gestart in 2008 en vindt jaarlijks plaats. Bewoners, verenigingen en andere organisaties zijn een jaar lang bezig om een volwaardig programma neer te zetten dat niet alleen voor de mensen in Overschie interessant is⁸.

In Rotterdam West, de wijk het Oude Westen die direct naast het Centrum ligt, krijgt de jeugd extra aandacht. Een belangrijk icoon is de Thaiboksschool die moeilijke jongeren weet te bereiken. De mediawerkplaats geeft jongeren de kans om het mediavak te leren. De wijk moet weer aantrekkelijk worden voor huidige en nieuwe bewoners en ondernemers. Het platform de Ondernemerstafel is gestart. Hiermee wordt bestaand en nieuw ondernemerschap in de wijk gestimuleerd⁹.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkactieplannen van Rotterdam terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- verhuizingen naar besteedbaar inkomen (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometer-score woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)

⁶ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/rotterdam-oud-zuid>.

⁷ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/rotterdam-bergpolder>.

⁸ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/rotterdam-overschie>.

⁹ Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/rotterdam/rotterdam-west>.

- Cito-scores (totaal, rekenen, taal) (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (WW) (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschikten (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn Rotterdam West, Rotterdam Noord, Bergpolder, Overschie, Oud Zuid, Vreewijk, en Zuidelijke Tuinsteden meer gaan lijken op de andere wijken in Rotterdam?

17.2 Bevolking

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van de zeven Rotterdamse aandachtswijken licht gestegen, van ruim 220 duizend naar bijna 228 duizend inwoners. Rotterdam als geheel telt in 2012 bijna 617 duizend inwoners. Ruim een derde (37 procent) van de Rotterdammers woont dus in een aandachtswijk, in geen enkele andere stad is dat aandeel zo hoog, het illustreert de omvang van de uitdaging waarvoor de gemeente staat. De omvang van de bevolking in de Rotterdamse aandachtswijken is sinds de start van de wijkenaanpak gestegen met ruim 3 procent. Die stijging wordt vooral veroorzaakt door de toename van de bevolking in de twee grootste Rotterdamse aandachtswijken Oud Zuid (bijna 6 procent) en Rotterdam West (ruim 7 procent).

De constatering dat 37 procent van de bevolking van Rotterdam in een van de aandachtswijken woont, is belangrijk bij de interpretatie van de hier gepresenteerde gegevens. Immers, in tegenstelling tot steden met slechts een enkele kleine aandachtswijk, wegen de Rotterdamse aandachtswijken zwaar mee in het stedelijk gemiddelde. Het kan hierdoor voorkomen dat de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde kleiner lijkt dan in andere steden, terwijl de achterstand op de niet-aandachtswijken even groot is als in die andere steden.

Over het algemeen zijn de mensen in de Rotterdamse aandachtswijken iets jonger dan in Rotterdam als geheel. Er wonen meer jongvolwassenen (18-27 jaar) en minder ouderen vanaf 65 jaar. De leeftijdsverdeling van de aandachtswijk Rotterdam Noord lijkt nog het meeste op die van de aandachtswijken als geheel, maar over het algemeen is de bevolkingssamenstelling van de verschillende wijken op dit punt zeer divers. Ongeveer tweederde van de bevolking in de wijk Bergpolder valt in de leeftijdscategorie tussen de 18 en de 45 jaar. In Rotterdam als geheel is dit 41 procent en voor het totaal van de aandachtswijken 46 procent. De andere kleinere wijken (Overschie, Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden) hebben juist een iets oudere bevolking. In Vreewijk is ruim de helft van de bevolking 45 jaar of ouder. In Rotterdam als geheel is dit 39 procent en in de aandachtswijken samen 34 procent. In Overschie is met 19 procent vooral het aandeel

65-plussers hoog. Dit aandeel is in de Zuidelijke Tuinsteden sinds de start van de wijkenaanpak juist gedaald. Nog steeds is daar het aandeel 65 plussers met 16 procent iets hoger dan in Rotterdam als geheel (14 procent) en aanzienlijk hoger dan in de aandachtswijken samen (11 procent). In de Zuidelijke Tuinsteden wonen met 19 procent echter ook veel kinderen van 0 tot 15 jaar. Ook in de grootste aandachtswijken van Rotterdam, Oud Zuid en Rotterdam West, wonen met circa 19 procent veel kinderen. Daarentegen wonen er in deze twee wijken met minder dan 10 procent weinig 65-plussers. Rotterdam als geheel telt 14 procent 65-plussers. Het gemiddelde van de aandachtswijken samen, dat sterk wordt beïnvloed door de twee grootste wijken, ligt op 11 procent. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak zijn er geen grote verschillen in de leeftijdsopbouw van de Rotterdamse aandachtswijken.

17.1 Bevolking naar herkomstgroepering: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

		Overige niet-westerse allochtonen							
		Autochtonen %	MOE-landers	allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overig niet-westerse allochtonen
Totaal Rotterdam	2007	54	1	9	8	6	9	3	9
	2012	52	2	10	8	7	9	4	10
Totaal aandachtswijken	2007	38	1	9	14	11	11	4	13
	2012	35	2	9	14	11	11	5	13
w.o.									
Bergpolder	2007	62	1	11	5	5	6	2	8
	2012	57	2	14	4	5	6	2	10
Oud Zuid	2007	33	1	7	19	9	12	6	14
	2012	29	4	8	18	9	11	6	14
Overschie	2007	52	0	10	7	10	9	2	10
	2012	48	1	9	8	11	9	3	10
Rotterdam Noord	2007	41	1	10	12	14	10	2	10
	2012	38	1	10	12	15	9	3	12
Rotterdam West	2007	27	1	9	16	14	13	3	17
	2012	27	2	10	15	14	12	4	17
Vreewijk	2007	72	1	8	3	3	6	2	5
	2012	64	1	8	5	4	7	4	6
Zuidelijke Tuinsteden	2007	46	0	9	7	7	10	8	12
	2012	42	1	9	9	8	12	7	12

Bron: CBS.

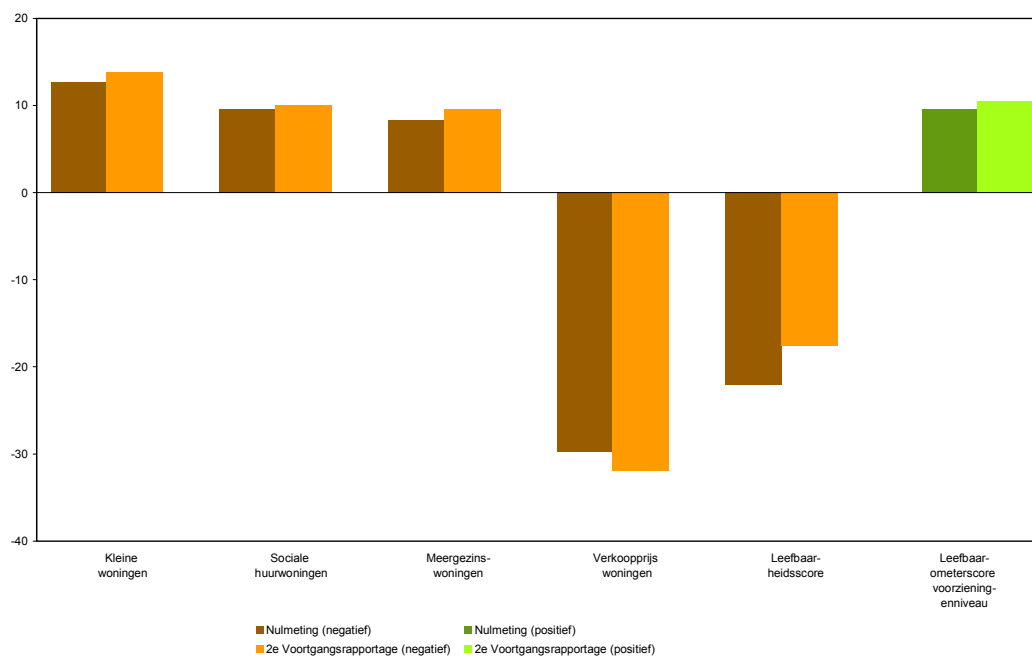
Ongeveer 37 procent van de Rotterdamse bevolking is van niet-westers allochtone afkomst. In de Rotterdamse aandachtswijken is dat meer dan de helft van de bevolking (53 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel allochtonen in zowel Rotterdam als in de Rotterdamse aandachtswijken gestegen. Vooral de grote aandachtswijken Oud Zuid (59 procent) en Rotterdam West (61 procent) kennen een hoog aandeel niet-westerse allochtonen. In Oud Zuid wonen vooral veel mensen van Turkse afkomst (18 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is het aantal MOE-landers er toegenomen tot 4 procent van de bevolking. Rotterdam West telt veel mensen van Turkse (15 procent), Marokkaanse (14 procent) en Surinaamse afkomst (12 procent) en een grote groep overige niet-westerse allochtonen (17 procent). In de kleinere Rotterdamse aandachtswijken Bergpolder (57 procent), Overschie (48 procent) en Vreewijk (64 procent) ligt het aandeel autochtonen juist hoger dan gemiddeld in de aandachtswijken (35 procent). Ook in de middelgrote aandachtswijken Rotterdam Noord (38 procent) en de Zuidelijke Tuinsteden (42 procent) is het aandeel autochtonen iets groter dan gemiddeld. De enige aandachtswijk met een stabiel aandeel autochtonen sinds de start van de wijkenaanpak is Rotterdam West, daar ligt het aandeel autochtonen met 27 procent echter laag. In alle andere aandachtswijken van Rotterdam is het aandeel autochtonen afgenomen, in Vreewijk is die afname het grootst.

De verdeling van de bevolking naar huishoudtype wijkt in de Rotterdamse aandachtswijken maar minimaal af van de stad als geheel. De enige aandachtswijk met een duidelijk afwijkende huishoudenssamenstelling is Bergpolder. In die aandachtswijk is het aandeel eenpersoonshuishoudens met 66 procent beduidend hoger dan in de rest

van de aandachtswijken (gemiddeld 53 procent) of Rotterdam als geheel (49 procent). Zoals in de inleiding is aangegeven, wonen er veel studenten in Bergpolder. Het aandeel eenouderhuishoudens is in Bergpolder met 6 procent juist klein in vergelijking met het stedelijk gemiddelde (10 procent) en het gemiddelde van de aandachtswijken (12 procent).

17.3 Wonen en leefbaarheid

17.2 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	13	14
Sociale huurwoningen	10	10
Meergezinswoningen	8	10
Verkooprijke woningen	-30	-32
Leefbaarheidsscore	-22	-18
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	10	10

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Het thema Wonen en Leefbaarheid valt uiteen in een aantal indicatoren die de woningvoorraad beschrijven en een aantal indicatoren die een beeld schetsen van de leefbaarheid.

De woningvoorraad van de Rotterdamse aandachtswijken wijkt af van het Rotterdamse gemiddelde. Op al deze indicatoren voor de woningvoorraad scoren de Rotterdamse aandachtswijken vijf jaar na de start van de wijkenaanpak negatief. Ook is op geen van deze indicatoren de achterstand op het stedelijk gemiddelde sindsdien kleiner geworden.

Ook op het thema Leefbaarheid staan de aandachtswijken in Rotterdam vijf jaar na de start van de wijkenaanpak op achterstand. De indicator voor de leefbaarheidsscore ligt in de wijken duidelijk onder het stedelijk gemiddelde. Het voorzieningenniveau in de

aandachtswijken is echter beter dan gemiddeld in de stad. Beide indicatoren laten sinds de start van de wijkenaanpak een positieve ontwikkeling zien.

17.3.1 Wonen

De Rotterdamse aandachtswijken verschillen erg van karakter, dat uit zich niet alleen in de bevolkingssamenstelling, maar ook in de woningvoorraad. Over het algemeen kunnen we stellen dat de wijken meer sociale huurwoningen, kleine woningen en meergezinswoningen tellen dan Rotterdam als geheel en dat de verkoopprijzen er duidelijk lager liggen. In deze paragraaf wordt dat beeld voor de verschillende wijken verder geduid aan de hand van de aandelen kleine woningen, de verkoopprijs van woningen en de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad.

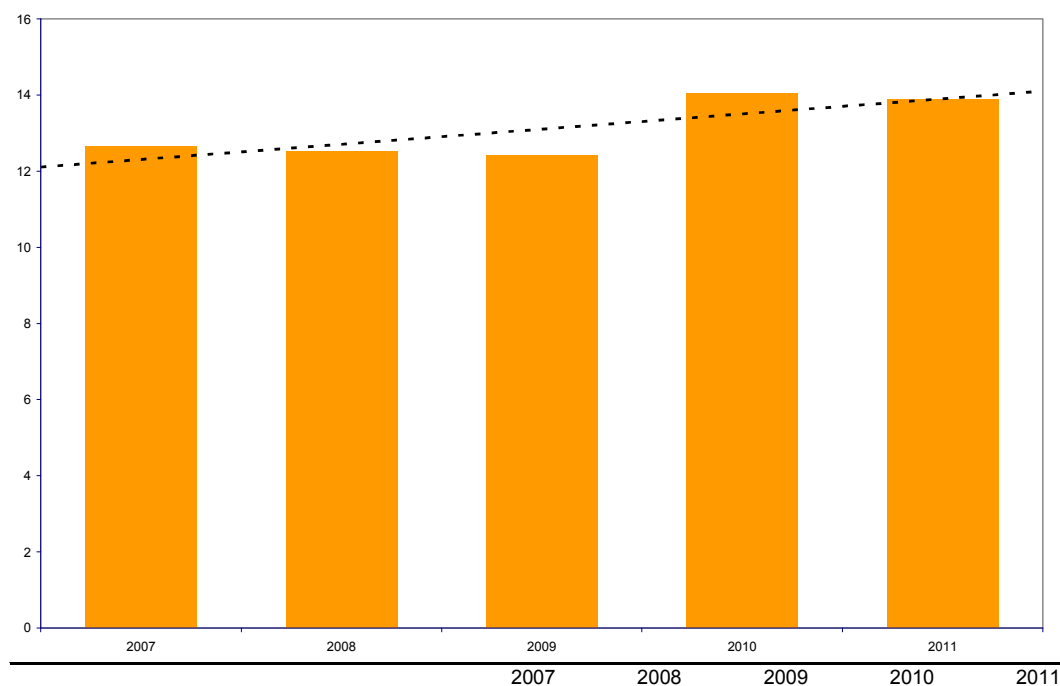
Aandeel kleine woningen daalt, maar achterstand loopt op

Het aandeel kleine woningen in de Rotterdamse aandachtswijken ligt op 53 procent van de woningvoorraad. Binnen Rotterdam als geheel is dit aandeel bijna 47 procent. De Rotterdamse aandachtswijken hebben daarmee een achterstand van bijna 14 procent op het stedelijk gemiddelde. In alle aandachtswijken van Rotterdam is het aandeel kleine woningen gedaald. Waarschijnlijk hangt dit samen met de sloop van oudere sociale huurwoningen en de bouw van nieuwe huur en koopwoningen. Vooral in Oud Zuid, Rotterdam Noord en de Zuidelijke Tuinsteden zijn veel woningen gesloopt. In Rotterdam Noord is de nieuwbouw nog niet zo sterk op gang gekomen, terwijl dat in de andere wijken waar veel gesloopt is wel het geval is. Ook in Rotterdam West is veel nieuwbouw uit de grond gestampt¹⁰. In de gemeente Rotterdam als geheel is het aandeel kleine woningen sinds de start van de wijkenaanpak sneller afgenomen dan in de aandachtswijken. Daardoor is het verschil met de stad als geheel groter geworden.

De woningvoorraad in de wijk Bergpolder telt met ruim 62 procent de meeste kleine woningen. In deze wijk wonen dan ook veel studenten en starters op de woningmarkt. Met iets meer dan 35 procent is het aandeel kleine woningen in Vreewijk juist veel lager, lager ook dan in Rotterdam als geheel. In Bergpolder, Oud Zuid, Overschie, Rotterdam Noord en Rotterdam West is het verschil met de stad sinds de start van de wijkenaanpak groter geworden. Hoewel ook in deze wijken het aandeel kleine woningen daalt, lopen de achterstanden er op. In Vreewijk is het verschil met de stad als geheel groter geworden, daar loopt de voorsprong echter op. In de Zuidelijke Tuinsteden is de achterstand stabiel.

¹⁰ CBS, veranderingen in woningvoorraad.

17.3 Kleine woningen: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	12,7	12,5	12,4	14,0	13,9
Totaal Rotterdam	50	50	49	47	47
Totaal aandachtswijken	56	56	55	54	53
w.o.					
Bergpolder	63	63	63	62	62
Oud Zuid	56	55	55	53	53
Overschie	59	59	59	59	58
Rotterdam Noord	55	55	54	53	52
Rotterdam West	59	58	58	56	56
Vreewijk	39	39	39	36	35
Zuidelijke Tuinsteden	58	57	56	56	55

Bron: CBS, SYSWOV.

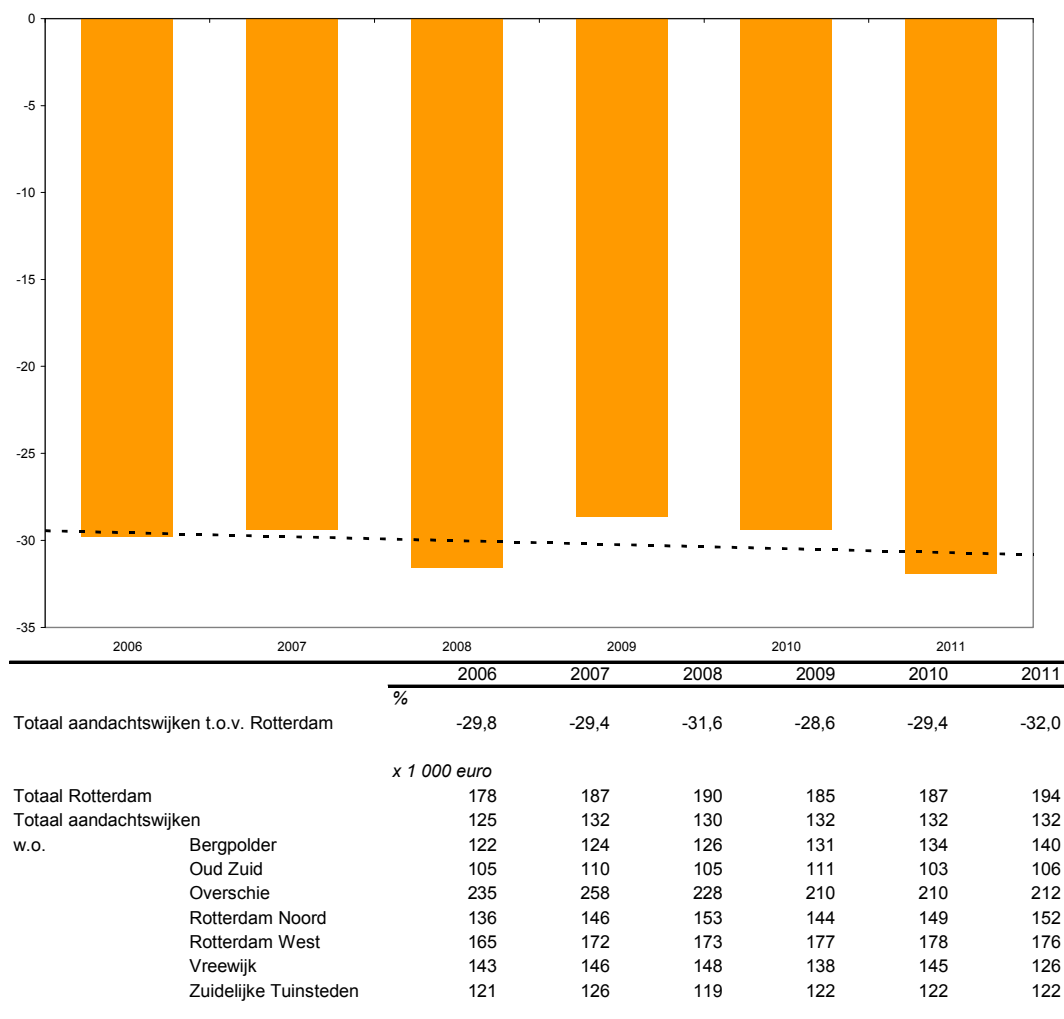
Verkoopprijzen stijgen licht maar achterstand aandachtswijken loopt op

Zoals ook opgemerkt is in het hoofdstuk over het totaalbeeld, heeft de financieel-economische crisis van de laatste jaren en de daarmee gepaard gaande vastzittende huizenmarkt een sterker effect op het aantal verkochte woningen dan op de verkoopprijs van de woningen. Sinds de start van de wijkenaanpak zien we zowel in de Amsterdamse aandachtswijken als in de gemeente als geheel een kleine stijging van de verkoopprijzen. In de Rotterdamse aandachtswijken is de gemiddelde verkoopprijs van een woning 132 duizend euro. In de stad als geheel liggen de verkoopprijzen met gemiddeld 194 duizend euro een stuk hoger. De aandachtswijken staan daarmee op een achterstand van 32 procent op de stad Rotterdam als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is er een zeer lichte toename van de achterstand zichtbaar. Deze ontwikkeling is het gevolg van het feit dat de gemiddelde verkoopprijs in Rotterdam iets meer gestegen is dan in de aandachtswijken. Ook in de aandachtswijken samen is er een kleine stijging van de verkoopprijzen zichtbaar.

In de aandachtswijken Bergpolder, Rotterdam Noord en Rotterdam West is een kleine stijging van de verkoopprijzen zichtbaar, in Overschie en Vreewijk echter een daling. In

de aandachtswijken Oud Zuid en de Zuidelijke Tuinsteden zijn de verkoopprijzen stabiel. Dit leidt ertoe dat de achterstanden in Bergpolder en Rotterdam Noord deels worden ingelopen. In Overschie is er nog steeds sprake van een voorsprong. Deze voorsprong is echter wel kleiner geworden. Ook in Oud Zuid, Rotterdam West, Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden is er sprake van een negatieve ontwikkeling. De achterstanden op het stedelijk gemiddelde lopen daar op.

17.4 Verkoopprijzen van koopwoningen: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Kadaster.

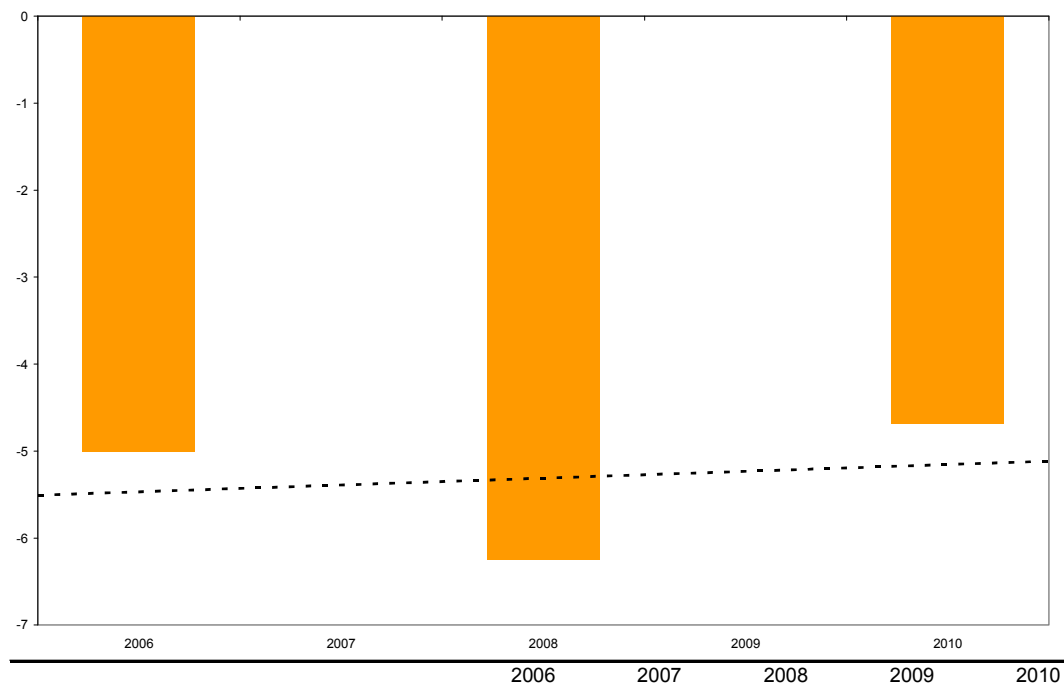
Leefbaarometerscore Woningvoorraad voorsnog stabiel

Ondanks sloop en nieuwbouw van zowel koop- als huurwoningen in de Rotterdamse aandachtswijken blijft de kwaliteit van de woningvoorraad in de wijken negatief afsteken bij het stedelijk gemiddelde. Dit hebben we gezien bij de indicatoren voor het aandeel kleine woningen en het komt tot uitdrukking in de verkoopprijs van woningen. Dit beeld wordt bevestigd door de Leefbaarometerscore¹¹ voor de woningvoorraad. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50

¹¹ Zie paragraaf 17.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

(voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een woningvoorraad die vergelijkbaar is met de gemiddelde woningvoorraad in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

17.5 Leefbaarometerscore woningvoorraad¹²: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Rotterdam	-40	.	-36	.	-36
Totaal aandachtswijken	-43	.	-40	.	-39
w.o.					
Bergpolder	-43	.	-39	.	-39
Oud Zuid	-43	.	-40	.	-39
Overschie	-43	.	-39	.	-40
Rotterdam Noord	-45	.	-41	.	-40
Rotterdam West	-40	.	-34	.	-33
Vreewijk	-42	.	-39	.	-39
Zuidelijke Tuinsteden	-47	.	-46	.	-46

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Ook de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad ligt met een score van -39 onder het niveau in de stad als geheel (-36). De aandachtswijken staan daarmee op een achterstand van bijna 5 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in zowel de gemeente Rotterdam als in de zeven Rotterdamse aandachtswijken licht gestegen. Doordat de stijging in de aandachtswijken ongeveer gelijke tred houdt met de stijging van de stad als geheel is de achterstand van de wijken met ongeveer 6 procent afgenomen. Vooral tussen 2008 en 2010 is die positieve ontwikkeling zichtbaar.

In Rotterdam West is de woningvoorraad het meest verbeterd. Waarschijnlijk voornamelijk door de oplevering van nieuwe koop- en huurwoningen die in de periode tot

en met 2010 zijn opgeleverd. Dit komt tot uitdrukking in de woningvoorraadsscore van -33 tegenover -40 aan het begin van de wijkenaanpak. Rotterdam West scoort daarmee iets beter dan Rotterdam als geheel. Net als in Rotterdam West is ook in Bergpolder, Oud Zuid en Rotterdam Noord sprake van een (licht) positieve ontwikkeling. Overschie, Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden maken een negatieve ontwikkeling door.

17.3.2 Leefbaarheid

Ook op het gebied van de algemene leefbaarheid staan de Rotterdamse aandachtswijken vijf jaar na de start van de wijkenaanpak nog op achterstand. In deze paragraaf komen de ontwikkelingen aan bod in de Leefbaarheidsscore en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau.

In de Leefbaarometer¹³ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is één van de zes onderliggende leefbaarometers¹⁴.

Positieve ontwikkeling Leefbaarheidsscore

De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt op een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De Rotterdamse aandachtswijken samen scoren 'matig' op de leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, de stad als geheel scoort echter 'matig positief'. Daarmee staan de aandachtswijken op achterstand. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, is er sprake van een positieve ontwikkeling: de achterstand van de aandachtswijken op Rotterdam als geheel is de laatste jaren gedaald van 22 procent naar bijna 18 procent. Daarmee is de achterstand van de Rotterdamse aandachtswijken met 20 procent afgenomen.

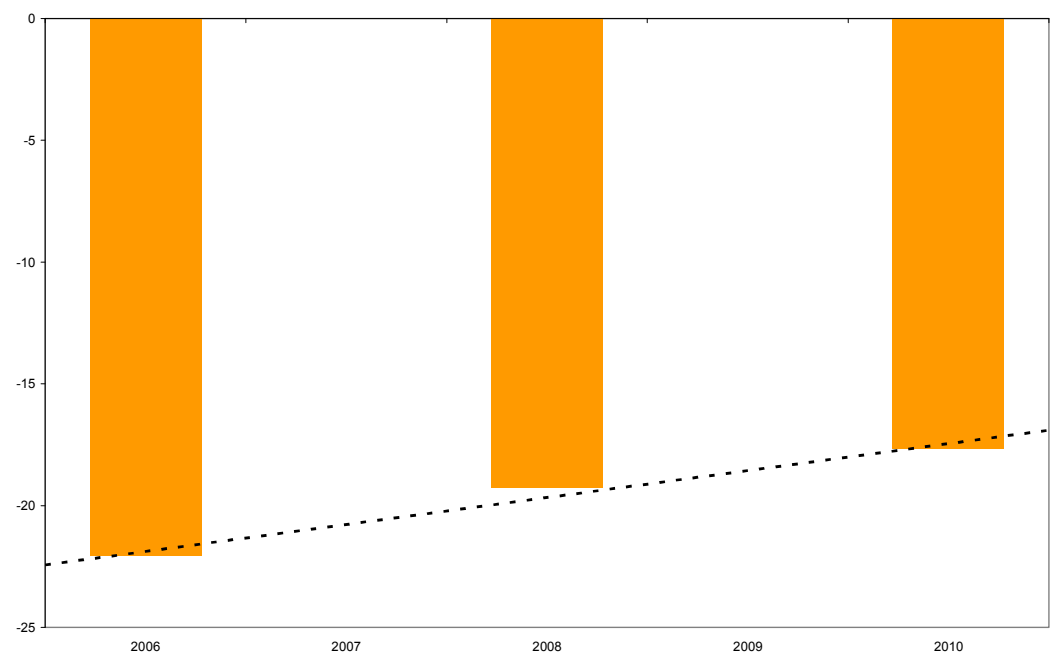
In Rotterdam West, en Oud Zuid steeg de Leefbaarheidsscore van 'negatief' naar 'matig' en in Bergpolder en de stad als geheel van 'matig' naar 'matig positief'. In zowel Vreewijk als Bergpolder ligt de Leefbaarheidsscore op hetzelfde niveau als in Rotterdam als geheel. In de andere Rotterdamse aandachtswijken is er nog een achterstand. In Overschie en Vreewijk is er een negatieve ontwikkeling, in Vreewijk loopt de voorsprong terug. In de Zuidelijke Tuinsteden is de achterstand op het gebied van de leefbaarheid stabiel. De overige vier aandachtswijken van Rotterdam is de ontwikkeling op dit gebied positief.

¹² Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

¹³ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

¹⁴ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

17.6 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-22,1	.	-19,3	.	-17,6
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal Rotterdam	3	.	4	.	4
Totaal aandachtswijken	3	.	3	.	3
w.o.					
Bergpolder	3	.	4	.	4
Oud Zuid	2	.	3	.	3
Overschie	3	.	3	.	3
Rotterdam Noord	3	.	3	.	3
Rotterdam West	2	.	3	.	3
Vreewijk	4	.	4	.	4
Zuidelijke Tuinsteden	3	.	3	.	3

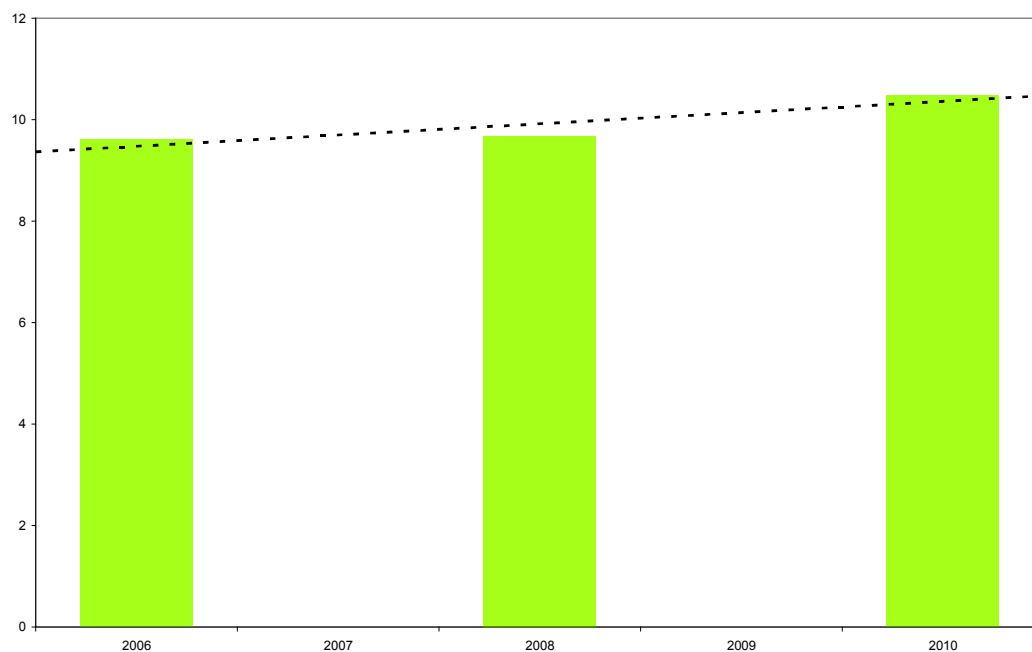
Bron: CBS, Leefbaarometer.

Voorzieningenniveau Rotterdamse wijken bovengemiddeld

Het voorzieningenniveau wordt gemeten aan de hand van de score voor het voorzieningenniveau uit de Leefbaarometer. De schaal daarvan loopt van -50 tot +50. Het voorzieningenniveau in de Rotterdamse aandachtswijken ligt met een score van +37 boven het niveau in de stad als geheel (+24). Op dit vlak gaat het in de aandachtswijken dus beter dan in de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau in de gemeente Rotterdam iets gedaald. In de aandachtswijken is het voorzieningenniveau echter stabiel, waardoor de voorspog van de wijken licht oploopt.

In de meeste Rotterdamse aandachtswijken ligt het voorzieningenniveau op of boven het stedelijk gemiddelde. Alleen in Overschie en de Zuidelijke Tuinsteden ligt de score met +2 lager. In Overschie is ook een negatieve ontwikkeling te zien, net als in Bergpolder. In alle andere aandachtswijken van Rotterdam is de ontwikkeling op deze indicator sinds de start van de wijkenaanpak positief.

17.7 Leefbaarometerscore Voorzieningenniveau: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

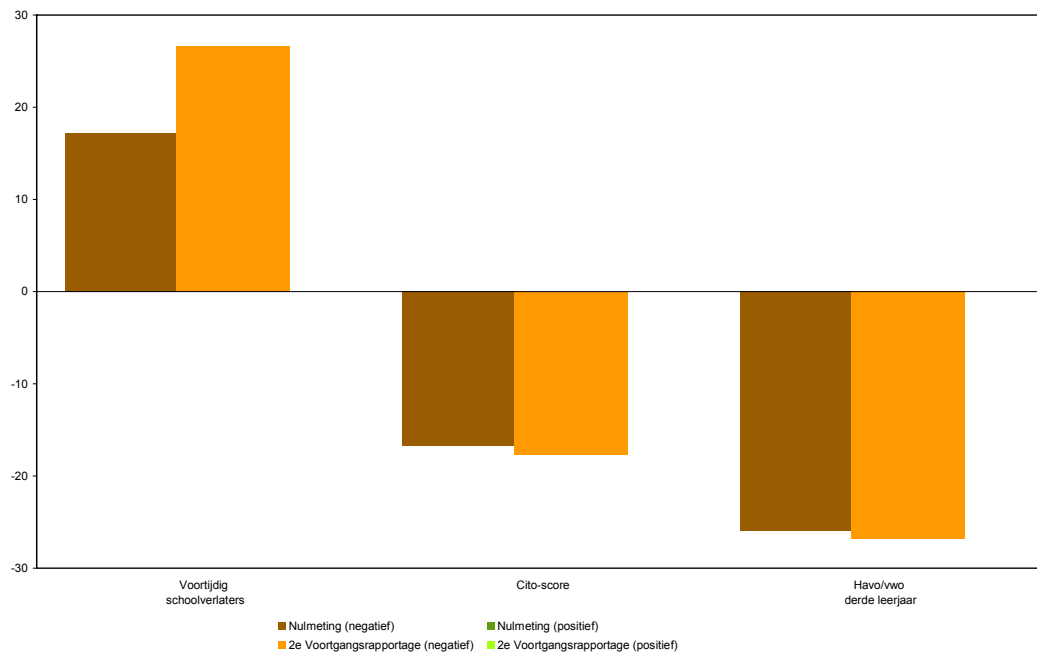

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	9,6	.	9,7	.	10,5
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Rotterdam	25	.	24	.	24
Totaal aandachtswijken	37	.	36	.	37
w.o.					
Bergpolder	43	.	24	.	24
Oud Zuid	37	.	36	.	39
Overschie	6	.	3	.	2
Rotterdam Noord	41	.	41	.	43
Rotterdam West	44	.	43	.	44
Vreewijk	26	.	30	.	26
Zuidelijke Tuinsteden	0	.	2	.	2

Bron: CBS, Leefbaarometer.

17.4 Leren

17.8 Thema Leren: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	17	27
Cito-score	-17	-18
Havo/vwo derde leerjaar	-26	-27

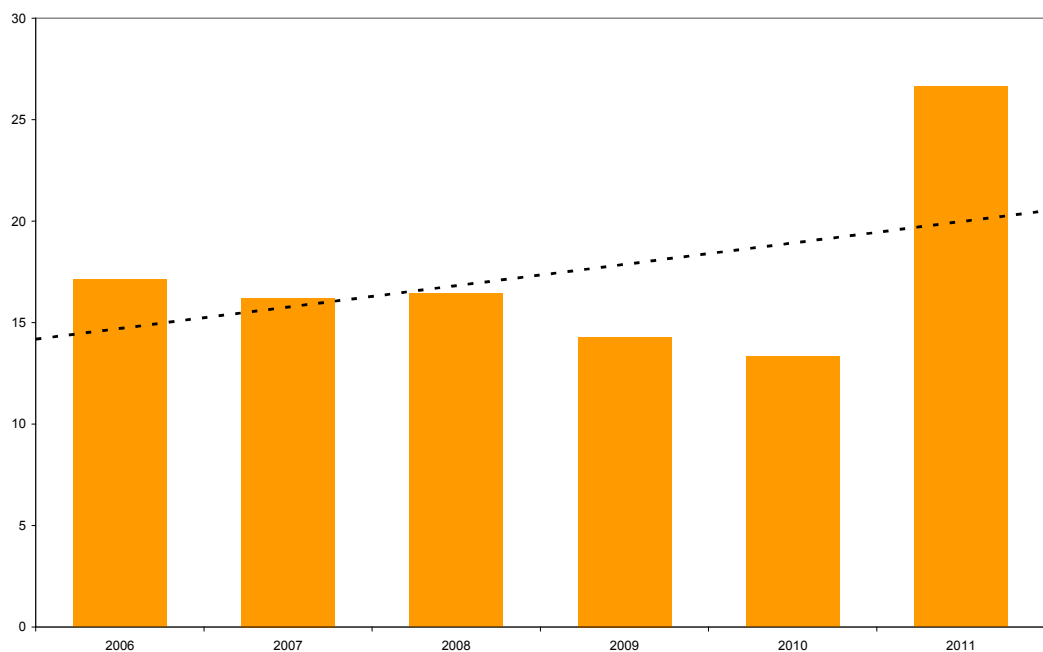
Bron: CBS, Cito, DUO.

Hoewel de wijkenaanpak alweer vijf jaar geleden is gestart, is er nog geen positieve ontwikkeling zichtbaar bij het thema Leren. De achterstand van de Rotterdamse aandachtswijken loopt verder op.

Voortijdig schoolverlaters: achterstand aandachtswijken loopt op

Om ervoor te zorgen dat de wijkbewoners een goede kans maken op de arbeidsmarkt is het van belang dat men over de juiste diploma's beschikt. Wie in ieder geval over een havo of vwo diploma beschikt of een MBO opleiding op niveau 2 heeft afgerond, beschikt over een startkwalificatie. Wie de school verlaat zonder startkwalificatie is een voortijdig schoolverlater. Het aandeel voortijdig schoolverlaters ligt met bijna 8 procent in de Rotterdamse aandachtswijken boven het stedelijk gemiddelde van 6 procent. De aandachtswijken staan daarmee op een afstand van 27 procent op de Rotterdam als geheel. Hoewel die achterstand sinds de start van de wijkenaanpak aanvankelijk iets terugliep, is het aandeel voortijdig schoolverlater in de aandachtswijken van Rotterdam in 2011 weer opgelopen. In vergelijking met de eerste meting zijn wel positieve ontwikkelingen zichtbaar, maar de afname van het aandeel voortijdig schoolverlaters was in Rotterdam als geheel sterker dan in de aandachtswijken.

17.9 Aandeel voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	17,1	16,2	16,4	14,3	13,3	26,7
Totaal Rotterdam	7,0	7,4	6,7	6,3	6,0	6,0
Totaal aandachtswijken w.o.	8,2	8,6	7,8	7,2	6,8	7,6
Bergpolder	8,5	7,5	7,4	4,9	8,2	9,8
Oud Zuid	8,3	8,5	8,2	7,4	7,1	7,7
Overschie	6,1	8,4	6,1	5,3	5,7	8,1
Rotterdam Noord	7,6	8,8	8,0	6,6	6,5	8,1
Rotterdam West	8,7	8,5	7,8	7,7	6,8	7,3
Vreewijk	6,3	7,7	7,2	5,7	6,5	5,6
Zuidelijke Tuinsteden	8,8	9,7	7,1	8,2	6,6	7,5

Bron: CBS, DUO.

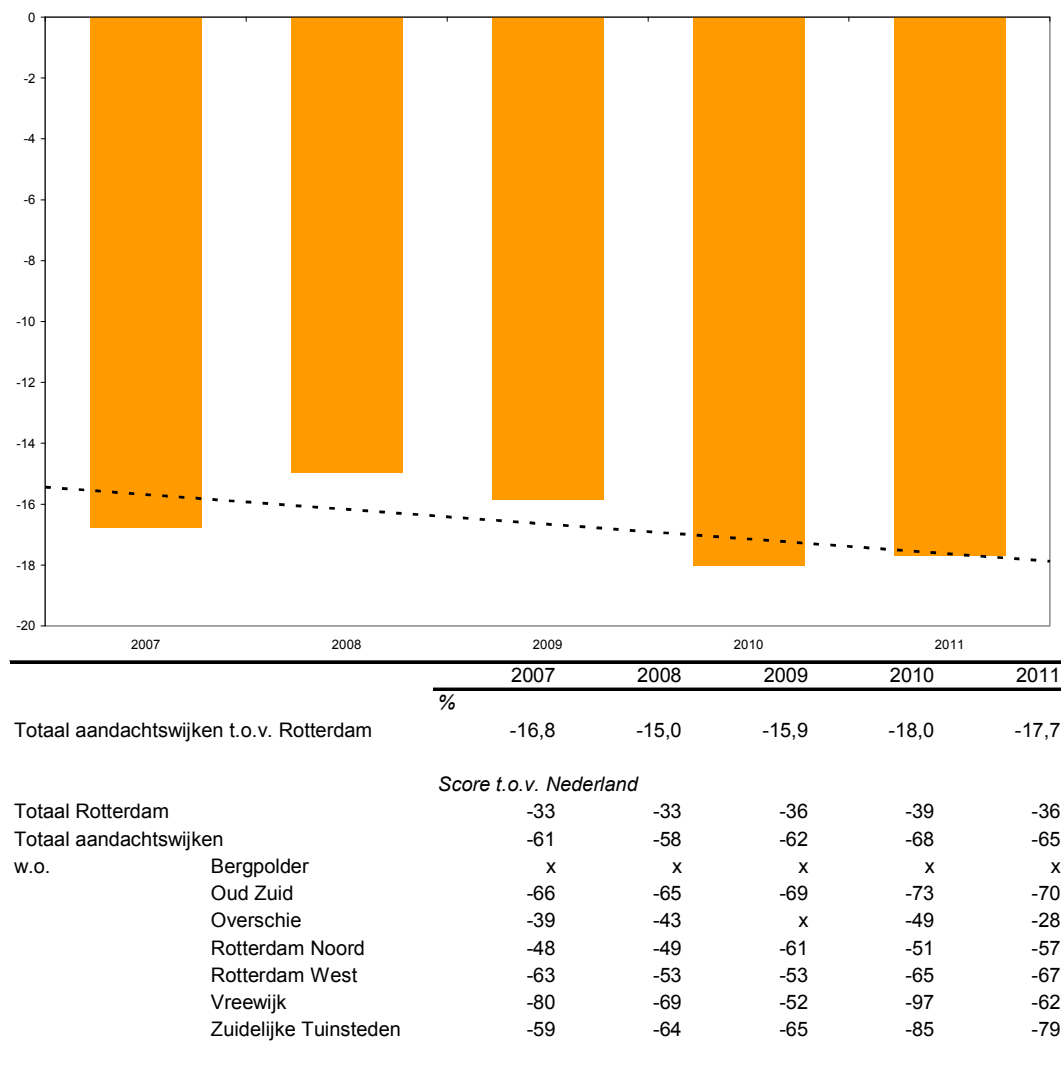
Positieve uitzondering is Vreewijk. Daar schommelt het aandeel voortijdig schoolverlaters op alle peilmomenten rond het stedelijk gemiddelde om in 2011 er iets onder uit te komen. Vreewijk heeft op dit gebied dus geen achterstand ten opzichte van de stad als geheel. In Bergpolder daarentegen is het aandeel voortijdig schoolverlaters met bijna 10 procent erg hoog. Het aandeel voortijdig schoolverlaters kan op het niveau van de individuele aandachtswijken erg schommelen en daarmee ook de positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde beïnvloeden. Tot nu toe zien we negatieve ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak in de meeste aandachtswijken van Rotterdam. Alleen in Rotterdam West is er sprake van een positieve ontwikkeling. In de Zuidelijke Tuinsteden is er vooralsnog een stabiele situatie.

Ook achterstand in Cito-scores loopt op

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van

het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

17.10 Cito-score¹⁵: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Cito.

Wie de basisschool met een goede Cito-score afsluit, zal zijn middelbare schooltraject eerder op het niveau van een havo- of vwo-opleiding voortzetten en komt daarmee in een uitgelezen positie om de middelbare school met een startkwalificatie op zak te verlaten. Leerlingen in de Rotterdamse aandachtswijken scoren echter een stuk slechter op de

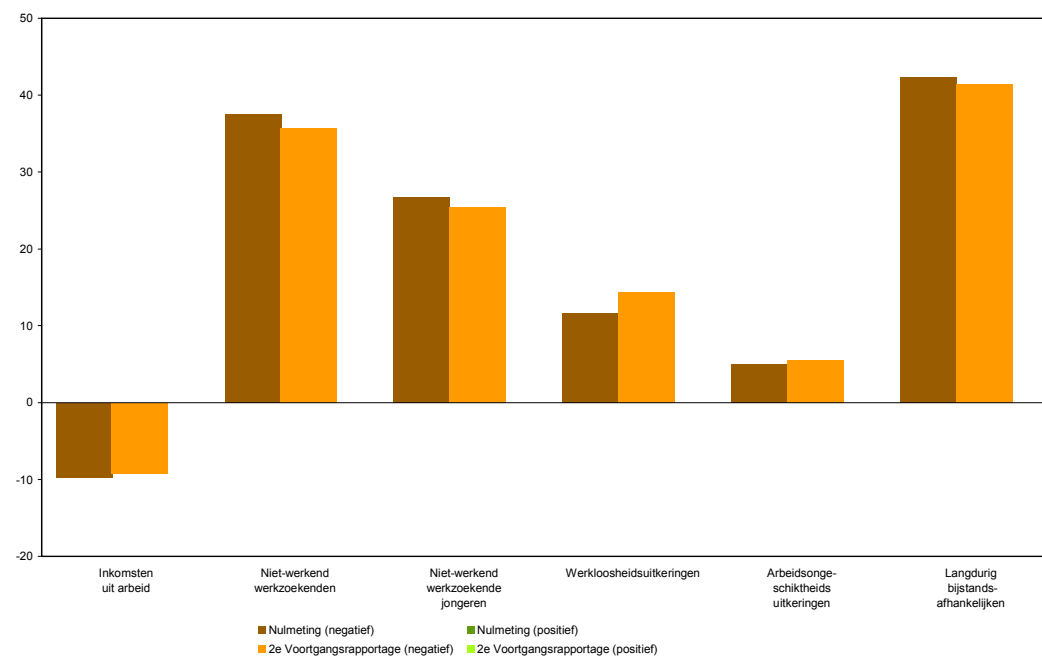
¹⁵ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld. Omdat het aantal leerlingen dat de Cito-toets doet in Bergpolder in alle jaren te klein is om een gemiddelde score te berekenen zijn geen gegevens over deze wijk beschikbaar. Ook in Overschie is het aantal leerlingen dat in 2009 de Cito-toets doet te klein om cijfers op te baseren.

Cito-toets dan de leerlingen in de stad als geheel. Dit beeld zien we zowel terug op de totale Cito-score als op de scores voor de onderdelen taal en rekenen en wiskunde. Wel is het zo dat de achterstand van de leerlingen in de aandachtswijken op het onderdeel rekenen en wiskunde iets kleiner is dan op het onderdeel taal. Zowel in Rotterdam als geheel als in de aandachtswijken zijn de Cito-scores de laatste jaren verslechterd. Doordat de scores in de aandachtswijken iets sterker zijn verslechterd dan de scores in Rotterdam als geheel, is de achterstand van de aandachtswijken opgelopen.

Van de verschillende aandachtswijken doen de leerlingen het in Overschie het best. Zij hebben in 2011 een kleine voorsprong op het stedelijk gemiddelde, de score voor rekenen en wiskunde is daar beter dan gemiddeld in Rotterdam. In Oud Zuid en de Zuidelijke Tuinsteden zijn de scores het laagst. Vanwege het soms kleine aantal leerlingen dat per jaar de Cito-toets doet, kunnen de scores op wijkniveau van jaar op jaar fluctueren. In Overschie en Vreewijk is er in 2011 een positieve ontwikkeling zichtbaar. In vier andere wijken is de ontwikkeling negatief. Over Bergpolder zijn geen gegevens beschikbaar.

17.5 Werken

17.11 Thema Werken: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-10	-9
Niet-werkend werkzoekenden	38	36
Niet-werkend werkzoekende jongeren	27	25
Werkloosheidsuitkeringen	12	14
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	5	6
Langdurig bijstandsafhankelijken	42	41

Bron: CBS.

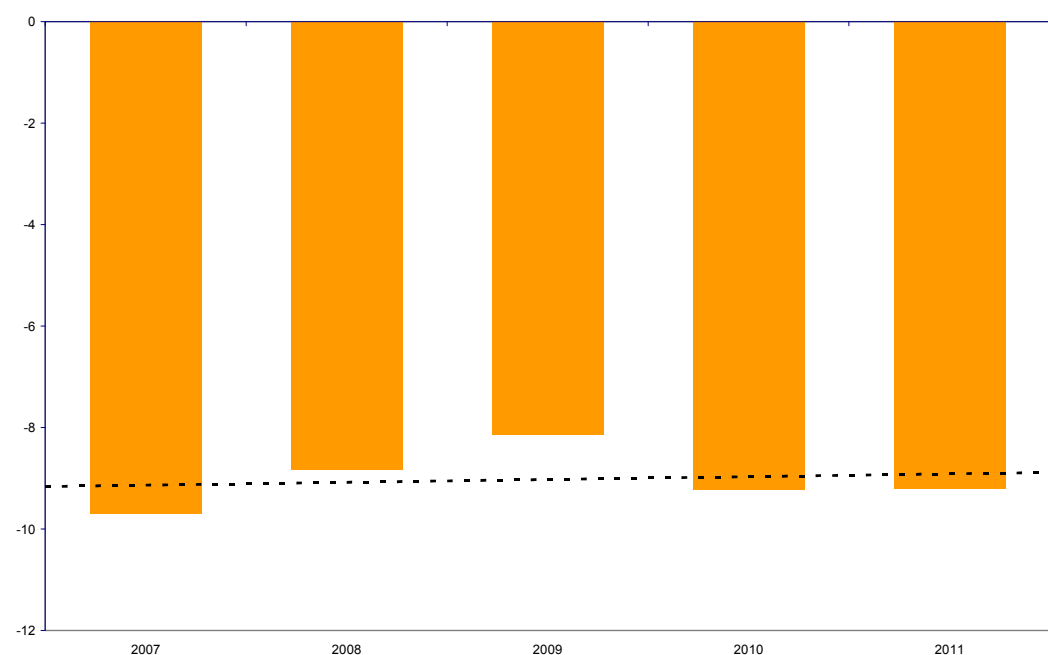
Binnen het thema Werken presteren de Rotterdamse aandachtswijken op alle kernindicatoren slechter dan de gemeente als geheel. De wijken tellen minder mensen

met betaald werk, meer werkzoekenden en meer bewoners met een werkloosheids-, arbeidsongeschiktheids- of langdurige bijstandsuitkering. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn voor een aantal indicatoren binnen dit thema kleine verbeteringen zichtbaar. Daarnaast lopen de achterstanden op het gebied van de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen juist verder op. In deze paragraaf zullen we zowel de situatie van de bewoners met een geringe afstand tot de arbeidsmarkt inzichtelijk maken, als inzoomen op de mensen die juist een grotere afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

17.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand aandeel bewoners met een baan stabiel

17.12 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-9,7	-8,8	-8,1	-9,2	-9,2
Totaal Rotterdam	63,2	64,9	65,7	63,6	64,1
Totaal aandachtswijken	57,1	59,2	60,3	57,7	58,2
w.o.					
Bergpolder	73,3	75,2	75,4	72,8	72,9
Oud Zuid	56,1	58,1	58,9	56,0	56,9
Overschie	62,3	64,3	64,9	61,7	61,3
Rotterdam Noord	56,7	58,7	59,9	57,8	57,8
Rotterdam West	55,2	58,0	59,4	56,9	57,5
Vreewijk	58,1	59,2	60,5	57,2	57,3
Zuidelijke Tuinsteden	57,6	59,4	61,1	58,5	59,5

Bron: CBS.

In de aandachtswijken van Rotterdam ligt het aandeel personen met inkomsten uit arbeid met 58 procent onder het stedelijk gemiddelde van 64 procent. Daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand van ongeveer 9 procent op het stedelijk gemiddelde. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is sinds de start van de wijkenaanpak vrijwel onveranderd.

De wijk Bergpolder scoort met 73 procent bewoners met een baan ruim boven het stedelijk gemiddelde. Ook Overschie komt met 61 procent in de buurt van het gemiddelde van Rotterdam als geheel. In de grote aandachtswijken Oud Zuid, Rotterdam Noord en Rotterdam West zijn de achterstanden met circa 57 procent inwoners met een baan het grootst. Ook in de kleinere aandachtswijken Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden is er een duidelijke achterstand.

Sinds de start van de wijkenaanpak is er in de kleine aandachtswijken Bergpolder, Overschie en Vreewijk een negatieve ontwikkeling. In Bergpolder daalt de voorsprong, in Overschie en Vreewijk loopt de achterstand op. In de grote aandachtswijken Oud Zuid en Rotterdam Noord blijft de achterstand stabiel. In Rotterdam West en de Zuidelijke Tuinsteden is wel een positieve ontwikkeling zichtbaar. Daar wordt een deel van de achterstand weggewerkt.

In de aandachtswijken is onder allochtonen van de eerste generatie van Marokkaanse afkomst de achterstand op het stedelijk gemiddelde het grootst. Slechts circa 36 procent van hen heeft inkomsten uit arbeid.

Aandeel niet-werkend werkzoekenden ondanks crisis stabiel

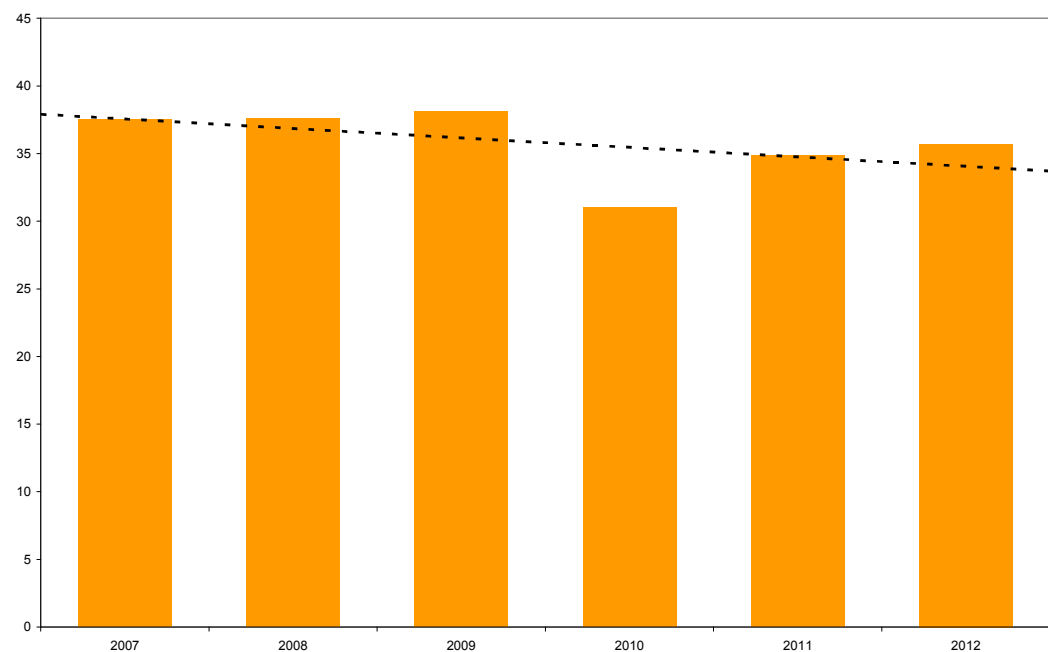
Het aandeel personen dat op zoek is naar een baan ligt in de Rotterdamse aandachtswijken op bijna 10 procent. In Rotterdam als geheel ligt dat percentage op 7 procent waardoor de aandachtswijken een achterstand van bijna 36 procent op de stad als geheel hebben. In 2011 en 2012 neemt het aandeel werkzoekenden zowel in de aandachtswijken als in Rotterdam als geheel iets toe. Doordat de toename in de wijken sneller ging dan in de stad is de achterstand in die jaren iets toegenomen. Over de gehele periode bezien is de achterstand van de Rotterdamse aandachtswijken sinds de start van de wijkenaanpak vrijwel ongewijzigd.

In de wijk Bergpolder ligt het aandeel werkzoekenden met ruim 6 procent onder het stedelijk gemiddelde. Alle andere Rotterdamse aandachtswijken doen het duidelijk slechter dan de stad als geheel. Opvallend is dat de grote aandachtswijk Oud Zuid met bijna 9 procent een lager percentage werkzoekenden kent dan de aandachtswijken samen.

Hoewel het aandeel werkzoekenden in Bergpolder nog steeds onder het stedelijk gemiddelde ligt, is er sinds de start van de wijkenaanpak een negatieve ontwikkeling zichtbaar: de voorsprong van Bergpolder neemt af. Ook in Overschie, Rotterdam Noord en Rotterdam West is er sprake van een negatieve ontwikkeling. Daar lopen de achterstanden op. In Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden is de achterstand op de stad als geheel stabiel. Oud Zuid is de enige aandachtswijk van Rotterdam waar op dit gebied een positieve ontwikkeling zichtbaar is.

Zoals we ook zagen bij het aandeel personen met inkomsten uit arbeid, zijn de achterstanden onder inwoners van de eerste generatie van Marokkaanse afkomst het grootst. Ongeveer 20 procent van hen is op zoek naar werk.

17.13 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

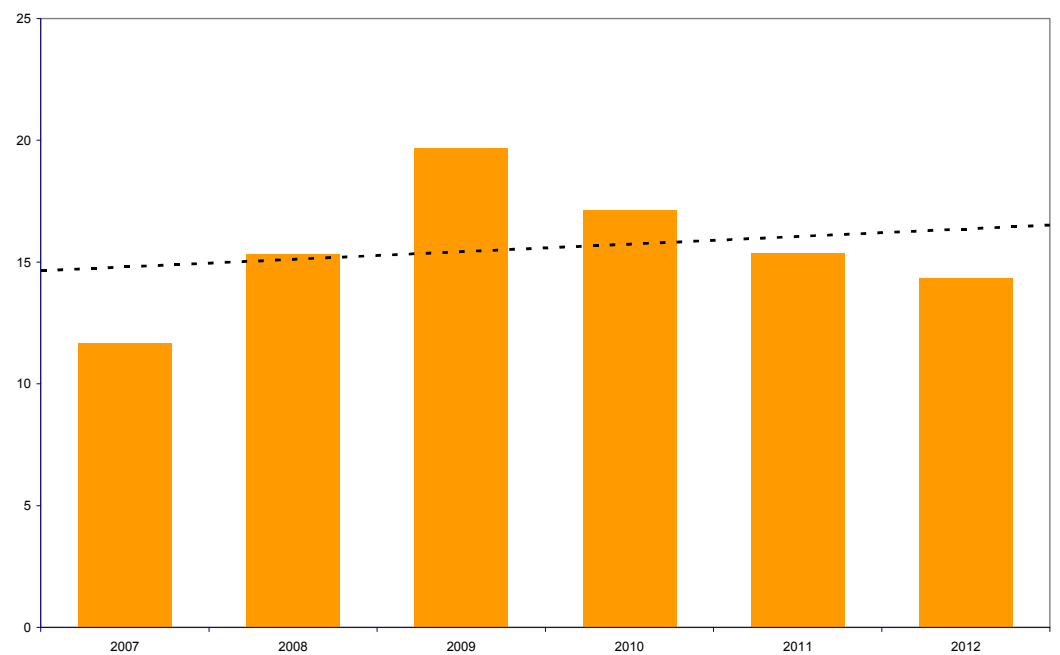
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	37,5	37,6	38,2	31,0	34,8	35,7
Totaal Rotterdam	9,3	7,6	6,7	6,7	7,1	7,1
Totaal aandachtswijken	12,8	10,5	9,3	8,8	9,5	9,6
w.o.						
Bergpolder	6,4	4,7	4,3	5,2	5,2	6,5
Oud Zuid	13,7	11,5	9,3	9,0	9,5	8,7
Overschie	10,6	8,7	7,5	7,7	8,4	10,6
Rotterdam Noord	12,7	10,0	9,4	9,7	9,6	10,5
Rotterdam West	12,6	10,2	9,7	8,6	9,6	10,1
Vreewijk	12,1	10,9	8,9	7,8	10,4	9,2
Zuidelijke Tuinsteden	14,0	11,4	10,6	9,8	11,0	10,7

Bron: CBS.

Ondanks crisis gunstige ontwikkeling werkloosheidsuitkeringen in 2009-2012

De aandachtswijken in Rotterdam tellen met 3 procent ongeveer net zoveel personen met een werkloosheidsuitkering als de stad als geheel. Toch is er in 2012 nog sprake van een achterstand van circa 14 procent op de gemeente als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak heeft er eerst een negatieve ontwikkeling plaatsgevonden: het aantal werkloosheidsuitkeringen daalde in Rotterdam als geheel sneller dan in de Rotterdamse aandachtswijken. Vanaf 2009 loopt het aantal werklozen op. Die ontwikkeling gaat in de stad als geheel sneller dan in de Rotterdamse aandachtswijken waardoor in de laatste jaren de achterstand van de aandachtswijken is afgenomen. Onder allochtonen van de eerste generatie zijn de achterstanden met een werkloosheidspercentage van circa 4 procent het grootst.

17.14 Werkloosheidsuitkering: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	11,7	15,3	19,7	17,1	15,4	14,3
Totaal Rotterdam	2,2	1,8	1,8	2,8	2,8	2,9
Totaal aandachtswijken	2,5	2,0	2,1	3,3	3,2	3,4
w.o.						
Bergpolder	2,1	1,3	1,4	2,8	2,8	3,1
Oud Zuid	2,6	2,1	2,3	3,6	3,4	3,6
Overschie	3,0	2,5	2,0	2,9	3,3	3,2
Rotterdam Noord	2,3	1,9	1,9	3,0	3,2	3,2
Rotterdam West	2,6	2,1	2,1	3,2	3,0	3,1
Vreewijk	2,5	2,0	2,1	3,1	3,3	3,3
Zuidelijke Tuinsteden	2,4	2,1	2,3	3,5	3,4	3,7

Bron: CBS.

In Oud Zuid en de Zuidelijke Tuinsteden is het percentage mensen met een werkloosheidsuitkering het grootst. Ook in een starterswijk zoals Bergpolder lijken de gevolgen van de crisis zichtbaar. Tot 2010 ging het in die wijk beter dan in de stad als geheel. Vanaf 2011 is er echter sprake van een kleine achterstand. Bergpolder laat daarmee een negatieve ontwikkeling zien sinds de start van de wijkenaanpak. Ook in Oud Zuid, Rotterdam Noord en de Zuidelijke Tuinsteden is de ontwikkeling negatief. De achterstanden lopen op. In Vreewijk is de achterstand vrijwel onveranderd, terwijl Overschie en Rotterdam West een positieve ontwikkeling doormaken. De achterstanden worden daar kleiner. Van alle Rotterdamse aandachtswijken neemt in Rotterdam West de gunstigste ontwikkeling door.

17.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

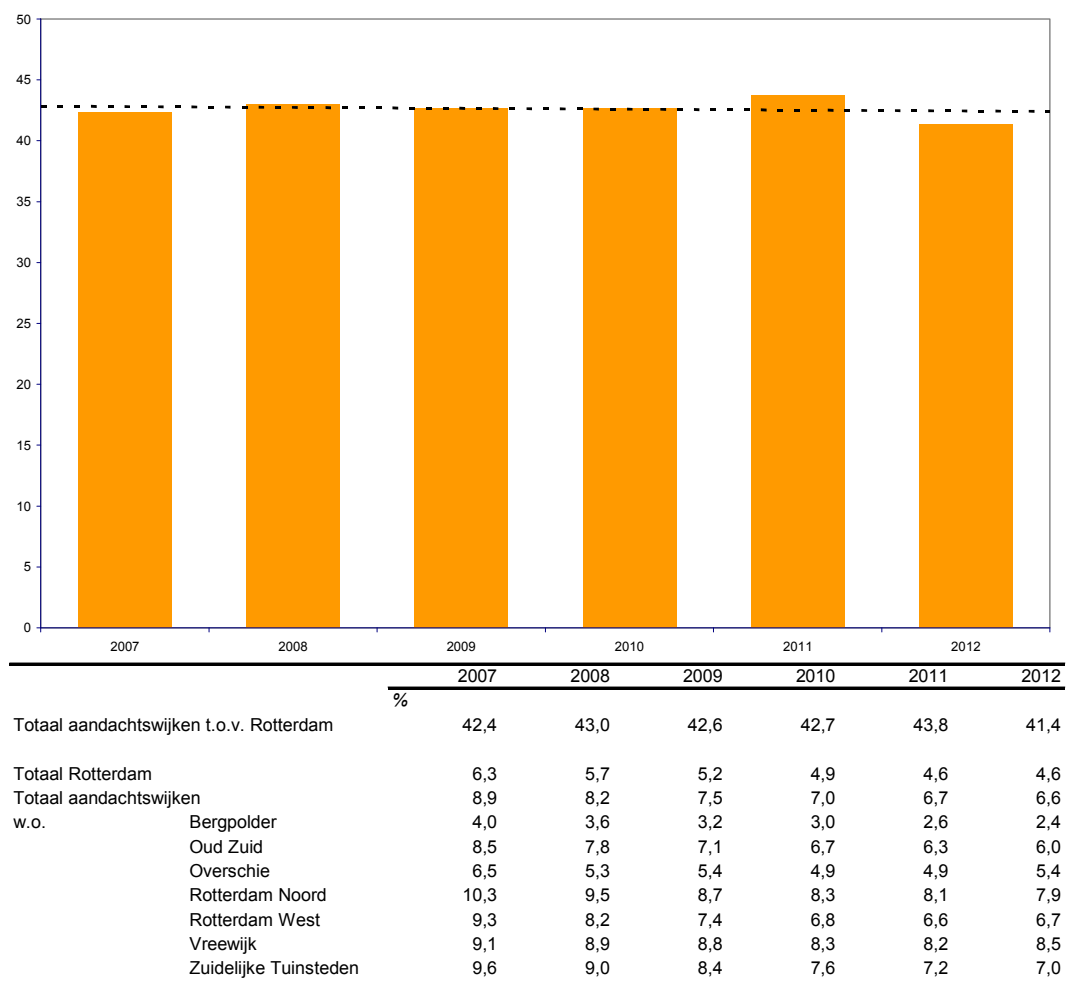
Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

In de aandachtswijken van Rotterdam is bijna 7 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering om rond te komen. In Rotterdam als geheel ligt dat aandeel met circa 5 procent lager. Daarmee hebben de Rotterdamse aandachtswijken

een achterstand van ruim 41 procent op de stad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel langdurige bijstandsuitkeringen in de aandachtswijken gedaald van 9 procent naar bijna 7 procent. Omdat het aandeel in de stad als geheel echter ook gedaald is van ruim 6 procent naar circa 5 procent is de achterstand van de aandachtswijken met 42 procent vrijwel stabiel gebleven. Onder allochtonen van de eerste generatie van Marokkaanse afkomst is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken met circa 20 procent het grootst.

In de starters- en studentenwijk Bergpolder is met ruim 2 procent echter een duidelijke voorsprong op het stedelijk gemiddelde waarneembaar. De wijk Overschie heeft met iets meer dan 5 procent de kleinste achterstand op het stedelijk gemiddelde. Opvallend is dat het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de grote aandachtswijk Oud Zuid met bijna 6 procent onder het gemiddelde van de aandachtswijken ligt. Vooral in Rotterdam Noord en Vreewijk zijn de achterstanden met 8 procent langdurig bijstandsafhankelijken groot.

17.15 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in Bergpolder kleiner dan in Rotterdam als geheel. Die voorsprong is alleen maar

toegenomen. Ook in Oud Zuid en Rotterdam West zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar, daar neemt de achterstand af. In de Zuidelijke Tuinsteden is de achterstand vrijwel stabiel, terwijl in Overschie, Rotterdam Noord en Vreewijk de achterstand oploopt, een negatieve ontwikkeling dus in die drie wijken.

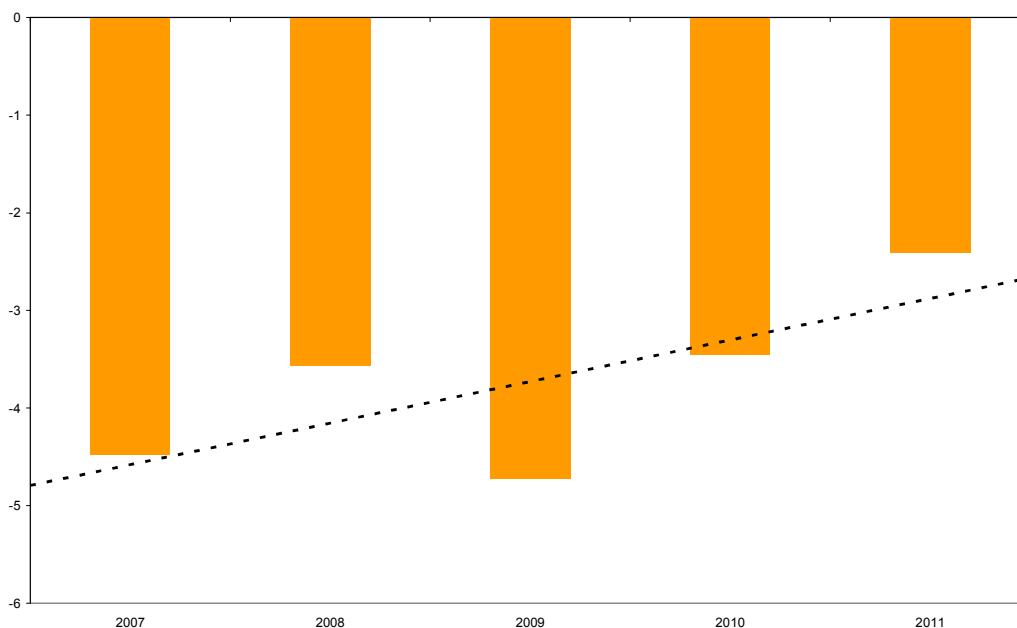
17.5.3 MOE-landers in de Rotterdamse aandachtswijken

Sinds de uitbreiding van de Europese Unie met Midden en Oost-Europese landen in 2004 en 2007 en de openstelling van de arbeidsmarkt voor inwoners van deze landen, staan de MOE-landers in de belangstelling. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak richten we ons op de beschrijving van de arbeidsmarktpositie van de MOE-landers die van plan zijn om langere tijd in Nederland te verblijven en zich registreren in de Gemeentelijke Basisadministratie. In de stad Rotterdam zijn dat er op 1 januari 2012 ruim 9 duizend, waarvan meer dan de helft woonachtig is in een van de zeven aandachtswijken, bijna 6 duizend personen. In Oud Zuid wonen de meeste Rotterdamse MOE-landers, met ruim 3 duizend personen maken zij ruim 4 procent uit van de bevolking van die aandachtswijk. In deze paragraaf richten we ons op de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in de aandachtswijken van Rotterdam in vergelijking met de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in Rotterdam als geheel.

Achterstand aandeel MOE-landers met een baan daalt

Ongeveer 53 procent van de MOE-landers in de Rotterdamse aandachtswijken heeft een betaalde baan. In Rotterdam als geheel is dat aandeel onder MOE-landers bijna 54 procent. De MOE-landers in de Rotterdamse aandachtswijken hebben daarmee een kleine achterstand van ruim 2 procent op het stedelijk gemiddelde. Bij de start van de wijkenaanpak was de achterstand nog ruim 4 procent. De achterstand is dus met 2,1 procentpunt afgenomen, waardoor sinds de start van de wijkenaanpak 46 procent van de achterstand van de MOE-landers in de aandachtswijken is weggewerkt. In Oud Zuid, de grootste van de zeven aandachtswijken van Rotterdam en degene met het hoogste aandeel MOE-landers, is er geen achterstand (meer) op het stedelijk gemiddelde. In de andere grote aandachtswijken Rotterdam Noord en vooral Rotterdam West is er nog wel sprake van een duidelijke achterstand. De achterstand van MOE-landers in het algemeen op het stedelijk gemiddelde is groter. Voor alle bevolkingsgroepen ligt het aandeel werkenden in Rotterdam op 64 procent en in de aandachtswijken op 58 procent.

17.16 MOE-landers met inkomsten uit arbeid: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

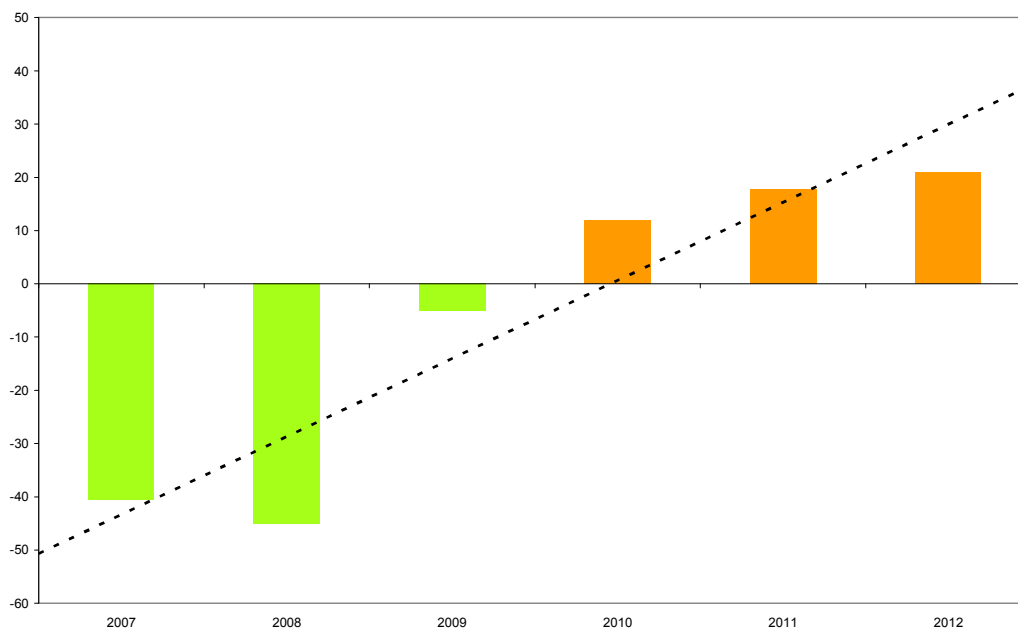
	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-4,5	-3,6	-4,7	-3,5	-2,4
Totaal Rotterdam	46,9	50,5	55,0	53,0	54,0
Totaal aandachtswijken	44,8	48,7	52,4	51,1	52,7
w.o.					
Bergpolder	38,7	50,0	55,7	57,9	55,6
Oud Zuid	47,7	51,3	54,7	52,1	54,6
Overschie	54,6	57,1	30,4	42,9	50,0
Rotterdam Noord	40,8	45,1	46,4	51,0	50,1
Rotterdam West	44,7	46,1	51,2	47,7	47,6
Vreewijk	48,7	53,7	60,7	48,3	59,6
Zuidelijke Tuinsteden	36,4	45,9	44,2	57,1	56,2

Bron: CBS.

Negatieve ontwikkeling MOE-landers met een werkloosheidsuitkering

Tot en met 2009 is het aandeel MOE-landers met een werkloosheidsuitkering zowel in de aandachtswijken als in de stad Rotterdam als geheel erg laag, bijna 1 procent. Vanaf 2010 neemt het aandeel MOE-landers met een werkloosheidsuitkering snel toe om in 2012 in de Rotterdamse aandachtswijken op ruim 4 procent uit te komen. Onder de MOE-landers in Rotterdam als geheel is dit aandeel bijna 4 procent waarmee de MOE-landers in de aandachtswijken op een achterstand staan. Vooral in Oud Zuid, de grootste aandachtswijk van Rotterdam met een hoog percentage MOE-landers, is die achterstand opgelopen. Daar bedraagt het aandeel MOE-landers met een werkloosheidsuitkering ruim 5 procent. Ook ten opzichte van het gemiddelde voor alle bevolkingsgroepen in de stad als geheel en in de Rotterdamse aandachtswijken van circa 3 procent hebben MOE-landers vaker een werkloosheidsuitkering.

17.17 MOE-landers met een werkloosheidsuitkering: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

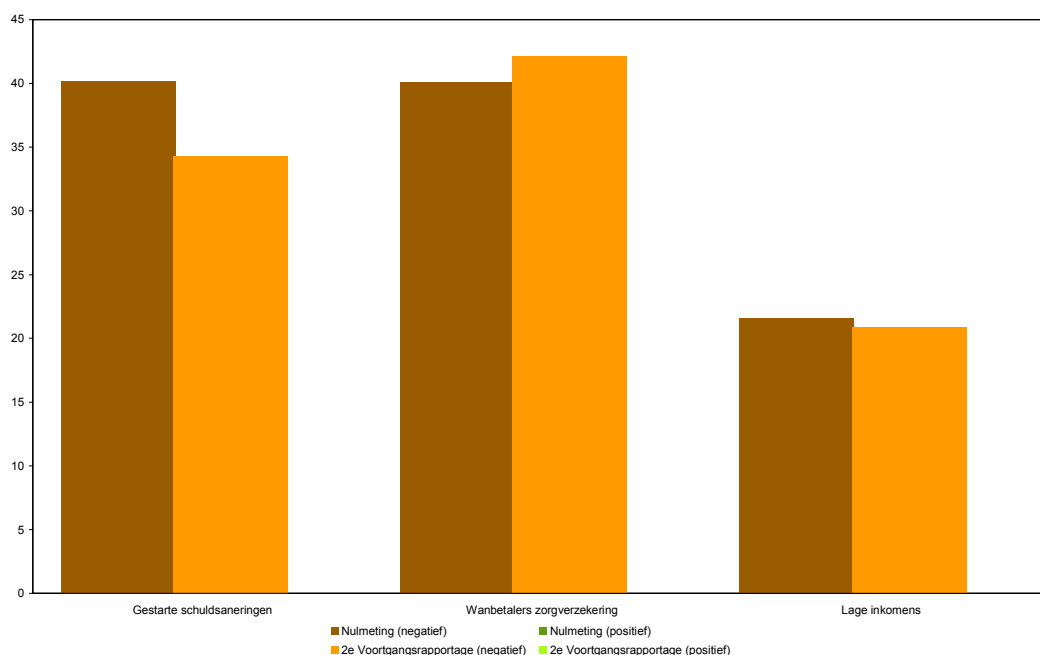

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-40,6	-45,1	-5,1	12,0	17,7	20,9
Totaal Rotterdam	1,3	1,0	1,0	2,4	2,9	3,6
Totaal aandachtswijken	0,8	0,6	0,9	2,7	3,5	4,4
w.o.						
Bergpolder	2,2	1,9	0,7	2,2	3,3	3,1
Oud Zuid	0,7	0,4	1,0	3,4	4,0	5,4
Overschie	0,0	0,0	4,4	0,0	0,0	2,1
Rotterdam Noord	0,0	0,0	0,7	2,0	3,2	3,8
Rotterdam West	0,9	0,7	0,7	2,2	2,7	2,6
Vreewijk	0,0	0,0	1,2	0,0	5,1	3,6
Zuidelijke Tuinsteden	1,1	1,7	1,5	1,3	1,2	3,7

Bron: CBS.

17.6 Inkomen en schuldenproblematiek

17.18 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

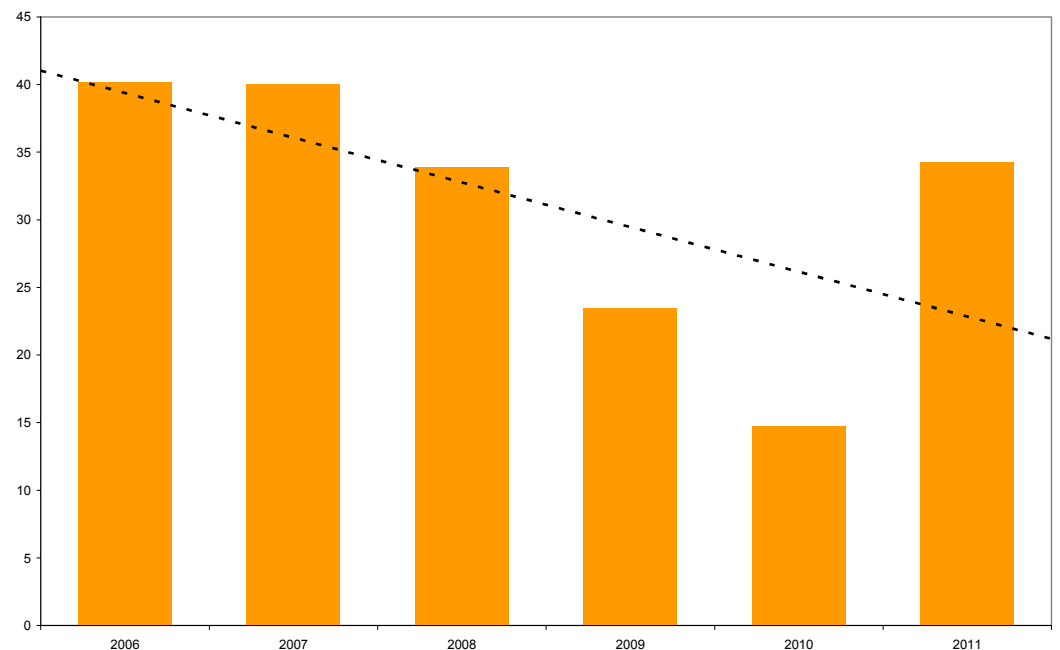
	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	40	34
Wanbetalers zorgverzekering	40	42
Lage inkomens	22	21

Bron: CBS.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek staan de Rotterdamse aandachtswijken vijf jaar na de start van de wijkenaanpak op een achterstand ten opzichte van de gemeente als geheel. Het aandeel gestarte schuldsaneringen is in de Rotterdamse aandachtswijken ongeveer 34 procent hoger dan in Rotterdam als geheel en het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie circa 42 procent. De achterstand op het gebied van het aandeel lage inkomens is iets kleiner, maar duidelijk aanwezig.

Forse stijging gestarte schuldsaneringstrajecten in 2011

17.19 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Aantal per 10 000 inwoners >= 18 jaar</i>						
Totaal Rotterdam	17	12	4	5	6	20
Totaal aandachtswijken	24	17	6	6	7	27
w.o.						
Bergpolder	14	6	5	6	4	15
Oud Zuid	23	18	7	5	8	30
Overschie	22	10	5	2	12	27
Rotterdam Noord	26	15	6	5	5	24
Rotterdam West	26	15	5	5	6	25
Vreewijk	25	13	4	14	5	32
Zuidelijke Tuinsteden	24	24	6	9	7	29

Bron: CBS.

Op iedere 10 duizend inwoners starten er in de Rotterdamse aandachtswijken in 2011 bijna 27 schuldsaneringstrajecten¹⁶. In Rotterdam als geheel zijn dat er bijna 20 per 10 duizend inwoners. Daarmee hebben de aandachtswijken een flinke achterstand op de gemeente Rotterdam. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten eerst flink gedaald. De achterstand op de gemeente in totaal werd daardoor tot en met 2010 kleiner. In 2011 is deze achterstand echter weer aanzienlijk gestegen, door een forse stijging van het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten, zowel in de aandachtswijken als daarbuiten. Omdat een schuldsaneringstraject tot een positief resultaat kan leiden waarbij de betrokkenen schuldenvrij worden verklaard en een nieuwe start kunnen maken, moet de indicator niet

¹⁶ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

louter negatief worden gezien. Gemeenten kunnen zich inspinnen om ervoor te zorgen dat het huishoudboekje van de inwoners op orde komt.

In Bergpolder ligt het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten met bijna 15 per 10 duizend inwoners onder het stedelijk gemiddelde. In Vreewijk en Oud Zuid daarentegen starten in 2011 relatief veel schuldsaneringstrajecten, 32 en respectievelijk 30 per 10 duizend inwoners. Op het niveau van de individuele aandachtswijken zijn sterke jaar op jaar schommelingen in het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten zichtbaar. Dat maakt het moeilijk om de ontwikkelingen in Bergpolder en de Zuidelijke Tuinsteden te duiden. In Rotterdam West en Rotterdam Noord is een duidelijk positieve ontwikkeling zichtbaar. In Oud Zuid, Overschie en Vreewijk is de ontwikkeling overwegend negatief.

Toename aantal wanbetalers voor de zorgverzekeringswet

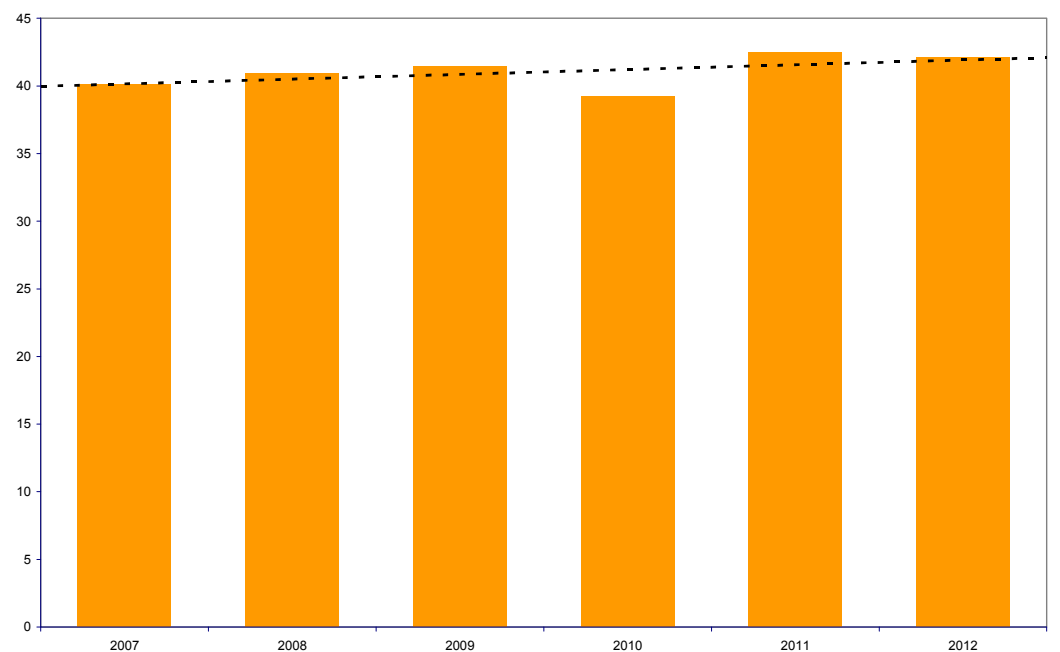
Het aantal mensen dat de zorgverzekeringspremie niet (tijdig) betaalt ligt in de Rotterdamse aandachtswijken met bijna 8 procent behoorlijk hoog. In Rotterdam als geheel is dat ruim 5 procent, waarmee de aandachtswijken een achterstand van circa 42 procent hebben. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel wanbetalers zowel in de aandachtswijken als in Rotterdam als geheel opgelopen¹⁷.

Tussen de wijken zijn duidelijke verschillen. Bergpolder doet het met ruim 4 procent wanbetalers op dit gebied beter dan de stad als geheel. Vreewijk zit dicht tegen het stedelijk gemiddelde aan en doet het beter dan het gemiddelde van de aandachtswijken. Ook de aandachtswijken Overschie en Rotterdam Noord scoren beter dan het gemiddelde van de aandachtswijken. Vooral in Oud Zuid en de Zuidelijke Tuinsteden is echter nog een grote achterstand.

Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand in Rotterdam Noord en Rotterdam West kleiner geworden. Bergpolder heeft een voorsprong, de ontwikkeling is echter niet eenduidig. In Oud Zuid, Overschie en de Zuidelijke Tuinsteden lopen de achterstanden op. Ook in Vreewijk is er een negatieve ontwikkeling. De voorsprong die er in die wijk was, is omgeslagen in een achterstand.

¹⁷ Tussen 2010 en 2011 is een trendbreuk in de cijfers zichtbaar. Dit is het gevolg van een aanpassing van de definitie van wanbetaler. De gevolgen voor de verhouding van het aantal wanbetalers tussen aandachtswijk en gemeente zijn minimaal.

17.20 Wanbetalers zorgverzekeringspremie: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	40	41	41	39	42	42
Totaal Rotterdam	4	5	5	6	5	5
Totaal aandachtswijken	5	7	7	8	7	8
w.o.						
Bergpolder	3	3	3	5	4	4
Oud Zuid	6	8	8	10	9	9
Overschie	4	5	6	7	6	6
Rotterdam Noord	4	6	6	7	6	6
Rotterdam West	5	6	7	8	7	8
Vreewijk	3	4	5	6	5	6
Zuidelijke Tuinsteden	5	7	7	9	7	8

Bron: CBS.

Inkomens in Rotterdamse aandachtswijken stijgen

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de mensen in de aandachtswijken in Rotterdam. Van de huishoudens in de Rotterdamse aandachtswijken heeft in 2010 62 procent een laag inkomen, 30 procent een middeninkomen en 8 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 is er geen duidelijke verandering waarneembaar zoals figuur 17.21 illustreert. Ook voor Rotterdam als geheel blijft de inkomensverdeling vrijwel ongewijzigd ten opzichte van 2006: 51 procent van de huishoudens heeft een laag inkomen, 34 procent een middeninkomen en 15 procent een hoog inkomen.

Is het inkomen van de inwoners van Rotterdamse aandachtswijken wel veranderd, of zijn de veranderingen in de inkomensverdeling het gevolg van een veranderende bevolkingssamenstelling? En welke inkomensgroepen verhuizen de wijk in of juist uit?

Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijken sociale stijging plaatsvindt? In de volgende alinea's proberen we hier per aandachtswijk een antwoord op te geven¹⁸.

17.21 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Rotterdam	52	34	15	51	34	15
Totaal aandachtswijken	63	30	7	62	30	8
w.o.						
Bergpolder	48	40	12	45	42	14
Oud Zuid	63	30	6	63	31	7
Overschie	60	31	9	59	32	8
Rotterdam Noord	63	29	8	64	28	8
Rotterdam West	67	26	8	64	27	9
Vreewijk	59	34	7	60	34	6
Zuidelijke Tuinsteden	60	33	7	58	34	8

Bron: CBS.

De wijk Bergpolder is een wijk van starters en studenten. In deze aandachtswijk is het aandeel lage inkomens tussen 2006 en 2010 afgenomen van 48 procent naar 45 procent. Dit ten gunste van zowel de hoge als de middeninkomens. Als we kijken naar het aantal mensen dat verhuist in de periode 2006-2009, zien we dat er meer mensen met een hoog en middeninkomen uit Bergpolder zijn vertrokken dan er komen wonen. Mensen met een laag inkomen stromen juist de wijk in. Dat de inkomensverdeling in deze wijk toch een gunstige ontwikkeling heeft doorgemaakt wijst erop dat de mensen in de wijk een inkomensstijging doormaken.

In Oud Zuid is vrijwel geen wijziging in de inkomensverdeling van huishoudens zichtbaar. We zien ook hier dat in de hoge en middeninkomensklassen het verhuissaldo negatief is, alleen bij de lage inkomens verhuizen mensen de wijk in. Dat de inkomensverdeling toch ongeveer gelijk is gebleven duidt erop dat een deel van de mensen in de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

Overschie laat een iets ander beeld zien. Ook in deze wijk zijn maar kleine verschillen ten opzichte van 2006 zichtbaar. Net als in Bergpolder en Oud Zuid trekken de hoge inkomens er weg, maar per saldo komen er in Overschie meer mensen met een laag- en een middeninkomen wonen. Dat het aandeel huishoudens met een hoog inkomen maar een kleine verandering laat zien is een indicatie dat de inwoners van Overschie een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

In Rotterdam Noord is zelfde soort ontwikkeling als in Oud Zuid zichtbaar. De inkomensverdeling van de huishoudens is vrijwel ongewijzigd, maar lage inkomens stromen in en hoge en middeninkomens verlaten de wijk. Dat de inkomensverdeling toch ongeveer gelijk is gebleven duidt erop dat een deel van de mensen in de wijk een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

In Rotterdam West is het beeld duidelijker. Het aandeel lage inkomens neemt er tussen 2006 en 2010 af van 67 procent naar 64 procent. Dit ondanks een positief migratiesaldo

¹⁸ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

binnen de lage inkomensgroep. Rotterdam West weet echter ook de hoge en middeninkomens beter aan de wijk te binden, deze groepen kennen een klein negatief verhuissaldo. Dat lijkt te komen doordat in de wijk in de jaren 2007-2009 een grote hoeveelheid nieuwbouw koopwoningen zijn opgeleverd. De positieve wijziging van de inkomensverdeling van huishoudens onderschrijft een inkomensstijging voor de inwoners van Rotterdam West.

In Vreewijk is het beeld niet eenduidig. Lage inkomens verlaten de wijk, waarschijnlijk door de sloop van huurwoningen. Maar ook de hoge inkomens verlaten de wijk. Alleen middeninkomens stromen (in beperkte mate) de wijk in. Uit de verdeling van de huishoudinkomens zijn geen aanwijzingen voor een inkomensstijging van de bewoners af te leiden.

De Zuidelijke Tuinsteden het aandeel lage inkomens gedaald van 60 procent naar 58 procent, ten gunste van de hoge en middeninkomens in de wijk. Dit ondanks een instroom van lage inkomens en negatieve verhuissaldo's onder de midden en hoge inkomens. Dit duidt erop dat van een deel van de inwoners van de Zuidelijke Tuinsteden het inkomen is gestegen.

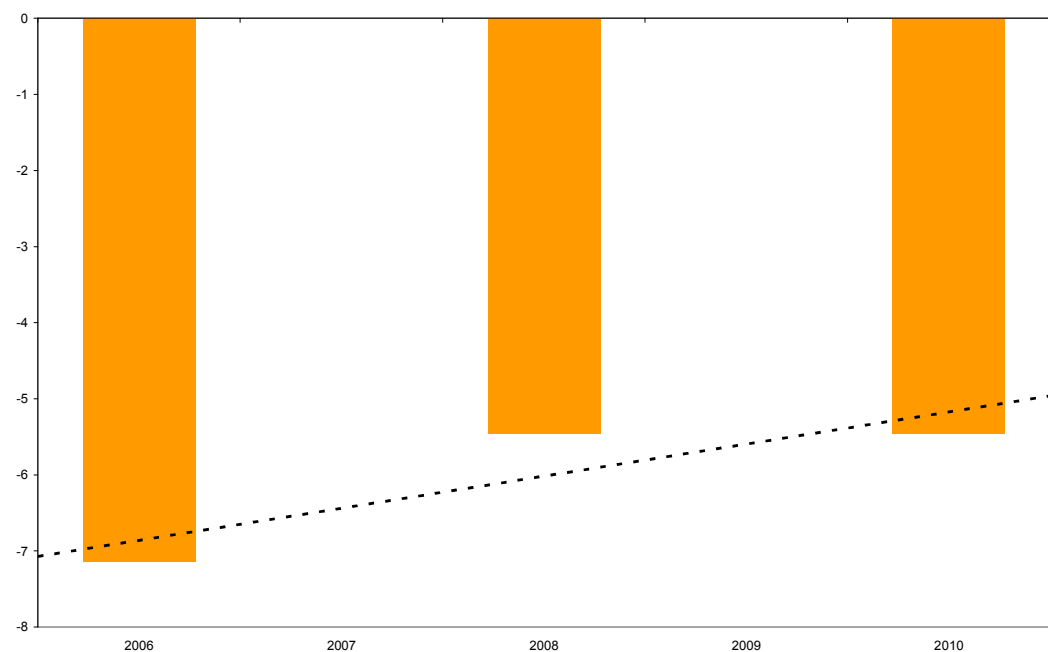
Bergpolder is een starters- en studentenwijk, dit zien we terug in de inkomensontwikkeling. Rotterdam West weet de hoge en middeninkomens beter aan de wijk te binden waarschijnlijk door de oplevering van nieuwbouw koopwoningen. De wijken Oud Zuid, Rotterdam Noord en de Zuidelijke Tuinsteden laten duidelijke aanwijzingen voor een inkomensstijging van de bevolking zien. Ook in Overschie is er een aanwijzing voor inkomensstijging, echter minder duidelijk. In Vreewijk is het beeld te diffuus om er conclusies aan te verbinden.

17.7 Veiligheid

In de Outcomemonitor is ervoor gekozen om veiligheid te meten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer¹⁹. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

¹⁹ Zie paragraaf 17.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

17.22 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-7,1	.	-5,5	.	-5,5
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Rotterdam	-44	.	-45	.	-45
Totaal aandachtswijken	-48	.	-48	.	-48
w.o.					
Bergpolder	-47	.	-47	.	-45
Oud Zuid	-48	.	-48	.	-49
Overschie	-44	.	-42	.	-45
Rotterdam Noord	-49	.	-49	.	-48
Rotterdam West	-49	.	-48	.	-49
Vreewijk	-42	.	-40	.	-45
Zuidelijke Tuinsteden	-46	.	-44	.	-46

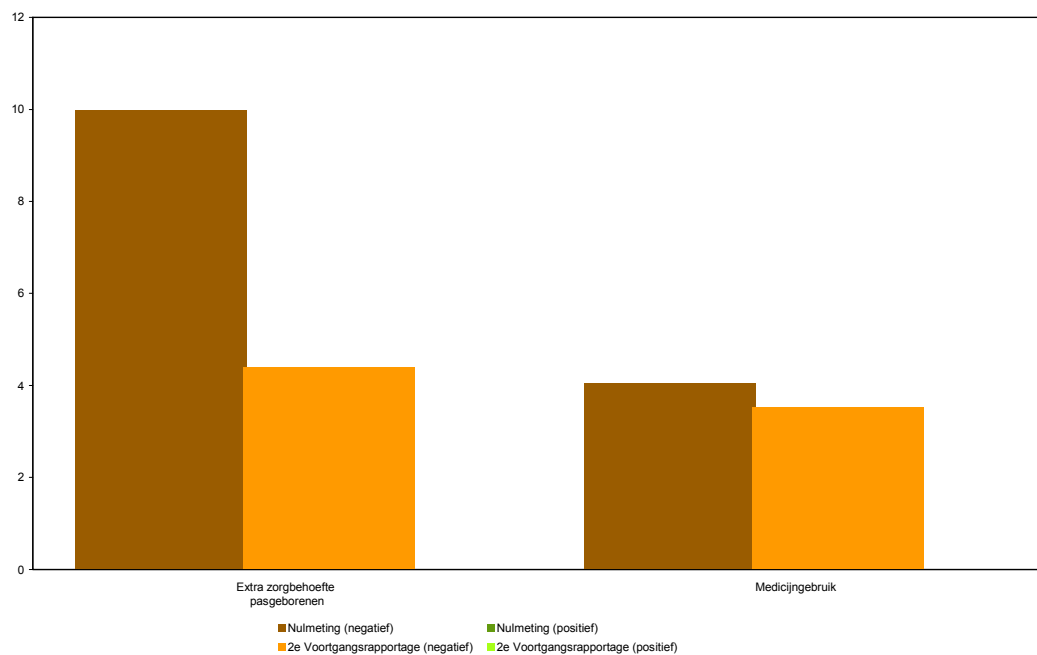
Bron: CBS, Leefbaarometer.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid scoren de Rotterdamse aandachtswijken -48. De stad als geheel doet het met een score van -45 echter niet veel beter. Doordat de situatie in Rotterdam sinds de start van de wijkenaanpak iets is verslechterd van -44 naar -45 en de gemiddelde score voor de aandachtswijken ongewijzigd is gebleven is er een kleine positieve ontwikkeling zichtbaar. De achterstand is daardoor gedaald van circa 7 procent naar ruim 5 procent, een afname van 1,6 procentpunt. Daardoor is de achterstand van de Rotterdamse aandachtswijken met 24 procent afgenomen.

Bergpolder, Overschie en Vreewijk presteren op het gebied van de veiligheid nu op het hetzelfde niveau als de gemeente Rotterdam als geheel. In de grote wijken Oud Zuid, Rotterdam Noord en Rotterdam West zijn de achterstanden echter nog groot. In Oud Zuid is de achterstand op de stad als geheel net als in Overschie stabiel. In Bergpolder, Rotterdam Noord, Rotterdam West en de Zuidelijke Tuinsteden is er een positieve ontwikkeling. Vreewijk daarentegen moet een deel van zijn voorspog inleveren, daar is de ontwikkeling negatief.

17.8 Gezondheid

17.23 Thema Gezondheid: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	10	4
Medicijngebruik	4	4

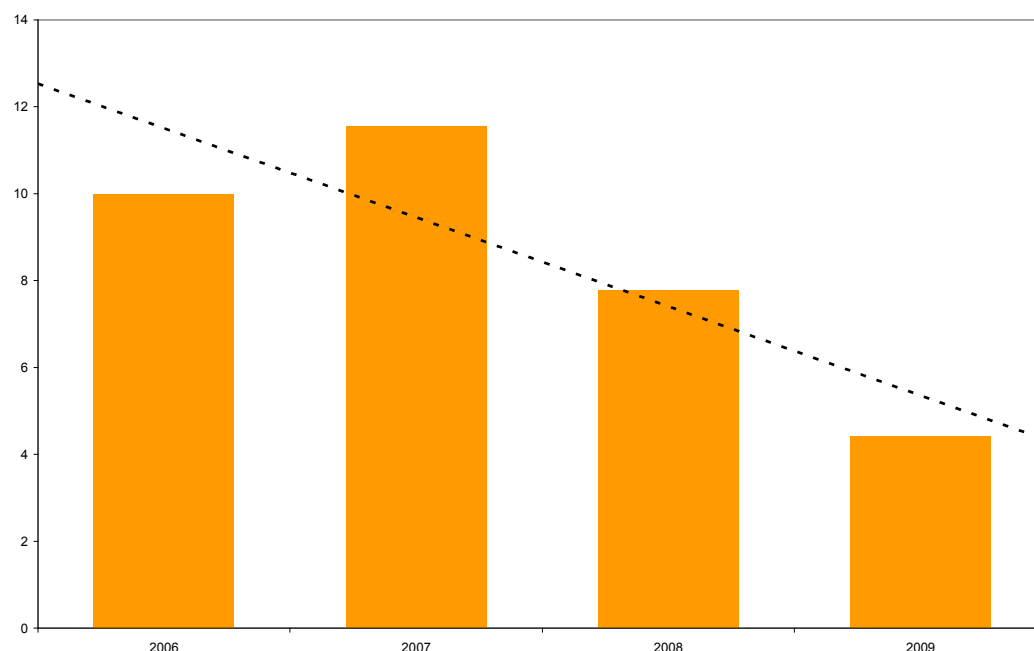
Bron: CBS, PRN.

Uit onderzoek van onder andere het RIVM²⁰ is gebleken dat de gezondheid van de inwoners van de aandachtswijken te wensen over laat. In de Outcomemonitor Wijkanaanpak maken we gebruik van twee indicatoren om de gezondheid van de bewoners in beeld te brengen. Aan de ene kant de gezondheid van de pasgeborenen kinderen en aan de andere kant het medicijngebruik van de bevolking van de wijk. Dat de Rotterdamse aandachtswijken het slechter doen dan de stad als geheel blijkt duidelijk uit bovenstaand themadiagram. Vooral op het gebied van de gezondheid van pasgeborenen is sinds de start van de wijkanaanpak een positieve ontwikkeling zichtbaar.

²⁰ A. Verweij, F. van der Lucht en M. Droomers, *Gezondheid in veertig krachtwijken* (RIVM, Bilthoven, 2008).

Achterstand extra zorgbehoefte pasgeboren kinderen daalt

17.24 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde²¹

	2006	2007	2008	2009
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	10,0	11,5	7,8	4,4
Totaal Rotterdam	19	19	19	19
Totaal aandachtswijken	21	21	21	20
w.o.				
Bergpolder	x	x	15	15
Oud Zuid	22	22	21	21
Overschie	x	x	x	x
Rotterdam Noord	22	19	21	17
Rotterdam West	18	21	21	20
Vreewijk	x	x	28	x
Zuidelijke Tuinsteden	19	21	19	20

Bron: CBS, PRN.

Bijna een op de vijf kinderen die in de Rotterdamse aandachtswijken geboren worden, heeft extra zorg nodig. Dit kan komen door een te vroege geboorte of doordat er iets mis gaat bij de bevalling. Ook in Rotterdam als geheel is het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte met bijna 19 procent niet gering. Het verschil met de stad als geheel is dus maar klein (iets meer dan 4 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is dit verschil bovendien gedaald. Dit komt doordat het aandeel in de Rotterdamse aandachtswijken iets terug liep van bijna 21 procent naar bijna 20 procent. In Rotterdam als geheel bleef het aandeel pasgeboren kinderen met extra zorgbehoefte juist stabiel.

²¹ Omdat het aantal pasgeboren kinderen in Overschie in alle jaren te klein is om een betrouwbaar aandeel met extra zorgbehoefte te berekenen zijn geen gegevens over deze wijk beschikbaar. Ook in Bergpolder (2006 en 2007) en Vreewijk (2006, 2007 en 2009) is het aantal pasgeboren kinderen in enkele jaren te klein om cijfers op te baseren.

De achterstand is daardoor afgenomen van 10 procent tot ruim 4 procent. Daardoor is 56 procent van de achterstand weggewerkt.

In Bergpolder (ruim 15 procent) en Rotterdam Noord (bijna 17 procent) liggen de percentages in 2009 het laagst. In de wijk Oud Zuid ligt het aandeel op 21 procent. De ontwikkelingen zijn niet in alle wijken goed te analyseren vanwege het lage aantal pasgeboren kinderen. In Oud Zuid en Rotterdam Noord zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar. In Rotterdam West en de Zuidelijke Tuinsteden daarentegen is de ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak overwegend negatief. Voor een voldoende gefundeerd beeld van de ontwikkelingen in Bergpolder, Overschie en Vreewijk is te weinig informatie voorhanden.

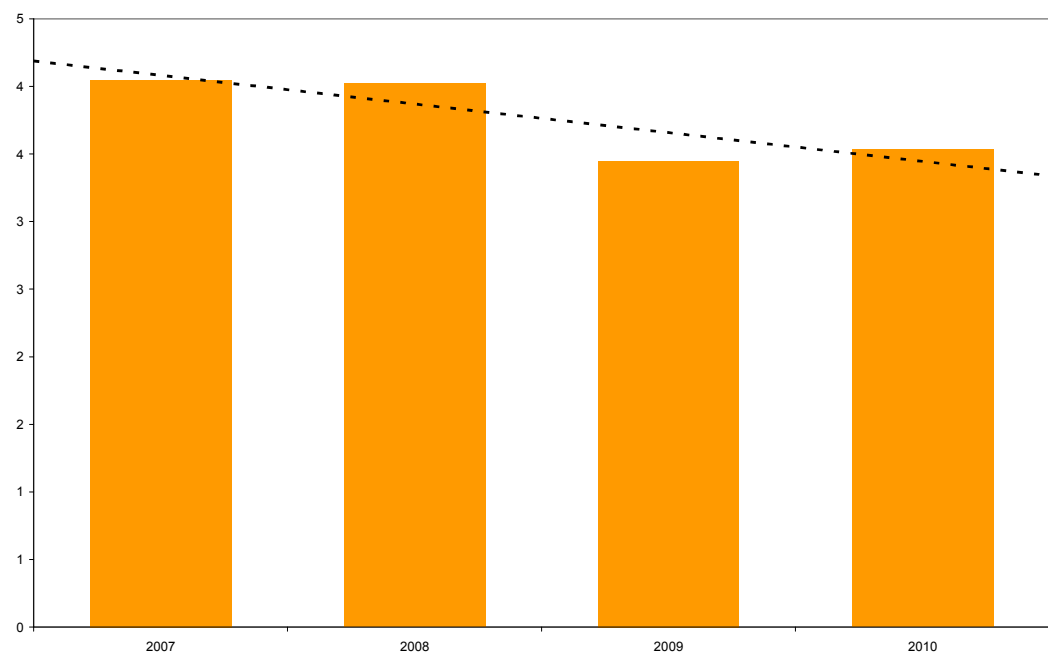
Kleine verschillen op het gebied van medicijngebruik

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is de medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100 worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland.

Dat de bevolking van de aandachtswijken van Rotterdam iets ongezonder is dan de stad als geheel blijkt uit de score van iets meer dan 113. Rotterdam als geheel scoort bijna 110. In de stad als geheel worden dus ook meer medicijnen genomen dan gemiddeld in Nederland. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er maar kleine veranderingen zichtbaar. Het medicijngebruik is in de aandachtswijken iets afgenomen, terwijl het in de stad als geheel vrijwel stabiel is gebleven. Daardoor is er een kleine positieve verandering zichtbaar. De achterstand van de Rotterdamse aandachtswijken is afgenomen van 4 procent naar 3,5 procent. Door die afname van 0,5 procentpunt is 13 procent van de achterstand weggewerkt.

In Bergpolder ligt de score maar iets boven het landelijk gemiddelde met ruim 100. Deze aandachtswijk scoort daarmee veel beter dan Rotterdam als geheel of het gemiddelde van de aandachtswijken. Sinds de start van de wijkenaanpak heeft Bergpolder op dit gebied een positieve ontwikkeling doorgemaakt. De voorsprong op Rotterdam als geheel loopt op. Ook in de aandachtswijken Oud Zuid, Rotterdam Noord, Rotterdam West en Vreewijk zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar. Deze wijken lopen een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde in. In Overschie en de Zuidelijke Tuinsteden lopen de achterstanden echter op.

17.25 Medicijngebruik: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	4,0	4,0	3,4	3,5
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal Rotterdam	110	109	109	110
Totaal aandachtswijken	114	113	113	113
w.o.				
Bergpolder	103	102	101	101
Oud Zuid	116	116	114	115
Overschie	112	111	113	113
Rotterdam Noord	116	115	115	115
Rotterdam West	112	111	111	111
Vreewijk	114	115	113	113
Zuidelijke Tuinsteden	113	115	115	116

Bron: CBS.

17.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de Rotterdamse aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel²². We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder mee op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

Meer dan de helft (53 procent) van de bevolking van de Rotterdamse aandachtswijken is van niet-westers allochtone afkomst. In Rotterdam als geheel is 37 procent van de

²² Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

bevolking niet-westers allochtoon. In de Rotterdamse aandachtswijken is circa 9 procent van de paren gemengd, in Rotterdam als geheel komt dat met 8 procent iets minder vaak voor. In Bergpolder ligt het percentage gemengde paren met 13 procent het hoogst, terwijl in Vreewijk het aandeel op 6 procent ligt.

Op het vlak van de sociaaleconomische integratie presteren de Rotterdamse aandachtswijken beter dan de gemeente als geheel. De niet-westerse allochtonen inwoners doen het in de wijken dus beter ten opzichte van hun autochtone buurtgenoten dan in de stad als geheel. Dit is vooral bij de niet-werkend werkzoekenden, de langdurig bijstandafhankelijken en de leerlingen in het derde leerjaar zichtbaar. Maar ook op het gebied van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, de werkloosheidsuitkeringen en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid doen de Rotterdamse aandachtswijken het iets beter. Sinds de start van de wijkenaanpak is die voorsprong in integratie niet veel veranderd. De belangrijkste wijzigingen worden in deze paragraaf belicht.

Integratie niet-werkend werkzoekenden verslechtert iets

In de paragraaf over het thema werken hebben we gezien dat het aandeel niet-werkend werkzoekende met 10 procent in de Rotterdamse aandachtswijken een stuk hoger is dan in de rest van de stad (7 procent). Niet-westerse allochtonen zijn in de aandachtswijken van Rotterdam ongeveer twee keer zo vaak op zoek naar werk dan autochtonen. In Rotterdam als geheel is dat echter 2,5 keer zo vaak. Daarmee hebben de aandachtswijken een voorsprong op het stedelijk gemiddelde.

Sinds de start van de wijkenaanpak is die voorsprong iets afgenomen. Dit komt doordat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Rotterdam als geheel kleiner zijn geworden. Bij de start van de wijkenaanpak waren niet-westerse allochtonen in Rotterdam als geheel 2,7 keer zo vaak werkzoekende als autochtonen, dat is gedaald tot 2,5 keer zo vaak. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken zijn echter stabiel gebleven. In Bergpolder is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen het grootst. Daar zijn niet-westerse allochtonen bijna drie keer zo vaak op zoek naar werk. In Vreewijk daarentegen is de sociaaleconomische integratie op dit gebied beter, daar zijn de verschillen het kleinst.

17.26 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-24,6	-24,1	-23,4	-19,6	-22,8	-21,3
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Rotterdam	2,70	2,77	2,79	2,51	2,52	2,52
Totaal aandachtswijken	2,04	2,10	2,14	2,02	1,95	1,98
w.o.						
Bergpolder	2,87	3,07	2,90	2,68	2,28	2,92
Oud Zuid	1,95	1,94	1,87	1,81	1,77	1,76
Overschie	2,07	2,16	1,99	2,07	1,71	1,84
Rotterdam Noord	1,76	1,88	2,12	1,90	1,91	1,94
Rotterdam West	2,20	2,52	2,56	2,45	2,46	2,45
Vreewijk	1,85	1,75	1,68	1,63	1,62	1,72
Zuidelijke Tuinsteden	2,49	2,43	2,38	2,29	2,05	2,00

Bron: CBS.

In Bergpolder, Rotterdam Noord en Rotterdam West verslechtert de situatie iets. In Rotterdam Noord en Rotterdam West is de voorsprong op het stedelijk gemiddelde

kleiner geworden. In Vreewijk is de achterstand op het stedelijk gemiddelde vrijwel onveranderd, terwijl in Oud Zuid, Overschie en de Zuidelijke Tuinsteden de voorsprong op het stedelijk gemiddelde oploopt.

Voorsprong integratie werkloosheidsuitkeringen loopt op

Ook op het gebied van de werkloosheidsuitkeringen doen de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van Rotterdam het iets beter dan in de gemeente als geheel. Zij hebben 1,1 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering dan de autochtonen. Dat is in Rotterdam als geheel bijna 1,3 keer zo vaak. Bij de start van de wijkenaanpak was het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken nog iets groter. De niet-westerse allochtonen hadden toen 1,2 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering. Binnen de stad als geheel is het verschil eerst opgelopen om daarna weer te dalen naar 1,3. De aandachtswijken hebben hun voorsprong op de stad als geheel daarmee uit kunnen bouwen. Ook op dit gebied zijn de verschillen in Bergpolder het grootst.

17.27 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	-8,6	-4,8	-8,2	-11,2	-11,2	-12,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Rotterdam	1,29	1,37	1,65	1,44	1,38	1,28
Totaal aandachtswijken	1,18	1,30	1,52	1,28	1,22	1,11
w.o.						
Bergpolder	1,12	0,88	1,34	2,00	1,28	1,52
Oud Zuid	1,09	1,18	1,42	1,15	1,22	1,10
Overschie	1,46	1,78	1,21	1,50	1,42	0,92
Rotterdam Noord	1,44	1,52	1,59	1,21	1,22	1,11
Rotterdam West	1,11	1,31	1,65	1,35	1,31	1,18
Vreewijk	1,15	1,20	1,34	1,26	1,25	0,96
Zuidelijke Tuinsteden	1,08	1,18	1,51	1,38	1,11	1,10

Bron: CBS.

Ook in drie van de zeven Rotterdamse aandachtswijken is de ontwikkeling positief. In Overschie en Rotterdam Noord wordt een achterstand omgezet in een voorsprong en in Vreewijk vergroot de voorsprong op dit gebied. In Oud Zuid en de Zuidelijke Tuinsteden is de voorsprong stabiel. In Rotterdam West wordt de voorsprong kleiner, een negatieve ontwikkeling. Ook in Bergpolder is de ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak negatief. Daar slaat de voorsprong om in een achterstand.

Voorsprong integratie leerlingen in het derde leerjaar verminderd

Niet-westerse allochtone leerlingen gaan minder vaak naar havo of vwo in het derde leerjaar dan hun autochtone leeftijdsgenoten. In de aandachtswijken van Rotterdam gaat het om een factor 0,6. In Rotterdam als geheel is het verschil met een factor van iets meer dan 0,5 echter groter. De aandachtswijken hebben daardoor een voorsprong op de gemeente als geheel. Die voorsprong is sinds de start van de wijkenaanpak echter geslonken. In 2006 was het verschil tussen de aandachtswijken en de gemeente als geheel nog bijna 37 procent, in 2011 is dat gedaald tot iets meer dan 14 procent. Omdat het aantal leerlingen in het derde leerjaar in de kleinere aandachtswijken van Rotterdam gering is, kan de indicator voor die wijken erg fluctueren. In Rotterdam West een van de grotere aandachtswijken is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen

met een factor 0,4 het grootst. En in Oud Zuid is het verschil sinds de start van de wijkenaanpak groter geworden, van iets meer dan 1,0 naar bijna 0,6.

17.28 Integratie, leerlingen op havo/vwo²³: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. Rotterdam	36,7	39,1	38,3	14,4	18,5	14,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Rotterdam	0,59	0,61	0,59	0,57	0,58	0,53
Totaal aandachtswijken	0,81	0,85	0,82	0,65	0,69	0,60
w.o.						
Bergpolder	x	x	x	x	x	x
Oud Zuid	1,04	0,93	0,97	0,72	0,75	0,58
Overschie	x	x	x	x	x	x
Rotterdam Noord	1,15	0,91	0,94	0,82	0,62	0,86
Rotterdam West	0,46	0,59	0,63	0,41	0,49	0,40
Vreewijk	0,40	0,94	0,73	0,56	1,03	0,87
Zuidelijke Tuinsteden	1,09	0,98	1,07	0,86	0,79	0,80

Bron: CBS.

Vanwege het kleine aantal leerlingen in het derde leerjaar in Bergpolder en Overschie is het onmogelijk om de integratie in die wijken te duiden. Oud Zuid, Rotterdam Noord en de Zuidelijke Tuinsteden hebben een voorsprong, maar die is kleiner geworden. Rotterdam West staat op achterstand en ook daar is de ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak negatief geweest. In Vreewijk is de ontwikkeling sinds de start van de wijkenaanpak positief en is een achterstand omgezet in een voorsprong.

17.10 Conclusie

Rotterdam heeft als tweede stad van Nederland een aantal grote aandachtswijken waarin ruim een derde van de bevolking van de stad woont. Op alle thema's in de Outcomemonitor Wijkenaanpak staan de aandachtswijken Rotterdam op een duidelijke achterstand ten opzichte van de stad als geheel, behalve op het thema integratie.

Op gebied van wonen en de woningvoorraad hebben de aandachtswijken van Rotterdam achterstanden en lopen die op. Binnen het thema leefbaarheid is er ook een achterstand, maar daarin is sinds de start van de wijkenaanpak een kleine positieve ontwikkeling zichtbaar.

Om leerlingen op een goede toekomst voor te bereiden is het van belang dat de prestaties van de Rotterdamse aandachtswijken op het gebied van de prestaties van leerlingen gaan verbeteren. Er is op dit gebied een duidelijke en oplopende achterstand van de aandachtswijken.

Ook op de arbeidsmarkt doen de bewoners van de Rotterdamse aandachtswijken het vijf jaar na de start van de wijkenaanpak slechter dan gemiddeld in de stad als geheel. Minder mensen zijn aan het werk en meer inwoners ontvangen een uitkering of zijn op zoek naar werk. Er zijn op dit gebied nog geen verbeteringen zichtbaar, maar de achterstand van de aandachtswijken loopt globaal gezien ook niet verder op.

Hoewel positieve ontwikkelingen zichtbaar zijn in de inkomens van de wijkbewoners en de mate waarin sommige wijken (waarschijnlijk onder andere door nieuwbouw van

²³ Omdat het aantal leerlingen in het derde leerjaar in Bergpolder en Overschie op alle peilmomenten te klein, zijn geen gegevens beschikbaar.

koopwoningen) de hoge- en middeninkomens kunnen vasthouden, is er op het gebied van de schuldenproblematiek een duidelijke achterstand. In die achterstand is weinig verbetering zichtbaar.

De aandachtswijken van Rotterdam doen het op het gebied van de veiligheid slechter dan de stad als geheel. Wel is er een positieve ontwikkeling zichtbaar.

Ook op het gebied van de gezondheid zijn er positieve ontwikkelingen zichtbaar. De achterstanden van de Rotterdamse aandachtswijken zijn gering.

De positie van niet-westerse allochtonen in vergelijking met de autochtone bevolking van de Rotterdamse aandachtswijken is beter dan in de rest van de stad. De niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken hebben wel vaker een uitkering dan de autochtonen, maar de verschillen zijn in de aandachtswijken kleiner dan daarbuiten. Binnen dit thema zijn de ontwikkelingen over het algemeen positief. De voorsprong die er in de aandachtswijken op dit gebied is, loopt op.

Uit de analyse van de stand van zaken en de ontwikkelingen op het niveau van de zeven Rotterdamse aandachtswijken komt duidelijk naar voren dat de wijk Bergpolder op veel gebieden beter scoort dan de gemeente Rotterdam als totaal.

18. Schiedam

18.1 Inleiding

Schiedam is gelegen tussen Rotterdam en Vlaardingen en telde op 1 januari 2012 ruim 76 duizend inwoners. Eenvijfde hiervan, ruim 14 duizend mensen, woont in de aandachtswijk Nieuwland. De indeling van de wijken is gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente zelf hanteert¹.

Nieuwland is in de jaren 50 en 60 ontwikkeld. Alle soorten naoorlogse stedenbouw zijn er te vinden. Het woningaanbod bestaat echter bij de start van de wijkenaanpak vrijwel geheel uit flats van verschillende hoogte. Gunstig zijn de ligging en de aanwezigheid van bomen en water². De bevolking van de wijk is zeer divers, er wonen mensen van wel 60 verschillende nationaliteiten. De autochtonen zijn vooral ouderen. Er is in 2007 een hoge werkloosheid, veel bewoners hebben een bijstandsuitkering en het gemiddeld besteedbaar inkomen is laag. Andere zaken die in Nieuwland een belangrijke rol spelen zijn voortijdig schoolverlaten en gevoelens van onveiligheid³.

Er is al veel gebeurd in de wijk in het kader van het stedelijk vernieuwingsbeleid en het grootstedenbeleid. Met het wijkactieplan wil de gemeente hierop voortbouwen. Het plan is opgesteld samen met bewoners, ondernemers en partners van de gemeente. Ook bij de uitvoering vervullen zij een actieve rol. De belangrijkste doelstellingen zijn het continueren van de sociaalfysische aanpak en het maken van een extra slag op sociaaleconomisch terrein⁴.

Tweeëndertig partijen werken samen aan het wijkactieprogramma⁵. In het experiment 'achter de voordeur'⁶ richt men zich op een verbetering van de dienstverlening voor en het activeren van bewoners. Uit het achter de voordeur project Samen Buurten zijn twee nieuwe projecten voortgekomen: de Wandelclub voor vrouwen die drie keer per week in de omgeving van Nieuwland actief is en het project Buurtstenen/Groene balkons met het verbouwen van groenten en kruiden op balkons. De wijk kent een stagewinkel, waar jongeren hun eerste stappen op het vlak van werken kunnen zetten. Dit is een voorbeeld

¹ De wijk Nieuwland wordt afgebakend door de postcode-4-gebieden 3118 en 3119.

² <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Krachtwijken-met-karakter>.

³

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Schiedam_Nieuwland.

⁴ WAP Nieuwland.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/schiedam>.

⁶ Raadpleeg voor meer informatie over dit experiment in de aandachtswijken:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken/achter-de-voordeur>.

van een project binnen het thema Werken en Leren, dat zich richt op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, het bevorderen van de arbeidsmarktparticipatie en het versterken van de wijk economie. Onveiligheidsgevoelens worden bestreden door meer handhaving en toezicht. Zo heeft de Lichtblauwe Brigade meer uren gekregen, waarmee deze zich richt op de preventie van fietsendiefstal. Ontmoeting is het een ander thema dat centraal staat in de aanpak. De wijk maakt gebruik van verscheidene kleinschalige voorzieningen die door bewoners worden beheerd. In 2012 is vanwege de gezondheidssituatie van veel Nieuwlanders het thema Gezondheid toegevoegd aan het wijkactieprogramma. Daarnaast is gekozen voor een integrale gebiedsbenadering bij het Wibautplein en omgeving. Deze loopt vanaf de sloop van enkele wooncomplexen in juni 2012 tot en met de realisatie van de nieuwbouw in 2016/2017⁷.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit het wijkactieplan van Nieuwland terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel werkloosheidsuitkeringen (WW) (thema Werken)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel arbeidsongeschikten (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- het aandeel lage inkomens (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)
- het geneesmiddelengebruik (thema Gezondheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Nieuwland meer gaan lijken op de andere wijken in Schiedam?

18.2 Bevolking

Sinds de start van de wijkenaanpak in 2007 is het aantal inwoners van Nieuwland met bijna 4 procent gestegen tot ruim 14 duizend personen in 2012. In Schiedam groeide het aantal inwoners minder snel, namelijk met ruim 1 procent.

De leeftijdsopbouw van Nieuwland verschilt niet veel met die van Schiedam als geheel. Het aandeel jongeren is in Nieuwland wel net iets groter. De bevolking van de wijk bestaat voor 22 procent uit jongeren onder de 18 jaar, voor 12 procent uit

⁷ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-schiedam-deel-1.html>.

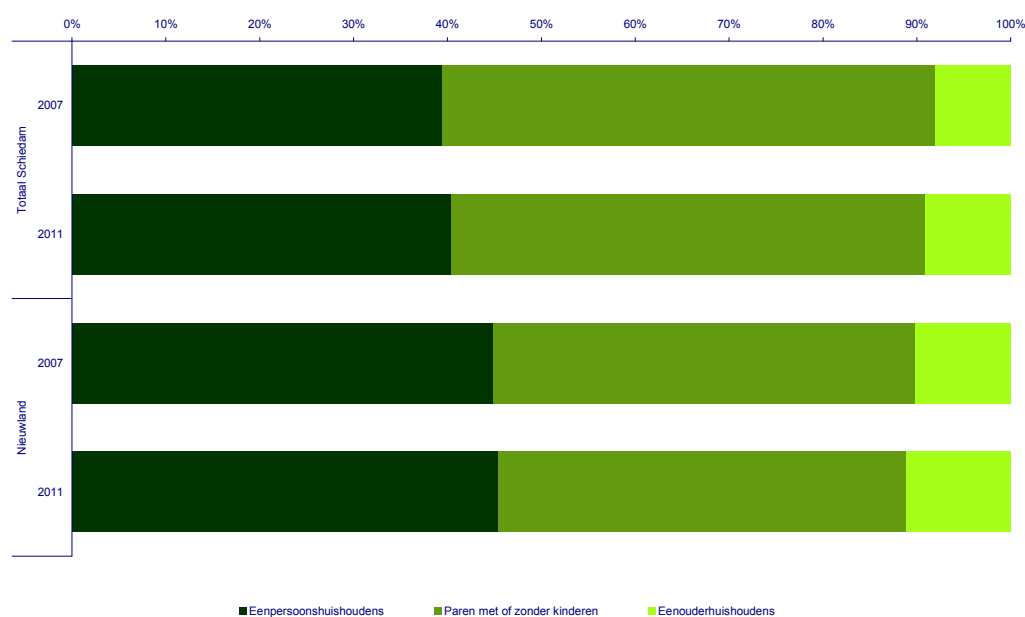
en: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-schiedam-deel-2.html>.

jongvolwassenen (18 tot 27 jarigen), voor 49 procent uit personen van 27 tot 65 jaar en voor 16 procent uit 65-plussers. In Schiedam als geheel zijn de percentages respectievelijk 20, 11, 53 en 16 procent. De relatieve omvang van de leeftijdsgroepen in de wijk is vergelijkbaar met die in 2007 en hetzelfde geldt voor Schiedam als geheel.

In de inleiding van dit hoofdstuk is al genoemd dat Nieuwland een groot aantal nationaliteiten kent. In deze wijk wonen dan ook relatief veel niet-westerse allochtonen. In Nieuwland bedraagt het aandeel niet-westerse allochtonen 54 procent, terwijl dat in Schiedam gemiddeld 26 procent is. Het aandeel westerse allochtonen is in Nieuwland vergelijkbaar met de rest van Schiedam. De autochtone bevolking is dus een stuk minder vertegenwoordigd in Nieuwland dan in Schiedam als geheel (respectievelijk 38 en 64 procent). Het aandeel niet-westerse allochtonen is sinds 2007 in zowel de wijk als in de rest van Schiedam toegenomen. Het aandeel van de autochtone bevolking nam in dezelfde periode met een vergelijkbaar percentage af.

Een ander kenmerk van Nieuwland is dat er relatief veel alleenstaanden wonen. Bijna de helft (45 procent) van alle huishoudens in de wijk bestaat uit één persoon. In Schiedam als geheel is dat 40 procent. Het aandeel eenoudergezinnen is vergelijkbaar tussen de wijk en de stad. Deze percentages zijn tevens vergelijkbaar met 2007.

18.1 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Nieuwland en het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2007			2011		
	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden	Eenpersoons-huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder-huishouden
Totaal Schiedam	39	52	8	40	50	9
Nieuwland	44	44	10	45	43	11

Bron: CBS.

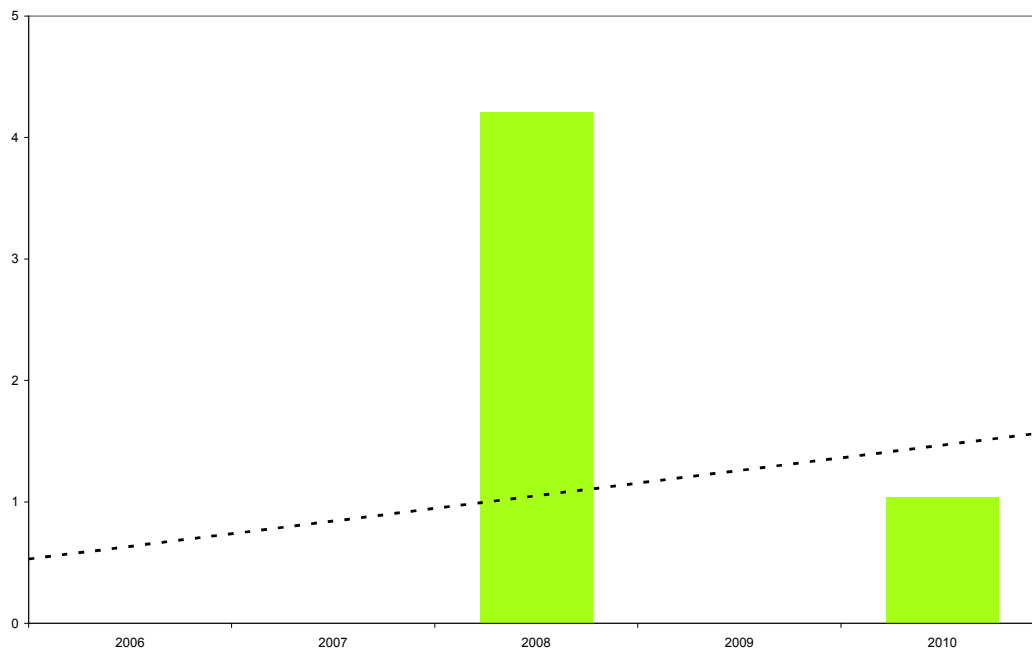
Sociale samenhang licht verbeterd

Nieuwland kent een diverse samenstelling van de bevolking, 'sociale samenhang' is daarom een belangrijk thema vanuit de aandachtspunten voor de wijk. We bekijken de

ontwikkeling op dit gebied aan de hand van de Leefbaarometerscore⁸ voor sociale samenhang.

De score voor de sociale samenhang wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde sociale samenhang. Nederland als geheel scoort 0 in 2006.

18.2 Leefbaarometerscore sociale samenhang: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Nieuwland t.o.v. Schiedam	0,0	.	4,2	.	1,0
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Schiedam	-5	.	-5	.	-4
Nieuwland	-5	.	-1	.	-3

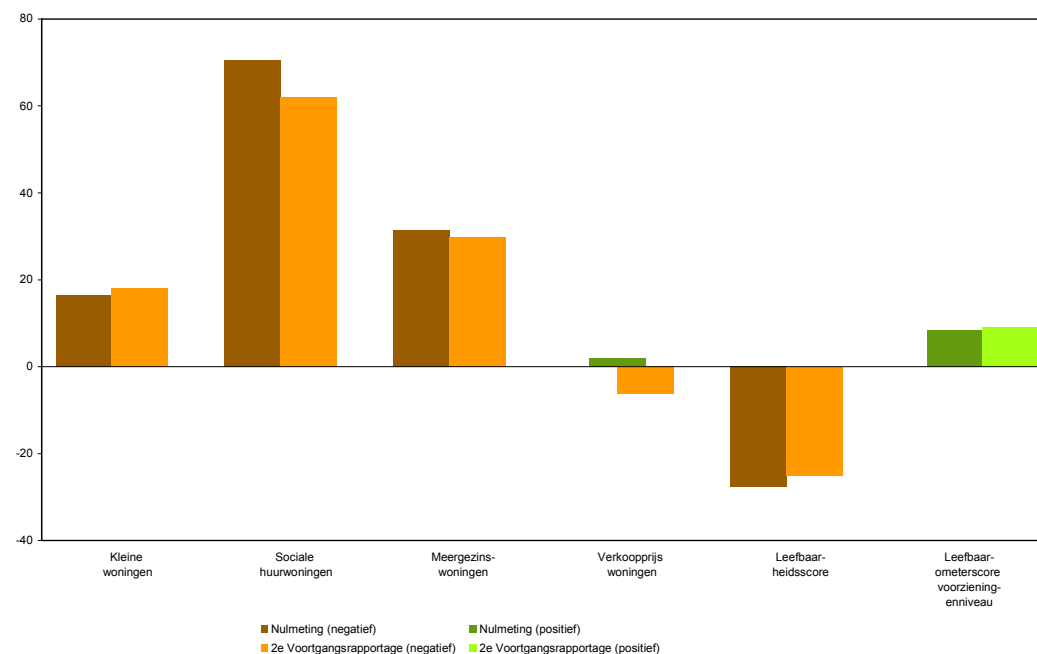
Bron: CBS, Leefbaarometer.

Nieuwland scoort iets onder het landelijk gemiddelde (-3), Schiedam als geheel scoort iets minder goed dan Nieuwland (-4). Bij de start van de wijkenaanpak waren de scores voor Nieuwland en Schiedam gelijk (-5). De sociale samenhang is dus zowel in Nieuwland als in Schiedam licht verbeterd.

⁸ Zie paragraaf 18.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

18.3 Wonen en leefbaarheid

18.3 Thema Wonen en leefbaarheid: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	17	18
Sociale huurwoningen	71	62
Meergezinswoningen	31	30
Verkoopprijs woningen	2	-6
Leefbaarheidsscore	-28	-25
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	8	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Binnen het thema Wonen en Leefbaarheid onderscheiden we twee onderwerpen. De eerste beschrijft de kwaliteit van de woningvoorraad en de tweede schetst een beeld van de leefbaarheid.

In Nieuwland zien we dat de woningvoorraad uit relatief veel kleine woningen en meergezinswoningen bestaat. Een groot deel van de woningen is in het bezit van woningcorporaties. Sinds de start van de wijkenaanpak zien we een kleine positieve ontwikkeling binnen het thema Wonen doordat de achterstand is afgenomen op het gebied van sociale huurwoningen.

Voor het thema Leefbaarheid staat Nieuwland op een achterstand bij de leefbaarheidsscore maar op een voorsprong bij het voorzieningenniveau. Sinds de start van de wijkenaanpak is de leefbaarheidsscore iets verbeterd waardoor het thema Leefbaarheid zich positief heeft ontwikkeld.

18.3.1 Wonen

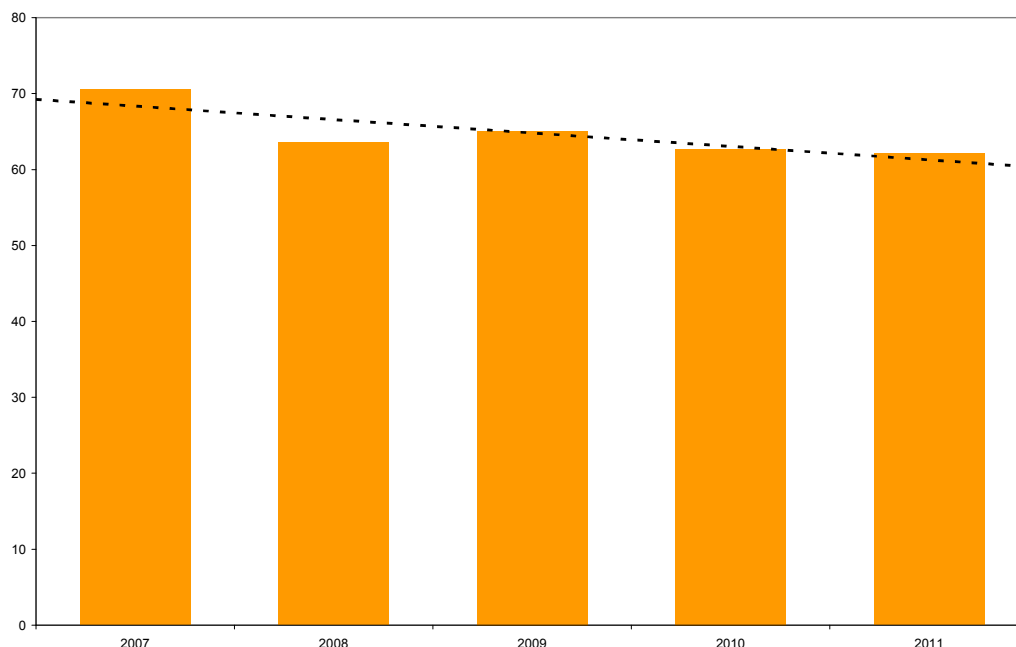
De woningvoorraad in Nieuwland bestaat voor een groot deel uit sociale huurwoningen (58 procent). Daarnaast zijn (ten opzichte van Schiedam als geheel) een groot deel van

de woningen kleine woningen (59 procent) en meergezinswoningen (82 procent). De gemiddelde verkoopprijs van de koopwoningen is in Nieuwland iets lager dan in de rest van de stad. Er is dus sprake van een verschil tussen Nieuwland en Schiedam als geheel.

Het feit dat er relatief meer kleine woningen in Nieuwland te vinden zijn, is in lijn met het relatief grote aantal eenpersoonshuishoudens dat in deze wijk woont. Het aandeel kleine woningen is sinds 2007 niet gedaald, in Schiedam was er juist een lichte afname van het aandeel kleine woningen. Het verschil van Nieuwland met Schiedam is daarom iets groter geworden (9 procent). Het aandeel meergezinswoningen is licht afgenomen, zowel in Nieuwland als in Schiedam. Het verschil met Schiedam is vrijwel gelijk gebleven. Eén kenmerk van de woningvoorraad laat een positieve ontwikkeling zien, namelijk het aandeel sociale huurwoningen.

Aandeel sociale huurwoningen daalt

18.4 Sociale huurwoningen: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2007	2008	2009	2010	2011
Nieuwland t.o.v. Schiedam	70,5	63,6	65,1	62,7	62,1
Totaal Schiedam	37	37	36	36	36
Nieuwland	64	60	60	59	58

Bron: CBS, SYSWOV.

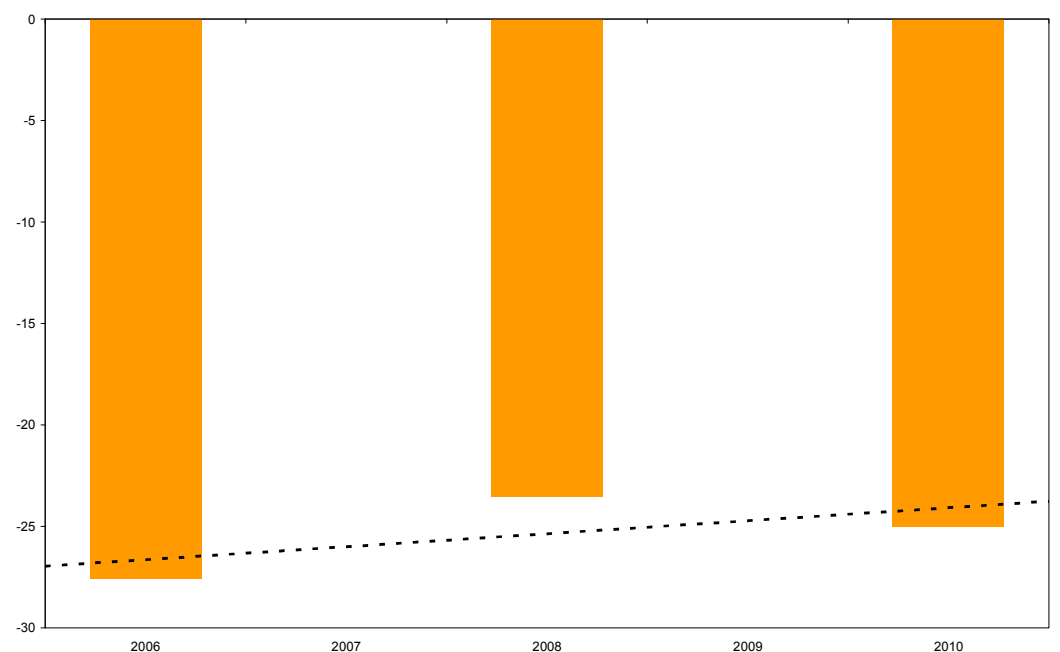
In Nieuwland bestaat 58 procent van de woningvoorraad uit sociale huurwoningen, in Schiedam als geheel behoort 36 procent van de woningen tot de sociale woningbouw. Daarmee heeft Nieuwland bijna tweederde meer sociale huurwoningen dan het stedelijk gemiddelde. Het aandeel sociale woningen is sinds de start van de wijkenaanpak gedaald, in 2007 was 64 procent van de woningen in Nieuwland nog een sociale huurwoning. Ook in Schiedam als geheel nam dit percentage af, maar de afname in

Nieuwland was hoger dan in Schiedam. De achterstand van Nieuwland is daarom op dit punt met 12 procent afgenomen.

18.3.2 Leefbaarheid

In de Leefbaarometer⁹ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in zes onderliggende leefbaarometers. De Leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer. De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau is één van de zes onderliggende leefbaarometers¹⁰.

18.5 Leefbaarheidsscore: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2006	2007	2008	2009	2010
Nieuwland t.o.v. Schiedam	-27,6	.	-23,5	.	-25,0
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Schiedam	4	.	5	.	4
Nieuwland	3	.	3	.	3

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De algemene leefbaarheid wordt uitgedrukt in een Leefbaarheidsscore op een schaal van 1 tot en met 7, waarbij 1 staat voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De leefbaarheidsscore in Nieuwland is 'matig', in Schiedam 'matig positief'. Nieuwland heeft daarom een achterstand van 25 procent op Schiedam. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore is de achterstand met 9 procent

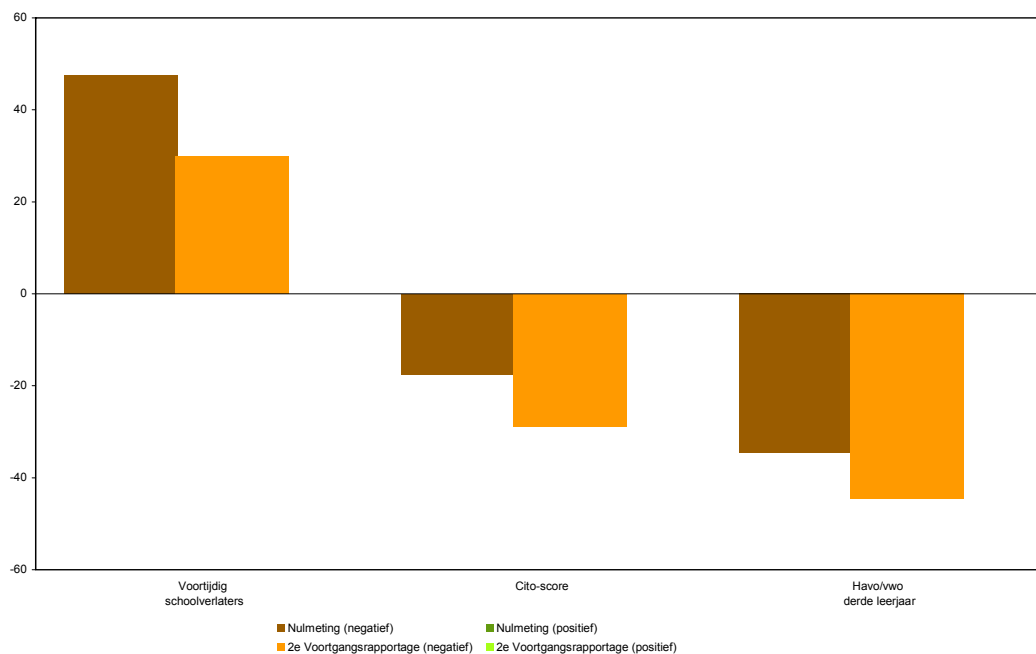
⁹ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

¹⁰ <http://www.leefbaarometer.nl/>.

afgenomen sinds de start van de wijkenaanpak waardoor er sprake is van een (kleine) positieve ontwikkeling.

18.4 Leren

18.6 Thema Leren: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	48	30
Cito-score	-18	-29
Havo/vwo derde leerjaar	-35	-45

Bron: CBS, Cito, DUO.

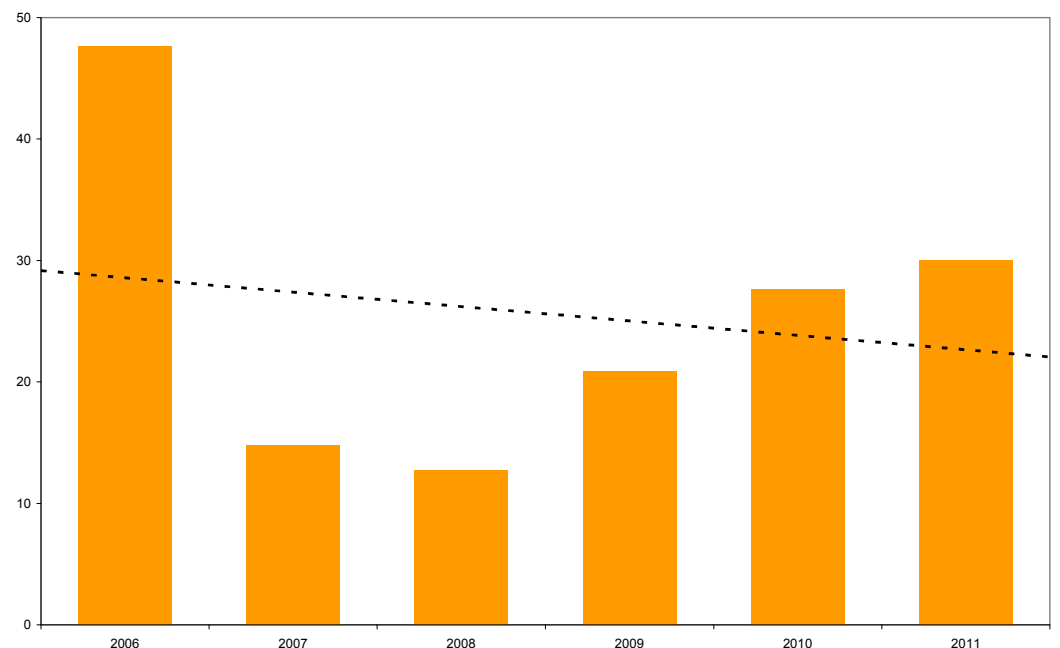
Nieuwland kent meer voortijdig schoolverlaters dan Schiedam als geheel. Ook liggen de Cito-scores in Nieuwland lager en gaan er minder leerlingen in het derde leerjaar naar havo of vwo. Ten opzichte van 2006 is de achterstand bij voortijdig schoolverlaters afgenomen. Voor wat betreft de Cito-scores en het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo, is de achterstand van Nieuwland ten opzichte van Schiedam juist toegenomen.

Voortijdig schoolverlaters

Zoals in de inleiding is genoemd, geeft Schiedam het onderwerp voortijdig schoolverlaten in de wijk Nieuwland aandacht door middel van de stagewinkel. In 2011 bedraagt het aandeel voortijdig schoolverlaters in de wijk 5 procent, in Schiedam als geheel is dat 4 procent. Daarmee heeft Nieuwland een achterstand van 30 procent op Schiedam. In 2006 was de achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde een stuk groter, namelijk 48 procent. De achterstand is in de periode 2006-2011 met 37 procent afgenomen.

De afgelopen jaren fluctueerde de achterstand van Nieuwland ten opzichte van Schiedam nogal. In de jaren 2007 en 2008 lag de achterstand van Nieuwland op het laagste niveau, respectievelijk 15 en 13 procent. Het aandeel vroegtijdig schoolverlaters in de periode 2009-2011 nam in Schiedam echter sneller af dan in Nieuwland waardoor de achterstand ten opzichte van Schiedam vanaf 2009 weer toeneemt.

18.7 Voortijdig schoolverlaters: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nieuwland t.o.v. Schiedam	47,6	14,8	12,7	20,8	27,7	30,0
Totaal Schiedam	6,3	5,4	5,5	4,8	4,7	4,0
Nieuwland	9,3	6,2	6,2	5,8	6,0	5,2

Bron: CBS, DUO.

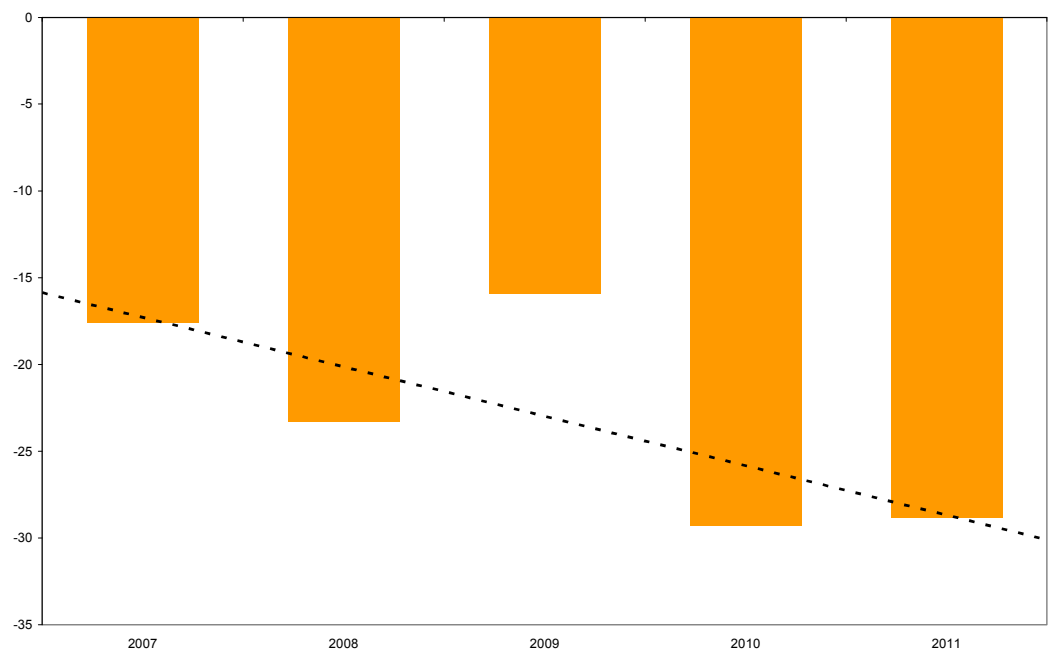
Achterstand in Cito-scores groeit

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in deze paragraaf punten of scores noemen dan bedoelen we hiermee z-scores.

Leerlingen die in Nieuwland wonen, scoren op de Cito-toets gemiddeld 84 punten onder het landelijk gemiddelde, terwijl leerlingen in Schiedam als geheel 37 punten onder het landelijk gemiddelde scoren. De achterstand van leerlingen in Nieuwland is op het gebied

van taal groter dan op het gebied van rekenen en wiskunde. De Cito-scores in Nieuwland zijn de laatste jaren gedaald, terwijl het gemiddelde van Schiedam fluctueerde. De achterstand fluctueerde daarom ook: in 2009 was de achterstand 16 procent, in 2010 liep deze op naar 29 procent.

18.8 Cito-score¹¹: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

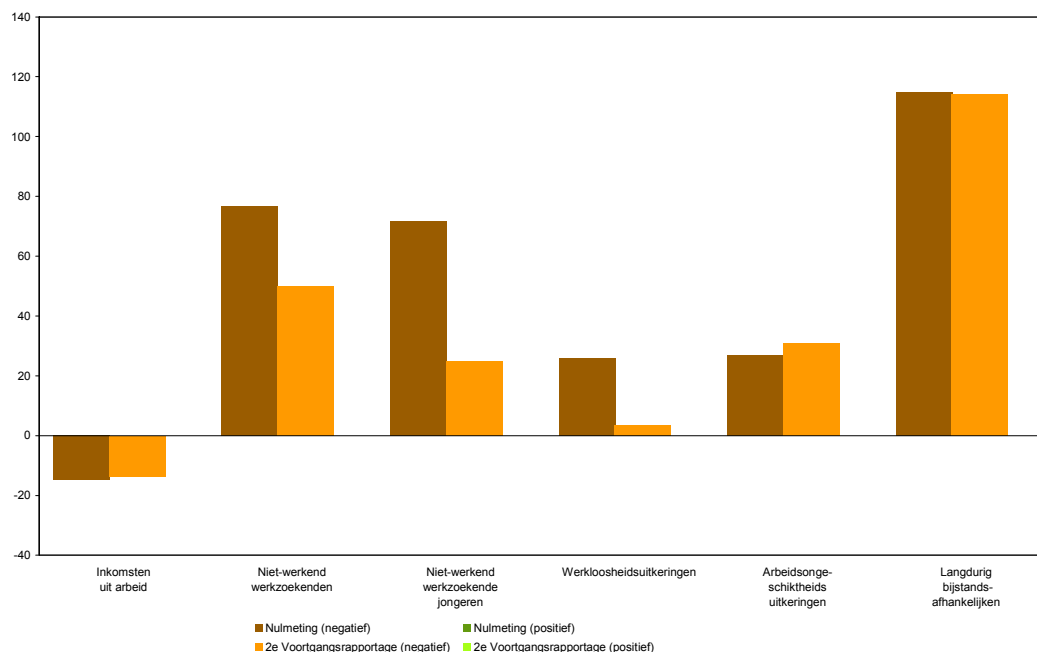
	2007	2008	2009	2010	2011
Nieuwland t.o.v. Schiedam	-17,6	-23,3	-15,9	-29,3	-28,8
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>				
Totaal Schiedam	-35	-24	-43	-36	-37
Nieuwland	-64	-65	-68	-84	-84

Bron: CBS, Cito.

¹¹ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

18.5 Werken

18.9 Thema Werken: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-15	-14
Niet-werkend werkzoekenden	77	50
Niet-werkend werkzoekende jongeren	72	25
Werkloosheidsuitkeringen	26	3
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	27	31
Langdurig bijstandsafhankelijken	115	114

Bron: CBS

Sinds de wijkenaanpak is gestart zien we bij een deel van de indicatoren binnen dit thema verbeteringen voor Nieuwland.

18.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

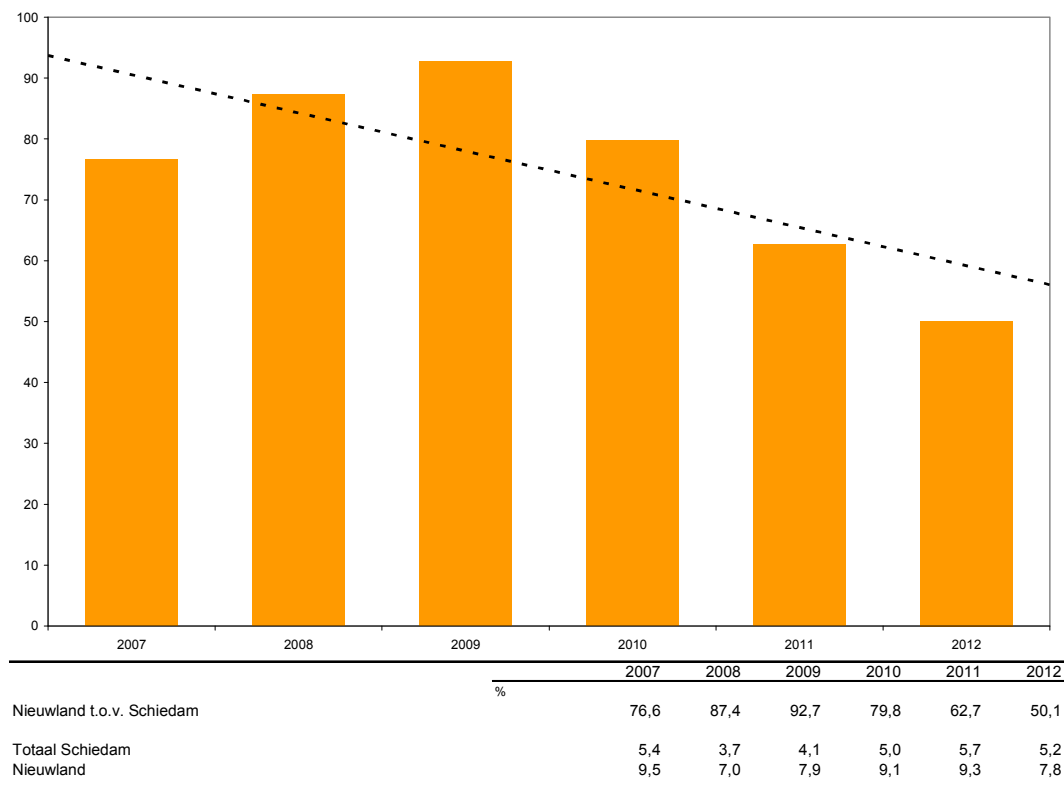
Achterstand bij niet-werkend werkzoekenden wordt minder

In Nieuwland zijn er relatief meer niet-werkend werkzoekenden dan in Schiedam. Het aandeel mensen zonder werk dat op zoek is naar een baan is in Nieuwland bijna 8 procent en in Schiedam ruim 5 procent. Bij de start van de wijkenaanpak in 2007 lag het percentage niet-werkend werkzoekenden in Nieuwland hoger (bijna 10 procent), in Schiedam was het ongeveer gelijk aan het huidige percentage (ruim 5 procent). De achterstand is daarom met 35 procent afgenomen.

In de periode 2007-2012 fluctueerde het percentage niet-werkend werkzoekende behoorlijk, zowel in Nieuwland als in Schiedam. In 2008 daalde het flink om daarna weer gestaag toe te nemen tot 2011. In 2012 daalde het percentage weer, maar dat was in Nieuwland sterker dan in Schiedam als geheel. Vandaar dat de achterstand iets is afgenomen.

In Nieuwland zien we een hoog aandeel niet-werkend werkzoekenden onder eerste generatie niet-westerse allochtonen, namelijk 12 procent. Bij de tweede generatie is het aandeel niet-werkend werkzoekenden veel lager, namelijk 5 procent. Dit laatste percentage ligt onder het gemiddelde van Nieuwland (8 procent).

18.10 Niet-werkend werkzoekenden: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: CBS.

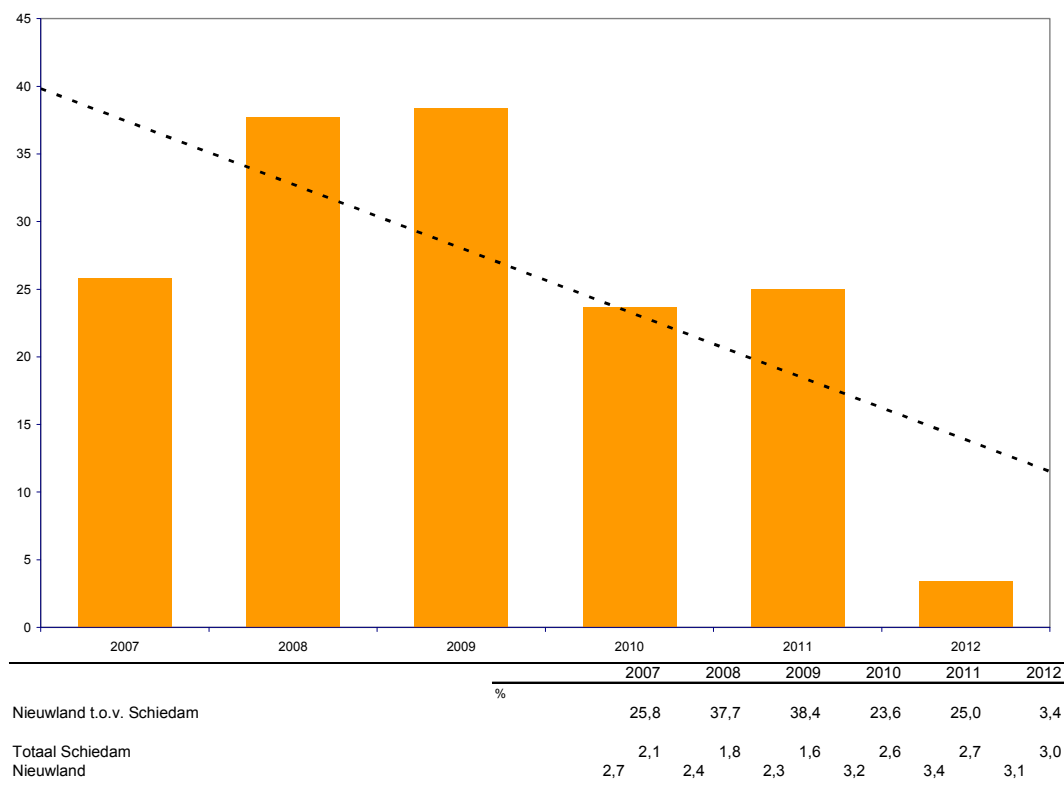
Percentage WW'ers dicht bij het stedelijk gemiddelde

Ongeveer 3 procent van de inwoners in Nieuwland heeft een werkloosheidsuitkering, voor Schiedam geldt hetzelfde percentage. Nieuwland heeft dus geen achterstand op dit gebied, maar dat was bij de start van de wijkenaanpak anders. Het percentage WW'ers in Nieuwland was in 2007 bijna 3 procent en in Schiedam 2 procent. Tot 2011 had Nieuwland een achterstand op Schiedam, die is nu vrijwel verdwenen. De achterstand is met 87 procent afgenomen.

Het aandeel WW'ers neemt sinds 2009 zowel in Nieuwland als in Schiedam toe. Tussen 2011 en 2012 daalde het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering in Nieuwland, terwijl in Schiedam dit aandeel verder toenam. De achterstand werd daardoor tot drie procent gereduceerd. Deze positieve ontwikkeling heeft wellicht te maken met een aantal activiteiten dat in wijk is gestart om de arbeidsmarktparticipatie te vergroten.

In Nieuwland is het aandeel WW'ers onder eerste generatie niet-westerse allochtonen 4 procent. Voor de tweede generatie is dat 2 procent, dat ligt onder het gemiddelde van Nieuwland en Schiedam.

18.11 Werkloosheidsuitkeringen: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

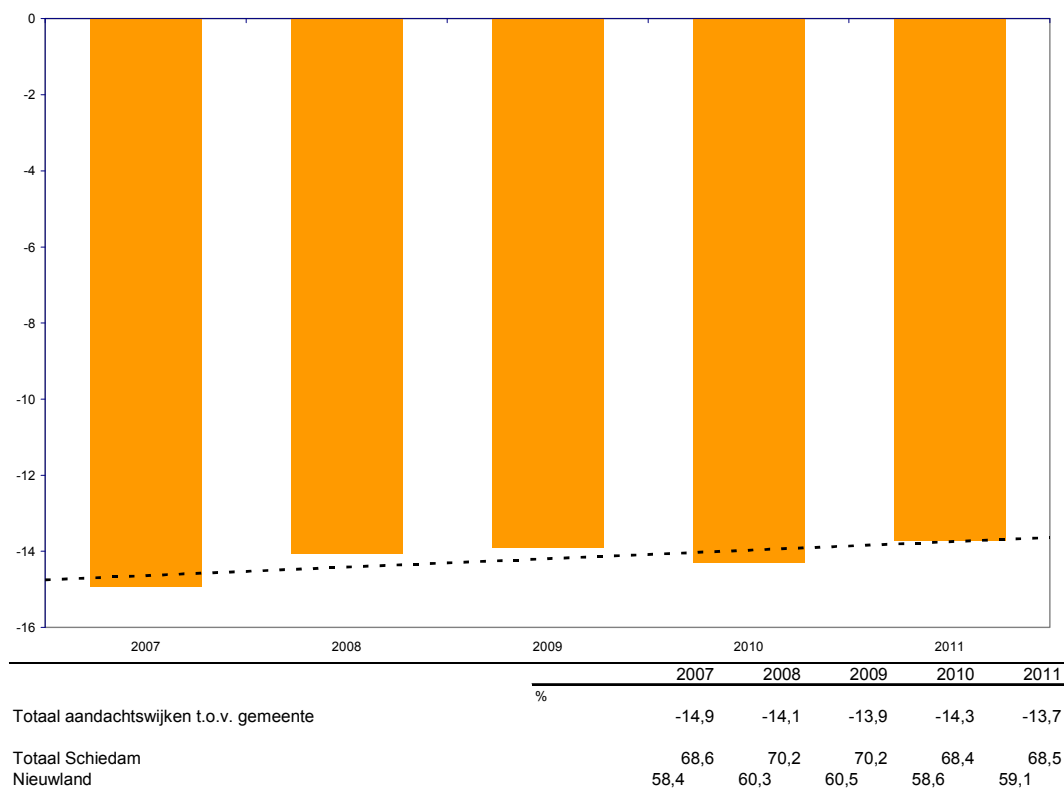
Bron: CBS.

Kleine toename inkomsten uit arbeid

Ruim 59 procent van de inwoners van Nieuwland heeft inkomsten uit arbeid. In Schiedam als geheel ligt dit aandeel op 68 procent. De achterstand van Nieuwland bedraagt hierdoor bijna 14 procent. In 2007 lag het aandeel inwoners met inkomsten uit arbeid iets lager dan in 2011, in Schiedam lag het aandeel in 2007 juist iets hoger. De achterstand van Nieuwland op het stedelijk gemiddelde was in 2007 dus iets hoger dan in 2011, het verschil tussen Nieuwland en Schiedam is met 8 procent afgenomen.

We zien dat van de eerste generatie niet-westerse allochtonen de mensen van Marokkaanse afkomst in Nieuwland het laagste aandeel inkomsten uit werk hebben, namelijk 43 procent. Van de inwoners van Surinaamse afkomst (eerste generatie) heeft 66 procent inkomsten uit arbeid. Dit is hoger dan het aandeel voor heel Nieuwland.

18.12 Inkomsten uit arbeid: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

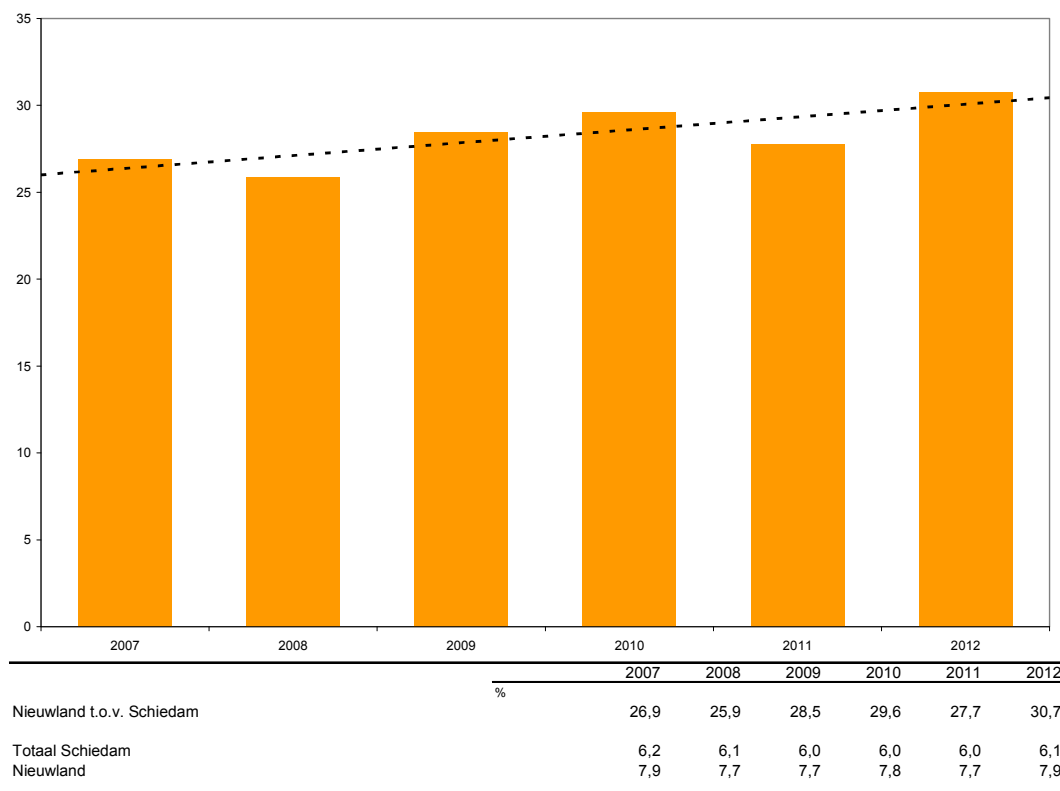
Bron: CBS.

Achterstand bij arbeidsongeschiktheidsuitkeringen neemt toe

De indicatoren van het thema Werken die hierboven zijn beschreven, ontwikkelen zich richting het stedelijk gemiddelde. Dit geldt niet voor het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. In 2012 heeft bijna 8 procent van de inwoners in Nieuwland een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In Schiedam als geheel ligt dit aandeel lager, op 6 procent. Nieuwland heeft hiermee een achterstand op Schiedam als geheel van 31 procent. In 2007, toen de wijkenaanpak van start ging, was de achterstand van Nieuwland op het stedelijk gemiddelde van Schiedam lager (27 procent). Dat nu het verschil met het stedelijk gemiddelde van Schiedam toeneemt, wordt niet veroorzaakt door een toename van het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in Nieuwland. Deze zijn stabiel gebleven. De oorzaak is dat in Schiedam als geheel het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering iets lager is geworden.

Onder de inwoners van Nieuwland zien we een opvallend hoog aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen onder eerste generatie Marokkaanse en Turkse mensen (12 en 13 procent).

18.13 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: CBS.

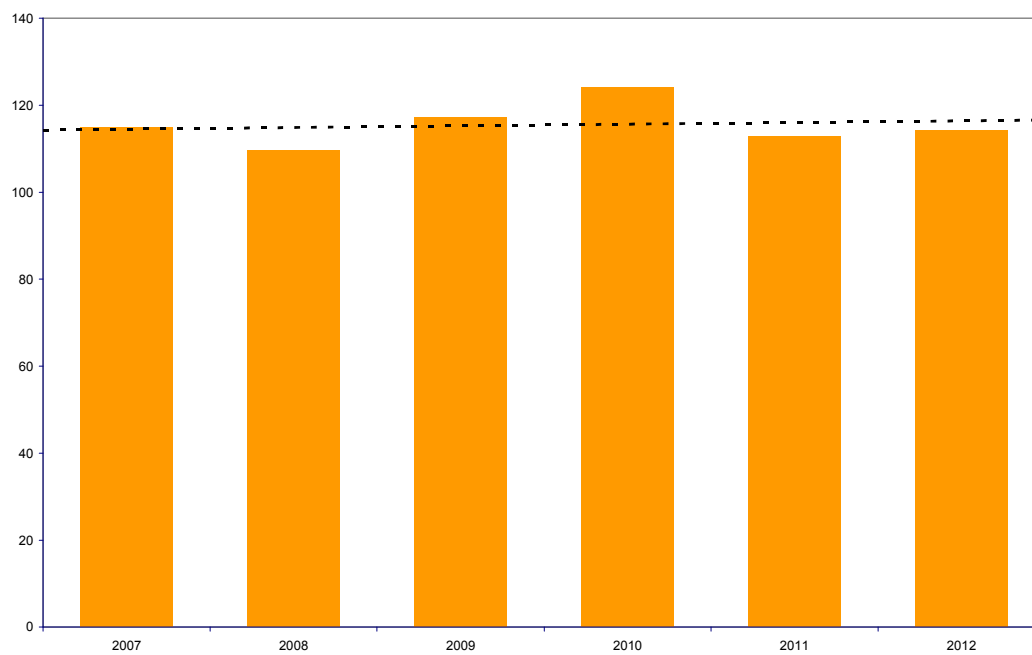
18.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Achterstand langdurig bijstandsafhankelijken gelijk gebleven

Zowel in Nieuwland als in Schiedam is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken afgenomen in de periode 2007-2012. In Schiedam nam het aandeel af van bijna 3 procent tot ruim 2 procent, in Nieuwland van bijna 6 procent tot bijna 5 procent. De achterstand van Nieuwland op Schiedam als geheel is echter gelijk gebleven.

Zoals gezegd is bijna 5 procent van de inwoners van Nieuwland langdurig afhankelijk van de bijstand. Dit aandeel ligt beduidend hoger onder eerste generatie allochtonen van Marokkaanse afkomst (11 procent). Bij de tweede generatie van Marokkaanse afkomst is dit aandeel juist laag (1 procent).

18.14 Langdurig bijstandsafhankelijken: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

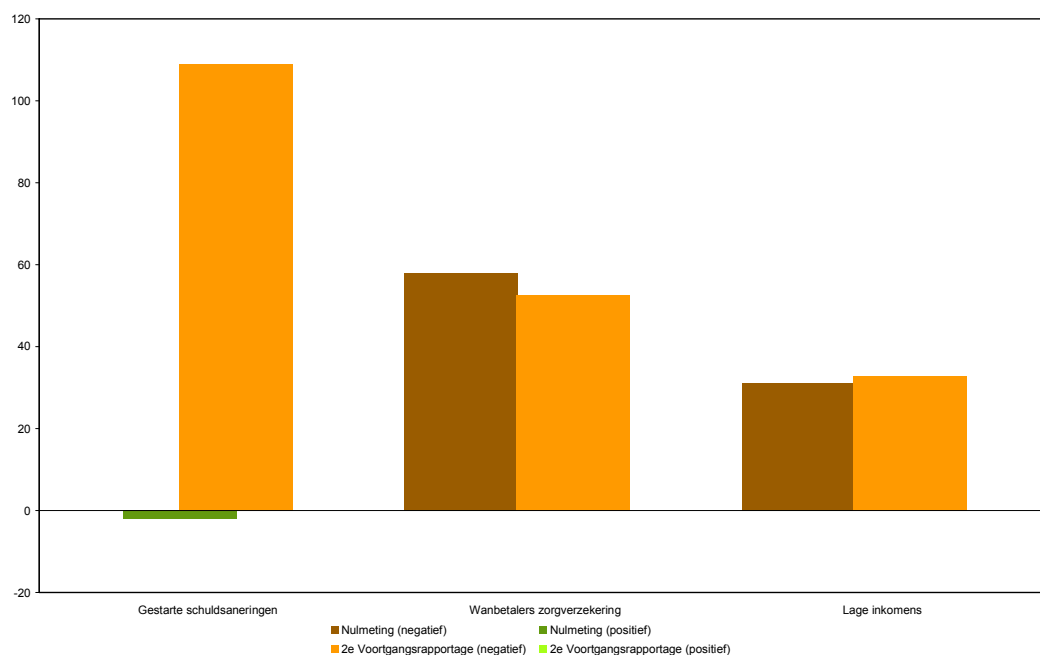

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nieuwland t.o.v. Schiedam	114,8	109,6	117,3	124,1	112,8	114,2
Totaal Schiedam	2,7	2,4	2,3	2,2	2,3	2,3
Nieuwland	5,8	5,0	4,9	4,8	4,8	4,8

Bron: CBS.

18.6 Inkomen en schuldenproblematiek

18.15 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	-2	109
Wanbetalers zorgverzekering	58	53
Lage inkomens	31	33

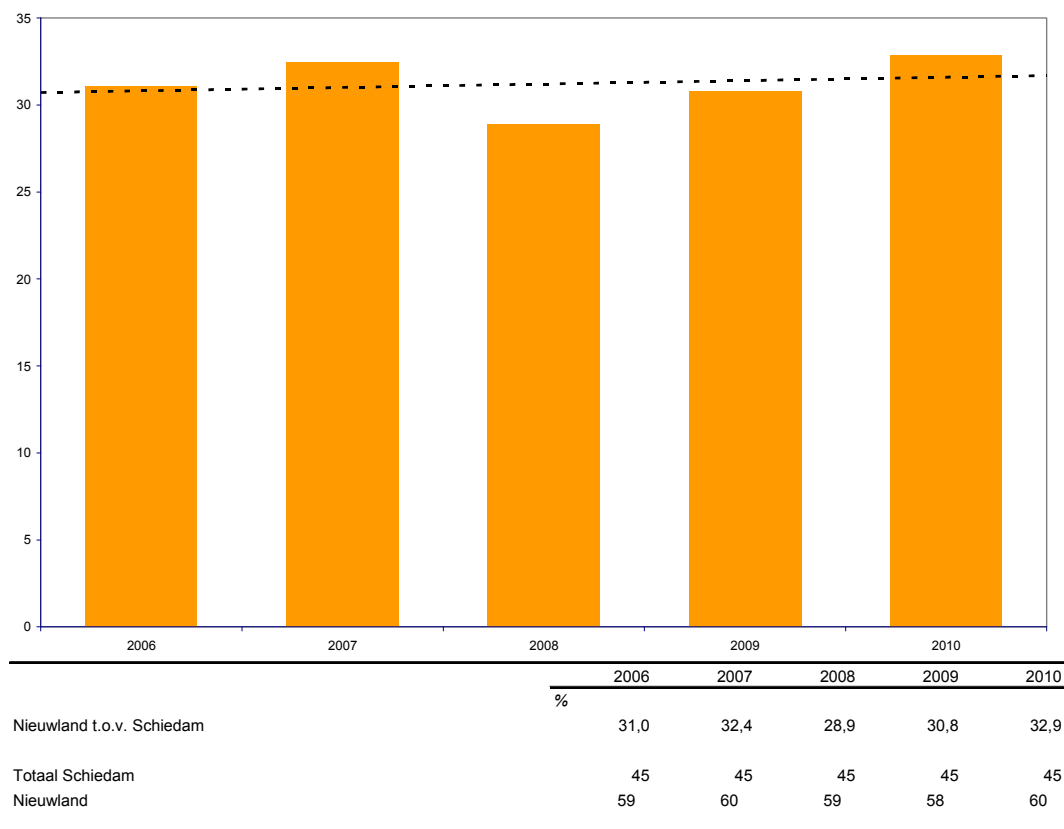
Bron: CBS.

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek is er een wisselend beeld in de ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak. De achterstand bij het aantal gestarte schuldsaneringen stijgt fors. De achterstand bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie neemt iets af, bij het aandeel lage inkomens neemt de achterstand juist iets toe.

Lichte toename achterstand lage inkomens

In 2010 heeft 60 procent van de bewoners in Nieuwland een laag inkomen, dit percentage is hoger dan het stedelijk gemiddelde (45 procent). In de periode 2006-2010 is het aandeel inwoners met een laag inkomen in Schiedam vrij constant, terwijl in Nieuwland het aandeel licht toeneemt. Hierdoor is de positie van de aandachtswijk op dit punt iets verslechterd. De achterstand is nu bijna 33 procent, een toename van 6 procent.

18.16 Lage inkomens: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: CBS.

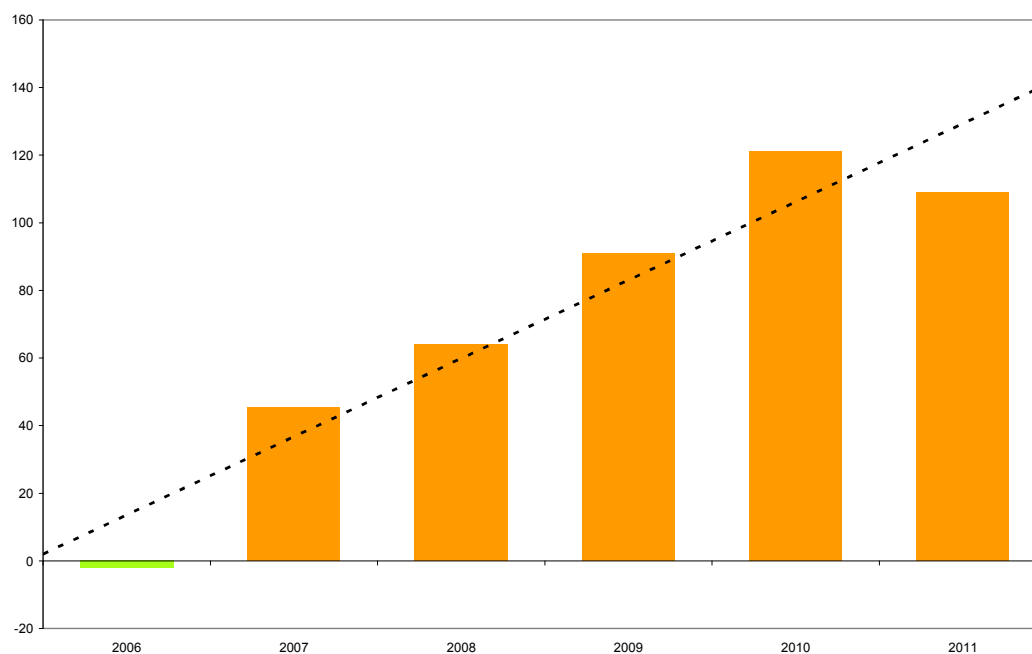
Achterstand schuldsaneringen flink toegenomen

In 2006 lag het aandeel bewoners in de schuldsanering¹² op 6 per 10 duizend inwoners, zowel in Nieuwland als in Schiedam. In de periode 2006-2011 nam het aandeel bewoners dat in de schuldsanering zit toe, zowel in Schiedam als in Nieuwland. In Nieuwland steeg het aandeel echter meer dan in Schiedam. In Nieuwland nam het aandeel toe tot 27 per 10 duizend inwoners in 2010, in Schiedam tot 13 per 10 duizend inwoners. Het aandeel in Nieuwland ligt dus tweemaal zo hoog als in Schiedam. Let hierbij op dat het wel gaat om kleine aantallen, dat kan een oorzaak zijn van de fluctuerende cijfers.

Een hoog aandeel bewoners in de schuldsanering is niet alleen negatief. Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken.

¹² Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

18.17 Gestarte schuldsanerings: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Nieuwland t.o.v. Schiedam	%	-2,1	45,5	63,9	91,1	121,1	109,1
	<i>Aantal per 10 000 personen >= 18 jaar</i>						
Totaal Schiedam		6	8	6	10	7	13
Nieuwland		6	12	9	18	15	27

Bron: CBS.

Inkomensverdeling vergelijkbaar met 2006

In deze paragraaf bekijken we inkomensontwikkelingen van de mensen in de Schiedamse aandachtswijk. In 2010 heeft van de huishoudens in Nieuwland 60 procent een laag inkomen, 31 procent een middeninkomen en 9 procent een hoog inkomen. Dit is vergelijkbaar met de verdeling in 2006. Ook in Schiedam als geheel is er weinig veranderd. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is er met 45 procent kleiner dan in Nieuwland. Verder zijn er meer huishoudens die een midden- of hoog inkomen hebben: respectievelijk 38 en 16 procent.

18.18 Huishoudens naar inkomensklasse: Nieuwland en het stedelijk gemiddelde van Schiedam

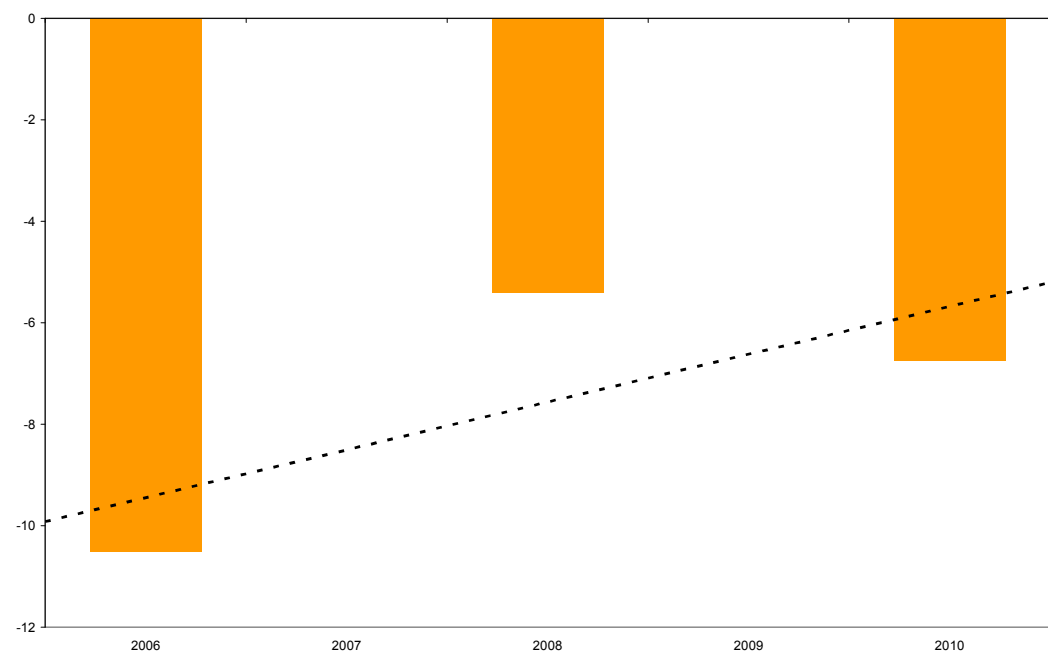
	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Schiedam	45	39	16	45	38	16
Nieuwland	59	32	10	60	31	9

Bron: CBS.

Welke inkomensgroepen zijn tussen 2006 en 2010 de wijk uit verhuisd en welke de wijk in? Zijn er indicaties dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt¹³?. Van de laagste inkomensgroep zijn er net zoveel mensen vertrokken als er in de wijk zijn komen wonen. Bij de middeninkomens zien we een klein positief verhuissaldo. Mensen met een hoog inkomen vertrokken per saldo relatief vaak de wijk uit. Dat het aandeel hoge inkomens desondanks nauwelijks is afgenomen, duidt er op dat een deel van de wijkbewoners er in inkomen op vooruit is gegaan.

18.7 Veiligheid

18.19 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2006	2007	2008	2009	2010
Nieuwland t.o.v. Schiedam	-10,5	.	-5,4	.	-6,8
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal Schiedam	-24	.	-26	.	-26
Nieuwland	-32	.	-30	.	-31

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Op het gebied van overlast en (on)veiligheid heeft Nieuwland een score van -31 (op een schaal van -50 tot +50), maar ook Schiedam scoort onder het gemiddelde van Nederland (-26). Voor Schiedam als geheel is de overlast en het gevoel van onveiligheid sinds de start van de wijkenaanpak verslechterd, voor Nieuwland is dit iets verbeterd. Dat betekent dat de achterstand van Nieuwland is afgenomen (circa 36 procent), een positieve

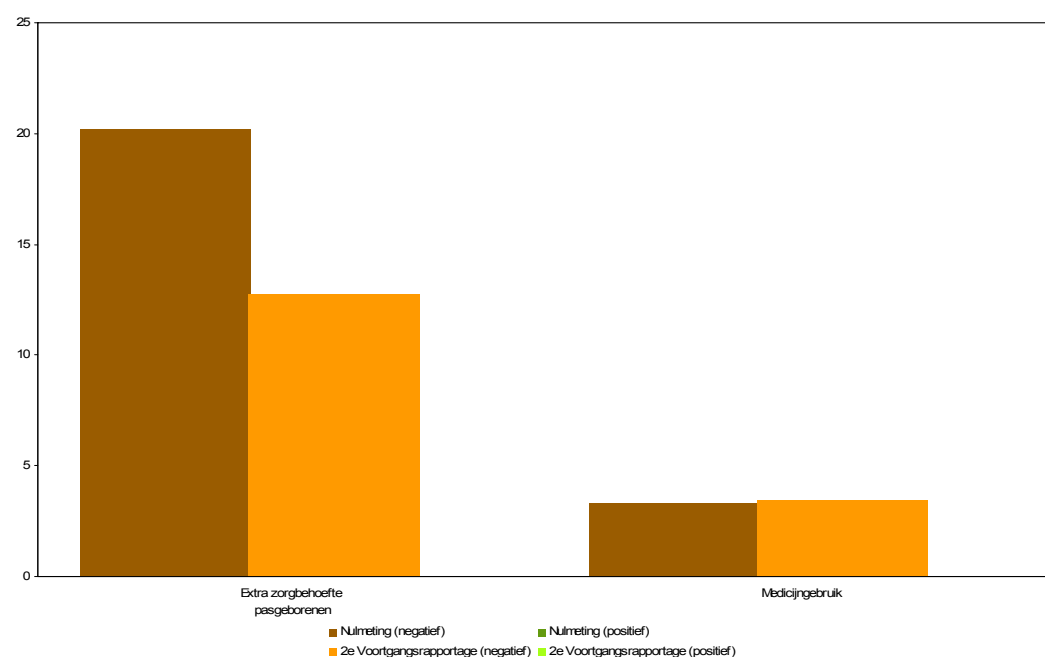
¹³ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

ontwikkeling voor de achterstandswijk. Dit heeft mogelijk te maken met de initiatieven die op het gebied van veiligheid zijn ontplooid in de wijk. Zoals al in de inleiding is beschreven, worden gevoelens van onveiligheid bestreden door meer handhaving en toezicht. Zo heeft bijvoorbeeld de Lichtblauwe Brigade meer uren gekregen.

18.8 Gezondheid

De gezondheid van mensen in de aandachtswijken is vaak minder goed.¹⁴ In de Outcomemonitor zijn twee indicatoren opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkeling van de gezondheid van mensen in de aandachtswijken. Dat is het aandeel pasgeborenen dat extra zorgbehoefte nodig heeft en het medicijngebruik in de wijk.

18.20 Thema Gezondheid: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	20	13
Medicijngebruik	3	3

Bron: CBS, PRN.

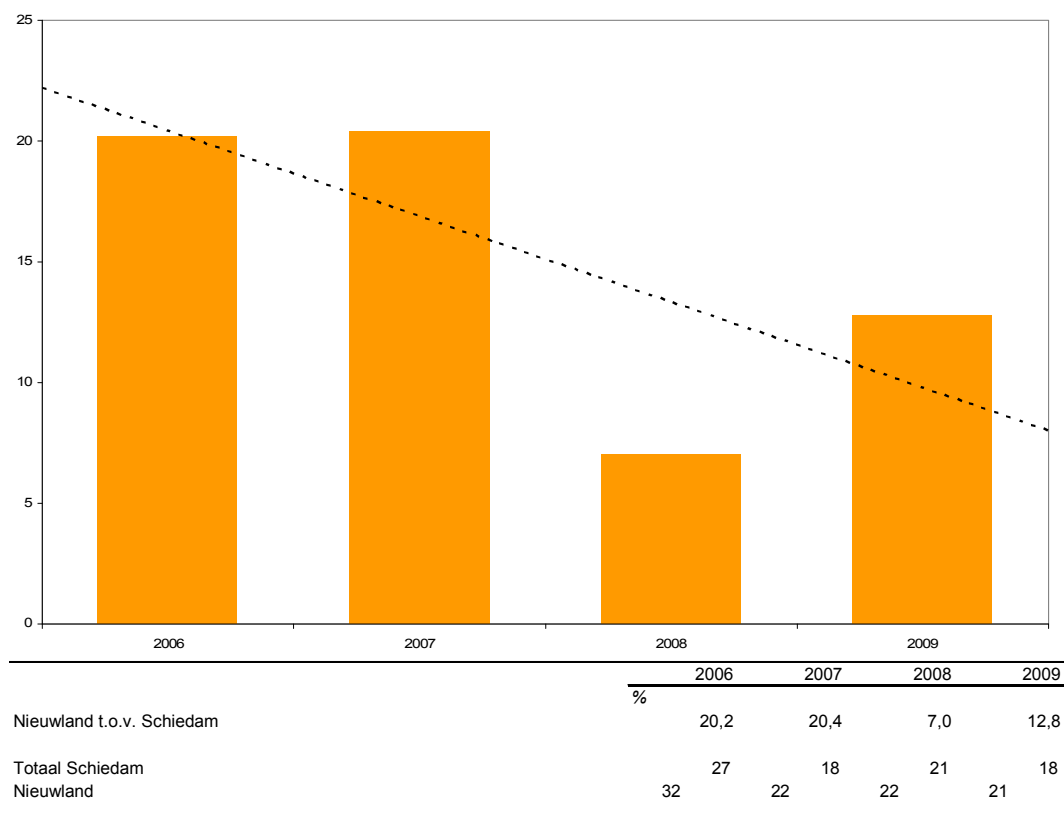
Op beide vlakken heeft Nieuwland een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Dat was ook al zo bij aanvang van de wijkenaanpak. Toch is Nieuwland sinds de start van de wijkenaanpak bezig met inhaalslag waar het gaat om de extra zorgbehoefte van pasgeborenen. Voor het medicijngebruik zien we dat het verschil met het stedelijk gemiddelde onveranderd is. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de ontwikkelingen binnen het thema Gezondheid voorzichtig positief.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: <http://www.nationaalkompas.nl/thema-s/gezondheidsachterstanden/thema-s/gezondheid-in-veertig-krachtwijken/>.

Achterstand extra zorgbehoefte pasgeborenen sterk afgenomen

De extra zorgbehoefte van pasgeborenen is in de periode 2006-2009 afgenomen, zowel in Nieuwland als in Schiedam als geheel. Het percentage pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft, ligt in Nieuwland hoger dan in Schiedam (21 procent in Nieuwland en 18 procent in Schiedam), maar de afname van de extra zorgbehoefte is in Nieuwland groter dan in Schiedam. In Nieuwland daalde het aandeel van 32 procent in 2006 tot 21 procent in 2009, in Schiedam van 27 procent naar 18 procent. Voor Nieuwland betekent dit dat de achterstand op dit punt is ingelopen met 37 procent.

18.21 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

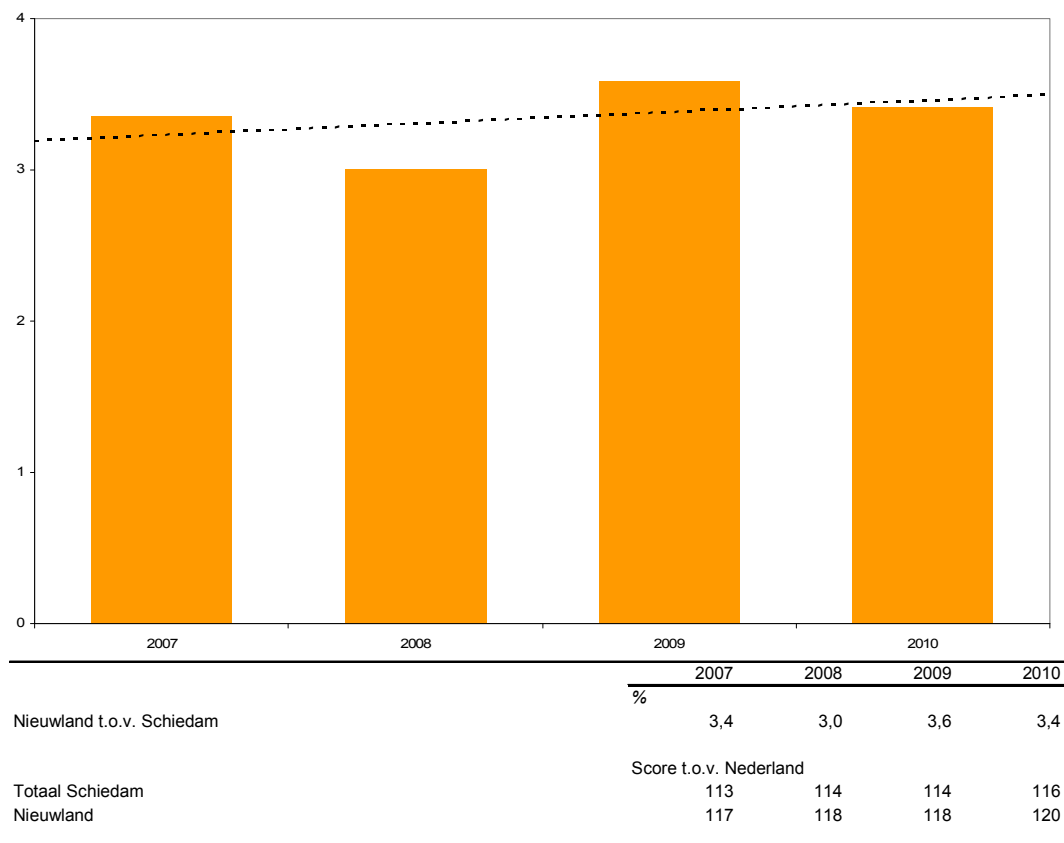

Bron: CBS, PRN.

Medicijngebruik hoger in Nieuwland

Het medicijngebruik in Nieuwland ligt iets boven het stedelijk gemiddelde van Schiedam. Dit cijfer is gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Het medicijngebruik ligt zowel in Nieuwland als in Schiedam ver boven het Nederlandse gemiddelde (120 voor Nieuwland en 116 voor Schiedam). De achterstand van Nieuwland op dit punt is in de periode 2007-2010 vrijwel gelijk gebleven. Het medicijngebruik is sinds de start van de wijkenaanpak in Nieuwland en Schiedam als geheel toegenomen.

18.22 Medicijngebruik: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: CBS.

18.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹⁵. We zeggen daarbij dat er meer integratie is als de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger is. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zonder meer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken namelijk kleiner dan daarbuiten.

In Nieuwland is 54 procent niet-westers allochtoon, in Schiedam is dat 26 procent. Het aandeel paren met één niet-westerse partner schommelt in Nieuwland tussen de 5 en 6 procent. Voor Schiedam is dit cijfer al jaren stabiel (6 procent).

Zowel bij het integratiecijfer niet-werkend werkzoekenden als bij het integratiecijfer werkloosheidsuitkeringen heeft Nieuwland een voorsprong op Schiedam.

¹⁵ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Voorsprong bij integratiecijfer niet-werkend werkzoekenden

Voor Nieuwland geldt dat niet-westerse allochtonen 1,8 keer zo vaak niet-werkende werkzoekend zijn dan autochtonen, voor Schiedam is dit 2,2 keer zo vaak. Nieuwland loopt dus voor op dit punt. Bij de start van de wijkenaanpak was 12 procent van de niet-westerse allochtonen in Nieuwland niet-werkend werkzoekend. Dat was 2,3 keer zo vaak als voor autochtonen in Nieuwland. In Schiedam was 10 procent van de niet-westerse allochtonen niet-werkend werkzoekend, 2,9 keer zo vaak als voor autochtonen. Het verschil tussen het aandeel van niet-westerse allochtonen en het aandeel van autochtonen was dus minder groot in Nieuwland dan in Schiedam. Nieuwland liep dus toen ook al voor op Schiedam. Deze voorsprong is in 2012 bijna even groot als in 2007.

18.23 Integratie, niet werkend werkzoekenden: Nieuwland en het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Nieuwland t.o.v. Schiedam	-19,1	-23,7	-22,5	-16,7	-21,3	-19,4
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Schiedam	2,90	2,81	3,26	2,87	2,79	2,22
Nieuwland	2,35	2,14	2,53	2,39	2,19	1,79

Bron: CBS.

Voorsprong bij integratiecijfer werkloosheidsuitkeringen

Ook bij het integratiecijfer over werkloosheidsuitkeringen loopt Nieuwland voor op Schiedam, hoewel deze voorsprong klein is. In Nieuwland hebben niet-westerse allochtonen 1,3 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering, in Schiedam is dat 1,4 keer zo vaak. In de periode 2007-2012 schommelen de cijfers behoorlijk. In 2009 en 2010 had Nieuwland juist een achterstand op dit punt en in 2007, 2008 en 2011 een voorsprong.

18.24 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: Nieuwland en het stedelijk gemiddelde van Schiedam

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Nieuwland t.o.v. Schiedam	-2,1	-2,7	5,9	6,6	-10,5	-5,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal Schiedam	1,43	1,67	1,85	1,68	1,53	1,37
Nieuwland	1,40	1,62	1,96	1,79	1,37	1,29

Bron: CBS.

18.10 Conclusie

Schiedam is een stad met ongeveer 76 duizend inwoners. De stad heeft een aandachtswijk: Nieuwland met ruim 14 duizend inwoners. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak staat Nieuwland op bijna alle thema's op achterstand ten opzichte van de stad als geheel. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn wisselend. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies per thema.

Bij het thema Wonen valt op dat het aandeel sociale huurwoningen is afgenomen, daarmee is Nieuwland meer op Schiedam gaan lijken. Een andere positieve ontwikkeling is op het gebied van de leefbaarheid, de leefbaarheidsscore is licht verbeterd ten opzichte van vijf jaar geleden.

Op het gebied van het thema Leren valt de positieve ontwikkeling op van het aandeel vroegtijdig schoolverlaters, de achterstand is met 37 procent afgenomen. De achterstand bij Cito-scores blijft echter hoog en is zelfs toegenomen.

De indicatoren van het thema Werken laten voor een deel een positieve ontwikkeling zien. Zo is de achterstand bij niet-werkend werkzoekenden en werkloosheidsuitkeringen afgenomen. De achterstand bij arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is echter toegenomen. Bij langdurige bijstandsuitkeringen is het verschil tussen Nieuwland en Schiedam stabiel gebleven en dat geldt ook voor de indicator inkomsten uit arbeid.

Het aandeel inwoners met een laag inkomen is licht toegenomen in Nieuwland. De achterstand op het gebied van schuldsaneringen laat een behoorlijke toename zien.

Een positieve ontwikkeling is de lichte verbetering van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. Ook positief is de afname van de achterstand bij extra zorgbehoefte pasgeborenen bij het thema Gezondheid.

De positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen is in Nieuwland gunstiger dan in de gemeente als geheel. Dat geldt vooral bij het integratiecijfer voor niet-werkend werkzoekenden en werkloosheidsuitkeringen.

19. Utrecht

19.1 Inleiding

Utrecht is met 316 duizend inwoners de kleinste stad van de G4. In de vier Utrechtse aandachtswijken, Kanaleneiland, Overvecht, Zuilen Oost en Ondiep, woont 21 procent van de Utrechters. De afbakening van de aandachtswijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Overvecht is met bijna 31 duizend inwoners de grootste aandachtswijk van Utrecht en ligt zoals de naam al zegt aan de overzijde van de rivier de Vecht. De wijk heeft een station en is ook per auto goed bereikbaar. Doordat de wijk na de Tweede Wereldoorlog is gebouwd, zijn er voornamelijk galerij- en portiekflats en rijtjeshuizen met een tuin. De wijk is zeer ruim opgezet met speelveldjes en plantsoenen. Ook Kanaleneiland is met 22 duizend inwoners een grote aandachtswijk. De wijk ligt vrij dicht bij het centrum van Utrecht, maar is toch vrij geïsoleerd door het Jaarbeursterrein, de A2 en de A12 en het Amsterdam-Rijnkanaal. De woningvoorraad is net als die van Overvecht naoorlogs en bestaat uit portiekflats, galerijflats en rijtjeshuizen. Zuilen Oost (7 duizend inwoners) ligt ten noorden van het centrum van Utrecht en heeft deels een monumentale uitstraling. De wijk heeft zowel vooroorlogse als naoorlogse woningen. De kleinste aandachtswijk is Ondiep (ruim 6 duizend inwoners). Deze wijk is gebouwd tussen 1900 en 1930 en ligt ten zuiden van Zuilen Oost. Door veel laagbouwoningen zonder voortuin en vanwege het gebrek aan voorzieningen in de wijk heeft de wijk een kleinschalig karakter².

De wijkactieprogramma's in Utrecht hebben met elkaar gemeen dat ze inzetten op het behouden en uitbreiden van bestaande succesvolle projecten. Samen met bewoners, scholen, politie, corporaties, zorg- en welzijnsinstellingen en gemeentelijke diensten zijn deze projecten bepaald.

Met het wijkactieprogramma 'Doe mee in Overvecht 2010-2011' wil de gemeente het vertrouwen van de bevolking vergroten, de overlast verminderen en meer variatie in het woningaanbod en de bewonerssamenstelling aanbrenge(n). In Overvecht wonen veel kwetsbare inwoners. Er is een relatief grote groep langdurig werklozen. Soms leven deze mensen in armoede met psychosociale problemen of zijn ze niet goed geïntegreerd. Ook is één op de drie gezinnen een eenoudergezin. Van de kinderen en jongeren is 75 procent van allochtone afkomst en 30 procent van de Overvechtse jongeren hoort tot de groep 'risicojeugd'. Opvallend in Overvecht is ook het hoge aantal autochtone arbeids-

¹ Meer precies worden de wijken afgebakend door de volgende postcode-4-gebieden: Kanaleneiland: 3526 3527; Zuilen Oost: 3554; Ondiep: 3552; Overvecht: 3561, 3562, 3563.

² http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-4-wijk_21-40.pdf.

ongeschikten³. Met de ontwikkeling van een brede school, vernieuwing van het winkelcentrum, opvoedondersteuning, een leer-werkwinkel, huisbezoeken, buurtvaders en een vrouwengezondheidsdag wil men de problemen aanpakken. De leefbaarheid in de 10-hoogflats wordt verbeterd door de inzet van complex- en buurtbeheerders, herinrichting van het binnenterrein en een ondergrondse afvalinzameling. Ook worden andere woningen gerenoveerd. Komende jaren wordt in Overvecht extra aandacht besteed aan werkgelegenheid, wijkconomie en onderwijs⁴.

Bij de start van de wijkenaanpak is Kanaleneiland een jonge wijk: een kwart van alle inwoners is onder de 20 jaar. Van de inwoners is 56 procent van niet-westerse afkomst. Sinds de jaren tachtig kent de wijk veel problemen, vooral met criminaliteit en overlast. Ook de waardering voor de wijk bij bewoners is laag. In het wijkactieprogramma 'Kanaleneiland leert 2010-2011' wordt onder meer ingezet op de aanleg van diverse sport- en speelplekken, de herinrichting van binnenterreinen en pleinen en de aanpak van ernstig overlast gevende gezinnen. Met de uitbreiding van de projecten 'Geef een Kanaleneilander een stagekans' en 'Kanaleneiland werkt' wordt ingezet op meer scholing en werk. Ook het begeleiden van welwillende risicjongeren naar hulpverlening en dagbestedingsactiviteiten is een voorbeeld van een project. De onwillige harde kern wordt door politie en Openbaar Ministerie gevolgd en aangepakt. Ook gezondheidsproblemen bij kinderen worden aangepakt door voorlichting en vroegtijdige signalering van deze problemen⁵. Komende jaren wordt ook in Kanaleneiland extra aandacht besteed aan werkgelegenheid, wijkconomie en onderwijs⁶.

Voor Zuilen Oost zijn drie focuspunten geformuleerd: jeugd en hun ouders, leefbaarheid en veiligheid en participatie en sociale cohesie. Door het tegengaan van voortijdig schooluitval, een daadkrachtige aanpak van overlast en het creëren van een veilige, schone en gezellige leefomgeving wordt aan deze focuspunten gewerkt. Bewoners zijn zelden lid van een sportvereniging en bewegen niet vaak. Daarnaast is de zelfredzaamheid van bewoners vaak laag. In de wijk hebben kinderen weinig toegang tot speelgelegenheden. Net als in de andere wijken van Utrecht speelt de overlast van jongeren een grote negatieve rol. Projecten in Zuilen Oost gaan onder meer over meer schoolmaatschappelijk werk, meer activiteiten voor jongeren, effectieve inzet op overlastgevende jongeren, begeleiden van jongeren en hun gezin als ze met justitie in aanraking zijn geweest en de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling⁷. Ook

3

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Utrecht_Overvecht.

⁴ Doe mee in Overvecht, wijkactieprogramma 2010-2011.

5

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Utrecht_Kanaleneiland.

⁶ Kanaleneiland leert!, wijkactieprogramma 2010-2011.

7

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Utrecht_Zuilen_Oost.

in Zuilen Oost wordt de komende jaren extra aandacht besteed aan werkgelegenheid, wijk economie en onderwijs⁸.

Ten slotte zien we in Ondiep vijf buurten die onderling erg verschillen in bevolkingssamenstelling, woningen en de manier waarop bewoners met elkaar omgaan. Er zijn groepen jongeren die de leefbaarheid en veiligheid in de buurt verstoren. Ook bestaan spanningen tussen mensen in delen van de wijk. Veel bewoners hebben last van gezondheidsproblemen. Ook overmatig alcoholgebruik (20 procent van de bevolking) geeft zorgen⁹. Ondiep heeft in het wijkactieprogramma de volgende focuspunten benoemd: jeugd en hun ouders, kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte en het stimuleren van goed burgerschap. Net als in de andere wijken wordt in Ondiep de komende jaren extra aandacht besteed aan werkgelegenheid, wijk economie en onderwijs¹⁰.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkactieprogramma's 2010-2011 van Utrecht terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore woningvoorraad (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo (thema Leren)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel niet-werkend werkzoekenden, totaal en jongeren (thema Werken)
- het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (thema Werken)
- het aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- de score voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)
- het aandeel medicijngebruik (thema Gezondheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: zijn Kanaleneiland, Overvecht, Zuilen Oost en Ondiep meer gaan lijken op de andere wijken in Utrecht?

19.2 Bevolking

In de stad Utrecht is de bevolking met bijna 10 procent toegenomen sinds de wijkenaanpak is gestart. Dit is voor een groot deel een logisch gevolg van de nieuwbouw

⁸ Kansen voor iedereen in Zuilen Oost, wijkactieprogramma 2010-2011.

⁹

http://www.nicis.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkanaanpak/Wijkactieplan_en_charter_Utrecht_Ondiep.

¹⁰ Ondiep. Dorp in de stad, wijkactieprogramma 2010-2011.

in Vinex-wijk Leidsche Rijn die de afgelopen 10 jaar is gerealiseerd. In de Utrechtse aandachtswijken samen is het inwoneraantal sinds 2007 gegroeid met een half procent. Als we naar de aandachtswijken afzonderlijk kijken, zien we in Kanaleneiland een toename van de bevolking met 5 procent, in de overige aandachtswijken daalt de bevolking. De grootste daling heeft plaatsgevonden in Zuilen Oost. Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak is de bevolking in Zuilen Oost in 2012 8 procent kleiner.

In vergelijking met de gehele stad Utrecht valt op dat er in de aandachtswijken meer ouderen wonen (14 versus 10 procent) en meer kinderen (18 versus 17 procent). Zowel het aandeel ouderen als het aandeel kinderen tot 15 jaar is in Overvecht het hoogst (16 respectievelijk 19 procent). Zoals in de inleiding al werd gezegd zien we dat Kanaleneiland een jonge wijk is, 44 procent van de inwoners is jonger dan 27 jaar. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aantal inwoners in Zuilen Oost gedaald. Deze daling komt vooral voor bij de inwoners tussen de 27 en 44 jaar. Dit aandeel daalde van 34 naar 32 procent. De leeftijdsopbouw in Utrecht is verder niet veel veranderd sinds het begin van de wijkenaanpak in 2007.

In de aandachtswijken van Utrecht wonen meer niet-westerse allochtonen dan in de stad als geheel (46 versus 22 procent). Opvallend is het hoge aandeel Marokkanen in de aandachtswijken (23 procent). Het aandeel MOE-landers ligt zowel in de stad als in de aandachtswijken laag, op 1 procent. Sinds 2007 is dit beeld niet veel veranderd (zie onderstaande figuur). Kanaleneiland valt op. Meer dan de helft van de inwoners (55 procent) is hier van niet-westers allochtone afkomst. Ook in Overvecht zien we veel niet-westers allochtonen (47 procent). Bij de start van de wijkenaanpak lag het aandeel niet-westers allochtonen in Kanaleneiland hoger (58 procent), maar in Overvecht lager (42 procent).

19.1 Bevolking naar herkomstgroepering: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Utrecht

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overige niet-westerse allochtonen	
		%								
Totaal Utrecht	2007	69	1	9	4	9	3	1	4	
	2012	68	1	10	4	9	2	1	5	
Totaal aandachtswijken	2007	48	1	7	11	22	4	1	7	
	2012	45	1	8	11	23	3	1	7	
w.o.	Kanaleneiland	2007	35	1	7	15	31	3	1	7
		2012	36	2	7	14	30	3	1	8
	Ondiep	2007	70	1	8	7	8	2	1	3
		2012	69	1	9	7	8	2	1	4
	Overvecht	2007	49	1	8	9	20	4	1	8
		2012	44	1	8	10	24	4	1	9
	Zuilen Oost	2007	59	1	8	8	15	4	1	4
		2012	58	1	8	9	15	3	1	4

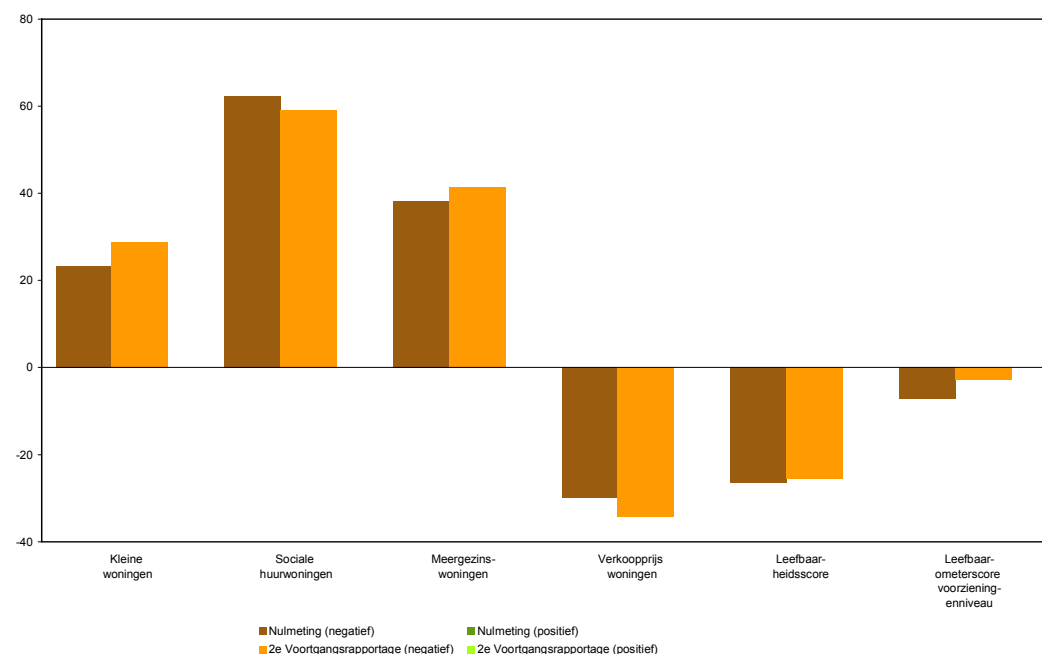
Bron: CBS.

In de aandachtswijken in Utrecht zien we een hoger aandeel eenoudergezinnen (8 procent, in geheel Utrecht 5 procent). Verder zijn er in de aandachtswijken 53 procent eenpersoonshuishoudens en 38 procent paren (met of zonder kinderen). In de stad als geheel liggen deze aandelen op 54 en 40 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak zien we in de aandachtswijken minder paren en meer eenpersoonshuishoudens, in de stad als geheel verandert de samenstelling van de huishoudens nauwelijks. In Kanaleneiland zien we het hoogste aandeel eenpersoonshuishoudens (57 procent). In

Overvecht woont het hoogste aandeel eenoudergezinnen (10 procent). Verder wonen in Zuilen Oost minder paren en meer eenpersoonshuishoudens dan in 2007. Door de bevolkingsafname in deze wijk lijkt het of de jonge gezinnen zijn weggetrokken.

19.3 Wonen en leefbaarheid

19.2 Thema Wonen en leefbaarheid: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	23	29
Sociale huurwoningen	62	59
Meergezinswoningen	38	41
Verkoopprijs woningen	-30	-34
Leefbaarheidsscore	-27	-25
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-7	-3

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Sinds de start van de wijknaoanpak is alleen de achterstand op het stedelijk gemiddelde verkleind voor de sociale huurwoningen. Voor de verkoopprijzen van de woningen, het aandeel kleine en meergezinswoningen is de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist toegenomen. In bovenstaande figuur zien we ook dat de Leefbaarheidsscore stabiel is gebleven, en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau dicht bij het stedelijk gemiddelde is komen te liggen.

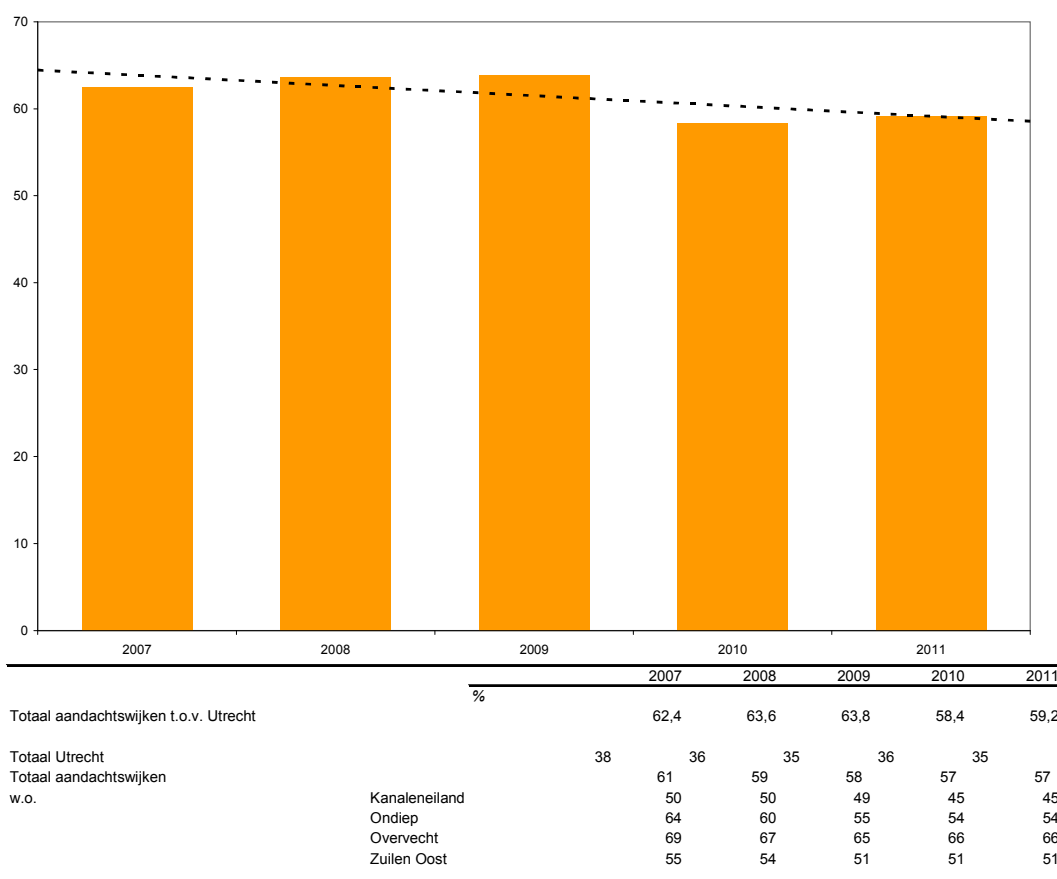
19.3.1 Wonen

De aandelen kleine en meergezinswoningen nemen toe in de aandachtswijken van Utrecht. Meer dan de helft van de woningvoorraad bestaat uit kleine woningen (51 procent) en meer dan tweederde van deze voorraad (71 procent) zijn meergezinswoningen zoals flats en portiekwoningen. In de gehele stad zien we 40

procent kleine woningen en bestaat de helft van de woningvoorraad uit meergezinswoningen. Sinds de wijkenaanpak is gestart zien we voor geheel Utrecht een onveranderd beeld, maar voor de aandachtswijken nemen beide aandelen enigszins toe, waardoor het verschil met het stedelijk gemiddelde toeneemt. In de inleiding zagen we dat voornamelijk Overvecht inzet op het verbeteren van de woningvoorraad, maar de aanpak werpt in deze wijk nog geen vruchten af. Het aandeel kleine woningen ligt op 53 procent. Ook het aandeel meergezinswoningen (76 procent) ligt hier hoger dan in de aandachtswijken gezamenlijk. Sinds 2007 zijn beide aandelen een procentpunt gestegen. Het aandeel sociale huurwoningen en de verkoopprijzen van de woningen beschrijven we hieronder iets uitgebreider.

Aandeel sociale huurwoningen licht verbeterd

19.3 Sociale huurwoningen: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, SYSWOV.

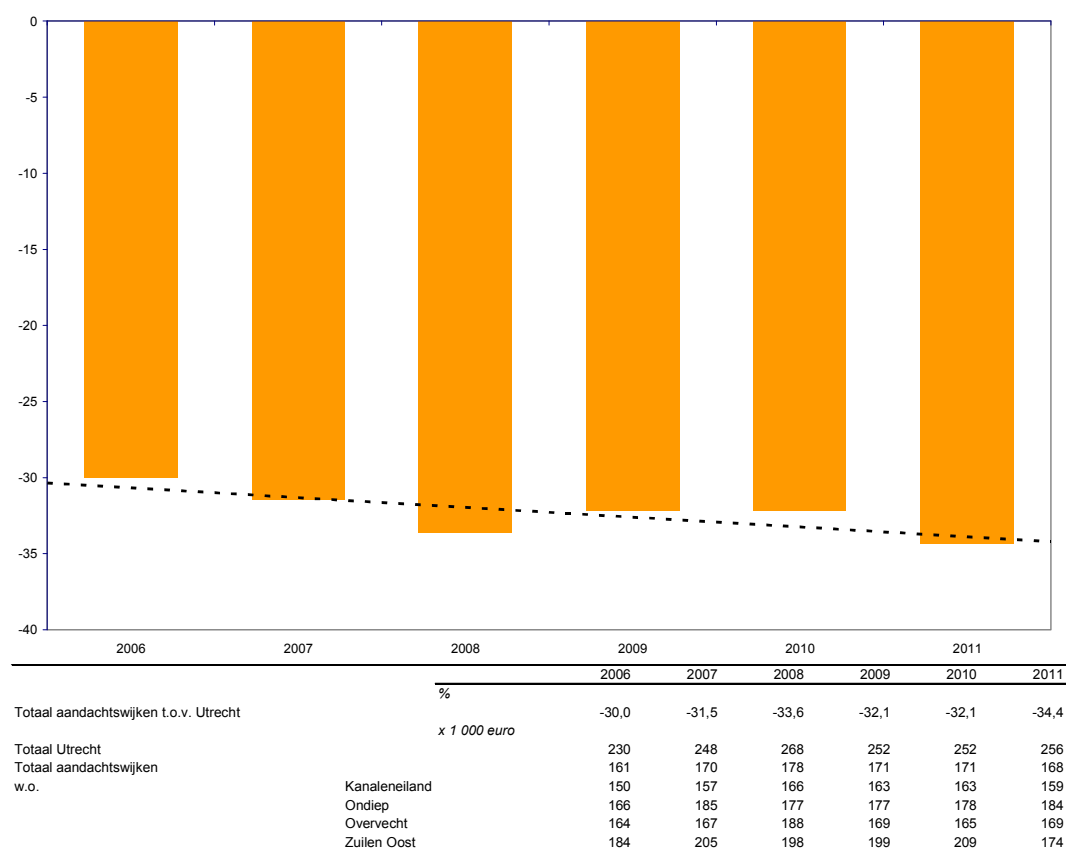
In de Utrechtse aandachtswijken zijn er relatief meer sociale huurwoningen dan in de gehele stad. In 2011 ligt dit aandeel in de aandachtswijken op een kleine 57 procent, in de gehele stad is dit ruim 35 procent. Dit betekent dat het verschil tussen de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde 59 procent is. Bij het begin van de wijkenaanpak was dat verschil groter (62 procent). Deze positieve ontwikkeling is het gevolg van een grotere afname van het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken dan in de stad.

Als we naar de aandachtswijken afzonderlijk kijken, zien we dat in Overvecht relatief de meeste sociale huurwoningen zijn (66 procent). De afname van het aandeel sociale huurwoningen zien we in alle aandachtswijken terug. In Ondiep zien we de relatief grootste afname, van 64 naar 54 procent. Het aandeel sociale huurwoningen in Kanaleneiland is het laagst met 45 procent. In Overvecht en Zuilen Oost is het verschil met het stedelijk gemiddelde nauwelijks veranderd.

Verkoopprijzen stijgen, maar achterstand op de stad neemt toe

Sinds de start van de economische crisis staat de woningmarkt in Nederland onder druk. Er worden minder woningen verkocht en de prijzen dalen. In de Utrechtse aandachtswijken is de gemiddelde verkoopprijs van een woning 168 duizend euro. In de stad als geheel liggen de verkoopprijzen met gemiddeld 256 duizend euro een stuk hoger. De aandachtswijken staan daarmee op een achterstand van 34 procent.

19.4 Verkoopprijs woningen: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Kadaster

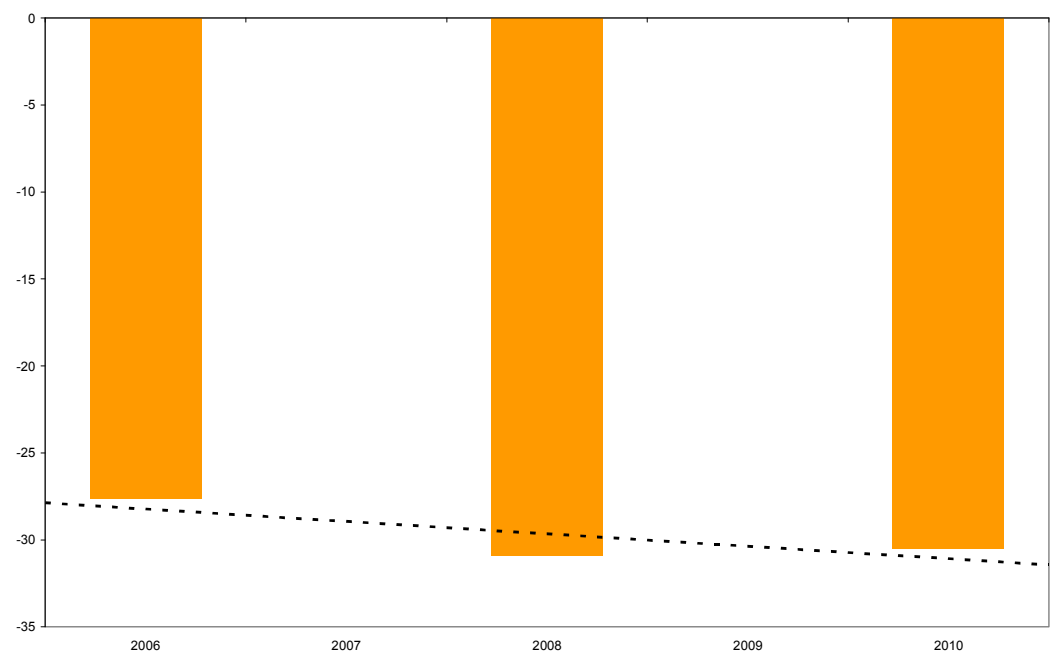
Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken niet afgenomen, maar zelfs iets toegenomen. Dit komt doordat de gemiddelde verkoopprijs in Utrecht meer is gestegen dan in de aandachtswijken. In drie aandachtswijken zien we, ondanks de economische crisis, een stijgende verkoopprijs. Alleen in Zuilen Oost daalde de verkoopprijs van gemiddeld 184 naar 174 duizend euro. In Ondiep zien we de grootste stijging, met 18 duizend euro naar 184 duizend euro. De toename van de achterstand op

het stedelijk gemiddelde geldt voor drie van de vier wijken. Uitzondering vormt Ondiep, daar is de achterstand – dankzij de duidelijke stijging van de verkoopprijzen - stabiel.

Woningvoorraad minder gewaardeerd

We hebben gezien dat het aandeel kleine woningen, meergezinswoningen en de verkoopprijs van woningen achterblijven bij het stedelijk gemiddelde. Ook de Leefbaarometerscore¹¹¹² voor de woningvoorraad ligt met een score van -43 onder het niveau in de stad als geheel (-18).

19.5 Leefbaarheidsscore woningvoorraad: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

		2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht	%	-27,6	.	-30,9	.	-30,5
	<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal Utrecht		-24	.	-19	.	-18
Totaal aandachtswijken		-45	.	-44	.	-43
w.o.	Kanaleneiland	-44	.	-43	.	-41
	Ondiep	-39	.	-37	.	-33
	Overvecht	-47	.	-47	.	-47
	Zuilen Oost	-37	.	-35	.	-33

Bron: CBS, Leefbaarometer.

Sinds de start van de wijkenaanpak is de Leefbaarometerscore voor de woningvoorraad in zowel geheel Utrecht als in de aandachtswijken licht gestegen. Doordat de stijging in de stad als geheel iets groter is dan in de aandachtswijken, neemt de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde toe.

In Ondiep is de woningvoorraad het meest verbeterd van de Utrechtse aandachtswijken, deze verbetering is even groot als de verbetering in geheel Utrecht. In Overvecht is de

¹¹ Zie paragraaf 19.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

¹² Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram aan het begin van deze paragraaf.

Leefbaarometer van de woningvoorraad sinds de start van wijkenaanpak niet verbeterd, maar stabiel gebleven (op -47). Realisatie van de doelstelling in het wijkactieplan van Overvecht (verbetering van de leefbaarheid en de woningvoorraad) wordt nog niet zichtbaar in de cijfers in de Outcomemonitor.

19.3.2 Leefbaarheid

Leefbaarheid is een thema dat speelt in de aandachtswijken in Utrecht. Over het algemeen is de waardering van de inwoners voor de leefbaarheid niet zo hoog. De bewoners en de verschillende instanties vinden dat deze leefbaarheid verbeterd moet worden.

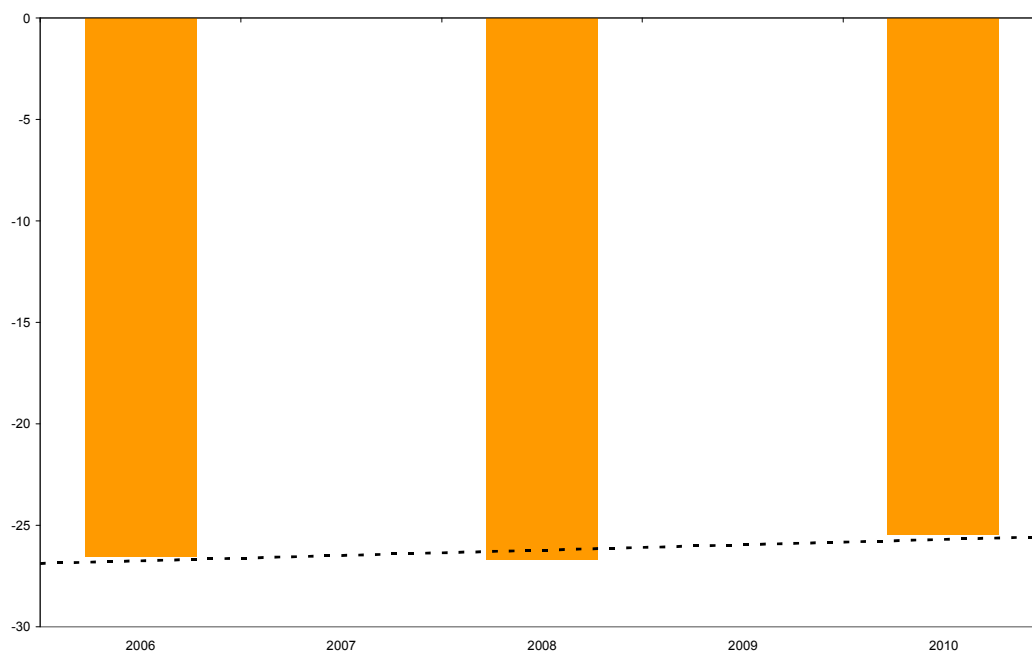
In de Leefbaarometer¹³ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer.

Leefbaarheid iets verbeterd

De Utrechtse aandachtswijken samen scoren 'matig' op de Leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer, de stad als geheel scoort daarentegen 'positief'. Hoewel het niet direct zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, is in alle Utrechtse aandachtswijken sprake van een lichte verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, met uitzondering van Overvecht. Daar is de situatie nog nauwelijks veranderd.

¹³ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

19.6 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

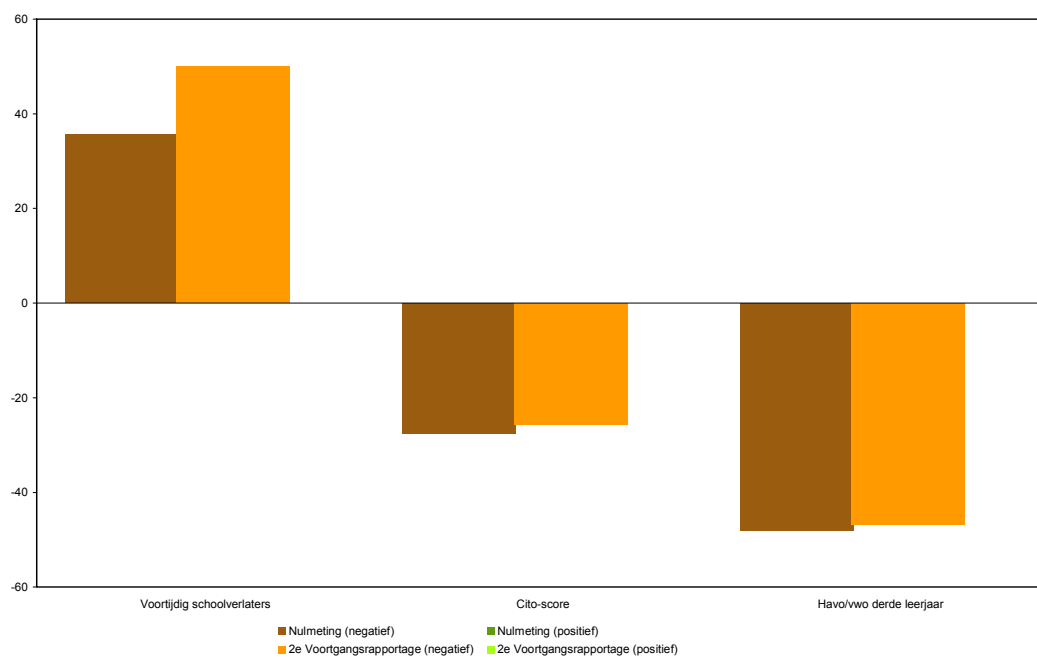

		2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht	%	-26,5		-26,7		-25,5
	<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal Utrecht		4	.	5	.	5
Totaal aandachtswijken		3	.	3	.	3
w.o.	Kanaleneiland	3	.	3	.	3
	Ondiep	4	.	4	.	4
	Overvecht	3	.	3	.	3
	Zuilen Oost	4	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

19.4 Leren

19.7 Thema Leren: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	36	50
Cito-score	-28	-26
Havo/vwo derde leerjaar	-48	-47

Bron: CBS, Cito, DUO.

In de Utrechtse aandachtswijken zijn er meer voortijdig schoolverlaters dan gemiddeld in de stad. Leerlingen uit de aandachtswijken scoren slechter op de Cito-toets dan basisschoolleerlingen elders in Utrecht en in de aandachtswijken gaan veel minder leerlingen naar havo of vwo dan daarbuiten.

Het aandeel voortijdig schoolverlaters laat een ongunstige ontwikkeling zien. Sinds de aanvang van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken toegenomen. De achterstanden op de Cito-toets zijn licht afgenomen. De ontwikkelingen binnen het thema Leren laten daarmee nog een wisselend beeld zien.

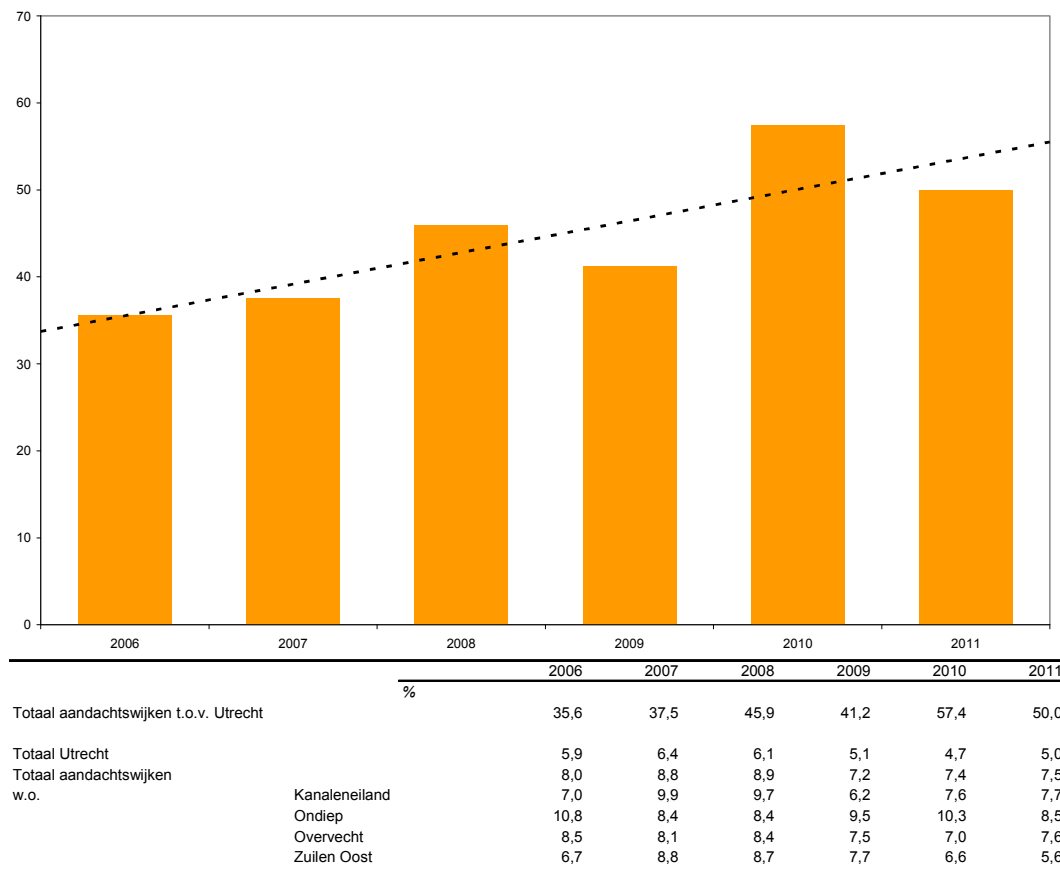
Nog veel voortijdig schoolverlaters

Meer leerlingen uit de aandachtswijken van Utrecht stoppen met hun opleiding zonder diploma dan hun medescholieren uit de niet-aandachtswijken. Van alle leerlingen uit de aandachtswijken is ruim 7 procent een voortijdig schoolverlater, tegenover 5 procent in de stad als geheel. Dit betekent dat leerlingen uit de aandachtswijken 50 procent vaker voortijdig schoolverlater zijn dan gemiddeld in Utrecht.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was 8 procent van de leerlingen uit de aandachtswijken voortijdig schoolverlater, in Utrecht was dit gemiddeld 6 procent. Ondanks dat er nu relatief minder voortijdig schoolverlaters zijn in de aandachtswijken, is de afstand op het gemiddelde van Utrecht niet afgenomen maar toegenomen met 41 procent. Dit komt

doordat de afname van leerlingen die eerder met hun opleiding stoppen dan dat zij hun diploma hebben behaald in de stad als geheel sneller is gegaan dan in de aandachtswijken van Utrecht.

19.8 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

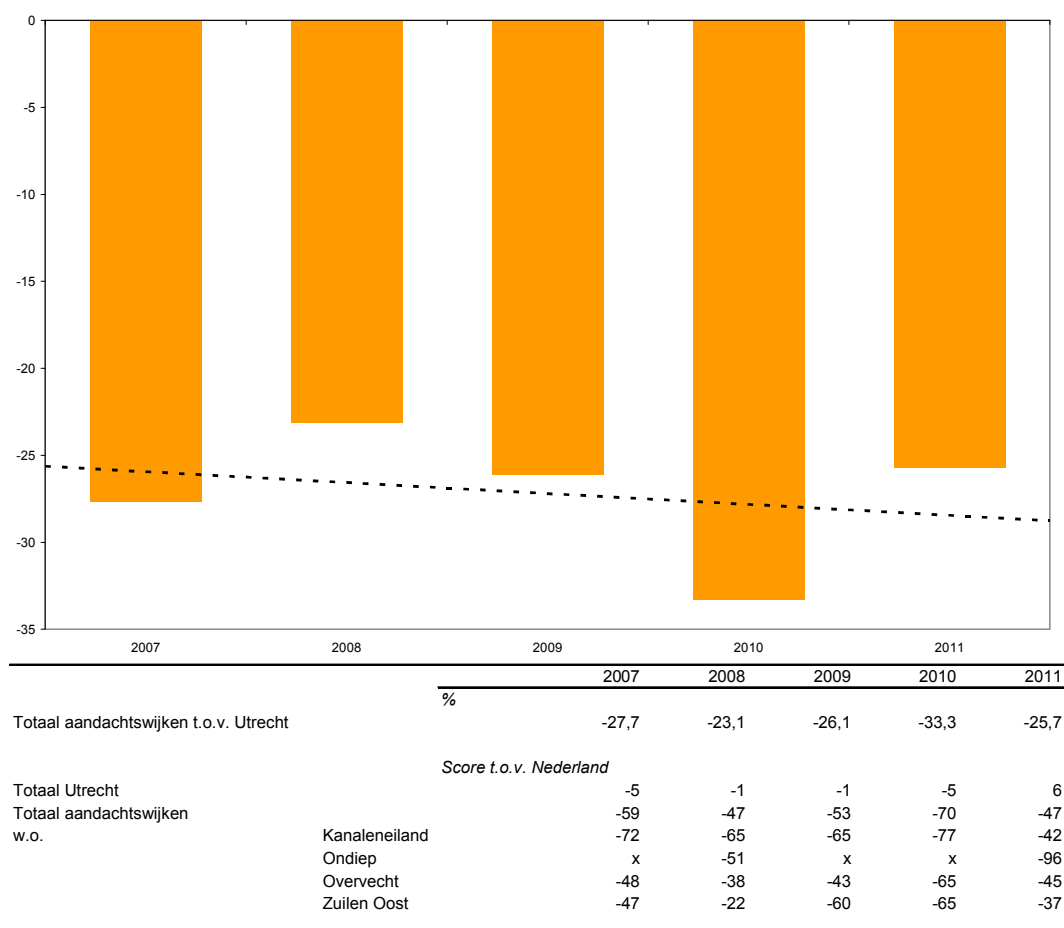
Bron: CBS, DUO.

In drie van de vier aandachtswijken zijn er minder voortijdig schoolverlaters dan bij de start van wijkenaanpak. De meeste voortijdig schoolverlaters zien we in Ondiep (8,5 procent). In Ondiep is ook de grootste afname te zien, want bij de start van de wijkenaanpak stopte 10,8 procent van de scholieren voortijdig met hun opleiding. In Kanaleneiland zijn er juist meer voortijdig schoolverlaters dan in 2006 (7,7 in plaats van 7,0 procent). In het wijkactieplan van Zuilen Oost werd het tegengaan van voortijdig schoolverlaten benadrukt. Het aandeel schoolverlaters is daar in 2011 net iets lager dan bij de start van de wijkenaanpak (5,6 versus 6,7 procent). Maar dit aandeel is in de tussenliggende jaren hoger geweest, tot 8,8 procent in 2008 en 2009. In Zuilen Oost waren er bij de start van de wijkenaanpak relatief de minste schoolverlaters en dat is in 2011 opnieuw het geval. Samenvattend: de achterstand op het stedelijk gemiddelde is in Ondiep (met 16 procent) en Zuilen Oost (met 12 procent) afgenomen, terwijl de achterstand in Kanaleneiland en Overvecht toenam.

Cito-scores Utrechtse aandachtswijken verbeteren

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardcores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn vergelijkbaar in de tijd. Als we in het vervolg van deze paragraaf punten of scores noemen, dan bedoelen we hiermee z-scores.

19.9 Cito-scores¹⁴: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS, Cito.

Een goede Cito-score op de basisschool is een goede basis voor de middelbare school. Leerlingen met een goede Cito-score komen vaker op een havo- of vwo-opleiding en hierdoor zijn ze vaker in staat om de middelbare school met een startkwalificatie op zak

¹⁴ In de tabel wordt met 'score t.o.v. Nederland' de z-score bedoeld.

te verlaten. Leerlingen in de Utrechtse aandachtswijken scoren echter een stuk slechter op de Cito-toets dan de leerlingen in de stad als geheel. Dit beeld zien we zowel terug op de totale Cito-score, als op de scores voor de twee subonderdelen taal en rekenen en wiskunde. Wel is het zo dat de achterstand van de leerlingen in de wijken op het subonderdeel rekenen en wiskunde kleiner is dan op het onderdeel taal. Zowel in Utrecht als geheel als in de aandachtswijken zijn de Cito-scores de laatste jaren verbeterd. Doordat de scores in de aandachtswijken iets sterker zijn verbeterd dan de scores in Utrecht als geheel, is de achterstand van de aandachtswijken met 7 procent ingelopen.

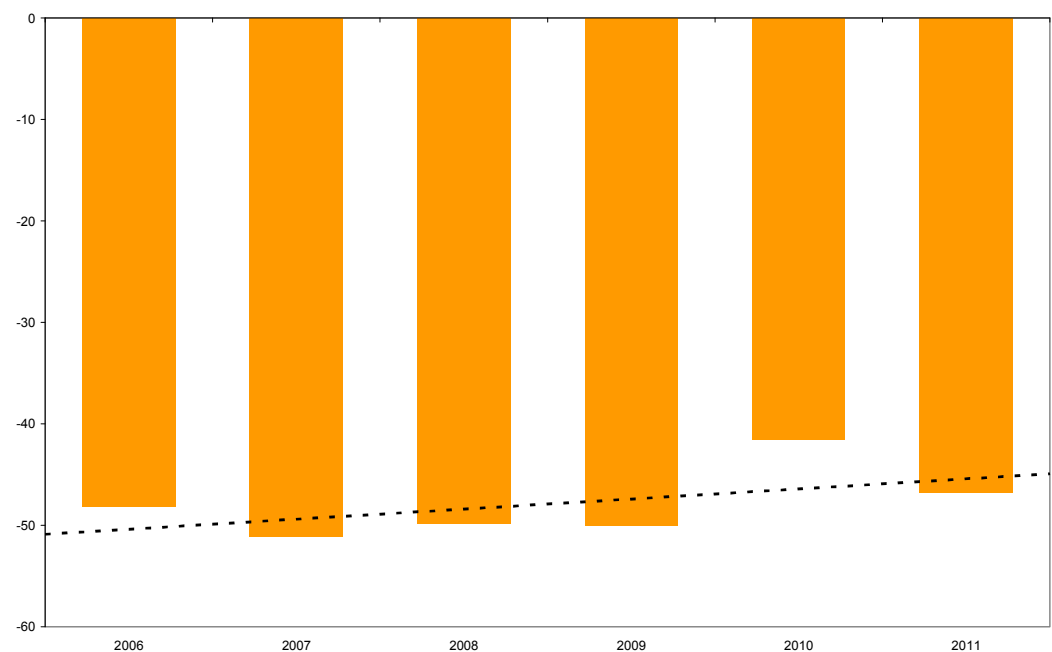
De minste achterstand op het stedelijk gemiddelde zien we in Zuilen Oost, terwijl in Kanaleneiland de meeste vooruitgang is geboekt sinds de start van de wijkenaanpak. Vooral op het onderdeel rekenen en wiskunde zijn de achterstandswijken beter gaan presteren. De lage totaalscore in de aandachtswijken in 2012 komt vooral voor rekening van de wijk Ondiep, waar de score -96 bedroeg.

Meer leerlingen in het derde leerjaar van havo of vwo

In de Utrechtse aandachtswijken gaat 27 procent van de leerlingen uit het derde leerjaar naar havo of vwo. In de stad als geheel zijn er meer leerlingen die naar havo of vwo gaan, namelijk 51 procent. Hiermee hebben de aandachtswijken een achterstand van 47 procent op het stedelijk gemiddelde.

Bij de start van de wijkenaanpak gingen zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel, minder leerlingen in het derde leerjaar naar havo of vwo. De achterstand van de aandachtswijken is vrijwel gelijk gebleven. Tussen de aandachtswijken zien we wel grote verschillen. In Kanaleneiland zien we de grootste toename van de leerlingen op havo of vwo, van 17 naar 27 procent. Daardoor neemt ook de achterstand van Kanaleneiland op het stedelijk gemiddelde af. In Overvecht ligt het aandeel het hoogst met 29 procent. Daar is de achterstand op het stedelijk gemiddelde iets (6 procent) toegenomen. In Ondiep en Zuilen Oost zijn er statistisch gezien te weinig leerlingen om de cijfers over leerlingen in het derde leerjaar apart weer te geven.

19.10 Havo/vwo derde leerjaar: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

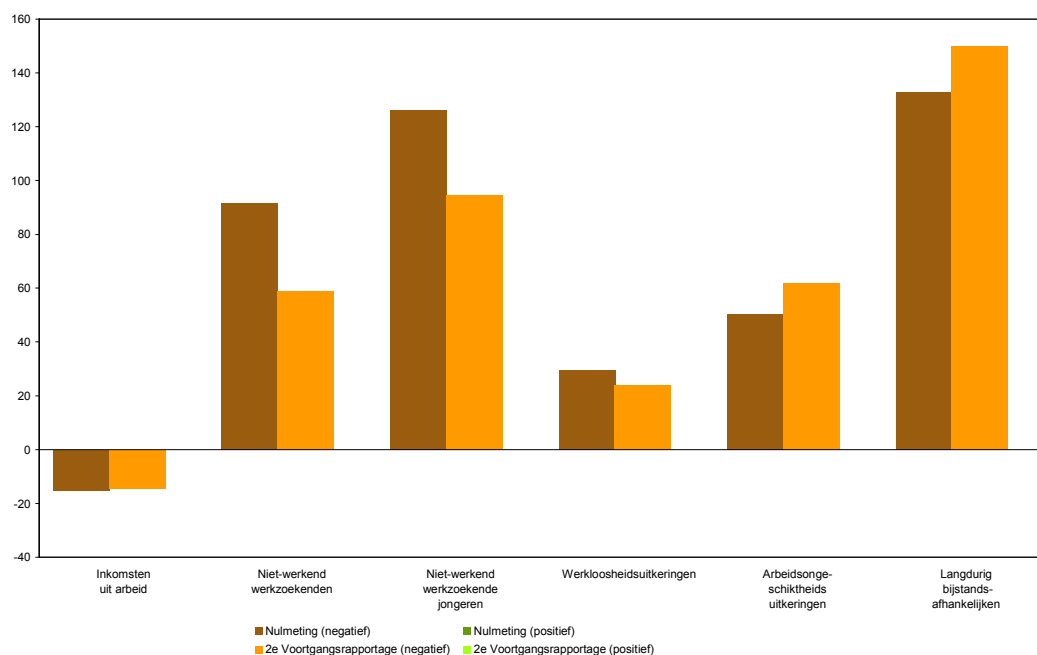

		2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%						
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht		-48,1	-51,1	-49,8	-50,0	-41,6	-46,8
Totaal Utrecht		45	47	48	48	50	51
Totaal aandachtswijken w.o.		23	23	24	24	29	27
	Kanaleneiland	17	21	19	20	25	27
	Ondiep	x	x	x	x	x	x
	Overvecht	26	25	29	28	34	29
	Zuilen Oost	x	x	x	x	x	x

Bron: CBS.

19.5 Werken

19.11 Thema Werken: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-15	-14
Niet-werkend werkzoekenden	92	59
Niet-werkend werkzoekende jongeren	126	95
Werkloosheidsuitkeringen	30	24
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	50	62
Langdurig bijstandsafhankelijken	133	150

Bron: CBS.

De Utrechtse aandachtswijken tellen minder mensen met betaald werk, meer werkzoekenden en meer bewoners met een werkloosheids-, arbeidsongeschiktheid- of langdurige bijstandsuitkering dan gemiddeld in de stad.

Sinds de start van de wijkenaanpak zijn voor vier van deze zes indicatoren binnen dit thema verbeteringen zichtbaar. Op het gebied van de langdurige bijstands- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen lopen de achterstanden juist verder op. De Utrechtse aandachtswijken zetten zich in op verbeteringen op dit thema. De laatste jaren wordt dan ook extra aandacht besteed aan werkgelegenheid en wijkconomie vanuit de gedachte dat kleinschalige bedrijvigheid een belangrijke aanjager kan zijn van economische activiteit en de leefbaarheid in de aandachtswijken.

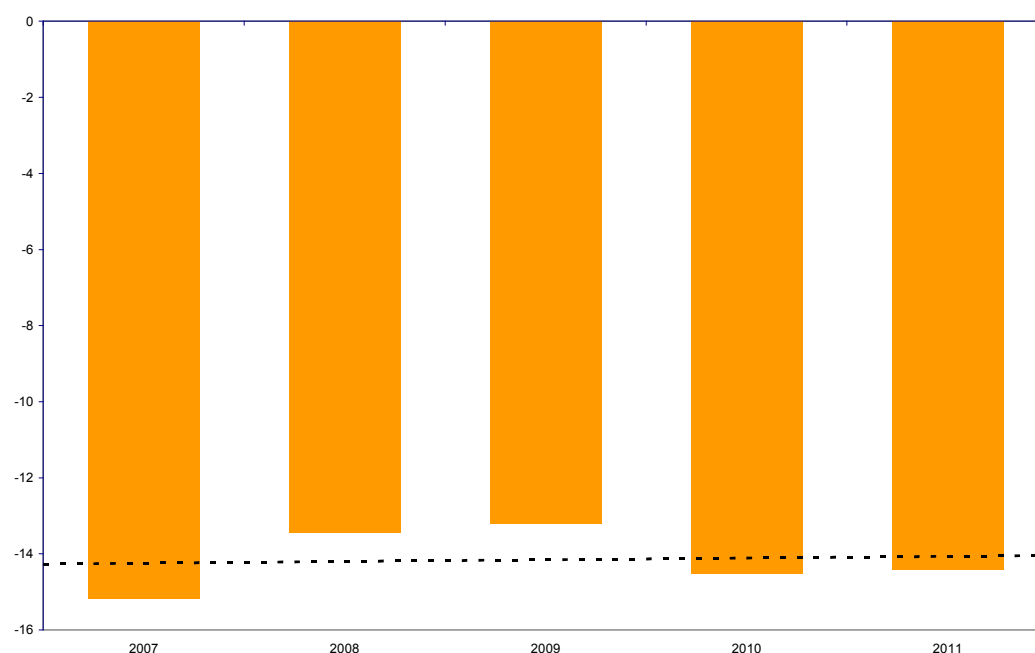
In onderstaande paragraaf besteden we eerst aandacht aan de situatie van de bewoners met een geringe afstand tot de arbeidsmarkt, en vervolgens aan de mensen die juist een grotere afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

19.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Kleine verbetering in achterstand bewoners met een baan

In de Utrechtse aandachtswijken heeft 62 procent van de inwoners inkomsten uit werk. In de stad als geheel ligt dit aandeel hoger (72 procent). De aandachtswijken hebben hiermee een achterstand van 14 procent op het stedelijk gemiddelde. Bij de start van de wijkenaanpak in 2007 hadden de aandachtswijken een iets grotere achterstand. In de aandachtswijken samen is de achterstand op Utrecht als geheel met 5 procent afgenomen. Kanaleneiland en Ondiep laten een afname van respectievelijk 8 procent en 44 procent zien. In Overvecht verandert de achterstand nauwelijks en in Zuilen Oost neemt de achterstand toe.

19.12 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht	-15,2	-13,4	-13,2	-14,5	-14,4
Totaal Utrecht	71,0	72,6	73,6	72,2	72,3
Totaal aandachtswijken w.o.	60,2	62,9	63,9	61,7	61,9
Kanaleneiland	59,8	62,3	63,7	61,0	61,8
Ondiep	58,8	62,1	64,1	64,4	65,4
Overvecht	59,2	62,0	62,6	60,3	59,9
Zuilen Oost	66,0	68,1	68,8	66,6	66,7

Bron: CBS.

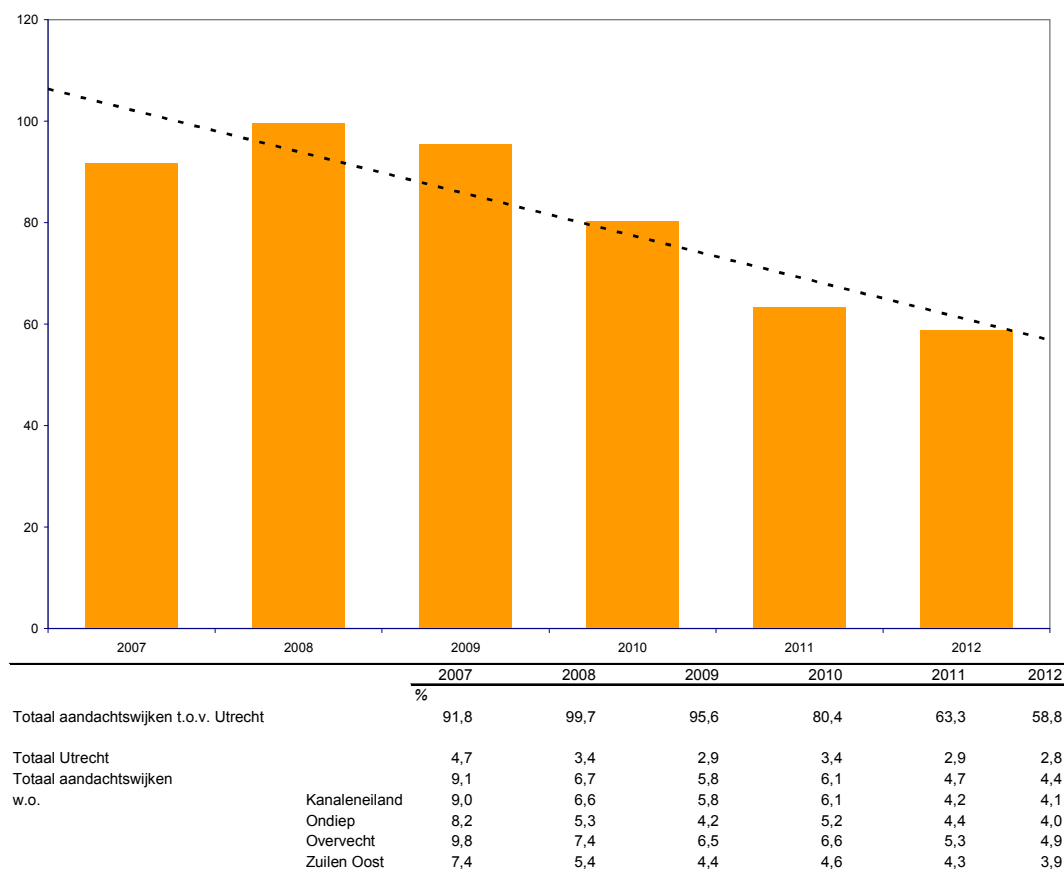
Zuilen Oost is de aandachtswijk waar de meeste inwoners inkomsten uit werk hebben (67 procent). Bij de start van het wijkenbeleid was dit ook al zo (66 procent). De grootste toename van mensen met inkomsten is in Ondiep. In 2011 heeft 65 procent van de inwoners in Ondiep inkomsten uit werk, in 2007 lag dit aandeel op 59 procent. Onder de eerste generatie inwoners van de wijken van Marokkaanse afkomst is de achterstand op het stedelijk gemiddelde het grootst. Slechts 48 procent van hen heeft inkomsten uit werk.

Sterke afname niet-werkend werkzoekenden

In lijn met de ontwikkeling van het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid is dat er minder niet-werkend werkzoekenden zijn. Dit geldt zowel voor de aandachtswijken als voor de stad als geheel.

Ruim 4 procent van de potentiële beroepsbevolking in de Utrechtse aandachtswijken is een niet-werkend werkzoekende. In de stad als geheel is dit bijna 3 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het percentage niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken nog 9 procent en bijna 5 procent in de stad als geheel. Omdat het aandeel niet-werkend werkzoekenden sneller daalde in alle aandachtswijken dan daarbuiten, is de achterstand van de wijken ten opzichte van de gemeente als geheel afgenomen. De achterstand was bij aanvang van de wijkenaanpak 92 procent en is nu 59 procent. Dit betekent dat de achterstand met 36 procent is afgenomen.

19.13 Niet werkend werkzoekenden: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

In Kanaleneiland is de grootste afname, van 9 naar 4 procent niet-werkend werkzoekenden. In Zuilen Oost zien we relatief het minst niet-werkend werkzoekenden (bijna 4 procent), daar zien we ook relatief de meeste inwoners met inkomen uit werk.

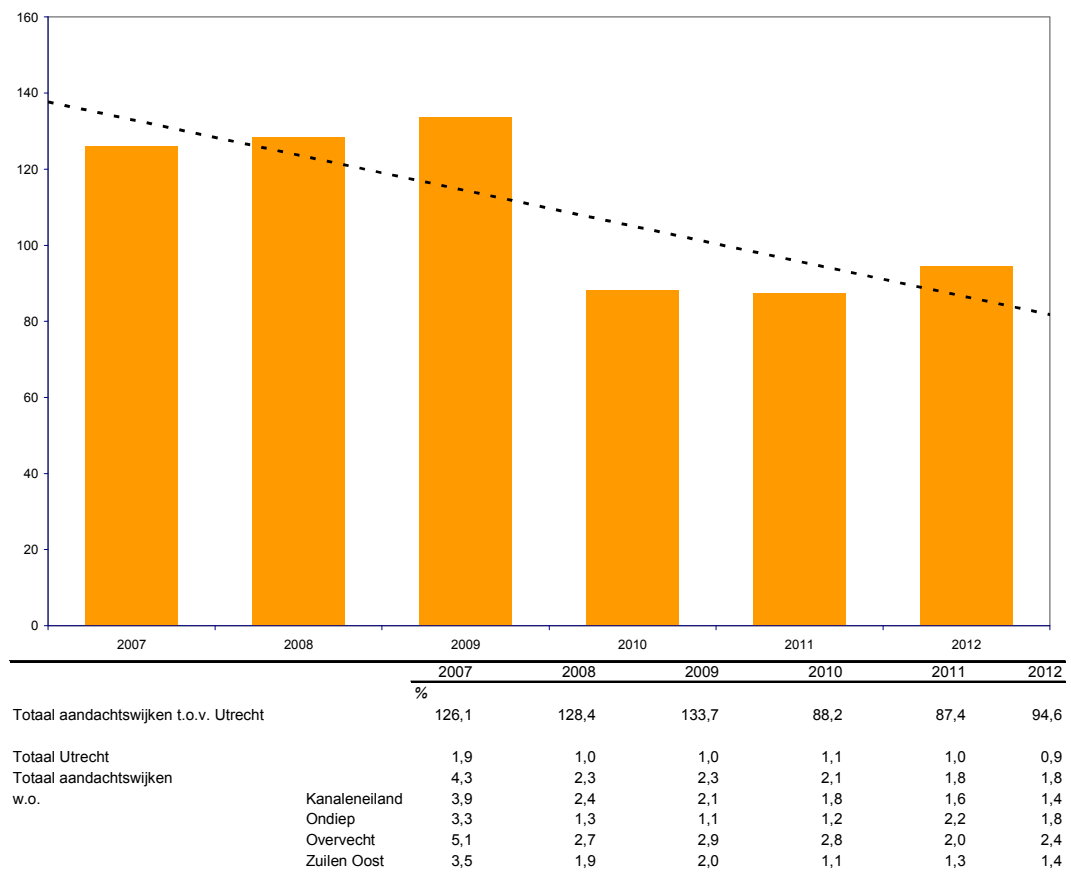
Opvallend is de eerste generatie overige niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken. Van hen is ruim 9 procent niet-werkend werkzoekend. Bij de start van de wijkenaanpak lag dit aandeel ook hoog, met bijna 21 procent. Bij de tweede generatie

allochtonen zijn het de overige niet-westerse allochtonen die relatief het minst vaak niet-werkend werkzoekend zijn (een kleine 2 procent).

Ook onder jongeren minder werkzoekenden

In de aandachtswijken in Utrecht is bijna 2 procent van de jongeren niet-werkend werkzoekend. In Utrecht als geheel is dit bijna 1 procent. In 2007, bij de start van de wijkenaanpak, lagen deze aandelen hoger (4 respectievelijk 2 procent). De aandachtswijken hadden toen een grote achterstand op het stedelijk gemiddelde van Utrecht. In 2012 is de achterstand met 95 procent nog steeds hoog, maar toch is 25 procent van de achterstand ingelopen. Een positieve ontwikkeling, zeker gezien de huidige economische omstandigheden.

19.14 Niet werkend werkzoekende jongeren: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

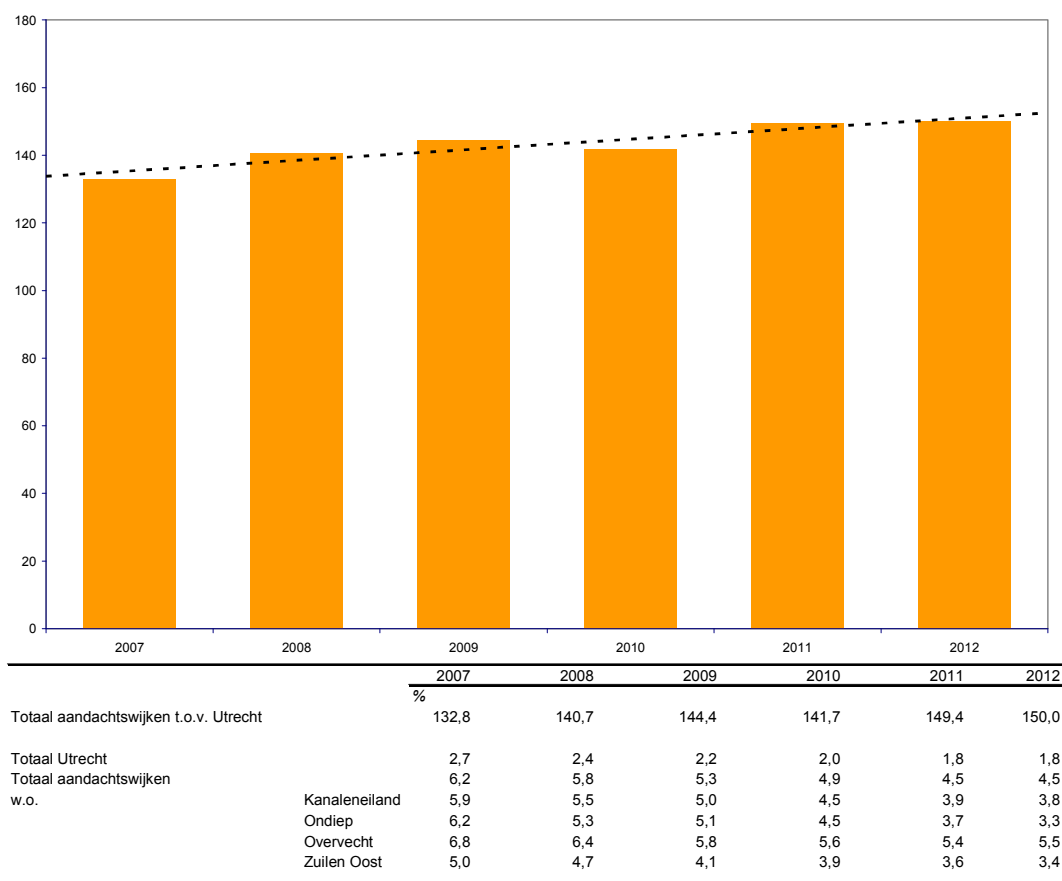
Alle aandachtswijken laten een soortgelijke afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden zien op het stedelijk gemiddelde. In Kanaleneiland en Zuilen Oost zien we relatief de minste niet-werkend werkzoekende jongeren (beide 1,4 procent). De grootste afname is in Overvecht te zien, van 5 naar ruim 2 procent.

19.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken blijft groot

In de aandachtswijken in Utrecht is 4,5 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van de bijstand. In de gehele stad ligt dit aandeel lager, op bijna 2 procent. Hiermee hebben de aandachtswijken een grote achterstand op het stedelijk gemiddelde. Bij de start van het wijkenbeleid waren er relatief meer inwoners langdurig afhankelijk van de bijstand, in de aandachtswijken 6 procent, in geheel Utrecht 3 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is toegenomen met 13 procent, Dit komt doordat het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de stad als geheel meer is afgenomen dan in de aandachtswijken.

19.15 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

In alle aandachtswijken is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken gedaald. Overvecht had bij de start van de wijkenaanpak het hoogste aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in vergelijking met de andere drie aandachtswijken (7 procent). In 2012 is dat nog steeds zo (ruim 5 procent), Overvecht heeft daardoor de grootste afstand tot het stedelijk gemiddelde. In Ondiep heeft, sinds de start van de wijkenaanpak, als enige Utrechtse aandachtswijk een afname van de achterstand plaatsgevonden. In 2007 was 6 procent van de inwoners in Ondiep langdurig afhankelijk van de bijstand, in 2012 was dit gehalveerd. Ondiep heeft hiermee de kleinste achterstand op het stedelijk

gemiddelde. In Kanaleneiland is de achterstand gelijk gebleven, en in Overvecht en Zuilen Oost is de achterstand juist toegenomen.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en –generatie zien we dat vooral eerste generatie niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken langdurig een bijstandsuitkering hebben (9 procent). Bij de jongere, tweede generatie niet-westerse allochtonen is het aandeel personen die langdurig een bijstandsuitkering ontvangen het kleinst (1 procent).

19.5.3 MOE-landers in de Utrechtse aandachtswijken

Sinds de uitbreiding van de Europese Unie met Midden en Oost-Europese landen in 2004 en 2007 en de openstelling van de arbeidsmarkt voor inwoners van deze landen, staan de MOE-landers in de belangstelling. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak richten we ons op de beschrijving van de arbeidsmarktpositie van de MOE-landers die van plan zijn om langere tijd in Nederland te verblijven en zich registreren in de Gemeentelijke Basisadministratie. In de stad Utrecht wonen er op 1 januari 2012 ruim 2 duizend MOE-landers waarvan een derde in een van de vier aandachtswijken (ruim 700 personen). In Kanaleneiland wonen de meeste Utrechtse MOE-landers (ruim 300).

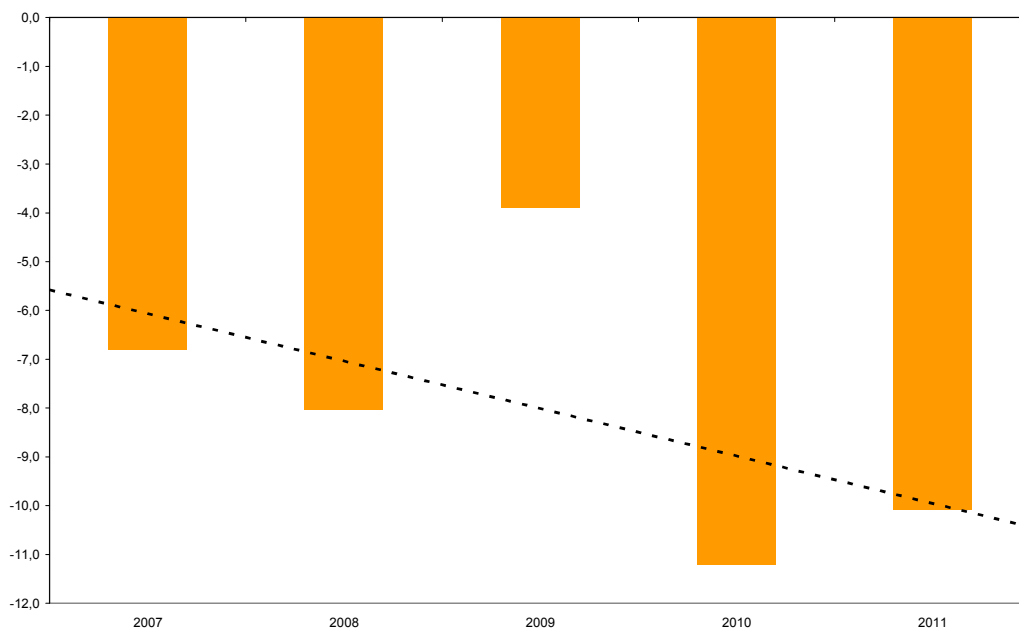
In deze paragraaf richten we ons op de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in de aandachtswijken van Utrecht in vergelijking met de arbeidsmarktpositie van MOE-landers in Utrecht als geheel.

Niet meer MOE-landers met een baan

Circa 52 procent van de MOE-landers in de Utrechtse aandachtswijken heeft een betaalde baan. In Utrecht als geheel is dat aandeel 58 procent. De MOE-landers in de Utrechtse aandachtswijken hebben daarmee een kleine achterstand op het stedelijk gemiddelde. Bij de start van de wijkenaanpak hadden de MOE-landers in de aandachtswijken ook al een achterstand op de MOE-landers in geheel Utrecht. In de aandachtswijken had ook toen 52 procent van de MOE-landers inkomsten uit werk, maar in de stad als geheel lag dit aandeel met 56 procent iets lager dan in 2011. Daarmee is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen.

Voor Zuilen Oost en Ondiep zijn er statistisch gezien te weinig MOE-landers om deze cijfers apart weer te kunnen geven. In Kanaleneiland en Overvecht stijgt het aandeel MOE-landers met inkomsten uit werk. In Overvecht is het aandeel hoger dan het gemiddelde van de aandachtswijken, maar niet hoger dan het stedelijk gemiddelde. In Kanaleneiland heeft de helft van de MOE-landers een baan.

19.16 MOE-landers met inkomsten uit arbeid: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

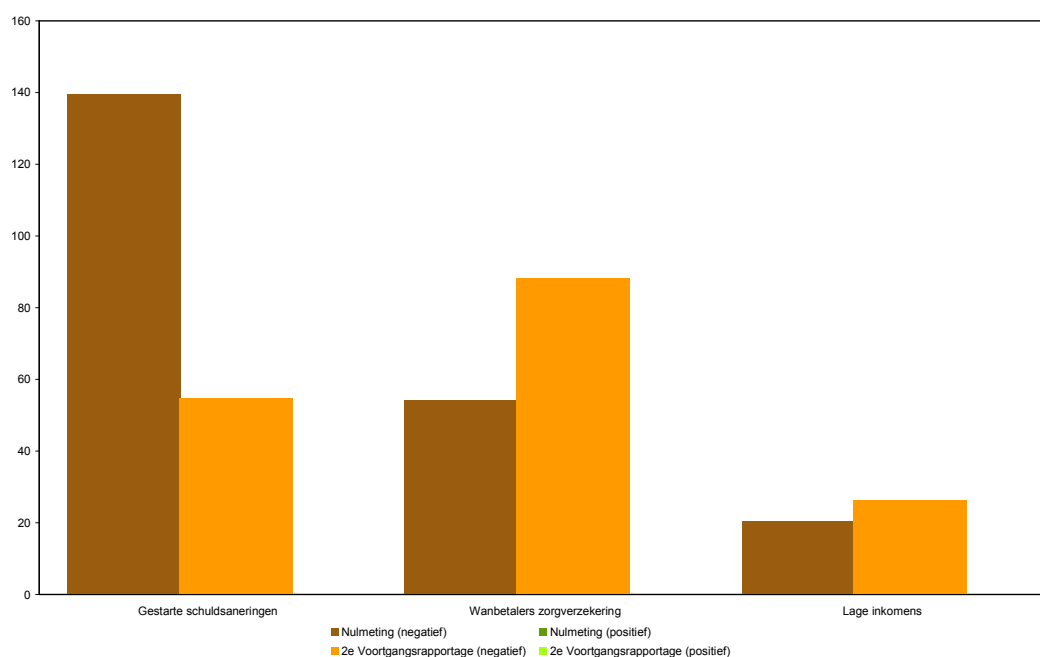

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. gemeente	-6,8	-8,0	-3,9	-11,2	-10,1
Totaal Utrecht	56	59	61	57	58
Utrecht, totaal aandachtswijken	52	54	58	51	52
w.o.					
Kanaleneiland	54	53	56	46	50
Ondiep	x	x	x	x	x
Overvecht	51	57	59	55	55
Zuilen Oost	x	x	x	x	x

Bron: CBS

19.6 Inkomen en schuldenproblematiek

19.17 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	139,7	54,8
Wanbetalers zorgverzekering	54,2	88,4
Lage inkomens	20,4	26,3

Bron: CBS

De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak op het gebied van inkomen en schuldenproblematiek zijn wisselend. Het aantal gestarte schuldsaneringen laat relatief een forse daling zien, maar het verschil met het stedelijk gemiddelde bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel lage inkomens neemt daarentegen toe.

Minder mensen in de schuldsanering

Mensen met schulden die een schuldsaneringstraject starten, krijgen de mogelijkheid om het huishoudboekje op orde te krijgen en kunnen bij een positief resultaat na twee jaar schuldenvrij worden verklaard. Zij zijn dan in staat om een nieuwe start te maken. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet louter negatief worden gezien.

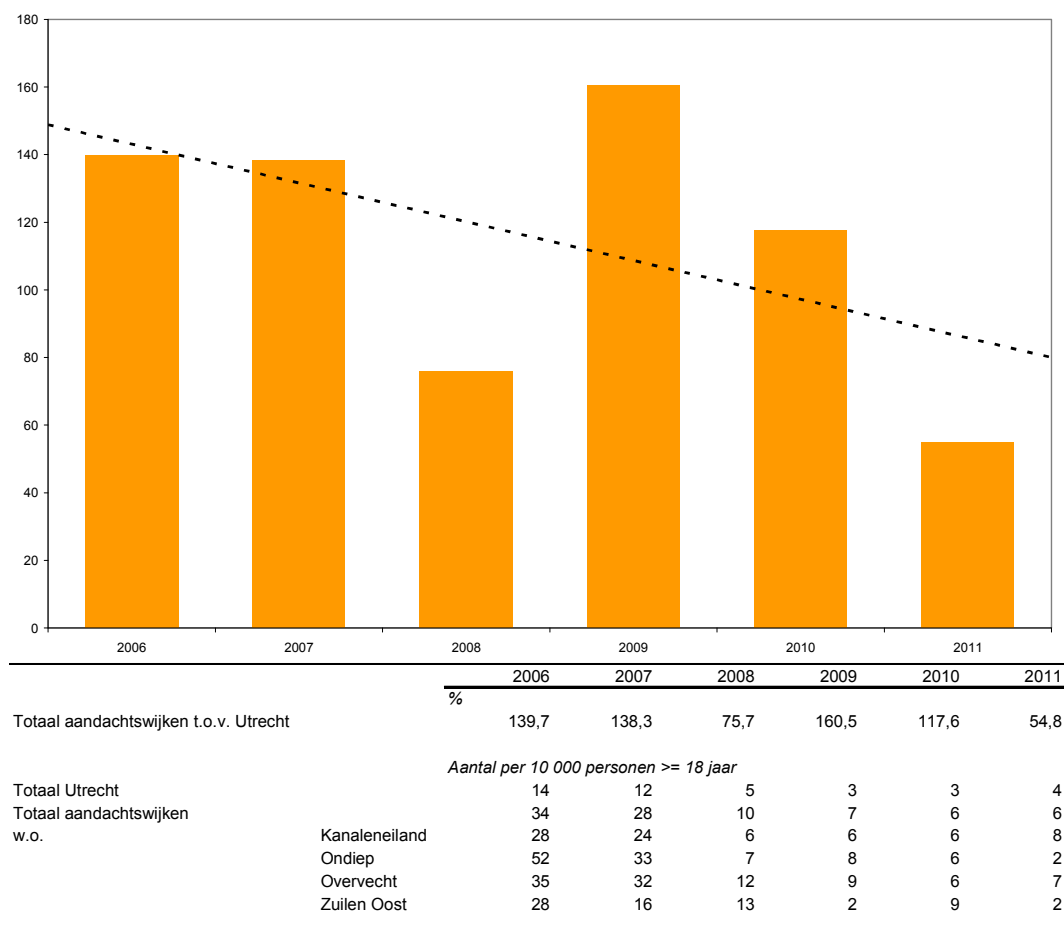
Op iedere 10 duizend inwoners starten er in de Utrechtse aandachtswijken in 2011 6 een schuldsaneringstraject¹⁵. In Utrecht als geheel zijn dat er 4 per 10 duizend inwoners. Daarmee hebben de aandachtswijken een achterstand op de gemeente Utrecht (5

¹⁵ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter

procent). Sinds de start van de wijkenaanpak heeft zich een positieve ontwikkeling voorgedaan in de aandachtswijken waarbij het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten flink is gedaald. De achterstand op de gemeente in totaal, is daardoor afgenomen met 61 procent.

In alle vier Utrechtse aandachtswijken is het aantal gestarte schuldsaneringen gedaald. De achterstand op het Utrechtse gemiddelde is in drie van de vier aandachtswijken afgenomen. In Kanaleneiland is de achterstand groter geworden. Overigens gaat het hier om kleine aantallen, waardoor de ontwikkelingen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde sterk kunnen fluctueren.

19.18 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS

Meer lage inkomens in de Utrechtse aandachtswijken

In deze paragraaf gaan we na hoe het gesteld is met de inkomensontwikkeling van de mensen in de aandachtswijken in Utrecht.

Van de huishoudens in de Utrechtse aandachtswijken heeft 59 procent een laag inkomen, 33 procent een middeninkomen en 8 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van 2006 is het aandeel lage inkomens met ruim 1 procentpunt toegenomen. Deze toename zorgde voor een half procentpunt minder middeninkomens en een procentpunt

minder hoge inkomens. Voor Utrecht als geheel zien we dat het aandeel lage inkomens een procentpunt afneemt, deze afname komt ten goede aan de hoge inkomens. In Utrecht als geheel heeft 46 procent van de huishoudens een laag inkomen, 33 procent een middeninkomen en 21 procent een hoog inkomen.

Het is de vraag of er op het onderliggende niveau van individuele aandachtswijken grotere inkomensverschuivingen te zien zijn. Hebben deze verschuivingen te maken met verhuizingen? Welke inkomensgroepen zijn het dan die zich vestigen in de wijken of de wijk uit verhuizen? Zijn er los van de verhuisc Bewegingen van mensen inkomensverschuivingen te zien, die kunnen duiden op een inkomensstijging binnen de wijken?¹⁶

19.19 Huishoudens naar inkomensklasse: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Utrecht

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
Totaal Utrecht	47	33	20	46	33	21
Totaal aandachtswijken	57	34	9	59	33	8
w.o.						
Kanaleneiland	60	30	10	61	32	7
Ondiep	62	31	7	59	33	8
Overvecht	55	36	9	58	34	8
Zuilen Oost	53	36	11	55	34	11

Bron: CBS.

In de wijk Kanaleneiland zien we een toename van het aandeel lage en middeninkomens. Het aandeel hoge inkomens neemt af. Alleen bij de lage inkomensgroep zijn meer mensen komen wonen dan er vertrokken zijn. Mensen met een hoog inkomen vertrekken vaker dan dat zij zich vestigen in de wijk. Dit betekent dat het Kanaleneiland niet lukt om mensen met een hoog inkomen vast te houden. Meer mensen met lage inkomens vestigen zich in de wijk.

In de wijk Ondiep vertrekken mensen met een midden- of hoog inkomen vaker dan dat zij zich vestigen. Niettemin is het aantal mensen met een midden- en hoog inkomen gegroeid. Dit duidt erop dat de mensen die al in de wijk wonen een inkomensstijging hebben doorgemaakt.

In Overvecht zijn per saldo meer mensen komen wonen dan er zijn vertrokken. Er verhuizen vooral mensen met een laag inkomen naar de wijk, en mensen met een midden- en hoog inkomen trekken weg. De inkomensverdeling verandert mee, er zijn meer lage inkomens en minder midden- en hoge inkomens. Het aandeel midden- en hoge inkomens is echter nog wel hoger dan verwacht mag worden op basis van het aantal verhuizingen dat erop duidt dat een deel van de wijkbewoners een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

In Zuilen Oost is de uitstroom van personen met een midden- en hoog inkomen groter dan de instroom. Ook hier geldt echter dat de afname van de midden- en hoge inkomens minder groot is dan verwacht mag worden op basis van de verhuizingen, wat erop duidt

¹⁶ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

dat ook in Zuilen Oost een deel van de wijkbewoners een inkomensstijging heeft doorgemaakt.

Samengevat, personen die zich vestigen in een van de Utrechtse aandachtswijken zijn vooral personen met lage inkomens. Degenen die wegtrekken zijn juist vaker de midden- en hoge inkomensgroepen. Toch zien we in twee wijken verbetering van de inkomensverdeling, in Ondiep en in mindere mate ook in Overvecht. Å

19.7 Veiligheid

Score voor veiligheid en overlast verbeterd

De Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid geeft een beeld van de veiligheid in de wijk. Deze wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De scores liggen op een schaal van -50 (voor gebieden met een maximaal negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).

De Utrechtse aandachtswijken presteren in 2010 onder het landelijk gemiddelde van 2006 met een score van -42. Utrecht als geheel scoort eveneens onder het landelijk gemiddelde met een score van -29. Hiermee hebben de aandachtswijken een achterstand op Utrecht.

Zowel de aandachtswijken als de stad als geheel, presteren in 2010 beter dan in 2006. In 2006 was de score voor de aandachtswijken namelijk -45 tegenover -36 in de stad als geheel. De Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid is in Utrecht als geheel sterke gestegen dan in de aandachtswijken. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is met 30 procent gestegen.

Zuilen Oost heeft met een score van -33 relatief de beste score. In Zuilen Oost heeft ook als enige van de vier wijken een verbetering plaatsgevonden. In 2006 scoorde deze wijk nog -41. Kanaleneiland heeft met -44 de laagste leefbaarheidsscore van de vier aandachtswijken.

19.20 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

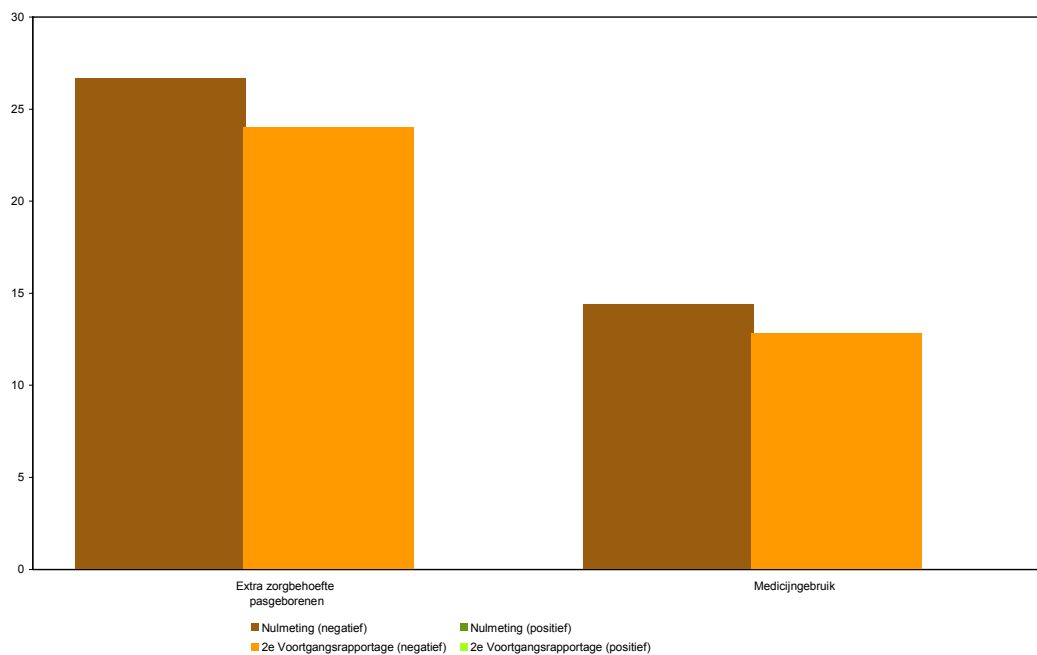

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht	-14,1	.	-16,2	.	-18,3
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal Utrecht	-36	.	-32	.	-29
Totaal aandachtswijken	-45	.	-43	.	-42
w.o.					
Kanaleneiland	-46	.	-46	.	-44
Ondiep	-44	.	-42	.	-40
Overvecht	-46	.	-44	.	-42
Zuilen Oost	-41	.	-31	.	-33

Bron: CBS, Leefbaarometer.

19.8 Gezondheid

19.21 Thema Gezondheid: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	26,7	24,0
Medicijngebruik	14,4	12,9

Bron: CBS, PRN.

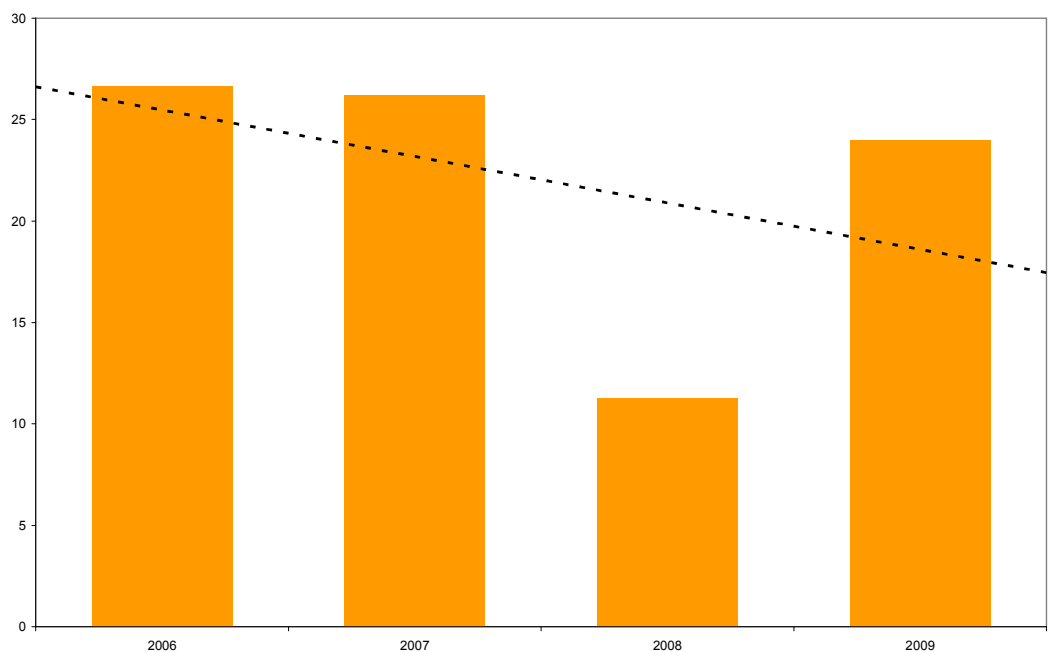
Binnen het thema Gezondheid gaan we na of pasgeborenen in de aandachtswijken in Utrecht meer zorgbehoefte hebben en of er meer medicijngebruik in deze wijken is dan gemiddeld in Utrecht. Merk hierbij op dat er geen gegevens beschikbaar zijn van na 2009. Het is daarom lastig uitspraken te doen over de trend in de cijfers. Vijf jaar na de start van de wijkenaanpak zijn er achterstanden, maar beide indicatoren hebben zich positief ontwikkeld.

Meer pasgeboren kinderen met extra zorgbehoefte

Eén op de vijf kinderen die in de Utrechtse aandachtswijken geboren wordt, heeft extra zorg nodig. Dit kan komen door een vroeggeboorte of doordat er iets mis gaat bij de bevalling. In Utrecht als geheel is het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte 16 procent. Het verschil met de stad als geheel is redelijk groot (24 procent). Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel zowel in de Utrechtse aandachtswijken als in de stad als geheel toegenomen met 1 procentpunt. Er is dus meer zorgbehoefte voor pasgeboren baby's in Utrecht. Cijfermatig gezien is de achterstand van de aandachtswijken op de stad met 10 procent afgenomen en zijn de wijken en de stad als geheel dus meer op elkaar gaan lijken.¹⁷

¹⁷ In Ondiep is voor alle jaren en in Zuilen Oost tot en met 2008 het aantal pasgeboren baby's te laag om uitspraken te doen over pasgeboren baby's met een extra zorgbehoefte.

19.22 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

		2006	2007	2008	2009
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht		26,7	26,2	11,3	24,0
Totaal Utrecht		15	15	14	16
Totaal aandachtswijken w.o.		19	19	16	20
	Kanaleneiland	18	20	15	19
	Ondiep	x	x	x	x
	Overvecht	19	17	16	20
	Zuilen Oost	x	x	x	26

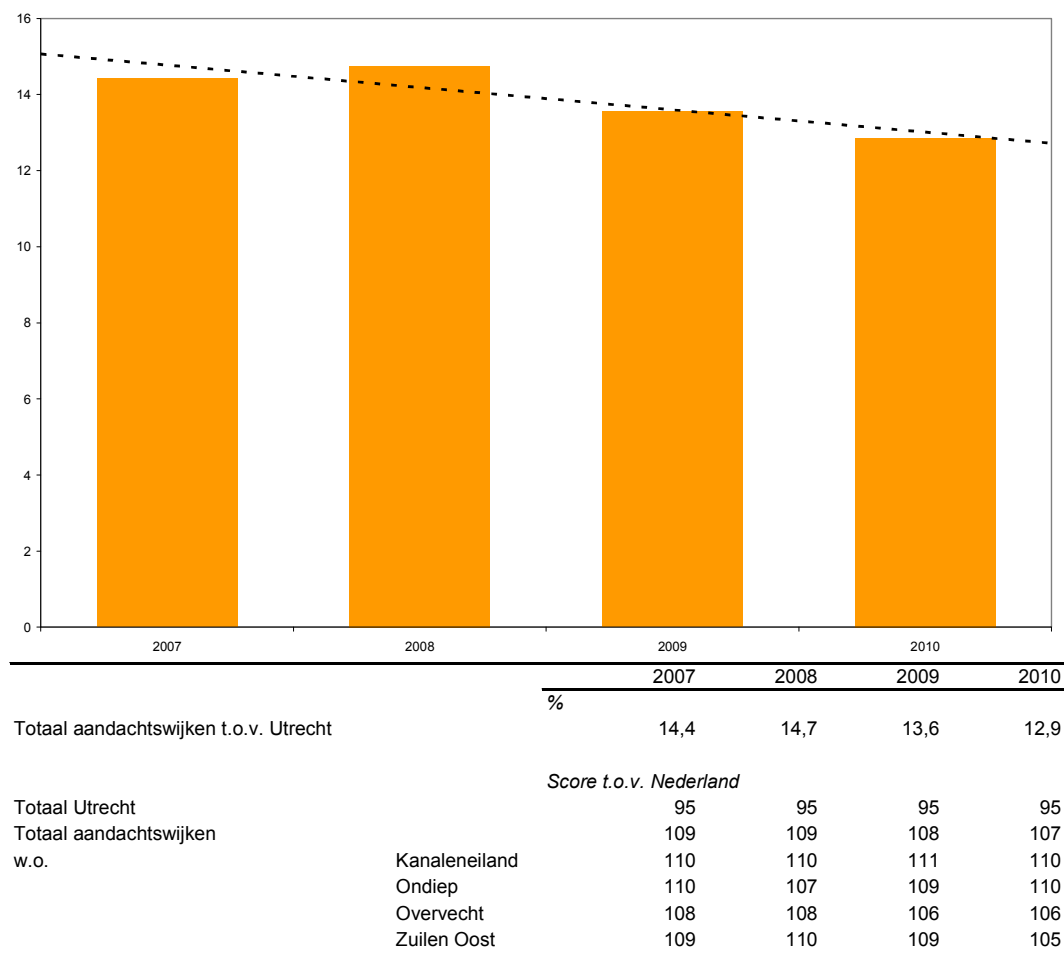
Bron: CBS, PRN.

Kleine verschillen op het gebied van medicijngebruik

Omdat het gebruik van medicijnen in belangrijke mate samenhangt met de leeftijdsopbouw van de bevolking zijn de cijfers hierover gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daarbij is het medicijngebruik in Nederland jaarlijks op 100 gesteld. In wijken of gemeenten waar de score hoger is dan 100, worden meer medicijnen gebruikt door de inwoners dan gemiddeld in Nederland. Dat de bevolking van de aandachtswijken van Utrecht iets ongezonder is dan de stad als geheel, blijkt uit de score van 107. In de stad als geheel zijn minder medicijnen verstrekt dan in Nederland als geheel. Utrecht als geheel scoort 95. Sinds de start van de wijkenaanpak zijn er kleine veranderingen zichtbaar. Het medicijngebruik is in de aandachtswijken iets afgenomen, terwijl het in de stad als geheel stabiel is gebleven. Daardoor is de achterstand van de aandachtswijken op de stad met 11 procent afgenomen.

In Overvecht en Zuilen Oost is het medicijngebruik afgenomen sinds 2007. Omdat het stedelijk gemiddelde stabiel bleef, is de achterstand van deze wijken afgenomen. In Kanaleneiland en Ondiep is het medicijngebruik, en ook de afstand tot het stedelijk gemiddelde, stabiel gebleven. Ondiep heeft in haar wijkactieplan aangegeven zich in te zetten voor het verbeteren van de gezondheid van haar inwoners, maar we zien op het gebied van medicijngebruik nog geen verbetering.

19.23 Medicijngebruik: aandachtswijken van Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Bron: CBS.

19.9 Integratie

In de Utrechtse aandachtswijken is 46 procent van niet-westers allochtone afkomst, tegen 22 procent in de stad Utrecht. Van alle paren in de Utrechtse aandachtswijken bestaat 7 procent uit de combinatie van een niet-westers allochtone partner met een autochtone partner. In drie van de vier aandachtswijken ligt dit aandeel op 7 procent, alleen Overvecht komt overeen met het stedelijk gemiddelde van 6 procent.

In het vervolg van deze paragraaf onderzoeken we verder hoe de niet-westerse allochtonen op sociaaleconomisch gebied presteren ten opzichte van hun autochtone wijkgenoten. We bespreken hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel¹⁸. We zeggen daarbij dat de integratie verbetert wanneer de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen gunstiger wordt. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zondermeer op. Veelal

¹⁸ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken kleiner dan daarbuiten. Dit geldt ook voor Utrecht.

Op al de hier besproken aspecten van integratie geldt dat deze beter is in de aandachtswijken dan in de stad als geheel. Dit wil zeggen dat in de aandachtswijken de positie van niet-westerse allochtonen meer lijkt op die van de autochtonen dan daarbuiten, ook al zijn sinds de start van de wijkenaanpak de verschillen tussen de aandachtswijken en de stad soms groter geworden.

Voor de integratie op het punt van niet-werkend werkzoekenden (zie hieronder) en WW-uitkeringen geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen langzamer afnemen in de aandachtswijken dan daarbuiten.

Voor de integratie op het punt van inkomsten uit arbeid geldt dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter werden in de aandachtswijken, terwijl deze kleiner werden in de stad als geheel. Omgekeerd geldt voor integratie op het punt van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen dat verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner werden in de Utrechtse aandachtswijken, terwijl deze juist groter werden in de stad als geheel.

Voor de integratie op het punt van de langdurige bijstand is er nagenoeg geen verandering te zien ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Tot slot is onderzocht of de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter worden in en buiten de wijk voor wat betreft het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar van havo of vwo gaat. Deze indicator fluctueert echter te zeer om uitspraken te kunnen doen over een mogelijke trend.

Integratie op het punt van niet-werkend werkzoekenden trager in de aandachtswijken

In de paragraaf over het thema Werken hebben we al gezien dat het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de Utrechtse aandachtswijken is afgenomen. Deze daling was in de aandachtswijken onder niet-westerse allochtonen groter dan onder autochtonen.

Op dit moment zijn niet-westerse allochtonen 2,2 keer zo vaak niet-werkend werkzoekend in de Utrechtse aandachtswijken als autochtonen. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog 2,8 keer zo vaak. In Utrecht als geheel zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter. Begin 2012 zijn niet-westerse allochtonen 2,5 keer zo vaak niet-werkend werkzoekend als autochtonen. In 2007 was dat nog 3,8 keer vaker.

Zowel in de aandachtswijken als in de stad als geheel zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner geworden sinds de start van de wijkenaanpak. Dit is gunstig voor de integratie. Hoewel de verschillen in de aandachtswijken nog steeds kleiner zijn dan daarbuiten, zijn ze in de aandachtswijken langzamer afgenomen dan daarbuiten.

In Zuilen Oost zien we hetzelfde beeld als hierboven geschetst is. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn kleiner in de wijk dan in de stad als geheel. Ze zijn bovendien kleiner dan bij aanvang van de wijkenaanpak, maar ze zijn niet zo snel afgenomen als in de stad als geheel. In Overvecht namen de verschillen tussen niet-

westerse allochtonen en autochtonen even snel af als in de stad als geheel. In Ondiep namen de verschillen in de wijk juist toe. Vooralsnog zijn ze kleiner dan in Utrecht als geheel. In Kanaleneiland waren er bij aanvang van de wijkenaanpak grotere verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen dan in de stad als geheel. Dat is nu nog steeds zo. Toch is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de wijk wel verbeterd op dit punt, maar niet zo snel als in de stad als geheel.

19.24 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde van Utrecht

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal aandachtswijken t.o.v. Utrecht	% -27,3	-26,0	-25,6	-14,7	-18,6	-12,0
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal Utrecht	3,84	4,08	3,87	3,30	2,54	2,48
Totaal aandachtswijken w.o.	2,80	3,02	2,88	2,81	2,07	2,18
Kanaleneiland	4,24	4,43	3,85	3,62	2,70	3,26
Ondiep	1,83	2,46	2,46	1,91	1,71	2,01
Overvecht	2,91	3,05	2,83	2,85	2,09	1,88
Zuilen Oost	2,54	2,53	2,30	2,64	1,85	2,19

Bron: CBS.

19.10 Conclusie

Er kan geconcludeerd worden dat de Utrechtse aandachtswijken nog veel achterstanden hebben op het stedelijk gemiddelde, maar dat langzaam positieve resultaten zichtbaar worden als het gaat over werken, leefbaarheid en integratie.

Binnen het thema Wonen en leefbaarheid zijn de ontwikkelingen op het gebied van wonen nog niet zo positief. Sinds de start van de wijkenaanpak is alleen de achterstand op het stedelijk gemiddelde verkleind voor wat betreft het aandeel sociale huurwoningen. Voor de verkoopprijzen van de woningen, het aandeel kleine en meergezinswoningen is de afstand met het stedelijk gemiddelde juist toegenomen. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is wat betreft Leefbaarheidsscore nauwelijks gewijzigd, maar de Leefbaarometerscore voorzieningenniveau heeft nu een kleinere afstand tot het stedelijk gemiddelde dan in 2006.

De ontwikkeling van de Utrechtse aandachtswijken op het thema Leren is redelijk goed. Hoewel de achterstand van de aandachtswijken is toegenomen wat betreft het aandeel voortijdige schoolverlaters, zijn de achterstanden op de Citotoets licht verbeterd.

De aandachtswijken in Utrecht ontwikkelen zich positief binnen het thema Werken. Vier van deze zes indicatoren hebben zich verbeterd. Deze positieve ontwikkelingen zijn echter beperkt. Waar de mensen verder van de arbeidsmarkt af staan zien we juist dat de achterstanden verder oplopen (de langdurige bijstands- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen). Waar het echter gaat om inkomsten uit werk, niet-werkend werkzoekenden en werkloosheidsuitkeringen, wordt de afstand tussen de aandachtswijken in Utrecht en de stad als geheel iets minder, ondanks dat de economische conjunctuur niet meewerkt.

Hoewel het thema Werken zich aardig positief ontwikkelt, zien we dit niet direct terug bij het thema Inkomen en schuldenproblematiek. Het aantal gestarte schuldsaneringen laat een forse daling zien, maar het verschil met het stedelijk gemiddelde bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel lage inkomens neemt toe. We zagen ook dat de personen die zich vestigen in een van de Utrechtse

aandachtswijken vooral mensen met lage inkomens zijn. De midden- en hoge inkomensgroepen trekken vaker de aandachtswijken uit.

Het thema Veiligheid laat een ongunstige ontwikkeling zien. De Leefbaarheidsscore voor overlast en veiligheid ligt lager dan het stedelijk gemiddelde. Hoewel de score in de wijken zelf licht gestegen is, is de Leefbaarheidsscore voor overlast en veiligheid in Utrecht als geheel sneller gestegen. Hierdoor is de positie van de aandachtswijken verslechterd.

Op het gebied van Gezondheid lijken de ontwikkelingen gunstig. In de Utrechtse aandachtswijken daalt het medicijngebruik terwijl in Utrecht als geheel het gebruik van medicatie niet verandert. Voor de pasgeborenen een extra zorgbehoefte zien we dat de afstand tot het stedelijke gemiddelde afneemt. In zowel de aandachtswijken als in de stad neemt het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte echter enigszins toe. In de stad als geheel iets meer dan in de aandachtswijken, waardoor de ontwikkeling positief lijkt.

Tot slot zijn de ontwikkelingen op het vlak van integratie deels positief. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn in de Utrechtse aandachtswijken kleiner dan in de stad als geheel. Bovendien is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken voor de meeste indicatoren verbeterd ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Daar tegenover staat dat de verschillen in de stad als geheel sneller kleiner werden voor de meeste indicatoren. Alleen voor de langdurige bijstand bleven de verschillen tussen aandachtswijken en stad stabiel.

20. Zaanstad

20.1 Inleiding

Zaanstad is een middelgrote stad met ruim 148 duizend inwoners. De stad kent één aandachtswijk: Poelenburg. Deze wijk in het zuidoosten van Zaandam heeft ruim 8 duizend inwoners en ligt hemelsbreed op ongeveer een kilometer van het centrum van de stad en op een steenworp afstand van het buitengebied. De afbakening van de wijken is in dit rapport gebaseerd op postcode-4-gebieden en kan afwijken van de indeling die de gemeente hanteert¹.

Poelenburg wordt in tweeën gedeeld door het Darwinpark. Het kleinere westelijke deel bestaat vooral uit laagbouw, terwijl het oostelijke deel, dat in de jaren zestig ontworpen is, ook hoogbouw en middelhoge bebouwing kent². Bij aanvang van de wijkenaanpak is meer dan 80 procent van alle woningen een sociale huurwoning. Het gevoel van onveiligheid is in Poelenburg groter dan in de rest van de stad, inkomens liggen er lager en er is meer schooluitval.

De voorstellen en projecten in het wijkactieplan ter verbetering van de wijk Poelenburg zijn geclusterd rond drie grote thema's: het sociaaleconomisch programma, milieu en duurzaamheid en veiligheid. Na de aftrap van de wijkenaanpak is gestart met verschillende projecten, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en sport. Zorginstanties hebben hun krachten gebundeld en de wijkverpleegkundige is terug in de wijk. Ook zijn er meer sportfaciliteiten in de wijk gekomen. Op het gebied van onderwijs organiseert de brede school in Poelenburg activiteiten en cursussen voor kinderen. Er zijn meer conciërges op de scholen en de gemeente stimuleert het creëren van stageplekken in de wijk. Voor het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid is er een wijkagent full time inzetbaar voor Poelenburg. Ook is er meer cameratoezicht gekomen. Door aan bewoners de mogelijkheid te bieden zelf subsidieaanvragen te doen voor projecten, worden zij actief betrokken bij de verbetering van hun wijk³.

In de Outcomemonitor komt een aantal van de belangrijkste punten uit de wijkenaanpak van Poelenburg terug. In het vervolg van dit hoofdstuk besteden we daarom specifiek aandacht aan de volgende indicatoren:

- de Leefbaarometerscore sociale samenhang (thema Bevolking)
- het aandeel sociale huurwoningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarheidsscore (thema Wonen en leefbaarheid)
- de Leefbaarometerscore publieke ruimte (thema Wonen en leefbaarheid)

¹ De wijk Poelenburg wordt afgebakend door het postcode-4-gebied 1504.

² http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krachtwijken_met_karakter-verdieping-2-wijk_1-11.pdf.

³ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/documenten-en-publicaties/brochures/2009/10/01/wijken-in-uitvoering-zaanstad-deel-2.html>.

- de Leefbaarometerscore voorzieningen (thema Wonen en leefbaarheid)
- het aandeel voortijdig schoolverlaters (thema Leren)
- het aandeel van de beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid (thema Werken)
- het aandeel wanbetalers voor de zorgverzekeringswet (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- het aandeel gestarte schuldsaneringtrajecten (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- verhuizingen naar besteedbaar inkomen (thema Inkomen en schuldenproblematiek)
- de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid (thema Veiligheid)
- de gezondheid pasgeborenen met een extra zorgbehoefte (thema Gezondheid)
- het medicijngebruik (thema Gezondheid)

Met deze analyses beantwoorden we, binnen het kader van de Outcomemonitor, de volgende vraag: is Poelenburg meer gaan lijken op de andere wijken in Zaanstad?

20.2 Bevolking

In Poelenburg wonen ruim 8 duizend personen. De bevolking in Poelenburg is sneller gegroeid dan in Zaanstad als geheel. Sinds de start van de wijkenaanpak is de bevolking van Poelenburg met ruim 5 procent gegroeid. Dat is iets sneller dan de gemiddelde groei van Zaanstad.

De bevolking van Poelenburg is jonger dan die van Zaanstad als geheel. Ruim een kwart van de bevolking is jonger dan 18 jaar (26 procent tegenover 21 procent gemiddeld in Zaanstad) en een derde is 45 jaar of ouder (33 procent tegenover 43 procent in de stad als geheel). Sinds de start van de wijkenaanpak is de leeftijdsopbouw van de aandachtswijk vrijwel ongewijzigd gebleven.

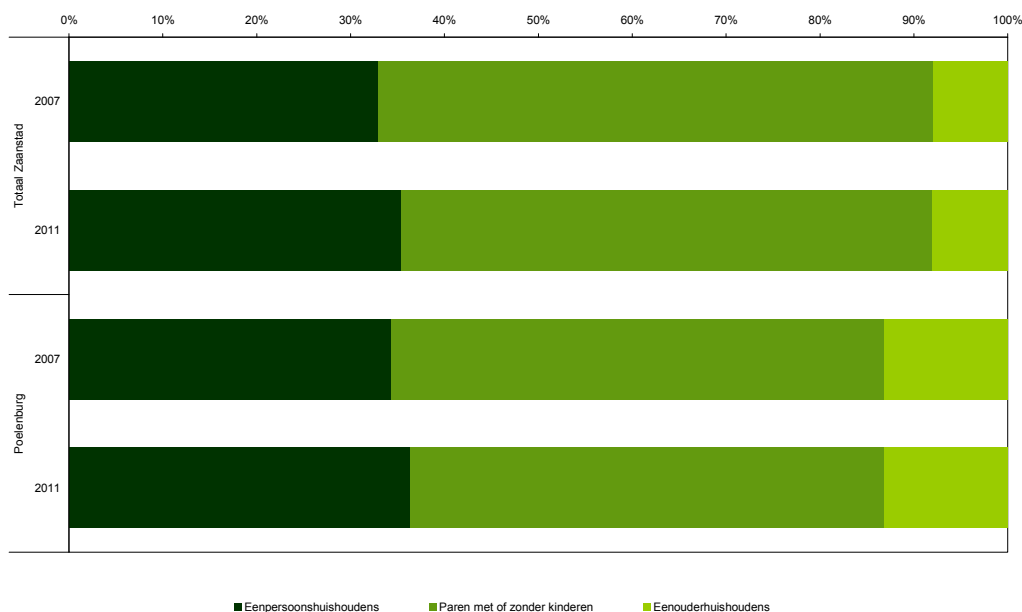
20.1 Bevolking naar leeftijdsklasse: Poelenburg en stedelijk gemiddelde van Zaanstad

		0 tot 15 jaar	15 tot 18 jaar	18 tot 27 jaar	27 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
		%					
Totaal Zaanstad	2007	18	3	10	27	27	14
	2012	18	3	10	25	27	16
Poelenburg	2007	23	4	13	29	18	12
	2012	22	4	12	28	20	13

Bron: CBS.

Poelenburg kent een groter aandeel eenouderhuishoudens dan Zaanstad als geheel. 13 procent van de huishoudens is een eenouderhuishouden, tegenover 8 procent in Zaanstad als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat ook zo. Zowel in Poelenburg als in de gemeente als geheel is het aandeel eenpersoonshuishoudens toegenomen sinds 2007. In 2011 zijn 36 procent van de huishoudens eenpersoonshuishoudens in Poelenburg, terwijl dat in 2007 nog 34 procent was. Dat is ongeveer evenveel als in Zaanstad als geheel.

20.2 Particuliere huishoudens naar type huishouden: Poelenburg en stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2007			2011		
	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden	Eenpersoons- huishouden	Paren met of zonder kinderen	Eenouder- huishouden
	%					
Totaal Zaanstad	33	59	8	35	56	8
Poelenburg	34	52	13	36	50	13

Bron: CBS.

Gezien het groeiende aandeel eenpersoonshuishoudens en het grotere aandeel eenouderhuishoudens is het interessant om te bekijken hoe het gesteld is met de sociale samenhang in de wijk. Dit doen we aan de hand van de Leefbaarometerscore⁴ voor sociale samenhang.

De Leefbaarometerscore voor de sociale samenhang wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een sociale samenhang die vergelijkbaar is met de gemiddelde sociale samenhang in Nederland in 2006.

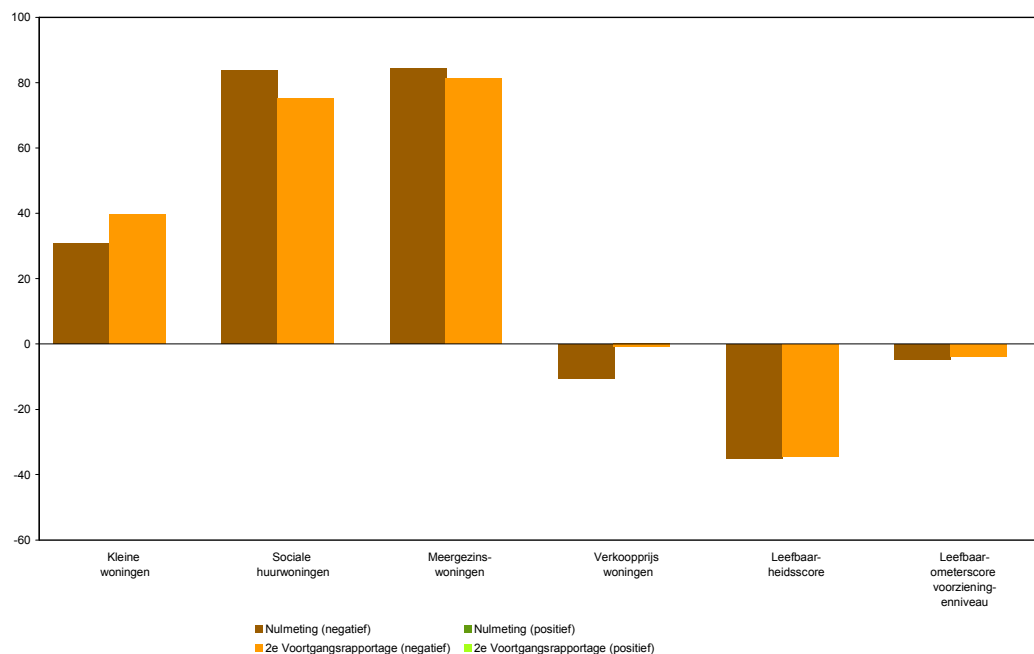
Poelenburg kent in 2010 een Leefbaarometerscore voor sociale samenhang van -1. Dat is juist onder het landelijk gemiddelde in 2006. Ook Zaanstad als geheel scoort een -1 voor sociale samenhang. Er is daarmee geen achterstand meer van Poelenburg op Zaanstad als geheel. Bij de start van de wijkenaanpak scoorde Poelenburg nog 13 punten onder het landelijk gemiddelde en Zaanstad 5 punten onder het landelijk gemiddelde. In Poelenburg verbeterde de score voor sociale samenhang daarmee

⁴ Zie paragraaf 20.3.2 Leefbaarheid voor meer informatie over de Leefbaarometer.

sneller dan in de gemeente als geheel. In het geval van Poelenburg gaat een groeiend aandeel eenpersoonshuishoudens en eenouderhuishoudens niet gepaard met een lagere score voor de sociale samenhang.

20.3 Wonen en leefbaarheid

20.3 Thema Wonen: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	31	40
Sociale huurwoningen	84	75
Meergezinswoningen	84	81
Verkooprijke woningen	-11	-1
Leefbaarheidsscore	-35	-35
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	-5	-4

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

Binnen het thema Wonen en leefbaarheid wordt ingegaan op een aantal kenmerken van de woningvoorraad en de leefbaarheid.

De woningvoorraad van de aandachtswijk Poelenburg wordt gekenmerkt door een groot aandeel sociale huurwoningen, kleine woningen en meergezinswoningen. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel sociale huurwoningen in de wijk gedaald. Ook het aandeel kleine woningen is kleiner geworden ten opzichte van de stad als geheel. De verkooprijke woningen in Poelenburg ligt rond het stedelijk gemiddelde. Sinds de start van de wijkenaanpak is deze meer gestegen dan gemiddeld in de stad. Poelenburg heeft inmiddels vrijwel geen achterstand meer op dit punt.

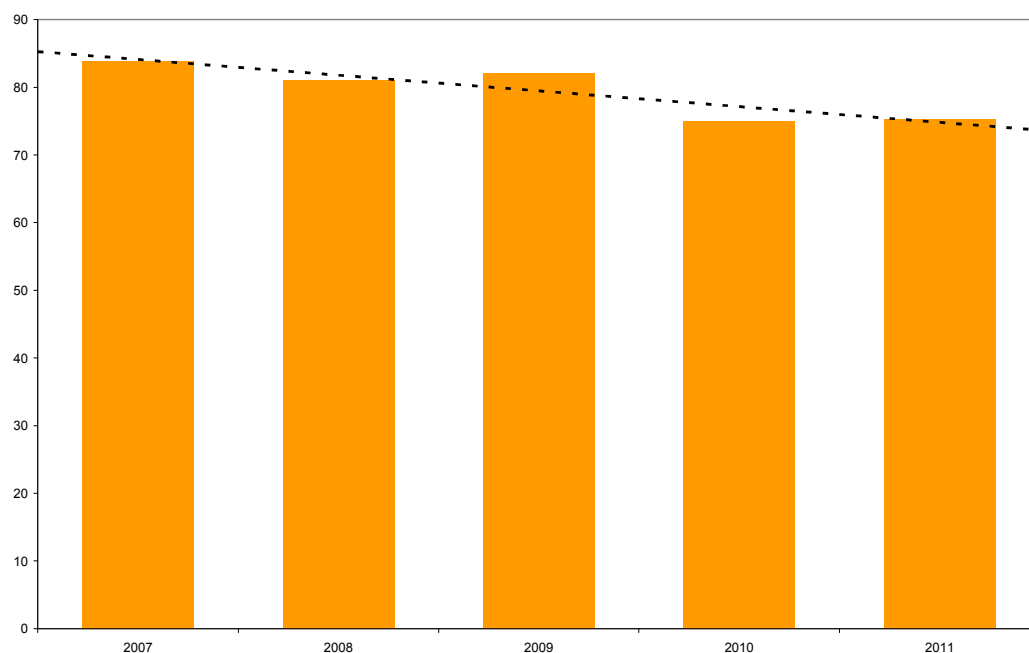
Met de leefbaarheid van Poelenburg is het minder goed gesteld dan gemiddeld in Zaanstad. Zowel op de algemene Leefbaarheidsscore, de Leefbaarometerscore voor het

voorzieningenniveau als de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte⁵ scoort Poelenburg slechter dan Zaanstad als geheel. Dat was ook zo bij aanvang van de wijkenaanpak. De achterstanden op het gebied van leefbaarheid zijn sinds de start van de wijkenaanpak op de eerste twee punten onveranderd gebleven. De Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte heeft zich ongunstig ontwikkeld.

20.3.1 Wonen

Aandeel sociale huurwoningen gedaald

20.4 Sociale huurwoningen: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	83,9	81,0	82,1	75,1	75,2
Totaal Zaanstad	44	43	43	41	41
Poelenburg	81	78	77	72	71

Bron: CBS.

Kenmerkend voor Poelenburg is het grote aandeel sociale huurwoningen in de wijk. In 2011 is 71 procent van de woningen in de wijk een sociale huurwoning. Gemiddeld ligt dit percentage op 41 procent in Zaanstad. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel sociale huurwoningen in Poelenburg nog hoger (81 procent). In de stad als geheel lag het aandeel sociale huurwoningen toen ook hoger (44 procent). In Poelenburg is het aandeel sociale huurwoningen sneller afgenomen dan in de stad als geheel. De achterstand is daardoor voor een deel (10 procent) afgenomen.

⁵ Deze indicator is niet opgenomen in het themadiagram.

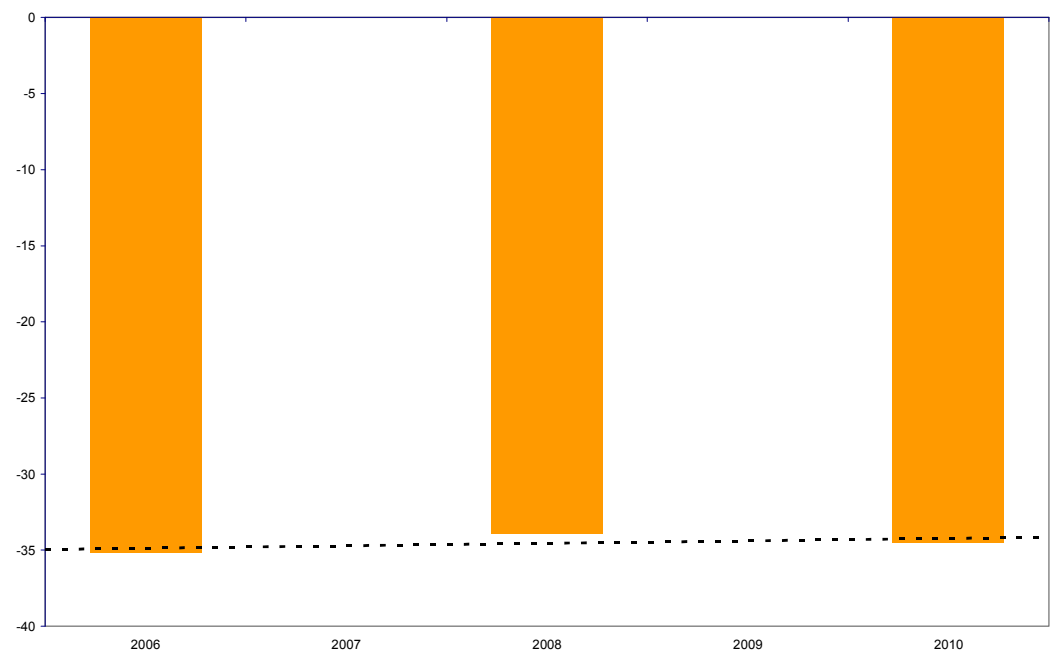
20.3.2 Leefbaarheid

Zoals in de inleiding al genoemd is, is de verbetering van de leefbaarheid een belangrijk punt van aandacht in de wijkenaanpak van Poelenburg. Om een beeld te schetsen van de ontwikkelingen op het gebied van leefbaarheid in de wijk, zal hier worden ingegaan op de Leefbaarheidsscore, de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau en de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte.

In de Leefbaarometer⁶ is leefbaarheid gedefinieerd als 'de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld.' Om te kunnen bepalen in hoeverre een bepaald gebied hieraan tegemoet komt, en dus positief of negatief scoort op de Leefbaarometer, wordt gebruik gemaakt van bijna 50 indicatoren die zijn onderverdeeld in 6 onderliggende leefbaarometers. De algemene leefbaarheidsscore geeft een totaal beeld weer.

Leefbaarheidsscore niet veranderd

20.5 Leefbaarheidsscore: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	-35,2	.	-33,9	.	-34,5
	<i>Leefbaarheidsscore</i>				
Totaal Zaanstad	5	.	5	.	5
Poelenburg	3	.	3	.	3

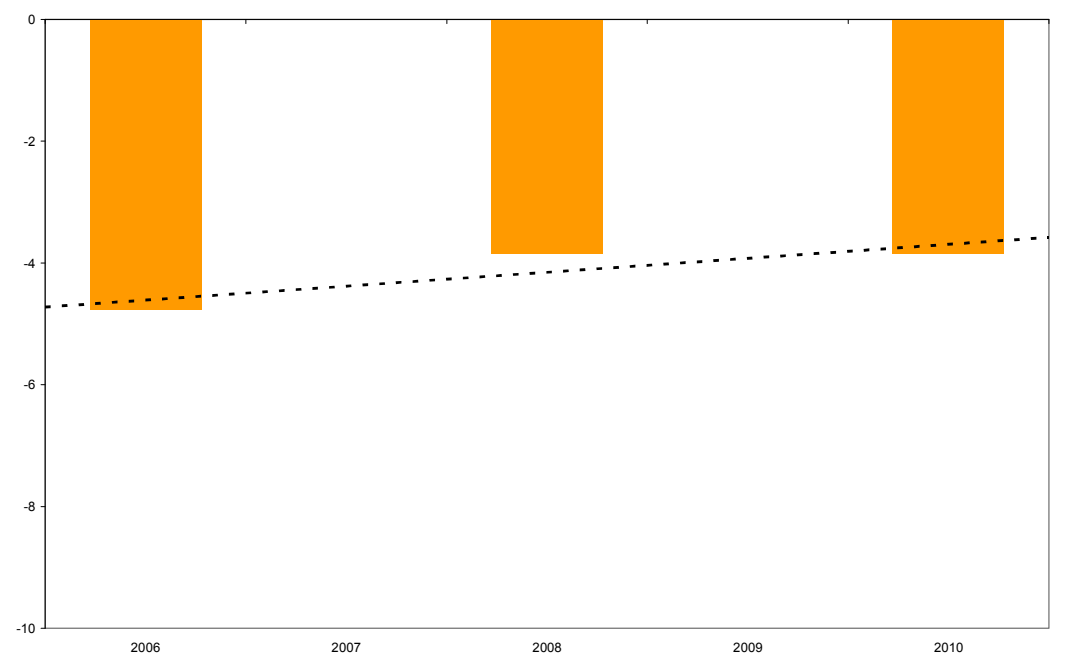
Bron: CBS, Leefbaarometer.

⁶ K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht. Zie ook www.leefbaarometer.nl.

De algemene Leefbaarheidsscore is een samengestelde index die de leefbaarheidssituatie en leefbaarheidsontwikkeling op wijk- en stadniveau weergeeft. De Leefbaarheidsscore kent een schaal die onderverdeeld is in 7 categorieën, van 1 'zeer negatief', tot 7 'uiterst positief'. Poelenburg heeft een Leefbaarheidsscore van 3 'matig'. Dat was ook zo bij aanvang van de wijkenaanpak. Zaanstad als geheel kent al sinds de start van de wijkenaanpak een score van 5 'positief'. Poelenburg staat daarmee op achterstand ten opzichte van de stad als geheel. De achterstand is sinds de start van de wijkenaanpak onveranderd gebleven.

Leefbaarometersscore voor het voorzieningenniveau blijft stabiel in Poelenburg

20.6 Leefbaarometersscore voorzieningenniveau: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2006	2007	2008	2009	2010
Poelenburg t.o.v. gemeente	-4,8	.	-3,8	.	-3,8
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal Zaanstad	5	.	4	.	4
Poelenburg	0	.	0	.	0

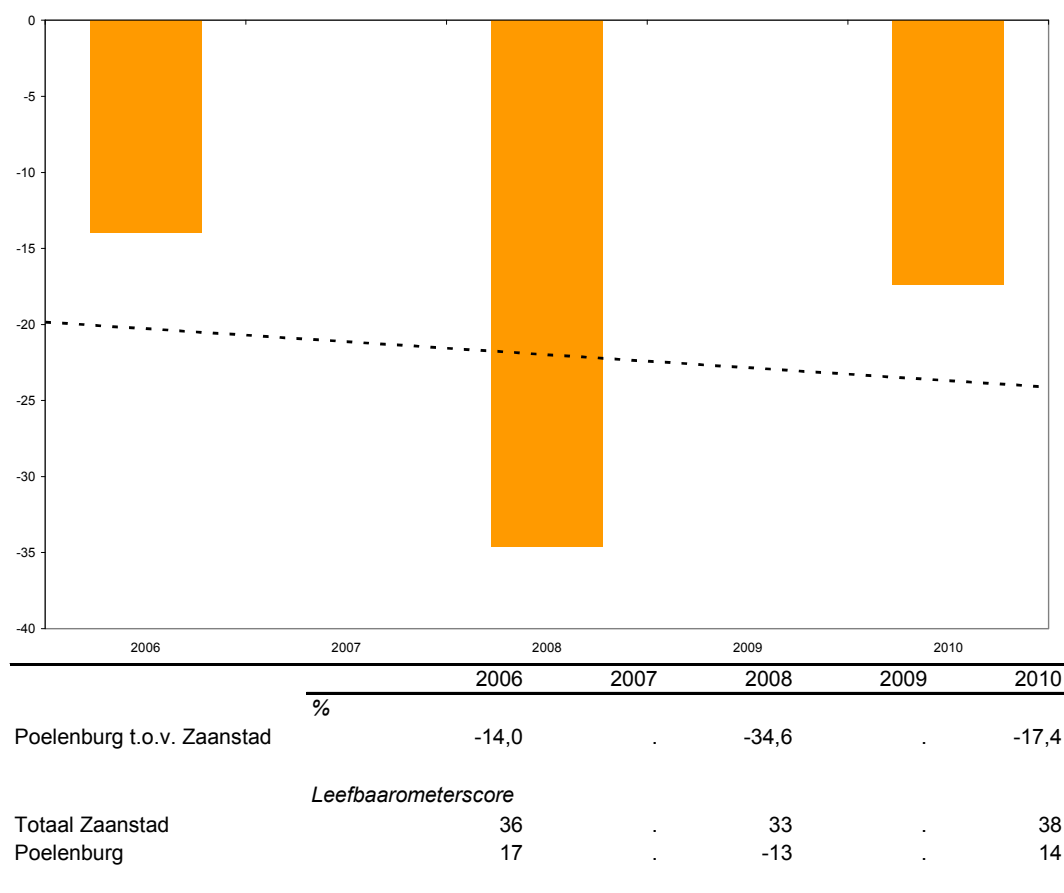
Bron: CBS, Leefbaarometer.

De score voor het voorzieningenniveau wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De schaal loopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In 2010 ligt de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau voor Poelenburg op het landelijke gemiddelde van 2006 en is dus 0. Daarmee heeft de aandachtswijk een achterstand op Zaanstad als geheel, waar de score 4 punten hoger ligt. Bij aanvang van de wijkenaanpak scoorde Poelenburg ook al exact gelijk aan het landelijke gemiddelde van 2006. De stad als geheel had toentertijd een Leefbaarometerscore van 5 voor het voorzieningenniveau. Daarmee is er sprake van een minimale verandering in de scores tussen 2010 en 2006.

Leefbaarometerscore publieke ruimte afgenomen, maar boven landelijk gemiddelde 2006

Net als de score voor het voorzieningenniveau, wordt de score voor de leefbaarheid van de publieke ruimte⁷ gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006, met een schaal die loopt van -50 tot +50. In 2010 ligt in Poelenburg de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte met een score van 14 boven het landelijk gemiddelde van 2006. Zaanstad zelf presteert nog beter met een Leefbaarometerscore van 38. Bij aanvang van de wijkenaanpak lagen de scores van Poelenburg en Zaanstad wat dichterbij elkaar. Poelenburg scoorde toen wat hoger met 17 en Zaanstad wat lager met 36. De aandachtswijk presteert daarmee in 2010 minder gunstig ten opzichte van de stad als geheel.

20.7 Leefbaarometerscore publieke ruimte: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

Bron: CBS, Leefbaarometer.

20.4 Leren

Voor Poelenburg kunnen we binnen het thema Leren alleen iets zeggen over het aandeel voortijdig schoolverlaters. Voor de Cito-score en het aandeel leerlingen op havo of vwo

⁷ Bij de Leefbaarometerscore publieke ruimte is er in 2006 en 2010 voor een van de onderdelen waaruit deze indicator is opgebouwd een andere bron gebruikt dan in 2008. Hierdoor is er een trendbreuk tussen 2006 en 2008 en tussen 2008 en 2010.

zijn de leerlingenaantallen te laag om conclusies te kunnen trekken. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is sterk afgenomen. Of hier sprake is van een gunstige trend is niet te zeggen, omdat de cijfers van jaar op jaar sterk fluctueren.

Sterke afname voortijdig schoolverlaters

Het behalen van een startkwalificatie verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt. Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten is dan ook belangrijk. In 2011 is het aandeel voortijdig schoolverlaters in Poelenburg bijna 4 procent. Dat is iets hoger dan in de stad als geheel waar dit aandeel op ruim 3 procent ligt. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel voortijdig schoolverlaters in Poelenburg aanzienlijk groter, namelijk bijna 8 procent. In Zaanstad als geheel was het aandeel een kleine 6 procent. Daarmee is het verschil tussen Poelenburg en de gemeente als geheel afgenomen.

Of hier sprake is van een structurele verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is moeilijk te zeggen, omdat de cijfers erg fluctueren. Zo was in 2010 het verschil tussen aandachtswijk en stad als geheel nog groter dan bij aanvang van de wijkenaanpak, en was in 2009 het aandeel voortijdig schoolverlaters in de aandachtswijk zelfs kleiner dan in de stad als geheel.

20.8 Voortijdig schoolverlaters: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

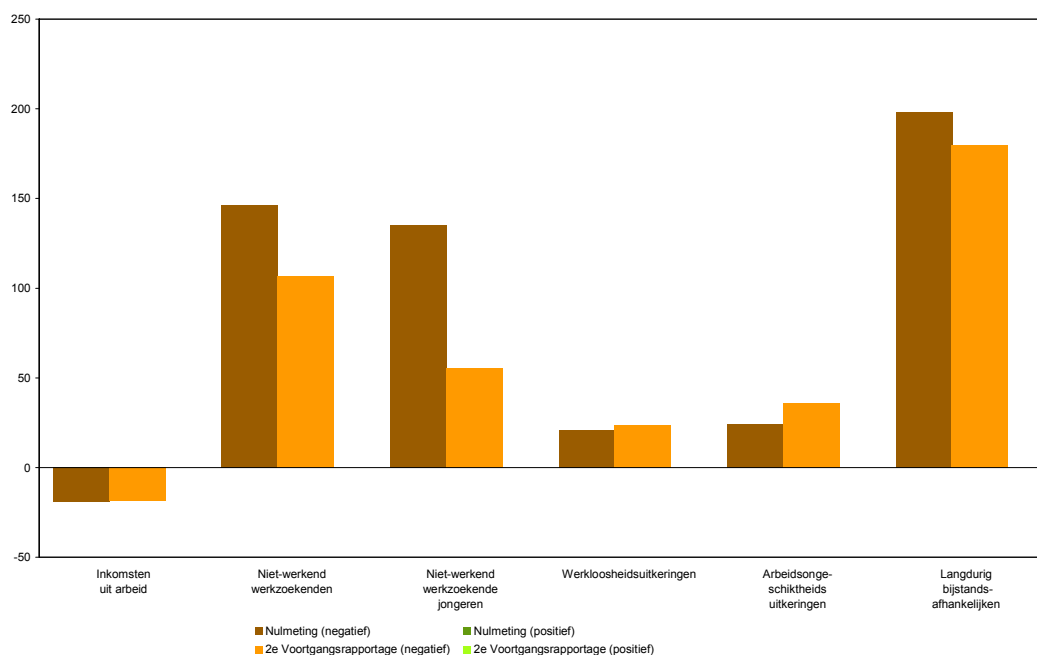

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	37,5	13,2	32,0	-8,9	40,0	8,8
Totaal Zaanstad	5,6	5,3	5,0	4,5	4,0	3,4
Poelenburg	7,7	6,0	6,6	4,1	5,6	3,7

Bron: CBS, DUO.

20.5 Werken

20.9 Thema Werken: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-19	-19
Niet-werkend werkzoekenden	147	107
Niet-werkend werkzoekende jongeren	135	56
Werkloosheidsuitkeringen	21	24
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	24	36
Langdurig bijstandsafhankelijken	198	180

Bron: CBS.

Op het gebied van Werken kent Poelenburg veel achterstanden op het stedelijk gemiddelde. Op alle indicatoren scoort de wijk slechter dan Zaanstad als geheel. Minder mensen hebben een baan en er zijn meer niet-werkend werkzoekenden. Ook maken bewoners van Poelenburg meer dan gemiddeld gebruik van uitkeringen.

Ten opzichte van de start van de wijkenaanpak zijn er punten binnen het thema Werken die verbeterd zijn en andere die verder verslechterd zijn. Gunstig is dat, ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, er nu minder niet-werkend werkzoekenden zijn dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Ook het aandeel personen dat langdurig een bijstandsuitkering ontvangt is kleiner geworden. Het aandeel personen met een baan is niet veranderd ten opzichte van de gemeente als geheel. Ongunstig voor Poelenburg is dat er ten opzichte van het stedelijk gemiddelde nu meer mensen met een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering zijn.

De indicatoren binnen het thema Werken laten daarmee een wisselend beeld zien.

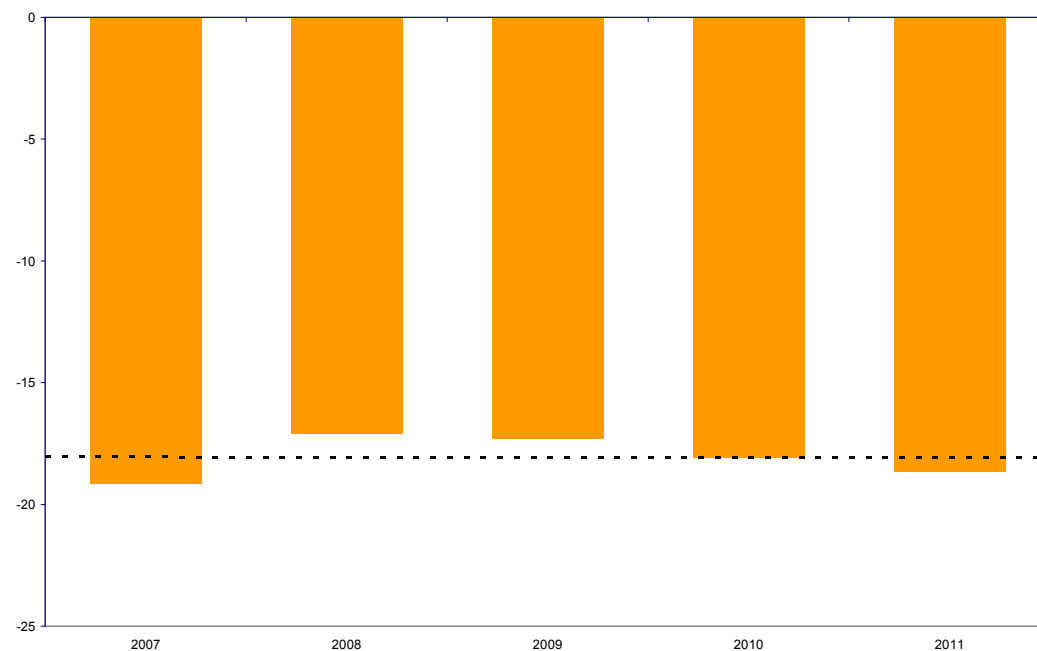
20.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Aandeel personen met een baan stabiel

Het aandeel personen tussen de 15 en 65 jaar dat een baan heeft – of preciezer dat inkomsten uit arbeid heeft – ligt in Poelenburg lager dan in de rest van Zaanstad. 59 procent heeft er een baan, ten opzichte van 72 procent in de stad als geheel. Anders geformuleerd: In Poelenburg hebben mensen 19 procent minder vaak een baan. Dat was ook zo bij aanvang van de wijkenaanpak. Toen had 58 procent van de potentiële beroepsbevolking in Poelenburg een baan, tegenover 72 procent in de stad als geheel.

Wanneer we meer in detail naar de cijfers kijken, uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie zien we dat het aandeel mensen in de aandachtswijk dat een baan heeft ten opzichte van het stedelijk gemiddelde groter is geworden voor autochtonen en niet-westerse allochtonen. Bij de westerse allochtonen is er sprake van een verslechterende positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

20.10 Inkomsten uit arbeid: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2007	2008	2009	2010	2011
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	-19,1	-17,1	-17,3	-18,1	-18,7
Totaal Zaanstad	71,6	73,0	73,1	71,8	72,5
Poelenburg	57,9	60,5	60,4	58,8	59,0

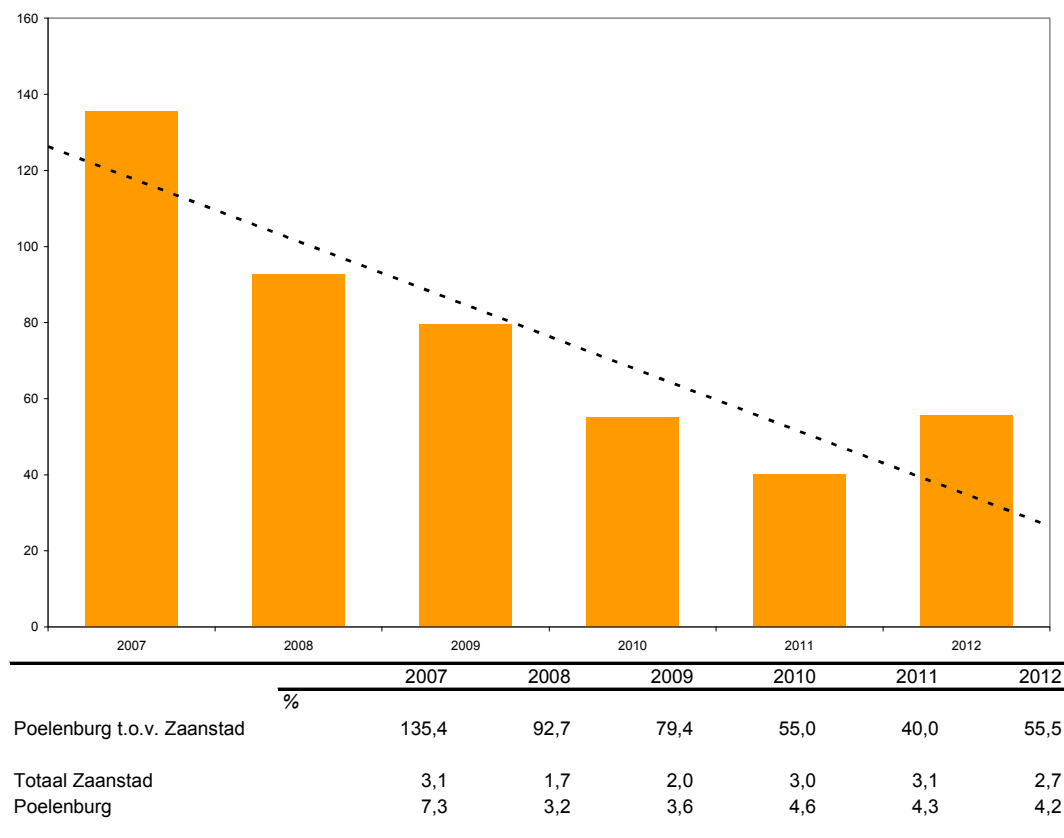
Bron: CBS.

Sterke afname niet-werkend werkzoekende jongeren

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Poelenburg is afgenomen sinds het begin van de wijkenaanpak, zoals we hierboven al constateerden. Voor de groep niet-werkend werkzoekende jongeren geldt dit zelfs nog sterker. In Poelenburg is ruim 4 procent van de jongeren niet-werkend werkzoekend. In de gemeente als geheel is dit een kleine 3

procent – een verschil van 56 procent. Het verschil mag groot lijken, maar bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil nog 135 procent. Ruim 7 procent van de jongeren in Poelenburg was toen niet-werkend werkzoekende, tegenover 3 procent in de stad als geheel. De achterstand van Poelenburg op Zaanstad als geheel is daarmee met 59 procent afgenomen.

20.11 Niet-werkend werkzoekende jongeren: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

Bron: CBS.

20.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Beperkte afname langdurige bijstand

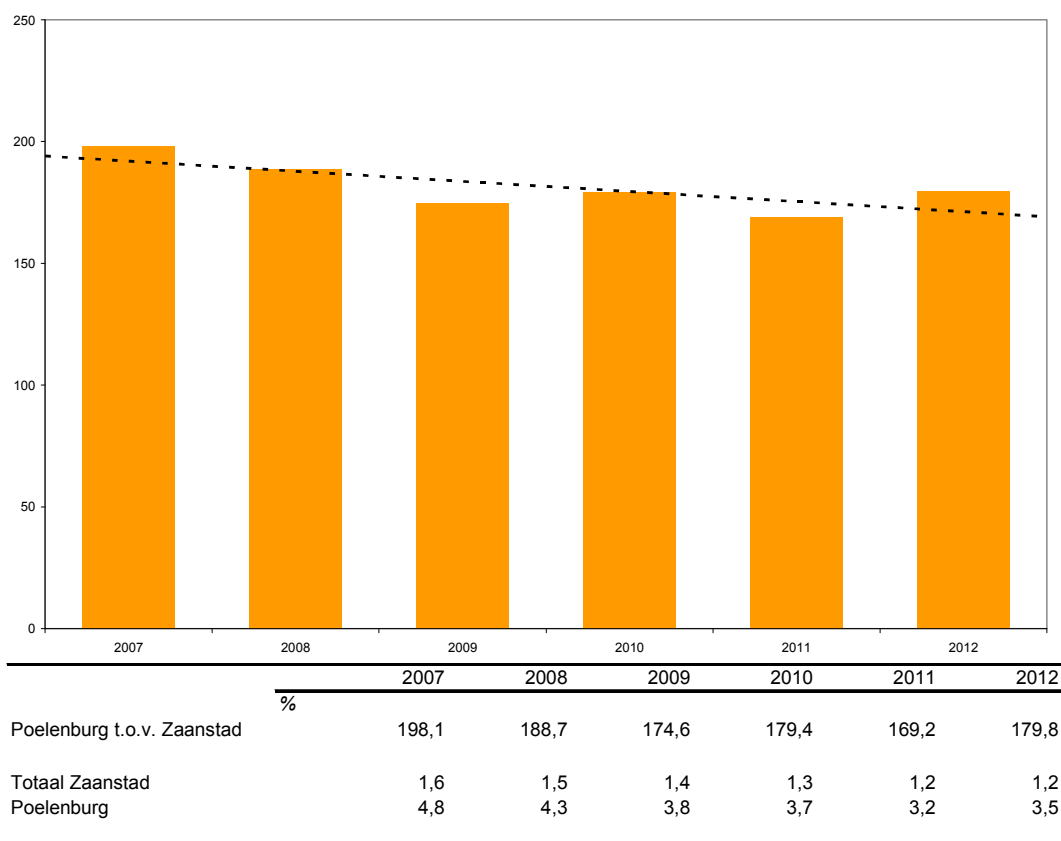
Poelenburg kent een grote achterstand op het stedelijk gemiddelde als het gaat om het aandeel personen dat langdurig (meer dan 3 jaar) gebruik maakt van de bijstand. Dit geldt voor een kleine 4 procent van de mensen tussen de 15 en 65 jaar in Poelenburg, tegenover ruim 1 procent in Zaanstad als geheel. Het verschil tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde is daarmee 180 procent.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil tussen de Poelenburg en het stedelijk gemiddelde nog groter. Bijna 5 procent van de mensen in Poelenburg maakte toen langdurig gebruik van een bijstandsuitkering, tegenover een kleine 2 procent in de stad als geheel. Het verschil tussen Poelenburg en het stedelijk gemiddelde was toen 198 procent.

Dit betekent dat het aandeel personen dat langdurig gebruik maakt van de bijstand niet alleen is afgenomen in Poelenburg zelf, maar ook is afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De achterstand is met ruim 9 procent afgenomen.

De verbetering die Poelenburg doormaakte op het punt van langdurige bijstand is vooral toe te schrijven aan een afname van langdurige bijstandsuitkeringen onder de westers allochtone bevolking.

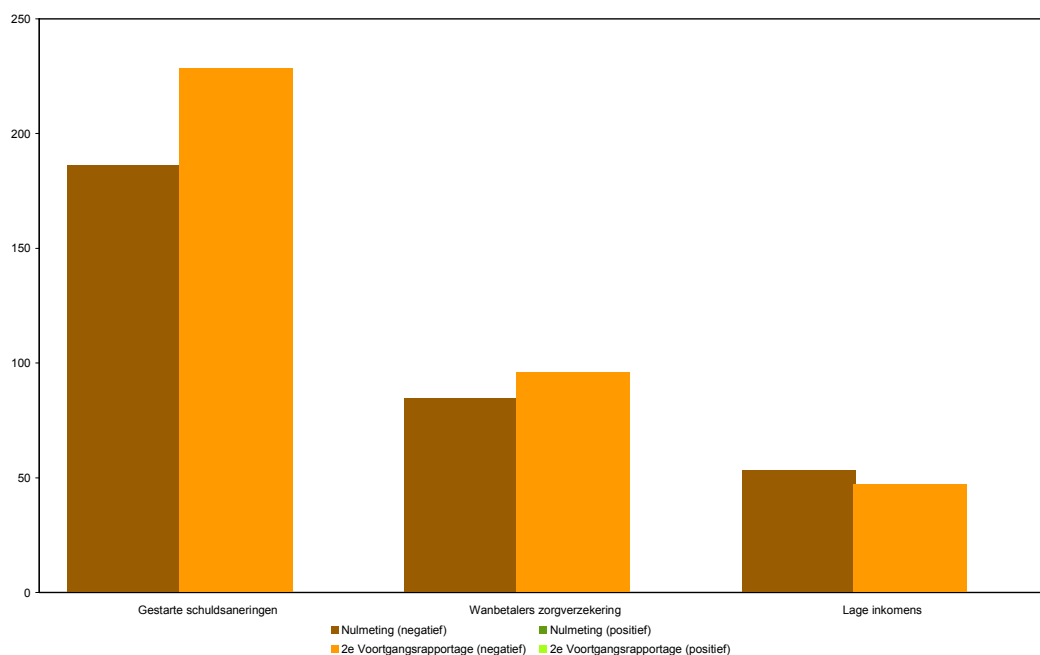
20.12 Langdurige bijstand: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

Bron: CBS.

20.6 Inkomen en schuldenproblematiek

20.13 Thema Inkomen en schuldenproblematiek: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	186	228
Wanbetalers zorgverzekering	85	96
Lage inkomens	54	47

Bron: CBS.

De financiële positie van bewoners van Poelenburg is minder gunstig dan gemiddeld in Zaanstad. Dit komt tot uitdrukking in een hoger aandeel gestarte schuldsaneringen, meer wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en meer huishoudens met een laag inkomen dan gemiddeld in de stad.

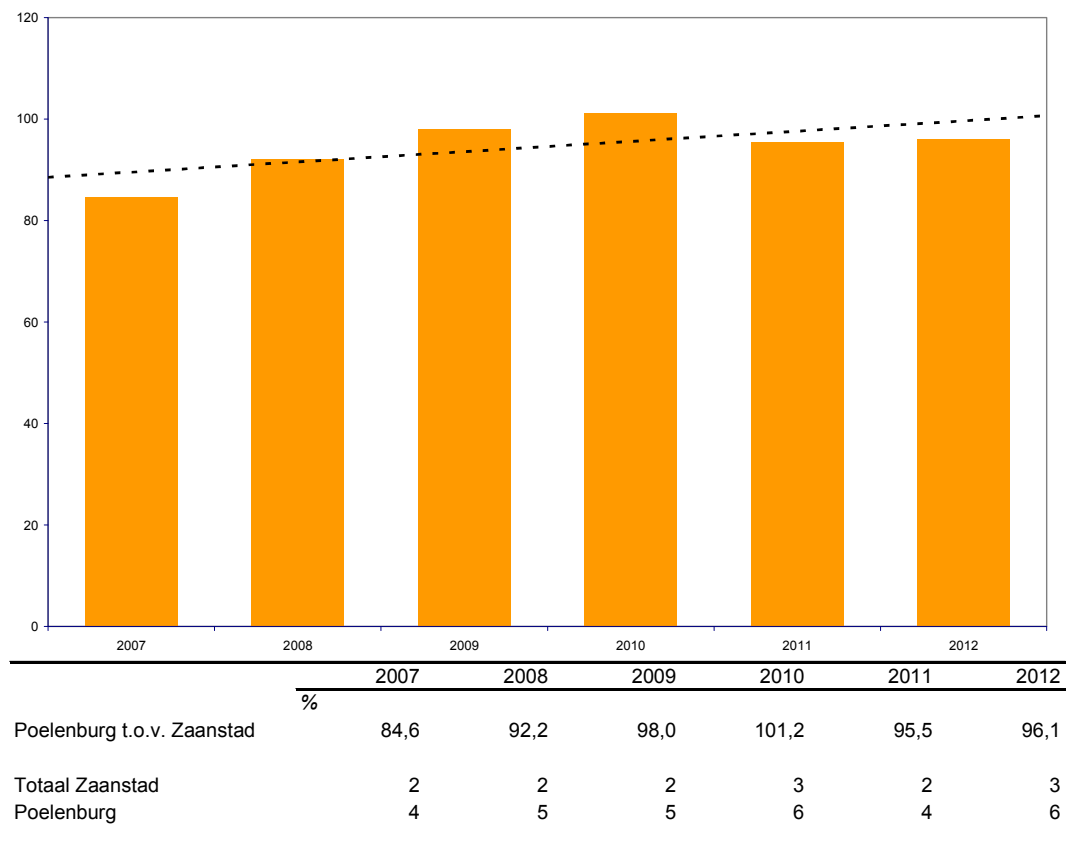
Deze achterstanden bestonden ook al bij aanvang van de wijkenaanpak. Hoewel de achterstand in het aandeel huishoudens met een laag inkomen is afgenomen, zien we een toename van de wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ten opzichte van de stad als geheel. Voor wat betreft het aantal personen waarvoor een schuldsaneringstraject gestart is, zijn de ontwikkelingen niet duidelijk. Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek zijn de ontwikkelingen sinds het begin van de wijkenaanpak daarmee wisselend.

Meer wanbetalers van de zorgverzekeringspremie

Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is in Poelenburg hoger dan gemiddeld in Zaanstad. 6 procent van de bevolking heeft betalingsachterstanden van zes maanden of meer. Gemiddeld is dat 3 procent in Zaanstad. Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er minder personen met betalingsachterstanden voor de zorgverzekeringspremie in Poelenburg (4 procent). In de stad als geheel was dat ook het geval (2 procent).

Daarmee zijn er niet alleen meer personen met betalingsachterstanden bijgekomen sinds de aanvang van de wijkenaanpak, ook de achterstand op het stedelijk gemiddelde is groter geworden.

20.14 Wanbetalers zorgverzekeringspremie: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

Bron: CBS.

Ontwikkelingen voor gestarte schuldsaneringen

Het aandeel gestarte schuldsaneringen per 10 duizend bewoners van 18 jaar en ouder is in Poelenburg hoger dan gemiddeld in de stad.⁸ Het is echter moeilijk een duidelijk beeld te vormen over de ontwikkeling van het aandeel gestarte schuldsaneringen, omdat de aantallen waarover het gaat in de wijk erg klein zijn en van jaar op jaar nogal eens willen fluctueren.

In de cijfers wordt zichtbaar dat het aantal gestarte schuldsaneringen in 2006 en 2007 aanzienlijk hoger lag dan in 2008 en 2009. Sindsdien stijgt het aantal gestarte schuldsaneringen weer. Het patroon in de stad als geheel verloopt grilliger.

Merk op dat mensen die een schuldsaneringstraject starten de mogelijkheid krijgen om hun huishoudboekje beter op orde te krijgen. Zij kunnen na het succesvol doorlopen van

⁸ Het betreffen alleen schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. Deze trajecten zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter.

het traject na twee jaar schuldenvrij verklaard worden. De indicator gestarte schuldsaneringstrajecten moet dus niet alleen negatief worden gezien.

Inkomensontwikkeling

In deze paragraaf bekijken we de inkomensontwikkelingen van de mensen in Poelenburg. Van de huishoudens in Poelenburg heeft in 2010 56 procent een laag inkomen, 36 procent een middeninkomen en 8 procent een hoog inkomen. Ten opzichte van de situatie in 2006 zijn er slechts kleine veranderingen. Toen had 57 procent een laag inkomen, 34 procent een middeninkomen en 9 procent een hoog inkomen.

20.15 Inkomensverdeling van huishoudens: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2006			2010		
	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen	Laag inkomen	Midden inkomen	Hoog inkomen
	%					
Totaal Zaanstad	37	44	19	38	43	19
Poelenburg	57	34	9	56	36	8

Bron: CBS.

Welke inkomensgroepen zijn er tussen 2006 en 2010 Poelenburg in- en uitgetrokken? Is er een indicatie dat er binnen de aandachtswijk sociale stijging plaatsvindt⁹? Het aandeel lage inkomens is dus licht gekrompen en ook het aandeel hoge inkomens is licht gedaald tussen 2006 en 2010. Het aandeel middeninkomens groeide dan ook. Als we kijken naar het aantal mensen dat verhuist in de periode 2006 tot en met 2009, zien we dat terug. De grootste groep instromers in de wijk zijn mensen met een middeninkomen.

20.7 Veiligheid

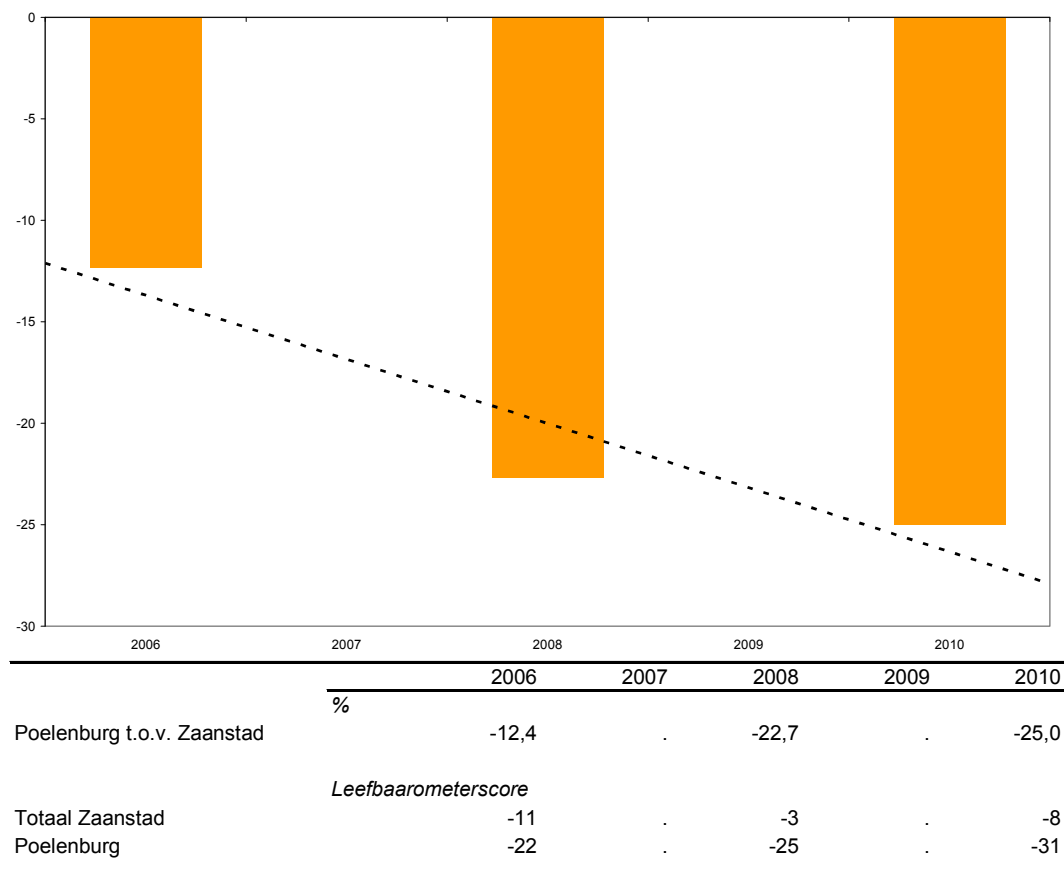
Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid ongunstiger dan eerder

De verbetering van de veiligheid in de wijk is een aandachtspunt in de wijkenaanpak van Poelenburg, zoals in de inleiding al vermeld is. De veiligheid wordt in deze monitor gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De score wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde in 2006. De schaal loopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Poelenburg heeft een Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid van -31. In 2006 scoorde Poelenburg -22. De score voor veiligheid en overlast is er dus op achteruit gegaan in de wijk.

Voor de stad als geheel is de score op de Leefbaarometer juist verbeterd. De veiligheid krijgt in 2010 een score van -8, terwijl dat in 2006 een score van -11 was. Het verschil tussen Poelenburg en de stad als geheel is op het punt van Veiligheid daarmee groter geworden. Er is dus sprake van een ongunstige ontwikkeling voor Poelenburg.

⁹ Omdat de gegevens over de inkomensverdeling betrekking hebben op (het huishoudensinkomen van) alle huishoudens en de gegevens over verhuizingen alleen op (het persoonlijk inkomen van) personen met 52 weken inkomen kunnen we slechts zeer voorzichtige conclusies trekken (zie technische toelichting).

20.16 Leefbaarometerscore overlast en veiligheid: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

Bron: CBS, Leefbaarometer.

20.8 Gezondheid

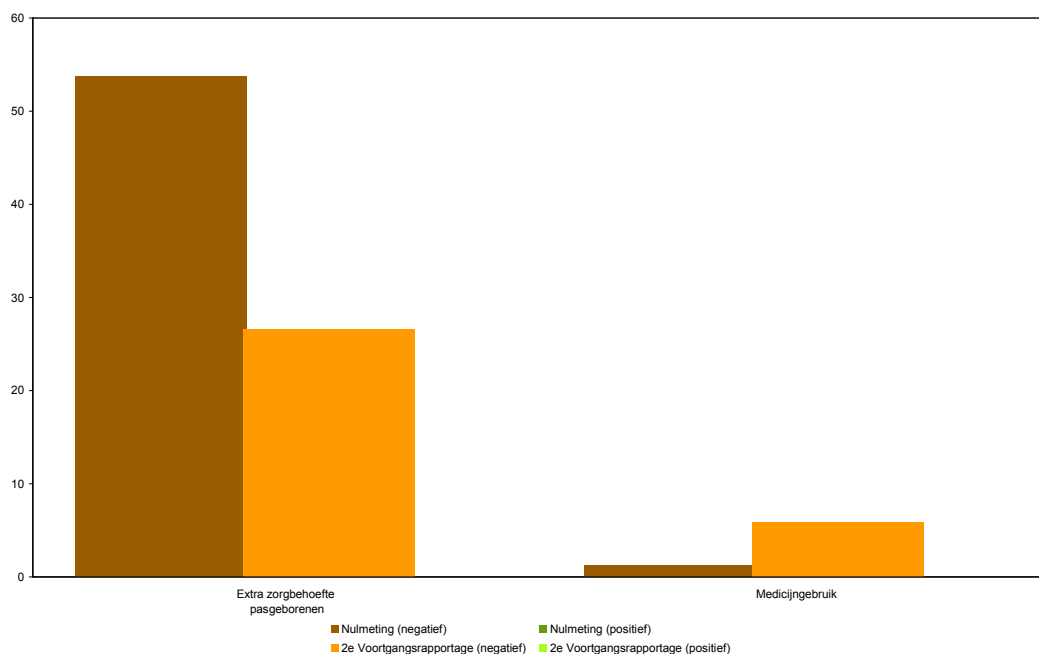
De gezondheid van mensen in de aandachtswijken is vaak minder goed.¹⁰ In de Outcomemonitor zijn twee indicatoren opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkeling van de gezondheid van mensen in de aandachtswijken. Dat is het aandeel pasgeborenen dat extra zorgbehoefte nodig heeft en het medicijngebruik in de wijk.

Poelenburg is sinds de start van de wijkenaanpak bezig met verbetering waar het gaat om de extra zorgbehoefte van pasgeborenen. Voor het medicijngebruik zien we dat de verschillen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde juist zijn toegenomen.

Sinds de start van de wijkenaanpak zijn de ontwikkelingen binnen het thema Gezondheid dus wisselend.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld: <http://www.nationaalkompas.nl/thema-s/gezondheidsachterstanden/thema-s/gezondheid-in-veertig-krachtwijken/>.

20.17 Thema Gezondheid: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	54	27
Medicijngebruik	1	6

Bron: CBS, PRN.

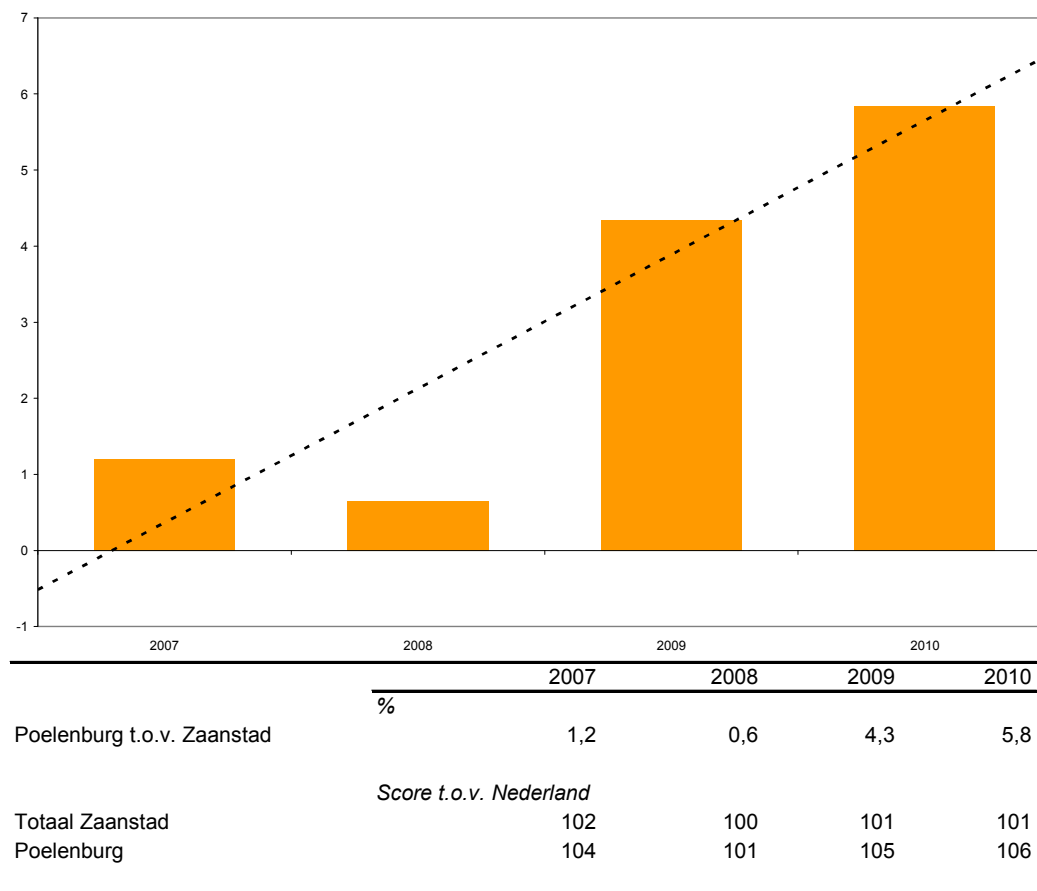
Medicijngebruik in Poelenburg toegenomen

Het medicijngebruik, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht, is in Poelenburg hoger (106) dan gemiddeld in Nederland (100). Ook ligt het hoger dan in Zaanstad als geheel waar de index voor het medicijngebruik uitkomt op 101. Het verschil tussen Poelenburg en het stedelijk gemiddelde is daarmee 6 procent.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil tussen Poelenburg en Zaanstad als geheel kleiner. In de aandachtswijk was het medicijngebruik lager (104), terwijl het in de stad als geheel wat hoger lag (102). Het verschil tussen aandachtswijk en stedelijk gemiddelde was daarmee ruim 1 procent.

Daarmee is er sprake van een ongunstige ontwikkeling voor Poelenburg. Ten eerste is het medicijngebruik er toegenomen en ten tweede is de afstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden.

20.18 Medicijngebruik: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

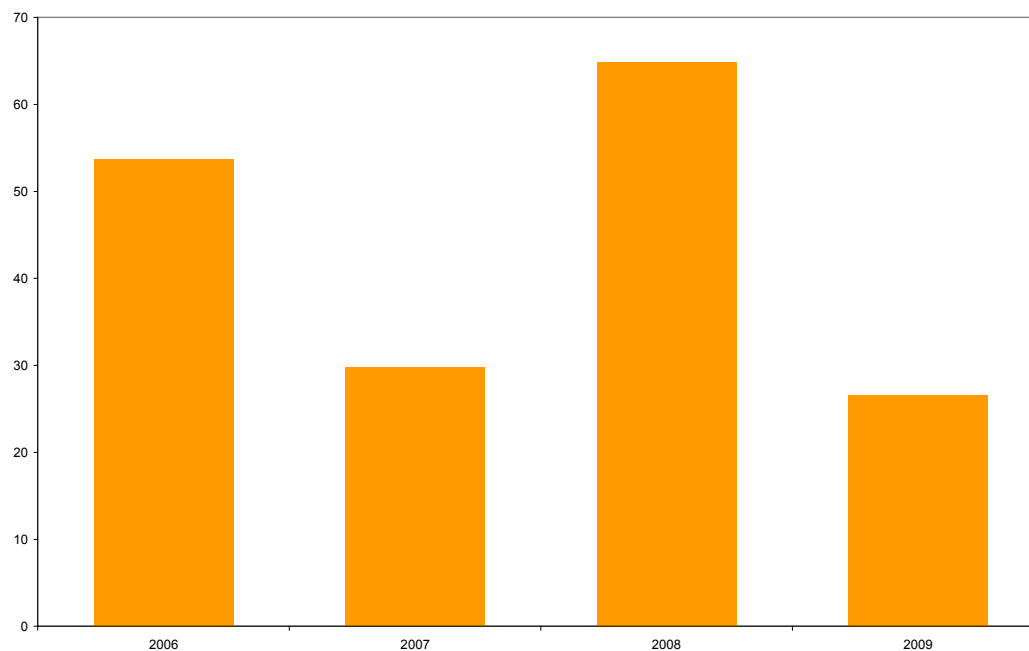
Bron: CBS.

Minder pasgeborenen hebben extra zorg nodig

In 2009 – het meest recente jaar waarover deze gegevens beschikbaar zijn – heeft 24 procent van de pasgeborenen in Poelenburg een extra zorgbehoefte. Dat is meer dan in Zaanstad als geheel, waar dat aandeel op 19 procent ligt. Een verschil van bijna 27 procent.

Dit verschil is kleiner dan bij aanvang van de wijkenaanpak, toen het verschil nog 54 procent was. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden ongeveer evenveel baby's in Poelenburg een extra zorgbehoefte (23 procent). In de stad als geheel was het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte echter kleiner dan in 2009, namelijk 15 procent. Het verschil tussen aandachtswijk en stedelijk gemiddelde is daarmee in 2009 kleiner dan in 2006. Merk op dat vanwege het kleine aantal pasgeborenen de cijfers van jaar op jaar erg kunnen fluctueren.

20.19 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2006	2007	2008	2009
	%			
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	53,7	29,8	64,9	26,6
Totaal Zaanstad	15	16	15	19
Poelenburg	23	21	25	24

Bron: CBS, PRN.

20.9 Integratie

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijk zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de stad als geheel. Hoe meer in de aandachtswijk en de gemeente als geheel de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen op elkaar lijkt, des te beter de integratie. Bij de andere thema's van deze monitor scoren de aandachtswijken meestal lager dan de stad als geheel en is het dus wenselijk dat de aandachtswijken meer op de stad gaan lijken. Hier gaat dat niet zondermeer op. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken kleiner dan daarbuiten.

In Zaanstad geldt dat Poelenburg een betere integratie kent op het vlak van langdurige bijstand, niet-werkend werkzoekenden en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Dat wil dus zeggen dat in Poelenburg de positie van niet-westerse allochtonen meer lijkt op die van autochtonen dan daarbuiten.

Op het vlak van integratie presteert Poelenburg nu beter dan bij aanvang van de wijkenaanpak als het gaat om niet-werkend werkzoekenden en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. De verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen zijn meer afgenomen in de aandachtswijk dan in het stedelijk gemiddelde.

Wanneer het gaat om integratie op het gebied van banen en werkloosheidsuitkeringen, presteert Poelenburg nu slechter dan bij aanvang van de wijkenaanpak. Dit betekent dat de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Poelenburg groter geworden zijn ten opzichte van die in de stad als geheel.

Voor de integratie op het punt van de langdurige bijstand is er nagenoeg geen verandering te zien ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

Ook zijn er meer paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijk. In Poelenburg waar 31 procent van de bevolking autochtoon is en 60 procent niet-westerse allochtoon is, bestaat 7 procent van de paren uit een autochtoon en een niet-westerse allochtoon. In Zaanstad als geheel, waar 73 procent van de bevolking autochtoon is en 18 procent niet-westerse allochtoon, is dat 6 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner zowel in Poelenburg als in de stad als geheel 5 procent.

Tot slot is onderzocht of de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter worden in en buiten de wijk wat betreft het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar van havo of vwo gaat. Vanwege de kleine aantallen leerlingen, fluctueert deze indicator voor Poelenburg te zeer om uitspraken te kunnen doen over een mogelijke trend.

Integratie op punt van werkloosheidsuitkeringen verslechterd

In de paragraaf over het thema Werken hebben we al gezien dat het aandeel WW'ers in Poelenburg is gestegen. Hier lag een reële groei van het aandeel WW'ers aan ten grondslag van 2 procent in 2007 tot 3 procent in 2012. De stijging van het aandeel werkloosheidsuitkeringen was onder niet-westerse allochtonen in de wijk groter dan onder autochtonen. Op dit moment hebben niet-westerse allochtonen 1,8 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering in Poelenburg als autochtonen. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog 1,4 keer zo vaak.

In Zaanstad als geheel is de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen juist verbeterd sinds de start van de wijkenaanpak. Nu hebben niet-westerse allochtonen 1,3 keer zo vaak een werkloosheidsuitkering als autochtonen en dat was 1,4 keer in 2007.

Er is dus sprake van een meer ongunstige positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Poelenburg, tegenover een meer gunstige in Zaanstad als geheel. De verschillen tussen Poelenburg en Zaanstad als geheel zijn daarmee groter geworden op dit punt.

20.20 Integratie, Werkloosheidsuitkeringen: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Poelenburg t.o.v. Zaanstad	5,8	-13,3	-34,5	-20,5	-29,2	30,3
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal Zaanstad	1,37	1,42	1,74	1,45	1,32	1,35
Poelenburg	1,45	1,23	1,14	1,15	0,93	1,76

Bron: CBS.

20.10 Conclusie

Nu, halverwege de wijkenaanpak, kent Poelenburg nog veel achterstanden ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad. Dit geldt voor vrijwel alle thema's met uitzondering van Integratie. De ontwikkelingen sinds de start van de wijkenaanpak zijn wisselend. Per thema zullen we hieronder nagaan wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn.

Binnen het thema Wonen en leefbaarheid zijn bij 4 van de 7 genoemde indicatoren positieve ontwikkelingen te zien. Er zijn minder sociale huurwoningen, minder kleine woningen en de verkoopprijs van woningen is verbeterd. Het aandeel meergezinswoningen is stabiel gebleven. Op het gebied van leefbaarheid is de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau gestegen. Tegelijkertijd ontwikkelt het aandeel kleine woningen zich ongunstig en scoort Poelenburg slechter op de Leefbaarometerscore voor de publieke ruimte. De algemene Leefbaarheidsscore tot slot is gelijk gebleven. De ontwikkelingen binnen het thema Wonen en Leefbaarheid zijn daarmee niet eenduidig.

Het is moeilijk conclusies te trekken op het gebied van Leren. Het aantal leerlingen in de wijk is te klein om uitspraken te doen over prestaties op de Cito-toets of over het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat. Op het punt van voortijdig schoolverlaten fluctueren de cijfers te zeer om te kunnen spreken van een duidelijke ontwikkeling.

Binnen het thema Werken zijn de ontwikkelingen afwisselend positief en negatief. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden en het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken ontwikkelt zich gunstig, terwijl het aandeel werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zich negatief ontwikkelen. Het aandeel personen met een baan blijft stabiel.

Bij het thema Inkomen en schuldenproblematiek is het positief dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen wat is afgenomen. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ontwikkelt zich daarentegen negatief sinds de aanvang van de wijkenaanpak.

Op het vlak van Veiligheid is de achterstand van de wijk op de stad toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak.

Het beeld voor de ontwikkelingen binnen het thema Gezondheid is wisselend. Sinds de start van de wijkenaanpak is er een verbetering zichtbaar voor het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte. Wat betreft het medicijngebruik in de wijk wordt het verschil ten opzichte van het stedelijk gemiddelde juist groter.

Tot slot het thema integratie. Binnen dit thema is het beeld is erg wisselend. Voor de integratie op het gebied van niet-werkend werkzoekenden en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen geldt dat de verschillen tussen Poelenburg en Zaanstad als geheel kleiner zijn geworden ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Voor de integratie op het gebied van werkloosheidsuitkeringen en inkomsten uit arbeid werden de verschillen tussen aandachtswijk en stad juist groter. De integratie op het gebied van langdurige bijstand blijft stabiel. Het beeld voor de integratie op het gebied van leerlingen dat naar havo of vwo fluctueert teveel om uitspraken over een ontwikkeling te kunnen doen.

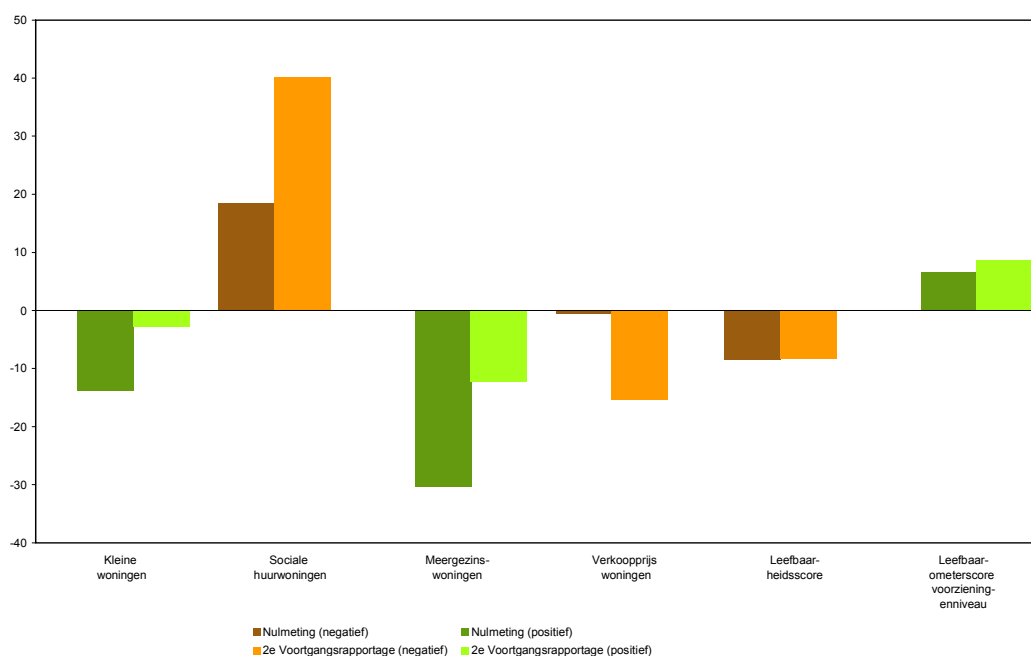
21. Technische toelichting

In dit hoofdstuk komen onderdelen uit deze rapportage aan bod die een extra uitleg verdienen. Het gaat om onderdelen die aangepast, uitgebreid of verbeterd zijn in vergelijking met eerdere rapportages, zoals de Eerste Voortgangsrapportage.

We lichten in dit hoofdstuk achtereenvolgens de themadiagrammen, de herschaling van de Leefbaarometer- en de Cito-cijfers, de integratieparagrafen en de inkomensontwikkelingen in de aandachtswijken toe.

Themadiagrammen

21.1 Voorbeeld themadiagram: Thema Wonen en leefbaarheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-14	-3
Sociale huurwoningen	18	40
Meergezinswoningen	-30	-12
Verkoopprijs woningen	-1	-15
Leefbaarheidsscore	-9	-8
Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	7	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

In dit rapport geven we met behulp van een themadiagram de stand van de indicatoren van een thema weer. Bovenstaande figuur is een het themadiagram voor het thema Wonen en leefbaarheid van de gemeente Enschede. In het themadiagram is de stand zichtbaar van verschillende indicatoren uit één thema op het moment van de Tweede

Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak (de Nulmeting). Deze stand wordt weergegeven voor de aandachtswijken ten opzichte van de gemeente (in de 18 gemeentehoofdstukken) en de aandachtswijken in de G4, G14 en G18 ten opzichte van het totaal van de desbetreffende gemeenten (in het hoofdstuk Totaalbeeld).

In het themadiagram is er per indicator een staaf voor het moment dat de wijkenaanpak is gestart (Nulmeting) en voor het meest actuele peilmoment, oftewel de Tweede Voortgangsrapportage. De indicatoren zijn hierin weergegeven als procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het totaal (de gemeente of de groep gemeenten). Hiermee betekent een negatief percentage dat een indicator in de aandachtswijken lager is, en een positief percentage dat deze hoger is dan het totaal van de gemeente of groep gemeenten.

In formulevorm:

$$p = \left(\frac{X_{\text{aandachtswijk(en)}}}{X_{\text{gemeente(n)}}} - 1 \right) * 100\%$$

waarbij p staat voor de procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het totaal van de gemeente(n) en x voor de score van de betreffende aandachtswijk(en) respectievelijk gemeente(n).

We verduidelijken bovenstaande met een rekenvoorbeeld:

Als het percentage personen met bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A in gemeente G 5 procent is, en in de gemeente G als totaal heeft 4 procent een werkloosheidsuitkering, dan wordt de berekening:

$$p = \left(\frac{5}{4} - 1 \right) * 100\% = (1,25 - 1) * 100\% = 25\%$$

Dit betekent dat het percentage personen met een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A 25 procent hoger is dan in de gemeente G.

Als het andersom zou zijn geweest, dus als in aandachtswijk A 4 procent van de inwoners een werkloosheidsuitkering heeft en in gemeente G 5 procent een werkloosheidsuitkering heeft dan zou de uitkomst van bovenstaande formule -25 procent zijn. Dit zou betekenen dat het percentage personen met een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A 25 procent lager is dan in gemeente G.

Bovenstaande uitleg over positieve en negatieve scores van een indicator staat los van positieve en negatieve indicatoren. Een indicator als bijvoorbeeld personen met een werkloosheidsuitkering met een negatieve score houdt in dat de personen in de aandachtswijken minder vaak een werkloosheidsuitkering ontvangen dan de mensen in de gemeente als geheel. Zodra de score positief is, zijn er meer mensen in de aandachtswijken met een werkloosheidsuitkering dan in de gemeente als geheel. Deze positieve score betekent niet dat de indicator positief is. Meer mensen met een werkloosheidsuitkering is immers niet het beleidsdoel.

Bij de indicator 'inkomsten uit arbeid' zien we het tegenovergestelde. Een positieve score is bij deze indicator ook daadwerkelijk een positieve uitkomst: inkomsten uit arbeid in de

aandachtswijken liggen hoger dan in de gemeente als geheel. De richting van deze indicator is tegengesteld aan bijvoorbeeld indicatoren die over uitkeringen gaan.

Herschaling, CITO en Leefbaarometer

Bovenstaande formule handhaven we voor alle indicatoren behalve voor de indicator over de Cito-scores uit het thema Leren en de indicator voor de Leefbaarheidsscores uit het thema Wonen en uit het thema Veiligheid. Voor deze indicatoren maken we gebruik van een aangepaste formule omdat de uitkomsten van deze indicatoren geen percentages zijn maar andere waarden. De uitkomsten voor de indicator Cito-scores zijn bijvoorbeeld z-scores.

Deze formule ziet er als volgt uit:

$$p = \frac{((x_{\text{aandachtswijk(en)}} - \text{natuurlijk_min}) / (x_{\text{gemeente(n)}} - \text{natuurlijk_min}) - 1)}{2} * 100\%$$

We vermenigvuldigen in deze formule met 100, niet om er een percentage van te maken maar om ervoor te zorgen dat de scores een beetje in dezelfde range liggen als de andere scores van het thema diagram.

De scores komen nu per definitie uit tussen de -50 en de 50. Het stedelijk gemiddelde ligt op 0. Een negatieve score betekent dat de aandachtswijk het slechter doet dan de gemeente, bij een positieve score doet de aandachtswijk het beter. De score voor de Leefbaarometer veiligheid ligt al tussen -50 en +50, deze indicator wordt herschaald om ervoor te zorgen dat het stedelijk gemiddelde 0 wordt.

Integratie

Ieder gemeentehoofdstuk en het hoofdstuk Totaalbeeld bevat een paragraaf over het thema Integratie. In deze paragraaf zijn cijfers opgenomen die niet direct op StatLine terug te vinden zijn, maar die wel kunnen worden berekend met de gegevens uit StatLine. Hieronder wordt uitgelegd hoe deze cijfers tot stand komen.

Binnen het thema Integratie staat centraal hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen binnen de aandachtswijken afwijkt ten opzichte van die in de gemeente als geheel. Om dit in kaart te brengen wordt eerst voor een aantal indicatoren berekend hoe niet-westerse allochtonen scoren ten opzichte van autochtonen. Dit wordt gedaan voor de afzonderlijke aandachtswijken, voor de aandachtswijken binnen een gemeente gezamenlijk en voor de gemeente als geheel. De gegevens die we in deze berekeningen gebruiken, zijn steeds terug te vinden op StatLine. We gebruiken bijvoorbeeld gegevens over de aandelen niet-westerse allochtonen en autochtonen met een langdurige bijstandsuitkering. De uit de berekening volgende quotiënten zijn steeds opgenomen in de tabellen in de integratieparagraaf. Een quotiënt van 1,2 voor een aandachtswijk A op de indicator langdurige bijstandsuitkeringen betekent dat niet-westerse allochtonen 1,2 keer zo vaak langdurig een bijstandsuitkering hebben als autochtonen in de aandachtswijk A.

Vervolgens is bepaald hoe de aandachtswijk(en) scoort (scoren) ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De berekening hiervoor ziet er als volgt uit:

$$p = \left(\frac{q_{\text{aandachtswijk(en)}}}{q_{\text{gemeente(n)}}} - 1 \right) * 100\%$$

waarbij p staat voor de procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde en q voor het quotiënt dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen uitdrukt. Hoe dichter de afwijking de 0 procent nadert, hoe meer de relatieve positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken lijkt op die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen voor de gemeente als geheel.

We verduidelijken bovenstaande met een rekenvoorbeeld:

Op StatLine zien we dat in aandachtswijk A in gemeente G 6 procent van de niet-westerse allochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft en dat 5 procent van de autochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft. Niet-westerse allochtonen in A hebben dan 1,2 keer zo vaak (6 delen door 5) een langdurige bijstandsuitkering als autochtonen in A. Verder is op StatLine te vinden dat in de hele gemeente G 3 procent van de niet-westerse allochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft en dat 2,7 procent van de autochtonen in G een langdurige bijstandsuitkering heeft. Niet-westerse allochtonen in G hebben dus 1,1 (3 delen door 2,7) keer zo vaak een langdurige bijstandsuitkering als autochtonen. De procentuele afwijking van de aandachtswijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is dan $((1,2 / 1,1) - 1) * 100\% = 9,1\%$. Dit betekent dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijk groter is dan in de gemeente als geheel. Als uit een dergelijke berekening een negatief getal komt, betekent dit dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijk kleiner is dan in de gemeente als geheel.

Inkomensontwikkelingen in de aandachtswijken

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek kijken we naar veranderingen in de inkomensverdeling van de huishoudens en naar het inkomen van personen die verhuizen. Door deze twee indicatoren aan elkaar te relateren kan een indicatie worden gegeven of er mogelijk sprake was van verbetering van de sociaaleconomische positie van de bewoners. Hier lichten we toe welke gegevens ten grondslag liggen aan de beschreven ontwikkelingen en waarom we, in het bijzonder over deze verbetering van de sociaaleconomische positie, slechts voorzichtige conclusies kunnen trekken.

De gegevens over de inkomensverdeling en over de verhuizingen verschillen op twee punten van elkaar: de populatie en het inkomensbegrip¹. Voor het beschrijven van de inkomensverdeling binnen de aandachtswijken gebruiken we per jaar de verdeling van alle huishoudens op 1 januari naar het gestandaardiseerd huishoudinkomen in het

¹ We werken met deze twee indicatoren die verschillen wat populatie en inkomensbegrip betreft omdat de Outcomemonitor geen indicatoren bevat die op deze punten identiek zijn.

voorgaande jaar (in drie decielklassen). De gegevens over verhuizingen per jaar hebben betrekking op het persoonlijk inkomen in dat jaar (in drie decielklassen) van personen die dat jaar een aandachtswijk zijn in- of uitverhuisd en alle 52 weken een persoonlijk inkomen hadden. Personen die het betreffende jaar één of meer weken geen inkomen hadden blijven buiten beschouwing.

Zoals gezegd relateren we de veranderingen in de inkomensverdeling (van huishoudens) in de aandachtswijk aan de verhuizingen (door personen) de aandachtswijk in en uit. Als beide indicatoren in dezelfde richting wijzen, kunnen we voorzichtig concluderen of er sprake is van verbetering of verslechtering van de sociaaleconomische positie. Deze analyses zijn echter onvoldoende nauwkeurig om de beschreven ontwikkelingen precies te kunnen kwantificeren. De toename van het aantal hoge inkomens in een wijk kan komen door de vestiging van personen met een hoog inkomen in de wijk en doordat de bewoners van de wijk zijn doorgestroomd naar (of ingestroomd zijn in) een hogere inkomensklasse.

Bij de andere indicatoren in deze rapportage beschrijven we veranderingen (in de inkomensverdeling) niet alleen voor afzonderlijke aandachtswijken, maar ook voor de aandachtswijken samen, op het niveau van de gemeente, de G4, G14 en G18. Omdat het bij verhuizingen niet zinvol is om regio's die geografisch niet aan elkaar grenzen als geheel te beschouwen, beperken we ons bij deze indicator tot het niveau van de afzonderlijke aandachtswijken. Daardoor kunnen we de hierboven beschreven analyse van de inkomensontwikkeling niet op het niveau van de aandachtswijken als geheel of de G4, G14 en G18 uitvoeren.

De inkomensverdeling en de verhuizingen naar inkomensklasse zijn gebaseerd op gegevens uit het Regionaal Inkomens Onderzoek (RIO). In het RIO wordt van een steekproef van personen op basis van registratiegegevens het inkomen vastgesteld, waarna door weging en ophoging populatiegegevens worden verkregen. Dit zorgt voor onnauwkeurigheidsmarges, die groter zijn naarmate we naar een kleinere regio kijken. Cijfers over PC4- en PC6-gebieden kunnen daarom soms niet worden gepubliceerd. Maar ook op het niveau van aandachtswijken moeten we rekening houden met de marges als we groepen of jaren met elkaar vergelijken. Bij de verhuizingen zijn de marges nog wat groter dan bij de inkomensverdeling, omdat niet is herwogen naar verhuisde personen.

22. Begrippen en Afkortingen

22.1 Begrippen

Allochtoon – Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtoon – Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Cito-score – Score van leerlingen op de Eindtoets Basisonderwijs (Cito) van scholen die toestemming hebben verleend voor het gebruik van deze gegevens door het CBS. Het woonadres van de leerling bepaalt voor welke regio de score telt, dus niet de regio waarin de school staat.

Eengezinswoning – Elke woning welke tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen vrijstaande woningen, aaneengebouwde woningen, zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woningen en voorts alle rijenhuizen (Bron: SYSWOV).

Eenouderhuishouden – Particulier huishouden bestaande uit één ouder met thuiswonende kind(eren) (en met mogelijk ook overige leden).

Eenpersoonshuishouden – Particulier huishouden bestaande uit één persoon.

Eerstegeneratieallochtoon – Persoon die in het buitenland is geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder.

Eerste Voortgangsrapportage – Rapportage over de stand van zaken bij de indicatoren van de Outcomemonitor waarbij de recentste gegevens worden vergeleken met de gegevens van de Nulmeting.

Herkomstgroepering – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

G4 – De 4 grootste gemeenten in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht).

G14 – De 14 gemeenten met aandachtswijken die niet in tot de G4 behoren: Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen, Schiedam en Zaanstad.

G18 – Alle 18 gemeenten met aandachtswijken.

Geneesmiddelengebruik basisverzekering – Geneesmiddelenverstrekkingen door apotheken die vergoed worden door de basisverzekering.

Gestandaardiseerd huishoudensinkomen – Het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

Gestarte schuldsaneringen – Het aantal door de rechter uitgesproken schuldsaneringen in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen in een peiljaar, per 10 000 personen van 18 jaar en ouder.

Herkomstgroepering – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

Huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en daar zichzelf voorziet, of door derden wordt voorzien, in dagelijkse levensbehoeften.

Koopwoning – Woningen die in eigendom zijn van de bewoner (Bron: SYSWOV).

Kleine woning – Een woning van drie kamers of minder. Een kamer is een vertrek, geschikt voor een langdurig verblijf, bijvoorbeeld om in te wonen, te werken of te slapen (Bron: SYSWOV).

Laag inkomen – Deze categorie van inkomen is bepaald aan de hand van de decielen voor Nederland. Decielen verdelen alle personen in Nederland in 10 even grote groepen op basis van hun besteedbaar inkomen. De eerste vier decielen (40 procent van de personen) vormen de groep met een laag inkomen. De volgende vier decielen vormen de groep met een midden inkomen en de laatste twee decielen vormen de groep met een hoog inkomen.

Langdurig bijstandsafhankelijken – Personen die op het peilmoment ten minste drie jaar algemene bijstand ontvangen.

Leefbaarheidsscore – Een samengestelde index die de leefbaarheidssituatie en leefbaarheidsontwikkeling in de Nederlandse wijken zo goed en volledig mogelijk weergeeft en die onderscheid kan maken tussen wijken die negatief en wijken die positief worden beoordeeld. Die samengestelde index is de leefbaarheidsscore. De leefbaarheidsscore is onderverdeeld in 7 categorieën:

1 = zeer negatief

2 = negatief

3 = matig

4 = matig positief

5 = positief

6 = zeer positief

7 = uiterst positief

(Bron: Leefbaarometer)

Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid - De score voor overlast en onveiligheid wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50

(voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006. Wanneer een wijk in 2006 -10 scoort en in 2008 -6, dan is er sprake van een positieve ontwikkeling in de wijk. (Bron: BZK, Leefbaarometer).

Meergezinswoning – Elke woning die samen met andere woonruimten c. q. bedrijfsruimten een geheel pand vormt. Hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten, voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur (Bron: SYSWOV).

MOE-landers – Personen die afkomstig zijn uit één van de volgende landen: Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië en Bulgarije. Deze indeling is politiek bepaald: in 2004 of in 2007 zijn deze landen toetreden tot de Europese Unie.

Niet-westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

Niet werkend werkzoekend – Een persoon is niet-werkend werkzoekend als hij of zij tussen de 15 en 64 jaar is, ingeschreven staat bij het CWI en geen werk heeft.

Nulmeting - Een meting met als doel inzicht te krijgen in de stand van zaken in de aandachtswijken op het moment waarop de wijkenaanpak van start ging.

Pasgeborenen met extra zorgbehoefte - De pasgeborenen met extra zorgbehoefte zijn gedefinieerd als kinderen die:

- te vroeg geboren zijn (na minder dan 37 weken zwangerschap); en/of
- te licht zijn voor de zwangerschapsduur (de kleinste 10 procent); en/of
- een Apgarscore onder de 7 hebben; en/of
- op de neonatale Intensive Care (IC) zijn opgenomen; en/of
- perinataal zijn overleden. Conform de WHO-criteria betreft dit de som van de foetale en vroeg neonatale sterfte (tot 7 dagen post-partum) van kinderen die werden geboren na een zwangerschapsduur vanaf 22 weken en, als de zwangerschapsduur niet bekend was, met een geboortegewicht vanaf 500 gram. (Bron: Stichting Perinatale Registratie Nederland).

Particulier huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en zichzelf daar particulier, dat wil zeggen niet-bedrijfsmatig voorziet in dagelijkse levensbehoeften.

Particuliere huurwoning – Huurwoningen in eigendom van institutionele beleggers of in eigendom van particulieren die de woning verhuren aan de bewoner (Bron: SYSWOV).

Personen met inkomsten uit arbeid – Personen van 15 tot en met 64 jaar die aan het eind van het verslagjaar geregistreerd staan met een betaalde baan of andere inkomsten uit arbeid.

Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering – Personen met inkomsten uit een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de WAO, WIA, WAZ of Wajong.

Personen met een werkloosheidsuitkering – Personen met inkomsten uit een werkloosheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de werkloosheidswet.

Potentiële beroepsbevolking – Alle personen van 15 tot en met 64 jaar ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Schoolverlaters – Leerlingen uit het basisjaar die het volgende schooljaar geen bekostigd onderwijs meer volgen en niet ouder zijn dan 23 jaar op 1 oktober van het volgend schooljaar. Daarnaast betreft het alleen de leerlingen die zowel eind september van het basisjaar als eind september van het volgend schooljaar staan ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Sociale huurwoning – Huurwoningen die eigendom zijn van ‘toegelaten instellingen’ (woningcorporaties) (Bron: SYSWOV).

Startkwalificatie – Een leerling heeft een startkwalificatie met ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, of een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).

Tweedegeneratieallochtoon – Persoon die in Nederland is geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Tweede Voortgangsrapportage – Rapportage over de stand van zaken bij de indicatoren van de Outcomemonitor waarbij de recentste gegevens worden vergeleken met de gegevens van de Nulmeting.

Voortijdig schoolverlater – Een schoolverlater die niet in het bezit is van een startkwalificatie.

Wanbetaler zorgverzekeringspremie – Een persoon die verzekerd is tegen ziektekosten en op 31 december minimaal zes maanden geen premie voor de basisverzekering heeft betaald, 18 jaar of ouder is en in de Gemeentelijke Basisadministratie staat ingeschreven op de genoemde peildatum. Vanaf 2010 moet iemand ook staan ingeschreven als wanbetaler bij het College voor Zorgverzekeringen (CVZ).

Westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

22.2 Afkortingen

AAW	Algemene Arbeidsongeschiktheidswet
ANW	Algemene Nabestaandenwet
AO	Arbeidsongeschiktheid
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBSH	Besluit Beheer Sociale Huursector
BUS	Bijstandsuitkeringenstatistiek
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cito	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
Cfi	Centrale financiële instellingen
CvB	Centrum voor Beleidsstatistiek
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs, voorheen IB-Groep en Cfi
ERR	Examen Resultaten Register
EWL	Enquête Werkgelegenheid en Lonen

GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
havo	Hoger algemeen vormend onderwijs
HO	Hoger onderwijs
IB-Groep	Informatie Beheer Groep
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
mbo	Middelbaar Beroepsonderwijs
NWW	Niet-werkend werkzoekend
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PRN	Stichting Perinatale Registratie Nederland
RIO	Regionaal Inkomensonderzoek
RWW	Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers
SRG	Statistiek Re-integratie door Gemeenten
SSB	Sociaal Statistisch Bestand
SWL	Statistiek Werkgelegenheid en Lonen

SYSWOV	Systeem Woningvoorraad
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VE	Volwasseneneducatie
vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VRM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
vwo	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
VWS	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
VZA	Verzekerdenadministratie werknemers
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAP's	Wijkactieplannen
WAZ	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
WBO	WoningBehoeftte Onderzoek
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WoON	WoonOnderzoek Nederland
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WW	Werkloosheidswet
WWI	Wonen, Wijken en Integratie

Literatuurlijst

A. Verweij, F. van der Lucht en M. Droomers, *Gezondheid in veertig krachtwijken* (RIVM, Bilthoven, 2008).

CBS-CvB, *Outcomemonitor Wijkenaanpak, de Eerste Voortgangsrapportage*, 2010, Den Haag/Heerlen.

CBS-CvB, *Indicatorbeschrijving Outcomemonitor wijkenaanpak*, 2012, Den Haag/Heerlen.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen*, inventarisatie (2003), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen, Actualisatie en analyse achtergronden* (2004), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen*, Vaststelling selectie 40 aandachtswijken en analyse achtergronden (2007), ABF Research, Delft.

Mathilda Copinga, Ivo Gorissen, Tirza König en Martje Roessingh, *Outcomemonitor Krachtwijken brengt aandachtswijken in beeld. Sociaaleconomische trends, 1e kwartaal 2010*, CBS, Den Haag/Heerlen.

Daniëlle ter Haar, Luuk Schreven en Maartje Rienstra, *Outcomemonitor Krachtwijken. Nulmeting (2008)*, CBS-CvB, Voorburg/Heerlen.

K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer, Leerbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.

Luuk Schreven, Ineke Bottelberghs, Martje Roessingh en Nicol Sluiter, *Uitbreiding Outcomemonitor Wijkenaanpak. Verantwoording van het onderzoek. (2009)* CBS-CvB, Den Haag/Heerlen.

Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN), *Jaarboeken*.

Arjen Verweij, *Contourschets van de Outcomemonitor voor het 40-wijken beleid*, juli 2007, VROM, Den Haag.

Wijkactieplannen van de gemeenten,
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken>.

Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Alkmaar	Overdie	1813
Amersfoort	De Kruiskamp	3814
Amsterdam	Amsterdam Noord	1024
Amsterdam	Amsterdam Noord	1031
Amsterdam	Amsterdam Noord	1032
Amsterdam	Nieuw-West	1061
Amsterdam	Nieuw-West	1062
Amsterdam	Nieuw-West	1063
Amsterdam	Nieuw-West	1064
Amsterdam	Nieuw-West	1065
Amsterdam	Nieuw-West	1067
Amsterdam	Nieuw-West	1068
Amsterdam	Nieuw-West	1069
Amsterdam	Bos en Lommer	1055
Amsterdam	Bos en Lommer	1056
Amsterdam	Bos en Lommer	1057
Amsterdam	Amsterdam Oost	1092
Amsterdam	Amsterdam Oost	1094
Amsterdam	Bijlmer	1103
Amsterdam	Bijlmer	1104
Arnhem	Klarendal	6822
Arnhem	Presikhaaf	6826
Arnhem	Het Arnhemse Broek	6828
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6832
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6833
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6841
Deventer	Rivierenwijk	7417
Dordrecht	Wielwijk/Crabbehof	3317
Eindhoven	Woensel West	5621
Eindhoven	Doornakkers	5642
Eindhoven	De Bennekel	5654
Enschede	Velve-Lindenhof	7533

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Groningen	Korrewegwijk	9715
Groningen	De Hoogte	9716
Heerlen	Meezenbroek	6415
Leeuwarden	Heechterp/Schieringen	8924
Maastricht	Maastricht Noordoost	6222
Maastricht	Maastricht Noordoost	6224
Nijmegen	Hatert	6535
Rotterdam	Rotterdam West	3014
Rotterdam	Rotterdam West	3021
Rotterdam	Rotterdam West	3022
Rotterdam	Rotterdam West	3024
Rotterdam	Rotterdam West	3025
Rotterdam	Rotterdam West	3026
Rotterdam	Rotterdam West	3027
Rotterdam	Rotterdam Noord	3031
Rotterdam	Rotterdam Noord	3033
Rotterdam	Rotterdam Noord	3034
Rotterdam	Rotterdam Noord	3035
Rotterdam	Rotterdam Noord	3036
Rotterdam	Bergpolder	3038
Rotterdam	Overschie	3042
Rotterdam	Oud Zuid	3072
Rotterdam	Oud Zuid	3073
Rotterdam	Oud Zuid	3074
Rotterdam	Oud Zuid	3081
Rotterdam	Oud Zuid	3082
Rotterdam	Oud Zuid	3083
Rotterdam	Vreewijk	3075
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3085
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3086
Schiedam	Nieuwland	3118
Schiedam	Nieuwland	3119
's-Gravenhage	Stationsbuurt	2515
's-Gravenhage	Schilderswijk	2525
's-Gravenhage	Schilderswijk	2526
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2532
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2533

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2541
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2542
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2544
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2545
's-Gravenhage	Transvaal	2572
Utrecht	Kanaleneiland	3526
Utrecht	Kanaleneiland	3527
Utrecht	Ondiep	3552
Utrecht	Overvecht	3561
Utrecht	Overvecht	3562
Utrecht	Overvecht	3563
Utrecht	Overvecht	3564
Utrecht	Zuilen Oost	3554
Zaanstad	Poelenburg	1504

Bijlage 2. Overzicht van de meetmomenten per indicator

Thema	Indicator	Soort meting	Nulmeting
Bevolking	Particuliere huishoudens naar type huishouden	Peilmoment	1-1-2007
	Inwoners en aandeel in particuliere huishoudens	Peilmoment	1-1-2007
	Personen naar herkomstgroepering	Peilmoment	1-1-2007
	Personen naar leeftijdsklasse	Peilmoment	1-1-2007
	Verhuizingen naar leeftijdsklasse, herkomstgroepering, type huishouden	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore sociale samenhang	Jaarcijfer	2006
Wonen	Aandeel kleine woningen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel sociale huurwoningen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel meergezinswoningen	Peilmoment	1-1-2007
	Leefbaarheidsscore	Jaarcijfer	2006
	Gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore publieke ruimte	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore woningvoorraad	Jaarcijfer	2006
Leren	Leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo	Peilmoment	1-10-2006
	Voortijdig schoolverlaters	Jaarcijfer	2006
	Cito-scores	Peilmoment	februari 2007
Werken	Aandeel Werkloosheidsuitkeringen (WW)	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel langdurig bijstandafhankelijken	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
	Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in decielklassen en decielgrenswaarden	Peilmoment	1-1-2006
Veiligheid	Score overlast en veiligheid (leefbaarometer veiligheid)	Jaarcijfer	2006
Integratie	Paren naar herkomstgroepering	Peilmoment	1-1-2007
	Leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo	Peilmoment	1-10-2006
	Aandeel Werkloosheidsuitkeringen (WW)	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel langdurig bijstandafhankelijken	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
Inkomen en schuldenproblematiek	Wanbetalers zorgverzekeringswet t/m 2010	Peilmoment	31-12-2006
	Wanbetalers zorgverzekeringswet na 2010	Peilmoment	31-12-2011
	Relatieve aantal gestarte schuldsaneringen van natuurlijke personen (WSNP)	Jaartotaal	2006
	Lage inkomens	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
	Verhuizingen naar besteedbaar inkomen	Jaarcijfer	2005
Gezondheid	Gezondheid pasgeborenen met een extra zorgbehoefte	Jaartotaal	2006
	Medicijngebruik	Peilmoment	1-1-2007

¹⁾ In de publicatie weergegeven als 2010.

²⁾ In de publicatie weergegeven als 2012.

Bijlage 3. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine

De resultaten vanaf de Nulmeting van de Outcomemonitor Krachtwijken zijn opgenomen in StatLine: de elektronische databank van het CBS. De StatLine-tabellen zijn via de volgende link te benaderen: <http://statline.cbs.nl>.

De gegevens zijn in StatLine ondergebracht onder het thema 'Nederland regionaal'. Dit thema wordt getoond in de linkerkolom. Door het thema met de muis aan te klikken krijgt dit thema een blauwe kleur en wordt de inhoud ervan in de kolom ernaast getoond. Daar staat het subthema '40 aandachtswijken' aangegeven.

Om de tabel te kiezen moet u er met de muis op dubbelklikken. Daarna kunt u in de tabbladen, Onderwerpen, Regio's en Perioden een keuze maken door de gewenste vakken aan te vinken. Door te klikken op de gele mappen worden onderliggende mappen en/of vakken getoond.

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB (www.cbs.nl/cvb).